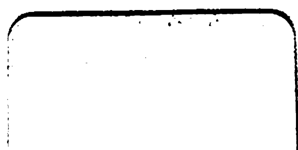

By den Drukker deezes zyn van de Pers gekomen:

ABRESCH (P.) Bedenkingen over 's Heilands Verzoekingen in de Woeſtyne. gr. 8vo.

ALBERTI (J.) Brieven over den tegenwoordigen toeſtand van den Godsdienſt en de wetenſchappen in Groot-Brittannien. gr. 8vo 2 del.

BACHIENE Beſchryving van 't Joodſche Land. gr. 8vo. 7 ſtukken. met XI Caarten.

BONNET (G.) Redenvoeringen over der Stervelingen Hoogſte Wysheid, en over de Verdraagzaamheid, in gr. 8vo.

BUSSCHING (A. F.) Nieuwe Geographie of Aardryksbeſchryving, uit het Hoogduitſch na den vierden druk vertaalt, 3 deelen 7 ſtukken. gr. 8vo.

ELSNERUS (G. M.) Verklaaring over den Brief van Paulus aan de Romeinen, 2 deelen 4to.

GOENS (van) Diatriba de Cepotaphiis. gr. 8vo.

GORTER (de) Flora Belgica. gr. 8vo.

HENNERT Curſus Mathematicus. 8vo 2 vol. cum fig.

LELAND (J.) Beſchouwing en beoordeeling van de Schriften der Deiſten, met een Voorreeden van den Wel Eerw. Heer VOS. 2 del.

MAJEVII Animadverſiones in N. T. gr. 8o.

MOSHEIM over den Eerſten Brief van Paulus aan de Corintheren. 4to.

- - - - - - - - over Timotheus. 4to. 2. deelen.

- - - - - - - - Kern der Zedenleer. gr. 8vo 2 deelen.

OOSTERDYK Schacht Inſtitutiones Medicinae Practicae. 4to. Editio Trajectina altera, priori Auctior.

PORPHYRIVS de Antro Nympharum Gr. & Lat. cura R. M. VAN GOENS, accedit Ejusdem Diſſertatio Homerica ad Porphyrium. gr. 4to.

ROOY (de) Conject. Criticae. gr. 8vo.

SEGAAR (C.) Obſervationes in Lucam. gr. 8vo.

- - - - - - - - Epiſtola Critica ad Virum Cel. L. C. VALKENAAR. gr. 8vo.

STAPFER (J. F.) Onderwys in de gantſche Wederleggende Godsgeleerdheid, vertaalt en met eenige Aanmerkingen en Byvoegſelen voorzien, door A. DE STOPPELAAR, 6 deelen compl. gr. 8vo.

- - - - - - - - Analytiſche Godsgeleerdheid, vertaalt en met Aantekeningen van den Wel Eerw. Heer de STOPPELAAR. 2 deelen.

VOS (J. A.) over de Propphetie van Daniel. 4to 2 deelen.

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ
ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ
ΠΕΡΙ ΑΠΟΧΗΣ ΕΜΨΥΧΩΝ
ΒΙΒΛΙΑ ΤΕΣΣΑΡΑ.

PORPHYRII
PHILOSOPHI
DE ABSTINENTIA AB ESU ANIMALIUM
LIBRI QUATUOR.

CUM NOTIS INTEGRIS
PETRI VICTORII ET IOANNIS VALENTINI,
Et interpretatione Latina
IOANNIS BERNARDI FELICIANI.
Editionem curavit & suas itemque
IOANNIS IACOBI REISKII
Notas adiecit
IACOBUS DE RHOER.
Accedunt IV. Epistolae de Apostasia Porphyrii.

TRAJECTI ad RHENUM,
Apud ABRAHAMUM A PADDENBURG, Bibliopolam,
MDCCLXVII.

V I R I S

NOBILISSIMIS, AMPLISSIMIS,

URBIS DAVENTRIENSIS,

PRINCIPIS SALIORUM OPPIDI,

CONSULIBUS ET SENATORIBUS,

OMNIS RECTI ARBITRIS,

LITERARUM AC LITERATORUM PATRONIS ET FAUTORIBUS.

GERARDO IOANNI IACOBSON, Icto.

IOANNI DAPPER, Med: Doct:.

HENRICO GERARDO IORDENS, Icto.

IOANNI ARNOLDO ROUSE.

IACOBO IOANNI FOCKINCK, Icto.

HENRICO DUIKINK, Icto.

HENRICO HAGEDOORN, Icto.

IOANNI WEERTS, Icto.

GERARDO GISB: IOANNI van SUCHTELEN, Icto.

HENRICO FREDERICO BOUWER, Icto.

SIBRANDO de SCHEPPER, Icto.

* DA-

DAMIANO VAN DUREN, ICTO.
WYERO ANTONIO EEKHOUT, ICTO.
CONRADO WILHELMO BARONI SLOET, ICTO.
IOANN: LUDOV: BOSC DE LA CALMETTE, ICTO.
HENRICO TER BORCH IORDENS.

ET QUI ILLIS AB ACTIS SUNT,
VIRIS SUMMA FIDE CONSPICUIS,

ARNOLDO IACOBSON, ICTO.
HERMANNO BORGERINK, ICTO.
FRANCISCO CORNELIO QUEYSEN, MED: DOCT:.
MARTINO VAN DOORNINCK, ICTO.

TABULARII PUBLICI CUSTODIBUS
ATQUE PRAEFECTIS,

S. P. D.

IACOBUS DE RHOER.

Magnanimi PROCERES, *veniam date vera fatenti,*
Nil genere humano saevius orbis habet!
Nil equidem nostro satis est a crimine tutum,
Raptorumque manus insidiasque fugit!

Quid-

DEDICATIO.

Quidquid habet tellus, quod pontus & educat aether,
Ut satient avidam vix satis apta famem.
Quo miseros tandem ventris furiosa libido,
Ambitioque gulae quo scelerata trahet?
Non fuit haec quondam mundi melioris imago,
Dum populus simplex, dum novus orbis erat.
Duceret extentum quum gens feliciter aevum,
Sanguinis innocui non maculata notis.
Sponte sua tellus, nullo cogente colono,
Delicias domino quum daret alma suo.
Aurea Saturno dignissima secula Rege,
Ire sed illa diu crimina nostra vetant.
Tempora mox subeunt Argentea, moribus at qui
Contulerit nostris, aurea iure putet.
Hostia saepe Deo quamvis iugulata cadebat,
Grande tamen mensis adposuisse nefas.
Ferrea progenies nos proh dolor! omnia ventris,
Omnia sunt rabidae facta rapina gulae!
Quid meruere boves, animal sine fraude maligna,
Et patiens operum, quid meruere boves?

DEDICATIO.

Quid placidae meruiſtis oves, genus inque tuendos
Natum homines, placidae quid meruiſtis oves?
At neque cornigerum ſatis eſt proſternere taurum,
Tinguitur & vituli ſanguine culter atrox.
Nec minus, & carae genetricis ab ubere rapta,
Carnifici mitis caeditur agna manu.
Tuque excluſe tuo nondum feliciter ovo,
(O vere innocui) *viſcera, pulle, reples.*
Gaetulis equidem non vita leonibus illa,
Vita nec Armeniis tigribus illa placet.
Frondibus & viridi contenta ferocior herba,
Spernit ſanguineas beſtia quippe dapes.
Quaeque vorat carnem truculentior, illa viciſſim
Vix etiam terrae tangere germen amat.
Regula ſed vitae reliquis animantibus eſſe
Qui debet, ſed homo ſolus utrumque vorat.
Atque utinam pecudum poſſent exempla movere!
Mitius ut vivat quas imitetur habet.
Venantur corvique truces, milvique rapaces,
Munera ſed Cereris blanda columba petit!

Et

DEDICATIO.

Et lupus, & rabidi ſaturantur carnibus urſi,
At cerva, & mitis paſcua tondet ovis.
Fortia neve putes animantia ſanguine paſci,
Debiliora herbis graminibusque frui.
Alite criſtato nihil eſt animoſius, & quid,
Dic mihi, belligero fortius exſtat equo?
Plebeias animas epulae ſed forſitan iſtae,
Non tamen heroas ſemideosque decent!
At Curii quid erat menſa frugalius olim,
Quum Reges forti vinceret ille manu?
Fabriciusque ſtruens toſtis ſibi fercula rapis,
Hoſtibus invictus muneribusque fuit.
Quid moror at veterum veneranda exempla Quiritum?
Non generoſa minus Patria cara dabit.
O vere Batavi quondam, quum ſimplice victu
Staret in intrepidis visque vigorque viris!
Utque pudor nullus cyathos vacuaſſe capaces,
Vel ſic in pretio menſa modeſta fuit.
India tum nondum mittebat aromata, vires,
Proh dolor! & patrias quae populantur opes.

 Quid

DEDICATIO.

Quid nova morborum querimur modo nomina ſtulti?
In lautis habitant lancibus illa mala!
Utere iure Tuo, dicis, dominemur oportet,
Omnia ſub noſtris legibus ire decet!
Blandimur temere nobis, vanaque ſuperbi
Ignotum premimus nobilitate genus.
Quam ſi forte velis noſtrae conponere gentem,
Nominibus multis anteferenda venit.
Si tamen infirmum iugulare potentior hoſtis,
Viribus & poſſit pro ratione frui:
Iſta velint animae viles, ignobile ventris
Haec ſibi mancipium ſcriptaque iura putet!
Ruſticus, ut duros poſſit tolerare labores,
Latranti ſtomacho fercula dura paret.
Altius at ſi quis divino ſemine cretus,
Gaudeat humanis exſeruiſſe caput:
Hunc ſaltem tetri contagia dira veneni
Effugere, & vulgi damna cavere decet.
Haec meus, ut veteri poſſit ſuadere ſodali,
PORPHYRIUS *docta nobilis arte, ſtudet.*

Somnia

DEDICATIO.

Somnia Philosophi si quis putet illa profani,
Iamque suis libris nolit habere fidem.
Illum quis nescit, cui vilior esca locustae,
Et mel, quod foliis depluit arbor, erant?
Christicolisque *dapes nunquam tetigisse macelli,*
Ut fuerit sanctae religionis opus!
Sed quid ego laudem, quae non imitanda putemus;
Pendet ab arbitrio caussa nec ista meo.
Arbitrii res illa mei quod si tamen esset,
Illa semper ego vivere lege velim.
Contento generosa bonis quae Patria praebet,
Det mihi magnificas mensa Batava dapes.
Muneraque Hesperii, curem nihil orbis Eoi,
Qua lurco ignotos condiat arte cibos.
Nempe Deus caeli tractus, terrasque patentes
Montibus atque mari fluminibusque secat.
Circumscripta suo gens limite quaelibet, intra
Ut contenta datis disceret esse bonis.
Quidquid id est, veteres laudamus, at utimur annis,
Quos bona nascendi sorsque, Deusque dedit.

Vos

DEDICATIO.

Vos modo, grande decus Patriae, quos curia Patres
Iactat, pars Clarii praesidiumque chori.
Accipite haec, PROCERES, *placido munuscula vultu,*
Pignora sint animi qualiacunque mei.
Vilia forte putent, indignaque nomine tanto,
Ipse sed est caussam qui mihi Malchus *agat.*
Non adeo Superis Magnesia pompa placebat,
Quam data rite tua tura, Clearche, manu.
Liba dabat Docimus parvi pia cultor agelli,
Gratior haec centum victima bubus erat.
Mite patrocinium nec forte negabitis illi,
Quo non in veteri doctior orbe fuit.
Ut colitis, pulcras sic namque fovetis & artes,
Nec sinitis proavûm nomina clara mori.
Scilicet haec urbi debetur gloria vestrae,
Prima facem ingeniis praetulit illa bonis.
Nondum finitimis ea lux fulgebat in oris,
Belgica nec tantum noverat ipsa decus.
Leida*que erat nondum, nostraque* Hadrianus *in urbe*
In patria quas non inveniebat opes.

Hospi-

DEDICATIO.

Hofpitium placidis iam clara DAVENTRIA *Mufis*
Praebuit , & fummos fovit ab arte viros.
Undique iam Salicas ftudiofus adibat Athenas ,
Difceret ut terfo cultius ore loqui.
Sexcenti Iuvenes , doctae pia cura Minervae ,
Servabant alacri moenia noftra manu.
Sed fuimus Troës ! fuit haec proh gloria quondam !
Deferuit noftros Pallas iniqua focos.
Forte , videns alibi fibi fplendida templa dicari ,
Noluit in fano paupere Diva coli.
Certa tamen fuperant prifcae veftigia laudis ,
Illa nec ex toto fama fepulta iacet:
Maiores nec in arte viros Europa ferebat ,
Nuperius quales noftra cathedra tulit.
Graeviadis *teftor manes , cineresque* Gronovî ,
Et cineres teftor , magne Cupere , *Tuos.*
Nunc & Apollineum ne fit fine nomine templum ,
VESTRA , *Patres patriae , cura favorque facit.*
Nunc quoque .... viventum fed Mufa molefta pudori
Cur mea , me folo deficiente , foret ?

** *Per-*

DEDICATIO.

Pergite, Praeclari PROCERES, *quos Numina servent,*
Ut patriae certam ferre queatis opem.
Quasque resumsistis trabeas & nuper honores,
In seros annos continuare velint.
Quid mereatis enim laeti sentimus, at illa
Dicere, non venae est pauperioris opus.
Femina Palladium bene condidit una Lyceum,
Quis putet hoc tantos nolle fovere viros!

LE-

LECTORI AEQUO

SALUTEM DICIT

IACOBUS DE RHOER.

Tandem itaque pertextam dedi telam, ad quam quum primum accederem res paene mali ominis esse videbatur. Aureis enim, quos passim adpellant, *Porphyrii* libris saepius quidem manum admoverant Viri Praestantissimi, sed inrito semper conatu. Equum Seianum agitare, ut dicebat ille, aut Fulviam, fatalem maritis uxorem, duxisse videbantur, qui Tyrio Philosopho operam addixerant. Ex eorum numero fuisse MERICUM CASAUBONUM e notis ad DIOGENEM LAERTIUM L. II. Segm. 7. didici. THOMAS GALEUS promittit, in notis ad *Iamblichum* de Myster: Sect. V. cap. 4. DAVISIO, LAKEMACHERO, LA CROZIO, Viris Excellentissimis, idem sedisse consilium, res est testatissima. Sed nemo forte meliori hanc in rem adparatu usus fuit quam IOANNES FRIDERICUS THOMAS, Gymnasii Suidnicensis in Silesia Rector. Ipse certe significabat, se multas manu scriptorum collationes in promtu habere: atque inter illas Vaticanum quoque exemplar, antiquum & elegans, uti e Thesauro Epistolico Inlustris LA CROZII Tom. III. p. 225. novimus. Ille ipse LA CROZIUS suas ac PETITI observationes cum THOMA communicaverat. PETITI tamen illa pauca admodum erant, & nisi meliora fuerint illis, quae tetigi ad Lib. I. §. 42. de *Malcho* Nostro haud praeclare fuisset meritus. Accepit quoque THOMAS GALEI animadversiones & emendationes, quas ad Auctoris exemplum manu sua adleverat, uti *Idem* Thes. Epist. T. I. p. 340. & T. II. p. 122. nos condocet. Multis praeter haec adiumentis usus fuit, quod ex ipsius literis ad Eruditiss: SIBERUM datis, (quas in calce huius Editionis invenies) intelligi potest. Mihi quidem adeo felici esse non licebat, ut anecdota illa sperare possem, vel sic tamen haec viam conmonstrabant, qua eundum esset, si quid subsidii invenire vellem. Ea in re quid moverim ac promoverim paucis accipe.

Vaticanum exemplar, cuius modo memini, cum cuperem vehementissime, non melius id urgueri posse mihi persuadebam, quam per PETRUM WESSELINGIUM, admirabilis eruditionis virum, quem nondum eluximus, ob damnum quod fecerunt literae nostrae, & ego in primis in morte Praeceptoris optimi, qui, quod de *Porphyrii* Magistro, *Longino* dicebant, βιβλιοθήκη τὶς ἦν ἔμψυχος καὶ περιπατοῦν μουσεῖον. Nec temere, licet eventu parum felici, sic opinatus fueram. Adponam partem epistolae qua id mihi indicabat Vir Humanissimus. *Haud scio an significatum Tibi fuerit, me Cardinalem Bibliothecarium* ALBANI *rogitasse, ut inquirendum iuberet, utrum schedae Porphyriani libri in Vatica-*

 tica-

ticanis essent forulis, & si inibi haberentur, ut mea caussa conferendas curaret: Reposuit Vir Eminentissimus, in pluteis Vaticanis nullas esse, idque dolori sibi cedere &c. Et quamvis Codicis MS. Vaticani integram descriptionem se a Bibl: Vindebon: Praefecto accepisse scribat *Thomas* Epist. III. de *Porph: Apost:* frustra tamen inde quoque auxilium speravi. Ita enim mihi rescribendum curavit Inlustr: SWIETENIUS, *Porphyrii libellum περὶ ἀπ. ἐμψ. extitisse aliquando in Bibliotheca Aug: persuaderi non possum, cum & olim iam, & nunc praesertim, quam diligentissime perquisitum a me & investigatum nondum etiam repererim, quam ob rem vehementer mihi quidem dolet perscribi laetiora non posse.*

Nec meliori successu per Amicum Parisiensem Bibliothecam Regiam, eamque Benedictinorum excuti curavi; significabat enim mihi Vir Doctissimus, praeter B. FELICIANI versionem, nihil quod rarum esset, aut quo carerem, ibi inveniri: cum *Thomas* tamen eadem in Epist: testetur, habere se variantes lectiones Codicis Regii Parisiensis.

Sed, quod frustra quaesiveram in Gallia, inveni in Hollandia. Summas debeo gratias Viro Excellentissimo, nec honoribus quam eruditione & meritis inlustriori, G. MEERMANNO, qui mihi indicabat in thesauro illo literario, quem sibi e Francia adquisiverat, esse etiam codicem Mscriptum Porphyriani operis, quem, ut cum editis conferrem, ut est incredibili ad literas promovendas studio, usui meo obferebat. Codex est chartaceus, in Fol. minori, non quidem pervetustus, bonae tamen notae. Titulus ita se habet. Πορφυρίου Φιλοσόφου περὶ ἀποχῆς ἐμψύχων βιβλία τρία. ἔτι δὲ καὶ Πυθαγόρου βίος, καὶ περὶ Ἀλεξάνδρου μικρὸν τεῦχος. *Id est, Porphyrii Philosophi de rerum animatarum distantia libelli tres. Ad haec Pythagorae vita, & de Alexandro Magno mutilum opusculum.* Vides perperam significari argumentum, & tres libros dici, cum sint, quatuor. Mutilum istud opusculum de Alexandro M. nomen non praefert, est autem Arriani, sed tredecim tantum capita prioris libri complectitur. Tum subiungitur Ταύτην ἀνέγνωκε Ναυλὼτ ὁ Κοιλαδευς ἔτει Σωτῆρος Χριστοῦ (α. φ. ο. γ.)1573. & sic iterum in calce Codicis, nisi quod ibi Ναυλὼτ ὁ τῆς Κοιλάδος adpelletur. in summa pagina legitur: *Coll: Parif: Societatis Iesu.* Animadverti Codicem illum in plerisque consentire cum Lipsiensi, (de quo statim) immo eadem paene quae ibi scholia in margine leguntur. Et sic firmari saepe gaudebam lectionem Lipsiensem, quae verior fuerat visa, saepe firmari etiam coniecturas, mihi vel aliis subnatas, licet in multis quoque incertum me reliquerit.

Aliquid auxilii praestitit Britannia. Quum enim DAVISIUM, Virum Praestantissimum, huic operi manum admovisse, neque istud tentasse crederem sine codicum Manuscriptorum ope, bibliothecarum catalogos, ecquid inde sperari posset, consulebam. Erant autem tantum in bibliotheca *Bodleiana* duo manuscripti codices, quos *Davisius* cum editis comparari iusserat. *Sed non sine poenitudine, quae ex pecunia sine fructu profusa ad ipsum redierit*, ut ad I. C. WOLFIUM scribit HUDSONUS *Thes: La Croziani* T. II. p. 99. Alter certe codex recens est,

est, ac vitiose scriptus, qui librum priorem tantum continet, alter paullo quidem vetustior meliusque scriptus, sed qui secundum modo librum conplectitur. Utriusque collationem mecum communicavit Vir Eruditissimus & Amiciss: S. DE VRIES, qui ante aliquot annos eruditum iter per beatam illam insulam fecit, codicesque illos cum editis contendit.

Multo felicius res successit in Germania. Haud levibus de caussis suspicabar in supellectile libraria I. A. FABRICII, Viri Excellentissimi, fuisse quaedam, quae ad *Porphyrii* salutem pertinerent. Adii itaque magni FABRICII magnum generum, HERM. SAM. REIMARUM opemque eius inploravi, si quid haberet, quo conatus meus promoveri posset. Rescripsit humanissime Vir Eximius, cuius verba adponam, ut rem omnem cognoscas. *Utinam & ego possem aliquid symbolae conferre: nihil tam reconditum foret in meis scriniis, quin Tibi usurpandum transmitterem lubens. Verum in Fabricianis, quas quidem asservo, schedis nihil ad hunc librum subsidii superest, neque adfuisse unquam aliquid arbitror. Attamen ne omnino spem Tuam destituisse videar, scribam ad amicum Lipsiensem, qui mihi, ut spero, vel Tibi potius in rem communem collaturo, hanc operam non denegabit, ut Codicem MS. qui est in Bibliotheca Paulina, cum edito exemplari contendat, &c.* Nec decolavit ista spes. Vir Praestantissimus, & multis ingenii monumentis celebratissimus, Io. IACOBUS REISKIUS illam provinciam in se suscipiens, diversas Codicis Lipsiensis lectiones diligenter adnotavit, ac mecum communicavit. pro quibus beneficiis me Viris illis Praeclaris summo opere obstrictum esse publice profiteor, paria relaturus, si ulla se dederit occasio. De ipso codice ita Clar: REISKIUS: *Non est ille quidem optimae notae neque pervetustus, ne vetustum quidem appellare ausim. haud scio, an typographicae artis natalibus sit posterior. chartaceus est, illo chartae genere, in quo excusi sunt codices auctorum Latinorum a Vindelino Spirensi & aequalibus eius in Italia evulgatorum. In mendosissimis item quibusque locis spem nostram destituit, nihilo vulgatis editionibus emendatior. Sed insunt tamen vel sic illi codici quoque lectiones, neque illae paucae numero, ita bonae & exquisitae, ut eas illinc eruisse non poeniteat &c.* Non multum ab his abit testimonium Doctiss: L. SIBERI in Epistola ad Io. FRID: THOMAM Misc: Lipsiens: T. I. p. 339. Neque hic substitit REISKII studium. Ut est incredibili diligentia, & ingenio admodum foecundo, de plerisque non tantum iudicium addidit, sed & ingentem emendationum suarum copiam *Philosopho* adfudit. Idque eo tempore, quo belli atrocissimi calamitatibus res publica & privata Viri Doctissimi erat inplicita, quibus tumultibus ingenii aciem non hebetatam saepe mirabar.

Gratias quoque debeo Celeberr: F. L. ABRESCHIO, qui, qua est humanitate, multas observationes quas codici suo adscripserat, mecum communicavit, easque suo loco insertas videbis.

Tandem nihil unde lux aeque adfulgere possit MALCHO, magis commendant Eruditi, quam I. BERNARDI FELICIANI versionem, quae prodiit Venetiis CIↃ. IↃ. XLVII. Hanc sine dubio significat M. CASAUBONUS in notis ad *Diogenem* L. II, 7. unde plurimis in locis emendatum scriptorem publicare decreverat. Idem

 consi-

consilium GALEO, in notis ad *Iamblichi* Myst. V, 4. Verissime LA CROZIUS ad MOSHEMIUM T. III. Thes. Epist. p. 225. *iterum moneo, Porphyrii librum nunquam gratum fore Eruditis omnium gentium, nisi prodeat una cum versione* B. FELICIANI, *quae etiam multis in locis perquam commoda invenietur emendando Graeco contextui.* Istud consilium secutus fui, debuitque adeo ineptissima illa F. DE FOGEROLLES, eaque paullo melior Io. VALENTINI, FELICIANO locum cedere. Licet enim ille parum pressus & redundans, nec eam tamen quam prolixitas quaerit, perspicuitatem consecutus dicatur Celeb: P. D. HUETIO, de Clar: Interpret: L. II. p. 222. nec inesse perfecte ipsi dixerim omnes illas dotes, quae verum efficiunt interpretem, quo pertinet religio in exponendis sententiis, fides in exprimendis verbis, in exhibendo colore industria, perspicuitas, elegantia, sed quae Auctori, eiusque characteri respondeat, & quae alia sunt huius generis, plerisque tamen earum commendatur, ceterisque palmam praeripit. Codice etiam multo meliore, licet nec illo perpurgato, quam alii usus fuit, ideoque pro scripturae integritate haud raro testimonium dicit. Id dolebam saepe, quod sensum expressisse contentus, in dubio reliquerit lectorem, quam vocem invenisset. Nollem quoque secutus fuisset malum interpretum exemplum, ut versus Auctoris in metrum cogant, inde enim dubium plerumque quid legerint.

Accedo ad Editiones. Opus nunquam satis laudatum, ut dicam cum L. HOLSTENIO in Vit. *Porph:* c. 8. magnum Italiae decus PETRUS VICTORIUS in lucem protulit Florentiae Anno CIↃ. IↃ. XLVIII. una cum eiusdem πρὸς τὰ Νοητὰ ἀφορμ. & MICHAELIS EPHESII σχολ. εἰς τέσσαρα τοῦ Ἀριςοτ. περὶ ζώων μορίων. Addidit VICTORIUS observationes aliquas, sed quae occupantur fere in solo *Eusebio*, cuius nequidem omnia loca, quae e Nostro sumserat ille, conparavit, idque aliquando non admodum adcurate, E. Gr. L. IV. § 11. ne quidem monens ea omnia e *Iosepho* in sua rura derivasse Porphyrium.

Principem illam Editionem secutus est F. DE FOGEROLLES, Consiliarius & Medicus Regis Galliae, qui e Graeco exemplari facta versione Latina, scholiis & praefationibus illustrata, ut dicit, publicavit Lugduni in Gallia, (non Lugduni Batavorum, ut putabat *Weinrichius* Misc. Lips. T. IV. p. 176.) anno praecedentis seculi vicesimo. Ille quid praestiterit docet nos in Epistola Dedicatoria, (quam integram huic Editioni praefigere nolui, ne patientia Tua, L. B. abuterer) dicam ipsius verbis. „Porphyrium Graecum scriptorem e tenebris erutum per oti„um vertendum suscepimus, in qua versione sententiarum, magis quam verbo„rum ductum exprimere maluimus. Difficile est enim, (inquit D. Hieronymus) „alienas linguas persequentem, alicubi non excidere: arduum quoque praecla„re dicta eundem decorem interpretationi conservare: significatur aliquid unius „verbi proprietate, non habeo mecum, quo id efferam: & dum quaero im„plere sententiam longo ambitu vix brevia spatia dimetior. Accedunt Hyper„baton anfractus, dissimilitudines casuum, varietates figurarum, ipsa postre„mo proprietas, quam si ad verbum interpretor, absurde resonat, si ob ne„cessitatem, aliquid in ordine in sermone mutavero, ab Interpretis videbor offi-

„cio

, cio recessisse. Quantum vero ad Graeci contextus integritatem diligentiam-
, que in lectione purganda adhibitam pertinet, non inficiabor Petrum Victo-
, rium tantum studii in illis emendandis posuisse, ut multum auxilii Porphyrio
, tulisse videatur: quamvis non omnes maculas deleverit, nec manca nonnulla
, loca restituere potuerit, quae inscitia superiorum temporum vitioque Libra-
, riorum irrepsere. Ego tamen post illum magnum mendarum numerum inveni,
, quarum series in margine operis est a nobis annotata, & ab alio in posterum
, maiorem annotari posse non dubitamus.

Adiunxerat quoque *Synopsin Apoches Pythagoricae* versibus expressam, & Dissertationem duplicem, *de virtutibus Heroicis*, & *Christiana Abstinentia.* Neque has observationes neglexi, cum ubivis aeque ineptas haud putaverim. Quid tamen de hominis industria iudicandum sit, dicat HOLSTENIUS loco excitato: BERNARDUS FELICIANUS *egregie expressit Latino sermone: quo neglecto, nuper in Galliis nescio quis, ineptissima versione, vel delirio potius perpetuo optimum opus pessime contaminavit. Ut inter omnes malorum species, quibus iratum numen Porphyrianos manes nomenque hactenus pressit, hanc facile principem ducam, quod in tam mali medici manus inciderit.*

Postrema, quod sciam, Editio est IOANNIS VALENTINI, quae cum nova Eius versione prodiit Cantabrigiae anno quinquagesimo quinto seculi superioris. Subiunxit *Annotatiunculas*, ut vocat, quae hic etiam legi debuerunt; nisi quod omiserim unum & alterum locum, in quibus operarum errores corrigebat. Perperam P. PETITUS Observ. L. I. c. 5. & alii versionem hanc L. HOLSTENIO tribuunt. Quid vero de Valentinianis meritis statuendum sit, ex ipsius praefatione optime colliges. *Omnibus auxiliis se destitutum fuisse* queritur, *& ne Latinum quidem interpretem ab* HOLSTENIO *memoratum vidisse. Codices MSS. nullos parare se potuisse, & Florentina tantum atque Gallica editione fuisse usum.* Id pessimum, quod lectiones, quas ipse extuderat, passim contextui infarciret, & sanissima corrumpens ingereret illa, quae in ipsius cerebello nata fuerant. Primus ille in *sectiones*, seu paragraphos libros hos descripsit, cum *argumenta* iam praefixisset FOGEROLLAEUS, quae sequebatur plerumque VALENTINI, neque haec mihi expungenda erant, tum propter usum quem praestare queunt, tum quia in notis aliquando inlustrantur.

His ego subsidiis adiutus operam addixi libris, quos scripsit Philosophus ad *Firmum Castricium*, Amicum & condiscipulum suum, ut ab errore eum revocaret, confutaretque illa, quibus *Heraclides Ponticus*, *Hermachus* Epicureus aliique, & speciatim *Claudius Neapolitanus* χρεωφαγίαν propugnaverant.

In textu constituendo secutus sum *Editionem Cantabrigiensem*, ita tamen, ut, quae ille temere infuderat, eraderem, & ubi manifeste erraret, veriora substituerem, nunquam tamen, nisi codicum auctoritas addiceret. Placent mihi illa Politissimi D'ORVILLII in Praef: *Chariton:* ut melius mereri hodie posse haud quaquam videantur Viri Eruditi & cordati de antiquis scriptoribus, quam si pro virili se opponant licentiae, qua nunc periti & inperiti, iuvenes, senes in sollicitan-

citandis saepe etiam sanissimis locis abutantur. Si quid luxatum aut corruptum videretur, ut sunt in quibus solo ingenii remigio utendum est, in notis indicavi. Signisdistinctionum, aut accentu, quem vocant, inmutando, ut haud raro accidit, locus si posset instaurari, minus scrupulose egi, nullum enim inde Auctori periculum.

Linguae & stili prima habenda fuit ratio. Atque hic quidem in Atticum dicendi genus inflexus, durior autem, tempori & argumento adcommodatus. Locutiones ipsae elegantes saepe, nec ab exemplo optimorum scriptorum discedentes, ut in notis passim observatum est. Traiectiones autem, seu hyperbata nimis sunt frequentia. Licet enim lingua Graeca & Latina non subiectae sint, instar hodiernorum idiomatum servili & uniformi isti vocabulorum ordini ac seriei, tamen non omnia licet miscere ac conturbare, nisi in compositionis elegantiam & perspicuitatem peccare velimus, ut alicubi bene D'ORVILLIUS. Res neglecta saepe castigationes minime necessarias peperit. Quare non amat illos qui ad corrigendum, quam ad legendum veniunt exercitatiores. Saepe emendationis praeceptae laudem integram inlibatamque transscripsi aliis, qui ante me, ut in libro huius notae fieri debuisse nemo paullo humanior ignorat, idem viderant. Neque occasionem captavi auctores alios emendandi, nisi ultro se obferret locus, quo carere non poteram. non enim sequor eorum consilium, qui adversaria sua ubivis expromere amant, quod vere est miscellaneas observationes uni alicui auctori subiicere. Cum Auctore Erudito per varias eruditionis partes evagari debui, cavendum tamen erat, ne in locis communibus, quae vocant, haererem, dum publica illa horrea omnibus quotidie patent. Nec in libris hisce sine animi voluptate me versatum fateor. Sua cuique pulcra: mihi scriptores illi, qui res ad memoriam insignes, mores, ritus, religiones, vitae praecepta tradunt, quo in genere *Malchum* Nostrum excellere omnes sciunt. Bene de illo BRUCKERUS Hist. Crit. Phil. T. II. p. 257. *dici non potest, quantam veteris doctrinae atque historiae cognitionem sibi comparaverit, quos Auctores legerit, excerpserit, fragmenta servaverit. Quibus si per iudicii mediocritatem, & superstitionis atque detestandae fallacisque philosophiae, quam sequebatur, vanitatem recte uti licuisset, non haberemus forte in tota antiquitate, quem praeponeremus Porphyrio.* Nemo praeterea religionis nostrae & Ecclesiae ritus, quales illi quondam erant, & unde originem duxerint intelliget, nisi illum & alios Platonicos praeceptores habuerit. Profecto qui magno studio in futili aliquo scriptore occupantur, vix secus rem instituere mihi videntur, quam si frigidam & insulsam aliquam naeniam, quarum adeo ferax est haec aetas, post aliquot secula sibi inlustrandam & exponendam quis sumeret. Laboriosiorem tamen ac putaram provinciam expertus fui. Nam cum in Platonis ac Pythagorae placitis bene te versatum putes, illico saepe tenebrae obfunduntur per recentiores, quos dicunt, Platonicos. Postquam enim Pythagorica Philosophia se infuderat Platonicae, illi, licet nihil capite suo divinius atque excellentius ducant, saepe tamen magistrum suum

deserunt, religionis caussa id cum postulare videretur. Quod in Nostro alicubi *Augustinum* notare memini. Immo ipsi illi etiam diffident haud raro inter se, uti suo loco observatum videbis. Et tamen in hisce libris multa invenias, quae vel sic satis, sive loquendi formulas, sive praecepta ipsa consideres, a sacris nostris haud multum aliena videri possint. Id nemo mirabitur qui Auctorem noverit, ac quae contra Christianos molitus fuerit recordetur. Hoc nempe illi etiam cum aliis huius familiae philosophis commune fuit, ut multa sumentes a Christianis (per quos tamen profecisse videri noluerunt) commento hoc eos circumscribere studerent, quasi dissidium tanti non esset; suisque ostendere, necesse haud esse, ut ea, quae in religione nostra tanquam saniora laudarentur, e scholis Christianorum peterentur, cum eadem illa a Philosophis traderentur, uti a viro Eximio, I. L. MOSHEMIO in Dissert. de *Turbata per Platonicos Ecclesia*, praeclare observatum memini. Vellem, praeter cetera illa quae nuperius hac de re monuit Cel. ERNESTI, splendidum illud Germaniae lumen, id in memoriam vocarent illi, qui N. Test. tabulas cum huius generis scriptoribus conponere amant; ne verborum similitudine in errorem induci se patiantur, cum illi omnia alia huius modi dictis significent.

Sed & conferendi mihi fuerunt auctores vetusti, *Plato*, *Iosephus*, *Plutarchus*, e quibus multa sumsit *Porphyrius*, aliorumque fragmenta, quibus usus fuit, conquirenda. Haud levis quoque opera danda antiquis Theologis, qui Porphyriana suis inseruerant, *Eusebio*, *Cyrillo*, *Theodoreto* atque *Hieronymo*. Posteriorem illum multa sumsisse e Nostro in suis contra Iovin: libris nemo mirabitur, qui utrumque camdem paene caussam, sed diverso scopo, propugnasse meminerit. Audiamus ipsum L. II, 7. *Quid ad nos quorum conversatio in coelis est, qui super Pythagoram . . . . qui repugnantem carnem, & ad libidinum incentiva rapientem, inedia subiugamus? Esus carnium & potus vini, ventrisque saturitas, seminarium libidinis est.* Quare, quo frequentiores illos in citandis testimoniis invenerim, eo facilius vera lectio instaurari potuit, quorum si meminissent multi, temere Porphyrianam scripturam aut non sollicitassent, aut aptiori remedio sanassent.

Intelligis iam magna ex parte, B. L. ecquis fuerit qui nobis haec otia fecerit. Patrio is sermone dicebatur *Malchus*, quod nomen patri quoque fuerat. Id vero cum Graecis auribus insolens atque barbarum accideret, *Longinus*, Eius praeceptor, *Porphyrium* dixit, a purpura, colore vere regio, id enim Μάλχος Syrorum dialecto significabat. Sed mihi in huius vita versandum non est, data opera de illo egit Eruditissimus L. HOLSTENIUS in Dissert: *de vita & scriptis Porphyrii Philosophi.*

Iudicia ideoque, & testimonia non conquisivi, contentus, ut a prioribus Editoribus factum fuerat, Philosophi vitam & Operum indicem ex *Eunapio* & *Suida* praefigere, una cum versione *Feliciani*, qui pauca ex *Eunapio* adiecit, quae alii Editores intacta reliquerant.

Dissertationem HOLSTENII I. VALENTINI editioni suae adiunxit, atque a FA-

BRICIO etiam T. IV. Bibl. Graec. vulgata fuit, huius itaque editionis molem ut augeret, necesse haud fuit. Magna quoque diligentia hoc in argumento versatus est Vir Insignis, I. BRUCKERUS Hist: Crit: Philos: T. II. p. 236. qui nec intactam liquit quaestionem, quae inter doctos agitata fuit, an Christianae religioni nomen cum dedisset Philosophus, ab illa defecerit deinceps, uti scriptores aliqui Historiae Ecclesiasticae significare videntur. Id secum reputans Doct. I. F. THOMAS Editioni suae praefigere decrerat Dissertationem de *Porphyrii apostasia*, qua demonstraturus erat, sacra Christiana Philosopho nostro cognita ac familiaria fuisse, non vero, uti LA CROZIUS aliique opinabantur, eum a religione Christiana ad Platonismum descivisse. Vid. *Thes. La Croz.* T. I. p. 341. Ille quidem conatus successu caruit, uti modo dictum est, supersunt tamen Epistolae, quibus THOMAS & SIBERUS, Viri praeclari, hoc argumentum discusserunt, publici iuris factae T. I. Miscel. Lipsiens. Nov. quas ut illius consilio mos gereretur, huic Editioni subiici volui.

Crediderim paene Porphyrium simulasse per aliquod tempus animum a religione Christiana haud alienum, ut solebant callidi isti homines, loquendi etiam formulas doctrinamque ipsam Christianorum praeceptis adcommodare, ut eo melius incautos circumvenirent. Hinc orta persuasio sacris illis nomen dedisse Philosophum, sed a quibus, Platonismi caussa id exigente, resiliebat. Ideoque forte Imperator Constantinus Arianos publico edicto Phorphyrianos vocari voluit, de cuius cognomenti ratione Eruditos diffidere video. Res ipsa traditur apud *Socratem* H. E. L. I. c. 9. & in Leg. Ultim. *Cod: Theodos:* de *Haeret:* & Leg. 6. *Cod. Iust:* de Haeret: Manich. & Samar: certe si ibi, ut Clar: HEINECCIO visum fuit, alio modo interpungas quam fieri solet: *Sed quem ad modum Ariani ab Ario, lege divae memoriae Constantini, ob similitudinem inpietatis Porphyriani, a Porphyrio nuncupantur.* Cavere volebat Imperator, ne sub specioso nomine credulis inponeretur. Accesserint sane aliae caussae, quae apud *Socratem* legi possunt, in lege tamen ista id diserte traditur, *ne Christianorum appellatione abutantur.* Arius quippe Christianorum numero censeri quoque voluerat, sed quo illum passim eximunt veteres Theologi.

Denique fuerunt etiam qui Porphyrium sub extrema vitae Christianae religioni nomen dedisse putabant, id quod ex *Hieronymi* Chronico colligebant: sed huius opinionis falsitas dudum conmonstrata fuit.

Satis Te diu iam detinui, Lector Optime, unum tamen scire adhuc volo, Latinam versionem Graeco contextui me adposuisse, singulisque in paginis notas subiecisse, Tuae ut commoditati consulerem. Atque huius quidem instituti caussam dicat Clar. PERIZON: in Praef. *Aeliano* praemissa. Tu sollemni formula, vale & fave. Dabam Daventriae ipsis Kal. Aprilis CIↃ. IↃ. CC. LXVII.

P. VI-

P. VICTORII
PRAEFATIO.

PETRUS VICTORIUS

Studiosis Graecarum artium, Graeco sermone scriptarum.

Non est e genere eorum hominum Reipublicae nostrae Princeps, qui adumbrati honoris splendore: inanisque gloriae cupiditate capti, res praeclaras, & utiles soli habere uolunt: atque ipsarum possessione caeteris omnibus antestare: contra enim ea uera bona putat, quae communia sunt, & a cunctis, qui se dignos illis praebuerint, obtineri possunt. Hoc, quemadmodum nobis multis modis saepe declarauit, ita nunc consilio hoc suo plurimis gentibus indicabit: instituit enim ueteres scriptores a maioribus suis summa diligentia conquisitos: magnisque sumtibus e Graeciae ruinis incendiisque saeuissimi belli ereptos, diuulgare, atque ita commodis studiosorum: memoriaeque doctorum uirorum consulere: qui laboribus suis ingeniique excellentia posteris prodesse uoluerunt, & in his curis studiisque aetatem omnem consumserunt: iniquo autem fato diu usi in tenebris latuere ac, quemadmodum ipsi uariis casibus expositi fuere, ita fructus nullos cupidis ingenuarum artium, aut paruos admodum, tulere. Nec solum hos, qui lucem multis seculis non aspexerunt, in medium proferre decreuit, sed etiam non paucos, qui mendosi iam, ac manci excusi sunt summa cura perpurgatos, membrisque suis auctos, ope eiusdem supellectilis, fidelissimorumque codicum copia, iterum foras dare. Huic igitur rei nunc incumbitur; operaque datur, ut tam honesta piaque Principis uoluntas, pro dignitate ipsius ac studiosorum utilitate, ad exitum perducatur. Interim cupiens ego specimen aliquod huius operis, quod texitur, dare: ac tam laetum nuncium auribus eruditorum primus apportare, nondum tantae rei apparatu confecto, quasi excucurri: ac paruum hoc uolumen edendum curaui. In quo quatuor Porphyrii libri de non caedendis deuorandisque animantibus ualde a nostris etiam auctoribus celebrati: alterque itidem ipsius libellus quo quaestiones quaedam subtiles grauesque de diuinis rebus, ex decretis Platonis, continentur: nec non etiam declarationes Michaelis Ephesii, unius posteriorum Aristotelis Interpretum, in quatuor libros de partibus animantium.

Tyrii philoſophi libri; accurataque de illis rebus diſputatio, remota ſuperſtitione, mirifice utiles erunt, ob multiplicem ac uariam reconditarum elegantiumque rerum expoſitionem: ac crebra etiam antiquorum ſcriptorum uetuſtate conſumtorum, exempla, quibus utitur aut in ſententiis ſuis confirmandis, aut in iudiciis ipſorum, inſtitutisque refellendis. nam exiguus libellus quo uoluit excitare ad res percipiendas, quae animo tantum & ratione cernuntur, totus aureolus eſt: ac non multis uerbis multam obſcuramque doctrinam complectitur. Non ingratam etiam fore putaui Epheſii breuem explicationem, in optimi auctoris libros: quamuis parem illum dignitate doctrinaque Porphyrio minime fuiſſe non ignorem: & quia partim Ariſtotelei illi libri obſcuri perdifficilesque ſunt, & quia a nullo alio quod ſciam, Graeco homine illuſtrantur, excepta Metochitae paraphraſi, quae nondum formis excuſa eſt: nec ullam in partem melior eruditiorque expectari debet. Quod uero ad ſcripturae integritatem: diligentiamque in lectione purganda adhibitam, pertinet, non inficiabor Porphyrii libros peſſime habitos inſcitia ſuperiorum temporum: uitioque librariorum ualde corruptos fuiſſe: tantum tamen ſtudii, collatis plurimis exemplaribus, in illis emendandis poſuimus, ut multum auxilii ipſis tuliſſe nobis uideamur: quamuis non omnes maculas delere, nec manca imminutaque nonnulla loca reſtituere, potuerimus: fides certe illis noſtra diligentiaque non defuit. quod etiam in ſcholiis Epheſii, magna cum eorum utilitate, praeſtitimus. Valete ingenioſi, & eruditi uiri, & propediem plura melioraque ab humaniſſ. Principis liberalitate, egregioque ipſius in uos amore, expectate.

P. VI-

P. VICTORII PRAEFATIO,

quam notis praemiserat.

STUDIOSIS.

Cum pluribus ſpectatis codicibus male habito undique ac neglecto Porphyrio non parum conſuluiſſem, multisque partibus ipſum meliorem reddidiſſem, tentaui ſi poſſem alia uia ei opem ferre, quam etiam non inutilem expertus ſum, ſciebam enim hinc ſaepe teſtimonia ſumſiſſe Euſebium Pamphilum, aequalem ipſius, in libris προπαρασκευῆς εὐαγγελικῆς: quamuis non ſine cauſſa illum exagitet, atque omnibus contumeliis uexet: eruditione namque Auctoris captus multos, ex his praecipue libris, locos adducit, quibus aut probat, quod confirmare uult, aut falſo, praueque ipſum de aliqua re ſenſiſſe docet. Fuit enim Porphyrius noſtrae pietati, late iam patenti, firmasque radices agenti parum aequus, ac Chriſtiano denique nomini ualde infenſus, quamuis in his libris nihil tangat, quod eam laedat: ac potius noſtris inſtitutis, moribusque mirifice congruat. ut enim traditam a patribus religionem toto animo probabat, & ab illa fortiter contra aduerſarios ſtabat, ita temperantiſſimum hominem ſe praebuit: tenuique admodum uictu contentus fuit: nam uentris, ac gutturis uitiorum ipſum inimicum, acerrimumque reprehenſorem extitiſſe, uiuentemque adhuc e corporis carcere, uinculisque euolauiſſe, uere dicere poſſumus. Hoc autem, praeterquam quod ex optima grauiſſimi uiri diſciplina ſeueriſſimaque Plotini domo profectus eſt, multis etiam ſanctiſſimis praeceptis ab ipſo in hoc opere collectis liquido intelligitur: quae cauſa fuit ſalutis (ut arbitror) huic ſubtili, magnaque doctrina refertae ſcriptioni: cum alii ipſius labores improbioris indicis merito perierint, atque ex omni hominum memoria deleti ſint. Attendi igitur diligenter cunctos locos, qui citati a Pamphilo ſunt, cumque multa magnaque lectionis diſcrimina in illis offendiſſem, malui excuſo iam Porphyrio, eaque ſcriptura, quae apud ipſum reperitur, retenta, uarietates omnes hic adnotare: neque enim ne illic quidem ſincere cuncta, integreque ſeruata ſunt: quamuis non pauca melius legi uideantur. Quod factum arbitror, quia Pamphili ſcripta in magno honore apud Chriſtianos homines fuerunt. cum multam lucem afferant noſtris rebus: inanesque ritus gentium ſedulo refellant. Porphyrii uero hi libri ob iuſtum odium, quod contra ſe alio nomine concitarat, diu iacuerint, ac ſitu pene ſqualoreque confecti ſint. Praeterea non me fallit conſuetudo ueterum, qui in exemplis aliorum auctorum ponendis non parua libertate utebantur: ac ſi ſententiam retinuiſſent, uerba ipſa, ordinemque eorum ſaepe non curabant. Hanc igitur tutiorem uiam eſſe ratus, quicquid diſcriminis apud eum ſcriptorem in teſtimoniis ab his libris petitis, animaduertere potui, adnotaui ac breui etiam aliquando in utram partem magis inclinem, indicaui.

I. VALENTINI
PRAEFATIO.

Non mei eſt ingenii, amice Lector, aliorum laboribus etſi parum fauſto auſpicio confectis obtrectare. Ut vero intelligas cur novam Porphyrii de Abſtinentia verſionem ſuſceperim, audias pauliſper Clar: Holſtenium in Diſſert: ſua de vita & ſcriptis hujus Philoſophi ſic conquerentem. *Scripti fuere a Porph: de Abſtinentia ab eſu animalium*, lib. 4. *opus nunquam ſatis laudatum, quod Bernardus Felicianus egregie expreſſit Latino ſermone. Quo neglecto nuper in Galliis neſcio quis ineptiſſima verſione, vel delirio potius perpetuo optimum opus peſſime contaminavit: ut inter omnes malorum ſpecies, quibus iratum Numen Porphyrianos manes nomenque hactenus preſſit, hanc facile principem ducam, quod in tam mali medici manus inciderit.* Tentare volui, bone Lector, utrum ego aliquanto felicius medicum poſſem agere. Omnibus tamen auxiliis deſtitutus hanc interpretationem adornavi. Ne Latinum quidem interpretem ab Holſtenio memoratum videre contigit. Codices manuſcriptos nullos, licet quaeſiverim ſedulo, parare potui. Impreſſos duos tantum habui, Florentinum ſcilicet, & qui eum κατὰ πόδας ſequitur etiam ubi peſſime ille alter hallucinatur, Gallicanum. Spero nihilominus infinita a nobis ſanata eſſe loca, partim ex Plutarcho, Joſepho, & Euſebio, partim ex noſtra conjectura: adeo ut non niſi de uno forſan aut altero loco eſt cur quis valde queratur. Quod ſupereſt Doctiſſ: Petavii in Ep: ad Lector: Epiphanio praefixa verbis claudam: *Tu velim, Candide Lector, ad hanc lucubrationem noſtram ſic accedas, ut intelligas, neque nihil a nobis hic eſſe peccatum, ſed ſi quae in illo errata reprehenderis ea pluribus cum bonis, ſi modo mihi plura bona ſint, aut aequalibus, paucioribusve compenſes, atque his fruare, illis veniam tribuas.*

I. B.

I. B. FELICIANI DEDICATIO.

ALOISIO MICHAELIO

IOANNES BERNARDUS FELICIANUS S.

Quantum ſtudium, a ueteribus moderandis ac componendis moribus ſemper adhibitum fuerit, perſpicuum eſſe unicuique poteſt, qui ueterem philoſophandi rationem conſiderarit. Omnes ſiquidem philoſophorum ſcholae inſtituendae uitae magis quam contemplandi & cognoſcendi cauſa habitae fuiſſe conſpiciuntur. Id quod & antiqua Pythagorae diſciplina declarat, & Socratis poſtea inſtitutio: e cuius diſputationibus omnis ciuiliter & morate uiuendi ratio emanauit: quam cum alii multi, tum duo illa ſplendida ſapientiae lumina Plato & Xenophon graviſſime, & elegantiſſime literarum monumentis poſteris tradiderunt. Cum enim homini non tam inueniendi beatitudinem, quam adipiſcendi natura inſita cupiditas ſit: non ſatis eſſe Philoſophi exiſtimarunt, ſi in felicitate inuenienda elaboraſſent, niſi modum etiam excogitaſſent, quo conſequi eam poſſemus. Sicut autem naturae rerum inueſtigatio uiam ad primam omnium cauſam, primumque omnium auctorem deum inueniendum nobis praemunit: ita uitae integritas ac puritas, quam imitando dei bonitatem in nobis effingimus, facit, ut ad eum poſſidendum idonei reddamur. Summa etenim bonitatis ac probitatis uis ex eo perſpici facile poteſt, quod nulla neque actio; neque oratio ne apud improbos quidem habet auctoritatem, niſi aut probitas, aut probitatis ſaltem ſpecies aliqua ſubſit. nam re uera quicquid ſoliditate probitatis ſtabilitum ac ſuffultum non eſt, id quantolibet ingenio & artificio compoſitum ſit, uanum ac ridiculum, id quod eſt, tandem apud omnes appareat, ac contemnatur, neceſſe eſt. Vnde non immerito Aloiſi clariſſime licet & generis nobilitate & opibus, & ingenio excellas, ita tamen moderate & ſancte uitam tibi inſtituendam duxiſti, ut hanc philoſophiae partem quae ad mores ſpectat, quam philoſophiae animam appellare conſueuiſti, mirum in modum fueris complexus, ut eum decet, qui re uera bonus ſit, & πᾶν ἐπ' ἀλαθείᾳ πεπλασμένον ἐκ δίος ἔργος, ut inquit ille: id quod & genere uitae quam traducis, tranquilliſſimo prae te fers, & cogitationibus nobiliſſimis, quibus quotidie animum tuum a mundi turbationibus, uulgique colluuie ſublatum conſeruas. Qua propter cum illi etiam ſcriptores tibi ſummopere placuerint, qui non ſolum ſubtilibus & acutis diſputationibus ueritatem indagarent, uerum

rum etiam simul uitam hominis ita instruerent, atque expurgarent, ut ad illam τὴν ὁμοίωσιν τοῦ θεοῦ κατὰ τὸ δυνατὸν, ut uolebat Plato, mentes nostras attollerent: hortabaris identidem, atque etiam iure tuo mihi imponebas, ac mandabas, ut si quid eiusmodi inter antiquos auctores inuenire possem e tenebris eruerem, daremque operam, in lucem exiret. Ego uero quamuis & aliis occupationibus distraherer, & mediocris eruditionis conscientia deterrerer, mihi non esse tamen committendum duxi, ut mandatis tuis aliqua saltem ex parte non obtemperarem: praesertim cum & eum qui mandaret, maxima obseruantia ac ueneratione prosequerer: & illa qua mandabantur, esse eiusmodi uiderem, ut in eorum perscrutatione uersari non esse maxime utile non posset. Iccirco rem aggressus nonnullos huiuscemodi Graecos auctores conquisiui: atque editionem ab hoc Porphyrii opere auspicari uolui, ratus fore ut tum ex auctoris nomine tum ex re qua de agit, non iniucunda plerisque eius lectio sit.

Porphyrius enim & in Platonica & in Aristotelica philosophia adeo celebris habetur, ut uel ex nomine ipso allicere ad se philosophiae studiosos facile possit. Opus autem ipsum uaria ac multiplici refertum eruditione est: de abstinentia enim ab esu animalium cum agat, id non tam Pythagorice, quam Platonice etiam, ac demum theologice pertractat. Quamuis enim & de animalium iniuria, & de daemonum immundorum ui, quae ex huiuscemodi cruentis dapibus latenter attrahitur, ex Pythagoricae, & Platonicae disciplinae decretis, quibusdamque aliis huiusmodi nonnulla persequatur: omnia tamen eo spectant, sicut ipse etiam quasi uidetur interpretari, ut & nutrimento imminuto uinculum animae, quod est corpus, extenuetur, ac debilitetur, quo mens ab affectuum perturbationibus relaxata ascendere ad contemplanda & fruenda diuina liberius queat: & subtractis delicatioribus epulis tum parabilior uictus curam a grauioribus rebus non auocet, tum omnis gulae occasio circumcidatur. Id quod nihil aliud argumenti habet, nisi ut ieiunii & abstinentiae ratio non solum diuina, sed naturali etiam lege comprobata esse demonstretur. Vt autem omnia clarius constarent, non ab re esse duximus, si uitam quoque auctoris ab Eunapio conscriptam conuerteremus, atque operi ipsi anteponeremus. Vale.

OBI-

Ο ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ.

PORPHYRII VITA.

E COMMENTARIO EUNAPII,

In quo collegit vitas Sophistarum ac Philosophorum.

Πορφυρίῳ Τύρος μὲν ἦν πατρὶς, ἡ πρώτη τῶν ἀρχαίων Φοινίκων πόλις, καὶ πατέρες δὲ οὐκ ἄσημοι: τυχὼν δὲ τῆς πρεσηκούσης παιδείας, ἀνάτε ἔδραμε τοσοῦτον καὶ ἐπέδωκεν, ὡς Λογγίνου μὲν ἦν ἀκροατὴς καὶ ἐκόσμει τὸν διδάσκαλον ἐντὸς ὀλίγου χρόνου. Λογγῖνος δὲ κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον βιβλιοθήκη τὶς ἦν ἔμψυχος καὶ περιπατοῦν μουσεῖον, καὶ κρίνειν γε τοὺς παλαιοὺς ἐπετέτακτο καθάπερ πρὸ ἐκείνου πολλοί τινες ἕτεροι. καὶ ὁ ἐκ Καρίας Διονύσιος πάντων ἀριδηλότερος. Μάλχος δὲ κατὰ τὴν Σύρων πόλιν ὁ Πορφύριος ἐκαλεῖτο τὰ πρῶτα: τοῦτο δὲ δύναται βασιλέα λέγειν. Πορφύριον δὲ αὐτὸν ὠνόμασε Λογγῖνος, εἰς τὸ βασιλικὸν τῆς ἐσθῆτος παράσημον, τὴν προσηγορίαν ἀποτρέψας. παρ᾽ ἐκείνῳ δὴ τὴν ἄκραν ἐπαιδεύετο παιδείαν: γραμματικῆς τε εἰς ἄκρον ἁπάσης ὥσπερ ἐκεῖνος ἀφικόμενος, καὶ ῥητορικῆς. πλὴν ὅσον οὐκ ἐπ᾽ ἐκείνην ἔνευσε, φιλοσοφίας τε πᾶν εἶδος ἐκματτόμενος. ἦν γὰρ ὁ Λογγῖνος μακρῷ τῶν τότε ἀνδρῶν ἄριστος τὰ πάντα. καὶ τῶν βιβλίων τε αὐτοῦ πολὺ πλῆθος φέρεται, καὶ τὸ φερόμενον θαυμάζεται, καὶ εἴ τις κατέγνω τινὸς τῶν παλαιῶν, οὐ τὸ δοξασθὲν ἐκράτει πρότερον, ἀλλ᾽ ἡ Λογγίνου πάντως ἐκράτει κρίσις. οὕτω δὲ ἀχθεὶς τὴν πρώτην παιδείαν καὶ ὑπὸ πάντων ἀποβλεπόμενος τὴν μεγίστην Ῥώμην ἰδεῖν ἐπιθύμησας, ἵνα κατάσχῃ διὰ σοφίας τὴν πόλιν, ἐπειδὴ τάχιστα εἰς αὐτὴν ἀφίκετο, καὶ τῷ μεγίστῳ Πλωτίνῳ συνῆλθεν εἰς ὁμιλίαν, πάντων ἐπελάθετο τῶν ἄλ-

* * * *

λων,

λων, καὶ προσέθετο Φέρων ἑαυτὸν ἐκείνῳ. ἀκορέςως δὲ τῆς παιδείας ἐμφορούμενος, καὶ τῶν πηγαίων ἐκείνων καὶ τεθειασμένων λόγων, χρόνον μέν τινα εἰς τὴν ἀκρόασιν ἤρκεσεν, ὡς αὐτός Φησι. εἶτα ὑπὸ τοῦ μεγέθους τῶν λόγων νικώμενος, τό, τε σῶμα καὶ τὸ ἄνθρωπος εἶναι ἐμίσησεν, καὶ διαπλεύσας εἰς Σικελίαν τὸν πορθμὸν καὶ τὴν χάρυβδιν, ᾗπερ Ὀδυσσεὺς ἀναπλεῦσαι λέγεται, πόλιν μὲν οὔτε ἰδεῖν ὑπέμεινεν, οὔτε ἀνθρώπων ἀκοῦσαι Φωνῆς: οὕτω τὸ λυπούμενον αὐτῷ καὶ ἡδόμενον ἀπέθετο, συντείνας δὲ ἐπὶ Λιλύβαιον ἑαυτὸν (τὸ δὲ ἐςὶ τῶν τριῶν ἀκρωτηρίων τῆς Σικελίας τὸ πρὸς Λιβύην ἀνατεῖνον καὶ ὁρῶν) ἔκειτο καταςένων καὶ ἀποκαρτερῶν τροφήν τε οὐ προσιέμενος καὶ ἀνθρώπων ἀλεείνων πάτον. οὐδὲ ἀλαοσκοπίην ὁ μέγας εἶχε Πλωτῖνος ἐπὶ τούτοις, ἀλλὰ κατὰ πόδας ἑπόμενος, ἢ τὸν πεφευγότα νεανίσκον ἀναζητῶν ἐπιτυγχάνει κειμένῳ. καὶ λόγων τε πρὸς αὐτὸν εὐπόρησεν τὴν ψυχὴν ἀνακαλουμένων, ἄρτι διίπτασθαι τοῦ σώματος μέλλουσαν, καὶ τὸ σῶμα ἔῤῥωσεν ἐς κατοχὴν τῆς ψυχῆς. καὶ ὁ μὲν ἔμπνους τε ἦν καὶ διανίςατο: ὁ δὲ τοὺς ῥηθέντας λόγους εἰς βιβλίον κατέθετο τῶν γεγραμμένων. τῶν δὲ Φιλοσόφων τὰ ἀπόῤῥητα καλυπτόντων ἀσαφίᾳ, καθάπερ τῶν ποιητῶν τοῖς μύθοις, ὁ ΠορΦύριος τὸ Φάρμακον τῆς σαφηνείας ἐπαινέσας καὶ διὰ πείρας γευσάμενος, ὑπόμνημα γράψας εἰς Φῶς ἤγαγεν. αὐτὸς μὲν οὖν ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἐπανῆλθε, καὶ τῆς περὶ λόγους εἴχετο σπουδῆς, ὥςε παρήει καὶ εἰς τὸ δημόσιον κατ' ἐπίδειξιν. τὸ δὲ ΠορΦυρίου κλέος εἰς Πλωτῖνον, πᾶσα μὲν ἀγορὰ, πᾶσα δὲ πληθὺς, ἀνέφερεν: ὁ μὲν γὰρ Πλωτῖνος τῷ τε τῆς ψυχῆς οὐρανείῳ καὶ τῷ λοξῷ καὶ αἰνιγματώδει τῶν λόγων, βαρὺς ἐδόκει καὶ δυσήκοος: ὁ δὲ ΠορΦύριος, ὥσπερ ἑρμαϊκή τις σειρὰ καὶ πρὸς ἀνθρώπους ἐπινεύουσα διὰ ποικίλης παιδείας πάντα εἰς τὸ εὔγνωςον καὶ καθαρὸν ἐξήγγελλεν. αὐτὸς μέν Φησι (νέος δὲ ὢν ἴσως ταῦτα ἔγραφεν, ὡς ἔοικεν) ἐπιτύχειν χρηςηρίῳ μηδενὶ τῶν δημοσίων: ἐν δὲ αὐτῷ τῷ βιβλίῳ καταγράφει, καὶ μετὰ

ταῦ-

ταῦτα ἄλλα πραγματεύεται πολλὰ, ὅπως χρὴ τούτων ποιεῖσθαι τὴν ἐπιμέλειαν. Φησὶ δὲ καὶ δαιμόνιον τινὰ φύσιν ἀπὸ λουτροῦ τινὸς διῶξαι καὶ ἐκβαλεῖν, Καυσάθαν τοῦτον ἔλεγον οἱ ἐπιχώριοι. συμφοιτηταὶ μὲν οὖν (ὡς αὐτὸς ἀναγράφει) κράτιςοί τινες ὑπῆρχον, Ὠριγένης τεκαὶ Ἀμέριος, καὶ Ἀκυλῖνος, καὶ συγγράμματά γε αὐτῶν περισώζεται. λόγος δὲ αὐτῶν οὐδὲ εἷς: πολὺ γὰρ τὸ ἀκύθηρον, εἰ καὶ τὰ δόγματα ἔχει καλῶς, καὶ ἐπιτρέχει τοῖς λόγοις. ἀλλ' ὅγε Πορφύριος ἐπαινεῖ τοὺς ἄνδρας τῆς δεινότητος. πᾶσαν μὲν αὐτὸς ἀνατρέχων χάριν: μόνος δὲ ἀναδεικνὺς καὶ ἀνακηρύττων τὸν διδάσκαλον. οὐδὲν δὲ παιδείας εἶδος παραλελοιπώς. ἔςι γοῦν ἀπορῆσαι καθ' ἑαυτὸν καὶ θαυμάσαι τὶ πλεῖόν ἐςι τῶν ἐσπουδασμένων, πότερον τὰ εἰς ὕλην ῥητορικὴν τείνοντα, ἢ τὰ εἰς γραμματικὴν ἀκρίβειαν φέροντα, ἢ ὅσα τῶν ἀριθμῶν ἤρτηται, ἢ ὅσα νεύει πρὸς γεωμετρίαν, ἢ ὅσα πρὸς μουσικὴν ῥέπει. τὰ δὲ εἰς φιλοσοφίαν οὐδὲ τὰ περὶ λόγους κατάληπτον, οὔτε τὸν οἰκεῖον ἐφικτὸν λόγον. τὸ δὲ φυσικὸν καὶ θεουργὸν τελεταῖς ἀφείσθω καὶ μυςηρίοις. οὕτω παντομιγές τι πρὸς ἅπασαν ἀρετὴν ὁ ἀνὴρ αὐτὸς χρῆμά τι γέγονεν. καὶ τὸ κάλλος αὐτοῦ τῶν λόγων ἄν τις μᾶλλον ἢ τὰ δόγματα πλέον εἰς αὐτὰ ἀπιδὼν, ἢ τὴν δύναμιν τοῦ λόγου. γάμοις τε ὁμιλήσας φαίνεται, καὶ πρὸς Μάρκελλάν γε, αὐτοῦ γυναῖκα γενομένην, βιβλίον φέρεται, ἣν φησιν ἀγαγέσθαι, καὶ ταῦτα οὖσαν πέντε μητέρα τέκνων, οὐχ ἵνα παῖδας ἐξ αὐτῆς ποιήσηται, ἀλλ' ἵνα οἱ γεγονότες παιδείας τύχωσιν: ἐκ Φίλου γὰρ ἦν αὐτοῦ τῇ γυναικὶ τὰ τέκνα προυπάρξαντα. Φαίνεται δὲ ἀφικόμενος εἰς γῆρας βαθύ. πολλὰς γοῦν τοῖς ἤδη προπεπραγματευμένοις βιβλίοις θεωρίας ἐναντίας κατέλιπεν. περὶ ὧν οὐκ ἐςὶ ἕτερόν τι δοξάζειν, ἢ ὅτι προϊὼν ἕτερα ἐδόξασεν: ἐν Ῥώμῃ δὲ λέγεται μεταλαχεῖν τὸν βίον.

**** 2 POR-

PORPHYRII VITA

EX

EUNAPIO.

Porphyrius patria Tyrius, Tyrus autem princeps ueterum Phoenicum urbs fuit, parentibus non ignobilibus eſt exortus. is cum liberalem educationem eſſet conſequutus, adeo profecit, ut Longini auditor cum extitiſſet, breui praeceptorem ſuum honeſtarit. Longinus uero eo tempore uiuens quaedam bibliotheca, & deambulans muſaeum habebatur: qui ad iudicanda ueterum ſcripta animum adiecerat: quemadmodum etiam ante illum cum multi alii, tum Dionyſius e Caria, qui celeberrimus omnium fuit. Porphyrius igitur cum patria Syrorum lingua prius Malchus appellaretur, id quod gentis eius idiomate regem ſignificat: Porphyrius poſtea ad purpureae regiae ueſtis inſigne appellatione transmutata, a Longino fuit nominatus. Sub cuius diſciplina bonarum literarum ſtudiis optimam operam nauauit: atque ad ſummum & grammaticae non ſecus atque ille, & rhetoricae peruenit, niſi quod propenſo ad eam animo admodum non erat: in omnique philoſophiae genere exultus fuit. Erat enim Longinus omnium qui ea tempeſtate florebant, facile princeps. magnaque librorum eius copia extat, admirationique habetur: ita ut ſi quis in ueteribus ſcriptoribus aliquid damnaret, non prius opinioni ſuae acquieſcendum putaret, quam eo Longini quoque iudicium acceſſiſſet. Cum itaque hoc modo prima eruditione Porphyrius fuiſſet inſtitutus, omnibusque eſſet conſpicuus, maximam Romam uidendi deſiderio tenebatur, ut ſapientia ciuitatem obtineret. Quo ubi primum peruenit, diuinique Plotini conſuetudinem iniit, aliorum omnium oblitus ei ſeſe totum dedidit, eiusque diſciplinae inſatiabili auiditate incumbens, diuinis illis e ſacro fonte hauriendis diſputationibus aliquamdiu uacauit. Poſtea contemplationum magnitudine ſuperatus corpus ſuum odio proſequi coepit, & aegre ferre, quod homo eſſet. Vnde cum in Siciliam nauigaſſet, fretumque Charybdis traieciſſet, qua Vliſſes quoque iter feciſſe dicitur: neque ciuitatem uidere, neque hominum uocem audire paſſus eſt: adeo pror-

prorſus doloris & uoluptatis ſenſum omnem depoſuerat : atque ita ad Lilybaeum quod ex tribus Siciliae promontoriis unum eſt , quod in Libyam uergit , contento itinere profectus , ibi ſeſe proiecit , & gemens ac tolerans , cibumque nullum admittens iacebat , atque ut inquit ille , hominum ueſtigia uitans. At non exciuit uana exploratio in his magnum Plotinum. Nam confeſtim conſequutus , ſed quod ita praeſagiret , ſeu , ut iuuenem qui aufugerat , inquireret , iacentem ipſum illic deprehendit : uerbaque ad eum excogitauit , quae & animam iamiam e corpore auolaturam reuocarent , & corpus ad eam continendam corroborarent. atque ita is ſpiritu iam recuperato ſurrexit. ille uero uerba quae dixerat , in librum retulit , ex iis qui ſcripti extant. Sed cum philoſophi dicendi obſcuritate , non ſecus ac poëtae fabulis , arcana occultarent : Porphyrius qui remedium diluciditatis approbaſſet , & experimento deguſtaſſet , commentationibus illuſtrans in lucem edidit. Ipſe igitur Romam reuerſus orandi ſtudio uacauit , ita ut oſtentationis etiam cauſa in publicum prodiret. Porphyrii tamen gloriam omnis concio , & omnis conuentus in Plotinum referebat. Plotinus enim ob coeleſtem animae uim , abſtruſamque & aenigmaticam dicendi rationem , grauis & difficilis perceptu eſſe uidebatur. Porphyrius uero quaſi Homerica quaedam catena quae ad homines demitteretur , uaria eruditione & ſcientia omnia ad facilitatem & perſpicuitatem enunciabat. Atque ipſe quidem inquit , ſed fortaſſe iuuenis admodum ea ſcripſerat , ſe in nullum publicum oraculum incidiſſe. & eodem in libro multa alia pertractat , quaenam cura habenda horum ſit : ſeque daemonicam quandam naturam e balneo quodam effugaſſe , atque eieciſſe , quam Cauſathan indigenae appellarent. Condiſcipuli eius , ut ipſe ſcribit , praeſtantiſſimi quidam extiterunt , Origenes , & Amelius , & Aquilinus : quorum ſcripta extant : ſed nulla tamen in ipſis uenuſtas conſpicitur , licet dogmata & ſententiae recte ſe habeant , uerbiſque inſtent. Porphyrius tamen eloquentiam ac grauitatem horum uirorum laudat : cum ipſe & gratiam omnem ſuperet , & ſolus praeceptorem manifeſtet , ac praedicet , nullumque eruditionis genus omiſerit. Mirari quippe ac dubitare unuſquiſque poteſt , quidnam ſit , cui potiſſimum ille ſtuduiſſe uideatur : eane quae ad oratoriam facultatem ſpectant , an quae ad grammaticae exactam inquiſitionem faciant : quae ad arithmeticam , an quae ad geometriam , aut muſicam attinent. quae item ad philoſophiam pertinent , iisne quae rationis ſunt , an quae adminiſtrationis praecipuum ſtudium impenderit , ambiguum eſt. Nam quae ad naturalem & diuinam contemplationem ſpectant , adeo ſublimia ſunt , ut ſacris & myſteriis relinquenda eſſe uideantur. Ita ad omnem uirtutem concinnata quaedam res uir ille extitit. Modo enim in ipſo quiſpiam uerba magis , quam dogmata , modo decreta & ſententias , quam dicendi uim admiraretur. Vxorem autem uidetur duxiſſe. nam ad Marcellam uxorem eius liber fertur : quam , licet quinque liberorum mater

 eſſet ,

esset , ea de causa inquit se duxisse , non ut filios ex ea susciperet , sed ut ii quos amicus suus ex ea iam susceperat , optime educarentur , atque instituerentur. Ad ultimam senectutem deuenisse , ac Romae uitam commutasse fertur. His temporibus fuerunt etiam ii qui Athenis rhetoricam profitebantur , Paulus & Andromachus e Syria , usque ad Galeni & Claudii , Taciti item & Aureliani tempora : quibus uiguit etiam Dexippus , qui temporum historiam conscripsit , uir omni eruditione , & facultate logica instructissimus.

POR-

PORPHYRII VITA E SUIDA.

Πορφύριος, ὁ κατὰ Χριςιανῶν γράψας· ὃς κυρίως ἐκαλεῖτο Βασιλεύς. Τύριος Φιλόσοφος, μαθητὴς Ἀμελίου, τοῦ Πλωτίνου μαθητοῦ, διδάσκαλος δὲ Ἰαμβλίχου, γεγονὼς ἐπὶ τῶν χρόνων Αὐρηλιανοῦ, καὶ παρατείνας ἕως Διοκλητιανοῦ τοῦ βασιλέως. ἔγραψε βίβλια πάμπλειςα, Φιλόσοφά τε, καὶ ῥητορικὰ, καὶ γραμματικά. ἦν δὲ καὶ Λογγίνου τοῦ Κριτικοῦ ἀκροασάμενος. Περὶ θείων ὀνομάτων, ά. Περὶ ἀρχῶν, β'. Περὶ ὕλης, ς'. Περὶ ψυχῆς πρὸς Βοήθον, έ. Περὶ ἀποχῆς ἐμψύχων, δ'. Περὶ τοῦ Γνῶθι σαυτὸν, δ. Περὶ ἀσωμάτων. Περὶ τοῦ μίαν εἶναι τὴν Πλάτωνος καὶ Ἀριςοτέλους αἵρεσιν, ζ'. Εἰς τὴν τοῦ Ἰουλιανοῦ τοῦ Χαλδαίου Φιλοσόφου ἱςορίαν ἐν βιβλίοις, δ'. Κατὰ Χριςιανῶν λόγους ιέ. Περὶ τῆς Ὁμήρου Φιλοσοφίας. Πρὸς Ἀριςοτέλην, περὶ τοῦ εἶναι τὴν ψυχὴν ἐντελέχειαν. Φιλολόγου ἱςορίας βιβλία έ. Περὶ Γένους καὶ Εἴδους, καὶ Διαφορὰς, καὶ Ἰδίου, καὶ Συμβεβηκότος. Περὶ τῶν κατὰ Πίνδαρον τοῦ Νείλου πηγῶν. Περὶ τῆς ἐξ Ὁμήρου ὠφελείας τῶν βασιλέων, βιβλία ί. Συμμίκτων ζητημάτων ζ'. Εἰς τὸ Θουκυδίδου προοίμιον. Πρὸς Ἀριςίδην ζ'. Εἰς τὴν Μινουκιανοῦ τέχνην· καὶ ἄλλα πλεῖςα, καὶ μάλιςα ἀςρονομούμενα· ἐν οἷς καὶ Εἰσαγωγὴν ἀςρονομουμένων, ἐν βιβλίοις τρισὶ, καὶ γραμματικὰς ἀπορίας. οὗτός ἐςιν ὁ Πορφύριος, ὁ τὴν κατὰ Χριςιανῶν ἐφύβριςον γλῶσσαν κινήσας. Πορφύριος, ὁ τῶν Χριςιανῶν πολέμιος, ἀπὸ Φοινίκης πόλεως Τύρου.

EIUS-

EIUSDEM VITA ATQUE OPERUM ENUMERATIO EX SUIDA.

Porphyrius e Phoeniciae urbe Tyro philoſophus, qui patria ipſius lingua rex proprio nomine appellabatur, diſcipulus Amelii, Plotini auditoris, & Iamblichi praeceptor, Longini item critici auditor, qui plurimos libros, tum philoſophicos, tum rhetoricos & grammaticos ſcripſit, de diuinis nominibus unum: De principiis duos: De materia ſex: De anima ad Boëthum quinque: De abſtinentia ab eſu animalium quatuor: De eo quod a ſapiente dictum eſt, noſce te ipſum, quatuor: De incorporeis: Quod una & eadem Platonis & Ariſtotelis ſecta ſit, ſeptem: In Iuliani Chaldaei philoſophi hiſtoriam quatuor: In categorias Ariſtotelis ad Gedalium ſeptem: In easdem categorias per interrogationem & reſponſionem unum. De Homeri Philoſophia: Quod ex Ariſtotelis ſententia anima ἐντελέχεια, hoc eſt perfectio ſit. Philoſophicae hiſtoriae quinque: De genere, ſpecie, differentia, proprio, & accidente: De Nili fontibus ex Pindari ſententia: De utilitate quam ex Homero reges conſequi poſſunt, decem: Miſcellanearum quaeſtionum ſeptem: In Thucydidis exordium ad Ariſtidem ſeptem: In Minuciani artem rhetoricam: & alia complura, & praecipue aſtronomica: inter quae eſt introductio aſtronomiae tribus libris abſoluta: & quaeſtiones grammaticae. Sub Aureliani imperio uiguit: & usque ad Diocletiani tempora peruenit.

ΠΟΡ-

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ

ΠΕΡΙ ΑΠΟΧΗΣ ΕΜΨΥΧΩΝ.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

PORPHYRII PHILOSOPHI

DE ABSTINENTIA AB ESU ANIMALIUM

LIBER PRIMUS.

IOANNE BERNARDO FELICIANO
Interprete:

ARGUMENTUM.

Primus liber dividitur in tres partes: quarum prima continet praefationem ad Firmum Castricium, qui a Pythagoricis institutis, ad carnium esum defecerat. §. 1, 2, &c. *Secunda complectitur rationes, quibus Peripatetici & Stoici,* §. 4, &c. *quibus Epicurei,* §. 7, &c. *quibus Claudius Neapolitanus,* §. 13, &c. *docent animantia posse jure occidi. Tertia pars nonnulla continet, quae praemittit Porphyrius ad rei propositae pleniorem tum intellectionem tum enucleationem.* §. 27, &c. *Primum*

A

ΕΜΨΥΧΩΝ.] *Max: Tyr:* Differt. XVII. 8. τῶν ὄντων τοίνυν τὰ μὲν ἄψυχα, τὰ δὲ ἔμψυχα. καὶ τὰ μὲν ἄψυχα, λίθοι, καὶ ξύλα, καὶ ὅσα τοιαῦτα· τὰ δὲ ἔμψυχα, φυτὰ καὶ ζῶα. Nec alia Platonis sententia, vid. *Iulian.* Orat. VI. p. 193. B. aut Aristotelis, Hist. Anim. VIII. 1. Noster tamen & alii Pythagorici *animalia* hac voce significant. Confer. *S. Bochart:* Hieroz. I. 1. Hinc ζωὴ φυτοῦ & ἐμψύχου distinguuntur Nostro in Ἀφορμ: πρὸς τὰ Νοητ. §. 12. non ergo καὶ πρὸς τὰ φυτὰ παρατεινοῦμεν τὸ τῆς δικαιοσύνης, quippe ὧν ἄνευ ζῆν ἀδύνατον, ut infra dicitur, III. 18. Nec temere tamen plantas laedendas docet, sed hac quidem de re alio in loco.

mum est, se non omnibus, sed iis solum qui vitam cupiunt agere Intellectualem hoc abstinentiae onus imponere. §. 27, &c. *Eam vero plurimum promovet, ab iis quae sensum commovent & à corporeis rebus animi abalienatio.* §. 30, &c. *Inter quas etiam cibi locum habent.* §. 33, &c. *Cum enim varia sunt in nostros sensus incurrentia, quae animam turbant,* §. 33. *ab eorum omnium contagione, quantum fieri potest, cavendum est.* §. 35, &c. *Nec iis nos immiscere convenit, exemplo Philosophorum,* &c. §. 36. *Et cum cibi non parum habeant hac in re momenti,* §. 38. *etiam eorum ratio habenda est. Quod enim dicant nonnulli, posse se sensibilibus misceri, tamen iis non perturbari, lubricum est,* §. 39, &c. *Et a quo multi decepti foedis libidinibus impliciti sunt.* §. 42, 43. *Iis igitur omnibus, quae mentem commovere solent, prospiciendum est,* §. 43, &c. *Et in cibis etiam moderatio observanda.* §. 44, &c. *Quod ulterius probat exemplo Epicureorum.* §. 49, &c. *Hoc autem cum non magnum sit, nec nimis molestum* (§. 55.) *haudquaquam recusandum est: praesertim cum licet omnia tentemus, & sustineamus, bene nobiscum actum esse censere oportet, si tandem ullo modo Deo frui concedatur.* §, 56. *ad finem.*

§ I. Τῶν πρὸς ἡμᾶς ἡκόντων, ὦ [1] Φίρμε, πυθόμενος, ὡς τῆς ἀσάρκου καταγνοὺς τροφῆς, ἐπὶ τὴν ἔνσαρκον ἀναδεδράμηκας πάλιν βορὰν, κατ' ἀρχὰς μὲν ἠπίςουν, [2] τῆς γε σῆς σωφροσύνης ςοχαζόμενος καὶ τῆς ἐυλαβέιας, ἣν πρὸς τοὺς ταῦτα ὑποδείξαντας, παλαιούς τε ὁμοῦ καὶ θεοφόβους ἄνδρας [3] πεποιήμεθα. ἐπεὶ δὲ καὶ ἄλλοι ἐπὶ τοῖς πρώτοις μηνύοντες, τὴν ἀγγελίαν ἐβεβαίουν, τὸ μὲν ἐπιπλήττειν σοι, οὔτε, κατὰ τὴν πα-

§ I. Cum ex iis qui isthinc ad nos ueniebant, audiuissem, te abstinentia a carnibus repudiata, ad carnium esumrursus rediisse: primum id non credebam, & temperantiae tuae ratione habita, & pietatis, qua eos qui haec nobis tradiderant, ueteres, & deum timentes uiros prosequebamur. Postea quam uero alii superuenientes de te eadem mihi confimarunt: si te reprehendere uoluissem, quod neque ut prouerbio

1. Φιρμε.] *Firmum Castricium* alibi adpellat, amicum & condiscipulum suum, quem ut ab errore revocaret libros hos conscripsit Malchus. Plura de illo lege in Vit. Plotini. Meminit quoque *Castricii*, sed ab hoc nostro diversi, *Liban.* epist. MXCI. MCLXXXI. & MCCCXIII. Saepe etiam nomen hoc occurrit in lapidibus literatis apud *Gruterum* & *Reinesium*, utrum tamen apud hunc V. 7. restituendum sit, perquam videtur dubium.

2. Τῆς γε σῆς] *Cod. Lips.* τῆς τε σῆς. quod merito probabat *Reiskius.* nec secus *Meermannianus.*

3. Πεποιήμεθα.] Videtur hic aliquid deesse e. c. διὰ σπουδῆς πεποιήμεθα, *cui studuimus*, aut ἐν ἔθει πεπ. *cui adsuevimus.* Loquitur ut de duobus, se enim una cum Firmo in disciplina Plotini fuisse significat. Reisk.

bio dicitur, fugiſſes malum, ac bonum inueniſſes, neque ut Empedocles, priore uita deplorata ad meliorem reuertiſſes, tum ruſticum, tum procul a rationis perſuaſione mihi eſſe uidebatur: at ſi orationis coargutione errores detegiſſem, & ex quibus in quaenam fuiſſes delapſus, manifeſtaſſem, illud uero & mutua noſtra amicitia dignum, & illis eſſe accomodatum exiſtimabam, qui ad ueritatem ſuam ipſorum uitam inſtituiſſent.

§ 2. Nam cum mecum mutationis huiusce cauſam conſidero, ſanitatem & uires, ut multa & uulgaris turba aſſereret, nequaquam eſſe ullo modo putarim: quippe cum e contrario & ad ſanitatem & ad moderatam laborum philo-

παροιμίαν, [4] φυγῇ κακοῦ τὸ ἄμεινον εὑρόντι, οὔτε [5] κατὰ τὸν Ἐμπεδοκλέα, τὸν μὲν πρότερον ἀποδυραμένῳ βίον, εἰς δὲ τὸν βελτίω ἀποςρέψαντι, ἀγροῖκόν τ' εἶναι ἐδόκει, καὶ πόῤῥω τῆς κατὰ τὸν λαγισμὸν πειθοῦς [6] εὑρισκομένης. τὸ δ' αὖ διὰ τοῦ λόγου τὸν ἔλεγχον τῶν ἁμαρτημάτων ἐκκαλύπτειν, [7] ἀφ' οἵωντε εἰς οἷα καταβέβηκας μηνύειν, τῆς τε πρὸς ἀλλήλους φιλίας ἀντάξιον, καὶ τῶν πρὸς ἀλήθειαν τὸν αὐτῶν βίον ξυνταξαμένων εἶναι ἐδικαίουν.

§ 2. Καὶ γάρ μοι κατ' ἐμαυτὸν [1] λογιζομένῳ τὴν τῆς μεταθέσεως αἰτίαν, [2] ὑγιείας μὲν καὶ ῥώμης, ὡς ἂν ὁ πολὺς καὶ ἰδιώτης φαίη ὄχλος, οὐκ ἂν [3] μεταβάλλεσθαι φήσαιμι· τοὐναντίον γὰρ καὶ πρὸς ὑγίειαν,

 καὶ

4. Φυγῇ κακοῦ τὸ ἄ. εὑρ.] In nuptiis & initiationibus veteres hac locutione uti ſolebant. *Suidas.* ἔφυγον κακὸν, εὗρον ἄμεινον. τάττεται ἐπὶ τῶν ἀπὸ κακοῦ ἐις κρεῖττον ἐλθόντων. Vid. ibi *Kuſter.* & parocmiographi. Mox vitioſe in *cod. Lipſ.* eſt ἀποδειραμένῳ, & dein τὸν βέλτιον ὑποςρέψαντι. Poſtremum illud non adeo male, fulciturque *Meermanniano.*

5. Κατὰ τὸν Ἐ.] Vid. lib. II. §. 31. VALENT.

6. Εὑρισκομένης.] Ante εὑρισκομένης videtur aliquid deeſſe. e. c. πρὸς διδαχὴν, vel πρὸς ἐπανόρθωσιν REISK.

7. Ἀφ' ὅιωντε ἐις οἷα κ.] Similis fere locutio occurrit apud Pſell. de Daemon. ἀνθ' ὅιων οἷα διαμειβόμενοι. VALENT. *Ariſtot.* ἐξ ὅιων εἰς ὅια, & aliis hujusmodi formulae admodum ſunt frequentes. Adi T. *Gataker.*] ad Anton. X. 26.

1. Λογιζομένῳ.] Hiat & labat conſtructio. ſequitur enim φήσαιμι. aut ergo deeſt aliquid, aut leg. καὶ γὰρ ἐγὼ κατ' ἐμαυτὸν λογιζόμενος ---- φήσαιμι. aut καὶ γὰρ μοι κατ' ἐμαυτὸν λογιζομένῳ ---- φαίνη. REISK. Utique haec Grammaticorum praeceptis haud reſpondent. Crediderim fere ex eorum eſſe numero, quae Syntaxéos confuſionem, vel Oblivionem vocant, quam Graecis non eſſe infrequentem multi docuerunt. Latinis etiam ſubinde id accidiſſe, ut initio longioris periodi caſum ponerent, cui verbum caſui iſti reſpondens ſubiicere decrerant, ſed quod exciderat, nemo paullo humanior ignorat.

2. Ὑγιείας.] Poteſt quidem ἕνεκα vel χάριν ſubaudiri, quod omitti ſolet. ego tamen nihilominus γλιχόμενον aut ὀρεγόμενον deeſſe puto. REISK. *Codd. Lipſ.* & *Meermann.* dant ὑγείας, quae paſſim confundi ſolent. Noſter tamen prius amat.

3. Μεταβάλλεσθαι.] *Lipſ.* μεταβάλεσθαι. voluit librarius μεταβαλέσθαι. quod verum eſt. nam de tempore praeterito loquitnr, quamquam idem librarius paulo poſt συμβάλεσθαι. REISK. *Meermann.* etiam μεταβάλεσθαι, paullo tamen poſt συμβάλλεσθαι.

5.

καὶ πρὸς σύμμετρον ὑπομονὴν τῶν πρὸς φιλοσοφίαν πόνων, τὴν ἄσαρκον δίαιταν, αὐτὸς συνὼν ἡμῖν, ὡμολόγεις συμβάλλεσθαι. τῇτε πείρᾳ γινώσκειν πάρεςιν, ὡς ταῦτα λέγων ἠλήθευες. ἢ δι' ἀπάτην οὖν, ἢ τὸ μηδὲν διαφέρειν ἡγεῖσθαι πρὸς φρόνησιν, τὸ οὕτως ἢ ἐκείνως διαιτᾶσθαι, ἢ δι' ἄλλην ἴσως αἰτίαν, ἣν ἀγνοῶ, [4] τὸν φόβον τῆς ἐν τῷ παραβαίνειν ἀσεβείας ἐπαρτῶσαν μείζονα, ἐπὶ τὰ πρόσθεν ἀναδραμεῖν σε παρανομήματα ἐφαίνετο. οὐ γάρ δὴ δι' [5] ἀκρασίαν καὶ φόβον τῆς ὀψοφάγου λαιμαργίας καταφρονῆσαι τῶν πατρίων, ἧς ἐζήλωκας φιλοσοφίας, νόμων, φήσαιμι ἄν σε· οὐδ' ἐλάττω τὴν φύσιν τῶν παρά τισιν [6] ἰδιωτῶν εἶναι· [7] οἱ νόμους ἐναντίους, δις ἔζων πρότερον, καταδεξάμενοι, τομάς τε μορίων ὑπομένουσι, καί τινων ζώων, ὧν πρόσθεν ἐνεφοροῦντο, ἀπόσχοιντο ἂν μᾶλλον ἢ κρεῶν ἀνθρωπείων.

§ 3.

losophiae tolerantiam uictum a carnibus alienum conferre, & tu ipse nobiscum uersans fatereris: & te uerum dicere cum haec affirmares, experimento ipso cognoscere facile liceat. Vel igitur deceptione inductus, quod siue hoc siue illo modo uescaris, nihil referre ad prudentiam putes: uel aliam fortasse ob causam, quam ignoro, quae maiorem terrorem incutere, quam uiolandi instituti impietas potuerit, ad priora peccata mihi uideris recurrisse. Non enim ob incontinentiam, aut gulosae edacitatis causa unquam asseram te patrias philosophiae leges quas admirabaris, ita contempsisse, atque inferiorem natura esse imperitis, atque e uulgo hominibus quarundam nationum: qui ubi leges contrarias iis quibus prius utebantur, admiserint, & membrorum praesectiones sustinent, & a quibusdam animalibus, quibus antea replebantur, magis fere si ingrueret necessitas, quam ab humanis carnibus abstinerent.

§. 3.

4. Τὸν φόβον τῆς κ. τ. λ] Sic infra §. 9. φόβον ἄλογον ἐπήρτησαν. *Clem. Alex.* Strom. II. p. 412. B. διὸ μοι δοκεῖ θειῶς ὁ νόμος ἀναγκάιως τὸν φόβον ἐπαρτᾷν.

5. Ἀκρασίαν καὶ πόθον τ. ο λ.] Ad oram Gallicae editionis pro φόβον substituebatur πόθον. & id uidetur loci sensus postulare. VALENT. *Plut.* in Symp. T. II. p. 667. F. καὶ γὰρ ὀψοφάγους καὶ φιλόψους λέγομεν, ὀυχὶ τοὺς βοείοις χαίροντας . . . ἀλλὰ τοὺς περὶ τὴν ἰχθυοπωλίαν ἀναδίδοντας ἑκάςοτε. multo autem latius patet. Recte *Clem. Alex.* in Paedag. L. II. p. 146. B. ἡ γοῦν ὀψοφαγία οὐδὲν ἕτερόν ἐςιν ἢ ἀμετρία περὶ χρῆσιν ὄψου. καὶ ἡ λαιμαργία, μανία περὶ τὸν λαιμόν. Hinc itaque ὀψοφαγία, λαιμαργία & similia iungi solent. Conspirant *Codd.* in manifestum errorem, qui pro πόθου hic dederunt φόβον.

6. Ἰδιωτῶν.] Vid. L. II. §. 61. VALENT.

7. Οἱ νόμους ἐναντίους καταδ.] *Sext. Empir.* Pyrrhon: hyp. III. 24. Ἰουδαῖος μὲν γὰρ ἢ ἱερεὺς Αἰγύπτιοις θᾶττον ἂν ἀποθάνοι, ἢ χοιρεῖον φάγοι. De Iudaeis Noster etiam infra II. 61. & IV. 13. Videtur autem respicere ad Maccabaeorum historiam, quod putabat quoque *Fabric.* Biblioth. Gr. L. IV. c. 27. p. 201.

I.

§ 3. Quoniam uero nonnulli uerba etiam commemorarunt, quae aduersus abstinentes dicere consueueras, non aegre ferendum tantum, uerum etiam indignandum ac succensendum mihi esse uidebatur: quod tam ineptis & putidis captiunculis persuasi, & uos ipsos decipere, & uetus ac diis gratum institutum euertere passi fueritis. Vnde me operae pretium facturum esse duxi, si non modo nostra confirmauero, atque ita sese habere ostendero: uerum etiam aduersariorum rationes, quae uestris istis & copia, & ui, & omni alio apparatu longe sunt ualidiores, collegero, ac confutauero: atque ita ne ab iis quidem quae uidentur esse grauiora, nedum a putidis & leuibus nugis ueritatem superari demonstrauero. Contra enim abstinentiam ab animatis, id quod fortasse ignoras, non pauci dixerunt, tum ex philosophis Peripatetici, Stoici, & Epicurei, qui maiori ex parte con-

§ 3. Ἐπεὶ δέ τινες τῶν ἀφικομένων καὶ λόγων ἀπεμνημόνευον, οὓς κατὰ τῶν ἀπεχομένων ἐποιοῦ, οὐ σχετλιάζειν μόνον, ἀλλὰ καὶ νεμεσᾶν παρῆν, εἰ ψυχροῖς καὶ ἄγαν ἑώλοις σοφισματίοις πεισθέντες, αὐτούς τε ἀπατᾶν καὶ παλαιὸν [1] δόγμα καὶ θεοῖς φίλον ἀνατρέπειν ὑπεμείνατε. ὅθεν μοι ἐδόκει μὴ μόνον τὸ οἰκεῖον ὑποδεικνύναι ὡς ἔχει, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν ἐναντίων, [2] πολλῷ ἰσχυρότερα τῶν ὑφ' ὑμῶν λεγομένων ὄντα καὶ πλήθει καὶ δυνάμει καὶ ταῖς ἄλλαις κατασκευαῖς, συναγαγεῖν τε καὶ λῦσαι· οὐδ' ὑπὸ τῶν ἐμβριθῶν δοκούντων εἶναι, οὐχ ὅτι τῶν ἑώλων καὶ ἐπιπολαίων σοφισμάτων, τὸ ἀληθὲς [3] ἡττημένον δεικνῦντα. ἀντειρήκασιν ἴσως γὰρ ἀγνοεῖς ὅτι τῇ ἀποχῇ τῶν ἐμψύχων οὐκ ὀλίγοι, ἀλλὰ καὶ τῶν φιλοσόφων οἵτ' ἐκ τοῦ περιπάτου καὶ τῆς ςοᾶς [4] καὶ

1. *Δόγμα ἀνατρέπειν.*] Tale est illud S. *Paulli* II. ad Timoth. 2: 18. *ἀνατρέπουσι τήν τινων πίςιν·* nostrum *ἀνατρέπειν δόγμα* praeter alios habet *Diog. Laert.* in Pyrrh. p. 678.

2. *Πολλῷ ι. τ. ὑ. ὑ.*] *Cod. Lips.* *πολλῶν* & *ἡμῶν.* Utrumque male.

3. *Ἡττημένον δεικνῦντα. ἀντειρήκασιν.*] Legendum censeo *ἀντειρηκόσι*, & sic reddidi locum, quas si ita se haberent verba: *λῦσαι δεικνῦντα ἀντειρηκόσιν ὅτι τὸ ἀληθὲς οὐχ' ἡττημένον ἦν ὑπὸ τῶν ἐμβριθῶν* &c. VALENT. Verbum *ἀντειρήκασιν* transferendum in versum 14. & collocandum post *ὀλίγοι.* REISK. *ςίγμα τέλειον* antea ponebatur post *ἀντειρήκασιν*, eaque interpunctio locum corrumpebat, quem integerrimum habemus, sive cum Cl. *Reiskio* vocem *ἀντειρήκασιν* paullo serius colloces, sive per traiectionem, Nostro sollempnem, explices. Pro *ἡττημένον* in edit. *Fogeroll.* erat *ἡττημένων*, operarum forte vitio, nam in *Florent.* erat etiam *ἡττημένον.* Mox pro *ἀγνοεῖς* dat *Lips.* *ἀγνοεῖν·* male.

4. *Καὶ τοῦ Ε.*] Forte *καὶ τῶν* (scilicet *φίλων* aut *ἐπιτηδείων* aut *μαθητῶν* vel tale quid) *Ἐπικούρου τὸ πλεῖςον* (scilicet *μέρος* vel *πλῆθος*). REISK. Intelligit Philosophos Peripateticos, Stoicos & Epicureos. *οἱ ἐκ* vel *ἀπὸ τινος* dicuntur, qui alicuius dogmata sequuntur. Infra 7. *οἱ δ' ἀπὸ τοῦ Ἐπικούρου.* Sect. I. 5. *οἱ ἀπὸ Σωκράτους.* *Plut.* T. II. p. 963. F. *οἱ ἀπὸ τῆς ςοᾶς καὶ περιπάτου.* & sic millies.

τοῦ Ἐπικούρου τὸ πλεῖϛον τῆς ἀντιλογίας πρὸς τὴν Πυθαγόρου καὶ Ἐμπεδοκλέους ἀποτεινόμενοι φιλοσοφίαν, ἧς ζηλωτὴς εἶναι ἐσπούδακας· τῶν τε φιλολόγων συχνοὶ, καὶ Κλώδιος τὶς Νεαπολίτης, πρὸς τοὺς ἀπεχομένους τῶν σαρκῶν 5 βιβλίον κατεβάλετο. ὧν τὰς πραγματευτικὰς καὶ κοινὰς πρὸς τὸ δόγμα ζητήσεις παραθήσομαι. τὰς ἰδίως 6 πρὸς τὰς τοῦ Ἐμπεδοκλέους φερομένας κατασκευὰς παραιτησάμενος.

contradictionem aduersus Pythagorae & Empedoclis philosophiam intenderant: quorum tu aemulus esse in praesentia studuisti: tum ex oratoribus inter quos Clodius quidam Neapolitanus contra abstinentes a carne librum etiam conscripsit. E quibus omnibus quaestiones eas adducam, quae ad rem & institutum hoc communiter spectant: caeteras, quae aduersus Empedoclis confirmationes priuatim feruntur, omittam.

5. Βιβλίον κατεβάλετο.] Καταβάλλειν est *in literas referre*, ubi ex hoc etiam loco ostendit *Reiskius* ad *Polyb.* L. IV. p. 315. est in genere *in medium proferre, proderе*, uti καταβάλλειν λόγον & similia, de quibus *Casaub.* ad *Theophr.* C. Eth. p. 203. pro κοινὰς in *Cod. Lips.* erat κινὰς. perquam vitiose pro πραγματευτικὰς. *Meerm.* πραγματικὰς.

6. Πρὸς τὰς τοῦ Ε.] Forte πρὸς τὰ [scilicet δόγματα] τοῦ Ἐμπεδοκλέους. *eas disputationes* [nam illae sunt quas κατασκευὰς appellat] *quae nominatim Empedoclis scita impugnantes circumferuntur, nunc silentio transmittens.* REISK.

1. *Ex Heraclide Pontico Peripateticorum & Stoicorum rationes.*

§ 4. 2 Εὐθὺς τοίνυν φασὶν οἱ ἀντιλέγοντες τὴν δικαιοσύνην συγχεῖσθαι, καὶ τὰ ἀκίνητα κινεῖσθαι, ἐὰν τὸ δίκαιον μὴ πρὸς τὸ λογικὸν μόνον 3 τείνωμεν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ ἄλογον· οὐ μόνον τοὺς ἀνθρώπους καὶ

§ 4. Qui igitur instituto huic contradicunt, statim iustitiam confundi, & immobilia moueri inquiunt: si ius eo usque prouehamus, ut non solum ad rationalia, sed etiam ad irrationalia pertinere censeatur: ut non tam ho-

1. *Ex Heraclide Pontico.*] Haec verba in Gallic: edit: huic §. praefigebantur. Quae ego primum retinenda censui, quia p. 21. Heraclides Ponticus inter eos numeratur, quorum argumenta contra abstin: Porphyrius hic recenset. Postea tamen deprehendi, multa quae §. §. 4, 5 & 6. adducuntur, ipsissima esse Plutarchi verba, ex lib. de solertia animalium desumta, nonnihil tamen alicubi immutata. VALENT.

2. Εὐθὺς τοίνον φασ.] Adscripta erant in margine *Cod. Lips.* & *Meerm.* haec verba. δόξαι τῶν ἀπὸ τῆς ϛοᾶς καὶ τοῦ περιπάτου, ὅτι οὐ δεῖ τῶν ἐμψύχων ἀπέχεσθαι.

3. Τείνωμεν.] Forte τιμῶμεν. in *Cod. Lips.* est τίνωμεν. Mox forte ἡγούμενοι εἶναι· *ad nos pertinere.* REISK. τίνωμεν etiam in *Meerm.* correxerat eadem manus, quae antea τείνωμεν dederat.

4

homines & deos ad nos spectare existimemus, quam caetera etiam bruta animalia, quibus nullum commercium nobiscum est: neque ipsorum aliis ad opus, aliis ad esum utamur, aliena prorsus, atque expertia societatis hominis, non secus ac reipublicae humanae esse iudicantes. Qui enim erga ipsa perinde atque erga homines se gerere uoluerit, ut ipsis parcat, & non noceat: dum iustitiae attribuit, quod ferre non potest, illud quod potest, destruit: & alienorum introductione quod proprium est, tollit ac perdit. Efficitur enim ut uel si ipsis non parcamus, iniuste agere nobis necesse sit: uel si parcamus, atque uti ipsis nolimus, uitam traducere non ualeamus: & demum pecudum quodam modo uitam agamus, si pecudum usum repudiemus.

καὶ τοὺς θεοὺς πρὸς ἡμᾶς ἡγούμενοι, οἰκείως δὲ καὶ πρὸς τὰ ἄλλα θηρία, τὰ μηδὲν ἡμῖν προσήκοντα, ἔχοντες. καὶ οὐχὶ τοῖς μὲν, πρὸς ἔργον χρώμενοι, τοῖς δὲ, πρὸς ἐδωδὴν, ἔκφυλα καὶ ἄτιμα τῆς κοινωνίας καθάπερ πολιτείας νομίζοντες. ὁ γὰρ καθάπερ ἀνθρώποις, καὶ τούτοις χρώμενος, φειδόμενος δὲ καὶ μὴ βλάπτων, προσάπτων τῇ δικαιοσύνῃ, ὃ μὴ δύναται φέρειν, καὶ τὸ δυνατὸν αὐτῆς ἀπόλλυσι, καὶ διαφθείρει 4 τῷ ἀλλοτρίῳ τὸ οἰκεῖον. γίγνεται γὰρ ἢ τὸ ἀδικεῖν ἀναγκαῖον ἡμῖν, ἀφειδοῦσιν αὐτῶν, ἢ μὴ χρωμένοις, τὸ ζῆν ἀδύνατον καὶ ἄπορον· καὶ τρόπον τινὰ θηρίων βίον βιωσόμεθα, τὰς ἀπὸ τῶν θηρίων προϊέμενοι χρείας.

§ 5. Vt enim Nomadum & Troglodytarum infinitam multitudinem omittam, qui nullum aliud alimentum agnoscunt nisi carnes: nobis qui mansuete uiuere & humane uidemur, quodnam terrae opus, quodnam maris, quaenam

§ 5. [1] Ἀφίημι γὰρ Νομάδων καὶ Τρωγλοδυτῶν ἀνεξευρέτους ἀριθμῶν μυριάδας· οἱ τροφὴν σάρκας, ἄλλο δὲ οὐδὲν, ἴσασιν, ἀλλὰ καὶ ἡμῖν τοῖς ἡμέρως καὶ φιλανθρώπως ζῆν δοκοῦσιν, ποῖον ἔργον [2] ἀπολείπεται γῆς, [3] ποῖ-

4. Τῷ ἀλλοτρίῳ.] In *Lips.* & *Meerm.* τῶν ἀλλοτρίων. male.

1. Ἀφίημι γὰρ Νομάδων &c.] Legas haec apud *Plut.* Tom. II. p. 964. A. Dicentur de gentium istarum institutis plura ad Lib. IV. 21. pro ἀριθμῶν *Codd. Lips.* & *Meerm.* habent ἀριθμῷ· quod etiam apud *Plut.* aliqui praeferunt, eique restituit Doct. *Reiskius* in Animad. ad *Plut.* Opusc. p. 548.

2. Ἀπολείπεται γῆς.] γῆς deest in *Lips.* male. Legendum forte ἀπολείπεται ἐπὶ γῆς· Reisk.

ον ἐν θαλάττῃ, [4] τίς ἐναργὴς τέχνη, τίς κόσμος διαίτης, ἂν ὡς πρὸς ὁμόφυλα, τὰ ζῷα διακεώμεθα, [5] ἀβλαβῶς καὶ μετ' εὐλαβείας αὐτοῖς προσφερώμεθα. [6] εἰπεῖν γὰρ ἔργον οὐδὲν, οὐδὲ φάρμακον, οὐδὲ ἴαμα τῆς τὸν βίον ἀναιρούσης ἀπορίας, [7] ἢ τὴν δικαιοσύνην ἔχομεν, ἂν μὴ τὸν ἀρχαῖον νόμον καὶ ὅρον [8] φυλάττωμεν, ὡς καθ' Ἡσίοδον ὁ Ζεὺς τὰς φύσεις διελὼν καὶ θέμενος ἰδίᾳ τῶν γενῶν ἑκάτερον,

'Ιχ-

nam insignis ars, quodnam victus nostri ornamentum relinqueretur, si erga caetera animalia tanquam nobis cognata ita affecti essemus, ut innoxie & pie erga ipsa nos gereremus? Profecto nullum tantae inopiae remedium quae uitam omnem, & iustitiam tollit, comparare poterimus, nisi antiquam legem & praefinitionem seruemus. Quoniam ut inquit Hesiodus, Iupiter cum naturas distinxisset, & utrumque animalium genus separatim statuisset,

Pi-

3. Ποιὸν ἂν θ. τ. ε. τ.] [Plut. ἐν ὄρεσι] τέχνη —— ἂν ὡς πρὸς ὁμόφυλα &c. Plut. ἂν ὡς προσήκει λογικοῖς καὶ ὁμοφύλοις πᾶσι τοῖς ζώοις οὖσιν ἀβλαβῶς καὶ μετ' εὐλαβείας προσφέρεσθαι μάθωμεν ἔργον ἐστὶν. εἰπεῖν οὐδὲν οὖν. VALENT.

4. Τίς ἐναργὴς τέχνη.] 'Ενεργὴς aut ἔνεργος *quae exercebitur ars.* Possit quoque legi τὶς ἐνέργεια τέχνης ut respondeat proximo τὶς κόσμος διαίτης. REISK. 'Εναργὴς & ἐνεργὴς passim confunduntur, priusque illud S. *Paullo* 1 Cor. XVI: 9. reddere aliqui mallent, sed invitis codicibus. Saepe etiam ἐνάργεια factum pro ἐνέργεια. Vid: *Bengel:* ad *Paulli* epist. ad Philem. 6. ἔνεργον τέχνην dicit etiam *Iamblich.* de Myst. Sect. H: 2. Nec tamen vulgatum, quod *Felicianus* quoque legit, proscribere ausim. Statim pro διακεώμεθα *Reiskius* malebat διακείμενοι.

5. 'Αβλαβῶς —— προσφερώμεθα·] Uti ἐπιεικῶς προσφέρεσθαι, de blanda lenique tractatione, apud *Diod. Sic.* IV. 53. cuius contrarium est προσφέρεσθαι πικρῶς, βιαίως &c. de quibus ibi magnus Interpres.

6. 'Ειπεῖν γὰρ ἔ. οὐ.] Pro εἰπεῖν sententia postulat λοιπὸν aut λείπεται, aut cum in Cod. Lips. sic interpungatur: εἰπεῖν γὰρ· ἔργον —— possit sic conjici. λείπεται γὰρ, ὡς εἰπεῖν, ἔργον οὐδὲν. *Relinquitur nullum plane, si fas est dicere opus.* REISK. Apud *Plutarch.* quidem haec paullo diverso modo leguntur, habemus tamen ἔργον ἐστὶν εἰπεῖν· οὐδὲν οὖν φάρμακον &c. Apud nostrum itaque retineri quoque velim. Solet saepius, solent & alii τὸ ἐστὶ omittere, quod si inseras, plana videtur sententia. Distinguit tamen *Meermann.* eodem modo quo *Lips.* Male in *Cod. Bodlei:* γὰρ deerat.

7. 'Ει τὴν δικαιοσύνην ε.] Forte εἰ τῆς δικαιοσύνης ἐχόμενοι μὴ τὸν ἀρχαῖον νόμον καὶ ὅρον φυλάτταμεν, ὢ καθ' Ησ· REISK. Considera mihi illa *Plutarch.* οὐδὲν οὖν φάρμακον, οὐδὲ ἴαμα τῆς, ἢ τὸν βίον ἀναιρούσης ἢ τὴν δικαιοσύνην ἀπορίας οὐδὲν ἔχομεν &c. Scias etiam antiquissimas editiones sic habere (nam *Cantabr.* editor primum εἰ pro ἢ procudit) nec secus in *Cod. Lips.* & *Meerm.* legi: & recte me corruptam scripturam de gradu depulisse, ac *Porphyrio* suum ἢ reddidisse fateberis.

8. Φυλάττωμεν· ὡς καθ' &c.] Apud Plut. ita legitur, φυλάττωμεν, ᾧ καθ' Ἡσίοδον, τὰς φύσεις διελὼν καὶ θέμενος ἰδίᾳ τῶν γενῶν ἑκάτερον, ἰχθύσι μὲν &c. Videtur in Plut. deesse Ζεύς. ᾧ, κ. 'Η. Ζεὺς &c. vel mutandum ᾧ apud Plut. in ὅς. Ego non consulto prius Plut. verba verteram, & falsa apud Porph. interpunctio fecit, ut non omnino recte interpretatus sim. Tollas periodi notam ad φυλάττωμεν & ἑκάτερον, & comma tantum adjicias, omniaque perspicua fient. Versio carminum ex Hes. Grotiana est: de jure bell. I. 1: 11. Porph. finem versus tertii mutavit. Sic enim apud Hes. legitur ἔργ. 277. ἡ πολλὸν ἀρίστη Γίνεται —— VALENT.

9.

Piſcibus, & uolucrum generi, pecudumque uorare
Conceſſit mutuo ſe, quod nulla eſſet in ipſis
Iuſtitia: aſt homines & iuſti fecit, & aequi
Participes.

9 Ἰχθύσι μὲν καὶ θηρσὶ καὶ οἰωνοῖς πετεηνοῖς
Ἔσθειν ἀλλήλους, ἐπεὶ οὐ δίκη ἐςὶ μετ' αὐτῶν.
Ἀνθρώποισι δ' ἔδωκε δίκην——
πρὸς ἀλλήλους.

§ 6. Quibus autem nullum iuſte agendi commercium erga nos eſt: erga ea neque nobis ulla eſt ratio iniuſte agendi. ut qui rationem hanc reſpuunt, nullam aliam, ne anguſtam quidem iuſtitiae viam relinquant, quam ingredi poſſit. Nam id quod iam diximus, naturam noſtram quae ex ſe non ſufficit, ſed indiga multorum eſt, auxilio a caeteris animalibus arcere, nihil aliud eſt, quam funditus tollere, & in difficilem inſtrumentisque omnibus carentem, & neceſſariarum rerum inopem uitam concludere. Praeterea primos illos homines non fortunate admodum uixiſſe aiunt: quippe cum non intra naturae animalium terminos ſeſe contineat ſuperſtitio, ſed in plantas etiam tandem irrumpat. quid

§ 6. Οἷς δὲ οὐκ ἔςι τὸ δικαιοπραγεῖν πρὸς ἡμᾶς, οὐδὲ ἡμῖν πρὸς ἐκεῖνα γίνεται τὸ ἀδικεῖν. ὡς οἵγε τοῦτον [1] προέμενοι τὸν λόγον, οὔτε εὐρεῖαν ἄλλην, οὔτε λεπτὴν τῇ δικαιοσύνῃ παρεισελθεῖν ὁδὸν ἀπολελοίπασιν. ὃ γὰρ ἤδη εἰρήκαμεν, τὴν φύσιν, αὐτάρκη μὲν οὐκ οὖσαν, ἀλλ' ἐνδεῆ πολλῶν, εἰργομένην δὲ τῆς ἀπὸ τῶν ζώων βοηθείας, [2] ἄρδην ἀναιρεῖν, καὶ κατακλείειν εἰς τὸν ἄπορον καὶ ἀνόργανον καὶ ἀκτήμονα τῶν ἀναγκαίων βίον. Φασὶ δὲ οὐκ εὐτυχῶς διαβιῶναι τοὺς πρώτους γενομένους· οὐδὲ γὰρ ἐπὶ τῶν ζώων ἵςασθαι τὴν δεισιδαιμονίαν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τὰ φυτὰ βιάζεσθαι. τί γὰρ μᾶλλον ὁ

B βοῦν

9. Ἰχθύσι ——] Heſiodi iſtis multi uſi ſunt. *Sext. Empir.* adv. Rhet. L. II. p. 295. & plures, quos ibi excitavit *Fabricius*. Hinc Graecorum proverbium ἰχθύων βίος de quo *Kuhn:* ad *Aelian:* Var. Hiſt. I, 1. illa πρὸς ἀλλήλους ſeorſim poſui, ſecus quam antea fieri ſolebat, non enim ſunt poëtae, & metrum turbant.

1. Προέμενοι τὸν λόγον.] Senſus ſatis commodus, & *Plutarcho* haec conveniunt. Auſcultare itaque non audeo Viro Erud: qui malebat προσέμενοι, licet praepoſitiones illas millies confundi haud ignorem. Pro εὐρεῖαν *Lipſ.* & *Meerm:* vitioſe εἰρεῖν.

2. Ἄρδην ἀναιρεῖν.] Ἐςὶ, δοκεῖ aut ſimile quid ſubintelligi debet, quod utroque in ſermone uſitatiſſimum eſt. *Reiskius* volebat ἀναιρεῖτε καὶ κατακλείετε, vel ἀναιρεῖ τὸ κατακλείειν. loqui nempe Peripat. Stoicos, Epicureos, adverſus Pythagoricos. Bene βίον dicit ἀνόργανον. Confer *Plut.* T. I. p. 162. B. οὐ ταυτὸν θεωρητικοῦ φιλοσόφου καὶ πολιτικοῦ βίος, ἀλλ' ὁ μὲν

βοῦν ἀποσφάττων καὶ πρόβατον ἀδικεῖ, [3] τοῦ κόπτοντος ἐλάτην ἢ δρῦν; εἴγε καὶ τούτοις ἐμφύεται ψυχὴ κατὰ τὴν μεταμόρφωσιν. τῶν μὲν οὖν ἀπὸ τῆς ϛοᾶς καὶ τοῦ Περιπάτου τὰ κυριώτατα ταῦτα.

quid enim qui bouem iugulat, aut ouem, magis iniuste agit, quam qui abietem aut querεum deiicit? cum ex transformatione anima in ipsis quoque stirpibus inseratur. Atque haec praecipua sunt argumenta, quae Stoici & Peripatetici afferre consueuerunt.

μὲν ἀνόργανον καὶ ἀπροσδεᾶ τῆς ἐκτὸς ὕλης ἐπὶ τοῖς καλοῖς κινεῖ τὴν διάνοιαν. Pro τὸν ἄπορον male *Meerm:* τὸ ἄπ.

3. Τοῦ κόπτοντος ἐλάτην &c.] *Hieron:* ut multa alia in illis libris, sic haec etiam respicit, advers. Iovin. II. 6. *Probabo non & Pythagorae dogma nos sectari, qui propter μετεμψύχωσιν, omne quod movetur & vivit, edendum non putant, & eiusdem criminis reos arbitrantur, qui abietem quercumque succiderint, ouius parricidae sunt & venefici.*

Ex Hermacho Epicureorum rationes.

§ 7. [1] Οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ Ἐπικούρου, ὥςπερ γενεαλογίαν μακρὰν διεξιόντες, φασὶν, ὡς οἱ παλαιοὶ νομοθέται, ἀπιδόντες εἰς τὴν τοῦ βίου κοινωνίαν τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὰς πρὸς ἀλλήλους πράξεις, [2] ἀνόσιον ἐπεφήμισαν τὴν ἀνθρώπου σφαγὴν, καὶ ἀτιμίας οὐ τὰς τυχούσας προσῆψαν. τάχα μὲν καὶ φυσικῆς τινος οἰκειώσεως ὑπαρχούσης τοῖς ἀνθρώποις πρὸς ἀνθρώ-

§ 7. Epicurei autem prolixam quandam quasi genealogiam commemorantes, ueteres inquiunt legislatores cum ad uitae societatem, & mutuas inter se hominum actiones respexissent, impiam esse hominis caedem sanxisse: iisque mulctas non quaslibet irrogasse, qui eam commisissent. Quamvis enim naturalis etiam quaedam ex formae & animae similitudine hominibus erga homi-

1. Οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ Ἐπικ.] Haec verba usque ad §. 13. Cl. Gassendus in sua *Epicuri Philosophia* olim Latina fecerat. Quod si in mentem mihi venisset, cum primum huic operi manum admoverem, aliqua laboris mei parte levassem. Quod postea feci a §. 49. usque ad 54. VALENT. Adscriptum erat in *Cod. Lips:* & *Meerm:* δόξαι τῶν Ἐπικουρείων ὅτι οὐ δεῖ ἐμψύχων ἀπέχεσθαι. Paullo post pro ἀτιμίας *Reiskius* coniiciebat ζημίας.

2. Ἀνόσιον ἐπεφήμισαν.] Sic legendum, licet *Codd.* aliqui velint ἐπεφήμησαν. statim enim habemus ἀνόσιον ἐπιφημισθῆναι. Passim ea vocabula confusa invenias. Vid. Cel. *D'Orvillius* ad *Charit.* VI, 7. Nec dubito, quin ita rescribendum sit apud *Euseb.* P. E. p. 69. A. ubi editur ἐπεφήμησαν.

mines cognatio sit, quae faciat, ne ita prompte hujuscemodi animal, sicut caetera quae concessa sunt, occidatur: praecipuam tamen causam, cur hoc ita impium facinus ac detestabile habitum fuerit, esse, quod non conferre id ad totam uitae constitutionem existimarunt. Ex hac enim origine qui utilitatem institutionis huius perceperunt, iis nulla alia causa opus fuisse, qua ab huiuscemodi scelere coërcerentur, eos vero qui huiusce rei sensum habere non satis possent, magnitudine poenae deterritos a mutua caede abstinuisse. Quorum utrumque, inquiunt, adhuc etiam euenire conspicitur. Nam qui eiusmodi decreti utilitatem considerant, prompte in officio persistunt: qui percipere eam nequeunt, minis legum terrefacti idem servant. Quas quidem minas promulgarunt nonnulli eorum causa qui uenire in utilitatis considerationem nequirent: cum plerique eas admisissent.

§ 8. Nullum enim a principio ius neque scriptum, neque non scriptum, ui-

θρώπους, διὰ τὴν ὁμοιότητα τῆς μορφῆς καὶ τῆς ψυχῆς, εἰς τὸ μὴ προχείρως φθείρειν [3] τὸ τοιοῦτον ζῶον, ὥςπερ ἕτερόν τι τῶν συγκεχωρημένων. οὐ μὴν ἀλλὰ [4] τήν γε πλείςην αἰτίαν τοῦ δυσχερανθῆναι τοῦτο, καὶ ἀνόσιον ἐπιφημισθῆναι, τῷ μὴ συμφέρειν εἰς τὴν ὅλην τοῦ βίου σύςασιν ὑπολαβεῖν. ἀπὸ γὰρ τῆς τοιαύτης ἀρχῆς οἱ μὲν [5] παρακολουθήσαντες τῷ συμφέροντι τοῦ διορίσματος, οὐδὲν προσεδεήθησαν ἄλλης αἰτίας, τῆς ἀνειργούσης αὐτοὺς ἀπὸ τῆς πράξεως ταύτης. οἱ δὲ μὴ δυνάμενοι λαβεῖν αἴσθησιν ἱκανὴν τούτου, τὸ μέγεθος τῆς ζημίας δεδιότες, ἀπείχοντο τοῦ κτείνειν προχείρως ἀλλήλους. ὧν ἑκάτερον φαίνεται καὶ νῦν ἔτι συμβαῖνον. καὶ γὰρ οἱ μὲν θεωροῦντες τὸ συμφέρον τῆς προειρημένης διατάξεως, ἑτοίμως ἐπ' αὐτῆς μένουσιν· οἱ δὲ μὴ δεκτικοὶ τούτου, τὰς ἀπειλὰς φοβούμενοι τῶν νόμων· ἃς ἕνεκα τῶν ἀσυλλογίςων τοῦ χρησίμου διώρισάν τινες, παραδεξαμένων αὐτὰς τῶν πλείονων.

§ 8. Οὐδὲν γὰρ ἐξ ἀρχῆς βιαίως κατέςη νόμιμον, οὔτε μετὰ γρα-

φῆς,

3. Τοιοῦτον ζῶον.] *Lips:* τοιοῦτο. e correctione, crasa vetustissima lectione, quae videtur fuisse τοιοῦτον. REISK.]

4. Τήν γε πλείςην.] Subaudi φασίν. mox pro τῷ forte τό. REISK.

5. Παρακολουθήσαντες τ. σ.] Παρακολουθεῖν est animo consequi & percipere quod docearis. Eo modo cape apud *Paullum* I. Timoth. IV, 6. *Strabo* L. I. p. 5. ἐφ' ὅσον καὶ τῷ πολιτικῷ παρακολουθεῖν δυνατόν. Vid. ibi *Casaub:* & constructionis rationem uberrime inlustrantem Clar: *Abresch:* Diluc: Thucyd: Auct. p. 361. I.

φῆς, οὔτε ἄνευ γραφῆς τῶν διαμενόντων νῦν καὶ διαδίδοσθαι πεφυκότων· ἀλλὰ συγχωρησάντων αὐτῷ καὶ τῶν [1] χρησαμένων. φρονήσει γὰρ ψυχῆς, οὐ ῥώμῃ σώματος καὶ δυναστευτικῇ [2] δουλεύσει τῶν ὄχλων διήνεγκαν οἱ τὰ τοιαῦτα τοῖς πολλοῖς εἰσηγούμενοι· καὶ τοὺς μὲν εἰς ἐπιλογισμὸν τοῦ χρησίμου καταστήσαντες ἀλόγως αὐτοῦ πρότερον αἰσθανομένους καὶ πολλάκις ἐπιλανθανομένους, τοὺς δὲ τῷ μεγέθει τῶν ἐπιτιμίων καταπλήξαντες. οὐ γὰρ ἦν ἑτέρῳ χρῆσθαι φαρμάκῳ πρὸς τὴν τοῦ συμφέροντος ἀμαθίαν, ἢ τῷ φόβῳ τῆς ἀφωρισμένης [3] ἀπὸ τοῦ νόμου ζημίας. αὕτη γὰρ κατέχει μόνη καὶ νῦν τοὺς τυχόντας τῶν ἀνθρώπων, καὶ κωλύει τὸ μήτε κοινῇ, μήτε ἰδίᾳ τὸ ἀλυσιτελὲς πράττειν. εἰ δὲ πάντες ἐδύναντο βλέπειν ὁμοίως καὶ μνημονεύειν τὸ συμφέρον, [4] οὐ-

uiolenter constitutum est ex iis quae nunc usque permanent, & eiusmodi natura sunt, ut distribui late inter homines ualeant: sed consensus etiam illorum accessit, qui usuri ipso essent. Prudentia enim animi, non uiribus corporis, aut dominatu in populos pollebant, qui talia plerisque hominibus introduxerunt; qua efficiebatur, ut alii in animaduersionem utilitatis inducerentur, qui ipsius sine consideratione prius sensum habebant, & saepenumero obliuiscebantur: alii mulctarum magnitudine terrerentur. nullo enim alio remedio ad utilitatis inscitiam uti licebat, quam supplicii legibus instituti terrore: qui quidem solus est, qui nunc quoque uulgares quoslibet homines coerceat, ac uetet, ne aut publice aut priuatim, quod inutile est, perpetrent. Nam si omnes simili modo & perspicere, & in

1. Χρησαμένων.] Peculiari locutione χρῆσθαι νόμῳ dicuntur, qui legem observant, vel quibus ad observandum lata est. *Plato* in Min: p. 565. C. οὔτε αὐτοὶ ἀεὶ τοῖς αὐτοῖς νόμοις χρῶνται. *Thuc:* L. V. c. 105. καὶ ἡμεῖς οὔτε θέντες τὸν νόμον, οὔτε κειμένῳ πρῶτοι χρησάμενοι. Haec luce circumfundunt illa S. *Paulli* I. ad Tim. I, 8. καλὸς ὁ νόμος, ἐάν τις αὐτῷ νομίμως χρῆται. Illa verba νῦν καὶ διαδίδοσθαι πεφυκότων *Lips.* desunt.

2. Δουλεύσει] Δουλώσει. oppressione. nam δουλεύσει est *servitute*, quae toleratur, non ea, quae imponitur tenuioribus a potentioribus. Reisk. Sic quoque placebat Clar: *Abresch.* & merito.

3. Ἀπὸ τοῦ νόμου.] Alibi utitur ὑπὸ. sed nec prius illud damnandum. centies hoc pro illo ponitur, atque inde alterum alterius locum passim occupavit. Vide de confusione ista *Wesseling.* ad *Diod. Sic.* IV, 46. *D'Orvil:* ad *Chariton.* VI: 4. & multos alios.

4. Οὐδὲν ἂν προσεδέοντο νόμων.] Verissima sententia. Hinc οὐδὲ νόμοι παρὰ ἀνθρώποις ἄχρις εὐδαιμόνων. infra III, 16. & lex Brachmanes αὐτονόμους εἴασε, καὶ ἐσέφθη ὡς αὐτοῦ κρείττονας. Lib. IV. Sect. 18. S. *Paullus* I. ad Timoth. I, 19. δικαίῳ νόμος οὐ κεῖται. ubi aliorum hac de re dicta ὅλῳ τῷ θυλάκῳ, quod dici solet, admetientur interpretes. Pulcrum tamen *Philo-*

in memoriam revocare utilitatem possent, nihil opus fuisset legibus: sed ultro homines & quae interdicta sunt, euitarent, & agerent, quae iubentur. Quippe cum satis utilis & noxii consideratio futura esset, & ad prauorum fugam, & ad bonorum electionem concilianda[m]. At poenae irrogatio ad eos spectat, qui utilitatem percipere non possunt: quas terror impendens cogit appetitionibus dominari, quae ad inutiles actiones ipsos trahunt: atque ita ui in officio continet.

οὐδὲν ἂν προσεδέοντο νόμων· ἀλλ' αὐθαιρέτως τὰ μὲν εὐλαβοῦντο τῶν ἀπειρημένων, τὰ δὲ ἔπραττον τῶν προστεταγμένων. ἱκανὴ γὰρ ἡ τοῦ χρησίμου καὶ βλαβεροῦ θεωρία, τῶν μὲν φυγὴν παρασκευάσαι, τῶν δὲ αἵρεσιν. ἡ δὲ τῆς [5] ζημίας ἀνάτασις, πρὸς τοὺς μὴ προορωμένους τὸ λυσιτελοῦν. ἀναγκάζει γὰρ δεσπόζειν ἐπικρεμαμένη ταῖς ἀγούσαις ἐπὶ τὰς ἀσυμφόρους πράξεις ὁρμαῖς, καὶ βίᾳ συναναγκάζει τὸ δέον ποιεῖν·

§ 9. Vnde etiam neque inuoluntariam caedem omni prorsus poena uacuam esse uoluerunt legislatores, ut non modo nullam aliquibus occasionem darent facta eorum sponte imitandi, qui inuiti egissent, sed illud etiam cauerent, ne multa huiusmodi contingerent,

§ 9. Ἐπεὶ καὶ τὸν ἀκούσιον φόνον οὐκ ἔξω πάσης ζημίας κατέστησαν οἱ νομοθέται· [1] ὅπως μηδεμίαν ἐνδῶσι πρόφασιν τοῖς ἑκουσίως τὰ τῶν ἀκουσίως δρώντων ἔργα μιμεῖσθαι προαιρουμένοις· ἀλλ' ὅπως μὴ [2] ἀφύλακτον ᾖ, μηδὲ ἠμελημένον τὸ τοιοῦτο, ὥς-

lemonis locum adscribere debeo, quia nostro est similis. Ita ille in Fragm. p. 290.

Ω πῶς πονηρὸν ἐστιν ἀνθρώπου φύσις
Τὸ σύνολον, οὐ γὰρ ποτ' ἐδεήθη νόμου.

5. Ζημίας ἀνάτασις.] Forte ἐπανάτασις, & dein ἀνάγκῃ γὰρ δεσπόζει. REISK. Ἀνάτασις, ἡ μετὰ πικρίας καὶ θρασύτητος ἀπειλή, ut *Suidas* loquitur. Dicitur quippe ἀνατείνεσθαι proprie de illis, qui baculum attollunt, qui minitantium gestus est. Hinc ἀνάτασις & ἐπανάτασις in comminationibus saepe adhibentur. Vid: *Wessel.* ad *Diod. Sic.* XIV, 3. Mox *Lips.* τοὺς μήπω δρωμένους.

1. Ὅπως μηδεμίαν ἐνδῶσι.] Videtur deesse οὐχ' ante ὅπως cui respondeat in lin. 29. ἀλλ' ὅπως VALENT. Forte οὐ μόνον, ὅπως μηδεμίαν ἐνδῶσι. REISK. οὐχ ὅπως in margine *Fogeroll.* iam adscripserat, & solet sane apud Nostrum & alios οὐχ' ὅπως dici pro οὐχ ὅπως, οὐ μόνον. Hoc tamen in loco οὐ μόνον per ellipsin mihi supprimi videtur. Sic enim solent scriptores Graeci, sequente ἀλλὰ. Consule interp. ad *Ioann.* Euang. XII, 44. & V. D. ad *Xenoph. Ephes.* Obs. Misc. Vol. X. p. 201. Latini idem loquendi genus sequuntur, qui *non* pro *non modo* dicunt, sequente *sed.* Segetem exemplorum conduxit *Cort.* ad *Sallust.* in Iug. XIV, 23. Pro ἐκδῶσι, quod operarum vitio erat in *Cantabr.* edit. restitui ἐνδῶσι. male autem *Meermann.* ἀκουσίων.

2. Ἀφύλακτον ᾖ.] Ita recte *Valent.* male antea legebatur ἦν, quod erat etiam in *Bodlei.* Codice. 3.

ὥςτε πολλὰ πρὸς ἀλήθειαν ἀκούσια συμβαίνειν. οὐ γὰρ συνέφερεν οὐδὲ τοῦτο, διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας δι' ἃς καὶ τὸ καθ' ἑκούσιον τρόπον φθείρειν ἀλλήλους. ὥςτε τῶν ἀκουσίων τῶν μὲν, παρὰ τὴν 3 ἀςάθμητον αἰτίαν καὶ ἀφύλακτον γιγνομένων 4 ἀνθρωπίνῃ φύσει, τῶν δὲ, παρὰ τὴν ἡμετέραν ἀμέλειαν καὶ 5 ἀνεπίςατον τῆς διαφορᾶς, βουληθέντες κωλῦσαι τὴν 6 βλάπτουσαν αὐτοὺς πλησίον ῥαθυμίαν, οὐκ ἀθῶον κατέςησαν ζημίας οὐδὲ τὴν ἀκούσιον πρᾶξιν, ἀλλὰ 7 τῷ φόβῳ τῶν ἐπιτιμίων ἀφεῖλον τὸ πολὺ τῆς τοιαύτης ἁμαρτίας. οἶμαι δ' ἔ-

rent, quae inuoluntaria reuera essent. Nam neque id conferebat, easdem ob causas, ob quas etiam uetitum esse diximus, ne sponte homines sese mutuo perderent. Qua propter cum ex inuoluntariis alia ex incerta causa committantur, atque eiusmodi, quae ab humana natura euitari non possit: alia ex nostra negligentia, & incuria, quantum quid referat, non aduertentium: ut prohiberent, ne inertia nostra alii laederentur, neque inuoluntariam actionem impunitam reliquerunt: sed terrore poenarum huiuscemodi peccati copiam cohibuerunt. Atque

3. Ἀςάθμητον αἰτίαν.] αἰτίαν potest explicari caussa rerum ea, quae neque mentis sagacitate praevideri & conjectura quasi divinari potest. vereor tamen nihilominus, ne vocabulum sit minus idoneum. REISK. Vocem ἀςάθμητος egregie inlustravit *D'Orvill.* ad *Chariton.* VI, 4. docuitque frequentissime de τύχῃ, ὄχλῳ & ἀνθρωπίνῃ φύσει adhiberi. Nihil illis addi debet.

4. Ἀνθρωπίνῃ φύσει.] Infra sic Noster saepius, nunquam vero ἀνθρωπεία φύσις illi dicitur. Hoc tamen dici, non illud, M. *Thomas* praecipit. Sed quo iure docebunt Te monita a Clar: *Dukero* ad *Thucyd:* III, 40. & *Wesseling:* Observ. I, 30. Nihil ergo insolens in illis S. *Iacobi* III, 7. δεδάμαςαι τῇ φύσει τῇ ἀνθρωπίνῃ. Altera tamen vox maiorem notam antiquitatis habere videtur. Conf: Doct: *Pierson:* ad *Moerid:* p. 26.

5. Καὶ ἀνεπίςατον τ. δ.] τὸ ἀνεπίςατον τῆς διαφορᾶς est incogitantia & caecitas irae iurgantis, cum, qui rixatur, abreptus ab aestu irae, non satis se colligit, neque providet, quae paret, quid agat, sed temere fertur & inflammatus ardore mentis saevientis ea perpetrat, quae redditum sibi male habeant. REISK. Ingeniosa est coniectura Viri D. qui malebat ἀνεπιςάτητον τῆς διαφθορᾶς. Editor *Cantabr:* ante ἀνεπ: addiderat τὸ. Sed nec priores editiones, nec *Codd.* Mscripti illud agnoscunt. Saepe & apud Nostrum, & apud alios modo additum, modo neglectum articulum invenias, in quibus ad usum scriptoris attendere debemus.

6. Βλάπτουσαν αὐτοὺς] Aut pro αὐτοὺς legendum est simpliciter τοὺς, aut illo servato leg. αὐτοὺς καὶ τοὺς πλησίον. *& ipsos, & reliquos cives.* REISK. *Lugdun:* & *Cantabr: Edit:* pro αὐτοὺς etiam τοὺς substituerant, quum vero omnes *Codd.* conspirent in αὐτοὺς, non dubito, quin librariorum culpa in unam vocem coaluerint, quae distingui debuerant, αὖ τοὺς. Consentientem habeo *Meerman: codicem.* Saepius id huic voculae apud Nostrum & alios accidit, uti dicetur alias. Vocem ῥαθυμίαν interpres dedit per *inertiam.* nec illud male. latius tamen patet, ac significat vitium animi dediti rebus nihili, & hinc etiam vitia inde fluentia complectitur. Inspice *Perizon:* ad *Ael:* V. Hist. IX, 9.

7. Τῷ φόβῳ τ. ε. α.] *Lips.* τῶν βοτῶν ἐπιτιμίων. prodigiosa corruptela. Perinde est servetur vulgata & accipiatur τὸ πολὺ pro *multitudine, frequentia, crebritate:* an legatur

que ego quidem existimo concessas etiam a lege caedes consuetis quibusdam expiationibus procurari non aliam ob causam a primis illis fuisse institutum, quam quod a uoluntaria actione homines amouere quam longissime uolebant: quippe cum ipsis undecunque aliqua prohibitione esset opus, ne ad ea quae non utilia sunt, perpetranda ita temere delaberentur. Vnde non solum mulctas statuerunt, qui primi hoc animaduertere: sed alium etiam terrorem ratione carentem iniecerunt, contaminatos eos esse denuntiantes qui hominum quomodocunque occidissent, nisi piaculis quibusdam sese expurgassent. Ita enim mentis expers animi pars uario modo erudita, in conuenientem mansuetudinem deuenit:

δ' ἔγωγε καὶ τοὺς συγκεχωρημένους ὑπὸ τοῦ νόμου φόνους, τὰς ἀφοσιώσεις λαμβάνειν τὰς εἰθισμένας διὰ τῶν καθαρμῶν, παρ' οὐδεμίαν ἑτέραν αἰτίαν, [8] παρὰ τῶν πρώτων καλῶς ταῦτα εἰσηγησαμένων, ἢ παρὰ τὸ, τῆς ἑκουσίου πράξεως· ὅτι πλεῖςον βούλεσθαι τοὺς ἀνθρώπους ἀφιςάναι. πανταχόθεν γὰρ ἐδέοντο τοῦ κωλύσοντος ἑτοίμως πράττειν τὸ μὴ συμφέρον οἱ τυχόντες. ὅθεν οὐ μόνον ζημίας ἔταξαν οἱ πρῶτοι [9] τοῦτο συνειδότες, ἀλλὰ καὶ ἕτερον φόβον ἄλογον ἐπήρτησαν, οὐ καθαροὺς ἐπιφημίσαντες εἶναι τοὺς ὁπωσοῦν ἄνθρωπον ἀνελόντας, μὴ χρησαμένους καθαρμοῖς. τὸ γὰρ ἀνόητον τῆς ψυχῆς [10] ποικίλως παιδαγωγηθὲν, ἦλθεν εἰς τὴν καθεςῶσαν ἡμερότητα, [11] προς-

tur ἀφείλοντο πολὺ duobus verbis, *multum detraxerunt errori*. REISK. Bene & ad rem nostram *Clem: Alex:* Strom: L. II. p. 376. A. οὓς γὰρ οὐχ αἱρεῖ λόγος, τιθασσεύει τούτους φόβος.

8. Παρὰ τῶν π. κ.] *Lips.* ὑπὸ (quod probabat *Reiskius*, ut varietur oratio) πρώτων κακῶς. Praefert etiam ὑπὸ *Meerm*: *Bodl.* πρότων κακῶς. Habent etiam πρώτων antiquissimae editiones, quod ideoque a *Valent*: in πρῶτον mutatum, in locum suum revocavi. Male autem pro καλῶς legebatur antea κακῶς. nisi forte fuerit εὖ κακῶς. Vocabula illa passim fuisse confusa alibi dicemus.

9. Τοῦτο συνειδότες.] Συνειδότες ut movere nolim, facit exemplorum multitudo, e quibus intellexisse mihi videor, consuesse veteres συνειδὼς pro συνιδὼν asurpare quorum nonnulla exemplorum ad Polyb. proferam, si per fata licebit. REISK. Vid: ad *Polyb:* L. I. p. 104. Mox pro ἐπήρτησαν *cod*: *Bodl*: dabat ἠπέρτησαν. *Lips*: ἀπήρτησαν. Uterque vitiose. Loquitur sic etiam Noster supra § 2. ubi vide.

10. Ποικίλως παιδαγωγηθὲν.] Pulcrum loquendi genus. inrationalis animi pars Philosophis dicitur παῖς, cui praeesse debet παιδαγωγὸς, eam regere ac moderari est παιδαγωγεῖν, res ipsa παιδαγωγία. infra 44. οἱ μὲν ἐφῆκαν τῷ παιδὶ δρᾷν καθ' ἑαυτὸν ἃ βούλεται· οἱ δὲ τῷ παιδαγωγῷ. Sic Lib. III, 26. & alibi. *Heraclid:* in Alleg. Hom. ὡσπερεὶ παιδαγωγὸς ὁ λογισμὸς αὐτοῦ τὸ μεθεκτικὸν τῶν φροντίδων ἀνήγειρεν. quem locum cum *Paullo* ad Gal. III, 24. ubi simili elegantia lex dicitur παιδαγωγὸς, contendit Doct: *Palairetus*.

11. Προσμηχανωμένων &c.] Verborum constructio videtur satis perplexa. in interpretatione sensum, opinor, secuti sumus, etsi non

προςμηχανωμένων ἐπὶ τῆς ἀλόγου φορᾶς ἐπιθυμίας [12] τιθασσευμάτων ἐξ ἀρχῆς τῶν τὰ πλήθη διακονησάντων· ὧν ἐςι καὶ τὸ μὴ κτείνειν ἀλλήλους ἀκρίτως.

§ 10. Τῶν δὲ λοιπῶν ζώων εἰκότως οὐδὲν διεκώλυσαν φθείρειν οἱ πρῶτοι διορίσαντες ἅτε δεῖ ποιεῖν ἡμᾶς καὶ ἃ μή. τὸ γὰρ συμφέρον ἐπὶ τούτων ἐκ τῆς ἐναντίας ἀπετελεῖτο πράξεως. οὐ γὰρ δυνατὸν ἦν σώζεσθαι μὴ πειρωμένους ἀμύνεσθαι [1] τοῦτο συντρεφομένους μετ' ἀλλήλων. διαμνημονεύοντες δέ τινες τῶν τότε χαριεςάτων, [2] ὡς αὐτοῦτε ἀπέχοντο τοῦ κτείνειν διὰ τὸ χρήσιμον πρὸς τὴν σωτηρίαν, τοῖς τε λοιποῖς ἐνεποίουν μνήμην τοῦ ἀποβαίνοντος ἐν ταῖς με-

nit: dum irrationali cupiditatis incitationi uarios cicurandi modos adhibent ii, qui a principio populos excoluerunt: quorum unus etiam est, ne se mutuo iniudicato occidant.

§ 10. At ex aliis animalibus merito nullum interfici uetuerunt ii, qui nobis quae facienda essent, aut non facienda, primi constituerunt: quippe cum utilitas in his ex contraria actione nobis existeret. Non enim fieri poterat, ut salui essent, nisi bestiarum insultus, qui simul degerent homines, propulsare conati fuissent. Cum igitur nonnulli ex iis qui tunc erant elegantissimi, memoria tenerent, se propterea abstinuisse a mutua caede, quod ad salutem conferret caeteris in communibus societatibus euentum rei com-

non verborum formam. Delendum est τὰς, & sic magis ad verbum interpretari licet, *iis qui primi multitudinem rexerunt, quaedam adinvenientibus ad ferinos* &c. VALENT. Recte abest a *codice Lipsiensi* τὰς, a Valentino ingestum. ἐπιθυμίας est genitivus h. l. REISK. Sumserat *Valent:* a *Fogeroll:* qui inepte istud τὰς in margine adiecerat, in τῆς omnes ceteri consentiunt.

12. Τιθασσευμάτων τ. π. δ.] Forte τιθασσεύματα τῶν ἐξ ἀρχῆς τὰ πλήθη διακοσμησάντων. sententia haec est. *cum adversus vim & impetum brutae libidinis fomenta & placamenta cupiditatis excogitarent solerter illi, qui, aetate generis humani ineunte, primi populos cultu ingenii & legum morumque honesto instruxerunt atque perpolierunt.* REISK. Malim quoque διακοσμησάντων, licet sciam quid pro vulgata tuenda dici possit. Διακονεῖν γάμους & similia nemo ignorat. huius generis ministerio vox etiam satis opportuna, uti τιθασσεῦσαι, πρεσβεῦσαι, διακονήσασθαι inguntur *Polluci* IV: 28. Hic tamen alia videtur ratio. *Abreschio* placebat διοικησάντων, tanquam hoc legeretur ordine: προσμηχ. τιθ. (n. ὑπὸ) τῶν τ. π. ἐξ α. δ. ἐπὶ (τὰς) τῆς ἀλογ. &c.

1. Τοῦτο συντρεφομένους] Pro τοῦτο *Fogeroll.* in margine substituerat αὐτὰ, quod recepit *Valent.* sed contra omnium codicum fidem. *Reiskio* videbatur inter ἀμύνεσθαι & τοῦτο aliquid deesse. Mihi per literarum compendium τοῦτο ex τοὺς natum videtur. Idque placebat etiam Erud: *Abreschio.*

2. Ὡς αὐτοῦτε ἀπ.] Αὐτόι τε sine ὡς, quod videtur perperam inrepsisse e fine vocabuli proximi χαριεςάτων. REISK. *Cod. Lips.* ἀπέσχον. Vocantur autem χαριέςατοι homines *politi*, e-

commemorabant: ut a cognato genere abſtinentes ſocietatem conſeruarent, quae ad propriam uniuscuiusque ſalutem plurimum opitularetur. Haec autem unum in locum collectorum hominum ſeparatio, & a mutua laeſione abſtinentia non ſolum ad alterius generis animalium impetus repellendos, ſed etiam ad alios homines arcendos utilis erat, qui nocendi cauſa accederent. Atque aliquamdiu quidem hanc ab cauſam abſtinuerunt a ſe mutuo qui in eandem neceſſariorum communionem conueniebant, & ad utrunque ex iis quae dicta ſunt, aliquem uſum afferebant. Poſtea uero cum tempus proceſſiſſet, & ex mutua procreatione latius diffuſa iam eſſet cognatio, atque ita externa animalia e-

μετ' ἀλλήλων συντροφαῖς, ὅπως ἀπεχόμενοι τοῦ συγγενοῦς, διαφυλάττωσι τὴν κοινωνίαν, ἣ συνήργει πρὸς τὴν ἰδίαν ἑκάστου σωτηρίαν. οὐ μόνον δὲ χρήσιμον ἦν [4] τὸ χωρίζεσθαι, μηδὲ λυμαντικὸν ποιεῖν μηδὲν τῶν ἐπὶ τὸν αὐτὸν τόπον συνειλεγμένων, πρὸς τὸ τῶν [5] ἀλλοφύλων ἐξέρισμα ζώων, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀνθρώπους, τοὺς ἐπὶ βλάβῃ παραγιγνομένους. μέχρι μὲν οὖν τινος, [6] διὰ ταύτην ἀπείχοντο τοῦ συγγενοῦς, ὅσον ἐβάδιζεν εἰς τὴν αὐτὴν κοινωνίαν τῶν ἀναγκαίων, καὶ χρείας τινὰς παρείχετο πρὸς ἑκάτερον τῶν εἰρημένων. ἐλθόντος δὲ ἐπὶ πλέον τοῦ χρόνου καὶ τῆς δι' ἀλλήλων γενέσεως μακρὰν προσηκούσης, ἐξεωσμένων δὲ τῶν ἀλλοφύλων ζώων [7] καὶ τῆς παρασπάσε-

elegantes, qui Luciano opponuntur *ſtultis*. Vid: *Periz:* ad *Ael:* V. H. IV, 18. *οἱ χαριέστατοι τῶν πολιτῶν* ſunt civium honeſtiſſimi ac prudentiſſimi, apud *Diod:* XI, 86. ubi plura magnus Comment. Pro *τότε* *Meerm.* *τε*, & mox *πρὸς σωτηρίαν*.

3. Συνήργει.] Recte *Valent.* male antea legebatur *συνέργει*. in *Cod. Bodl.* erat *σῦνεργεῖ*.

4. Τὸ χωρίζεσθαι.] *Valent.* edidit *τὸ μὴ χωρ.* quod nec ſuperiores editiones, nec *Codd. Mſſ:* nec *Felicianus* agnoſcunt. Iſtud itaque *μὴ* merito de poſſeſſione ſua depuli. Mox *αὐτὸν* & *τὸ* ante *τῶν* deerant *Lipſ.*

5. Ἀλλοφύλων. ἐ. ζ.] Conjicio legendum eſſe *ἐξερισμόν*. cui bono enim fuiſſet feras irritare? Valent. Non diſplicet Valentini *ἐξορισμόν*. Suſpicatus ſum aliquando *ἐξέωσμα* ab *ἐξωθεῖν*. *extruſionem*, *expulſionem*. Reisk. Amiciſſ: *Abreſch:* coniiciebat *ἐξόρισμα*, vel *ἐξέρασμα*. quae ad literarum ductum proxime accedunt. *Reiskii* coniectura belle reſpondet illis quae ſequuntur, *ἐξεωσμένων δὲ τῶν ζώων*. optionem Tibi relinquo liberam. *ἀλλόφυλα* autem *ζῶα* dicuntur animalia alterius generis, uti generis eiusdem vocantur *ὁμόφυλα*. Confer: V. D. in Obſ: Miſcell: Vol. IV. p. 449. & reſpectu ad homines habito, *Diod. Sic.* III, 18. *χωρὶς γὰρ ἀδικήματος ἀλλοφύλοις ζώοις ἡ συναναστροφὴ γίνεται*. Adpellant ſic etiam belluas peregrinas. Dixi in Fer: Dav: I, 19. Saepius in his libris Noſter utroque modo.

6. Διὰ ταύτην.] Διὰ ταῦτα Reisk.

7. Καὶ τῆς παρασπάσεως] Forte *περισπάσεως*. *moleſta laborum multitudine animum in multas partes diſtrahente, & occupatum tenente, ſublata.* vel *τῆς παρ' αὐτῶν περισπάσεως*. *remotis & de medio ſublatis negotiis, quae hominibus creabat belluarum exterminatio.* Paullo ante leg. *προηκούσης*. Reisk. Ego alia interpunctione loco ſuccurrendum re-

σεως, ἐπιλογισμὸν ἔλαβόν τινες τοῦ συμφέροντος ἐν ταῖς πρὸς ἀλλήλων τραφαῖς, οὐ μόνον ἄλογον μνήμην.

§ 11. Ὅθεν ἐπειράθησαν βεβαιοτέρως ἀνεῖρξαι τοὺς προχείρως φθείροντας ἀλλήλους, καὶ τὴν βοήθειαν ἀσθενεστέραν κατασκευάζοντας διὰ τὴν τοῦ παρεληλυθότος λήθην. πειρώμενοι δὴ τοῦτο δρᾷν, τὰς ἔτι μενούσας καὶ νῦν κατὰ πόλεις τε καὶ ἔθνη νομοθεσίας εἰσήνεγκαν· ἐπακολουθήσαντος τοῦ πλήθους αὐτοῖς ἑκουσίως, παρὰ τὸ μᾶλλον ἤδη τοῦ συμφέροντος ἐν τῇ μετ᾽ ἀλλήλων [1] ἀθροισθήσει λαμβάνειν αἴσθησιν. ὁμοίως γὰρ εἰς τὴν ἀφοβίαν συνήργει, τό, τε λυμαντικὸν πᾶν κτεινόμενον ἀφειδῶς, καὶ τὸ χρήσιμον πρὸς τὴν τούτου φθορὰν διατηρούμενον. ὅθεν εἰκότως τὸ μὲν, ἀπηγορεύθη, τὸ δὲ, οὐκ ἐκωλύθη τῶν εἰρημένων. [2] ἐκεῖνό τε λέγειν οὐκ ἔστιν, ὡς ἔνια τῶν ζώων οὐ φθαρτικὰ τῆς ἀνθρωπίνης ὄντα φύσεως, οὐδὲ καθ᾽ ἕτερον οὐδένα τρόπον λυμαινόμενα τοὺς βίους, συγκεχώρηκεν ὁ νόμος ἀναιρεῖν ἡμῖν. οὐδὲν γὰρ,

eiecta fuissent, ac dissipata: in considerationem quoque eius quod in conuictu mutuo conferret uenerunt nonnulli, nec sola, ut prius, absque ratione memoria id pertractarunt.

§ 11. Vnde stabilius etiam conati sunt eos prohibere, qui ex praeteriti obliuione mutuas caedes perpetrantes imbecillius humanum praesidium redderent. Quod ut facerent, has legum institutiones, quae adhuc in ciuitatibus, & gentibus seruantur, condiderunt: cum multitudo sponte ipsis etiam ex eo assentiret, quod maiorem iam e mutua congregatione utilitatis sensum perciperet. Simili modo enim ad seueritatem conducebat, ut sicut noxium omne nulla habita ratione interficeretur, ita quod ad necem eius utile esset, conseruaretur. Vnde merito hoc fuit interdictum, illud uetitum nequaquam est. Porro neque illud dici potest, quaedam esse animalia, quae licet humanam naturam non corrumpant, neque ullo modo uitam laedant, concessum tamen a legibus sit, ut inter-

reor: καὶ τῆς παρασπάσεως ἐπιλογισμὸν ἔλ. τ. οὐ μόνον ἄ. μνήμην τοῦ συμφ. ἐν τ. π. ἀ. τ. hoc modo si connectas, omnia uidentur liquida. Vox παράσπασις in Lexicis non inuenitur. Sed nec ἀπόσπασις, qua Noster infra utitur, & multae aliae. *Cod: Lips.* & *Meerm.* dabant παρασπάρσεως. Paullo ante pro προσηκούσης *Abresch.* & *Reiskius* restituebant προηκούσης, & statim pro πρὸς ἀλλ. hic malebat μετ᾽ ἀλλ:

1. Ἀθροισθήσει.] Forte ἀθροίσει. Legebatur antea ἀθροισθήσῃ. & sic erat quoque in *Lips:* & *Meerm:* Ad illa ὁμοίως γὰρ --- adscriptum erat in margine *Lips:* & *Meerm:* καλὸν ἐπιχείρημα. peius pro κτεινόμενον, quod sequitur, iidem ἐκτεινόμενον.

2. Ἐκεῖνό τε λέγειν.] *Reiskius* malebat ἐκεῖνό γε λ. Forte praestaret δέ. sed neutrum necesse. De ἀνθρωπίνῃ φύσει diximus supra. Vox

terficiantur. Nullum enim ex iis quae leges occidi permittunt, eiusmodi est, ut si in nimiam copiam excrescere sinatur, laesionem hominibus non afferat: si immoderato numero conseruetur, usus quosdam vitae humanae non praestet. Nam ouis & bos & omnia huius modi si in mediocritate consistant utilitates quasdam ad necessariam nobis uitae traductionem exhibent: si uero in multam redundantiam euaderent, & numero supra quam conueniat, excederent, uitam nostram labefactarent: boues quidem ad infestandum conuersi, utpote qui satis ualida & robusta ad id natura praediti sint: oues alimentum quod a terra nobis exorietur, depascentes. Ex hac enim causa neque huius generis animalium caedes prohibita est: ut multitudo ea ipsorum relinquatur, quae ad usum faciat quaeque superari facile possit: Non enim sicut in leonibus, & lupis, & omnibus caeteris quae ferae appellantur, tam paruis quam magnis nulla reperiri multitudo potest, quae si relinquatur, subleuare ui-

γὰρ, ὡς εἰπεῖν, ἐςι τοιοῦτο τῶν ὑπὸ τοῦ νόμου συγκεχωρημένων, ὅπερ οὐκ ἐώμενον λαμβάνειν τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἀφθονίας, βλαπτικὸν γίγνοιτ' ἂν ἡμῶν. ἐν δὲ τῷ νῦν πλήθει διατηρούμενον, χρείας παρέχεταί τινας εἰς τὸν βίον. καὶ γὰρ πρόβατον καὶ βοῦς καὶ πᾶν τὸ τοιοῦτο μετριάζον μὲν, φέρει τινὰς πρὸς τὴν ἀναγκαίαν ἡμῖν διαγωγὴν ὠφελείας· εἰς πᾶσαν δὲ ἐκπεσὸν δαψίλειαν καὶ μακρὰν ὑπεροχὴν·[3] ἔχουσαν τῆς καθεςώσης, λυμαίνοιτ' ἂν τὸν βίον ἡμῶν. τὸ μὲν καὶ πρὸς ἀλκὴν τρεπόμενον, ἅτε [4] φύσεως εὐφυοῦς εἰς τοῦτο μετέχον. τὸ δὲ μόνον τὴν ἀνεθεῖσαν ἡμῖν ἐκ τῆς γῆς τροφὴν καταναλίσκον. διὸ καὶ παρὰ τὴν αἰτίαν ταύτην οὐδὲ τὰ τοιαῦτα τῶν ζώων ἐκωλύθη φθείρειν, ἵνα τὸ συμφέρον πρὸς τὴν χρείαν καταλείπηται πλῆθος, καὶ τὸ ῥᾳδίως κρατεῖσθαι δυνησόμενον. οὐ γὰρ ὥσπερ ἐπὶ λεόντων καὶ λύκων καὶ ἁπλῶς τῶν ἀγρίων προσαγορευομένων ζώων, [5] ὁμοίως τε μικρῶν τε καὶ μεγάλων, οὐκ ἔςιν οὐδὲν λαβεῖν πλῆθος,

Vox λυμαίνεσθαι quae sequitur, in hisce sollemnis est nihil adde illis quae notavit *Wetsten*: ad *Luc.* A. A. c. VIII, 3.

3. Ἔχουσαν τῆς καθεςώσης &c.] Ἔχουσαν redit ad δαψίλειαν & καθεςώσης ad idem voc. δαψίλειας. καθεςῶσα δαψίλεια est debita, oportuna, aequa, modica, conueniens copia. pari modo accipienda quoque καθεςῶσα ἡμερότης. in fine §. 9. REISK.

4. Φύσεως εὐφυοῦς.] Eleganter dictum. Εὐφυῆ proprie innatam naturae dexteritatem dicunt. Proprium & inproprium vocis usum praeclare euolvit Cel. *Valken:* Anim: ad Ammon. L. II, 2. Hinc εὐφυΐα & ἀφυΐα infra III, 8. ubi vide. Mox pro ἀνεθεῖσαν *Meerm:* vitiose ἀντεθεῖσαν.

5. Ὁμοίως τε μικρῶν τε] Prius τε exsilio est mulctandum, uti recte a *Lips.* & *Meerm:* factum est.

1.

θος, ὃ καταλειπόμενον ἐπεκούφιζεν ἂν τὸν ἀναγκαῖον ἡμῶν βίον, οὕτω καὶ ἐπὶ βοῶν καί ἵππων καὶ προβάτων ἔχει, καὶ ἁπλῶς τῶν ἡμέρων ὀνομαζομένων ζώων. ὅθεν τὰ μὲν, ἄρδην φθείρομεν· τῶν δὲ, τὸ πλεῖον τῆς συμμετρίας ἀφαιροῦμεν.

§ 12. [1] Διὰ παραπλησίους ταῖς εἰρημέναις αἰτίαις, καὶ τὰ περὶ τὴν ἐδωδὴν διορισθῆναι τῶν ἐμψύχων νομιςέον ὑπὸ τῶν ἐξ ἀρχῆς ταῦτα [2] καταλαβόντων νόμων· ἐπὶ δὲ τῶν οὐκ ἐδωδίμων αἴτιον τὸ συμφέρον καὶ ἀσύμφορον· ὥςε τοὺς λέγοντας, ὅτι πᾶν τὸ καλὸν καὶ δίκαιον κατὰ τὰς ἰδίας ὑπολήψεις ἐςὶ περὶ τῶν νενομοθετημένων, [3] ἠλιβάτου τινὸς γέμειν εὐηθείας. οὐ γάρ ἐςιν οὕτως ἔχον τοῦτο, ἀλλ' ὅνπερ [4] τρόπον ἢ ἐπὶ τῶν λοιπῶν συμφερόντων, οἷον ὑγιεινῶν τε καὶ ἑτέρων μυρίων εἰδῶν· ἀλλὰ διαμαρτάνουσιν ἐν πολλοῖς τῶν τε κοινῶν ὁμοίως καὶ τῶν ἰδίων. καὶ γὰρ τὰ παραπλησίως ἐφαρμόττοντα νομοθετήματα

vitam nostram queat: ita quoque in bobus, & equis, & ouibus, & id genus caeteris quae mansueta nuncupantur. Iccirco illa funditus perdere conamur: horum copiam si modum excedat, supprimimus.

§ 12. Eadem ex causa quoque a veteribus legibus ea fuisse instituta existimandum est, quae ad esum animalium spectant. Nam quod alia esui inepta habeantur, utile & inutile in causa esse perspicuum est. Qua propter asserere honestum omne, ac iustum ex propriis cuiusque opinionibus de iis quae legibus sanciuntur, existere, non mediocris stultitiae est. Non enim ita res se habet. Sed quemadmodum in reliquis utilibus, ut puta iis quae ad sanitatem conducunt, aliisque innumerabilibus fallimur interdum. ita in multis & publicis & priuatis error incidere consueuit. Quippe cum legum institutiones quae omnibus conveniant,

1. Διὰ παραπλησίους.] Legebatur antea δι' ἃ, & hinc παραπλησίους mutatum erat in παραπλησίως. Omnia sunt salva, si διὰ, uno vocabulo rescribas, quod *Reiskio* etiam placebat, mihi adeo certum videbatur, ut Malcho suam vocem reddere nihil sim reveritus.

2. Καταλ: νόμων.] νόμῳ. *qui ea primitus lege sanxerunt & circumscripserunt.* Reisk.

3: Ἠλιβάτου-εὐηθείας.] Quia mores nimium faciles ac simplices hominem risui exponunt, factum est, ut εὐήθεια in stultitiae significationem degeneraverit, licet haud raro bono etiam sensu adhibeatur. Sic εὐηθὲς infra § 23. Platoni vocem hoc sensu esse familiarem ostendit Cel: *Rhunken.* ad *Tim.* Lex Plat: V. Ἠδύς. deque eius indole plura lege apud Vir: D. ad *Thucyd:* III, 83. Vocabulum ἠλίβατος explicat Etym: M. & V. D. ad *Hesych:* in V. Γέμειν εὐηθείας dictionem esse Platonicam p. 356. E. bene observarat Cel: *Abreschius.*

4. Τρόπον ἢ ἐπὶ &c.] Pro ἣν est in *Lips.* ἢ, quo admisso existet haec sententia. οὐ γάρ ἐςιν ὅπως ἔχοι τοῦτο ἄλλονπερ τρόπον, ἢ ἐπὶ τῶν λοι-

ant, omnes aduertant: sed alii alia nihil referre existimantes praetermittant: alii contraria de iisdem opinentur, & quae omnibus in uniuersum non conferunt, utilia ubique esse iudicent. Ex quo fit, ut quae omnibus non conueniunt, interdum decernant: si ea quae sibi sunt emolumento, ad communemque inter se utilitatem faciant, inuenerint. cuiusmodi sunt quae de animalium esu & caede apud plerasque nationes ex regionis proprietate instituta sunt: quae profecto nobis, cum eodem in loco non habitemus, seruari non debent. Si igitur sicut inter homines, ita inter caetera animalia pactum aliquod de caede fieri potuisset, ne & illa nos, & nos illa promiscue interficeremus recte eo usque tantummodo productum ius fuisset: satis enim ad securitatem fecisset. Quod uero fieri nullo modo poterat, ut ea legum & iuris communicationem haberent, quae expertia rationis sunt: eo

ματα πᾶσιν οὐ καθορῶσί τινες. ἀλλ' οἱ μὲν τῶν ἀδιαφόρων δοξάζοντες εἶναι παραλείπουσιν. οἱ δὲ τὴν ἐναντίαν δόξαν ὑπὲρ αὐτῶν ἔχουσι, καὶ τὰ μὴ καθόλου συμφέροντα πανταχοῦ τινες οἴονται συμφέρειν. ὅθεν διὰ τὴν αἰτίαν ταύτην ἀντέχονται τῶν οὐκ ἐφαρμοττόντων. εἰ καὶ ἐπί τινων [5] ἐξευρίσκουσι τάτε πρὸς αὐτοὺς λυσιτελῆ καὶ τὰ κοινὴν ἔχοντα τὴν ὠφέλειαν: ὧν ἐςι καὶ τὰ περὶ τὰς ἐδωδὰς τῶν ἐμψύχων καὶ φθορὰς ἐν τοῖς πλείςοις τῶν ἐθνῶν διατεταγμένα, διὰ τὸ τῆς χώρας ἴδιον. οἷς οὐκ [6] ἀναγκαῖον ἐμμένειν ἡμῖν, διὰ τὸ μηδὲ τὸν αὐτὸν οἰκεῖν τόπον. εἰ μὲν οὖν ἠδύναντο ποιήσασθαί τινα συνθήκην ὥσπερ πρὸς ἀνθρώπους, οὕτω καὶ πρὸς τὰ λοιπὰ τῶν ζώων, ὑπὲρ τοῦ μὴ κτείνειν, μήτε πρὸς ἡμῶν ἀκρίτως αὐτὰ κτείνεσθαι, καλῶς εἶχε μέχρι τούτου τὸ δίκαιον ἐξάγειν: ἐπιτεταμένον γὰρ ἐγίγνετο πρὸς τὴν ἀσφάλειαν. ἐπειδὴ δὲ τῶν ἀμηχάνων ἦν, κοινωνῆσαι νόμου τὰ μὴ δεχόμενα τῶν ζώων λόγον,

λειπῶν. *fieri enim nequit, ut haec res allo quopiam modo se habeat, quam quo se habent ceterae commoditates vitae.* illud ἀλλ' ὥσπερ ἢ videtur nostro adamatum esse, quamquam redundat & inficetum est. περ. Reisk. *Valent:* diderat ἦν, sed contra omnium reliquorum auctoritatem, ideoque nos veterem scripturam instauravimus. Elegans est coniectura *Abreschii*, qui mox volebat ἄλλοι ἄλλα διαμ.

5. Ἐξευρίσκουσι.] Multo significantius hoc quam simplex, ut solent huiusmodi conposita. de nostra voce adi R. W. ad *Hierocl:* in Aur: Carm: Pyth: p. 260.

6. Ἀναγκαῖον ἐμμένειν.] Pertinet hoc ad frequentissimum loquendi genus, ἐμμένειν νόμῳ, πί-

γον, διὰ μὲν τοῦ τοιούτου τρόπου τὸ συμφέρον οὐχ οἷόντε [7] κατασκευάσθαι πρὸς τὴν ἀπὸ τῶν ἄλλων ἐμψύχων ἀσφάλειαν μᾶλλόν περ ἢ τῶν ἀψύχων. [8] ἐκ δὲ τοῦ τὴν ἐξουσίαν λαμβάνειν, ἣν νῦν ἔχομεν εἰς τὸ κτείνειν αὐτὰ, μόνως ἐςὶ τὴν ἐνδεχομένην ἔχειν ἀσφάλειαν. τοιαῦτα μὲν καὶ τὰ τῶν Ἐπικουρείων.

eo consilio ad tutelam a caeteris animalibus comparandam nulla utilitas existebat: sed sola interficiendorum illorum licentia, quam nunc etiam habemus, securitas nobis conciliatur. Atque haec sunt, atque eiusmodi quae ab Epicureis in hanc sententiam dici consueuerunt.

νίᾳ &c. Dicemus ad II, 25. in fine. Pro οἷς in *Lips.* erat ἧς.

7. Κατασκευᾶσθαι πρὸς——] Aut κατεσκευάσθαι aut κατασκευάσασθαι. Reisk. Recte *Meerman.* κατασκευάσασθαι. frequens est librariorum properantium lapsus, ut vocis syllabam omiserint. Exempla si desideres, eorum segetem collegit *D'Orvill:* ad *Char:* VIII, 5.

8. Ἐκ δὲ τοῦ.] Δὲ in *Lips.* desideratur. Mox ad §. sequentem adscriptum erat *Lips.* & *Meerm:* περὶ τῶν κοινῇ δοξῶν ὅτι οὐ δεῖ ἐμψύχων ἀπέχεσθαι.

Rationes Claudii Neapolitani, qui adversus Abstinentiam ab esu animalium librum edidit.

§ 13. Λοιπὸν δὲ ὁ πολὺς καὶ δημώδης ἄνθρωπος ἃ λέγειν εἴωθεν, παραθετέον. τοὺς γὰρ παλαίους, φασιν, τῶν ἐμψύχων ἀποσχέσθαι, οὐ δι' εὐσέβειαν, διὰ δὲ τὸ μήπω εἰδέναι τὴν τοῦ πυρὸς χρῆσιν· ὡς δ' ἔμαθον [1] τιμιώτατόν τε καὶ ἱερώτατον νομίσαι· ἑςίαν τε προςειπεῖν, καὶ συνεςιόυς ἀπὸ τούτου γενέσθαι, καὶ λοιπὸν χρήσασθαι τοῖς ζώοις. εἶναι μὲν γὰρ [2] κατὰ

§ 13. Reliquum est, ut quae a caeteris e uulgo hominibus hac de re circumferri solent, subiungamus. Antiquos illos homines aiunt non pietatis caussa ab animalium esu abstinuisse: sed propterea quod usum ignis nondum animaduerterant. Quem ubi perceperunt, adeo uenerabilem, & sacrum esse sibi existimasse, ut uestam appellarent, atque ex eo conuestales & contubernales facti fuerint; uescique

1. Τιμιώτατον τότε.] Sic edidit *Valent:* sed solus. Omnes reliqui, editi & Mssti habent τε. hoc itaque in sedem suam erat revocandum.

2. Κατὰ φύσιν ἀνθ. τ. σ.] An homo a natura habeat, ut carnem edat, olim iam disputatum fuit. *Plut.* T. II. p. 994. F. ὅτι γὰρ οὐκ ἔςιν ἀνθρώπῳ κατὰ φύσιν τὸ σαρκοφαγεῖν, πρῶτον μὲν ἀπὸ τῶν σωμάτων δηλοῦται τῆς κατασκευῆς. Dubitanter etiam *Iulian:* Orat: VI. p. 191. C. τὴν σαρκοφαγίαν οἱ μὲν ἀνθρώποις ὑπολαμβάνουσι κατὰ φύσιν. Communem tamen fuisse persuasionem, homines antiquissimis temporibus carne non fuisse usos, certum est,

que animalibus cooperint. Esse enim homini secundum naturam ut carnes comedat, sicut ut crudis uescatur, praeter naturam. Vnde effectum postae esse inuento igne, ut ad id quod naturae suae conueniebat, deuenerint, dum adhibita coctione carnes admiserint. Crudiuori nam sunt lynces. & in opprobrium dictum illud est, crudum namque ederes Priamum: &, Crudas dilacerans carnes pleno ore vorabat: quasi uidelicet crudarum carnium esus impiis attribuatur. Illud uero humanum: carnibus at plenas uariis hinc inde minister apposuit lances. Primum gitur animalibus non uescebantur, quia

τὰ φύσιν ἀνθρώπῳ τὸ σαρκοφαγεῖν· παρὰ φύσιν δὲ τὸ ὠμοφαγεῖν. πυρὸς οὖν εὑρεθέντος, ἀπολαβεῖν τὸ κατὰ φύσιν δι' ἑψήσεως προσιεμένους τὰ κρέα. δι' ἃ 3 ὠμοφάγοι μὲν οἱ θῶες καὶ ἐν ὀνείδει τὸ, Ὠμὸν βεβρώθοις Πρίαμον. καὶ Ὤμ' ἀποτεμνόμενον κρέα ἔδμεναι. 4 ὡς ἂν δὴ τοῖς ἀθέοις ἀποδεδομένης τῆς τῶν κρεῶν, πίνακας παρέθηκεν ἀείρας παντοίων. τὸ μὲν οὖν πρῶτον οὐ προσεφέροντο τὰ ἔμψυχα· οὐ γὰρ ἦν ὠμοφάγον ζῶον ὁ ἄνθρωπος· ὡς δὲ ἡ τοῦ πυρὸς εὑρέθη χρῆσις, 5 πυριχμήτοις, οὐ μόνον τοῖς κρέ-

est, qua de re alio in loco. Quamvis vero carnis usum permiserint, omnes tamen gentes, quibus aliquid cum literis aut bonis moribus commercii, damnarunt ὠμοφαγίαν. ἐπεὶ μὴ κρατεῖ ἡ ἡμετέρα φύσις ὠμῶν κρεῶν, ut loquitur *Artemid:* Oneirocr: I, 72. Hunc itaque morem cum superstitio olim induxisset, Deus speciali mandato carnem crudam a Paschatis ritibus removit, ut visum fuit *Spencero* de Leg: Pasch: II, 4. sed qui hypothesi nimium tribuit. Statim pro προσιεμένους. *Lips:* & *Meerm:* προσεμένους.

3. Ὠμοφάγοι μ. θ.] Ex Iliad: Δ. 479. & illa Ὠμὸν βεβρώθοις πρίαμον, Iliad: Δ. 35. tum Ὤμ' ἀποτ. Iliad: X. 347. REISK.

4. Ὡς ἂν δὴ τοῖς—] Verba ista πίνακας &c. saepe apud Homerum usurpantur, sed nunquam, quantum ego scio, de crudis carnibus. Post ἀποδεδομένης τῆς supple ῥήσεως, vel quid tale. VALENT. τῆς ὠμοφαγίας. Achilles enim ibi iracundiam suam in Hectorem cum declarare vellet, tanto se ait eius ardere odio, ut vivum ipsum esset dentibus dilaniaturus, & devoraturus crudas eius carnes, si posset ad tantam immanitatem animum adducere. deinde ante κρεῶν πίνακας παρέθηκεν ἀείρας παντοίων, qui locus est ex Odyss: A. 141. interciderunt quaedam. E. C. ἐπὶ τῇ τῆς Παλλάδος ὑποδοχῇ παρὰ τοῦ Τηλεμάχου ὁ δαιτρὸς κρειῶν πίνακας παρέθηκεν. exemplum videtur eo pertinere, ut demonstret, in more fuisse positum vetustis, ut hospites carnibus coctis reficerent. Ita Telemacho Minervam penes se hospitio excipiente, diribitorem non crudas carnes, sed coctas, apposuisse. Quod si ergo Minerva, Dea cum esset dedignata non est carnium coctarum fercula, ita fas fuit coctis carnibus vesci, ut nefas, crudis. REISK. τῆς ὠμοφαγίας legit etiam *Felician:* sed & tum quaedam alia videtur legisse, quae si adessent, locum haberemus integriorem. Tu insere quod vero proximum videtur, diverso enim modo id fieri posset. Saepius illis Homeri utitur *Athen:* L. I. p. 25. L. V. p. 193. & VI. p. 228.

5. Πυριχμήτοις.] Hanc quoque vocem Lexica desiderant. utitur *Callim:* Hymn: in Del. 145.

κρέασιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις, ὡς εἰπεῖν, τοῖς πλείςοις [6] βρωτοῖς ἐχρῶντο. ὅτι μὲν γὰρ οὐκ ὠμοφάγον ὁ ἄνθρωπος δηλοῖ τινα ἔθνη ἰχθυοφάγα. τοὺς γὰρ ἰχθῦς ὀπτῶσιν· οἱ μὲν, ἐπειδὰν [7] αἱ πέτραι μάλιςα διάπυροι γένωνται ὑπὸ τοῦ ἡλίου· οἱ δὲ, καὶ ἐν ἄμμῳ. ὅτι δὲ σαρκοφάγον αὐτὸ τοῦτο δηλοῖ, τὸ μηδὲν ἔθνος ἀπέχεσθαι ἐμψύχων· καὶ οὐ κατὰ διαςροφὴν οἱ Ἕλληνες προσήκαντο· ἐπεὶ καὶ τοῖς βαρβάροις ταυτόν ἐςιν ἔθος.

§ 14. Ὁ δὲ κελεύων μὴ ἐσθίειν, καὶ ἄδικον ἡγούμενος, οὐδὲ κτείνειν δίκαιον ἐρεῖ, οὐδὲ ψυχὰς ἀφαιρεῖσθαι· ἀλλὰ μὴν πρός γε τὰ θηρία πόλεμος ἡμῖν ἔμφυτος ἅμα καὶ δίκαιος· τὰ μὲν γὰρ, ἑκόντα ἐπιτίθεται τοῖς ἀνθρώποις, ὥσπερ λύκοι καὶ λέοντες· τὰ δ᾽, οὐχ ἑκόντα, ὥσπερ [1] οἱ ὄφεις· πατηθέντες γὰρ ἐνίοτε, δάκνουσιν. καὶ τὰ μὲν, ἀνθρώποις ἐπιτίθεται· τὰ δὲ, τοὺς καρποὺς φθείρει· ὑπὲρ ὧν πάντων μέτιμεν ταῦτα,

quia crudiuorum animal homo non erat. Vbi uero ignis usus fuit repertus, igne coctis non solum carnibus, sed aliis quoque plerisque eduliis utebantur. Nam crudiuorum animal non esse hominem, quaedam gentes quae piscibus tantum uescuntur declarant. Pisces enim alii supra saxa ubi feruorem ex sole maxime contraxerint, alii in harena torrere consueuerunt. Carniuorum autem esse illud manifestat, quod ab animalium esu nulla gens abstinet, nec Graecis tantum, sed barbaris quoque consuetudo eadem est.

§ 14. Nam qui uesci illis uetat, & iniustum putat, neque interficere ipsa, priuareque anima esse iustum asseret. At aduersus feras insitum nobis ac iustum bellum est: quippe cum aliae ultro homines inuadant, ut lupi & leones: aliae non ultro, ut uiperae, quae si conculcentur aliquando mordent: & aliae in homines, aliae in fruges grassentur. Pro quibus omnibus ulcisci bestias consueuimus & eas

6. Βρωτοῖς.] Male & hic, & infra § 24. antea legebatur βροτοῖς. Utroque in loco recte efferebat *Cod. Lipsiensis*, & in hoc etiam *Meerm:*

7. Αἱ πέτραι.] Vid: ad L. IV. § 21. VALENT.

1. Οἱ ὄφεις· πατηθέντες &c.] Solus *Florent:* habet ἔχεις, quod quare, ut in ceteris secutus non fuerit *Fogeroll:* caussam non video. differunt enim tantum, ut genus & species. Est autem propria locutio ὄφεις πατεῖν. Hic itaque locus addi potest illis, quae ad illustranda illa S. *Lucae* in Euang. X, 19. δίδωμι ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων, scripsit Clar: *Bos*: Obs: Crit: c. 24. πατεῖν σκορπίους dixit etiam *Aelian:* Hist: An: X, 23. Mox *Meerm:* τὰ μὲν τοῖς ἀνθρ.

2.

eas siue lacessiuerint, siue non lacessiuerint, ne mali quippiam inde nobis eueniat, interficimus. Nemo enim est, qui si uiderit serpentem, statim eum pro uiribus non occidat: ne uel ipse, uel quispiam omnino alius homo morsu infestetur. id quod non tam bestiae odio, quam hominis erga hominem benevolentia efficitur. Cum igitur iustum aduersus bestias bellum fit, a multis tamen solemus abstinere, quae cum hominibus uersantur. Vnde Graeci neque canibus, neque equis vescuntur, neque item asinis, quod eiusdem generis sint tam agrestes quam cicures: Sues tamen edunt: nec non etiam cohortales aues. neque enim ad aliud quippiam sus utilis est, quam

τα, καὶ τὰ κατάρξαντα θηρία κτείνομεν, καὶ τὰ μὴ κατάρξαντα, ὡς μή τι πρὸς αὐτῶν πάθωμεν. οὐκ ἔςι γὰρ [2] ὅςις ἰδὼν ὄφιν οὐκ ἔκτεινε δυνάμενος· ὡς μήτ' αὐτὸς δηχθείη, μήτ' ἄλλος ἁπλῶς ἄνθρωπος· οὐ γὰρ μόνον ἐςὶ μῖσος κατὰ τῶν κτεινομένων, ἀλλὰ καὶ ςοργὴ πρὸς [3] ἄνθρωπον ἀνθρώπου. δικαίου δ' ὄντος τοῦ πρὸς τὰ θηρία πολέμου, πολλῶν ἀπεχόμεθα τῶν συνανθρωπούντων. ὅθεν οἱ [4] Ἕλληνες οὔτε κυναφαγοῦσιν, οὔτε ἵππους ἐσθίουσιν, οὔτ' ὄνους μέντοι ἐσθίουσιν· [5] ὡς ταὐτοῦ γένους τοῖς ἀγρίοις τὸ ἥμερον· [6] ὡσαύτως τε τοὺς ὄρνιθας. οὐδὲ γάρ ἐςι χρήσιμον πρὸς ἄλλό τι [7] ὗς

2. Ὅςις ἰδὼν ὄφιν οὐκ ἔκτ. δυν.] Infra num. 20. ὄφιν μὲν καὶ σκορπίον, κἂν μὴ ἐπίωσιν ἡμῖν, κτείνομεν. mutuum illud serpentes inter atque homines odium multi notant. Adi S. *Bochart*: Hieroz: I, 4. p. 30. id iam ex illis, quae Genes. III, 15. leguntur, derivantem. de instinctu autem naturali, quo noxia interficimus, dicetur postea.

3. Πρὸς ἄνθρωπον ἀνθρ.] Ita haec legebantur in antiquis editionibus: firmant *Codd.* omnes quibus usus fui, agnoscit etiam *Felician.* Pessime ergo ςοργὴ πρὸς ἀνθρώπους. δικαίου — ediderat *Valentini.*

4. Ἕλληνες κυνοφαγοῦσιν.] *Sext*: tamen *Empir.*: Pyrrhon: Hyp: III, 24. p. 184. Θρακῶν δὲ ἔνιοι κυνοφαγεῖν ἱςοροῦνται· ἴσως δὲ καὶ παρ' Ἕλλησι τοῦτο ἦν σύνηθες.

5. Ὡς ταυτοῦ γένους τ. α. τ. ἡμ.] Aut ὡς ταὐτοῦ γένους τοῖς ἀγρίοις τοῦ ἡμέρου ὄντος. aut ὡς ταυτὸ γένος τοῖς ἀγ. τὸ ἥμερον ὄν. Reisk. Construo, ἐσθίουσι ὡς τὸ ἡμ. τ. γ. τ ἀγρ. nempe ὄν, ut centies. Eiusmodi hyperbata, seu traiectiones, tum aliis tum nostro in primis sunt familiares, in quibus adeo saepe sibi indulget, ut sensus evadat difficillimus: exempla multa nobis in sequentibus occurrent.

6. Ὡσαύτως τε τοὺς ὀρν.] Haec cum illis quae proxime praecesserant parum cohaerent. An putabimus ea omnia, quae sequuntur post καὶ τὰ. κ. θηρ. κτείνομεν, per parenthesin fuisse interiecta? Sed neque vel sic omnia sunt expedita. In versione autem nihil desideres. quare ego ὗς δὲ ἐσθίουσιν, aut simile quid, e Graeco textu excidisse vix dubito.

7. Ὗς ἢ πρὸς βρῶσιν] Id infra L. III, 20. dicit, ἡ δὲ ὗς γέγονε πρὸς τὸ σφαγῆναι καὶ καταβρωθῆναι. *Artem* Oneir: I, 72. ζῶν μὲν γὰρ χοῖρος οὐδὲν εὔχρηςος ἀνθρώποις. ἀποθανὼν δὲ μᾶλλον ἐδώδιμος τῶν ἄλλων. Hinc itaque τρυφητιῶσι ἡ τοιαύτη χρῆσις χορηγεῖται, ut loquitur *Clem: Alex:* Strom. II. p. 405. D. Alibi ad sacrificium natum animal dicitur. Confer. *Iulian:* orat. V. p. 176. & quae dicentur ad Libr. III. §. 20.

ἢ πρὸς βρῶσιν. [8] Φοίνικες δὲ καὶ Ἰουδαῖοι ἀπέσχοντο, ὅτι οὐδ᾽ [9] ὅλως ἐν τοῖς τόποις ἐφύετο· ἐπεὶ [10] οὐδὲ νῦν ἐν Αἰθιοπίᾳ φασὶν ὁρᾶσθαι τὸ ζῶον τοῦτο. [11] ὡς οὖν κάμηλον ἢ ἐλέφαντα Ἑλλήνων οὐδεὶς θεοῖς ἔθυσεν, παρ᾽ ὅσον οὐδ᾽ ἤνεγκεν ἡ Ἑλλὰς ταῦτα τὰ ζῶα, οὕτως οὐδ᾽ ἐν Κύπρῳ ἢ Φοινίκῃ θεοῖς προσήχθη τὸ ζῶον τοῦτο, παρ᾽ ὅσον οὐκ ἦν ἐντόπιον. [12] οὐδὲ Αἰγύπτιοι θε-αῖς

quam ad esum. Ab eo tamen Phoenices & Iudaei propterea abstinebant, quia ne omnino quidem illis in locis oriebatur. Nunc quoque in Aethiopia huiuscemodi animal non reperiri affirmant. Sicut igitur neque camelum neque elephantem diis ex Graecis quispiam mactauit, eo quod neque prorsus ea animalia Graecia producebat: ita neque in Cypro, aut Phoenicia, diis oblatum hoc animal est, quia locis illis deerat. Neque Ae-

8. Φοίνικες δὲ καὶ Ἰουδαῖοι.] De Iudaeis statim. Phoenicibus etiam sollemne porcis abstinere. Hinc inter dona quae Elagabalus spargebat, ζῶά τε πάντα, ὅσα ἥμερα, ὅσα ἀτίθασσα, πλὴν χοίρων· τούτων γὰρ ἀπείχετο Φοινίκων νόμῳ. apud *Herodian:* I, 6. §. 22. Sed vid. *Bochart.* Hieroz: II. c. 57. p. 702.

9. Ὅλως ἐν τοῖς τ. ἐφ.] Fluctuant admodum in definiendis caussis, quare a sue adeo abhorruerint Iudaei, Tacitus, Plut. & alii, de quibus hic non dicimus. Eius vero, quam Noster adfert, falsitatem arguere historiam porcorum, in quos daemones inmissos sacer codex narrat, observat *Petav:* ad *Iulian:* orat. v. p. 91. & *Castellan:* de esu carn: L. IV. c. 4. Verum id ex Euangelio cogi non potest. Lege quae disputavit Incomp: *Bochart*: Hieroz. II. c. 57. p. 697. In Iudaea inventum bestiarum hoc genus non fuit, non quod regio illis alendis apta haud esset, sed quia per religionem alere non licebat.

10. Οὐδὲ νῦν ἐν Αἰθ.] *S. Bochart*: laud. l. p. 703. hinc efficit, Aethiopes suibus etiam abstinuisse. *Aelian:* autem H. A. XVII, 10. e Dinone tradit, in Aethiopia nasci ὗς τετράκερως. Recenset *Boch.* alias quoque gentes, quibus idem institutum. illis Comanenses e *Strab:* ad Diod: T. I. p. 380. addit Vir eximius. ego Cretenses, de quibus *Athen.* L. IX, 4. & Galatas Pessinuntios, qui ὑῶν οὐχ᾽ ἁπτόμενοι, *Pausaniae* in Achaic. p. 430.

11. Ὡς οὖν κάμηλον] Camelis non abundabat Graecia, unde V. D. ad *Diog. Laert.* apud *Philostr.* in Apol. T. I, 13. pro καμήλοις restituebat μήλοις, quod *Oleario* probari video. De aliis populis contraria produntur. *Hieron*: II. adv. Iovin: 7. *Arabes & Saraceni & omnis eremi barbaria, camelorum lacte & carnibus vivit; quia huiuscemodi animal pro temperie & sterilitate regionum facile apud eos & gignitur & nutritur.* Pro οὖν *Reiskius* malebat αὖ, *e contraria parte:* Mox τὰ ante ζῶα male omiserat *Cantabr.* quod e *Lips.* atque *Meerm: cod.* & vetustis *editionibus*, in sedem suam revocavi.

12. Οὐδὲ Αἰγύπτιοι.] Aegyptii suibus abstinebant, ut multi docent, sed in rei caussa finienda parum conveniunt. Vid. *Bochart:* loc. paullo ante laudato. Lunae tamen & Baccho inmolatas dicit *Herod*: II, 47. ac de illis sacrificiis agi credebam ibid. c. 45. quem locum corruptum Vir Magnus opinatur, & de *ovibus* capiendnm, quas Mendesios inmolasse *Herod*: docet. Cui repugnat *Strabo* L. XVII. p. 552. de Nitriote Nomo, παρὰ μόνοις τούτοις θύεται ἐν Αἰγύπτῳ πρόβατον. *Plut*: autem solos Lycopolitanos ovem comedere adfirmat. T. II. p. 380. B. utique Aegyptiorum Theologia, neque per totum regnum, neque per omne tempus eadem fuit.

13.

Aegyptii id nunc quoque sacrificant eandem ob caussam. Quod autem ab hoc animali aliqui omnino abstineant, perinde est, ac si nos etiam camelinas carnes edere abhorreremus.

§ 15. Sed curnam ab animalium esu abstineat quispiam? nunquidne animam sibi deteriorem reddat, aut corpus? At neutrum ex eo effici perspicuum est. Quae carnibus enim uescuntur animalia, perspicaciora caeteris sunt. uenatoria quippe sunt, & eam artem exercent, qua abundantiorem uitam reddunt. Robur item & uires acquirunt, ut leones, & lupi. ut carnium esus neque animam neque corpus laedere conspiciatur. Adde quod inde etiam peti huiusce rei comprobatio potest, quod & certatores carnibus uescendo robustiora sibi corpora efficiunt, & medici attenuata aegrotantium corpora

οἷς θύουσιν ὗν παρὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. τὸ δ' ὅλως ἀπέχεσθαι τοῦ ζώου τινὰς, ὅμοιόν ἐςιν τῷ μὴ δ' ἂν ἡμᾶς ἐθελῆσαι [13] καμήλια ἐσθίειν.

§ 15. Διατί δ' ἄν τις καὶ ἀπόσχοιτο τῶν ἐμψύχων; ἆρά γε τὴν ψυχὴν χείρω ποιεῖ ἢ τὸ σῶμα; δῆλον δ' ἔςιν ὡς οὐδ' ἕτερον. τὰ γὰρ σαρκοφαγοῦντα ζῶα, συνετώτερα τῶν ἄλλων, θηρευτικὰ γοῦν ἐςι, καὶ τέχνην ἔχει ταύτην, ἀφ' ἧς [1] περιεῖναι ποιεῖται τὸν βίον, ἰσχύντε καὶ ἀλκὴν κέκτηται· ὥςπερ λέοντες καὶ λύκοι. ὥσθ' ἡ [2] κρεωφαγία οὔτε τὴν ψυχὴν, οὔτε τὸ σῶμα λυμαίνεται; δῆλον δ' ἔςι [3] κἀκ τοῦ τοὺς ἀθλητὰς τὰ σώματα κρείσσω τῇ κρεηφαγίᾳ παρέχειν, κἀκ τῶν ἰατρῶν, οἱ τὰ ἐκ τῆς ἀῤῥωςίας σώματα ἀνα-

13. Καμήλια ἐσθίειν.] Immo vero καμήλεια, nempe κρέατα. sed passim in his variari nemo ignorat, cum huius modi voces per ει vel simplex ἰῶτα efferantur, qua in re codices meliores maxime audiendi sunt. Plena manu exempla dabit *D' Orvil.* ad *Charit.* IV, 5. qui apud nostrum sic infra νοσηλία pro νοσηλεία etiam dici observat, & apud *Alciphr.* III, 3. ναμάτιον pro ναμάτειον. sed ibi ναματιαῖον praestare crediderim. Mox ἀπόσχοι *Meerm*:.

1. Περιεῖναι ποιεῖται.] Forte ἀφ' ἧς περιποιεῖται τὸν βίον. *unde sibi victum acquirit.* REISK. in *Meerm:* prima manus dederat περιποιεῖται, correxerat autem eadem περιεῖναι ποιεῖται.

de ingenio carnivororum animantium, quod paullo ante laudatur, dicitur postea.

2. Κρεωφαγία] Ita erat exaratum in *Lips. cod.* ut lectionis κρεηφαγία & κρεοφαγίᾳ manifesta essent vestigia. ac priori modo paullo post semel iterumque effertur. Ionum hoc esse & apud *Hippocr.* occurrere notavit *Steph.* in V. Sed *codd.* passim in hisce variant, uti infra §. 46. apud *Polluc.* VI, 35. & alios. Solus *Valent.* hic habet κρεωφαγία, eaque forma habemus etiam L. III. 1.

3. Κἀκ τοῦ τοὺς ἀθλ.] Sic infra §. 46. κἀν pro καὶ ἐν, & saepius. Scriptoribus in prosa etiam forma, haec satis est usitata, qua de Politis: *D' Orvill.* ad *Char.* IV, 7. Passim autem

ναλαμβάνουσι ταῖς κρεηφαγίαις. τοῦ δὲ μὴ ὑγιῶς δοξάσαι τὸν Πυθαγόραν, σημεῖον οὐ μικρόν· τῶν γὰρ σοφῶν ἀνδρῶν οὐδεὶς ἐπείσθη, οὔτε τῶν ἑπτὰ, οὔτε τῶν ὕςερον γενομένων Φυσικῶν· ἀλλ' οὐδ' ὁ 4 σοφώτατος Σωκράτης, αὐθ' οἱ ἀπὸ Σωκράτους.

§ 16. Φέρε δὲ καὶ πεισθῆναι πάντας ἀνθρώπους τῷ δόγματι. τίνα τοίνυν ἡ ἐπιγονὴ τῶν ζώων ἕξει μοῖραν; [1] ὗς μὲν γὰρ ὅσα τίκτει καὶ λαγὼς οὐδένα λανθάνει. πρόσθες δὲ καὶ τἄλλα ζῶα πάνθ' ἁπλῶς. πόθεν οὐκ τούτοις ἡ νομή; καὶ τί πείσονται οἱ γεωργοί; καὶ γὰρ φθειρομένων τῶν καρπῶν τοὺς φθείροντας οὐκ [2] ἀποκτείνουσιν. ἡ γῆ τε τὸ πλῆθος οὐκ οἴσει τῶν ζώων. τάτε θνήσκοντα, ἐκ τῆς σηπεδόνος φθα-

ra carnium cibariis adhibitis instaurare consueuerunt. Nam quod non recte opinatus Pythagoras fuerit, illud non paruum indicium est. Ex sapientibus enim uiris nullus decreto eius aequievit. Non ex septem illis, non ex posterioribus quispiam. quin neque sapientissimus Socrates, quique ab eo deducti sunt.

§ 16. Sed age demus omnes homines acquievisse. Animalium propagatio quonam progredietur? sus enim quot pariat, & lepus, neminem latet. ceterorum animalium omnium foeturam adiunge, unde pabulum suppetet? Quid facient agricolae? deuastatis enim frugibus deuastatores non occident. & terra copiam superexcrescentium animalium non feret. ex morientium autem putredine corruptio inducetur: atque ita pe-

tem quae seiungenda fuerant, in unum cöaluerunt. De athletarum sagina dicetur postea.

4. Σοφώτατος Σωκράτης.] *Socrates non solum hominum consensu, verum etiam Apollinis oraculo sapientissimus iudicatus*, ut dicit *Val. Max. III*, 4. Ext. I. Passim quippe respiciunt veteres ad oraculum istud:

Ἀνδρῶν δ' ἁπάντων Σωκράτης σοφώτατος.

Adi modo *Markl:* ad *Max: Tyr:* Diss: XXXIX. Nihil itaque mirum veteres, ut unumquemque Philosophorum inlustri aliquo cognomine distinguere amabant, Socrati *Sapientis* titulum dedisse. Ea de re lege *Holsten:* in Vit: Porph: c. 6.

1. Ὗς μὲν γὰρ ὅσα τίκτει καὶ λαγὼς οὐδ. λ.] De suum fecunditate eiusque caussis naturae curiosi agunt. Consule V. D. ad *Aelian:* H. A. XII, 16. De illa leporum *Rittersh:* ad *Oppian:* Cyneg: L. III. v. 522. & V. D. ad *Herodot:* III, 108. E salacitate ista caussam repetit *Clem: Alex:* quod Moses leporem Hebraeorum cibis exemerit, Paedag: II. p. 188. B. Mox τὰ ἄλλα ζῶα *Meerm:*

2. Ἀποκτένουσιν.] Bene habet ἀποκτείνουσιν. *fingimus enim rusticos bestias occidere.* Reisk. *Valent:* inseruerat ἀποκτενοῦσιν. sed vulgatum, in quod conspirant omnes codices, loco movere non audeo, licet *Felic:* aliter legisse videatur. Rem ipsam pulcre inlustrat *Plutarch:* ostendens carnium esum a necessitate esse inductum, ne nimia animantium esset multitudo, cum & oraculum caveret, ne fruges eo modo perderentur, Sympos: VIII, 8. Sed hac de re postea.

S.

pestilentiae obortae refugium nullum reperietur. Mare enim & fluuii & lacus piscibus replebuntur: aër auibus: terra uariis reptilibus scaturiet.

§ 17. Accedit quod multi medicinis frustrarentur, si ab animalium esu abstinendum esset. Qui enim caecutiunt, uiperae esu uisum seruant. Crateri medici seruus cum in nouum quendam morbum incidisset, ita ut carnes eius ab ossibus abscederent, ex medicamentis nullum remedium unquam sensit: ubi uero uipera in modum piscis condita uesci coepit, carne consolidata salutem consequutus est. Multa quoque alia animalia, quin partes etiam singulae aliorum animalium morbos multos curant. Quas om-

φθορὰν ἐμποιήσει· [3] λοιμοῦντε κατασχόντος οὐκ ἔςαι καταφυγή. θάλασσα μὲν γὰρ καὶ ποταμοὶ καὶ λίμναι ἰχθύων πεπλήσονται, ὁ δὲ ἀὴρ ὀρνίθων, ἡ δὲ γῆ πλήρης [4] ἑρπετῶν παντοίων.

§ 17. [1] Πόσοι δὲ πρὸς θεραπείαν ἐμποδισθήσονται, ἀπεχόμενοι τῶν ζώων· τοὺς γοῦν τῶν ὄψεων ἀποτυφλουμένους ἐςὶν ἰδεῖν ἔχεως βρώσει τηρήσαντας ὅρασιν. Κρατεροῦ τοῦ ἰατροῦ οἰκέτης ξένῳ [2] περιπεσὼν νοσήματι, τῶν σαρκῶν ἀπόςασιν λαβουσῶν ἐκ τῶν ὀςῶν, τοῖς μὲν φαρμάκοις ὠφέληται οὐδὲν· ἰχθύος δὲ τρόπῳ ἔχει [3] σκευασθέντι καὶ βρωθέντι διεσώθη, τῆς σαρκὸς συγκολληθείσης. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα ζῶα θεραπεύει προσενεχθέντα, καὶ τῶν ζώων ἓν ἕκαςον μέρος. ἃ

δὴ

3. Λοιμοῦντε κατασχόντος.] *Cod. Lips.* λιμοῦ. recte. famis nullum esset perfugium esurientibus, nullus erit receptus adversus famis crudeles insultus, quamquam omnia plena erunt alimentorum, nemo tamen illis utetur, qua propter fame omnibus etit pereundum necessario. Reisk. Altera vox alterius sedem toties occupavit, ut dubium saepe sit, quid eligas. Multa ad manum sunt exempla, sed sufficient illa quae *Markl*: ad *Max*: *Tyr*: diss: XXXVIII. p. 631. & *Hemsterh*: ad *Arist*: Plut. 627. hac de re notarunt. Hic nihil demuto. κατέχεσθαι λοιμῷ habemus etiam apud *Diog*: *Laërt*: I, 110. morbi regionem κατέχειν dicuntur *Herodian*: I, 12. & sic centies.

4. Ἑρπετῶν παντοίων.] Post παντοίων videtur οὐδεὶς δ᾽αὐτῶν ἀπολαύσει vel similis sententia deesse. Reisk.

1. Πόσοι πρὸς θεραπείαν κ. τ. λ.] *Hieron*: adv: Iovin: (quo in libro saepissime auctorem nostrum exprimit) L. II, 6. *Sicut igitur haec proprios usus habent, ita possumus dicere & ceteras bestias, pisces, aves, non ad esum, sed ad medicinam creatas, denique carnes viperae, unde theriaca conficitur, quantis rebus aptae sint, norunt Medici.*

2. Περιπεσὼν νοσήματι.] Propria & frequens locutio: Infra § 53. νόσοις περιπίπτοντες. *Aelian*: V. H. II, 36. & alii passim. Κακοῖς περιπίπτειν L. IV, 2. συμφοραῖς IV, 15.

3. Σκευασθέντι.] Propria vox de ciborum adparatu. Vid: *Periz*: ad *Ael*: V. H. III, 20. σκευασίας & σκευάσεις hac in re etiam habemus apud *Athen*: III, 25. sed vide ibi magnum interpretem.

δὴ πάντα παραιρεῖται [4] ὁ παραιτούμενος τὰ ἔμψυχα.

§ 18. Εἰ δὲ, ὡς φασὶ, [1] καὶ τὰ φυτὰ ψυχὴν ἔχει, οἷος ἂν εἴη ὁ βίος, μήτε ζώων, μήτε [2] φυτῶν ἡμῶν ἀποτεμνόντων; εἴπερ δὲ μὴ ἀσεβεῖ ὁ τὰ φυτὰ κατακόπτων, οὐδ' ὁ τὰ ζῶα.

§ 19. Ἀλλ' οὐ χρῆναι φήσει τις, κτείνειν [1] τὸ ὁμόφυλον· εἴγε ὁμοούσιοι αἱ τῶν ζώων ψυχαὶ ταῖς ἡμετέραις. ἀλλ' εἰ μὲν [2] ἑκούσας τις εἰσκρίνεσθαι τὰς ψυχὰς δίδωσιν, νεότητος [3] ἕνεκα ἐρώσας ἂν τις φαίη εἰσκρίνεσθαι· ἐν γὰρ ταύτῃ πάντων ἀπόλαυσις. διὰ τί οὖν οὐκ εἰς ἀνθρώπου πάλιν εἰσε-

omnes curationes sibi praecidit, qui animalibus uesci recusat.

§ 18. Quod si, ut inquiunt, plantae etiam anima praediti sunt, qualis tandem vita nostra erit, si neque ex animalibus, neque ex plantis quippiam percipiamus? Si uero impie non agit qui plantas decerpit, atque euellit: neque qui animal occidit, sceleri esse obnoxius censendus est.

§ 19. At enim diceret quispiam, si brutorum animae eadem substantia sunt, qua nostrae, in cognatam caedem saeuiendum non esse. Sed si sponte eas corporibus iungi quis concedat, amore iuuentutis captas id facere afferet. quippe cum in iuuentute omni iucunditate frui liceat. cur igitur in hominis naturam rursus non ingredi-un-

4. Ὁ παραιτούμενος.] Forte ὁ παραιρούμενος. nolim tamen hoc valde urgere. REISK.

1. Καὶ τὰ φυτὰ ψυχὴν ἔχει.] Dubitanter loquitur, an animatae sint plantae, nec ne. Aegyptios id docuisse significat infra § 21. Nihil itaque mirum Pythagoreos etiam statuisse, in plantarum corpora animas migrare. Notissimos hac de re Empedoclis versus nobis servavit *Diog: Laërt*: VIII, 77. Vide quoque *Plotin*: Ennead: III. L. IV. c. 1, 2. Sed hanc opinionem tueri non potuit Noster, cui etiam illa, animas humanas bestiarum corpora induere displicebat, teste *August*: de Civ: D. X, 30. Hinc itaque ζωὴ φυτοῦ & ἐμψύχου Nostro distinguuntur. Vid: ad Princip: huius operis. Confer tamen quae dicentur infra ad L. III, 27.

2. Φυτῶν ἡμῶν ἀποτεμνόντων.] Forte ἀπογευομένων.] *Si neque bestias neque plantas degustabimus*, aut ἁπτομένων. *tangamus*. Vid: p. 18. 24, 21. 33. REISK. Utique melius plantis quam animantibus convenit ἀποτέμνειν. in utroque autem sermone frequens est, ut duobus substantivis subiungatur verbum, quod ad unum eorum tantum referri potest. Exemplorum segetem collegit *D'Orvill*: ad *Char*: IV, 4. Ecquis nescit illud *Flori* L. IV, 12. 37. *Aliis oculos, aliis manus amputabant*. quod e multis adscribo, quia nostram vocem habemus. Sic explicant aliqui Euang. *Luc*. I, 64. sed citra necessitatem. τί itaque supprimeretur.

1. Τὸ ὁμόφυλον· εἴγε ὁμοούσιοι.] Post ὁμόφυλον subauditur φαμὲν καὶ αὐτοὶ ἡμεῖς. REISK. Contrarium est ἀλλόφυλον, de qua voce supra. Vocem ὁμοούσιος, quam Nicaenarum partium tesseram merito dicas, nemo ignorat, qui meminerit motuum, quos Christianos inter excitavit. Ante concilium Nicaenum usitatam iam fuisse ostendit *Suicer*: in Thes: Eccles: & *Le Moyne* Var: Sacr: p. 258.

2. Ἑκούσας τις εἰσκρίνεσθαι.] Forte ἀκούσας. *invitas*. REISK.

3. Ἕνεκα ἐρώσας.] *Reiskio* ἕνεκα delendum vi-

untur? Sin autem ſponte in corpora abire, & amore iuuentutis fatendum eſt, ſed ita tamen, ut per omnes animalium ſpecies ambiendum ipſis ſit: gratam ipſis eſſe animalium caedem exiſtimandum eſt, qua celerior ipſis in hominem reditus procuratur. nam corpora ſi comedantur, nullam afferre moleſtiam ipſis poſſunt, cum ab ipſis ſeparatae iam ſint, & in hominis natura eſſe concupiſcant. Immo quanto dolore afficiuntur, dum humanum corpus deſerunt, tantae contra uoluptati, dum ab aliis corporibus abſoluuntur, eſſe ipſis putandum eſt: quippe cum ita fiat, ut in hominem maturius redeant: qui principatum in caeteras animantes, non ſecus ac deus in homines obtinet. Satis idonea itaque cauſa ad interficienda ipſa eſt, quod occidendo homines laedunt. Si enim immortales animae hominum ſunt, brutorum mortales, interimendo ea iniuſte non agimus. Sin autem ipſae etiam ſunt immortales interficiendo profuмus: ad celeriorem enim ipſis in humanam naturam reditum id facimus.

§ 20. At ſi ulciſcimur, non offendimus, ſed offendentia uindicamus. Qua-

ἐδύοντο φύσιν. εἰ δὲ ἑκούσας μὲν, καὶ νεότητος ἔρωτι, διὰ δὲ παντὸς εἴδους ζώων, κεχαρισμένον ἂν εἴη αὐταῖς, τὸ ἀναιρεῖσθαι. ἡ γὰρ ἐπάνοδος ταχίων ἐπὶ τὸν ἄνθρωπον· τάτε σώματα ἐσθιόμενα λύπην οὐκ ἂν ἐντίκτοι ταῖς ψυχαῖς, ὡς ἂν ἀπηλλαγμέναις αὐτῶν· ἔρως δ' ἂν αὐταῖς εἴη ἐν ἀνθρώπου φύσει γενέσθαι. ὥσθ' ὅσον ἂν λυποῖντο ἐκλείπουσαι τὸ ἀνθρώπινον, 4 ἐπὶ τοσούτῳ χαίροιεν ἀπολείπουσαι τὰ ἄλλα σώματα. ταχίων γὰρ ἡ ἐπὶ τὸν ἄνθρωπον ἐπάνοδος· ὃς τῶν ἀλόγων δεσπόζει πάντων, ὡς ὁ θεὸς ἀνθρώπων. αἰτία τοίνυν ἱκανὴ ἀναιρεῖν τὰ ἄλλα ζῶα, ἐφ' ὅσον ἀδικεῖ, κτείνοντα τοὺς ἀνθρώπους. εἰ δ' εἰσὶν αἱ μὲν τῶν ἀνθρώπων ἀθάνατοι ψυχαὶ, αἱ δὲ τῶν ἀλόγων θνηταὶ, οὐκ ἀδικοῦμεν οἱ ἄνθρωποι τὰ ἄλογα 5 κτείνοντες, ὥςπερ ὠφελοῦμεν, εἴπερ εἰσὶν ἀθάνατοι, κτείνοντες· εἰς ἐπάνοδον γὰρ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τοῦτο δρῶμεν.

§ 20. Εἰ δ' ἀμύνομεν, οὐκ ἀδικοῦμεν, ἀλλ' ἀδικοῦντα μετερχό-

videbatur. Pro ἐρώσας in *Bodl*: erat ἐρῶτας. Voluiſſe videtur ἔρωτος, quod uerum arbitror, & ſequentia firmant.

4. Ἐπὶ τοσούτῳ.] Τοσοῦτο. REISK. Paullo ante pro λυποῖντο perperam *Meerm*: λειποῖντο.

5. Κτείνοντες, ὥσπερ ὠφελοῦμεν.] Forte κτείνοντες τοσοῦτον, ὅσον περ ὠφελοῦμεν· REISK. Mox ἀνθρωπίνης φύσεως dictionem inluſtrauimus ſupra Segm. 9.

Εἰ

χόμεθα. ὥς τ᾽ εἰ μὲν ἀθάνατοι αἱ ψυχαὶ, κτείνοντες ὠφελοῦμεν. εἰ δὲ αἱ τῶν ἀλόγων θνηταὶ, κτείνοντες οὐδὲν ἀσεβὲς πράττομεν. εἰ δὲ καὶ ἀμύνομεν, πῶς οὐκ ἐν δίκῃ πράττομεν; [1] ὄφιν μὲν καὶ σκορπίον, κἂν μὴ ἐπίωσιν ἡμῖν, κτείνομεν· ἵνα μὴ δ᾽ ἄλλος πρὸς αὐτῶν τι πάθῃ, τῷ κοινῷ γένει τῶν ἀνθρώπων ἀμυνόντες. [2] ἐπιχειροῦντα δὲ τοῖς ἀνθρώποις ἢ τοῖς συνανθρωποῦσιν, ἢ τοῖς καρποῖς, πῶς οὐκ ἂν δικαίως κτείνομεν.

§ 21. Εἰ δ᾽ ἅπαξ ἀδικίαν τις [1] ταύτην ἡγεῖται, μήτε γάλακτι χρήσθω, μήτ᾽ ἐρίῳ, μήτε ᾠοῖς, μήτε μελιτίῳ. ὡς γὰρ ἄνθρωπον ἀδικεῖς, ἀφαιρούμενος τὴν ἐσθῆτα, οὕτως καὶ τὴν οἶν πέξας· ἐσθὴς γὰρ αὕτη τοῦ προβάτου· καὶ τὸ γάλα οὔ σοι [2] γέγονε, ἀλλὰ τοῖς ἀποκυηθεῖσι τέκνοις. ἥτε μέλισσα ταύτην αὐτῇ τροφὴν συνελέξατο, ἣν ἀφελόμενος, ἡδονὴν σαυτῷ

Quare si immortales eorum animae sunt, caedem inferendo ipsis prosumus. si sunt mortales nihil impii agimus. Si uero etiam ulciscimur, quo pacto non iuste admodum nos gerimus? Serpentem enim & scorpium, etiam si nondum lacessant, necamus, communi hominum generi opitulantes, ne alius mali aliquid ab ipsis patiatur. Ea autem quae homines inuadunt, aut ea laedunt quae cum hominibus uersantur, aut fruges uastant, quo modo non merito tollenda e medio sunt?

§ 21. Porro si iniustitiam prorsus quispiam hanc existimet, neque lacte, aut lana, aut ouis, aut melle utendum ipsi erit. Nam sicut iniuste agis, si hominem spolias, ita si ouem totonderis, iniuriam infers: ouis enim indumentum illud est, quod detrahis. Lac etiam non tibi, sed editis iam foetibus praeparatum est. Apis quoque sibi id alimentum collegit, quod tu ereptum delicias tibi facis. Omit-

1. Ὄφιν μὲν καὶ σκορπίον] *Lips*: & *Meerm*: habent ὄφιν μὲν οὖν καὶ σκορπίον. non male. de re ipsa vide dicta § 14. paullo ante pro ἀλλ᾽ ἀδικοῦντα *Meerm*: ἀλλα διοικοῦντα· male.

2. Ἐπιχειροῦντα δὲ τοῖς ἢ τ. σ.] Substituimus ἐπιχ. δὲ ἢ τοῖς ζώοις συνανθρ. VALENT. Tu lege mecum ἐπιχ. δὲ τοῖς ἀνθρώποις, ἢ τοῖς συνανθρ. Conf. § 14. & L. IV. § 22. De veritate non dubitari debet. Fideiussores habeo *Felician*: *Lips*: & *Meerm*: *Cod*: qui tamen vitiose ἐπιχειροῦσι, quod erat quoque in *cod*: *Bodl*: editione *Flor*: & *Lugd*: Ut sensum inveniret *Fogeroll*: post τοῖς, adscripserat αὐτοῖς. *Valent*: suo more infarciebat ἢ τοῖς ζώοις, sed nihil desiderari iam vides. Mox pro κτείνομεν *Lips*: & *Meerm*: recte κτείνοιμεν, ita iam coniecerat *Abresch*: & *Reiskio* etiam placebat.

1. Ταύτην ἡγεῖται.] *Lips*. αὐτὴν. male. videtur librarius αὐτὸ voluisse. scilicet τὸ κτείνειν. Mox pro μελιτίῳ leg. μέλιτι. adhaesit ω e sequenti ὡς. REISK.

2. Γέγονε, ἀλλὰ—] *Lips*: & *Meerm*: γέγονεν. & recte, licet hoc non semper observari vi-

Omitto interim Aegyptiorum religionem, qui iniuste agere, si plantis uim inferamus, nos putant. Si vero haec nostri causa efficiuntur: & apis nobis inseruiens mel operatur, & uellus ouibus superexcrescit, ut ornatui nobis, & tepori sit.

§ 22. Quin ipsis quoque diis pietatem exercentes animalia sacrificamus: & ex ipsis Apollo lupicida, & Diana fericida nuncupatur. Nam & semidei, & heroes omnes qui genere & uirtute nobis antecelluerunt, animantium esum ita approbarunt, ut diis etiam *δωδεκοΐδας* & *ἑκατόμβας*,

τῷ κατεσκευάσας· καὶ τὸν τῶν Αἰγυπτίων λόγον σεσίγηκα, [3] ὅτι καὶ τῶν φυτῶν ἀδικοῦμεν ἁπτόμενοι. εἰ δὲ ταῦθ' ἡμῶν χάριν γέγονεν, καὶ ἡ μέλισσα ἡμῖν δουλεύουσα [4] τὸ μέλι ἐργάζεται, καὶ τὸ ἔριον ἐπιφύεται τῶν προβάτων· ὃ [5] ἡμῖν κόσμος καὶ ἀλέα.

§ 22. *Αὐτοῖς δὲ τοῖς θεοῖς εἰς εὐσέβειαν συντελοῦντες, ζῶα θύομεν· καὶ αὐτῶν, ὁ μὲν Ἀπόλλων, [1] λυκοκτόνος· ἡ δὲ Ἄρτεμις, θηροκτόνος· [2] ἐπεὶ καὶ οἱ [3] ἡμίθεοι, καὶ οἱ ἥρωες πάντες, καὶ γένει καὶ ἀρετῇ ἡμῶν προὔχοντες, καὶ ἐδοκίμασαν τὴν τῶν ἐμψύχων προσφορὰν,*

ὥς-

videas. Ante adspiratam saepius N *ἐφελκυστικὸν* negligitur, cuius rei vestigia plura exstant, & exstarent forte plura, nisi per librarios fuissent abolita, ut bene *D'Orvill*: ad *Char*: *II, I.* p. 156.

3. *Ὅτι καὶ τῶν φυτῶν* &c.] Vid: ad § 18. Id si Aegyptiis placuerit, nihil mirum eamdem persuasionem Indis, Aegyptiorum, ut putat, colonis, hodie etiam insidere, qua de re Cel: *La Croze* in Hist. Christ. Ind. L. VI. p. 434.

4. Τὸ *μέλι ἐργάζεται.*] Propria locutio, uti *ἔργον* & Latinorum *opus* de melle quod apes conficiunt. Vid: *Spanh*: ad *Callim*: H. in Iov: 50. nota sunt illa *Phaedri III*, 13, 9. *ceris opus infundite*, ubi plura *Interpr.* *μελίτται κηρίον ἐργάζεσθαι* dicuntur *Aelian*: Var: H. XII, 45.

5. Ἡ*μῖν κόσμος καὶ ἀλέα.*] Memoriam subeunt illa poëtae, XV. Metam. 117.

Quid meruistis oves, placidum pecus, inque tuendos
Natum homines, pleno quae fertis in ubere nectar?
Mollia quae nobis vestras velamina lanas
Praebetis: vitaque magis quam morte iuvatis.

Τῶν *προβάτων* male aberat *Meermann.*

1. *Λυκοκτόνος - Ἀρτεμ. θηροκτ.*] Paullo aliter *Plut.* de Soll. Anim. p. 966. A. *ὥσπερ ὁ Ἀπόλλων λυκοκτόνος, ὡς ἐλαφηβόλος ἡ Ἄρτεμις λέγεσθαι.* De Apollinis hoc cognomento insignis est locus Schol. *Sophocl:* in Electr. 6. Diana autem *θηροκτόνος, θηροφόνος* & *πολύθηρος* dici solet. Vid: *Spanhem*: ad *Callim*: Hymn. in Dian. 12. Nostram tamen vocem rarius invenias, quam cum non nisi Hesychii auctoritate in Lexicis nitatur, tuetur hoc nostro exemplo *Alberti* ad *Hes.* in Θηροφόνος.

2. Ἐπεὶ] *Praeterea, tam, deinde*, saepe *ἐπεὶ* pro *ἔπειτα* usurpatur. Reisk.

3. Ἡμίθεοι *καὶ οἱ ἥρωες*] *οὐκ οἶσθα ὅτι ἡμίθεοι οἱ ἥρωες*; ut dicam cum *Plat.* in Cratyl. p. 274. D. Alias certe *ἡμίθεοι* iidem qui Heroes Schol. *Hom.* Iliad. A. 4. multique alii docent. V. G. *Cuper.* Athenaei nostri insigne quondam ornamentum, III. Obs: 16. Sed neque hoc in loco distinguere necesse est.

4.

ὥςτε 4 καὶ θεοῖς θύειν δωδεκηΐδας, καὶ ἑκατόμβας. ὁ δὲ Ἡρακλῆς ἔντε τοῖς ἄλλοις, καὶ ἐπὶ τούτῳ ὕμνηται, ὅτι 5 βουφάγος ἦν.

§ 23. Τὸ δὲ λέγειν ὅτι πόῤῥωθεν Πυθαγόρας ἠσφαλίζετο, 1 τῆς ἀλληλοφαγίας ἀποκρουόμενος τοὺς ἀνθρώπους, εὔηθες. εἰ μὲν γὰρ οἱ κατὰ Πυθαγόραν πάντες ἄνθρωποι ἀλλήλους ἤσθιον, ληρώδης ὁ καὶ τῶν ἄλλων ζώων ἀποσπῶν τοὺς ἀνθρώπους, ἵνα τῆς ἀλληλοφαγίας ἀποςήσῃ. διὰ τοῦτο γὰρ ἔμελλε μᾶλλον αὐτοὺς προτρέψεσθαι, ἀποφαίνων ὡς ἴσον ἐςὶν ἀλλήλους ἐσθίειν καὶ ὕωντε καὶ βοῶν, 2 σαρκὸς ἐμφορεῖσθαι. 3 εἰ δὲ μὴ ἦν ἀλληλοφάγοι τότε, τί ἔδει τούτου δόγματος; εἰ δ' ἑαυτῷ καὶ τοῖς ἑταίροις

βας, hoc eſt duodecim ouium, & centum boum ſacrificia mactare inſtituerint. Hercules vero inter alia ea quoque laude celebratus eſt, quod bouem eſitaret.

§ 23. Si quis uero dicat Pythagoram ſuo hoc decreto nihil aliud uoluiſſe, quam e longinquo cauere, ne homines ſe muto comederent, ſtultum plane eſt. Nam ſi Pythagorae tempeſtate omnes homines ſe mutuo edebant, abſurda ea inſtitutio eſt, quae a caeterorum animalium caede deterret, ut a mutua eſione homines arceat. quippe cum in contrarium potius ſit incitatura, dum ſe mutuo edere idem eſſe peccatum oſtendit, ac ſi boum & ſuum carnibus ueſcerentur. Sin autem tunc mutuo ſeſe non edebant, quid opus huiuscemodi inſtitutione erat? At ſi ſibi

4. Καὶ θεοῖς θύειν δωδεκ.] Καὶ deeſt in *Lipſ.* tum *Meerm.* θ. κτείνειν. Pro δωδεκηΐδας *Felic.* legit δωδεκοΐδας. *Cod. Bodl.* δωδεκείδας. *Suidae* vocantur δωδεκίδες. Vid: etiam *Heſych.* in δωδεκάδες & δωδεκηΐδα, ibidemque Vir: D. Mox ἐπὶ τούτων ὕμνηται *Meerm.*

5. Βουφάγος ἦν.] Ὅτι ἦν ὁ Ἡρακλῆς ἀδδηφάγος ἀποφαίνονται σχεδὸν πάντες ποιηταὶ καὶ συγγραφεῖς, dicit *Athen.* Deipnoſ. XI, 1. rei teſtimonia in medium adducens. Merito itaque βουφάγον cum adpellitaverunt V. *Caſ.* ad l. laud. & *Spanhem:* ad *Callim:* Hymn. in Dian. 148. Hic locus addi poteſt alii Epigrammatis Graeci, in quo vocem hanc occurrere notabat *Alb:* ad *Heſ.* in βουφάγος.

1. Τῆς ἀλληλοφαγίας ἀποκρ.] Primis temporibus homines ſeſe mutuo voraſſe aliqui tradiderunt. V. Fragment. *Athenionis* apud *Athen:* Deipnoſ. XIV, 23. & quae de fabuloſo hoc commento notat *Weſſeling:* ad *Diod: I,* 14. De voce ipſa adiri poteſt *I. Alberti* ad *Heſ:* in Ἀλληλοδωδόται.

2. Σαρκὸς ἐμφορεῖσθαι.] *Lipſ.* σάρκας. perinde eſt & haud ſcio an melius. pluralis quidem hoc loco praeſtabit, & ἐμφορεῖσθαι pariter cam accuſativo conſtruitur, quam cum genitivo. Reisk. In media voce recte cum accuſativo conſtruitur, ſi cum genitivo, id de paſſiva accipiendum eſt. Monuerunt iam alii. *V. S. Bergler:* ad *Alciphr: I.* Epiſt. 35. σάρκας h. l. etiam *Meerm:* ſed idem peius paullo ante, διὰ γὰρ ἐ. μ. α. τρέψεσθαι.

3. Εἰ δὲ μὴ ἦν.] Quamquam ἦν paſſim occurrit pro ἦσαν, apud Pind. Homerum, alios. malim tamen h. l. ἦσαν. Reisk. Niſi ἀλληλοφαγία corruptum fuerit in ἀλληλοφάγοι, quam

bi & sociis suis legem hanc sanxit, turpe quidem argumentum est: eos enim qui cum Pythagora uersabantur, hac se mutuo edendi saeuitia laborasse indicat.

§ 24. Adde quod contrarium quoque quam ipse studebat, erat euenturum. Si enim ab animantibus abstineremus, non solum diuitiis huiusmodi, & uoluptate priuaremur, uerum etiam agros ipsos a bestiis deuastatos amitteremus. quippe cum tota terra & serpentibus & uolucribus esset occupata: ita ut & arationes fieri difficulter possent, & quae disseminata quomodocunque essent ab auibus continuo raperentur, & quae ad frugem vix peruenissent, a quadrupedibus consumta penitus interirent: ac tandem in eam u.ctus inopiam redigerentur homines, ut sese mutuo inuadere cogerentur.

§ 25. Accedit quod dii quoque multis

ροις τὸν νόμον ἐτίθει, αἰσχρὰ ὑπόθεσις· ἀλληλοφάγους γὰρ ἀποδείκνυσι τοὺς Πυθαγόρᾳ συμβιώσαντας.

§ 24. [1] Τοὐναντίον δὲ συμβήσεσθαι ὧν οὗτος ἐσοχάζετο. εἰ γὰρ ἀποσχησόμεθα τῶν ἐμψύχων, οὐ μόνον πλούτου τοῦ τοιούτου καὶ ἡδονῆς ἀπολειψόμεθα, ἀλλὰ καὶ τὰς ἀρούρας ἀπολοῦμεν, φθειρομένας ὑπὸ τῶν θηρίων· ὑπό τε ὄφεων καταλήψεται πᾶσα ἡ γῆ καὶ τῶν πετεινῶν· ὥστε καὶ τοὺς ἀρότους χαλεπῶς γίγνεσθαι, καὶ τὰ σπαρέντα [2] εὐθύστε ὑπὸ τῶν ὀρνίθων ἀναλέγεσθαι, καὶ τὰ τελεωθέντα ὑπὸ τῶν τετραπόδων ἅπαντα ἀναλίσκεσθαι. τοσαύτης δὲ ἀπορίας [3] βρωτῶν γιγνομένης, ἀνάγκη πικρὰ καταλήψεται ἐπ' ἀλλήλους τραπέσθαι.

§ 25. Καὶ μὴν καὶ οἱ [1] θεῖοι συν-

quam suspicionem *Cod: Meerman:* firmari animadverto. Mox in *eod:* & *Florent:* editione erat, τούτου τοῦ δόγματος. & dein in *Cod: Lips.* & *Meerm:* αἰσχρὰ ἡ ὑπόθεσις. Utrumque vulgato melius. hic autem pro ἑταίροις dabat ἑτέροις. confusio est frequens.

1. Τουαντίον δὲ συμβήσεσθαι.] Pro συμβήσεσθαι reposuimus συμβήσεται. VALENT. Potest συμβήσεσθαι servari, subaudiendo φαμὲν. REISK. Nisi ἔμελλε exciderit ante συμβήσεσθαι, quod Clar: *Abreschio* videbatur.

2. Εὐθύστε ὑπὸ τ. ὀ. α.] Forte εὐθὺς τότε ὑπὸ τ. ο. non raro τε & τότε inter se permutantur. REISK. Mox τελειοῦσθαι sollemne est de fructibus, qui ad maturitatem pervenerunt. Καρπὸς τελειούμενος & τέλειος dicitur *Theophr:* de Causs: Plant: L. II. p. 307. & saepe alias.

3. Βρωτῶν γιγνομένης.] Ita recte *Cod. Lips.* antea legebatur βρότων. Eodem modo supra iam correximus.

1. Θεῖοι συντάξεις κ. τ. λ.] Probo θεοὶ Valentini, sed τὲ malim abesse. vel legendum μὲν, ob sequens δὲ. REISK. Θεοὶ quoque iam correxerat *Fogeroll:* & firmat *Cod. Bodlei.* estque unice verum. Συντάσσειν & σύνταξις propria sunt in re medica vocabula, uti *compositiones* συνταγὰς adpellant. *Aelian:* V. H. IX, 13. φάρμακον οὖν αὐτῷ συνέταξαν οἱ ἰατροὶ. & sic προστάσσειν apud *Eumd.* II, 37. *Artemid:* Oneirocr. L. IV, 24. Περὶ δὲ συνταγῶν, ὅτι μὲν οἱ θεοὶ ἀνθρώποις συντάσσουσι θεραπείας, ματαῖον τὸ ζητεῖν. Alia habet *Gatak:* ad M. *Anton.* V, 8.

2.

συντάξεις τε πολλοῖς [2] θεραπείας ἕνεκα δεδώκασιν τὰς ἐκ θηρίων. καὶ πλήρης γε ἡ ἱςορία ὡς αὐτοὶ προσέταξάν τισι καὶ θύειν αὐτοῖς καὶ προσφέρεσθαι τῶν τυθέντων. ἐν δὲ τῇ καθόδῳ τῶν Ἡρακλειδῶν, οἱ ἐπὶ τὴν Λακεδαίμονα ςρατεύοντες [3] μετ' Εὐρυσθένους καὶ Προσκλέους ἐν ἀπορίᾳ τῶν ἀναγκαίων, ὄφεις ἔφαγον, οὓς ἔδωκεν ἡ γῆ τότε τροφὴν τῷ ςρατοπέδῳ. ἄλλῳ δὲ ςρατῷ, πεινῶντι [4] κατὰ τὴν Λιβύην, ἐνέπεσε νέφος ἀκρίδων. [5] ἐν τοῖς

tis adiumenti caufà ac remedii inftitutiones de beftiis tradiderunt. Plenae hiftoriae funt, quod quibusdam mandarint, ut & fibi animalia quaedam facrificarent & facrificatis ipfi uefcerentur. In reditu autem Heraclidarum, illi qui in Laconiam expeditionem fecerant cum Euryfthene & Profcle in neceffariarum rerum inopia conftituti ferpentes comederunt, quos terra ad alimentum exercitui protulit. In Libya quoque alteri exercitui inedia laboranti locuftarum

2. Θεραπείας ἕν. δ. τὰς ἐκ θ.] Mallem τῆς. Paulo poft θύειν αὐτοῖς &c. etfi interpretatio quam dedi forte ferri poffit, tamen melius fic, *tum feras iis mactare, tum mactatas comedere.* προσφέρεσθαι enim hoc fenfu non femel apud Porphyrium occurrit. VALENT. Recte. antea dederat *inmolare.* Bene etiam *Felic:* non apud noftrum modo, fed apud alios centies ita invenias. Infpice *Menag.* ad *Diog: Laërt: III,* 48. & qui difcrimen inter προσφέρειν & προσφέρεσθαι τροφὴν & fimilia, adcurate exponit, *Kufter:* ad *Iambl:* in Vit: Pyth: p. 172.

3. Μετ' Ευρυσθένους καὶ Προσκλέους.] Legi debet Προκλέους. V Paus. p. 160. & Sylburg. in notis ad locum. VALENT. Προκλέους etiam *Cod. Lipf.* Προσκελοὺς *Bodl.* qui Προσκλέους videtur voluiffe, & fic quoque *Felician.* licet Graecis non Profcles, fed Προκλῆς adpelletur. Idem eft qui alias Patrocles dicitur. nam quod *Davif.* ad *Cicer.* Divin. c. 43. Strabonem ac Plutarchum corrigendos putat, ac pro Patrocle Proclen effe refcribendum, id mihi perfuaderi haud patior, quia non ii foli funt quibus fic vocatur. verum id nunc agendum non eft. Hiftoriam ipfam tangunt & alii. Multi autem, non Euryfthenem & Patroclem, Ariftodemi filios, fed ipfum Ariftodemum regnum avitum occupaffe fcribunt. Sic ipfi Lacedaemonii apud *Herod.* & alii, quos teftimonium dicere iuffit *Meurf.* de Regn. Lac. c. 6. angues comediffe Lacedaemonios illos teftantur plures, unde illi ὀφιοβόροι, *anguivori*, fuere dicti. Rem ipfam cauffamque exponit idem *Meurf.* in Mifc. Lac. L. III, 2. Mox τροφὴν defiderat *Meerm.*

4. Κατὰ τὴν λιβύην ε. ν. α.] *Hieron. II.* adv. Iovin. c. 7. *Rurfum Orientales & Libyae populos, quia per defertam & calidam eremi vaftitatem locuftarum nubes reperiuntur, locuftis vefci moris eft.* De aliis gentibus idem teftantur. Lege *Bochart.* Hieroz. II, 4. 7. Iftud animantium genus per aviculas, quibus in deferto Hebraeos fuiffe ufos novimus, intelligit *I. Ludolph.* Hift. Aeth. I, 13. qua tamen in re quaedam adhuc adfenfum morari poffunt. Eleganter autem νέφος ἀκρίδων, uti *Livio, nubes locuftarum.* Utroque in fermone loquendi hoc genus eft tritiffimum. Nubem exemplorum excitavit *Weffeling.* ad *Diod. Sic.* L. III, 29. & Interpr. ad *Apoft.* Epift. ad Hebr. IX, 1.

5. Ἐν τοῖς Γαδείροις.] Ἐν τοῖς Γαδείροις δὲ καὶ τόδε. Statim lege Βόγος, fic enim apud Strabonem quoque p. 1183. Alii Βογόαν appellant Boguam & Bogud. de caede Boguae V. Dion. Caff. p. 611. de ipfo not. Fabric. ad p. 343. 44. & Ind. Dion. V. Bogud. REISK.

6.

rum nubes sese obtulit. In Gadibus etiam huiusmodi quiddam fertur incidisse. Mogus erat rex Mauritanorum, qui Mothonae ab Agrippa fuit interfectus. is Herculis templum quod illic ditissimum erat, oppugnabat. mos autem erat sacerdotibus, ut aram eius quotidie sanguine inspergerent. id autem non ex hominum consilio fieri, sed ex deo, occasio ipsa declarauit. cum enim obsidio diutius protraheretur, & hostiae omnes iam defecissent, sacerdos & rerum, & consilii inops, somnium hujusmodi contemplatur. uidebatur sibi inter Her-

τοῖς Γαδείροις καὶ τόδε συνέτυχεν. [6] Μόγος ἦν βασιλεὺς Μαυρουσίων, ὁ ἐν Μοθώνῃ σφαγεὶς ὑπ' Ἀγρίππα· οὗτος [7] ἐπεχείρησεν τῷ Ἡρακλείῳ πλουσιωτάτῳ ὄντι ἱερῷ. ἔϛι δὲ νόμος τοῖς ἱερεῦσιν ὁσημέραι τὸν βωμὸν αἱμάσσειν. τοῦτο δὲ [8] ὅτι οὐ γνώμῃ γίγνεται ἀνθρώπων, ἀλλὰ κατὰ θεὸν, ὁ τότε καιρὸς ἀπέδειξε. τῆς γὰρ πολιορκίας [9] ἐγχρονιζομένης, ἐπέλειπον τὰ ἱερεῖα. [10] ὁ δὲ ἱερεὺς ἐν ἀπορίᾳ γενόμενος, [11] ὄνειρον ὁρᾷ τοιόνδε. ἐδόκει ἑϛάναι μέσος τῶν ϛηλῶν τῶν Ἡρα-

6. Μόγος —— ἐν Μοθώνῃ.] Utrumque nomen corruptum est. Scribi enim debent Βογούας vel Βόγας & Μεθώνῃ. Vid. Dion. Cass. L. 50. p. 486. H. Steph. Ed. & Strab. L. VIII. p. 359. Narrat Dion. L. 48. p. 438. Bogud in istum, vel Bogum in Hispaniam transiisse eamque infestasse. Templum igitur Herculeum quod memorat videtur istud in Gadibus. Strabo L. 3. p. 170. VALENT. Urbem istam dici τὰ Γάδειρα & τὴν Γάδειραν notissimum est. Adi, si tanti videatur, *Casaub.* ad *Strab.* L. III. p. 48. Pro Μόγος recte V. D. rescribunt Βόγος, ut apud *Strab.* L. VIII. p. 248. qui haec accidisse narrat in bello Actiaco, quum Bogus hic partes Antonii sequeretur. Vocem Μεθώνη corruptam non dixero, licet ibi & aliis etiam Μεθώνη adpelletur. Videtur enim postea Mothone vocata, uti *Casaubono* jam animadversum.

7. Ἐπεχείρησεν.] Vocis usus satis notus. *Cod. Lips.* habet ἐπεχείρισε. Id quidem male, nisi quod ν recte a fine abesset, ut *Reiskius* monebat. Passim codex iste eo modo ν istud omittit, secus atque in editis fieri adsolet, quod in omnibus locis notare, operae non est.

8. Ὅτι οὐ γνώμῃ.] Ita in antiquioribus editionibus legebatur, & firmabat *Cod. Lips.* & *Meerm.* Temere itaque a *Valent.* ὅτι eiectum fuerat. pulcre autem γίγνεται κατὰ θεὸν, quod inlustrat *Wetsten.* ad *Paull.* Epist. ad Rom. VIII, 27. Mox *Lips. cod*: & interpretis auctoritate rescripsi τῆς γὰρ π. ubi γὰρ antea desiderabatur.

9. Ἐγχρονιζομένης.] Usitatius est activum verbi ἐγχρονίζειν quam medium. nolim tamen ideo vulgatam in dubium vocare. REISK. Optime. occurrunt saepissime verba in media vel deponenti forma, quibus activa est communior. Haec itaque potius animadvertenda, quam mutanda, praecipue in serioris aetatis scriptoribus. Conf. *D' Orvill.* ad *Char.* VI, 7.

10. Ὁ δὲ ἱερεὺς.] Paullo post adpellat ἀρχιερέα. Nihil magis obvium, quam Pontificem summum Iudaeorum, Romanorum &c. utroque nomine designari. Exempla in sacris & profanis literis multa sunt. Nihil addo diligentiae magni *Wesseling.* ad *Diod.* Ecl. I. L. XXXIV. Latinorum *Pontifex* pro summo antistite, apud Livium, Florum & alios. V. *Duk.* ad *Flor. I,* 13.

11. Ὄνειρον ὁρᾷ.] Ὁρᾷν, ἰδεῖν ὄναρ, ὄνειρον & similia, Graecis sunt frequentia, Vid. Cl. *Abresch.* Lect. Aristaen. p. 301. Latinis *videri* quoque somnia & visiones nocturnae dicuntur. Vid. *Cellar.* ad *Curt. III,* 3. Mox pro μέσος *Lips.* μέσον. 12.

Ἡρακλείων· ἔπειτ' ἄντικρυς τοῦ βωμοῦ, ὁρᾷν ὄρνιν καθεζόμενον, [12] καὶ πειρώμενον ἐφίπτασθαι. ἐπιπτάντα δὲ, εἰς τὰς χεῖρας ἐλθεῖν αὐτοῦ· ᾧ δὴ καὶ τὸν βωμὸν αἱμάξαι. τοῦτ' ἰδὼν, ἅμ' ἡμέρᾳ ἐξαναςὰς, ἐπὶ τὸν βωμὸν ἦλθεν καὶ ὥσπερ ἐν τῷ ὀνείρῳ ςὰς ἐπὶ τοῦ πύργου, ἀποβλέπει· ὁρᾷ τε τὸν ὄρνιν ἐκεῖνον, οἷον [13] ἐν τοῖς ὕπνοις. ἐλπίσας τε ἐκβαίνειν τοὐνύπνιον, ἔςη. καταπτὰς δὲ ὁ ὄρνις ἐπὶ τοῦ βωμοῦ ἐκαθέζετο. εἰς τὰς χεῖράς θ' αὐτὸν ἔδωκεν τοῦ ἀρχιερέως· καὶ οὕτως ἱερεύθη, καὶ ὁ βωμὸς ᾑμάχθη. τούτου δ' ἔςιν ἐνδοξότερον τὸ γεγονὸς ἐν Κυζίκῳ· πολιορκοῦντος γὰρ αὐτὴν [14] Μιθριδάτου, ἡ τῆς [15] Περσεφόνης ἑορτὴ ἐπέςη, ἐν ᾗ [16] βοῦν χρὴ θῦσαι. αἱ δὲ ἱεραὶ ἀγέλαι ἐνέμοντο [17] τῆς πόλεως ἄντικρυς, ἐξ ὧν ἔδει τὸ ἱε-

Herculis columnas medias consistere, atque inde auem in ara considentem prospicere, quae cum in manus ipsius deuolasset, ea se aram imbuisse. Hoc cum uidisset, expergefactus statim ubi illuxit dies, ad aram accessit. atque ibi sicut in somnis ei apparuerat, cum in turrim ascendisset, prospiciebat atque ecce auem illam cernit. ipse laetus dum successurum somnium sperat, rem obseruat. auis deuolans in aram consedit: tum in manus sacerdotis sese insinuavit. atque ita sacrificata cruore aram inspersit. Hac re illud quoque insignius est, quod apud Cyzicum contigit. Quo tempore enim Mithradates ipsam obsidebat festum Proserpinae celebrari consueuerat, in quo bouem mactari ipsi mos erat. sacrum autem armentum ex quo uictima sumi debebat, extra urbem ultra fretum depascebat: cui ui-

12. Καὶ πειράμενον ἐφίπτασθαι.] Ita *Valent.* sed πειρώμενον iubent editiones antiquiores, (nisi quod male πειρομένον fuerit exeusum) & *Lips.* etiam ac *Meerm. codex.*

13. Ἐν τοῖς ὕπνοις.] Male *Cantabr.* Edit. ἐκ τοῖς ὕπνοις. Omnes reliqui ἐν τ. ὕπν. Pro quo alii frequenter καθ' ὕπνον, vel καθ' ὕπνους. Paullo post *Bodl.* pro ὄντως, male ὄντος.

14. Μιθριδάτου.] *Felic. Lips.* & *Meerman.* legebant Μιθραδάτου, temere quod damnari non debet. Sic enim in numis & antiquis inscriptionibus passim nomen hoc effertur, eorumque fide restituendum censet *Spanhem.* de us. & praest. num. Diss. II. p. 125. Nec tamen satis caussae hoc, ut *Felic.* Romanum nomen ita efferret, propter illa quae ibid. monuit *Spanhem.*

15. Περσεφόνης ἑορτή.] Credebant quippe urbem illam dotis loco Proserpinae a Iove fuisse datam. hinc itaque illa praecipuo honore ibi culta. Lege *Appian.* in Mithrid: p. 371. de voce quaedam infra ad L. IV. § 16.

16. Βοῦν χρὴ θῦσαι.] Forte χρῆν pro ἔχρην. nam Porphyrii aetate illa sacra dudum deliciant. REISK. Nigram fuisse vaccam *Plut.* in Lyc. p. 497. F. significat. Et *Appian.* l. l. ἐπελθούσης δὲ τῆς ἑορτῆς ἐν ᾗ θύουσι βοῦν μέλαιναν.

17. Τῆς πόλεως ἄντικρυς.] Post ἄντικρυς videtur ἐν τῇ ἠπείρῳ excidisse, *in terra contimen-*

uideliceт iam dudum nota etiam erat inusta. Cum igitur iam hora aduentasset, bos mugiit, & fretum tranauit. quae cum portas ei aperuissent custodes, intro currens ad aram astitit, atque ita sacrificium oblatum suo tempore deae fuit. Non immerito igitur quam plurima mactare maxime pium esse opinantur: cum id diis quoque gratum esse uideatur.

§ 26. At si ciues omnes ea sententia essent, ut abstinendum sibi ab esu animalium putarent, qualisnam ea ciuitas euaderet? quo pacto contra se inuadentes hostes propulsaret, si maxime caueret, ne quodpiam aliud animal interficeretur? profecto nihil obstaret, quin expugnari & euerti facillime posset. Caetera absurda quae ne-

ἱερεῖον γενέσθαι. ἤδη δὲ ἦν καὶ τὸ [18] *σημεῖον ἐπικείμενον. τῆς δ' ὥρας αἰτούσης, ἡ βοῦς* [19] *ἐμυκήσατο, διενήξατό τε τὸν πόρον, ὥστε ἠνέῳξάν τε τὴν πύλην αἱ φύλακες,* [20] *ἡ δὲ δρόμῳ διῇξε, κἀπὶ τοῦ βωμοῦ παρέστη, τῇ θεῷ τε ἐτελέσθη τὸ θῦμα. οὐκ ἀπεικότως ἄρα εὐσεβέστατον εἶναι νομίζουσι τὸ πλεῖστα θῦσαι, εἴπερ ἀρεστὸν θεοῖς φαίνεται τὸ θύειν.*

§ 26. Ποία δ' ἂν τις γένοιτο πόλις εἰ πάντες οἱ πολῖται ταύτην ἔχοιεν τὴν γνώμην; πῶς γὰρ ἂν ἀμύναιντο πολεμίους ἐπὶ σφᾶς ἰόντας, τὴν μεγίστην ποιούμενοι φυλακὴν μή τινα αὐτῶν ἀποκτείνωσιν; παραχρῆμα τοίνυν [1] ἀνάστατοι γίγνοιντ' ἄν. [2] ἄλλα δ' ὅσα δυσχερῆ συμβαίνειν ἀνάγκη, μακρὸν ἂν ἔργον εἴη

nente, nam Cyzicus erat in insula sita. Reisk. *Plut.* l. l. ἡ δὲ ἱερὰ καὶ τρεφομένη τῇ θεῷ, νομὴν εἶχεν ἐν τῇ περαίᾳ, ὥσπερ ἀλλαβοτὰ τῶν Κυζικηνῶν. Bene ergo notam inpressam dicit. Notum illud poëtae III. Georg. 158.

Continuoque notas & nomina gentis inurunt,
Et quos aut pecori malint submittere habendo,
Aut aris servare sacris, aut scindere terram.

18. Σημεῖον ἐπικείμενον.] V. pag. 94. lin. 10. (§ 55.) & p. 151. (L. IV. § 7.) & Cl. Alex. Strom. p. 633. Valent.

19. Ἐμυκήσατο.] Propria voce utitur, ut sunt alia multa huius generis infra III, 5. de huiusmodi vocabulis voces animantium exprimentibus plurimi egerunt. Vid. *Fabric.* ad *Sext. Empir.* adv. Eth. p. 698. catalogum eorum lege apud Cel. *Valken.* Anim. ad *Ammon.* L. III. c. 18.

20. Ἡ δὲ δ. διῇξε, κἀπὶ β. π.] *Lips* & *Meerm.* διῇξε, quod idem est: *Appian.* ὥδευσεν ἀφ' ἑαυτῆς εἰς τὸ ἱερὸν (Eleg. & laetissimo omine) καὶ τοῖς βωμοῖς παρέστη. Παραστῆσαι Graecis proprie dicitur de victimis, cum ad aram sistuntur. Infra sic saepius, & multa hac de re V. Doct. ad *Paulli* Epist. ad Roman. XII, 1. quibus nihil addi debet. Pro ἡ δὲ malim ἥδε. Pro τῇ θεῷ *Meerm.* τῷ θεῷ.

1. Ἀνάστατοι γίγν.] *Diod. Sic.* L. XIV, 35. δεόμεναι μὴ περιιδεῖν αὐτὰς ὑπὸ τῶν βαρβάρων γενομένας ἀναστάτους. *Aelian. V. H. XIII*, 43. Ἀνάστατοι ὑπ' ἐκείνων ἐγένοντο. & passim alii. Vid. *Wesseling:* ad *Diod: XI*, 1. Infra L. II, 8. habemus ἀνάρπαστοι γενέσθαι, ubi plura.

2. Ἄλλα δ' ὅσα.] Ita recte *Lips.* & *Meerm.*

(qui:

εἴη λέγειν. ὅτι δὲ οὐκ ἀσεβὲς τὸ κτείνειν καὶ ἐσθίειν, δηλοῖ τὸ [3] καὶ αὐτὸν τὸν Πυθαγόραν, τῶν μὲν πάλαι διδόντων γάλα πίνειν τοῖς ἀθλοῦσι, καὶ τυροὺς δὲ ἐσθίειν ὕδατι βεβρεγμένους, τῶν δὲ μετ' ἐκείνους, ταύτην μὲν ἀποδοκιμασάντων τὴν δίαιταν, διὰ τῶν ξηρῶν σύκων τὴν τροφὴν ποιουμένων τοῖς ἀθληταῖς, πρῶτον περιελόντα τὴν ἀρχαίαν, κρέα διδόναι τοῖς γυμναζομένοις, καὶ πολὺ διαφέρουσαν πρὸς ἰσχὺν εὑρεῖν δύναμιν. [4] Ἱστοροῦσι δέ τινες καὶ αὐτοὺς ἅπτεσθαι τῶν ἐμψύχων τοὺς Πυθαγορείους, ὅτε θύοιεν θεοῖς. τοιαῦτα μὲν καὶ τὰ παρὰ Κλωδίῳ καὶ [5] Ἡρακλείδῃ τῷ Ποντικῷ, Ἑρμάχῳ τε τῷ Ἐπικουρείῳ, καὶ

neceſſario euenirent, longum eſſet referre. Quod autem interficere & edere animalia impium non ſit, illud declarat, quod ipſe etiam Pythagoras cum ueteres & lac bibendum, & caſeum aqua irrigatum edendum certantibus exhiberent, alii uero qui poſt ipſos fuerant, uictu huiuſcemodi repudiato aridas ficus athletis in cibum darent, primus antiqua ea conſuetudine omiſſa carnes edendas exercentibus ſe praebuerit: atque inde longe praeſtantiorem facultatem ad uires comparandas inuenerit. Sunt etiam nonnulli qui ipſos quoque Pythagoraeos, cum diis ſacrificant, animantibus manus inferre memoriae prodiderint. Atque haec quidem ſunt, quae apud Clodium, & Heraclidem Ponticum & Hermachum Epicureum,

(qui ſtatim γὰρ pro ἂν) male antea legebatur ἀλλά. Pulcre id etiam coniecerat *Abreſchius.*

3. Καὶ αὐτὸν τὸν Πυθαγόραν &c.] Diverſus hic Pythagoras a Philoſopho fuit, Eratoclis filius, qui libros de re athletica ſcripſit. Narrat tamen Porphyrius, Philoſophum Eurymeni, Samio athletae, operam dediſſe, eumque Philoſophi conſilio quotidie carnis certum pondus comediſſe, atque ſic magnum corporis robur paraviſſe. Nihil mirum itaque utrumque hunc Pythagoram ſaepe confundi. Confer *Iamblich:* in Vit: Pythag: 5. & V. D. ad *Noſtrum*, in Vit: Pythag: 15. ubi etiam mos iſte, ut caſeis mollibus, caricis ſiccis &c. uterentur, inluſtratur. Et *Spanhem:* ad *Iulian:* Orat: I. p. 103. Sed neque athletis carnis uſum Philoſophus interdixit, ut alibi dicitur. Obſerva etiam verborum traiectiones, Noſtro familiares, ut de ſenſu Tibi conſtet.

4. Ἱστοροῦσι δέ τινες &c.] Pythagoram ipſum carnis vinique uſum repudiaſſe aliqui tradunt. Immo non tantum animatis abſtinuiſſe, ſed neque coquis aut venatoribus adpropinquaſſe dicit *Eudoxus* apud Noſtr: in Vit: Pyth: 7. Non tamen ab omnibus omnino animatis abſtinuiſſe, rariſſime autem carne e victimis ſacrificiorum, neque ea promiſcue e qualibet parte uſum fuiſſe docent. Vid: *Rittersh:* ad *Noſtr:* in Vit: Pyth: num. 34. Et ſic Pythagoreos etiam carne animalium, quae inmolari fas erat, fuiſſe uſos, tradit *Iamblich:* in Vit: Pyth: 21.

5. Κλωδίῳ καὶ Ἡρακλ. &c.] Supra § 3. Κλώδιός τις Νεαπολίτης, non ſine vilitatis nota. *Heraclides Ponticus* teſte *Diog: Laërt:* ſcripſerat περὶ τῶν Πυθαγορείων, quos libros Noſter innuit. Vid: *Menag:* ad *Laërt:* VIII, 4. *Hermachus* mihi vix alius occurrit, quam Epicureus ille de quo *Fabric:* Bibl: Gr: T. II. p.

um, & Stoicos, & Peripateticos reperi. inter quae veſtra etiam collecta ſunt, quaecunque per nuntios ad nos fuerunt delata. Ad haec autem & ad omnium fere hominum opiniones aduerſaturo merito mihi praefandum nonnulla eſſe exiſtimo.

καὶ τοῖς ἀπὸ τῆς ςοᾶς καὶ τοῦ περιπάτου. ἐν οἷς καὶ τὰ ὑμέτερα, ὅσα ἡμῖν ἀπηγγέλθη, περιείληπται. μέλλοντες δὲ πρός τε ταύτας καὶ τὰς τῶν πολλῶν ὑπολήψεις [6] *ἀντιλέγειν, εἰκότως ἂν προλέγοιμεν ταῦτα.*

p. 811. & *Brucker:* Hiſt: Crit: Phil: T. I. p. 1249. Paullo poſt male *Meerm:* ἡμέτερα pro ὑμέτερα.
6. Ἀντιλέγειν.] Ἀντιλέγειν πρὸς — eſt *reſpondere ad* Adſcripſerat Cl: *Abreſch:* locum *Platon:* p. 98. G. πρὸς τὸν ταῦτα ἐρωτώμενον ἀντιλέγειν.

Praemiſſa nonnulla ad faciliorem rei propoſitae enucleationem.

§ 27. Primum igitur ſciendum eſt, orationem hanc meam non omnium hominum uitae monitionem eſſe allaturam, nam neque iis qui ſordidas artes tractant, neque certatoribus, neque

§ 27. [1] *Πρῶτον μὲν τοίνυν ἰςέον ὡς οὐ παντὶ* [2] *τῷ βίῳ τῶν ἀνθρώπων ὁ λόγος μου τὴν παραίνεσιν οἴσει. οὔτε γὰρ τοῖς τὰς βαναύσους τέχνας μετερχομένοις,* [3] *οὔτ'*

F

1. *Πρῶτον μὲν τοίνυν ἰςέον* &c.] Saepius id Noſter ingerit, praecepta illa abſtinentiae non ad omnes homines in genere pertinere, ſed ad Philoſophos, & qui virtute ceteris praeſtare cupiebant. Infra § 52. L. II. § 3. &c. Nec ſecus ſe res habuit olim, & habet etiamnum inter Chriſtianos aliasque gentes, inter quos ſemper multi, qui ſeverius vitae genus, quam multitudini placet, ſequi amant. De antiquis Chriſtianis inſignis eſt locus apud *Origin*: Contr: Celſ: L. I. p. 327. *Euſeb*: D. Euang: L. I, 8. & *Hieronym*: de quo ſtatim. Hac nempe in re & multis aliis bene conveniebat Chriſtianis cum Philoſophis Platonicis. Sciendum quippe eſt, (ſemel enim monendum duxi, quia in ſequentibus auctor ſimilia ſaepe inculcat) popularem orientalium de Daemonibus ſuperſtitionem adoptaſſe Platonicos, & ab his acceperunt Doctores Chriſtiani. Philoſophi illi duplicem vivendi diſciplinam tradebant, aliam Philoſophis, aliam populo vitae negotiis inplicito. Docebant ſapientis animam a corporis contagio debere divelli, corpus itaque tenui & duro victu ſubigendum, voluptates fugiendas, ſolitudinem amandam. ſic homines Deo ſociari. Hinc inter Chriſtianos coniugii contemtus, ieiuniorum frequentia & alia ſunt orta, quae etiamnum perdurare notum eſt. Lege diſſ: Viri Eximii L. *Mosbem:* de Turb: per Plat: Eccl: p. 46. Adſcriptum erat *Cod. Lipſ.* & *Meerm.* ἀρχὴ τῶν τοῦ Πορφυρίου ἐπιςάσεων, ἐπιχειροῦντος εἰς τὸ ἐμψύχων ἀπέχεσθαι.
2 Τῷ βίῳ τ. ἀνθρ.] Plenius loquitur Noſter quam alii, quibus ὁ βίος, ut Latinorum *vita* ſimpliciter pro ipſis hominibus dicitur. Loquendi hanc venuſtatem expoſuit Vir Summus, T. *Hemſterb:* ad *Lucian:* Dial: p. 70.
3. Οὔτ' ἀθληταῖς σ.] *Hieron: II.* adv. Iovin.

τ᾽ ἀθληταῖς σωμάτων, οὐ ϛρατιώταις, οὐ ναύταις, οὐ ῥήτορσιν, οὐ τοῖς τὸν πραγματικὸν βίον ἐπανελομένοις. ἀνθρώπῳ δὲ λελογισμένῳ, [4] τίς τέ ἐϛιν, καὶ πόθεν ἐλήλυθεν, ποῖτε σπεύδειν ὀφείλει, τάτε περὶ τροφὴν κἂν [5] τοῖς ἄλλαις καθήκουσιν ἐξηλλαγμένῳ τῶν κατὰ τοὺς ἄλλους βίους ὑποτιθεμένων, [6] οὐδὲν ἂν πρὸς τοὺς ἄλλους ἢ τοιούτους γρύξαιμεν ἄν· οὐδὲ γὰρ ἐν τῷ κοινῷ τούτῳ βίῳ ἡ αὐτὴ δήπου παραίνεσις, τῷ τε καθεύδοντι καὶ, εἰ τύχοι, [7] τοῦτο διὰ βίου

que militibus, neque nautis, neque oratoribus, neque demum caeteris, qui negociosam uitam instituerunt, ulla huiusmodi afferri persuasio potest. Sed illis tantum, qui & quinam sint & unde uenerint, considerant, quaeque ad uictum aliaque officia attinent, diuersa ab aliorum consuetudine, sibi proposuerant. Ad alios enim nè uerbum quidem huiusmodi faciendum est. Quippe cum neque in communi hac uita eadem monitio adhibeatur, ei qui dormiat, & id per totum

vin. 6. *Audi idcirco sues & apros, & cervos, & reliquas animantes creatas, ut milites & athletae, nautae, rhetores, metallorumque fossores & ceteri duro operi mancipati homines haberent cibos, quibus fortitudo corporum necessaria est.* Ubi e Nostro lectionem *Hieron:* adstruere potuisset *Martian:* contra illos qui vocem *rhetores* ibi ferre nolunt. Patet etiam inde vocem ναύταις perperam omitti in *Lips. Cod.* Quod vero Nostrum respexerit *Hieron:* inde etiam colligere possumus, quod illa quae sequantur, ἀνθρώπῳ δὲ λελ. &c. paullo post manifeste exprimat. *ceterum nostra religio non πύκτην, non athletam, non nautas, non milites, non fossores, sed sapientiae erudit sectatorem, qui se Dei cultui dedicavit, & scit cur creatus sit, cur versetur in mundo, quo abire festinet. Rhetorum* tamen hic nulla mentio, idque hominum genus cum vix ad hanc classem pertinere videatur, dubitari posset, an apud Nostrum legi debeant. Sed propter illa quae ad *Hieron:* notavit *Martian:* nihil movendum. βάναυσοι τέχναι quae dictae fuerint, edoceri si cupias, adi *Iac: Perizon:* ad *Ael:* V. Hist: VI, 6.

4. Τίς τέ ἐϛιν καὶ πόθεν ἐ. π. σ. ο.] Nota formula de illis, qui peregrinos adventantes interrogabant. *Plato* in princ: Phaedr: Ὦ φίλε Φαῖδρε, ποῖ δὴ καὶ πόθεν. Innumera sunt exempla. multa dabunt Philologi ad illa *Ioan.* in Apoc. VII, 13. τίνες εἰσὶ καὶ πόθεν ἦλθον· *Qui genus, unde domo?* dixit poëta, VIII. Aen. 114.

5. Τοῖς ἄλλαις καθήκουσιν ε. &c.] Recte dat *Cod. Lips.* ἐξηλλαγμένα, unde patet paullo post legendum esse ὑποτιθεμένῳ. *ea spectanti, ea sequenti proposita atque consilia, quae differunt ab institutis aliorum hominum, tam in victu, quam in aliis officiis.* REISK. In ἐξηλλαγμένα consentiunt antiquiores editiones & *Bodl.* etiam ac *Meerm. Cod.* sequitum debet ὑποτιθεμένῳ, ut quisque videt.

6. Οὐδὲν ἂν πρὸς—γρύξαιμεν ἄν.] Ita recte editiones vetustae & *Cod. Lips.* ac *Meerm.* a *Valent.* primum illud ἂν eiectum fuit, quod tamen saepius in eadem sententia iterari solet. Γρύζειν proprium est porcellorum, ut veteres Grammatici docent, quos laudatos vide *P. Horreo* Obs. in Herod: p. 261. Hinc ad canes, & homines etiam transfertur. Vide *Hes.* & quae ibi V. D. In genere itaque pro *loqui* dicitur. *Plato* in Euthyd: p. 209. B. Καὶ ἡγούμην δίκαια πεπονθέναι ὅτι ἔγρυξα. Tale est illud ἄρα γρυκτόν ἐϛιν ὑμῖν, quod ex Aristoph: citat *Suidas.*

7. Τοῦτο διὰ βίου σ.] *Cod. Bodl.* τούτου *Meerm.* τούτω. mox hic & *Lips.* παρασκευασαμένω. Dein καὶ ante πᾶν deest *Lips.* & aliis *Codd.*

tum uitae curriculum studeat, ut somnifera undecunque sibi praeparet: & ei qui repellere somnum enixe contendens omnia procuret, quae ad uigiliam faciant. Nam illi, ut ebrietati, & crapulae & repletioni uacet, consulendum est: ut tenebrosas aedes, stratum molle, ac latum, &, ut poëtae inquiunt, opimum, sibi eligat: ut soporiferum omne medicamentum, quod torporem, & obliuionem inducat, siue olfaciendo, siue illinendo, siue potione, aut esu assumat. alteri uero sicut sobria ac uino carens potio, ita tenuis adeo cibus praecipiendus est, ut ad inediam proxime accedat, domus praeterea lucida, & aëris tenuis, ac uenti capax: iubendum item, ut curarum ac cogitationum uehementi motu agi-

βίου σπουδάζοντι, τάτε ὑπνωτικὰ πανταχόθεν παρεσκευασμένῳ, καὶ τῷ προθυμουμένῳ μὲν τὸν ὕπνον ἀποκρούειν, καὶ πᾶν τὸ περὶ αὐτὸν πρὸς ἀγρυπνίαν συντάξαντι. ἀλλὰ τῷ μὲν ἀνάγκη καὶ μέθην καὶ κραπάλην [8] καὶ πλησμονὴν ὑποτίθεσθαι, σκοτεινόντε οἶκον καὶ [9] ςρωμνὴν μαλακὴν εὐρεῖάν τε καὶ πίειραν, ὡς φασὶν οἱ ποιηταὶ, παραινεῖν ἐκλέγεσθαι, [10] καὶ πᾶν καρωτικὸν, ἀργίας τε καὶ λήθης ποιητικὸν, εἴτε ὀσφραντὸν, εἴτ' ἐπίχριςον, εἴτε ποτὸν ἢ βρωτὸν προσάγειν φάρμακον· τῷ δὲ [11] νηφάλιον μὲν καὶ ἄοινον τὸ ποτὸν, λεπτὸν δὲ τὸ σιτίον καὶ ἐγγὺς τεῖνον ἀποσιτίας, φωτεινὸν δὲ τὸν οἶκον καὶ ἀέρος λεπτοῦ καὶ πνεύματος μέτοχον, φροντίδων καὶ μερίμνης ἀνακίνησιν σύν-

Codd. idque recte, nam nec superiores editiones agnoscunt. πᾶν δὲ τὸ *Reiskio* legendum videbatur. Id quoque volebat *Abreschius.*

8. Καὶ πλησμονὴν ὑποτ.] Peculiariter de inmoderato cibi ac potus usu vox adhibetur. *Strabo XV.* p. 492. ὑπὸ πλησμονῆς καὶ τρυφῆς εἰς ὕβριν ἐξέπεσον. *Iulian.* in Misop. p. 340. C. ὑπὸ συμπτώματος, οὐ πλησμονῆς. Et sic saepe. nec secus *Paull*: ad Coloss. II, 23. πρὸς πλησμονὴν τῆς σαρκὸς. Uti Noster μέθην & πλησμονὴν, sic jungit quoque *Theophr.* de Sens. p. 495.

9. Στρωμνὴν μαλακὴν εὐρεῖαν τε κ. π.] Tale est illud *Homeri*, Iliad: Σ. vers. 541.
Ἐν δ' ἐτίθει νειὸν μαλακὴν, πίειραν ἄρουραν,
Εὐρεῖαν.

10. Καὶ πᾶν καρωτικὸν &c.] Prorsus uti πολλὰ θυμιαμάτων καρωτικῶν τε καὶ ὑπνωτικῶν, apud *Euseb: P. E. L. III.* p. 132. A. vitiose ὀργίαις *Bodl.* pro ἀργίας. & illa εἴτε ὀσφραντὸν desunt *Meerm.*

11. Νηφάλιον μὲν καὶ ἄοινον κ. τ. λ.] *Lips.* νηφάλιον, ἄςινον τὸ ποτὸν. quod non expedio, nisi in ἄςινον est ἄοινον. Mox ἐγγὺς τεῖνον ἀποσιτίας notat *prope accedentem victum ad dejejunationem* h. e. eam mediocritatem & tenuitatem, quae est eius cibi, quem mane capimus, perquam pauxillum, solummodo ut reficiamur paululum, & vacui ne ad negotia accedamus, sed pares simus iis gerendis, non autem pleni & exsaturati: Possit quoque legi ἀσιτίας. Reisk. Ἐγγὺς τείνειν, quod statim sequitur, iterum habemus § 54. e *Platone* sumta est locutio, cuius locum p. 493. E. Adscripserat *Abresch:* statim *Reiskius* malebat φροντίδων δὲ καὶ μερ.

σύντονον ποιεῖσθαι, καὶ τὴν κοίτην λιτήν τε καὶ ξηρὰν παρασκευάζειν. [12] εἰ μὲν γὰρ πρὸς τοῦτο πεφύκαμεν, λέγω δὲ τὸ ἀγρυπνεῖν, ὡς ἔνι μάλιστα ὀλίγον τι διδόντες τῷ ὕπνῳ, καθόσον [13] οὐκ ἐσχῶρον ἐσμὲν τῷ τῶν δι' αἰῶνος ἀγρύπνων, ἢ οὔ, πρὸς δὲ τὸ καθεύδειν συνέστημεν, ἄλλος ἂν εἴη λόγος, καὶ μακρῶν δεόμενος ἀποδείξεων.

§. 28. Τῷ δὲ ἅπαξ τὸ γοήτευμα τῆς ἐνταῦθ' ἡμῶν διατριβῆς, καὶ τοῦ οἴκου, ἐν ᾧ διάγομεν, ὑποπτεύσαντι· τό, τε αὐτοῦ ἄγρυπνον φύσει κατιδόντι· καὶ τὸ [1] ὕπνον ποιὸν τοῦ χώρου, ἐν ᾧ διατρίβει φωράσαντι, τούτῳ διαλεγόμενοι, τὴν ἀκόλουθον τῇτε ὑποψίᾳ τοῦ χώρου καὶ αὖ τῇ αὐτοῦ γνώσει τροφὴν παραδίδομεν, τοὺς καθεύδοντας ἐᾶν παρειμένους ἐν τοῖς σφῶν δεμνίοις παρακελευόμενοι. [2] εὐλαβούμενοι, μὴ ὥσπερ ὀφθαλμίας, οἱ εἰς τοὺς ὀφθαλμιῶντας ἐμβλέποντες, ἢ χάσμης, καθάπερ οἱ συνόντες τοῖς χα-

agitetur, & lecto exiguo ac duro cubet. Vtrum autem natura ad hoc idonei simus ad uigilandum dico, ut quam minimum somno concedamus, quatenus in eorum regione non sumus, qui perpetuo uigiles sunt: an ad dormiendum constiutti simus, alia esset disputatio, quae longis demonstrationibus indigeret.

§ 28. Nunc cum eo colloquentes qui semel praestigias diuersorii huius nostri in quo degimus, suspicatus, & naturalem suam uigilantiam, & ex loco in quo uersatur, contractam somnolentiam animaduertit, suspicioni & cognitioni eius consentaneam uictus rationem tradimus: hortamurque ut dormientes in suis lectis resolutos iacere permittant: ne sicut lippitudine, qui in lippientes obtuentur, aut oscitatione, qui cum oscitantibus uersantur, ita &

12. Εἰ μὲν γὰρ.] Forte ἢ μὲν γὰρ. Et sic malebat *Abreschius*. Mox *Lips.* λέγω δὲ τόδε ἀγρυπνεῖν. *Meerm.* τὸ διαγρυπνεῖν.

13. Οὐκ ἐσχῶρον ἐσμὲν &c.] Forte καθόσον οὐκ ἐγχωροῦν ἐστι τὸ δι' αἰῶνος ἀγρυπνεῖν. aut καθ' ὅσον οὐκ ἐγχωροῦν ἐστι τῷ ἀνθρώπῳ δι' αἰῶνος ἀγρυπνεῖν. Reisk. *Lips. Cod.* οὐκ ἐσχόρον ἐσμὲν τῷ τῶν δι' αἰῶνος ἀγρύπνων. Et sic omnes antea legebant, nisi quod ἐσχόρον det per ο simplex. sed depravatam esse scripturam nemo non videt. *Valent.* maluit ἐς χῶρον ἐσμὲν τῶν δι' αἰῶνος ἀγρ. idque, suo more, in textu ipso subiecerat. εἰς pro ἐν poni translatitium est. leviori tamen mutatione legas ἐν χώρῳ. neque tum opus est ut sequens τῷ expungas. Non male *Meerm.* (qui etiam ἐς χῶρον) ἢ οὐδὲ πρὸς τὸ καθεύδειν συνέστημεν.

1. Ὕπνον ποιόν.] *Lips.* καὶ τὸν ὕπνον ποιόν· *Valentini* substituerat ὑπνοποιὸν una voce, eique praeiverat *Fogeroll.* Paullo post αὖ tollendum putabat *Reisk.* Suspicabar aliquando unam vocem in duas αὖ τῇ esse discerptam.

2. Εὐλαβούμενοι.] Forte εὐλαβούμενον. redit

& nos dormitatione & somno repleamur : praesertim cum locus quoque in quo moramur, ueternosus admodum sit, ut & lippitudinem oculis inferat, & in soporem & obliuionem suis exhalationibus omnes inducat. Si igitur etiam legislatores eo consilio leges instituerunt, ut homines ad contemplatiuam & ex mente atque intellectu traducendam uitam inducerent, obtemperandum ipsis sane est, & admittenda omnino ea sunt, quae de uictu tradiderunt. Sed si ad naturalem uitam quae media dicitur, spectantes, & ad ea quibus plerique e uulgo possent assentiri, qui & externa, & quae ad corpus attinent, perinde ac bona uel mala suspicere consueuerunt, ita sanctiones condiderunt suas : quidnam legibus horum in medium productis uitam eam subuertere quispiam debet, quae om-

χασμωμένοις, οὕτως [3] νυςαγμῶν ἐμπλησθῶμεν καὶ ὕπνου, ψυγμαῦτε πλήρους ὄντος τοῦ τόπου, ἐν ᾧ διατρίβομεν, ἐπιτηδείως τε ἔχοντος ὀφθαλμοὺς ῥευματίζειν, ἅτε καὶ λιμνώδους ὄντος, καὶ πρὸς καρηβαρίαν καὶ λήθην πάντας τῶν ἐν αὐτῷ καθελκουσῶν ἀναθυμιάσεων. εἰ μὲν οὖν καὶ οἱ νομοθέται τὰ κατὰ τοὺς νόμους διέταξαν ταῖς πόλεσι πρὸς τὸν θεωρητικὸν ἀνάγοντες βίον καὶ ζωὴν τὴν κατὰ νοῦν, [4] χρὴ δήπου πειθομένους ἐκείνοις καὶ τὰς περὶ τῶν τροφῶν προσίεσθαι συγχωρήσεις. εἰ δὲ οὗτοι μὲν πρὸς τὸν κατὰ φύσιν λεγόμενον μέσον βίον ἀφορῶντες, καὶ ἃ πρόσοιν τ' ἂν καὶ οἱ πολλοὶ, οἷς τὰ ἐκτὸς [5] ὡς τὰ ἀγαθὰ ἢ κακὰ καὶ τὰ τοῦ σώματος ὡσαύτως ὑπείληπται, νομοθετοῦσιν, τί τὶς ἂν τὸν τούτων [6] παραφέρων νόμον ἀνατρέπει βίον, νόμου μὲν παντὸς [7] γραπτοῦ,

enim ad illum unum qui decrevit vigilare, neque obest huic conjecturae ἐμπλησθῶμεν. solent enim amici cum iis ad quos adhortatio pertinet una semet admonitionis severitate complecti. Reisk.

3. Νυςαγμῶν καὶ ὕπνου.] Bene haec iunguntur, uti aliis Νυςακτὴς ὕπνος dicitur, quia quem occupavit facit νευςάζειν κεφαλῇ, ut *Homer:* loquitur. Vid. *S. Bergler.* ad *Alciphr.* L. III. Ep. 46. mox *Bodl.* male διατρίβωμεν. & *Meerm.* πλήρης pro πλήρους.

4. Χρὴ δήπου πειθομένους.] *Reiskius* malebat χρῆν, *oportebat*, vel *oporteret*. *Bodl.* autem perperam πειθομένοις.

5. Ὡς τὰ ἀγαθὰ ἢ κακά.] Verba ὡς τὰ aut plane sunt delenda ut ex οἷς τὰ perperam repetita, aut cum πάντα commutanda, *quidquid intra sepositum & fortuitum vident, & quae ad corpus pertinent itidem, in bonis aut malis haberent.* post ὡσαύτως possit comma poni. sententia est, plebejos de corporis rebus proinde atque de externis & fortuitis statuere, bonas eas aut malas esse. Reisk.

6. Παραφέρων νόμον.] Ita recte *Valent.* Firmant *Lips.* & *Meerm. codd.* Perperam *Florent. Lugdun.* & *Bodl. cod.* νόμων.

7. Γραπτοῦ καὶ — κειμένου.] Male *Lips.* γὰρ που & κειμένους, quod est quoque in *Meerm.* Leges apud veteres tabulis inscriptae

πτοῦ καὶ πρὸς τοὺς πολλοὺς κειμένου κρείττονα, τὸν δὲ ἄγραφον καὶ θεῖον μάλιϛα διώκοντα; ἔχει γὰρ οὕτως.

§ 29. Οὐκ ἔϛιν ἡ εὐδαιμονικὴ ἡμῖν θεωρία, [1] λόγων ἄθροισις καὶ μαθημάτων πλῆθος, [2] ὡς ἄν τις οἰηθείη, συνιϛαμένη κατὰ τοῦτο· οὐδ᾽ ἐν τῷ ποσῷ τῶν λόγων λαμβάνει τὴν ἐπίδοσιν· οὕτω γὰρ οὐδὲν ἂν ἐκώλυεν τοὺς πᾶν μάθημα συνάγοντας εἶναι εὐδαίμονας. νῦν δ᾽ [3] οὐχ᾽ ὅπως πᾶν μάθημα οὐ συμπληροῖ τὴν θεωρίαν, ἀλλ᾽ οὐδὲ τὰ [4] περὶ τῶν ὄντως ὄντων, ἐὰν μὴ προσῇ καὶ ἡ κατ᾽ αὐτὰ φυσίωσις καὶ ζωή. [5] τριῶν γὰρ φασὶν ὡς καθ᾽ ἕκαϛον σκοπὸν τελῶν ὄντων, ἡμῖν

omni scripta & ad uulgus promulgata lege superior est, & non scriptam & diuinam maxime sectatur? Sic enim se res habet.

§ 29. Contemplatio ea quae felices nos reddit, in scientiarum & disciplinarum multitudine, ut opinari quispiam posset, non est constituta: neque ex earum augmento incrementum accipit. nam eo modo nihil obstaret, quin illi essent felices, qui disciplinas omnes undique conquisiuissent. Sed tantum abest, ut disciplina omnis contemplationem absoluat, ut neque id praestare eorum quae reuera sunt, cognitio possit, nisi uitae etiam ipsis cognata ac conformis institutio accesserit. Cum tres enim, ut aiunt, sicut in unoquoque, scopo, fines nobis

ptae in loco publico, Athenis in Acropoli, Prytaneo vel foro, Romae in aerario &c. *reponi* ibique *iacere* solebant. Hinc itaque ortum, ut νόμος τεθεὶς seu κείμενός τινι dicatur lex, quae ad aliquem pertinet, seu quae in gratiam alicuius lata est. Viginti & plura iam exempla congesta video ab interpr: ad illa *S. Paulli* 1 Tim. I, 9. δικαίῳ νόμος οὐ κεῖται, quibus totidem alia, quae mihi in mundo sunt, adderem, si & meo & tuo, Lector, otio abuti vellem.

1. Λόγων ἄθροισις καὶ μαθ. &c.] Aurea sententia & quam saepius Noster ingerit. *Audiant Christiani ab ore hominis nomini Christiano infesti, dogma sane Christianissimum*, dicimus cum *T. Gatak:* qui similia ex aliis attulit, nec nostri oblitus fuit, ad *Anton: I*, 9.

2. Ὡς ἄν τις οἰηθείη.] Pro ὡς perperam *cod. Bodl.* ὃς. Mox in *Lips.* erat συνιϛαμένα. *Reiskio* legendum videbatur συνιϛαμένων κατὰ ταυτὸ. *rationum numerus doctrinarumque, in unum eumdemque locum congressorum.* Tum idem volebat συναγαγόντας.

3. Οὐχ᾽ ὅπως.] Vid: ad Princ. § 9.

4. Περὶ τῶν ὄντως ὄντων.] Vid: p. 86. (L. II. § 43.) & Porphyr: sentent: § 36. & hujus libri p. 28. & 45. VALENT. ὄντων non erat in *Lips.* in margine autem adscriptum, σῆ (id est σημείωσαι) ὅτι οὐκ ἐν τῷ πολλὰ εἰδέναι τὸ εὐδαιμονεῖν, ἀλλ᾽ ἐν τῷ κατ᾽ ἀρετὴν ζῆν. REISK. Idem Scholion paullo ante locat *Meerm.*

5. Τριῶν γὰρ—] Locum hunc non capio, e sublimiori Theologia speculativa Pythagorica petitum. neque laboro nugas explicare. REISK. An respicit illa Pythagorae? τρισσὰς ἡγεῖσθαι διαφορὰς τῶν ἀξίων σπουδῆς πραγμάτων; πρῶτον μὲν τῶν εὐκλεῶν καὶ καλῶν, εἶτα τῶν πρὸς τὸν βίον συμφερόντων, τρίτην δὲ καὶ τελευταίαν τὴν τῶν ἡδέων, ut loquitur Noster in

bis sint: ut eius quod reuera est contemplationem consequamur: ut eius consecutio pro facultate quae in nobis est, contemplantibus cum re quam contemplamur, cognationem efficiat; non enim in aliud, quam in id quod reuera ipse est, recurrit quispiam: neque in aliud quam in id quod reuera ipse est, cognatio fit, ac coniunctio: ipse autem reuera intellectus est: quare finis etiam nihil aliud erit, quam secundum intellectum uiuere. ad quem quidem finem literae & disciplinae externae in nobis purgationis uicem obtinent, non felicitatem absoluunt. Nam si in disciplinarum acquisitione felicitas constitueretur, fieri posset, ut neglectis & alimentis & actionibus finem adipisceremur. quia uero & rationibus & operibus expurgati ex praesenti hac in alteram transmutari uitam de-

μῖν τοῦ τυχεῖν τῆς τοῦ ὄντος θεωρίας τὸ τέλος, τῆς τεύξεως τελούσης τὴν κατὰ δύναμιν τὴν ἡμετέραν σύμφυσιν τῷ θεωροῦντι καὶ θεωρουμένῳ· οὐ γὰρ εἰς ἄλλο, ἀλλ' εἰς 6 τὸν ὄντως ἑαυτὸν ἡ ἀναδρομή· οὐδὲ πρὸς ἄλλο, ἀλλὰ πρὸς τὸν αὐτὸν ὄντως σύμφυσις. 7 αὐτὸς δὲ ὁ ὄντως νοῦς. ὥστε καὶ τὸ τέλος, τὸ ζῆν κατὰ νοῦν. καὶ πρὸς τοῦτο καὶ οἱ λόγοι καὶ τὰ μαθήματα τὰ ἔξωθεν, 8 καθαρτικὸν ἐπέχοντα τρόπον ἡμῶν, οὐ συμπληρωτικὸν τῆς εὐδαιμονίας. ὅθεν εἰ μὲν λόγων ἀναλήψει ἀφώριστο τὸ εὔδαιμον, οἷόν τ' ἦν ὀλιγωροῦντας 9 καὶ τροφῶν καὶ ποιῶν ἔργων τυγχάνειν τοῦ τέλους. ἐπεὶ δὲ ζωὴν δεῖ ἀντὶ ζωῆς ἀλλάξασθαι τῆς νῦν, διὰ λόγων καὶ ἔργων καθαρθέντας,

in Vit. Pythag. n. 39. An tangit tres praecipuas de summo bono Philosophorum opiniones? Peripateticorum, Stoicorum & Epicureorum; quibus dogma Pythagoricum subiungit & exponit. οἱ περὶ τὸν Ἀριστοτέλη, τέλος ἀποδιδόασιν εἶναι, τὸ ζῆν κατ' ἀρετὴν apud *Clem: Alex:* Strom. II. p. 415. a quo non abit Zeno Stoicus ib. p. 416. τέλος ἡγεῖται τὸ κατ' ἀρετὴν ζῆν. de Epicuri εὐθυμία alibi dicitur. Sane cum illis philosophis sibi rem esse significat supra I, 3.

6. Τὸν ὄντως ἑαυτὸν.] Sequentia produnt αὐτὸν legendum esse. REISK. Mox ἄλλο deerat *Lipsiensi*, relicto tamen spatio vacuo. pro πρὸς *Bodl.* male εἰς.

7. Αὐτὸς δὲ ὁ ὄντως νοῦς.] Ita antea haec copulabantur, quae nunc primum fide *codicis Lips.* distinximus. Probabat quoque *Reiskius*, & adscripserat, *illud* Αὐτὸς *autem est mens eo nomine vere digna.*

8. Καθαρτικὸν ἐπέχοντα τρόπον ἡμῶν.] Iussu *Lips.* & *Meerm. cod.* comma posui post ἡμῶν, quod prius ante eam vocem locabatur. pro τρόπον *Reisk.* conjiciebat τόπον. *Bodl.* habet τροπὴν. Mox *Lips.* ac *Meerm.* εἰ μὲν ἐν λόγων ἀναλ. pro συμπληρωτικὸν *Valent.* legendum videbatur συμπληρωτικά. Sed sine caussa satis iusta.

9. Καὶ τροφῶν.] Καὶ ποιῶν τροφῶν, καὶ ποιῶν ἔργων. *Pensi nil habentes, quidquid comedamus, & quidquid agamus.* ποιὸς *h. l. est quicunque qualiscunque.* REISK.

I.

τας, φέρε ποῖοι λόγοι καὶ τίνα ἔργα εἰς ταύτην ἡμᾶς καθίϛησιν, σκεψώμεθα.

§ 30. Ἆρ' οὖν [1] τὰ μὲν χωρίζοντα ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν καὶ τῶν κατ' αὐτὰ παθῶν, ἀνάγοντα δὲ πρὸς νοερὰν, καὶ ἀφάνταϛον, ἀπαθῆτε ζωὴν καθ' ὅσον οἷον τε, ταῦτα ἂν εἴη· [2] τὰ δ' ἐναντία, ἀλλότρια καὶ ἀποβολῆς ἄξια; καὶ μᾶλλον ὅσῳ τοῦ μὲν ἀφίϛησιν· πρὸς ὃ δὲ κατασπᾷ, οἶμαι ἀκόλουθον εἶναι συγχωρεῖν. ἐοίκαμεν γὰρ τοῖς εἰς ἀλλόφυλον [3] ἔθνος ἥκουσιν ἢ ἀπεληλυθόσιν, καὶ μὴ μόνον τῶν οἰκείων ἐξορίϛοις, ἀλλὰ καὶ, ἐκ τῆς ξένης, ἐμπλησθεῖσι [4] παθῶντε καὶ ἐθῶν καὶ νομίμων ἐκφύλων, καὶ πρὸς ταῦτα ῥοπὴν ἐσχηκόσιν. ὅνπερ οὖν τρό-

debemus: age quaenam rationes, & quaenam opera ad eam nos deducant, consideremus.

§ 30. Nonne ea quae ab expositis sensui rebus, earumque perturbationibus nos separant, ad intellectualemque & imaginationis expertem impatibilemque uitam attollunt, eiusmodi esse uiderentur? contraria uero aliena, & abiicienda, ac tanto quidem magis, quod ab illis cum auocent, ad ista nos illectant, ac detrahunt? Concedenda profecto haec esse existimo. Similes enim sumus hominibus qui in exteras nationes profecti non solum domesticis omnibus exturbati sint, uerum etiam ex regione externa perturbationibus, & consuetudinibus, & institutis peregrinis ita fuerint imbuti, at ad ea propensi admodum sint. Quemad-

1. Ἀρ οὖν οὐ τὰ μ. χ.] Ita antea legebatur, sed *Valent.* οὐ sustulit. Veterem scripturam tuetur etiam *Meerm.* & *Lips.* qui tamen pro μὲν perperam habet με, sed antea ibi fuerat μὲν, litera enim ν a male feriata manu erat erasa. Mox pro αὐτὰ *cod. Bodlei.* αὐτὸ.

2. Τοῦ μὲν ἀφίϛησιν.] Suspicatus sum aliquid deesse, ideoque interposui νοῦ. VALENT. Eiicienda correctio Valentini. τοῦ bene habet, subauditur ἑνὸς πράγματος, *ab illa quidem re nos abducit.* πρὸς ὃ *ad hanc vero alteram nos detorquet & deprimit.* REISK. Suspicionem *Valent.* non invidemus, sed τοῦ Νοῦ μὲν textui non debuerat infarcire, locus pisce est sanior.

3. Ἔθνος ἥκουσιν ἢ ἀπελ.] In *cod. Lipsiensi* est ἔθνος ἢ ἑκοῦσιν ἀπελελυθόσι. eleganter & vere, & accipio quod ultro datum. sed satis id non est, alterum sententiae deest membrum, adde ἢ ἄκουσιν ἀναϛαθεῖσι. *qui ad alium populum aut ultro sua sponte se conferunt*, aut inviti transferuntur, *migrare jussi.* Posset quoque brevius sic emendari ἔθνος ἢ ἄκουσιν; ἢ ἑκοῦσιν ἀπεληλυθόσι. necesse semper est opponi inter se *voluntatem & necessitatem*, seu *coactionem.* REISK. Editio princeps eodem prorsus modo, quo *Lips.* quo cum facit *Meerm.* Secutus id *Fogeroll.* nisi quod ἢ post ἑκοῦσιν collocaverit. Vel ἠκοῦσιν verum est, vel forte ἑκοῦσιν quum mutatum esset in ἠκοῦσιν, inde factum est, ut istud ἢ in textum inreperet.

4. Παθῶντε καὶ ἐθῶν.] Solus *Valent.* habebat ἠθῶν, quod ideoque recipere ausus non fui, licet haud ignorem πάθος & ἦθος saepius con-

admodum igitur si quis inde redire domum uellet non modo iter facere studeret, sed quo a suis admitteretur, daret operam quoque ut deponeret quicquid ab externis accepisset: eaque sibi in memoriam reuocaret, quae cum antea haberet fuerat oblitus, sine quibus admitti a domesticis nullo modo posset. simili modo etiam nos debemus si hinc ad ea quae uere nobis domestica ac propria sunt reuersuri sumus, ea omnia deponere, quae ex mortali natura contraximus, una cum affectu, quo ea prosequimur: ex quo etiam effecta descensio fuerat: beataeque & aeternae substantiae recordari ac summa ope niti ut ad ea quae colore & qualitate omni carent, redeamus: duabus usi meditationibus, una qua ma-

te-

τρόπον ὁ ἐκεῖθεν εἰς τὰ οἰκεῖα μέλλων ἐπανήκειν, οὐ μόνον προθυμεῖται ὁδεύειν, ἀλλὰ καὶ ἵνα [5] παραδεχθῇ, μελετᾷ μὲν [6] ἀποτίθεσθαι πᾶν, εἴτι προσέλαβεν, ἀλλόφυλον· ἐπαναμιμνήσκει δ' ἑαυτὸν, ὧν ἔχων ἐπελάθετο, ὧν ἄνευ παραδεχθῆναι οὐχ οἷόν τε πρὸς τῶν οἰκείων· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡμᾶς δεῖ ἐντεῦθεν, εἴπερ πρὸς τὰ ὄντως οἰκεῖα μέλλοιμεν ἐπανιέναι, ἃ μὲν ἐκ τῆς θνητῆς προσειλήφαμεν φύσεως, ἀποθέσθαι πάντα μετὰ τῆς πρὸς αὐτὰ προσπαθείας, δι' ἧς [7] ἡ κατάβασις γέγονεν, ἀναμνησθῆναι δὲ τῆς μακαρίας καὶ αἰωνίου οὐσίας, καὶ πρὸς τὸ ἀχρώματον καὶ ἄποιον σπεύδοντας ἐπανελθεῖν, δύο μελέτας ποιησαμένους·

coniungi, atque illud *perturbationes animi & adfectus*, hoc *indolem & mores* significare: qua de re *Periz:* ad *Aelian:* V. H. L. IV. c. 3. ε autem & η in hac voce multisque aliis passim confundi solent.

5. Παραδεχθῇ.] Eadem forma statim παραδεχθῆναι; & infra L. IV. § 15. utroque in sermone frequens esse, ut huiusmodi vocabula passive adhibeantur, ecquis ignorat?

6. Ἀποτίθεσθαι πᾶν.] *Lips.* ἀποθέσθαι. Mox pro ἔχων *Reiskius* coniiciebat ἐκεῖ legendum esse, *quae ibi oblitus est. ibi* in solo peregrino. Deinde idem pro μέλλοιμεν mallet μέλλομεν.

7. Ἡ κατάβασις γέγονεν &c.] Loquitur de descensu animae, & reditu, sive adscensu. Vid: *Iamblich:* in Protrept. p. 12. & *Holsten:* de Vit: & Script. Pythagorae, ubi de hoc libro Abstin. verba facit. VALENT. Vide quam egregie haec ad religionem nostram referri possint. Nec omitte contendere dicta *S. Paulli* II ad Corinth. IV, 18. & V, 1. Pulcre etiam *Plato* in Phaedr: p. 1222. τὸν δὲ ὑπερουράνιον τόπον οὔτέ τις ὕμνησέ πω τῶν τῇδε ποιητὴς, οὔτέ ποθ' ὑμνήσει κατ' ἀξίαν . . . ἡ γὰρ ἀχρώματός τε καὶ ἀσχημάτιστος, καὶ ἀναφὴς οὐσία ὄντως οὖσα ψυχῆς κυβερνήτῃ μόνῳ θεατῇ νῷ χρῆται. Quibus utitur *Procl.* in Plat. Theol. L. IV. c. 10. p. 196. Ea autem quae de animae descensu & reditu Noster disserit, explicari debent e doctrina Pythagoreorum, quam secuti sunt Platonici, animam e caelo in corpora descendisse, eoque tandem redire, postquam variis purgationibus a terreno adfectu liberatae fuerint, uti e *Iamblich.* & aliis novimus. De illo animarum regressu Noster librum conscripsit, uti Plotinus contra de descensu animae in corpus. Vid: *Kuster.* ad *Iambl.* in Vit. Pyth. num. 178. Ceterum pro ἄποιον in *cod. Lips.* erat

ἀ-

νους· μίαν μὲν, καθ' ἣν πᾶν τὸ ὑλικὸν καὶ θνητὸν ἀποθησόμεθα. ἑτέραν δὲ, ὅπως ἐπανέλθωμεν καὶ περιγενώμεθα, ἐναντίως ἐπ' αὐτὰ ἀναβαίνοντες, 8 ἢ ταῦτα κατήλθομεν. νοεραὶ γὰρ ἦμεν καὶ ἐσμὲν ἔτι οὐσίαι, πάσης αἰσθήσεως καὶ ἀλογίας καθαρεύοντες: 9 συνεπλάκημεν δὲ τῷ αἰσθητῷ δι' ἀδυναμίας μὲν τῆς πρὸς τὸ νοητὸν ἡμῶν αἰωνίου συνουσίας, δυνάμεως δὲ ὡς πρὸς τὰ τῇδε λεγομένης. πᾶσαι γὰρ αἱ μετ' αἰσθήσεως καὶ μετὰ σώματος ἐνεργοῦσαι δυνάμεις, μὴ μενούσης ἐν νοητῷ τῆς ψυχῆς, 10 ἐβλάστησαν (ἐοικυῖαι κακώσει γῆς, ἢ 11 πυροῦ πολλάκις τὸ σπέρ-

teriale omne ac mortale abiiciamus altera, qua reditum faciamus, & ad illa contrario modo adscendamus, quam ad haec descenderamus. intellectuales enim substantiae, eramus, & adhuc sumus, purae ab omni sensu & irrationali natura. Coniuncti uero cum sensu fuimus ex impotentia aeternae nostrae consuetudinis cum intelligibili: & ex potentia quam ad ea quae hic fiunt, habebamus. Omnes etenim quae cum sensu & corpore operantur facultates & potentiae, anima nostra in intelligibili non manente progerminarunt. Non secus atque ex prauitate terrae accidit, quae saepe cum tritici se-

ἄπει, pro ultima syllaba relicto spatio vacuo, unde Reiskio videbatur in illo codice, unde Lipsiensis transscriptus est, fuisse ἄπειρον.

8. Ἢ ταῦτα κατήλθομεν.] *Lugd.* & *Cantabr. Edit.* volebant ἢ ἐπὶ ταῦτα. Solet autem apud Graecos & Latinos praepositio saepe in posteriori sede omitti. Nec tamen dubito, quin e *cod. Lips.* legendum sit, ἢ ἐνταῦτα κατ: vel e *Meerm:* ἢ καὶ ἐνταῦτα κατ: Nam, ut bene advertebat etiam Cl. *Reiskius*, ἐνταῦτα verbum hac in re est proprium, de vita hac quam nunc inter homines in hoc terrarum orbe agimus, ut paullo post τῇδε.

9. Συνεπλάκημεν δὲ τῷ αἰσθητῷ.] Αἰσθητῷ deest in codice Lips. male. forte legendum, συνεπλάκη μὲν δὲ τῷ αἰσθητῷ καὶ ἀλόγῳ. Reisk.

10. Ἐβλάφθησαν.] in codice Lips. est ἐβλάστησαν, haud scio an vere. non displicet quidem, illo adscito videtur locus ita constituendus esse, μὴ μενούσης ἐν τῷ νοητῷ μανίαι τῆς ψυχῆς ἐξεβλάστησαν. verbum *progerminandi*, proferendi, protrudendi, velut gemmam e vite, videtur postulare sequens simile de tritico ductum. Reisk.

Ἐβλάστησαν.] Omnes in hanc lectionem conspirant *edit.* & *codd.* nisi quod ἐβλάσθησαν pro ἐβλάστησαν aliqui habeant. Unus *Valent.* dedit ἐβλάφθησαν, idque tam confidenter, ut, nihil licet monens, in textum adoptarit. Solent quidem voces saepius confundi, qua de re *Muret.* Var. Lect. III, 14. Sed hic quod dedimus, unice verum est. Metaphoricum loquendi hoc genus usitatissimum est. *Plato* epist. VII. p. 1284. E. ἐξ ἧς πάντα κακὰ πᾶσιν ἐρρίζωται καὶ βλαστάνει. *Dion. Hal.* L. IX. p. 602. ἴασιν τῶν ἀναβλαστανόντων κακῶν ζητεῖν. Contra de virtute Theophr. apud *Plut.* in Agide p. 795. E. φυόμεναι αἱ ἀρεταὶ καὶ βλαστάνουσαι. De sententia ipsa lege Fragment: Pythag: apud *Galaeum* in Op. Myth. Phys. & Eth. p. 738. ubi nostra etiam metaph: τὰς μὲν οὖν ἀκρασίας ἐξεβλάστησαν ἄθεσμοι καὶ μέθαι καὶ φθοραὶ &c. Pro ἐν νοητῷ in *Lips.* erat ἐννοητῶν.

11. Πυροῦ.] Forte πυρῶν aut πυροὺς. quo posteriore admisso, erit τὸ σπέρμα per appositionem, quam appellant, additus. Reisk.

12.

semen admiserit auenas producit. Sic ex quadam animae prauitate id euenit, quae tamen substantiam eius irrationalis naturae procreatione minime corrupit, sed per eam mortalitati coniunxit & ad alienum e proprio detraxit.

§ 31. Vnde si ad pristinum statum redire uelimus, primum pro uiribus studendum nobis est, ut a sensu & imaginatione, & ab ea quae ex his consequitur irrationali qualitate, & ipsius affectibus quatenus generationis necessitas patitur recedamus. deinde corrigenda ea sunt, quae ad intellectum spectant, pace & quiete ipsi conciliata ex bello quod cum rationis experte natura habet. ut non solum de intellectu & intelligibili audiamus, sed etiam quantum in nobis est, contemplatione eius fruentes, & in incorpoream naturam redacti, uere cum illo, & non

σπέρμα δεξαμένη, καὶ αἴρας ἐγέννησεν.) διά τινα μοχθηρίαν τῆς ψυχῆς, οὐ φθειρούσης μὲν [13] τὴν αὐτὴν οὐσίαν τῇ τῆς ἀλογίας γενέσει, διὰ δὲ ταύτης πρὸς τὸ θνητὸν συναπτομένης, καὶ πρὸς τὸ ἀλλότριον ἐκ τοῦ οἰκείου καθελκομένης.

§ 31. Ὥστε καὶ μελετητέον, εἴπερ ἀναστρέφειν πρὸς τὰ ἐξ ἀρχῆς ἐσπουδάκαμεν, καθ' ὅσον δύναμις, αἰσθήσεως μὲν ἀφίστασθαι καὶ φαντασίας, τῆς τε ταύταις ἑπομένης ἀλογίας καὶ τῶν κατ' αὐτὴν παθῶν, καθόσον μὴ ἐπείγῃ ἡ [1] ἀνάγκη τῆς γενέσεως. διαρθρωτέον δὲ τὰ κατὰ τὸν νοῦν, εἰρήνην αὐτῷ καὶ ἡσυχίαν ἐκ τοῦ [2] τὴν ἀλογίαν πολέμου, παρασκευάζοντας· ἵνα μὴ μόνον ἀκούωμεν περὶ νοῦ καὶ τῶν νοητῶν, ἀλλὰ καὶ ὅση δύναμις, [3] ὦμεν ἀπολαύοντές τε αὐτοῦ τῆς θεωρίας, καὶ εἰς τὴν ἀσωματίαν καθιστάμενοι, καὶ ζῶντες μετ' ἀληθεί-

12. *Αἴρας ἐγέννησεν*] Venusta methaphora, uti *parere* apud Latinos terra saepe dicitur. Noster infra L. IV, 17. eodem dicendi genere utitur. notum illud *Apost*: ad Hebr. VI, 7. γῆ τίκτουσα βοτάνην. Hinc fructus qui ad vitam pertinent, γεννήματα. τῶν δὲ πρὸς τὴν τροφὴν γεννημάτων ἄλλων dicit *Diod. Sic.* V, 17. & quis nescit γέννημα ἀμπέλου in *Euang.* toties agitatum? ἀδοκίμως itaque *M. Thom*: ἐπὶ καρπῶν τινὲς τιθέασιν. ἀδοκίμως. ubi multa V. D. Αἴρα quid sit, explicat *Bod. a Stapel* ad *Theophr.* Hist. Plant. VIII, 7.

13. Τὴν αὐτὴν οὐσίαν.] Αὐτῆς restituebat *Valent.* quod etiam placuerat *Fogerollio*, sed contra aliorum consensum. Mox *Lips.* πρὸς τὸν συναπτομένης. male.

1. Ἀνάγκη τῆς γενέσεως.] Vid. ad §. 41.

2. Τὴν ἀλογίαν πολέμου.] Sunt haec certe vitiosa. *Valent.* & *Foger.* malebant τῆς ἀλογίας. Mihi cum *Reiskio* probabile est, ἐκ τοῦ πρὸς τὴν ἀλογίαν πολέμου ab auctore esse rectum.

3. Ὦμεν ἀπολαύοντες τ. α. τ. θ.] Νοεροὶ [aut νοητοὶ] ὦμεν, ἀπολαύοντές τε αὐτοῦ τ. θ. Reisk.

4.

θείας δὲ ἐκεῖνον, ἀλλ' οὐ ψευδῶς μετὰ τῶν τοῖς σώμασι συμφύλων. [4] ἀπολυτέον ἄρα τοὺς πολλοὺς ἡμῖν χιτῶνας, τόν τε ὁρατὸν τοῦτον καὶ σάρκινον, καὶ οὓς ἔσωθεν ἠμφιέσμεθα, προσεχεῖς ὄντας τοῖς δερματίνοις. [5] γυμνοὶ δὲ καὶ ἀχίτωνες ἐπὶ τὸ ςάδιον ἀναβαίνωμεν, [6] ἐπὶ τὰ τῆς ψυχῆς Ὀλύμπια ἀγωνισόμενοι. ἀρχὴ δὲ τὸ ἀποδύσασθαι, καὶ οὗ οὐκ ἄνευ τὸ ἀγωνίζεσθαι γένοιτο. ἐπεὶ δὲ τὰ μὲν, ἦν ἔξωθεν τῶν ἐνδυμάτων, τὰ δὲ ἔσωθεν, καὶ ἀπόδυσις, ἡ μὲν, διὰ τῶν φανερῶν, ἡ δὲ, διὰ τῶν ἀφανεςέρων. τὸ μὲν γὰρ [7] μὴ

non falso cum iis quae corporibus cognata sunt, uitam traducamus. Exuendi igitur multis tunicis sumus, uisibili hac & carnali, tum illis quibus intrinsecus induti fuimus, quae cutaneis ac pelliceis proxime succedunt: ut ita expediti ac nudi ingredi stadium ualeamus Olympia animae decertaturi. Principium tamen est, ut exuamur, nisi enim id fecerimus, decertare non licet. Quia autem ex indumentis alia extrinsecus, alia intrinsecus iniecta nobis sunt, duplex quoque exuendi nobis ratio ineunda est, tum per manifesta, tum per occulta. non co-

4. Ἀπολυτέον ἄρα τοὺς &c.] Nolim prorsus damnare ἀπολυτέον, videtur tamen convenientius esse ἀποδυτέον; aut ἀποβλητέον. REISK. Malim ἀποδυτέον. id vestimentis convenit, & a *Felic.* iisque quae sequuntur firmatur. Ipsum loquendi genus perquam est elegans, & philosophis ac sacris etiam scriptoribus frequens. *Noster* in Antr. Nymph. χιτὼν τὸ σῶμα τῇ ψυχῇ, ubi confer. *Goensius*, eruditae iuventutis flosculus. Hoc in loco plures χιτῶνας homini tribuit *Porphyr. exteriorem* ὁρατὸν τοῦτον καὶ σάρκινον, *interiores*, οὓς ἔσωθεν ἠμφιέσμεθα &c. Quae significant corpus nostrum, eiusque adfectus ac pravos habitus. Noster infra corpus adpellat τὸν ἔσχατον καὶ ἐκτὸς ἡμῶν χιτῶνα τὸν δερμάτινον, L. II. §. 46. *S. Iudas* χιτῶνα ἀπὸ τῆς σαρκὸς ἐσπιλωμένον dicit vers. 23. ubi diligenter loquendi genus inlustrant interpretes. Huc ergo pertinet illud Cassiani, apud *Clem. Alex.* Strom. L. III. p. 466. Οἱ χιτῶνας δὲ δερματίνους ἡγεῖται ὁ Κασσιανὸς τὰ σώματα· Nec minus adfectus pravique habitus χιτῶνες sunt: Philone teste, dicebant aliqui sapientem omnium postremum exuere τὸν τῆς κενοδοξίας χιτῶνα. apud *Stob.* Serm. 45. ἔσχατον τὸν τῆς δόξης χιτῶνα ἐν τῷ θανάτῳ αὐτῷ ἀποδυόμεθα· *Athen.* L. II. c. 15. Prorsus uti κενοδοξία ὁ χιτὼν τῆς ψυχῆς ἔσχατος, quam abiiciendam dicebant Brachmanes, apud *Orig.* Phil. c. 24. Eadem metaphora eadem in re *Tac. IV.* Hist. c. 6. *Etiam sapientibus gloriae cupido novissima exsuitur.* Eleganter ergo de peccatis *Iust. Mart.* Dial. cum Tryphone p. 385. ῥυπαρὰ πάντα, & ἠμφιέσμεθα κακὰ ἀπεδυσάμεθα. & paullo post ῥυπαρὰ ἱμάτια τουτέςι τὰς ἁμαρτίας.

5. Γυμνοὶ καὶ ἀχίτωνες.] *Lips.* ad h. l. adscriptum erat, sed atramento, quo reliqua, eodem, ab eadem manu: σήμως καὶ ὁ Θεολόγος φησὶ. significat Gregor: Nazianzenum. REISK. Pergit in loquendi genere, quod Christianis usitatissimum norat. Diceres fere ante oculos habuisse illa, quae apud *Paull:* I. ad Corinth. 9. ad Hebr. XII, 1. aliisque in locis leguntur. Idem quod *Lips.* Scholion *Meerm.* adposuit. Mox posterius ἐπὶ e repetitione ortum videtur.

6. Ἐπὶ τὰ τῆς.] Ἐπὶ abesse malim & mox καὶ οὗ ἂν ἄνευ. REISK.

7. Μὴ φαγεῖν φ.] Forte μὴ φαγεῖν κρέα μηδὲ λα-

comedere enim, aut datas pecunias non accipere manifestum, forisque expositum est: occultum uero ac reconditum, non appetere. Qua propter una cum operibus etiam ab affectione absistendum est, qua erga ipsa ferimur. Quid enim prodest, si ab operibus recedentes, caussis ex quibus opera prodeunt, affixi inhaereamus?

μὴ φαγεῖν φέρε, ἢ μὴ λαβεῖν διδόμενα χρήματα, τῶν φανερῶν ἦν καὶ ἐκκείμενον. τὸ δὲ μηδὲ [8] ἐπιθυμεῖν, τῶν ἀφανεστέρων. ὥστε μετὰ τῶν ἔργων ἀποστατέον καὶ τῆς πρὸς αὐτὰ προσπαθείας καὶ τοῦ πάθους. τί γὰρ καὶ ὄφελος τῶν ἔργων ἀφιστάμενον ταῖς αἰτίαις, ἀφ' ὧν καὶ τὰ ἔργα, [9] προσηλῶσθαι;

§ 32. Recessus autem is fieri & uiolentia adhibita potest, & persuasione ac ratione dum tabesiunt paulatim affectus, atque ut quispiam diceret, obliuioni mandantur, & emoriuntur. Quae quidem optima etiam recessio est quippe quae efficiat, ut nihil ea in parte adhaereat, unde facta auulsio est. Quod enim uiolentia est auulsum etiam in sensibilibus his rebus, semper uel particulam aliquam, uel uestigium a-

§ 32. Ἡ δ' ἀπόστασις γένοιτο μὲν ἂν καὶ μετὰ βίας, γένοιτο δ' ἂν καὶ πειθοῖ, καὶ κατὰ λόγον, διὰ μαράνσεως, καί, ὡς ἄν τις εἴποι, λήθης αὐτῶν, καὶ θανάτου· ἢ δὴ καὶ ἀρίστη ἐτύγχανεν οὖσα ἀπόστασις, [1] οὐχ ἧττα οὗ ἀπεσπάσθη. φέρει γοῦν τι κἂν τοῖς αἰσθητοῖς τὸ ἀποσπασθὲν βίᾳ, ἢ μέρος, ἢ ἴχνος τῆς ἀποσπά-σε-

λαβεῖν διδ. χρ. Reisk. Pro ἢ *Lips.* ἃ. & dein *Bodl.* ἐκκειμένων pro ἐκκείμενον. non male.

8. Ἐπιθυμεῖν, τῶν. α.] Hoc etiam praeceptum Sacris nostris egregie respondet. Lege quae optimi interpr. ad *Matth.* Euang. c. V, 28. notarunt. Mihi in re nota prolixiori esse non licet.

9. Προσηλῶσθαι] Quia ὡς ἧλος ψυχῆς πρὸς τὰ σώματα ἐτύγχανεν ἡ αἴσθησις, ut dicitur infra §. 38. hinc venusta metaphora προσηλοῦσθαι eo sensu saepius apud Nostrum § 57. &c. *Plat.* in Phaed. p. 63. A. ἑκάστη ἡδονὴ καὶ λύπη ὥσπερ ἧλον ἔχουσα, προσηλοῖ αὐτὴν πρὸς τὸ σῶμα καὶ προσπερονᾷ. Eodem loquendi genere utitur *Iambl.* in Vit: Pyth: 32. Platonem respiciens, ut ibi iam vidit *Kust.* Iterum *Iambl.* de Myst: Sect: II, 6. καὶ παθῶν πληροῖ προσηλούντων τοὺς θεωροῦντας τοῖς σώμασι. Similis elegantia in illis *Clem. Alex.* Strom. L. II. p. 407. A. ἑκάστη ἡδονή τε καὶ λύπη προσπασσαλεύει τῷ σώματι τὴν ψυχήν. quae Platoni etiam sunt adfinia.

1. Οὐχ ἧττα οὗ ἀπεσπάσθη.] In *Cod. Lips.* est οὐχ ἧτται. videtur legendum esse οὐ χείτει οὗ ἀπεσπάσθη. *non desiderio aut defectu eius rei, a qua inviti avellamur.* Vel potius οὐχ' ἡ ἡττᾶται οὗ ἀπεσπάσθη non ea derelictio rei amatae, cum animus ab ea se patitur quam aegerrime avelli & eius desiderium ferre nequit. Reisk. οὐ χῆττα *Meerm.* unde ego literarum ductum sequens coniiciebam οὐ χῆτος (vel χητεία) οὗ ἀπεσπ· χῆτος *privatio. Suid.* χήτει. στερήσει. Lexicographi & Clar: *Bos:* Obs: Crit: c. 50. pro hac voce adducunt locum Plutarchi, sed re vera est *Platonis* in Phaedr: p. 1217. C. Ingeniosa est coniectura Clar: *Abresch.* καὶ οὐχ ἧτται οὗ — vel οὐχ ἧττάι τε οὗ. Posset etiam οὐχ ἡ-

σεως· εἰσῆλθεν δὲ κατὰ τὸ συνεχῶς ἀμελέτητον. τὴν δ' ἀμελετησίαν παρέχει [2] ἡ μετὰ τῆς πρὸς τὰ νοητὰ διαρκοῦς φροντίδος ἀποχὴ, τῶν τὰ πάθη ἐγειρόντων αἰσθημάτων, ἐν οἷς καὶ τὰ ἐκ τῶν τροφῶν ἐγγίνεται.

§ 33. Ἀφεκτέον ἄρα οὐχ ἧττον τῶν ἄλλων, καὶ τροφῶν τινῶν, ὅσαι τὸ παθητικὸν ἡμῶν τῆς ψυχῆς ἐγείρειν [1] ἐπεφύκεισαν. σκεπτέον δέ τι καὶ τῇδε.

[2] Δύο πηγαὶ ἀνεῖνται πρὸς δεσμὸν τῆς ψυχῆς ἐνταῦθα. ἐξ ὧν, ὥσπερ θανασίμων πομάτων, ἐμπιμπλαμένη, ἐν λήθῃ τῶν οἰκείων γίγνεται θεαμάτων, ἡδονή τε καὶ λύπη· ὧν παρασκευαστικὴ μὲν ἡ αἴσθησις, καὶ ἡ κατὰ τὴν αἴσθησιν ἀντίληψις, αἵτε συνομαρτοῦσαι ταῖς αἰσθήσεσι [3] φαντασίαι τε δόξαι καὶ μνῆμαι, ἐκ δὲ τούτων

auulsionis secum ferre consuenit. Illa autem uoluntaria separatio ex assidua affectuum incuria & inexercitatione exsistit. incuriam autem hanc illud praestat, si una cum assiduae rerum intelligibilium cogitatione ab indumentis abstineamus, quae perturbationes in nobis excitant: inter quae illa etiam sunt, quae ad uictum spectant.

§ 33. Nobis igitur non minus quam ab aliis, a cibis quibusdam abstinendum est, qui ea natura sunt, ut affectuosam animae nostrae uim incitent. Qua de re considerandum in hunc modum est. Duo fontes hinc ad uinculum animae fluunt, ex quibus ipsa quasi lethali potione repleta in propriarum contemplationum obliuionem inducitur, uoluptas uidelicet, & dolor: quos quidem tum sensus, quaeque sensu fit perceptio, tum quae sensum consequuntur imaginationes & opiniones, & memoriae praeparant: ex quibus

ἧττόν τι. In *Flor:* nempe & *Lugdun:* legebatur οὐχ ἧτται οὗ ἀπεσ. Distinguendum forte ἐτύγχανεν. οὗσα ἀπόστασις, veri nominis ἀπόστασις, οὐχ ἡ. οὗ ἀπ. Statim τι delet *Meerm.* & dein pro ἀποσπάσεως legit ἀποστάσεως.

2. Ἡ μετὰ τῆς πρὸς τὰ ν. δ.] E lectione codicis *Lipsiensis* efficiam ἡ μέγα πρὸς τὰς νοητὰς διαρκοῦσα φροντίδας ἀποχὴ τῶν τ. π. ubi μέγα idem est atque μεγάλως. *magnum & multum proficiens, vel potens ad curas rerum immortalium praesidium est continentia a sensibus.* Reisk. Mox ἐκ ante τῶν τρ. deest *Lips.* & pro ἐγγίνεται *Bodlei.* γίγνεται.

1. Ἐπεφύκεισαν.] Editor *Lugdun:* quo cum consentit *cod. Lips.* & *Meerm.* ἐπεφύκεσαν. Paullo ante *Abresch.* malebat ἄλλων, ἢ καὶ τρ.

2. Δύο πηγαὶ ἀν. &c.] Sumsisse videtur e Platone, qui de voluptate & dolore loquens L. I. Leg. p. 776. F. δύο γὰρ αὗται πηγαὶ μεθεῖνται φύσει ῥεῖν. ὧν ὁ μὲν ἀρυτόμενος ὅθεν τε δεῖ καὶ ὁπότε καὶ ὁπόσον, εὐδαιμονεῖ &c. Adscriptum erat in margine *Lips.* & *Meerm.* σῆ τίνες αἱ δύο πηγαὶ ἐξ ὧν ὥσπερ πιοῦσα ἡ ψυχὴ ἑαυτῆς ἐπιλανθάνεται.

3. Φαντασίαι τε δ. κ. μ.] Recte *Lips.* ac *Meerm.* φαντασίαι τε καὶ δόξαι. nisi forte sedem mutaverit, ac fuerit φαντασίαι, δόξαι τε

bus excitati affectus, omniſque irrationalis uis craſſior affecta animam deorſum trahunt, & a proprio amore erga id quod eſt prorſus auertunt. Ab his igitur pro uiribus recedendum eſt. Receſſio autem affectibus qui ex ſenſibus & irrationali ui exiſtunt, excluſis procuranda eſt. Senſus autem ex iis fiunt, quae uel uidentur, uel audiuntur, uel quae guſtatu, aut olfactu, aut tactu percipiuntur. ſenſus enim quaſi metropolis quaedam alienigenae affectuum coloniae in nobis extitit. Ecce enim per ſingulos ſenſus inſpice, quantum perturbationum fomentum in nos

των ἐγειρόμενα τὰ πάθη, καὶ πᾶσα ἡ [4] ἀλογία παχυνομένη, κατάγει τὴν ψυχὴν καὶ τοῦ οἰκείου περὶ τὸ ὂν ἀποςρέφει ἔρωτος. ἀποςατέον ἄρα εἰς δύναμιν τούτων. [5] αἱ δὲ ἀποςάσεις διὰ τῶν ἐκκλίσεων τῶν κατὰ τὰς αἰσθήσεις παθῶν, καὶ τῶν κατὰ τὰς ἀλογίας. [6] αἱ δὲ αἰσθήσεις ἢ διὰ τῶν ὁρατῶν, ἢ τῶν ἀκουςῶν, ἢ γευςῶν, ἢ ὀσφραντῶν, ἢ ἁπτῶν. [7] οἷον γὰρ μητρόπολις ἡ αἴσθησις ἦν τῆς ἐν ἡμῖν ἐκφύλου τῶν παθῶν ἀποικίας. φέρε γὰρ, ἴδε καθ' ἑκάςην ὅσον τὸ [8] ὑπέκκαυμα εἰσρεῖ τῶν παθῶν εἰς

τε καὶ μν. Scimus enim Graecos ſubinde alteri coniungendorum particulam τε ſubiicere, uti *Paull.* I. ad Corinth. I, 30. quo in loco ideoque vocem σοφία ad Dominum Chriſtum, cum Clar: *Boſſio* Obſ: Crit: I, 1. referre, neceſſe non videtur.

4. Ἀλογία παχυνομένη.] Παχύνειν eleganter ad animum transfertur. Ἐμψύχων βρώσεις τὸν νοῦν παχύνειν dicuntur *Philoſtr:* Vit: Apoll: I, 8. Hinc παχεῖς homines ſtupidi, ἀνόητοι, uti e *Suida* aliisque notum. Multa huius generis habent V. D. ad illa *Matth.* XIII, 15. ἐπαχύνθη ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου. Noſter infra δεσμὸν παχύνειν dicit § 38. Hinc ſumſerunt veteres Theologi. Ἡ ἁμαρτάνουσα ψυχὴ παχύνεται, ἡ δὲ ἀρετὴ λεπτύνει. *Orig:* Select: in Pſalm: p. 699. ubi Vid: Comment: Latini ſic *pingue ingenium* & ſimilia dicunt.

5. Αἱ δὲ ἀποςάσεις διὰ τῶν ἐκκλ.] *Lipſ.* & *Meerm.* ἐκκλείσεων. *declinationem cum ratione* εὔλογον ἔκκλισιν vocat *Diog: Laërt:* VII, 116. Non omitte cum his contendere pulcrum locum *Max. Tyr.* Diſſert. XVII, 7. nam nimis prolixus eſt, ut adſcribam.

6. Αἱ δὲ αἰσθήσεις &c.] Haec & ſequentia reſpicit *Hieron:* adv: Iovin: L. II, 8. *Per quinque ſenſus, quaſi per quasdam feneſtras, vitiorum ad animam introitus eſt. non poteſt ante metropolis & arx mentis capi, niſi per portas eius irruerit hoſtilis exercitus. Horum perturbationibus anima praegravatur. & capitur adſpectu, audita, odoratu, ſapore, tactu. Si circenſibus quiſpiam delectatur, ſi athletarum certamine, ſi mobilitate hiſtrionum, ſi formis mulierum* &c. Pro ὀσφραντῶν in *Lipſ.* eſt ὀσφραντικῶν.

7. Οἷον γὰρ μητρόπολις &c.] Pulcrum comparandi genus. Sic hiſtoriam τῆς φιλοσοφίας μητρόπολιν, ob praecepta vitae quae inde, tanquam e metropoli coloniae, prodeunt, apud *Diod. Sic.* L. I, 2. ubi multa alia *Weſſeling.* Similis elegantiae eſt iſtud Diogenis, qui φιλαργυρίαν εἶπε μητρόπολιν πάντων κακῶν, apud *Laërt.* in vita eius. quo cum contendere ſolent optimi interpretes dictum *Paulli I.* ad Tim. VI, 10. Eadem φιλαργυρία eleganter ἀκρόπολις τῆς κακίας *Clem. Alex.* Paedag. II, 3. Et Strom. VII. p. 718. μητρόπολις κακίας ἡδονή. πλεονεξία μητρόπολις κακῶν, *Pallad.* de Vit. Ioan. Chryſ. p. 45.

8. Ὑπέκκαυμα εἰσρεῖ τ. π.] Similiter Greg: Naz: Orat: XVIII. τῶν παθῶν ὑπεκκαύματα. & ὑπέκκαυμα ἐπιθυμίας *Clem. Alex.* Strom. L. II.

εἰς ἡμᾶς. τοῦτο μὲν ἐκ τῆς κατὰ τὰς θέας [9] ἵππωντε ἁμίλλης καὶ ἀθλητῶν ἢ τῶν [10] ἐκλελυγισμένων ὀρχήσεων. τοῦτο δὲ ἐκ τῆς ἐπιβλέψεως τῆς πρὸς τὸ θῆλυ. αἱ δέλεαρ τοῦ ἀλογίςου, παντοίαις ἐπιθέτοις παγίσι χειροῦνται τὸ ἄλογον.

§ 34. Κατὰ γὰρ πάντα τὰ τοιαῦτα [1] ἐκβακχευομένη ὑπὸ τῆς ἀλογίας ἀναπηδᾶν τε [2] ποιεῖ καὶ ἐκβοᾶν καὶ κεκραγέναι, τῆς ἔξω ταραχῆς ἀπὸ τῆς ἔνδον ἐκκαιομένης; ἣν ἀνῆψεν ἡ αἴσθησις. [3] αἱ δὲ διὰ τῶν ἀκοῶν ἐμπαθεῖς οὖσαι κινήσεις, ἔκτε ποιῶν ψόφων, καὶ ἤχων, αἰσχρορρημοσύνης τε καὶ λοιδορίας, [4] ὡς τοὺς μὲν πολλοὺς τέλεον τοῦ λο-

nos influat: partim ex certaminis equorum & athletarum, aut lasciuarum saltationum spectatione: partim ex foeminae contemplatione: quae escam irrationali facultati exhibentes eam uariis iniectis laqueis undequaque inuadunt, ac subiugant.

§ 34. Omnibus enim his ob rationis expertem uim debacchans anima facit, ut exiliant, ut clament, ut uociferentur homines, dum externa turbatio inflammatur ab interna; quam sensus incenderat. Quae uero per auditum accidunt ex quibusdam clamoribus, & sonis turpiloquii, & convicii adeo turbulentae agitationes sunt, ut plerique quasi penitus e ratione exces-

II. p. 406. B. Vid: *Kust:* ad *Suid:* in V. pro εἰσρεῖ male *Lips.* εἰρεῖν.

9. Ἵππων τε ἁμίλλης.] Ludi equestres dicuntur simpliciter ἅμιλλαι, vel ἅμιλλαι ἵππων seu ἱππικαί. Conf: *Spanbem:* ad *Iulian:* Orat: p. 257. quem iam laudatum video *Wolfio* ad *Liban:* Epist: 648.

10. Ἐκλελυγισμένων ὀρχήσεων.] Λυγίζειν in palaestra proprie dicebatur, qui ictus adversarii caput aliamve corporis partem subito inflectendo eludebat. Hinc notare coepit corpus frangere in molles quoscunque motus, quod saltantium artibus, quae olim athleticarum pars erant, proprium est. λυγιςικὸς ὀρχηςής apud *Polluc: IV.* Segm: 97. Vid: *Kubn:* ad Eumd: L. VI, 27. Et *Spanbem:* ad *Arist:* Ran. 787. Eleganter Greg: Nazianz: ςηλιτ. II. p. 107. Ἀνελάβωμεν ψαλμωδίαν ἀντὶ τῶν αἰσχρῶν λυγισμάτων τε καὶ ᾀσμάτων. ubi Schol: λυγίζεσθαί ἐςι, τὸ τεχνικῶς ὀρχεῖσθαι καὶ θρύπτεσθαι. A flectendo & torquendo transiit in significatum *cruciandi.* Vid: infra IV, 13. Adscriptum erat *Lips.* καταδρομὴ τῶν ἀπὸ τῶν αἰσθήσεων ἡμῖν ἐγγινομένων αἰσθημάτων. & sic etiam *Meerm.*

1. Ἐκβακχευομένη.] Scilicet ἡ ψυχή. quod haud scio an sit addendum, cum longo ante intervallo praecesserit.

2. Ποιεῖ καὶ ἐκβοᾶν καὶ κεκρ.] Ita postquam ventris libidinem & Veneris voluptatem amputandam dixerat *Max. Tyr.* pergit, Diss. IV, 8. μέχρι δὲ ταῦτα τῷ συζῇ, καὶ συντρέφεται, καὶ πρὸς αὐτὰ τῇ θεραπείᾳ νένευκεν, ἀνάγκη τὰς ἐκείνων ὀρέξεις κρατεῖν, καὶ βοᾶν τὴν ψυχὴν τὰς ἐκείνων φωνάς. ubi Vid: *Markl.* Nostri non oblitum. Iungit duo illa etiam *Athen.* L. XIII. p. 601. B. Καὶ ὁ Ρηγῖνος βοᾷ καὶ κέκραγεν. *Euseb:* P. E. p. 91. A. ἀληθὴς λόγος βοᾷ καὶ κέκραγε. Mox *Flor.* & *Lips.* ἐκκαομένης.

3. Αἱ δὲ διὰ τῶν ἀκοῶν. *Hieron:* loco paullo ante laud. *Rursus auditus vario organorum cantu, & vocum inflexionibus delenitur, & carmine poëtarum & comoediarum, mimorumque urbanitatibus & strophis, quidquid per aures introiens, virilitatem mentis effeminat.*

4. Ὡς τοὺς μὲν πολλοὺς &c.] Ὡς videtur de-

cesserint, furentes ferantur: alii contra effoeminati omnibus modis immutentur. Suffimentorum autem usus, aut odorati flatus, qui amores sui amatoribus uenditant, quantum irrationalem in anima uim saginent nemo est qui nesciat. Nam de turbationibus quae gustatu admittuntur, quid dicere quispiam posset? Praesertim cum inde duplex uinculum innectatur, alterum, quod ex gustatione ab affectibus inpinguatur: alterum, quod ex alienorum corporum repletione graue, ac ualidum redditur. Venena enim, ut quidam

λογισμοῦ ἐκδεδυκότος φέρεσθαι ποιοῦν [5] οἰστρουμένους, τοὺς δ' αὖ θηλυνομένους, παντοίας στροφὰς ἑλίττεσθαι. [6] θυμιαμάτων δὲ χρίσεις ἢ δυσώδεις πνοιαὶ, αἵτε τοὺς αὐτῶν ἔρωτας τοῖς ἐρασταῖς ἐμπορευόμεναι, τίνα λελήθασιν, [7] ὅσην τῆς ψυχῆς τὴν ἀλογίαν πιαίνουσι; περὶ γὰρ τῶν διὰ τῆς γεύσεως, τί ἄν τις καὶ εἴποι παθημάτων, διπλοῦ μάλιστ' ἐνταῦθα τοῦ δεσμοῦ συμπλεκομένου· τοῦ μὲν, ὃν ἐκ τῆς γεύσεως τὰ πάθη πιαίνει· τοῦ δὲ, ὃν ἐκ τῆς ἐμφορήσεως τῶν ἀλλοτρίων σωμάτων βαρύντε καὶ δυνατὸν ἐργαζόμεθα· φάρμακα γὰρ, [8] ὥς που τὶς

delendum. forte τέλεον τὸν λογισμὸν (vel τοὺς λογισμοὺς) ἐκδεδυκότας φέρεσθαι ποιοῦσιν οἰστρουμένους. REISK.

5. Οἰστρουμένους.] Ita prius legebatur φέρεσθαι ποιοῦν οἰστρουμένους. Gallicus interpres ad marginem libri annotarat λοιπὸν. ego οἶον. utrumque in textum irrepsit. Posterius autem ego verius judico. VALENT. Mihi ὡς — ποιεῖν, vel ὡς — ποιοῦσιν legendum videtur. αἱ δὲ διὰ τῶν ἀκοῶν ἐμπαθεῖς — tales sunt, ὡς ποιεῖν οἰστρουμένους φέρεσθαι &c. Vel ὡς ποιοῦσιν &c. τίνα λελήθασιν: quae e sequentibus huc etiam referri possunt. Lene sane est remedium.

6. Θυμιαμάτων δὲ χρίσεις ἢ δ. π.] Forsan θυμ. ἢ χρίσεων δυσ. Hoc εὐώδεις erat conjectura Gallici interpretis, & omitti debuit. Putavi enim non opus esse, ut mutaretur δυσ. sed ferri posse θυμ. ἢ χ. δυσ. πνοιαί. VALENT. Forte θυμιαμάτων δὲ χρήσεις ἡδυσώδεις, πνοιαίτε τοὺς αὐτῶν ἔρωτας — rarum quidem est vocabulum ἡδυσώδης pro ἡδύοσμος, & rara constructio χρήσεις ἡδυσώδεις θυμιαμάτων pro χρήσεις θυμιαμάτων ἡδυωδέων. videtur tamen Porphyrius ea usus dictione, quam illa ferebat aetas, dura, affectata, saepe monstrosa, id, quod posuimus, dedisse. REISK. *Hieron: II. adv: Iovin:* 8. *odoris autem suavitas, & diversa thymiamata, & amomum, & cyphi, oenanthe, muscus, & peregrini muris pellicula, quod dissolutis & amatoribus conveniat, nemo nisi dissolutus negat.* Quem εὐώδεις πν. legisse suspiceris. Pro χρίσεις restituendum χρήσεις Doct: *Abreschio* merito (idque prima manus in *Meerm.* dederat) videbatur, & mox αἵ vel αἵ γε.

7. Ὅσην ἀλογίαν πιαίνουσι.] Ita restitui. nescio enim qua auctoritate fretus *Valent.* ὅσον ediderit. Omnes consentiunt in ὅσην. Eleganter autem πιαίνειν ἀλογίαν dixit, uti πιαίνειν δεσμὸν, πάθη & similia familiares Philosophis sunt locutiones. πιαίνειν τὸν τῆς ψυχῆς δεσμὸν *Iulian:* Orat: VI. p. 198. quod δεσμὸν παχύνειν dicit Noster § 38. de qua voce supra.

8. Ὡς που τὶς ἰατρῶν ἔ.] Pertinet huc etiam dictum Antiphanis, Medici Delii, vel hanc

τὶς τῶν ἰατρῶν ἔφη, οὐ μόνα τὰ σκευαστὰ ὑπὸ τῆς ἰατρικῆς, ἀλλὰ καὶ τὰ καθ' ἡμέραν εἰς τροφὴν παραλαμβανόμενα, σιτία τε καὶ ποτὰ, καὶ πολὺ μᾶλλον τὸ θανάσιμον ἐκ τούτων τῇ ψυχῇ ἀναδίδοται, ἢ ἐκ τῶν φαρμακειῶν εἰς διάλυσιν τοῦ σώματος κατασκευάζεται. αἱ δὲ ἁφαὶ, μόνον οὐ σωματοῦσαι τὴν ψυχὴν [9] καὶ εἰς ἀνάρθρους ψόφους, οἷα δὴ σῶμα, πολλάκις ἐμπίπτειν ἠρέθισαν. ἐξ ὧν αἱ μνῆμαι καὶ αἱ φαντασίαι, αἵτε δόξαι ἀθροιζόμεναι [10] ἑσμὸν τῶν παθῶν ἐγείρουσαι, φόβων, ἐπιθυμιῶν, ὀργῶν, [11] ἐρώτων, φίλτρων, λυπῶν, ζήλων, μεριμνῶν, νοσημάτων, τῶν ὁμοίων παθῶν πλήρη ἀπέδειξαν.

§. 35. Διὸ πολὺς μὲν ὁ ἀγὼν, τούτων καθαρεῦσαι, πολὺς δὲ [1] ὁ πόνος ἀπαλλαγῆναι αὐτῶν τῆς μελέτης, καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν,

dam: medicus dixit, non sola ea sunt, quae a medicina conficiuntur: Sed esculenta etiam & potulenta, quae quotidie in alimentum sumi consueuerunt: ex quibus letifera uis magis in animam diffunditur, quam ex uenenis pernicies ad dissolutionem corporis inferatur. iam uero tactus animam fere corpoream reddentes saepe efficiunt, ut in inarticulatos sonos, quasi iam corpus euadat. Ex quibus quidem omnibus memoriae, imaginationes, & opiniones collectae innumero perturbationum grege concitato, timorum, cupiditatum, irarum, amorum, illecebrarum, dolorum, aemulationum, solicitudinum, atque huiusmodi perturbationum morbis animam replent.

§ 35. Atque iccirco ab his expurgari difficile est: magnusque admodum labor est suscipiendus, si ab horum meditatione uolumus liberari, cum die nobi

hanc unam esse morborum caussam τῶν ἐδεσμάτων τὴν πολυειδίαν, apud *Clem. Alex.* Paedag. L. II. p. 140. B.

9. Καὶ εἰς ἀνάρθρους ψόφους] Locum hunc non intelligo. est enim obscurum, quinam illi sint inarticulati soni, in quos tactus incurrat. aut si ἐκπίπτειν malumus, evehatur & impingatur, ut navis in scopulos. REISK. Strepitus & tumultus intelligo, in quos per sensum istum anima incidit. Respicit haec *Hieron: II.* adv: Iovin: 8. *Tactus autem alienorum corporum, & feminarum ardentior appetitus, vicinus insaniae est. Ob hunc sensum cupimus, irascimur, gestimus, invidemus, aemulamur, solliciti sumus . . . maxime cum tactus depingat sibi etiam praeteritas voluptates, & recordatione cogat animam compati, & quodammodo exercere quod non agit. Lips.* δὲ ante ἁφαὶ non habet. Male *Meerm.* εἰς ἄρθρους.

10. Ἑσμὸν τῶν παθῶν.] Infra L. II, 62. ἑσμὸν κακῶν dicit. *Hesych:* ἑσμός. πλῆθος. ubi multa huius generis Viri Docti.

11. Ἐρώτων, φίλτρων.] Infra L. II, 42. ἐρωτικὰ & φίλτρα etiam iunguntur. φίλτρον modo de pharmaco amoris caussa dato, modo etiam de amore coniugali, vel qui erga liberos exseritur, adhiberi solet. Res nota. vide tantum *Wolf:* ad *Liban:* Ep. 76. Perperam *Meerm.* φόβον, ἐπιθ.

1. Ὁ πόνος ἀπαλλαγῆναι.] *Lips.* πόνος ἄπονος ἀπαλλαγῆναι, e correctione, nam antea exara-

noctuque necessaria nos sensuum coniunctio ubique comitetur. Vnde quanta in nobis facultas est, procul ab huiuscemodi locis est abeundum, in quibus etiam inuitus in multitudinem incidat, necesse est. cauendaque in primis pugna quae ex horum experientia exoritur, & si uis, etiam uictoria: amplectendaque inexercitatio, quae ab inexperientia existit.

§ 36. Sic etenim audimus ueterum famam ante uirorum, Pythagoreorum, & sapientum: quorum alii deserta maxime loca sibi ad habitandum deligebant: alii in urbibus quidem, sed in templis tamen & fanis uitam traducebant, ad quae turbae omnis aditus praecludebatur. Plato uero habitare Academiam uoluit, quae praeterquam quod lo-

co

ραν, ἐκ τῆς κατὰ τὴν αἴσθησιν ἀναγκαίας συμπλοκῆς ἡμῖν παρούσης. ὅθεν ὅση δύναμις, ἀποστατέον τῶν τοιούτων χωρίων, ἐν οἷς καὶ μὴ βουλόμενόν ἐστι περιπίπτειν [2] τῷ πλήθει· καὶ εὐλαβητέον τὴν ἐκ τῆς πείρας μάχην, καὶ εἰ βούλει καὶ νίκην καὶ τὴν ἐκ τῆς ἀπειρίας ἀγυμνασίαν.

§ 36. [1] Οὕτω γὰρ καὶ τῶν πρόσθεν ἀκούομεν κλέα ἀνδρῶν, Πυθαγορείωντε καὶ σοφῶν· ὧν οἱ μὲν, τὰ ἐρημότατα χωρία κατώκουν· οἱ δὲ καὶ τῶν πόλεων τὰ ἱερὰ καὶ τὰ ἄλση, ἐξ ὧν ἡ πᾶσα ἀπελήλαται τύρβη. Πλάτων δὲ τὴν Ἀκαδημίαν οἰκεῖν εἵλετο, οὐ μόνον ἔρημον [2]

καὶ

rata erat media vox ἀπόνως. quod sit tolerabilius, neque tamen necessarium. Reisk. dein *Meerm.* καθ' ἡμέραν.

2. Τῷ πλήθει.] Forte τῷ πάθει id quod non modo res ipsa subiicit, sed etiam confirmat scholium marginale, argumentum loci complectens & memoriae proponens, rubrica in margine *cod. Lips.* scriptum ὅτι δεῖ. ἀφίστασθαι τῶν χωρίων, ἀφ' ὧν πάθεσι περιπίπτομεν. Reisk. Vulgatum munit sequens §. καταδ. αὐτῇ ὑπὸ τοῦ πλήθους οὐκ ἀλλ. Male *Meerm.* paullo ante ἀποστατέων.

1. Οὕτω γὰρ καὶ τῶν &c.] Pergit Nostrum sequi *Hieron:* l. l. c. 9. *His igitur rationibus invitati multi philosophorum, reliquerunt frequentias urbium, & hortulos suburbanos . . . Nam & Pythagoraei huiuscemodi frequentiam declinantes, in solitudine & desertis locis habitare consueverunt. Platonici quoque & Stoici in templorum lucis & porticibus versabantur . . . Sed & ipse Plato, ut posset vacare philosophiae, elegit Academiam villam ab urbe procul, non solum desertam, sed & pestilentem. Quosdam legimus effodisse sibi oculos &c.* Pro οὕτω *Meerm.* οὕτως.

2. Καὶ πόῤῥω τοῦ ἄστεως.] Locus hic satis est difficilis. Legebatur κ. π. τῆς ἄστεως, correximus autem τοῦ e *cod. Lips.* & *Meerm.* Hoc quidem leve, & scripturae compendio donandum. Sed quomodo Academiam πόῤῥω τοῦ ἄστεως dicere potuit? quae ἐγγυτάτω recte *Paus.* in Attic. p. 55. omniumque consensu aliquot tantum passuum spatia ab urbe erat seiuncta. Vidit hanc difficultatem *Meurs.* qui ideoque in Ceram: c. 20. rescribit καὶ πρὸ τοῦ ἄστεος, ut apud *Etymol:* M. auctorem legitur. Et sic etiam *Markl:* ad *Max: Tyr:* Diss: V. p. 661. Tum vero oportet errorem hunc aliquot iam secula auctorem nostrum

ob-

καὶ πόῤῥω, τοῦ ἄστεως χωρίον, ἀλλὰ καὶ, ὥς φασιν, [3] ἐπίνοσον. ἄλλοι δὲ καὶ τῶν ὀφθαλμῶν οὐκ ἐφείσαντο, πόθῳ τῆς ἔνδον ἀπεριςπάςου θεωρίας. εἰδέ τις οἴεται συνανθρωπεύων καὶ ἐμπιπλὰς τὰς αἰσθήσεις τῶν κατ' αὐτὰς παθῶν, αὐτὸς μένειν ἀπαθὴς, λέληθεν αὐτὸν καὶ τοὺς αὐτῷ πειθομένους ἀπατῶν, ἀγνοῶντε ὡς [4] πολὺ τῶν παθῶν καταδεδούλωται αὐτῇ ὑπὸ τοῦ πλήθους, οὐκ ἀλλοτριώσει. οὐ γὰρ δὴ μάτην, οὐδὲ [5] τῆς φύσεως καταψευδομένης, τῶν φιλοσόφων ἔλεγεν, ὁ φάς. [6] οὗτοι δέ που ἐκ

co erat deſerto, & procul ab urbe, parum etiam ſalubris, ut aiunt, habebatur. Quin nonnullos quoque fuiſſe conſtat, qui deſiderio internae contemplationis, ne diſtraherentur, oculis ſibi non pepercerunt. Quod ſi quis ſimul cum hominibus uerſando, ac ſenſus ſuis affectionibus explendo, ſe futurum eſſe impatibilem putat, is & ſe & alios quibus id perſuaſerit, decipit: neque aduertit, ſe eo ipſo quod a multitudine non alienatur, maxime in affectuum poteſtatem ceſſiſſe. Non enim temere neque de natura philoſophorum mentiens aſſeruit ille, qui dixit. Hi uero a pueritia primum iter in

obſediſſe, nam *Hieron:* l. l. ſic iam legit, *elegit Academiam, villam ab urbe procul.* Crediderim paene intervallum tantum aliquod, licet breviſſimum, ſignificari. Graecorum μακράν & Latinorum *Procul* eo modo adhiberi ad *Matth.* VIII, 30. dudum notarunt Viri Doct: Immo & μακράν & τὸ πόῤῥω *quamvis diſtantiam*, etiam *breviſſimam* notare, obſervat Clar: *Alberti* ad *Heſych:* in V. ἐκεῖ. Ἄςυ peculiariter dici *Athenas*, uti *Urbs* Roma, *Fluvius* Nilus &c. norunt qui nondum aere lavantur.

3. Ἐπίνοσον.] Id alii quoque ſignificant. *Aelian: V. H. IX,* 10. Πλάτων, νοσεροῦ χωρίου λεγομένου εἶναι τῆς Ἀκαδημίας. ubi plura hac de re *Interpr.* Quae ſi vera ſunt, parum profeciſſe dicendum eſt Cimonem, qui ἐκαλλώπισε τὸ ἄςυ, τὴν Ἀκαδημίαν ἐξ ἀνύδρου καὶ αὐχμηρᾶς κατάῤῥυτον ἀποδείξας ἄλσος, ἠσκημένον ὑπ' αὐτοῦ δρόμοις καθαροῖς καὶ συσκίοις περιπάτοις, apud *Plut:* T. I. p. 487. C. Mox τῶν omiſerat *Cantabr:* contra fidem priorum editorum & *codicum* meorum.

4. Πολὺ τῶν π. κ. &c.] Melius καταδεδούλωται αὐτὸν & καταδ. active accipiendum eſt. Quod ſolet. VALENT. Poſterius hoc veriſſimum, ſed αὐτὸν ſubintelligere malim. Nota eſt vis verbi medii, & quam vane in *Soloec: Lucian:* legatur τὸ καταδουλοῦσθαι μὲν ἑτέρω, τὸ καταδουλοῦν δὲ ἑαυτῷ γίγνεται. *Duk:* ad *Thuc: III,* 70. & alii oſtenderunt. Senſus ergo eſt, τὸ πολὺ τῶν π. καταδ. αὐτὸν αὐτῇ (vel αὐτῇ τῇ) οὐκ ἀλλοτρ. Poſtremis illis adſcripſerat *Reisk.* proprie *non --- alienationi a vulgo.* οὐκ — ἀλλοτρίωσις eſt quaſi unum vocabulum, & ſic exaratum erat in *Meerm.* Nota Grammaticorum figura τοῦ ὑφ' ἕν.

5. Τῆς φύσεως καταψευδομένης.] Καταψευδόμενος. ſignificatur Plato, cuius ille locus nobilis legitur in Theaeto. REISK. Optime. καταψεύδεσθαι cum genitivo Graecis paſſim eſt *mentiri aliquid de aliquo*, temere alicui aliquid adfingere. Sic καταψεύδεσθαι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, infra L. IV, 21. Alia dabit *Periz:* ad *Ael:* V. H. XII, c. 36.

6. Οὗτοι δὲ πού ἐκ νέων &c.] Haec usque ad

in plateam ne sciunt quidem, neque ubi forum, aut curia, aut quicpiam aliud publicum ciuitatis collegium constitutum sit. leges autem, & decreta quae uel dicuntur, uel scribuntur, neque uident, neque audiunt. studia uero sodalitatum ad magistratus, & conuentus, & coenae, & commessationes cum psaltriis, ne in somnis quidem ipsi agendae occurrunt. Nam bene ne an male quicpiam in ciuitate euenerit, aut alicuine a maioribus aut uiris aut mulieribus malum aliquod contigerit, magis eum latet, quam marini calculi qui appellantur. atque haec omnia neque an nesciat, nouit: quippe cum non captandae gloriae causa ab his abstineat. sed reuera corpus tantum eius in ciuitate maneat, & uersetur: mens autem omnia haec parua & nihil omnino esse existimans

ἐκ νέων πρῶτον μὲν εἰς ἀγορὰν οὐκ ἴσασι τὴν ὁδὸν, οὐδὲ ὅπου δικαστήριον ἢ βουλευτήριον, ἤ τι κοινὸν ἄλλο τῆς πόλεως συνέδριον· νόμους δὲ καὶ ψηφίσματα λεγόμενα ἢ γεγραμμένα, οὔτε ὁρῶσιν, οὔτε ἀκούουσι· [7] σπουδαὶ δὲ ἑταιρειῶν ἐπ' ἀρχὰς, καὶ σύνοδοι, καὶ δεῖπνα, καὶ σὺν αὐλητρίσι κῶμοι, οὐδὲ ὄναρ πράττειν προσίσταται αὐτοῖς· εὖ δὲ ἢ κακῶς τὶ γέγονεν [8] ἐν πόλει, ἤ τι τῳ κακόν ἐστιν ἐκ προγόνων γεγονὸς, πρὸς ἀνδρῶν ἢ γυναικῶν, μᾶλλον [9] αὐτὸν λέληθεν, ἢ οἱ τῆς θαλάττης λεγόμενοι χόες. καὶ ταῦτα πάντ', οὐδ' ὅτι οὐκ οἶδεν, οἶδεν· οὐδὲ γὰρ αὐτῶν ἀπέχεται τοῦ εὐδοκιμεῖν χάριν, ἀλλὰ τῷ ὄντι τὸ σῶμα μόνον ἐν τῇ πόλει κεῖται αὐτοῦ

ad finem Sect: e *Platone* sumta sunt, in Theaet: 127. unde multi alii etiam in sua rura derivarunt. *Clem: Alex:* Strom: L. V. p. 596. *Theodor:* Serm: de Virt: Act: p. 667. *Euseb:* P. E. L. XII. p. 602. & XIII. p. 672. D. quae collata sibi mutuam opem praestent. μὲν debet *cod: Lips.* & *Meerm.*

7. Σπουδαὶ δὲ ἑταιρειῶν.] Sic edi curavimus. antea legebatur σπουδαίτε. non tantum *cod. Meermanniani* auctoritas, sed & *Plato*, & quos eum descripsisse dixi, ita iubent. Pro ἑταιρειῶν, *Clem: Alex:* & *Eus:* ἑταιριῶν. ει & ι, quia sonus paene idem erat, in hisce passim confundi supra diximus.

8. Ἐν πόλει.] Ita recte. Solus *Cantabr:* ἐν omiserat, sed *Plato* & ceteri contra veniunt. Dein τῳ κ. restitui pro τὸ κ. quod prius legebatur. Recte τῳ editur apud *Euseb:* & Platoni atque aliis reddendum est. Idem iubet Edit: *Florent:* & *Cod. Lips.* nisi quod in hoc pro enclitico τῳ, exaratum fuerit τῷ, quod etiam est in *Meerm.* Pro ἐκ προγόνων *Theod:* sed solus, ἐν προγόνων. *Plato* autem & *Eus:* ἢ πρὸς ἀνδρῶν.

9. Αὐτὸν λέληθεν.] Et *Lugd:* & *Cantabr:* *Edd:* volebant αὐτοὺς. Sed *Plato* & reliqui contradicunt. Non meminerant *Edd:* quod translatitium est, a plurali ad singularem Atticos & alios saepissime transire. χόες Platonis Interpreti redduntur *maris arenae*, quod merito probabat *Heins:* ad *Clem: Alex:* p. 64. Paullo post ἄρχεται *Meerm.* pro ἀπέχεται. male.

10. Πέτεται κατὰ Πίνδαρον.] Apud Platonem in-

καὶ ἐπιδημεῖ· ἡ δὲ διάνοια, ταῦτα πάντα ἡγησαμένη σμικρὰ καὶ οὐδὲν, ἀτιμάσασα, πανταχῇ πέτεται κατὰ Πίνδαρον, εἰς τῶν ἐγγὺς οὐδὲν ἑαυτὴν συγκαθιεῖσα.

§ 37. Διὰ γὰρ τούτων ὁ Πλάτων οὐ καθίεντα εἰς τὰ εἰρημένα, φησὶν ἐξ αὐτῶν μένειν ἀπαθῆ, ἀλλ' ἐκ τοῦ εἰς μηδὲν αὐτῶν συγκαθίεναι. [1] διὸ οὔτε τὴν ὁδὸν οἶδεν, ὅπου τὸ δικαστήριον ἢ βουλευτήριον, οὔτ' ἄλλο οὐδὲν τῶν κατὰ μέρος. [2] οὐκ, οἶδε μὲν, καὶ ἀπαντᾷ, ἀπαντῶν δὲ καὶ ἐμπιπλὰς τὰς αἰσθήσεις ἀπ' αὐτῶν, ὅτι οὐδὲν οὐκ οἶδεν, ἀλλὰ τοὐναντίον ἀπεχόμενον αὐτῶν φησὶ, καὶ μὴ εἰδότα, οὐδ' ὅτι οὐκ οἶδεν, εἰδέναι. εἰς δὲ δεῖπνα καθιέναι οὐδὲ ὄναρ,

mans contemnat, ac quocunque uolitet, ut Pindarus ait, telluris inferas plagas, & superos dimetiens, & coelestia sidera, atque omnem ubique rerum naturam indagans, & in nihil quicquam sese ingerens, quod sit prope.

§ 37. His enim uerbis Plato non ingerentem se in antedicta impatibilem ex ipsis permanere inquit, sed qui in nihil quicquam horum sese ingerat: Iccirco neque iter, inquit, nouit in plateam, neque ubi sit forum, aut curia, aut quicquam aliud huiusmodi particulare. Non inquit, nouit & congreditur, & obuersatur, obuersans uero, atque ex ipsis sensus explens neque an nesciat, nouit: sed e contrario dum ab ipsis abstinet, ipsaque ignorat, tum demum se neque scire ait, an nesciat. Vt ad coenas autem conueniat, ne in somnis quidem, in-

in Theaet: unde hic totus locus acceptus est, legitur φέρεται. Nec tamen non hanc veriorem lectionem puto. nec enim temere ita apud hunc auctorem, summum Platonis amatorem, scriptum arbitror: & grandis haec atque elegans translatio mirifice convenit poëticae locutioni. Praeterea vidi antiquissimum exemplar eius politissimi doctissimique scriptoris, in quo, cum, quemadmodum in excusis intus legatur, in margine tamen adnotatum est, scribi etiam πέτεται. Animadvertendum autem, locum tantum Thebani poëtae ab hoc nostro indicari, cum plenius id carmen a Platone ponatur. Quae enim sequuntur hic, Porphyrii ipsius sunt, suis verbis sententiam absolventis, & quod a magni spiritus poëta magnificentissime prolatum fuit, sine ullo sermonis ornatu tradentis. VICTORIUS.

Πέτεται κατὰ Π.] Praeter illos, e quibus haec omnia petita dixi, haec Pindari etiam respicit *Anton:* L. II, 13. sed alio, quam ceteri sensu, ut *Gatakero* etiam animadversum. Omnes habent πέτεται, nisi quod *Eusebi* πέταται. Hoc certe ποιητικώτερον quam φέρεται. καὶ κατὰ πίνδαρον erat in *Lips.* & *Meerm.* Tum εἰς τι τῶν ἐγγ. *Plato*, & ex illo *Euseb.*

1. Διὸ οὔτε τὴν ὁδὸν οἶδεν. &c.] Forte οὔτ' εἰς τὴν ἀγορὰν λέγει, τὴν ὁδὸν οἶδεν, οὐθ' ὅπου τὸ δικαστήριον. *Qua propter negat Plato eum nosse viam ad forum, nosse item locum iudicii.* REISK. *Meerm.* διὸ ο. τ. ὁδὸν ὅπου τὸ δικ. οἶδεν ἢ βουλ. οὐδ' ἄλλ.

2. Οὐκ, οἶδε μὲν.] Ita distingui iubebat *Reiskius.* & merito. mox bene etiam οἶδεν i-

inquit, occurrit. multo minus igitur is indignaturus est, si iusculo aliquo, aut caruncula priuetur: at omnino curam aliquam his est adhibiturus: & non potius omnia haec parua quidem & nihil, si abstineat, sed si assumat, magna & noxia existimaturus. Cum enim exempla in rerum natura habeat, diuinum esse felicissimum; miserrimum contra, quod diuinitate caret, illi similem, huic dissimilem sese praestabit: uitamque instituet conuenientem illi, cui esse similis uult, tenui admodum uictu contentam, quaeque mortalibus rebus minime repleatur.

§ 38.

καρ, φησὶ, προσίσταται αὐτῷ. σχολῇ ἄρα ἀγανακτήσειεν ζωμῶν καὶ κρεαδίων ἀποστερούμενος, [3] ἢ ὅλως προστήσεται ταῦτα. [4] οὐχὶ δὲ πάντα ἡγησάμενος μικρὰ μὲν καὶ οὐδὲν ἐκ τῆς ἀποχῆς, μεγάλα δὲ καὶ βλαβερὰ ἐκ τῆς προσαγωγῆς, [5] παραδειγμάτων ἐν τῷ ὄντι ἑστώτων, τοῦ μὲν θείου, εὐδαιμονεστάτου, τοῦ δὲ ἀθέου, ἀθλιωτάτου, τῷ μὲν, ὁμοιώσεται, τῷ δὲ ἀνομοιώσεται, τὸν εἰκότα βίον ζῶν, ᾧ ὁμοιοῦται, λιτόν τε τοῦτον καὶ αὐτάρκη καὶ ἥκιστα τοῖς θνητοῖς [6] ἐμφορούμενον.

§ 38.

iterari iubebat, ut sit οὐκ οἶδεν, οἶδεν, ἀλλὰ &c. Frequens est, ut syllabam, vel integram quoque vocem, quae praecesserat negligeret insulsa librariorum natio.

3. Ἢ ὅλως προστήσεται ταῦτα.] Pro προστήσεται prior interpres reposuerat προσθήσεται. sed vel non mutandum est προστήσεται. vel totum ita legendum, ἢ εἰ ὅλως οὐ προσθήσεται. Valent. Forte προσήσεται ad se admittet, adsciscet, amplectetur. Reisk. Omnes consentiunt in προστήσεται. nam προστήσε, quod est in *Lips.* idem fuit. Esset hoc a verbo προΐστημι, cui hic locus non videtur. Si a προσΐστημι descendat, legendum est προσστήσεται, quod placebat Cel: *Abreschio*, cuius verba hic adscribi quam maxime merentur. In huiusmodi compositis, in quibus simplex verbum a σ vel ς incipit, omissione alterius ς in praepositione πρὸς, quidquam fere frequentius. Ita male in H. Steph: Thes: habetur προστερνίζομαι, atque is pariter atque Salmas: in Hes: reponi volunt, προστερνιζόμενος, pro προσστερνίζομαι & προσστερνιζόμενος. Longus L. IV. p. 133. προσεστερνίζετο, καὶ ἐξελθεῖν τῶν περιβόλων οὐκ ἤθελεν. V. *Gat.* ad M. *Anton.* p. 107. & 199. Diluc: Thuc: p. 380. Haec Vir Doct: Προσίστασθαι h. l. per *offendere*, *taedio & oneri esse*, ut saepe apud Graecos, explicat *Reiskius* ad *Plut:* Opusc: p. 390. Solent Graeci hac significatione cum dat: construere. Hic capi potest eodem sensu, quo paullo ante, aut omnino *haec illi contingunt*, *usui veniunt*. de quo vocis usu *Gatak:* ad *Anton: VI*, 46. pro σχολῇ, quod praecessit, *Lips.* perperam σεχολῇ. *Meerm.* σχολη.

4. Οὐχὶ δὲ πάντα &c.] Loco πάντα malim μᾶλλον. & sic totum locum constitui. οὐχὶ δὲ μᾶλλον, ἡγησάμενος, σμικρὰ μ. κ. ο. ε. τ. α. βλαπτήσεσθαι μεγ. δ. κ. φ. ε. τ. προσαγωγῆς, παρ. ε. τ. ἔνδον ὄντι παρεστώτων, τοῦ μ. θ. εὐδ. &c. οὐχὶ δὲ ὁμοιώσεται, caeteris per parenthesin interjectis. Possit quoque pro ἐν τῷ ὄντι legi ἐν τῷ ἔγχιστα ἑστώτων, *exemplis*, *unde id colligatur*, *in proximo assitis*. Reisk.

5. Παραδειγμάτων ἐν τῷ ὄντι ἑστώτων.] *Valent.* correxerat ἐν τῷ νῷ. Nihil innovabit, qui haec *Platonis* esse meminerit, in Theaet: p. 129. D. παραδειγμάτων ἐν τῷ ὄντι ἑστώτων τοῦ μὲν θείου, εὐδαιμονεστάτου, τοῦ δὲ ἀθέου, ἀθλιωτάτου . . . τῷ μὲν ὁμοιούμενοι, τῷ δὲ ἀνομοιούμενοι. ζῶντες τὸν εἰκότα βίον ᾧ ὁμοιοῦνται.

6. Ἐμφορούμενον.] Aut ἐμφερῆ legendum est, h. e. *similem*, aut ἐμφερόμενον. quod pene

§ 38. Ὡς ἕως ἄν τις περὶ βρωτῶν [1] διαφορῆται, καὶ συνηγορῇ [2] ὡς καὶ τόδε βρωτέον, ἀλλ' οὐκ, εἰ διόντε ἦν, ἁπάσης τροφῆς ὅτι ἀφεκτέον διανοῆται, τοῖς πάθεσι συναγορεύων, [3] δοξοκοπεῖ, ὡς μηδὲν διαφερόμενος περὶ ὧν διαφέρεται. βίᾳ μὲν τοίνυν [4] ἑαυτὸν ὁ φιλοσοφῶν οὐκ ἐξάξει. βιαζόμενος γὰρ, οὐδὲν ἧττον ἐκεῖ μένει, ὅθεν ἀπελθεῖν βιάζεται. οὐ μὴν τὸν [5] δεσμὸν παχύνων ἀδιάφορόν τι πράττειν ἡγήσεται. ὥστε τὸ ἀναγκαῖον μόνον διδοὺς τῇ φύσει καὶ τοῦτο κοῦφον καὶ [6] διὰ κουφοτέρων τροφῶν, πᾶν τὸ παρὰ τοῦτο, ὡς εἰς ἡδονὴν συντεῖνον, παραιτήσεται. πέπει-

§ 38. Nam quoad de cibis altercatur quispiam, & edendum esse etiam hoc contendit, & non ea sententia est, ut si fieri posset, omni prosus alimento esse abstinendum assereret; patrocinari is affectibus iactabunde & inaniter uidetur: utpote qui nihil referre ea existimet, de quibus altercatur. At qui philosophatur, per uim quidem coactus ab his sese non abstrahet: qui enim uiolenter cogitur, nihil ominus illic resistere consueuit, unde inuitus abducitur: non tamen si uinculum sibi crassius reddat, aliquid quod nihil referat, facere se existimabit. Qua propter quod necessarium tantum modo est, naturae exhibens, atque id admodum leue, ac quam leuissimis cibis potest, quicquid modum hunc excesserit, utpote ad uoluptatem

idem est, tantumdemqe valet atque συμπεριφερόμενον *accomodantem* sese alteri, aut tandem, adscita lectione *cod. Lipsiensis*, ἐμφορούμενος, legendum τῶν θνητῶν ἐμφορούμενος, aut τῆς θνητῆς βορᾶς ἐμφορούμενος. REISK. Paullo ante pro εἰκότα *Meerm.* perperam εἰκόντα.

1. Διαφορῆται.] Διαφορεῖσθαι h. l. non est *dissentire*, sed *animo angi*, laborare, aequo animo non esse, sit ne aliqua res nec ne sit, hoc sit modo, an alio, sed existimare, multum sua interesse, res ut sit, aut ne ut sit, ut sic se habeat, an aliter. est ergo διαφορεῖσθαι idem ac paullo post διαφέρεσθαι. REISK. Clar. *Abreschio* placebat διαφορῇ τε καὶ vel διαφέρηται καὶ. Pro βρωτῶν *Meerm.* βροτῶν. errore frequenti, ut supra vidimus.

2. Ὡς καὶ τόδε βρωτέον.] Ὡς τόδε καὶ βρωτέον. REISK.

3. Δοξοκοπεῖ] Verbum est rarius. dicitur de inani opinione, quae frustra aliquem obsidet, uti alia conposita huius originis. Apud *Plut.* in Per. p. 154. E. pro δοξοκομπεῖν & δοξοκομπία aliqui *codices* nostram vocem, & δοξοκοπία praeferunt. Postrema hac utuntur plures, & Noster infra II, 52. ubi vide.

4. Ἑαυτὸν ὁ φιλοσοφῶν οὐκ ἐ.] *Holsten:* in Vit: Porph: c. 8. V. D. ad *Hierocl:* in Aur: Carm: p. 260, atque alii ἐξάγειν ἑαυτὸν explicant per *vitam sibi eripere*, quo sensu solet Noster, uti dicemus ad L. II. § 46. capi hic posset de ἀποστάσει, cum quis a sensibus se abducat, atque animum corpore quasi educat, ne eius mole & adfectibus impediatur, quam doctrinam passim inculcat. Locutionis tamen indoles eadem est.

5. Δεσμὸν παχύνων.] Vide supra § 34. & infra δεσμοῦ παχύτητα vocat § 47.

6. Διὰ κουφοτέρων.] Forte διὰ κουφοτάτων τρέφων. scilicet τὴν φύσιν aut τὸ σῶμα. REISK. Mox pro συντεῖνον *Bodl.* prave συντεῖνειν.

7.

tem faciens repudiabit. Persuasum enim habet, quod inquit ille, sensum clauum animae esse, qui multitudine eorum quae percipit ipsam penetrans fruendo corpori agglutinat, atque quodam modo affigit. Nam si sensus purae animae operationi impedimento non essent; quae esset difficultas, ut licet in corpore esset quispiam, nulla tamen corporis motione afficeretur.

§. 39. Quo pacto enim iudicasses, aut dixisses, quid esses passus, nisi affecereris atque adesses iis, quae passus es? Mens siquidem sibi adest, etiam si nos menti ipsi non adsumus. Qui autem mente excessit, illic est quo excessit: discurrensque hac illac prout uariis perceptionibus animum intendit, ibi adest, ubi sensui obiecta res occurrit. Aliud enim erat ex animi intentione alio sensibilia non aduertere: & ali-

πεισαι γὰρ κατὰ [7] τὸν εἰπόντα, ὡς ἧλος ψυχῆς πρὸς τὰ σώματα ἐτύγχανεν ἡ αἴσθησις· [8] αὐτῇ τρώσει τοῦ πάθους ἑαυτῆς συγκολλῶσα καὶ οἷον καθηλοῦσα τὴν ψυχὴν πρὸς τὴν διὰ τοῦ σώματος ἀπόλαυσιν. εἰ γὰρ μὴ ἐνεπόδιζε τὰ αἰσθήματα τῇ τῆς ψυχῆς καθαρᾷ ἐνεργείᾳ, τί δεινὸν ἦν [9] ἐν σώματι εἶναι, ἀπαθῆ μένοντα τῶν διὰ σώματος κινημάτων;

§ 39. [1] Πῶς δ' ἂν ἐπέκρινας καὶ εἶπας ὃ πέπονθας, μὴ πάσχων, μὴ δὲ παρὼν, οἷς ἔπαθες; [2] νοῦς μὲν γάρ ἐςι πρὸς αὐτῷ, κἂν ἡμεῖς μὴ ὦμεν πρὸς αὐτῷ. νοῦ δὲ ὁ παρεκβὰς, ἐκεῖ ἐςὶν, ὅπου καὶ παρεξῆλθεν, καὶ διαθέων γε ἄνω καὶ κάτω τῇ τῆς ἀντιλήψεως προσοχῇ ἐκεῖ πάρεςιν, ὅπου ἡ ἀντίληψις. ἄλλο δὲ ἦν μὴ προσέχειν τοῖς αἰσθητοῖς, τῷ πρὸς ἄλλοις εἶναι· ἀλ-

7. Τὸν εἰπόντα, ὡς ἧλος.] Adscriptum erat in margine *Cod. Lips.* & *Meerm.* τὸν θαυμάσιον Πλάτωνα. De voce ἧλος vide ad finem § 31.

8. Αὐτῇ τρώσει.] Αὐτὴ (in nominativo) τρώσει (vel τῇ τρώσει nam perinde est) τοῦ πάθους ἑαυτὴν συγκολλῶσα. *ipsa semet affigens per impulsum & adactum affectionis.* Reisk.

9. Ἐν σώματι εἶναι.] Utitur eadem locutione *Auctor* Epist. ad Hebr. XIII, 3. ὡς καὶ αὐτοὶ ὄντες ἐν σώματι. quod inlustratum ibi dedere Interpretes.

1. Πῶς δ' ἂν ἐπέκρινας κ. τ. λ.] Καὶ εἶπας ἃ πέπονθας μὴ πάσχειν, μηδὲ παρεῖναι οἷς ἔπαθες, *& quae te movent, iis te negas moveri, neque item in iis te rebus esse, quae te afficiant.* Reisk. Ἐπικρίνειν est *iudicare, diiudicare*, uti infra § 43. Simpliciter quoque per *iudicare* vertendum est in *Luc.* Euang. XXIII, 24. ubi vid: *Elsner.* Post ἔπαθες signum interrogandi posui, ut sensus evaderet claror, *Felic.* auctoritatem secutus.

2. Νοῦς μὲν γάρ ἐςι.] Sine dubio ἐςὶ est legendum. *mens enim semper secum est, tametsi nos a mente aberramus.* Reisk. Antea quippe legebatur ἔςω, sed quod correxerant *Fogeroll.* & *Valent.* firmat *Felic.* Mox *Bodlei.* male παρεξελθεῖν.

3.

ἄλλο δὲ, 3 τῷ ἀφιςάντα νομίζειν ἑαυτὸν μὴ παρεῖναι. οὐ δὴ δείξει τὶς τοῦτο συγχωροῦντα τὸν Πλάτωνα, εἴγε μὴ δ' ἑαυτὸν ἀπατῶντα τοῦτόν τις ἐπιδείξειεν. ὁ δὴ καθιεὶς εἰς βρωτῶν παραδοχὰς, καὶ 4 εἰς θέας ἑκὼν τὰς δι' ὄψεως, ὁμιλίας τε καὶ γέλωτας, αὐτῇ τῇ καθέσει, ἐκεῖ ἐςιν, ὅπου καὶ τὸ πάθος. ὁ δὲ πρὸς ἄλλοις ὢν καὶ ἀποςὰς, οὗτός ἐςιν ὁ διὰ τὴν ἀπειρίαν 5 γέλωτα παρέχων, οὐ μόνον θράτταις, ἀλλὰ καὶ τῷ ἄλλῳ ὄχλῳ, καὶ, ὅταν καθῇ, εἰς πᾶσαν ἀπορίαν ἐμπίπτων, 6 ἀλλ' οὐκ ἐξαναισθητῶν, οὐδὲ ἐξακριβῶν

aliud aſſiſtendo & attendendo exiſtimare ſe non adeſſe. Hoc ſane Platonem concedere oſtendet nemo: niſi etiam ſe ipſum decipere uelit demonſtrare. Qui igitur ultro in edulia admittenda, & ſpectacula, & congreſſus, & riſus ſeſe dedit ipſa deditione & appulſione ibi eſt, ubi eſt affectio. At qui aliis intentus ab his abſiſtit, is ille eſt, qui ob imperitiam non ſolum thracibus ancillis, ſed reliquae etiam turbae riſum exhibet: & cum coactus fuerit, in omnem haeſitationem incidit: non ſane quia ſenſu careat, aut exacte quidem ſentiat, ſed irrationali tantum

3. Τῷ ἀφιςάντα νομ.] Melius eſſet τὸ ἀφιςάντα. VALENT. Idem placebat *Reiskio*, & recte, licet ſciam quid defendendae vulgatae dici poſſit. *Codd.* etiam *Lipſ.* & *Meerm.* habet τὸ. *Bodl.* perquam vitioſe ὦ ὀφιςαντὰ. & dein *Lipſ.* ac *Meerm.* ἀπαντῶντα. idque ediderat *Fogeroll.*

4. Εἰς θέας ἑκὼν τὰς δ. ο. &c.] Διὰ deeſt *Cod. Lipſ.* offendor hoc loco, neque me expedio, quid enim? ſunt ne aliae θέαι, quae non fiunt δι' ὄψεως. eſt ne vocabulum θέα ita ambiguum, ut ἀκρόαμα, ut quemadmodum hoc omne ſpectaculum ſignificat, quanquam proprie non eſt niſi res auditione oblectans, ita etiam θέα ſit omne ſpectaculum, tametſi non ſolos oblectet oculos. non placet. pro ὁμιλίας mallem ςωμυλίας, quod melius cum γέλωτας convenit. haud ſcio quoque an in ὄψεως lateat σκώψεως. num ergo ſic dedit auctor καὶ εἰς θ. ἑ. καὶ τὰς διὰ σκώψεως ἡδονὰς, ςωμυλίας τε καὶ γέλωτας. REISK. Intelligo θέας illas de quibus ſupra § 33. loquitur, quae multum diverſae ab illa contemplatione, de qua L. II. § 34. ubi de Diis inquit, ὅτι ἡμᾶς διὰ τῆς αὐτῶν θέας ἀληθινῶς τρέφουσι. Vox ὁμιλία latiſſime patet atque omnes congreſſus & ea fere omnia complectitur, quae in vitae quotidianae uſu ſolent accidere. Iungunt ideoque ὁμιλίας & συνουσίας. Vid: quos excitavit *Alberti* ad *Paull:* I Corinth. XV, 33.

5. Γέλωτα παρέχων.] Reſpicit ad illa quae de Thalete ac lepida eius ancilla fabulantur. Fideiuſſorem habeo *Platonem*, qui cum illa narraſſet ipſiſſimis verbis pergit in Theaet. p. 127. A. γέλωτα παρέχει οὐ μόνον Θράτταις, ἀλλὰ καὶ τῷ ὄχλῳ. E Platone, ut alia, haec etiam excerpſit *Euſeb:* P. E. p. 603. Paſſim mulier illa Θρᾶττα genere fuiſſe dicitur, ſed *Origen:* in Philoſ: c. 1. p. 878. hoc ei nomen proprium fuiſſe ſignificat. Quod cum ancillis olim familiare fuerit, uti ſolebant a patria nomen trahere, nihil eſt, quare lectionem iſtam cum V. D. in Parerg: Crit: ſollicitemus, quod *Wolſio* ibi animadverſum iam video.

6. Ἀλλ' οὐκ ἐξαναισθητῶν.] Pro ἀλλ' videtur ἅτε legendum eſſe. ſed locus hic nonnihil eſt intricatus. quid ſi ita dederit ἅτε οὐκ ἐξακριβῶν μὲν, οὐδ' ἐξακριβῶν αὖ, τῷ δὲ ἀλόγῳ utpote neque plane ſtultum & tardum ſe exhibens, neque rurſus rerum ſpectatorem & iu-

tum facultate operetur: non enim hoc dicere Plato unquam ausus est: sed eo quod huiuscemodi homo & in conuiciis proprium id habeat, ut neminem ullo conuicio afficiat, ut qui malum nullum cuiuspiam nouerit, ex eo, inquit, quod meditatus non fuerit: haesitans igitur ridiculus apparet: & in laudibus, & aliorum iactantiis cum non simulate sed reuera ridere conspiciatur, delirus uideatur.

§ 40. Quare ex imperitia & abstinentia non nouit: non autem quia in experimentum ueniens, & irrationali facultate operans, intellectu & mente contemplari integre ualeat. Nam neque illi qui duas animas nos habere aiunt, duas attentiones nobis tribuunt. Ita siquidem duorum animalium coniunctionem facerent, quorum alterum alterius alicui rei uacantis non aduertere actionem posset.

§. 41.

βῶν μὲν, τῷ δὲ ἀλόγῳ μόνον ἐνεργῶν (οὐ γὰρ τοῦτο εἰπεῖν ἐτόλμησε Πλάτων.) 7 ἀλλ' ὡς ἔντε ταῖς λοιδορίαις, ἴδιον ἔχει οὐδὲν οὐδένα λοιδορεῖν, ἅτε οὐκ εἰδὼς κακὸν οὐδὲν οὐδενὸς, ἐκ τοῦ μὴ μεμελετηκέναι, φησὶν (ἀπορῶν οὖν γελοῖος φαίνεται) ἔντε τοῖς ἐπαίνοις καὶ ταῖς τῶν ἄλλων μεγαλαυχίαις, οὐ προσποιητῶς, ἀλλὰ τῷ ὄντι γελῶν ἔνδηλος γιγνόμενος, ληρώδης δοκεῖ εἶναι.

§ 40. 1 Ὥστε διὰ τὴν ἀπειρίαν καὶ ἀποχὴν οὐκ οἶδεν, οὐχ ὅτι εἰς πεῖραν καθιεὶς, καὶ διὰ τοῦ ἀλόγου ἐνεργῶν, οἷοςτέ ἐστι θεωρεῖν τὰ κατὰ τὸν νοῦν ἀκραιφνῶς. οὐδὲ τῶν δύο ψυχὰς ἡμᾶς ἔχειν λεγόντων, δύο προσοχὰς ἡμῖν δεδωκότων. δύο γὰρ ἂν οὕτω ζώων συνέρξεις ἐποίουν, 2 ἃ ἐνεδέχετο, ἄλλου πρὸς ἄλλοις ὄντος, τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου μὴ προσποιεῖσθαι τὰ ἔργα.

§. 41.

judicem peritum atque callidum, sed naturali quodam utens solummodo iudicio. Reisk. Male *Cantabr.* habebat ἐξανεμωθητῶν.

7. Ἀλλ' ὡς ἔντε τ. λ. ἴδιον ἔχων.] Ἀλλ' ὡς si bene habet contrahi debet in unum vocabulum & in eo claudi parenthesis, ad hunc modum, Πλάτων ἄλλως] ἔντε ταῖς &c. ut ἄλλως sit *temere*, vel *frustra*, vel *falso*. Reisk. Legebatur ἔχειν vel ἔχων, id ego de possessione sua deieci, & ἔχει restitui. Ita iubet non tantum *cod. Lips.* & *Meerm.* sed, cujus haec sunt omnia ad finem usque Sect. *Plato* etiam, in Theaet. p. 128. A. & inde *Euseb:* P. E. L. XII. p. 603. Mox apud Platonem editur ἐμμεμελετηκέναι. Sed in nostrum *cod. Porph.* & *Euseb*: consentiunt.

1. Ὥς τε διὰ τὴν ἀπειρίαν &c.] Videtur circa οὐκ οἶδεν deesse τὰ περὶ αὐτὸν, haec sequentia. quapropter ea quae circa ipsum sunt, propterea ignorat, quia peritus eorum non est, & ab eorum tractatione se abstinet. quanto, si in ea se conjiciet, usuque intelliget, & naturali sensu in iis, quae aget, duci se patietur, iis rebus quae ad mentem pertinent, liquide contuendis erit minus habilis? οὐχ ὅτι est nedum, *multo minus*. Reisk.

2. Ἃ ἐνεδέχετο.] Post ἃ videtur ὑποτιθεμένων vel simile quid deesse, quae si supponerent, fieri posset, ut interea dum altera pars in suis rebus versaretur, altera illius studia non interpellaret, neque existimaret ea ad se per-

§ 41. Τί δὲ ἔδει καὶ [1] μαραίνειν τὰ πάθη, καὶ ἀποθνήσκειν ἀπ' αὐτῶν, καὶ τοῦτο μελετᾷν καθ' ἡμέραν, εἰ οἷοντ' ἦν ἐνεργεῖν ἡμᾶς κατὰ νοῦν πρὸς τὰ θνητὰ συναπτομένους, ἄνευ τῆς τοῦ νοῦ ἐπιβλέψεώς, [2] τινες ἀπεφαίνοντο; [3] νοῦς γὰρ ὁρᾷ καὶ νοῦς ἀκούει. εἰδ' ἐσθίων πολυτελῆ, καὶ πίνων οἶνον τὸν ἥδιςον, οἷοςτε εἶ πρὸς τοῖς ἀΰλοις εἶναι, [4] διατὶ οὐχὶ καὶ πολλάκις εἶ συνὼν καὶ δρῶν, ἃ

§ 41. Sed quid opus esset tabefacere affectus & mori quantum ad ipsos spectat, idque quotidie meditari: si fieri posset, ut ex intellectu operaremur, & mortalibus rebus absque ulla intellectus inspectione incumberemus, ut nonnulli asserunt? intellectus enim uidet, & intellectus audit, ut inquit ille. si uero opipara admodum comedens, & quam suauissimum uinum bibens, materia carentibus rebus animum potes intendere: cur non etiam idem potes, dum rem habes, & ea agis?

pertinere. Reisk. Ut infra § 41. οὐ γὰρ ἐνδέχεται *fieri enim non potest*, cum quo loco *Luc.* Euang. XIII, 33. contendit Clar: *Elsner:* & sic passim.

1. Μαραίνειν τὰ πάθη, καὶ ἀποθν.] Μαραίνειν metaph: de adfectibus. Noster infra III, 26. & IV, 3. διὰ μαράνσεως — καὶ θανάτου supra § 32. uti h. l. cum ἀποθνήσκειν iungitur. Alibi θάνατον τῶν φιλοσόφων adpellat, quae aliis, ut *Pythagorae* in Aur: Carm. λύσις κακῶν dicitur. mortem illam philosophicam passim commendant L. II. in fine οἱ καθ' ἡμέραν μελέτην ἐν τῷ βίῳ, τὸ ἀποθνήσκειν πεποιήμεθα. Qualis illa sit docet in Ἀφορμ. τ. ν. § 9. ὁ γοῦν θάνατος διπλοῦς· ὁ μὲν συνεγνωσμένος — ὁ δὲ τῶν φιλοσόφων, λυομένης τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος. Istum morem, ut corpus tanquam hostem subigerent ac domarent, Pythagoras sumsit ab Aegyptiis, & ab illis propagatus est in alias gentes, Indos in primis, ubi nec dum in desuetudinem abiit, qua de re *La Crozius* Hist: Christ. Ind. L. VI. Quod vero interpretes huiusmodi loca constipare soleant, cum in N. T. simile quid inveniant, ex. gr. in *Epist.* ad Rom. VI, 2. id quo iure fiat, intelligunt illi, qui usum veteris philosophiae habent.

2. Τινες ἀπεφαίνοντο.] Forte ὥς τινες ἀπεφαίνοντο. periit ὡς in concursu cum fine vocabuli ἐπιβλέψεως Reisk. Verissime & sic interpres. antea legebatur τινες ἀπέφαινετο; vestigia tamen verae lectionis erant in *Lips.* τινες ἀπεφύγοντο. Rectius *Meerm.* τινες ἀπεφαίνοντο. Nisi fuerit in singulari τὶς ἀπεφαίνετο. quo modo *Mars. Ficin.* legisse videtur, vertit enim: *ut aliquis declaravit*, ita ut ad sequens Epicharmi dictum respiciatur. ὡς autem praecedens syllaba absorpserat, ut centies. Posses etiam ἐπιβλέψεώς τινος, quod placebat *Abreschio.*

3. Νοῦς γὰρ ὁρᾷ &c.] Celebre Epicharmi dictum, Νοῦς ὁρῇ, καὶ Νοῦς ἀκούει· τἄλλα κωφὰ καὶ τυφλά. *Hieron: II.* adv: Iovin: 9. *Quod mens videat, & mens audiat, & quod nec audire quidpiam, nec videre possimus, nisi sensus in ea quae cernimus & audimus fuerit intentus, vetus quoque sententia est.* Plura dicemus ad L. III. 21. ubi *Plut:* dictum laudat, sed auctoris nomine suppresso.

4. Διατὶ οὐχὶ καὶ π. &c.] Πολλάκις h. l. non est saepe, sed *exempli caussa, ut hoc utar.* Reisk. Pro εἶ *Edit Lugd.* substituerat ἃ, quod unde acceperit ignoro. *Florent:* enim εἶ quoque. Male autem uterque συνῶν. *Abreschius* malebat πολλάκις συνὼν. illa quae sequuntur ἃ μηδὲ λέγειν καλὸν frequenter huius modi in caussa adhibentur, docet hoc, nec nostri obliviscitur *Wetsten:* ad *Paulli* epist: ad Ephes. V, 12.

5.

gis, quae ne dicere quidem honestum est? Vbique enim pueri qui in nobis est, affectus hi sunt. At tu propterea quod turpia haec sunt, non ad ea detrahi animum afferes? Sed quae haec tandem distinctio est? ut aliis non possis affici, nisi ipsis attendas, atque adsis: alia concedas te exsequi, licet intelligibilibus percipiendis uaces? Non enim dicendum scilicet est, alia existimari esse turpia apud plerosque alia minime. Turpia enim omnia sunt, quantum ad uitam attinet, quae ex intellectu traducenda est. ab omnibusque non secus atque a uenereis abstinendum, nisi quod parum alimenti ob generationis necessitatem naturae est concedendum. Vbicunque enim sensus est, eiusque perceptio, ibi recessio ab intelligibili fit, necesse est. quoque magis irrationalis partis motio incitatur, eo magis intellectio deficit. Non enim fi-

ἃ μηδὲ λέγειν καλὸν; πανταχοῦ γὰρ τοῦ ἐν ἡμῖν [5] παιδὸς ἦν ταῦτα τὰ πάθη, [6] καὶ ὅσῳ αἰσχρὰ, οὐ πρὸς ταῦτα φήσεις κατασπᾶσθαι. τὶς γὰρ ἡ διακλήρωσις τούτου, τὰ μὲν μὴ οἷόντε εἶναι πάσχειν, μὴ ὄντα πρὸς αὐτοῖς, τὰ δὲ ἕτερα συγχωρεῖν ἀποτελεῖν, πρὸς τοῖς νοητοῖς ὄντα; [7] οὐ γὰρ ὅτι τὰ μὲν ὑπείληπται εἶναι αἰσχρὰ παρὰ τοῖς πολλοῖς, [8] τὰ δὲ, οὔ· αἰσχρὰ γὰρ πάντα. ὡς πρός γε τὴν κατὰ νοῦν ζωὴν καὶ πάντων ἀφεκτέον, καθάπερ τῶν ἀφροδισίων. ὀλίγον δὲ τῇ φύσει τροφῶν συγχωρητέον διὰ τὴν τῆς [9] γενέσεως ἀνάγκην. ὅπου γὰρ αἴσθησις καὶ ταύτης ἀντίληψις, ἐκεῖ τοῦ νοητοῦ ἡ ἀπόστασις. καὶ ὅσῳ τῆς ἀλογίας ἀνακίνησις, τοσούτῳ τοῦ νοεῖν ἀπόστασις. οὐ γὰρ ἐνδέχεται τῇδε κἀ-

5. Παιδὸς ἦν.] Diximus ad §. 9. *Hieron.* L. II. adv. Iovin. c. 10. *Alia quoque comparatio animae & corporis a philosophis ponitur: corpus puerum, animam paedagogum esse dicentibus.*

6. Καὶ ὅσῳ αἰσχρὰ.] Videtur quidem hic aliquid deesse, sed est tamen locus integer. breviloquentia haec est Porphyrii, idem dicens ac si dixisset καὶ ὅσῳ μᾶλλον αἰσχρὰ ταῦτα τὰ πάθη, οὐχὶ τοσούτῳ μᾶλλον φήσεις κατασπᾶσθαι πρὸς αὐτά. Sic paullo post ὅσῳ τῆς ἀλογίας, ubi μᾶλλον iterum omissum est. Reisk. ὅσῳ per ellipsin pro ὅσῳ μᾶλλον Graecis saepe dicitur. Vid. Cel. *Duker.* ad *Thucyd. VI*, 89. Κατασπᾶσθαι metaphorice de adfectibus, saepe apud Nostrum & alios. Supra §. 30. L. IV. §. 20. Pro ταῦτα in *Lips.* erat αὐτὰ, quod praeferebat *Reiskius.*

7. Οὐ γὰρ ὅτι.] Aut subaudiri debet, aut deest potius & addi debet ἔξεστιν εἰπεῖν. Reisk.

8. Τὰ δὲ οὐ.] Sic iterum L. II, 29. Ζῶα δὲ, οὐ. neminem offendere debet οὐ in fine periodi pro οὐκ positum. E sacris & profanis auctoribus exempla bene multa conduxit *D'Orvill.* ad *Char. VII*, 6. Paullo post pro ἀφεκτέον perperam *Lips.* ἀφεκτέους. & *Meerm.* ἀφροσίων, pro ἀφροδισίων.

9. Γενέσεως ἀνάγκην.] Tollendus asteriscus. bene habet locus. γένεσις h. l. est *natura humana* quia per *naturam* nostram *id fieri*

κἀκεῖσε φερόμενον, ἐνταῦθα ὄντας, εἶναι ἐκεῖ. οὐ γὰρ μέρει ἡμῶν, ἀλλ' ὅλοις τὰς προσοχὰς ποιούμεθα.

§ 42. [1] Τὸ δὲ οἴεσθαι κατὰ τὴν αἴσθησιν παθαινόμενον, πρὸς τοῖς νοητοῖς ἐνεργεῖν, πολλοὺς καὶ [2] τῶν βαρβάρων ἐξετραχήλισεν, οἱ ἐπὶ πᾶν εἶδος ἡδονῆς προῆλθον ἐκ καταφρονήσεως, λέγοντες, [3] καὶ τὸν δύνασθαι πρὸς ἄλλοις ὄντα τῇ ἀλογίᾳ χρῆσθαι τούτοις ἐπιτρέπειν. ἤδη γάρ τινων ἀκήκοα τῇ σφῶν δυστυχίᾳ συναγορευόντων τοῦτον τὸν τρό-

fieri potest, ut huc & illuc simul feramur, dumque hic sumus, illic etiam adesse ualeamus. Non enim parte nostri, sed toto attentiones fiunt.

§ 42. Haec enim opinio quod sensibus omnibus affectis quispiam uacare intelligibilibus queat, multos etiam ex barbaris praecipites tulit ac perdidit, qui ex negligentia in omne genus uoluptatis profusi, ipsis se indulgere asserebant, quod dum aliis attenderent, uti irrationalibus facultatibus etiam possent. Iam uero nonnullos audiui, cum suae infelicitati patrocinarentur in hunc

ri necesse est: quia sic nati sumus, ut facere nequeamus, quin id nobis indulgeamus. Reisk. Ita supra §. 31. ἡ ἀνάγκη τῆς γενέσεως. *Plato* & alii saepissime sic loquuntur. Noster τῆς θνητῆς φύσεως ἀνάγκην vocat §. 45. Mox ante νοεῖν male aberat τοῦ in *Flor.* & *Lugdun:*.

1. Τὸ δὲ οἴεσθαι &c.] Expressit haec *Hieron: II,* adv. Iovin: c. 9: *Quod si quis existimat, & abundantia ciborum potionumque se frui, & vacare posse sapientiae, hoc est, & versari in deliciis, & deliciarum vitiis non teneri, se ipsum decipit.*

2. Τῶν βαρβάρων ἐξετραχήλισεν.] *P. Petitus* Obs: Miscel. c. 5. nimius est in loco hoc explicando & emendando. Male ab *Holstenio* versum dicit (nota errorem frequentem, de quo alibi) nec eum emendare aut supplere potuisse. Putat pertinere ad Salomonem, Hebraeorum regem, eumque *barbarum* adpellari. *Porphyrium* legisse illa *Salom: vanitas vanitatum &c.* vidisse etiam locum ubi opes & magnificentiam suam praedicat Salomon. Hinc effecisse, Salomonem in ea fuisse haeresi, mentis contemplationi simul & corporis voluptatibus vacari a sapiente posse. Post λέγοντες amissa esse *Sal:* verba ματαιότης &c. locumque in eam sententiam esse refingendum. Quis non videt haec longe esse petita, nec opus esse ambagibus istis? Nec subscribo Doct: *Thomas:* qui (Thes: Epist: *Lacroziani* Tom. I. p. 341.) Epicureos hic tangi opinabatur. Vix putem βαρβάρων nomine illos comprehendere voluisse, mitius enim de illis loqui solet. Ut vox illa latissime patet, & peculiariter ad Iudaeos & Christianos pertinet, amplo illo significatu *hic* capienda est. Ἐκτραχηλίζειν a palaestra sumtum est. egregie vocem inlustrarunt *Per.* ad *Ael.* V. H. XII, 58. & V. D. Obs: Misc: Vol. III. p. 242. Inde est quocunque modo aliquem *praecipitem dare, pessum dare.* ἐκτραχηλίζειν τὴν νεότητα *Plat:* T. II. p. 13. A. *Alciphr: III,* 40. *Eus:* P. E. L. IV. p. 173. D. τὰ πλήθη καὶ τοὺς δήμους ἐξετραχήλισαν. Confer quoque *Wetsten:* ad Epist: ad Hebr. c. IV, 13. qui locus huc non pertinet. *Meerm.* turbato literarum ordine ἐξετραχίλησεν. Mox rescripsi οὐ fide *cod. Lips.* antea legebatur οἱ.

3. Καὶ τὸν δύνασθαι &c.] In *cod. Lips.* est τῶν, quod in vestigia verae lectionis inducat. deleto nimirum καὶ, quod natum videtur ex ς vocis λέγοντες, & τῶν cum τῷ mutato, sic leg. puto, λέγοντες, τῷ νοεῖν δύνασθαι (subaudi τινα) καὶ πρὸς ἄλλοις ὄντα, τῇ ἀλογίᾳ χ. τ. ἐπιτρ. (subaudi ἑαυτούς. Reisk. τῶν etiam erat in

hunc modum, nequaquam nos, inquiunt, polluunt cibi: quemadmodum neque a sordidis fluxibus mare inquinatur: dominamur enim omnibus, sicut & mare omnibus humoribus superius est. Quod si mare os suum clauderet, ne ea quae influant, admitteret, esset quidem ex se magnum, sed ratione tamen ad mundum habita paruum existimaretur, ut pote quod continere sordes non posset: eas autem, si caueret ne inquinaretur, profecto non admitteret. Sed cum magnitudinem suam agnoscat, omnia suscipit, neque quicquam auersatur, quod in ipsum influit. Sic nos, inquiunt, si esum aliquorum euitemus, timori ei obnoxii in seruitutem redigimur: quibus opus est, ut subiecta omnia sint. Nam si pauca aqua alicubi collecta sordidum quicpiam admiserit statim polluitur a sor-

τρόπον· [4] οὐ γὰρ ἡμᾶς μολύνει, φασὶ, τὰ βρώματα, ὥςπερ οὐδὲ τὴν θάλατταν τὰ ῥυπαρὰ τῶν ῥευμάτων. κυριεύομεν γὰρ τῶν ἁπάντων, καθάπερ ἡ θάλασσα τῶν ὑγρῶν πάντων. εἰ δὲ ἡ θάλασσα κλείσειε τὸ ἑαυτῆς ςόμα, ὥςτε μὴ δέξασθαι τὰ ῥέοντα, ἐγένετο καθ' ἑαυτὴν μὲν μεγάλη· κατὰ δὲ τὸν κόσμον, μικρὰ, ὡσεὶ μὴ δυναμένη [5] ςέξαι τὰ ῥυπαρά. εὐλαβηθεῖσα δὲ μολυνθῆναι, οὐκ ἂν δέξαιτο. ἀλλὰ διὰ τοῦτο δὴ πάντα δέχεται, γινώσκουσα τὸ ἑαυτῆς μέγεθος, καὶ οὐκ ἀποςρέφεται τὰ εἰς ἑαυτὴν ἐρχόμενα. καὶ ἡμεῖς οὖν, φασὶν, [6] ἐὰν εὐλαβηθῶμεν βρῶσιν, ἐδουλώθημεν τῷ [7] τοῦ φόβου φρονήματι. δεῖ δὲ πάνθ' ἡμῖν ὑποτετάχθαι. ὕδωρ μὲν γὰρ ὀλίγον συναχτὸν, ἐάν τι δέξηται ῥυπαρὸν, εὐ-

in *Meerm. cod. Flor.* & quae eam sequitur, *Lugdun. edit.* Nihil difficultatis superest, si Porphyrii construendi rationem cogites, καὶ τὸν. π. α. δ. τῇ ἀλογ. ἐπιτρ. χ. τούτοις.

4. Οὐ γὰρ ἡμᾶς μολύνει.---] *Weisten*: cum hisce contendit ea quae leguntur apud *Paull*: 1 Corinth. VIII, 7. Potuisset etiam *Matth.* Euang: Cap. XV, 17, 18. Similia legas quoque apud *Cyrill*: contra *Iulian*: L. II. p. 45. & alios.

5. Στέξαι τὰ ῥυπαρά.] Quod hic ςέξαι statim dixerat δέξασθαι. Haec quippe vocabula promiscue adhiberi solent. Consule *D'Orvill*: ad *Char*: L. V. c. 10: est tamen ςέξαι proprie ita capere, ut contineas, ideoque dicitur de vasis, quae rimas non habent, adeoque quae ingesta sunt continent. Multa de voce *Philologi* ad 1 Corinth. XIII, 7. ubi quae *Kypkius* notavit vero mihi proxima videntur. Male ςυνάξαι *Meerm.* Sed ille & antiquiores *edd.* pro ὡσεὶ rectius ὥςτε.

6. Ἐὰν εὐλαβηθῶμεν.] Forte εὐλαβήθημεν ob sequens ἐδουλώθημεν. Reisk.

7. Τοῦ φόβου φρονήματι.] Loco V. φρονήματι est in *cod. Lips.* νήματι. Videtur legendum esse ἐδουλώθημεν τῷ τοῦ φόνου μιάσματι. *serviremus piaculo* vel *sceleri caedis* h. e. nunquam vacui essemus metu caedis in animalium aliquo perpetrandae, eoque reatus contrahendi. cum satis cavere nemo queat, quin vel invitus animal aliquod interdum occidat, quae res nostrum neminem non esset semper sollicitum habitura. Reisk. φρονήματι id est *cogitatione*, ut vulgo *praesumtione*, ut

εὐθέως μιαίνεται, καὶ [8] δουλοῦται ὑπὸ τῆς ῥυπαρίας· βυθὸς δὲ, οὐ μιαίνεται. οὕτω δὴ καὶ βρώσεις [9] τῶν ὀλίγων περιγίγνονται. ὅπου δὲ βυθὸς ἐξουσίας, [10] πάντα δέχονται, καὶ ὑπ' οὐδενὸς μιαίνονται. τοιούτοις δὲ ἑαυτοὺς ἀπατῶντες ἀκόλουθα μὲν [11] οἷς ἠπάτησαν, ἔδρων· ἀντὶ δ' ἐλευθερίας, εἰς τὸν τῆς κακοδαιμονίας βυθὸν αὑτοὺς φέροντες ἔπνιξαν. τοῦτο καὶ τῶν κυνικῶν τινας [12] παντορέκτας ἐποίησε, προσπλακέντων τῷ αἰτίῳ τῶν ἁμαρτημάτων αὐτοῖς, ὃ δὴ καλεῖν εἰώθαμεν ἀδιάφορον.

§ 43. Ἀνὴρ δὲ εὐλαβὴς καὶ ὕποπτος πρὸς τὰ γοητεύματα τῆς φύσε-

sordeque ea opprimitur, ac superatur, gurges autem non inquinatur. Ita comestiones exiguos superant, atque opprimunt: iis uero quibus gurges atque immensa libertatis amplitudo est, omnia in alimentum sumuntur, & nullam inquinationem afferunt. Isti igitur huiuscemodi ineptiis se decipientes consentanea erroribus suis etiam egerunt: seque e libertate in infelicitatis gurgitem & profundum protrusi suffocarunt. Hoc etiam fuit, quod nonnullos ex cynicis ad omnia appetenda & uoranda induxit, cum animum ad caussam errorum applicuerint, id quod indifferens, appellare consueuimus.

§ 43. Vir autem cautus qui naturae praestigias suspectas habet suique

ut bene adscripserat *Abreschius*. Notum est quam late vocis usus pateat.

8. Καὶ δουλοῦται.] Gallicus interpres in margine notarat θολοῦται. sed δουλοῦται satis recte legitur, ut mihi videtur. VALENT. Aut θολοῦται legendum, aut δηλοῦται corrumpitur. REISK. *Valent.* tamen θολοῦται in textu subiecerat. θολερὸν ὕδωρ millies dicitur. Firmare θολ. posset locus pulcer & ad rem nostram opportunus, *Max*: *Tyr*: Diss: XXXIII, 5. Καθάπερ τῶν ποταμῶν οἱ χειμέριοι ἐπεθόλωσαν τὴν σωτηρίαν τῶν ἔργων καὶ τὸν κόσμον. οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ ὑπὸ ἀμετρίας παθῶν ἐξίσταται &c. Mallem fere δολοῦται, noto loquendi genere. Nec tamen venustam τοῦ δουλοῦσθαι metaphoram damnare audeo. eo minus quia illa vox praecesserat.

9. Τῶν ὀλίγων περιγίγνονται.] Τῶν ὀλ. (scilicet ῥυπαριῶν vel μολυσμάτων οὐ περιγίγνονται *esus paucorum generum superare nequit impuritates.* hoc est, cum reformidamus multa ciborum genera, sed intra pauca subsistimus, tum facere non possumus, quin sordes ab illorum paucorum genere esu contrahamus. REISK.

10. Πάντα δέχονται.] Male in *Flor.* & *Lugd.* erat δέχοντο. Pro ἐξουσίας Clar: *Abreschb.* malebat ἐξαίσιος.

11. Οἷς ἠπάτησαν.] Nempe ἑαυτοὺς, quod praecessit. ἠπατήθησαν vel ἔπαθον, quod conveniret τῷ ἔδρων malebat V. D. In *Flor:* & *Lugd.* erat ἠπάτην. *Meerm.* habet ἠπατηντο. Voluit ἠπατήσαντο. quod verum puto.

12. Παντορέκτας ἐποίησε, προσπλακέντων κ. τ. λ.] προσπλάκεν τῷ αἰτίῳ· REISK. Refingebam προσπλ. τῷ αἰτ. τ. ἁμ. αὐτῶν. *illis errorum caussae pertinaciter inhaerentibus.* Id Graecis est προσπλέκεσθαι, quam vocem lexica ignorant, sed idonea auctoritate munit *Gatak.* ad *Anton.* L. X, 7. At neque vocem παντορέκτης in illis invenias, qua praeter alios utitur *Anacr.* od. X, 11.

I.

que corporis naturam animaduertit, quod inſtrumenti inſtar ad animae poteſtates fuerit coaptatum, conſenſum ipſius eiusmodi eſſe non ignorat, ut ſi extrinſecus pulſetur, pulſatioque ipſa percipiatur, uelimus, nolimus, affectus reſonent. perceptio enim nihil aliud eſt, quam ſonitus ipſe. at reſonare anima non poteſt, niſi tota ad reſonandum fuerit conuerſa, eoque praeſidem oculum ſuum traduxerit. Nam cum irrationalis facultas ex ſe inconſiderata ſit, & quo usque aut quo modo, aut unde, aut ad quos agat, iudicare nullo modo queat, ſed quocunque incubuerit, equis absque auriga perquam ſimilis ſit, fieri non poteſt, ut quicpiam cum aliis extrinſecus adminiſtret, aut alimenti occaſionem, & modum cognoſcat, niſi aurigae oculus affuerit, qui mo-

σεως, τήν τε τοῦ σώματος φύσιν κατασκεψάμενος, καὶ ὡς ἥρμοσαι ὀργάνου δίκην πρὸς τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς γνοὺς, οἶδεν ὡς ἕτοιμον φθέγξασθαι τὸ πάθος, [1] ἄτε βουλώμεθα, ἄτε μὴ, κρουσθέντος τοῦ σώματος ὑπὸ τῶν ἔξωθεν, καὶ τοῦ κρούσματος εἰς ἀντίληψιν ἀφικομένου. ἡ γὰρ ἀντίληψις ἐτύγχανεν οὖσα ἡ φθέγξις· φθέγξασθαι δ' οὐκ ἐςὶ τὴν ψυχὴν, μὴ ὅλην [2] πρὸς τὸ φθέγμα ἐπιςραφεῖσαν, καὶ τὸ ἐπιςατικὸν ὄμμα πρὸς τοῦτο μετατιθεῖσαν. ὅλως δὲ τῆς ἀλογίας τὸ ἄχρι τινὸς, καὶ πῶς, καὶ πόθεν, καὶ πρὸς οὓς, ἐπικρίνειν οὐκ ἐχούσης, καθ' ἑαυτὴν δὲ ἀνεπισκέπτου ὑπαρχούσης, ᾗ ἂν ἐπιβρίσει, [3] ἵπποις ἐοικυῖα ἄνευ ἡνιόχου, ἀμήχανόν ἐςιν ἢ διοικεῖν τι καθηκόντως πρὸς [4] τὰ ἔξω, ἢ τροφῆς καιρὸν καὶ μέτρα γιγνώσκειν, μὴ οὐχὶ τοῦ [5] ἡνιόχου

K

1. Ἄτε βουλώμεθα, ἄτε μή.] Immo vero leg. ἄντε βουλώμεθα ἄντε μή. Ita iubent edit: antiquiſſimae, iubent omnes quibus utor *codd. Bodlei.* tamen paullo ante peſſime ὅρμωσαν pro ἕτοιμον.

2. Πρὸς τὸ φθέγμα.] Forte πρὸς τὸ κροῦσμα. REISK.

3. Ἵπποις ἐοικυῖα ἄνευ &c.] Bellum conparandi genus, nec ignotum illis, qui ſcholam Platonicam norunt. Animae partem a ratione alienam equo contendunt, cui aurigam praeficiunt, uti dicetur ſtatim. *Clem: Alex:* Paedag. L. III. p. 245. D. ὅς ἀνακόπτων τὰς ἡνίας ἄγει καὶ φέρει πρὸς σωτηρίαν τὸν ἵππον τὸν ἀνθρώπινον τὸ ἄλογον μέρος τῆς ψυχῆς. & Strom: L. V. p. 572. E. *Philo* de Agric: p. 153. F. *Hieron: II.* adv: Iovin: 10. *Senſus corporum quaſi equi ſunt, ſine ratione currentes, anima vero in aurigae modum retinet frena currentium, Et quia modo equi absque rectore praecipites ruunt, ita corpus ſine ratione & imperio animae, in ſuum fertur interitum.* Pulcre huic loco convenit illud *Maronis I.* Georg. 514.

Fertur equis auriga, nec audit currus habenas.

Pro ὑπαρχούσης — ἐπιβρίσει male erat in *Lipſ.* ὑπαρχούσῃ — ἐπιβρόσῃ. & poſterius iſtud etiam in *Meerm.* qui etiam ἐοικυίας, & ſic *Edit. Lugdun.* ac *Florent.* idque praecedentibus reſpondet.

4. Τὰ ἔξω.] Ita *Cantabr.* Priores editiones, *cod. Lipſ.* & *Meerm.* τὰς ἔξω.

5. Ἡνιόχου ἐφεςῶτος ὄμματος.] Ὄμμα ἐπιςάτικον eſt auriga. Sic ſolet Philoſophis. Aur: Carm:

ὀχου ἐφεςῶτος ὄμματος, ὃς τὰ κινήματα ῥυθμίζει καὶ ἡνιοχεῖ τῆς τυφλῆς καθ' ἑαυτὴν ἀλογίας. ὁ δὲ τὴν ἐπίςασιν τοῦ λογισμοῦ ἀφαιρῶν τῆς ἀλογίας, ἐπιτρέπων δὲ αὐτῇ φέρεσθαι κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν, οἷος ἂν εἴη, τῇ ἐπιθυμίᾳ [6] συγχωρήσας εἰς ὅσον βούλεται προχωρεῖν τῆς οἰκείας κινήσεως, καὶ τῷ θυμῷ ὡσαύτως. καλὸν γοῦν ἡμῖν [7] τὸ σπουδαῖον ποιήσει καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ λελογισμένα ἀκάθεκτον ὑπὸ τοῦ ἐφεςῶτος λογισμοῦ ποιῶν ἐν ταῖς τοῦ ἀλόγου ἐνεργείαις.

§ 44.

motiones eius quae caeca ex ſeſe eſt moderetur, ac regat. Qui uero praeſidentiam rationis ab irrationali facultate aufert, permittitque ipſi, ut ex propria natura feratur: qualiſcunque is fuerit, qui & cupiditati & iracundiae ita indulget, ut quousque uoluerint in motionibus ſuis progrediantur: egregium ſcilicet uirtutis exemplum is ſeſe nobis praeſtabit, & facta ſua ratione praedita exhibebit, cum ſeſe a praeſidentis rationis moderatione in irrationalis facultatis operationibus ſubtraxerit.

§ 44.

Aur: Carm: quae ſub *Pythag:* nomine circumſeruntur, verſ. 69.

Ἡνίοχον γνώμην ϛήσας καθύπερθεν ἀρίϛην. *Hierocl:* in Aur: Carm: p. 298. ἡνίοχον δὲ, ὅτι ἐφαπτομένη καὶ ἐπιϛατοῦσα σώματος τὸ δὲ ἐρωτικὸν (niſi malis ἐπιϛατικὸν) ὄμμα ὑπὲρ τὸν ἡνίοχον τέτακται. & ibi plura R. W. (eo in loco tueor θεωρητικὸν ὄμμα, ut ante legebatur). E Platone etiam expoſuit *Heracl: Pont:* quem vide apud *Galaeum* Op: Myth. Phyſ: & Eth. p. 432. Mitto plures.

6. Συγχωρήσας εἰς ὅσον &c.] *Reiskius* malebat συγχωρῆσαι. Mox θυμὸν vertunt *iram*, & ſane ἐπιθυμία & ὀργὴ iunguntur etiam infra § 44. notiſſimus eſt vocis uſus, notumque quo modo diſtinguant θυμὸν & ὀργὴν, quae centies iungi videas. Crediderim autem haec Porphyrii e doctrina Platonica eſſe explicanda, quae duas partes animae tribuebat, λογικὸν quae capiti inſidere credebatur, & ἄλογον. Ἄλογον iterum diſtinguebant in θυμικὸν, cui in corde, & ἐπιθυμητικὸν, cui ſedes in praecordiis. Res nota e *Plut:* de *Plac:* Phil. IV, 4. *Heracl: Pont:* apud *Galaeum* Op: Myth: Phyſ: & Eth: & aliis. Hinc itaque Νοῦς & ψυχὴ Noſtro & aliis diſtinguuntur, ita tamen ut dubium tibi ſit, an duas naturas ſeiunctas, an unius naturae duas facultates intelligant. Hac diſtinctione uti ſolent viri praeclari C. *Vitringa* Obſ: L. III. c. 4. & alii, ad inluſtrandum *Paull.* 1 Theſſ. V, 22. eamque veterum Chriſtianorum fuiſſe doctrinam, ut homini ſpiritum & animam tribuerent, ſed quam miſſam fecerint, quo certius Apollinariſtarum errorem profligarent, putat V. D. ad *Nemeſ:* de Nat: Hom: p. 2. Nec longe abire mihi viſus eſt vir ſummus H. D. *Gaubius*, Hippocrates Leidenſis, in Orat: altera de Reg: ment: quod Med: eſt: in animo duo agendi ineſſe principia, eademque multum inter ſe diverſa, ſeu duas eſſe partes, alteram rationis participem, alteram expertem. Quae cavillari non debent inperiti, ſed expendere prius, quid veteres Chriſtiani, & Philoſophi voluerint.

7. Τὸ σπουδαῖον ποιήσει.] Non puto τὸν pro τὸ ſubſtituendum, quod fecit prior interpres, ſed pro ἀκάθεκτον legendum cenſeo εὐκάθεκτον. VALENT. Probo τὸν. *egregie profecto nobis virum bonum ita praeſtabit, & praeclarum in modum rationi conſentanea inſtituta ab eo profecta, ſi eum praeſtabit, cuius principium brutum ſuas effectiones non patietur a ratione gubernari.* REISK. Erud: *Abreſchius* malebat καλῶς γ. ἡ. τὸ vel τὸν σπ. π. κ. τ. ε. α. λ. ὁ ἀκαθέκτως ὑπὸ τοῦ

ἐφ:

§ 44. In eo enim honestus ac probus uir distare a prauo uidetur, quod ubique ille assidentem habet rationem, quae rationis expertem facultatem cohibeat ac gubernet: hic omissa ratione sine ea agit, quaecunque agit. atque iccirco inconsultus hic, & irrationalis ab irrationalique facultate tractus dicitur. ille contra consultus & rationalis isque qui omni temerariae appetitioni dominetur. Ac peccare quidem plerisque & in oratione & in actione, & cupiditatibus, & ira, contra recte agere bonis inde est, quod illi puero per sese agere quaecunque uoluerit permiserunt: boni paedagogo principatum tradiderunt, ex eiusque praeceptis actiones suas gubernent. Vnde efficitur, ut & in cibis sumendis & aliis corporis ope-

§. 44. Καίτοι ταύτῃ διενηνοχέναι φαίνεται ὁ σπουδαῖος τοῦ φαύλου, ὅτι ὁ μὲν πανταχοῦ τὸν λογισμὸν ἔχει παρεστῶτα καὶ κρατοῦντα καὶ ἡνιοχοῦντα τὸ ἄλογον. [1] ὁ δὲ πολλὰ πράττειν παριεὶς τῷ λογισμῷ καὶ σὺν τούτῳ πράττειν ἃ πράττει. διὸ καὶ ὁ μὲν ἀλόγιστος λέγεται καὶ φερόμενος ὑπὸ τῆς ἀλογίας· ὁ δὲ λελογισμένος, καὶ ἐγκρατὴς παντὸς ἀλογίστου· καὶ τὸ [2] ἁμαρτάνειν ἄρα τοῦτο τοῖς πολλοῖς καὶ ἐν λόγῳ καὶ ἐν πράξει καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις καὶ ταῖς ὀργαῖς γίνεται, ἔμπαλιν δὲ κατορθοῦν τοῖς σπουδαίοις, ὅτι οἱ μὲν [3] ἐφῆκαν τῷ παιδὶ δρᾶν καθ' ἑαυτὸν ἃ βούλεται· οἱ δὲ, τῷ παιδαγωγῷ, καὶ μετὰ τούτου τὰ καθ' ἑαυτοὺς κυβερνῶσιν. ὥστε καὶ ἐν βρωτοῖς, καὶ ἐν ἄλλαις ταῖς διὰ

K 2 τοῦ

ἐφ: λογ: ποιῶν, nempe αὐτά Si τὸν adoptes, sensus bene constare videtur. Omnes tamen *codd.* in τὸ consentiunt, idque hoc modo explicari potest. καλὸν (adverbial: vel καλῶς) —— ποιήσει τὸ σπουδαῖον. *pulcre egregium quid faciet.* καλῶς ποιεῖν nota est formula rem praedicantium, apud *Demosth:* & alios. Plus simplici vice a Philologis ad N. T. ostensum memini. Sunt autem haec ironice capienda, uti καλῶς in ironiis saepius. τὸ σπουδαῖον notat rem quamlibet egregiam, & studio nostro dignam. Vid: *Periz:* ad *Aelian:* V. H. II, 13.

1. Ὁ δὲ πολλὰ πράττειν π. &c.] Forte πολλὰ πράττει παριεὶς (id est ἐφιεὶς) τῷ ἀλόγῳ καὶ σὺν τούτῳ πράττει ἃ πράττει. *alter autem,* improbus, *multa agit, loco temeritati facto*, aut, *cum se tradidit in potestatem caecae & stolidae temeritati, qua actus etiam omnes suas res agit.* Reisk. Posses etiam ὁ δὲ πολλὰ πράττει παρ. τὸν λογισμὸν κ. σ. τ. πράττει ἃ πράττει. *multa facit ratione neglecta, & cum ista,* (nempe parte inrationali) *facit quae facit*, ut iam voluisse video *Gatak:* ad *Anton: IX*, 3. Vel potius ὁ δὲ π. πράττειν παριεὶς τῷ λογ. *praetermittens multa agenda relinquere parti rationali.*

2. Ἁμαρτάνειν ἄρα τοῦτο.] *Reiskius* coniiciebat ἄρα διὰ τοῦτο. Mox καὶ ταῖς ante ὀργαῖς non erat in *Lips.*

3. Ἐφῆκαν τῷ παιδὶ &c.] Locutionem in superioribus inlustratam dedimus. Adscriptum erat *Lips.* & *Meerm.* σῆ ὅτι παῖδα λέγει τὴν ἄλογον τῆς ψυχῆς δύναμιν.

4.

τοῦ σώματος ἐνεργείαις ἢ ἀπολαύσεσι, παρὼν μὲν ὁ ἡνίοχος ἀφορίζει τὸ σύμμετρον καὶ τὸ εὔκαιρον· ἀπὼν δὲ καὶ, ὥς φασί τινες, πρὸς τοῖς ἑαυτοῦ ὢν, εἰ μὲν καὶ τὴν ἡμετέραν πρόσεξιν ἔχει παρ' ἑαυτῷ, οὐδ' ἐπιτρέπει τῇ ἀλογίᾳ παθαίνεσθαι, οὐδ' ὅλως τι ἐνεργεῖν. εἰ δ' ἀφῆκεν ταύτην πρὸς τῷ παιδὶ εἶναι ἄνευ αὐτοῦ, ἀπώλεσε τὸν ἄνθρωπον, συρόμενον ὑπὸ [4] τῆς ἀνοίας τοῦ ἀλόγου.

§ 45. Ὅθεν τοῖς σπουδαίοις ἡ ἀποχὴ μᾶλλον οἰκειοτέρα καὶ βρωτῶν καὶ τῶν διὰ σώματος ἀπολαύσεων καὶ πράξεων τῆς ἐφάψεως, τῷ δεῖν ἐφαπτόμενον τῶν σωματικῶν καταβαίνειν ἀπὸ τῶν οἰκείων ἠθῶν εἰς παιδαγωγίαν τοῦ ἐν ἡμῖν ἀλογίςου· ἐν δὲ ταῖς τροφαῖς καὶ μᾶλλον· οὐδὲ γὰρ τοῦ μέλλοντος ἐξ αὐτῶν ἐπιλογιςικόν τὸ ἄλογον. φύσει γὰρ ἀνεπίγνωμον τοῦ ἀπόντος, τὸ ἄλογον. τῶν δὲ τροφῶν εἰ μὲν ἦν ἀπηλλάχθαι, ὥσπερ τῶν ὁρατῶν, ἀρθέντων (ἔξεςι γὰρ πρὸς ἄλλαις εἶναι, [1] κοιμί-

operationibus aut functionibus praesens auriga modum & opportunitatem praescribat: absens uero & ut inquiunt nonnulli, suis vacans, si nostram quoque attentionem secum habuerit, irrationali facultati neque affici, neque operari omnino quicpiam permittat: at si attentionem nostram sine se puero adesse sinat, hominem perdat cum ab irrationali amentia praeceps trahatur.

§ 45. Qua propter probis uiris conuenit, ut ex uoluptatibus & actionibus quae per corpus existunt, a cibis magis, quam a tactu abstineant. propterea quod licet dum corporea tangimus, descendere a propriis moribus ad irrationalem quae in nobis est facultatem instruendam oporteat, idem magis in cibis assumendis faciendum est. Non enim quod euenturum ex ipsis est, considerare irrationalis uis potest quae eiusmodi natura est, ut absentia nullo modo percipiat. Nam si ab alimentis liberi ita esse possemns, sicut a rebus, uisui expositis cum subtrahantur: quippe cum imaginibus earum sopitis in-

4. Τῆς ἀνοίας τοῦ λ.] Fidenter rescribo τοῦ ἀλόγου, cum antea legeretur τοῦ λόγου. Vellet forte quis ἀγνοίας τοῦ λόγου, quae voces centies inter se permiscentur: sed cum infra ἀνεπίγνωμον τοῦ ἀπόντος τὸ ἄλογον dicat, & *cod. Lipſ.* ac *Meerm.* nec non interpres in ἀλόγου consentiant, id nostro sub calamum venisse non dubito. Mox ne mireris μᾶλλον cum comparativo iungi: centies ita Graeci vid: modo *Wetſten:* ad Epist: *Paull.* ad Phil. I, 23. nec secus Latini. *Magis clarior* & similia qua de re V. D. ad *Iuſtin: III*, 2. dein in illis καὶ τῶν διὰ σ. α. *Lipſ.* male omiserat καὶ. tum & ἀπολαύσεως & ἀφάψεως. utrumque vitiose.

1. Κομίσαντα ἀπ' αὐτῶν.] Sic legebatur, sed restitui κοιμίσαντα. Res ipsa, tum & Interpretis & *cod. Lipſ.* ac *Meerm.* auctoritas ita prorsus

intendere animum aliis liceat: ſatis commode fieri poſſet ut ubi neceſſitati mortalis naturae parumper indulſiſſemus ſtatim liberi euaderemus. Cum uero temporis mora protrahatur, dum cibus & concoquitur, & digeritur, dumque & ante id ex ſomno & quiete, alioque ocio auxilium comparatur & poſt quaedam ex digeſtione temperatura, & excrementorum ſeceſſio efficitur: adſit paedagogus, neceſſe eſt, qui leuia & quae impedimentum nullum afferunt ſibi eligens, ea naturae concedat. Cum enim quod futurum eſt, praeuideat, quantoque impedimento res eſſet, ſi cupiditatibus obſequeretur, non aequum eſſe iudicauit ut breuis uoluptatis cauſa, quae dum edulia admittimus in deglutiendo percipitur, tam graui ſarcina nos opprimeret.

§ 46. Non immerito igitur ratio quod multum, & ſuperuacaneum eſt, ex-

μίσαντα ἀπ᾽ αὐτῶν φαντασίας) μέτριον ἂν ἦν, τῇ [2] ἀνάγκῃ εἴξαντα τῆς θνητῆς φύσεως ἐπ᾽ ὀλίγον, εὐθὺς ἀπηλλάχθαι. ἐπεὶ δὲ καὶ παρολκῆς χρόνου χρεία, καὶ πέψεως, καὶ ἀναδόσεως, [3] καὶ τῆς πρὸς τούτοις συνεργείας τῆς ἐξ ὕπνου τε καὶ ἡσυχίας, τῆς τε ἄλλης ἀργίας, καὶ μετὰ ταῦτα τῆς ἐκ τῆς ἀναδόσεως ποιᾶς κράσεως, περιττωμάτων τε διαχωρήσεως, ἀνάγκη τὸν παιδαγωγὸν παρεῖναι, ὃς τὰ κοῦφα καὶ ἀνεμπόδιςα ἑαυτῷ ἐκλεξάμενος, [4] ταῦτ᾽ ἐπιτρέψει τῇ φύσει, τὸ μέλλον προορώμενος, καὶ [5] ὅσον τὸ ἐμπόδιον, συγχωρήσαντος ταῖς ἐπιθυμίαις φορτίον [6] οὐκ εὐάγκαλον ἐπεισάγειν ἡμῖν, δι᾽ ὀλίγην ἡδονὴν, ἧς ἐν τῷ καταδέχεσθαι αὐτὰ εἰς τὴν κατάποσιν [7] ἀντιλαμβάνονται.

§ 46. Οὐκ ἀπεικότως ἄρα τὸ πολὺ καὶ περιττὸν ὁ λόγος ἀπο-

ſus iubent. Eadem elegantia κοιμίσαι τὴν ςάσιν *Dion: Hal:* L. IX. p. 596. κοιμίζειν ὀργὴν *Lucian:* Iov: Trag: I. κοιμῆσαι μένος id dicit *Aeſchyl:* Eumen. 835. non ſervato diſcrimine quod Critici haec inter vocabula faciunt. Mitto plura, & poëtarum in primis elegantias. Paullo ante ἐπιλογικὸν pro ἐπιλογιςικὸν *Meerm.*

2. Ἀνάγκῃ — τῆς φύσεως.] Supra γενέσεως ἀνάγκην adpellat. vid. ad §. 41.

3. Καὶ τῆς πρὸς τ.] Aut πρὸς τοῦτο aut πρὸς ταῦτα. REISK. Mihi πρὸ legendum videbatur, idque probari video *Meerm. codice.*

4. Ταῦτ᾽ ἐπιτρέψει.] Forte τἄλλ᾽ (id eſt τὰ ἄλλα) ἐπιτρέψει. REISK. *Lipſ.* & *Meerm.* ἐπιςρέψει. male.

5. Ὅσον τὸ ἐμπόδιον συγχ:] ὅσον ſubaudi ἔςαι ἑαυτῷ, vel τῷ λόγῳ. REISK.

6. Οὐκ εὐάγκαλον.] *Florent.* habebat εὖ ἂν καλὸν, quod ſecutus quidem fuerat *Fogeroll.* in margine tamen correxerat. Vox ipſa eſt elegans, de qua vide *Heſych.* & quae ad illum notarunt interpretes.

7. Ἀντιλαμβάνονται.] Scilicet οἱ ἄνθρωποι. vel potius αἱ ἐπιθυμίαι. debebat tamen ἀντιλαμβανόμεθα dicere, quia ἡμῖν praemiſit. REISK.

κρίνας, εἰς ὀλίγον περιγράφει τὸ ἀναγκαῖον, εἰ μέλλει μή τε πορίζων [1] *ἕξειν πράγματα, διὰ τὸ δεῖσθαι πλειόνων;* [2] *μήτε εὐπρεπῆ ποιῶν, πλειόνων τῶν ὑπηρετησομένων δεήσεσθαι, μήτε ἐσθίων πλειόνων ἡδονῶν ἀντιλήψεσθαι, μήτε πληρούμενος πολλῆς ἀργίας ἐμπλήσεσθαι, μήτε παχυτέρου φορτίου* [3] *ἐμπιμπλάμενος ὑπνώδης γίγνεσθαι, μήτε τῶν πιαινόντων τὸ σῶμα πληρούμενος, ἰσχυρότερον μὲν τὸν δεσμὸν, αὐτὸν δὲ ἀργότερον πρὸς τὰ οἰκεῖα ποιήσειν καὶ ἀσθενέςερον. δειξάτω τοίνυν* [4] *ἡμῖν τὶς ἀνὴρ, σπεύδων ὡς ἔνι μάλιςα ζῆν κατὰ νοῦν, καὶ ἀπερίσπαςος ἐκ τῶν κατὰ τὸ σῶμα παθῶν εἶναι, ὡς εὐπορωτέρα μὲν ἡ*

excludens in paucum & angustum contrahit id, quod necessarium est: ne uel suppeditando molestias subeat, dum requirit plura: uel opipara condiendo pluribus indigeat, qui ministrent: uel comedendo pluribus uoluptatibus afficiatur: uel se saturando, multo ocio expleatur: uel crassiore sarcina se referciendo in somnolentiam abeat: uel corpus inpinguantibus se replendo & uinculum ualidius, & se pigriorem ad propria munera obeunda reddat, atque imbecilliorem. Ostendat igitur nobis quispiam, qui quam maxime fieri potest, uitam traducere secundum intellectum studet, & a corporis affectibus perturbari ac distrahi quam minimum cupit: carni-

1. *Ἕξειν πράγματα.*] Πράγματα sunt *negotia, molestiae.* πράγματα ἔχειν itaque est *molestiis*, seu negotiis molestis *inplicari; uti* παρέχειν πράγματα *molestias alicui facessere:* παρέχειν κόπους id dicitur *Matth. XXVI*, 10. Hinc eleganter ἔχειν πράγματα & παρέχειν iunguntur apud *Alciphr:* L. III. Epist. 30. ubi vid. *Bergler:* Epicurus apud *Diog: Laërt:* p. 795. τὸ μακάριον καὶ ἄφθαρτον οὔτε αὐτὸ πράγματα ἔχει, οὔτε ἄλλῳ παρέχει. Pro διὰ τὸ male erat in quibusdam διὰ τοῦτο.

2. *Μήτε εὐπρεπῆ ποιῶν.*] Εὐτρεπῆ legendum contendit Doct: *Abresch:* Diluc: Thucyd: Auct: p. 381. Idque praefert etiam *cod. Lips.* & ex illo *Reiskius.* Potuerunt facillime confundi haec vocabula, ut saepissime accidit. Apud *Diod: Sic: I*, 45. pro ναοῖς εὐπρεπέσι perperam aliqui *codd.* εὐτρεπέσι. apud *Eurip:* in Suppl: pro εὐπρεπὴς *Markl:* volebat εὐτρεπής. Nec secus in *Lucian*: Dial: p. 84. Clar: *Hemsterh*: vim vocis egregie inlustrans. Εὐπρεπῆ tamen *splendida, magnifica* dicuntur, uti εὐπρεπὴς τράπεζα mensa magnificis & opiparis epulis instructa, quod H. *Steph*: in Thes. iam notatum.

3. *Ἐμπιμπλάμενος.*] *cod. Bodlei.* ἐμπλησάμενος. *Lips.* ἐμπιπλάμενος. variatur saepe in hac voce, modo enim ἐμπίπλασθαι, modo ἐμπίμπλασθαι scribitur. Idem aliis etiam vocabulis accidit, quibus litera M modo additur, modo non additur. Lege Eleg: *D'Orvill*: ad *Char*: L. V. c. 2. Noster literam illam voci addere amat.

4. *Τὶς ἀνὴρ, σπεύδων* &c.] Ita nunc primum interpunximus. Sic interpres, & *Cod.* etiam *Lips.* qui tamen male ὃς dabat pro ὡς. Eiusdem codicis fide revocavi ἀπερίσπαςος, pro quo antea legebatur ἀπερίσπαςον, sed quod iam correxerat in margine *Foggeroll.* Idem voluit *Meerm.* qui dabat ἀπερίσπατος. vocem in-

nium eſum pomorum, & olerum obſoniis aut copioſius ſuppetere, aut uilius parari: uoluptatemque minorem afferre leuioremque eſſe in concoctionibus & digeſtionibus, ad cupiditatesque minus iritare, atque ad affectus & uires corporis minus facere, quam uictum qui ab inanimatis petitur atque iis quae nullam coquorum operam requirunt.

ἢ [5] κρεωφαγία τῶν ἐκ τῶν ἀκροδρύων καὶ ἐκ λαχάνων ὄψων, [6] εὐτελεςέρα δὲ ἡ τούτων παρασκευὴ τῆς [7] τῶν ἀψύχων, καὶ μαγείρων ὅλως μὴ δεομένων, ἀνήδονος δὲ [8] καθ' ἑαυτὴν παραβαλλομένη πρὸς τὴν ἄψυχον, κουφοτέρα δὲ ἐν ταῖς πέψεσιν τῆς ἑτέρας, [9] κἂν ταῖς ἀναδόσεσιν ταῖς εἰς τὸ σῶμα [10] ταχυτέρα τῆς ἐκ λαχάνων ἀναδόσεως, πρός τε τὰς ἐπιθυμίας ἧττον ἐρεθίζουσα, καὶ εἰς πάθος καὶ ῥώμην σώματος ἔλαττον συμβαλλομένη [11] τῆς ἀψύχου διαίτης.

§ 47. At ſi hoc neque medicus, neque philoſophus, neque alipta, neque

§ 47. Εἰ δὲ τοῦτο οὔτε ἰατρῶν τις, οὔτε φιλοσόφων, οὐ γυμναςῆς,

inluſtrat *Wetſten*: ad I. ad Corinth. VII, 35.

5. Κρεωφαγία ----.] *Flor*: *Lipſ.* & *Meerm.* κρεηφαγία. variari in hiſce ſaepius vidimus § 15. 'Ακρόδρυα proprie quidem ſunt duriori cortice tecti, ſed inde in genere omnes arborum fructus ita adpellantur. Vid: *Bod*: *a Stapel*: ad *Theophr*: Hiſt: P. L. III. c. 12 & 15. eoque uſu ſaepe apud *Diod*: *Sic*: uti ad L. V. c. 43. notatum *Weſſelingio.*

6. Εὐτελέςερα δὲ &c.] *Hieron*: *II.* adv. Iovin: 10. *Olerum, pomorum, ac leguminum, & facilior apparatus eſt, & arte impendiisque cocorum non indiget, & ſine cura ſuſtentat humanum corpus, moderateque ſumtus, (quia nec avide devoratur quod irritamenta gulae non habet) leviori digeſtione concoquitur.*

7. Τῶν ἀψύχων.] Forte τῶν ἀψύχων, πυρὸς καὶ μαγείρων. quam comparatio & ad eſum accomodatio alimentorum e rebus inanimis petitorum, quibus neque igne, neque coquis opus eſt. Reisk.

8. Καθ' ἑαυτὴν π.] Forte ἀνήδονος δὲ καὶ καθ' ἑαυτὴν, καὶ παραβαλλομένη. *& in ſe ſpectata, & comparata cum.* Reisk. Legendum videtur π. προς τὴν ἔμψυχον, & in fine §. ἐμψύχου. idque placebat *Abreſchio*, viro praeclaro, niſi hoc in loco velis ἐνήδονος. dicam ſtatim.

9. Κἂν ταῖς ἀναδ.] *Valent.* dederat καὶ ἐν ταῖς ἀναδ. contra omnium reliquorum fidem. Vid: ad § 15. Recte autem *Valent.* & *Lipſ.* ταῖς εἰς το σῶμα, pro quo in *Florent.* & *Lugd.* erat τῆς εἰς τ. σ.

10. Ταχυτέρα.] Bene ſic *Valent.* a quo non abit *Lipſ. Meerm.* dat παχ. τῆς τῶν ἐκ λαχ. in *Florent.* & *Lugd.* erat παχυτέρα. Mox εἰς πάχος *ad craſſitiem & molem carnium*, malebat *Reiskius*, quia paullo poſt παχύτητα τοῦ δεσμοῦ adpellat. Sed in ſuperioribus τὰ κατὰ τὸ σῶμα πάθη dixerat.

11. Τῆς ἀψύχου διαίτης.] Vel legendum eſt ἐμψύχου διαίτης, & paullo ante πρὸς τὴν ἔμψυχον. nam ut haec nunc leguntur commodum ſenſum non praeſtant. Potuerunt facile confundi, cum enim antiquis ἀμψυχος ſcriberetur pro ἐμψυχός inde factum, ut alterum alterius locum ſubinde occuparit. vid: *D' Orvill.* ad *Char. VIII,* 1. vel forte paullo ante, ἐνήδονος pro ἀνήδονος. *Oſtendat mibi aliquis, quo modo cum voluptate ſeu ſuavitate, coniuncta ſit* κρεωφαγία *ſi cum victu inanimato contendatur, quomodo illa ſit levior* ---- συμβαλλομένη τῆς ἀψύχου διαίτης. δὲ tum repetitur, ut ſaepe apud Graecos.

ϛῆς, οὐκ [1] ἰδιώτης εἰπεῖν ἐτόλμησε, τὶ οὐκ ἀφιϛάμεθα ἑκόντες τοῦ σωματικοῦ φορτίου; τὶ οὐκ ἐλευθεροῦμεν αὑτοὺς ἅμα τῇ [2] ἀποϛάσει ἐκ πολλῶν (οὐ γὰρ ἑνὸς ἦν, ἀλλὰ μυρίων, τοῖς ἐλαχίϛοις ἐθίσαντα αὑτὸν ἀρκεῖσθαι, ἀπηλλάχθαι) χρημάτων περιουσίας, οἰκετῶν πλειόνων ὑπηρεσίας, σκευῶν πλήθους, ὑπνώδους καταϛάσεως, νόσων σφοδρότητος καὶ πλήθους, ἰατρῶν δεήσεως, ἐρεθισμῶν πρὸς ἀφροδίσια, ἀναθυμιάσεων παχυτέρων, περιττωμάτων πλήθους, [3] παχύτητος τοῦ δεσμοῦ, ῥώμης πρὸς πράξεις ἐγειρούσης, [4] ἰλιάδος κακῶν. ὧν ἡ ἄψυχος καὶ λιτὴ τροφὴ καὶ πᾶσιν εὐπόριϛος ἀφαιρεῖται ἡμᾶς, εἰρήνην παρασκευάζουσα τῷ [5] τὰ σωτήρια ἡμῖν ἐκπορίζοντι λογισμῷ. οὐ γὰρ [6] ἐκ τῶν μαζοφάγων φησὶν ὁ Διογένης, οἱ κλέπται καὶ οἱ πολέμιοι. ἀλλ' ἐκ

τῶν

que e uulgo quisquam affirmare unquam est ausus, cur non ultro a corporis hac sarcina abstinemus? cur non denique ex multorum seruitute ita abstinendo nos liberamus? Non enim ab uno, sed a sexcentis liberari potest, qui minimis esse contentus assueuerit. a pecuniarum superabundantia: a multorum seruorum ministerio: a supellectilium copia: a somnolenta costitutione: a morborum uehementia & multitudine: a medicorum indigentia: ab irritatione ad uenerea: a crassioribus exhalationibus: ab excrementorum affluentia: a uinculi crassitudine: a uiribus ad externas actiones excitantibus: a malorum demum iliade: a quibus frugale ac tenue & quibuslibet parabile alimentum nos abducit, atque abstrahit: dum rationi quae salutaria nobis suggerit, pacem ac tranquillitatem praeparat: Non enim, inquit Diogenes ex paniuoris fures & hostes: sed ex

car-

1. Ἰδιώτης.] Ἰδιῶται in hujus modi locis tales sunt homines, qui more communi vitam agunt, nec peculiari aliqua ratione eam instituunt, ut valetudini suae consulant. Vid: *Casaub*: ad *Athen*: *II*, 8.

2. Ἀποϛάσει ἐκ πολλῶν.] Num ἐκείνων τῶν πολλῶν. quae statim enumerat. Reisk.

3. Παχύτητος τοῦ δεσμοῦ.] Vid: § 38.

4. Ἰλιάδος κακῶν.] *Diod. Sic*: in Ecl. p. 534. εἶχε δὲ Σικελίαν πᾶσα σύγχυσις καὶ κακῶν Ἰλιάς. & ibi *Wesselingius*. Latinis *Ilias malorum*. Cic. VIII. ad Attic. II. *malorum inpendit* Ἰλιάς. Confer paroeniographos.

5. Τὰ σωτήρια ἡ. ε.] Τῷ τὰ σῷα (id est σωτήρια) ζῶντι λογισμῷ erat in *Lipſ.* Ζῶντι natum e sequenti ἐκπορίζοντι.

6. Ἐκ τῶν μαζ. φησὶν ὁ Διογ.] *Hieron*: *II.* adv: Iovin: II. *Diogenes tyrannos & subversiones*, (vel *subversores*) *urbium*, *bellaque vel hostilia vel civilia non pro simplici victu olerum pomorumque*, *sed pro carnibus & epularum deliciis adserit excitari.* Quam vili ciborum genere ipse fuerit contentus, vid: apud *Aelian*: *V. H.* *XIII*, 26. ubi ob hunc Nostri locum, vocem μάζαν excidisse putabat *Kubnius*. Meminit dicti huius, sed paullum diverso modo, etiam *Iulian*: Orat: VI. p. 198. D. οὐ

γὰρ

carniuoris calumniatores & tyranni exiſtunt. Iam uero ſublata cauſa ut multis indigeamus, & copia eorum quae in corpus aſſumuntur, detracta; grauitate item eorum quae digeruntur, ſubleuata, fit ut liber oculus extra undam & fumum corporeum tranquillus euadat.

§ 48. Id quod neque comprobationem, neque demonſtrationem ob inſitam in re euidentiam requirit. Vnde non ſolum illi qui id dant operam, ut ſecundum intellectum uiuant, & eiusmodi uitam finem eſſe ſtatuunt, abſtinentiam hanc neceſſariam ſibi eſſe ad finem conſequendum arbitrantur. uerum etiam unusquisque ut puto, philoſophus parſimoniam ad uitam ciuiliter traducendam eſſe idoneam iudicans, magis uitam eam approbaret quae paucis eſſet con-

τῶν κρεωφάγων οἱ συκοφάνται, καὶ τύραννοι. τῆς δὲ τοῦ πολλῶν [7] δεῖσθαι ἀρθείσης αἰτίας, καὶ τοῦ πλήθους τῶν εἰσαγομένων εἰς τὸ σῶμα [8] περιαιρεθέντων, τοῦ τε βάρους τῶν ἀναδιδομένων κουφισθέντων, [9] ἐλεύθερον τὸ ὄμμα, καπνοῦ καὶ κύματος τοῦ σωματικοῦ ἐκτὸς καθωρμισμένον γίγνεται.

§ 48. Καὶ τοῦτο οὔτε ὑπομνήσεως, οὔτε ἀποδείξεως, διὰ τὴν αὐτόθεν προσοῦσαν ἐνάργειαν, χρήζει. ὅθεν οὐ μόνον οἱ κατὰ νοῦν ζῆν ἐσπουδακότες, καὶ τέλος τὸν κατ' αὐτὸν βίον ἐνστησάμενοι, ἀναγκαίαν πρὸς τὸ τέλος ὁρῶσι τὴν τούτων ἀποχὴν, ἀλλὰ καὶ πᾶς σχεδὸν οἶμαι φιλόσοφος τὴν εὐτέλειαν [1] πρὸ τῆς πολυτελείας ἐγκρίνων, ἀποδέξαιτ' ἂν μᾶλλον τὸν ἐν ὀλίγοις ἀρκούμενον, τοῦ πλεί-

L

γὰρ ἐκ τῶν μαζοφάγων φησὶν ὁ Διογένης οἱ τύραννοι· ἀλλ' ἐκ τῶν δειπνούντων πολυτελῶς. Nec ſine cauſſa *Homer*: iuſtos homines adpellat γαλακτοφάγους, ut notat *Clem*: *Alex*: in Paedag: L. I. p. 98. D. Confer *Did*: ad *Iliad*: IV, 6.

7. Δεῖσθαι ἀρθείσης αἰτίας.] Prorſus uti vivendi hic modus efficit μηδενὸς δεῖσθαι apud *Philoſtr*: *VIII*, 12. ubi vid: *Olear*. Mox εἰσαγόμενα vocat corpori ingeſtum alimentum, cibum ac potum, uti ſolent. *Hierocl*: in Aur: Carm: p. 174. μέτρον ἐπιστῆσαι δεῖ τῇ τῶν εἰσαγομένων πληρώσει. ubi R. W. Noſtri oblitus non fuit. *Meerm*. habet τ. δὲ τῶν πολλῶν.

8. Περιαιρεθέντων —— κουφισθέντων.] Pro περιαιρεθέντων Gallicus interpres ſubſtituit περιαιρεθέντες. neſcio quare, nam ἡμῶν ſubintelligi debet, ad quod referatur περιαιρεθ. Valent. Subſtituerat etiam *Gall*: *interpres* κουφισθέντος. Utrumque merito probabat *Reiskius*. In vulgatum tamen Graeci *codices* conſpirant.

9. Ἐλεύθερον τὸ ὄμμα &c.] *Fogeroll*: malebat σῶμα. male. Plato & Platonici ſaepe ψυχῆς ὄμμα memorant. *Iambl*: vit: Pythag. 16. ἀπεκάθαιρε τὴν ψυχὴν, καὶ περιῆγεν ἐπὶ τὸ νοητὸν τὸ θεῖον ὄμμα, κρεῖττον ὂν σωθῆναι, κατὰ τὸν Πλάτωνα, μυρίων σαρκίνων ὀμμάτων. Et *Clem*: *Alex*: Paedag: L. II. p. 139. C. nec ſecus atque hoc in loco, cibi copia & luxus τὸ διορατικὸν τῆς ψυχῆς κατέχειν ὄμμα dicuntur *Eidem* p. 186. C. Eleganter autem dicit καπνοῦτε καὶ κύματος. Proverbialis quippe olim erat locutio καπνοῦ καὶ κύματος ἐκτὸς βαίνειν, qua de *Sylburg*: ad *Clem*: *Alex*: p. 808. Paullo poſt male *Meerm*. χρήζεις pro χρήζει.

1. Πρὸς τῆς πολυτ. ἐγκρίνων.] Πρὸ τῆς εὐτελείας dat *Cod. Lipſ*. quae lectio cum praeſta-

πλειόνων δεομένου. καὶ (ὃ παράδοξον τοῖς πολλοῖς δόξειεν εἶναι) [2] τοῦτο λέγοντας καὶ ἐκτιμῶντας εὑρίσκομεν, λέγω δὲ [3] τοὺς δι' ἡδονὴν οἰομένους τὸ τέλος τῶν φιλοσοφησάντων. τῶν γὰρ Ἐπικουρείων οἱ πλείους, ἀπ' αὐτοῦ τοῦ κορυφαίου ἀρξάμενοι, [4] μάζῃ καὶ τοῖς ἀκροδρύοις ἀρκούμενοι φαίνονται· τά, τε συγγράμματα ἐμπεπλήκασι, τὸ ὀλιγοδεὲς τῆς φύσεως ἀφηγούμενοι, καὶ τὸ ἐκ τῶν λιτῶν καὶ εὐποριστων ἱκανῶς αὐτῆς τὸ ἀναγκαῖον ἰώμενον παριστάντες.

contenta, quam quae multis indigeret. Adde quod, id quod forte plerisque incredibile uideri posset eos hoc asserere, ac comprobare inueniemus, qui uoluptatem finem philosophantium esse opinantur. Plerique enim ex Epicureis etiam si ab ipso eorum principe exordiri uelimus, bucella & stirpium fructibus in uescendo fuisse contenti uidentur librosque suos huiusce modi doctrina referserunt, ut quam paucis natura indigeret, ostenderent. tenuemque & parabilem uictum satis ad necessaria suppeditanda esse declararent.

§ 49. [1] Ὥρισαι γάρ, φησίν, ὁ τῆς φύσεως πλοῦτος καί ἐστιν εὐπό-

§ 49. Praefinitae inquit, naturae diuitiae, & parabiles sunt. at quae ex

stare vulgatae videatur, non tamen est melior. videtur Porphyrius ita dedisse τὴν εὐτέλειαν πρὸς τὴν πολυτέλειαν συγκρίνων, ἀποδέξαιτ' ἂν μᾶλλον τὸν ἐν λόγοις βίον ὀλίγοις ἀρκούμενον, τοῦ πλειόνων δεομένου. Sane in codice *Lips.* pro τὸν ἐν ὀλίγοις legitur τὸν ἐν λόγοις. REISK. Πρὸ etiam erat in editione antiquissima & *Cod. Meerm.* quod ideoque in sedem suam restitui.

2. Τοῦτο λέγοντας &c.] Forte τοῦτο λέγοντας αὐτοὺς τοὺς τἀναντία λέγοντας καὶ ἐκτιμῶντας εὑρίσκομεν. *hoc affirmantes videmus eos ipsos, qui contraria omnia statuunt & amplectuntur.* REISK.

3. Τοὺς δι' ἡδονὴν οἰομένους &c.] Epicurum significat & qui eum sequebantur. Summum bonum statuebant τὴν Ἡδονὴν, quae illis erat εὐθυμία & ἀταραξία μήτε ἀλγεῖν κατὰ σῶμα, μήτε ταράττεσθαι κατὰ ψυχήν. Res non mala adeo, sed male utebantur vocabulo, quod in medio hominum usu aliam voluptatem significabat, uti notissimum. Vid: tamen *Periz.* ad *Aelian.* V. H. IV, 13. & L. IX. c. 12. *Reiskius* malebat τοὺς, νὴ Δί', ἡδονὴν εἶναι ο. τ. τέλος. pro φιλοσοφησάντων *edd.* priores φιλοσοφισάντων.

4. Μάζῃ καὶ τοῖς ἀκροδρύοις ἀρκούμενοι.] Ipse Epicurus dicere solebat; se cum Iove paratum esse de felicitate certare, μάζαν ἔχων καὶ ὕδωρ. apud *Ael.* V. H. IV, 13. *Iulian.* Orat. VI. p. 195. B. ἀλλ' οὐδὲ μάζαν, ἧς Ἐπίκουρος εὐπορῶν οὐδὲ τῶν θεῶν φησὶν εἰς εὐδαιμονίας λόγον ἐλαττοῦσθαι. Nostrum respicit *Hieron: II.* adv: Iovin: 11. *Quodque mirandum sit, Epicurus voluptatis adsertor, omnes libros suos replevit oleribus & pomis, & vilibus cibis dicit esse vivendum.* Haud equidem miror. Sic enim corpus & animus optime in officio contineri, adeoque ἀταραξία promoveri poterat. Mox perperam *Meerm.* pro λιτῶν dat πολιτῶν.

1. Ὥρισαι γὰρ φασίν.] Non male *cod. Lips.* φησίν. Epicurus puta, cuius haec est dictio, ex eius κυρίαις δόξαις petita. Paulo post tamen habet φασίν, in quo descivit a constantia. REISK. Optime. tale est illud Epicuri a-

ex inanibus opinionibus existunt, infinitae, & eiusmodi, ut comparari difficulter queant, nam quae facile suppetunt, cum simplicem humidi & sicci naturam habeant, molestiam omnem corporis quae ex defectu euenit, bene, & abunde auferre consueuerunt: caetera omnia, quaecunque in luxuriam delabuntur, non necessariam habere appetitionem aiunt, neque eiusmodi, quae ex dolore aliquo necessario eueniat, sed uel ex molestia tantum ex absentia rei suscepta, uel ex laetitia omnino ex praesentia, vel ex inanibus, falsisque opinionibus existat. nihilque ad naturalem defectum rei alicuius spectet, quae si non adsit, dissoluere constitutionem nostram queat. Satis enim ad haec obtinenda ea sunt, qui-

πόριϛος; ὁ δ' ἐκ τῶν κενῶν δοξῶν, ἀόριϛός τε ἦν καὶ δυσπόριϛος. τὸ γὰρ κατ' ἔνδειαν ἐνοχλοῦν τὴν σάρκα, ἐξαιρεῖται καλῶς καὶ αὐτάρκως τὰ εὐπόριϛα, ἁπλὴν ἔχοντα φύσιν ὑγρῶν τε καὶ ξηρῶν. τὸ δὲ λοιπὸν ὅσον εἰς 2 πολυτέλειαν πέπτωκεν, οὐκ ἀναγκαίαν ἔχειν φασὶ τὴν ὄρεξιν, οὐδ' ἀπ' ἀλγοῦντός τινος ἀναγκαίως γιγνομενὴν, ἀλλὰ τὴν μὲν ἀπὸ τοῦ 3 ἢ λυποῦντος, ἢ νύττοντος μόνον ἐν τῷ μὴ παρεῖναι· τὴν δὲ ὅλως ἀπὸ τοῦ χαίροντος· 4 τὴν δὲ ὅλως ἀπὸ τῶν κενῶν καὶ διεψευσμένων δογμάτων, 5 ἢ εἰς οὐδὲν φυσικὸν ἀνάγεται ἔλλειμμα, οὐδ' εἰς τὸ διαλύον τὴν σύϛασιν ἐκ τοῦ μὴ παρεῖναι. ἱκανὰ γὰρ καὶ τὰ τυχόν-

τα

apud *Diog: Laërt:* L. X. p. 798. ὁ τῆς φύσεως πλοῦτος καὶ ὥρισαι καὶ εὐπόριϛός ἐϛιν, ὁ δὲ τῶν κενῶν δοξῶν εἰς ἄπειρον ἐκπίπτει. & p. 790. ὅτι τὸ μὲν φυσικὸν πᾶν εὐπόριϛον, τὸ δὲ κενὸν, δυσπόριϛον. Quum itaque in *Flor:* & *Lugd:* sic etiam legeretur, idque per interpretem & *cod. Meerm.* firmaretur, auctori suum reddere non dubitavi. Statim pro ἦν *Reiskius* ἡμῖν aut ἅμα vel ὁμοῦ coniiciebat.

2. Πολυτέλειαν πέπτωκεν.] Malim ἐκπέπτωκεν. usus nemini ignotus. Et sic in dicto Epicuri, quod statim laudavi, ὁ δὲ εἰς ἄπειρον ἐκπίπτει. Eo quippe Noster respicit. pro ἔχειν φασὶ *Reiskius* volebat ἔχειν φύσει.

3. Ἢ λυποῦντος, ἢ νύττοντος.] Forte ἢ οὐ (vel μὴ) λυποῦντος. μὲν Lips. deest male. Reisk. Metaphoricus usus vocis νύττειν est frequentissimus. νυγμοὺς εἰς τὴν ψυχὴν λαμβάνειν dicit *Diod: XIII*, 58. uti ἔνυξε τὴν διάνοιαν *Themist:* Orat: XIV. p. 171. quibus conponi potest κατανύττεσθαι τῇ καρδίᾳ *Lucae* A. Apost: II, 37. saepe etiam νύττειν & λυποῦν sunt synonyma. pulcre docuit *D'Orvill.* ad *Charit.* L. VI, 5. qui Nostri inmemor non fuit.

4. Τὴν δὲ ὅλως ἀπὸ ----] Deest Lips. posterius ὅλως. si abesse debet ὅλως poterit commodius priori loco. Reisk. Posterius tamen *Meerm.* quoque *cod.* non habet. nec legit interpres.

5. Ἢ εἰς οὐδὲν φ. α. ἐλλ.] Aut ἢ *quae* legendum, aut potius εἰ *si*. utrumque una cum ἀνάγεται redit ad ὄρεξις. Reisk. Correxi, quod antea legebatur ἢ in ἢ, ut recte *Meerm.* In *Florent:* vitiose exaratum erat ἔλειμμα, quod, pro more suo, secutus fuerat *Lugdun. Edit.*

6.

τα [6] διακρατῆσαι ταῦτα ἦν, ὧν ἀναγκαίως δεῖται ἡ φύσις. ταῦτα δὲ, καὶ διὰ τὴν λιτότητα, καὶ διὰ τὴν ὀλιγότητά ἐστιν εὐπόριστα. καὶ τῷ μὲν κρεηφαγίας ἁπτομένῳ χρεία καὶ τῶν ἀψύχων, [7] τῷ δὲ ἀρκουμένῳ τοῖς ἀψύχοις, [8] ἐξ ἡμισείας καὶ τοῦτο εὐπόριστον καὶ ὀλίγων δεόμενον ἀναλωμάτων τὸ τῆς παρασκευῆς.

§ 50. Δεῖ δὲ, [1] φασὶν, οὐκ ἑτοιμασάμενον τὰ ἀναγκαῖα, προσθήκῃ τῇ φιλοσοφίᾳ χρῆσθαι, ἀλλὰ παρασκευασάμενον τὸ θαῤῥεῖν τῇ ψυχῇ γνησίως οὕτως [2] ἀντέχεσθαι τῶν καθ' ἡμέραν. κακῷ γὰρ φροντιστῇ τὰ καθ' ἑαυτοὺς ἐπιτρέψομεν, ἄνευ φιλοσοφίας τὸ ἀναγκαῖον συμμετρούμενοι τῆς φύσεως, καὶ παρασκευάζοντες. διὸ φιλοσοφοῦντι δεῖ καὶ τούτων προνοεῖν, καὶ ἐφ' ὅσον ἂν ἡ

quibus necessario natura indiget. ea autem & ob uilitatem, & ob paucitatem comparari facile possunt. Ei porro qui esu carnis utitur, inanimatis etiam ad uescendum opus est. At qui inanimatis tantum est contentus, ei id & ex dimidio facile suppetit, & paucos admodum ad apparatum sumtus requirit.

§ 50. Non enim oportere inquiunt, ut ubi quis necessaria praeprararit, philosophiam quasi additamentum postea adhibeat: sed ut prius animi tolerantia & uirtute legitime acquisita, deinde ita quotidianam indigentiam procuret. Nam malo sane consultori nostra committeremus, si absque philosophia quod necessarium naturae est, metiri, ac parare nobis uellemus. Quocirca philosophando istis etiam prouidere o-

6. Διακρατῆσαι ταῦτα ἦν &c.] Forte ταύτην. naturam puta. tum etiam punctum commate mutari velim & sic legi ὧν δ' ἀναγκαίως δεῖται ἡ φύσις, ταῦτα δὲ ---- ubi posterius δὲ redundat eleganter, nihilque est aliud, quam non necessaria repetitio prioris δὲ, cuiusmodi repetitionis creberrima occurrunt exempla, ut Latinorum *vero. quibus vero natura eget necessario, ea enimvero facillima sunt comparatu.* Reisk.

7. Τῷ δὲ ἀρκουμένῳ τοῖς ἀψ.] *Hieron:* L. II. advers: Iovin: c. 11. *Qui carnibus vescantur indigere etiam his quae non sunt carnium, qui autem simplici victu abutantur, eos carnes non requirere.* Paullo ante *Meerm.* κρεηφαγίᾳ ἁπτομένῳ.

8. Ἐξ ἡμισείας.] Forte ἐξ ἡμισείας λείπεται τὸ ἀναγκαῖον, καὶ τοῦτο εὐπόριστον καὶ ὀλίγων δεόμενον ἀναλωμάτων πρὸς τὴν παρασκευήν. Reisk.

1. Φασὶν.] *Sed postquam tibi veram animi constantiam atque fiduciam certam acquisiveris, quae nullis se formidinibus futurae aliquando inopiae agitari patiatur, tum demum suscipere curam & negotiorum quotidianorum peragendorum, & victus quaerendi.* occurrit huic adversariorum argumentationi, quae in voce παρασκευὴν definit. Reisk.

2. Ἀντέχεσθαι τῶν κ. ἡμ.] Est *pertinacissime illis inhaerere, nihil ultra studere.* sic ἀντέχεσθαι τῶν οὐκ ἐφαρμοττόντων supra § 12. ἀνθέξεται τῆς διαίτης § 56. ἀντέχεσθαι σωτηρίας & similia, de quibus orbis literati lumen nuper, *P. Wessel:* ad *Diod: Sic: II,* 12. γνησίως malim cum sequentibus connectere, se-

opus eſt: quatenus uidelicet curae erga illa intentio permiſerit. Quatenus uero inde aliquid detrahitur, ut perfectae purgationi non dominetur, ad opes, aut alimenta praeparanda accedendum non eſt. Cum philoſophia igitur curanda neceſſaria haec ſunt, & confeſtim ſeſe offerent. Multo ſiquidem melius eſt, ut ſectemur quod pauciſſimum in ipſis eſt, & uile & leue. quippe cum ex pauciſſimo pauciſſima etiam moleſtia euentura ſit.

§ 51. Multus uero horum apparatus, cum multa impedimenta etiam ſecum trahat, tum ex grauatione corporis, tum ex eorum quae apparantur, difficultate: tum ex eo quod prohibet, ne praecipuarum conſiderationum operatio eſſe aſſidua queat, tum ex qualibet alia cauſa, ſtatim inutilis eſt, neque eiusmodi, ut turbationes quae

[3] ἡ παρ' ἐκείνοις ἔντονος ἐπιμέλεια παραδιδῷ. ἐφ' ὅσον δὲ ἐκεῖθέν τι ἀφαιρεῖται, ὃ μὴ κυριεύσει τῆς [4] τελείας ἐκθαῤῥήσεως, μὴ προσίεσθαι πρὸς τὴν χρημάτων τε καὶ τροφῶν παρασκευήν. σὺν φιλοσοφίᾳ τοίνυν ἁπτέον τούτων, καὶ εὐθὺς προσπεσεῖται, ὅτι πολλῷ κρεῖττον τὸ ἐν αὐτοῖς μεταδιώκειν [5] ἐλάχιςόν τε καὶ λιτὸν καὶ κοῦφον. ἐλάχιςον γὰρ καὶ τὸ ὀχληρὸν ἐκ τοῦ ἐλαχίςου.

§ 51. Ἃ δ' ἂν [1] συνεφελκύσηται ἡ παρασκευὴ ἐμπόδια, ἐκ τῆς τοῦ σώματος βαρύτητος, ἢ ἐκ τῆς τῶν παρασκευαζομένων πραγματείας, ἢ ἐκ τοῦ [2] κωλύειν τὴν περὶ τῶν κυριοτάτων λογισμῶν ἐνέργειαν εἶναι συνεχῆ, ἢ ἔκ τινος ἄλλης αἰτίας, εὐθὺς ἀλυσιτελὴς γίνεται καὶ οὐκ ἀντάλλακτος πρὸς τὰς συνακολου-

ſecus atque interpreti viſum eſt. Pro συμμετρούμενοι perperam erat in *Lipſ.* συμμετρούμενον.

3. Ἡ παρ' ἐκείνοις ἔντονος ἐπιμ.] Forte ἡ ὑπὲρ (vel περὶ) ἐκείνης ἔντονος. ubi ἐκείνης refertur ad philoſophiam, cuius antea iniecta erat mentio, *quantum ſinet aſſiduitas operae* in ea (philoſophia) *navandae*. Mox ἐκεῖθεν *illinc*, a ſtudio philoſophiae. *quatenus autem illinc mentem abſtrahit aliquid, quod in poteſtate non habebit, perfectam omnibus numeris & abſolutam fiduciam* h. e. quod intercedet atque impediet, quo minus prorſus ſecuri futuri noſtri victus fortunaeque ſimus. Reisk.

4. Τελέας ἐκθαῤῥήσεως.] Sic erat in omnibus *codd.* inpreſſis & manus; dictum de confuſione hac alias. Interpres legiſſe videtur ἐκκαθάρσεως.

5. Ἐλάχιςόν τε καὶ λ. κ. κ.] Doctiſſ: Gaſſendus prolixius vertit: ego mallem brevius. *Minima enim ex minimis & moleſtia.* Valent. Lipſ. ἐλάςου τε. malc. voluitne ἐλαφρόν τε. ſolet hoc vocabulum cum κοῦφον conjungi. Reisk.

1. Συνεφελκύσηται.] Haec etiam vox in copioſiſſimo *H. Steph:* Theſ: deſideratur. invenies apud *Diod: Sic:* L. XX. c. 25. συνεφελκύσθη τῇ φορᾷ.

2. Κωλύειν τὴν περὶ &c.] Lipſ. ἐκ τῆς τῶν ἐνεργείαν εἶναι, caeteris intermediis omiſſis: Forte κωλύειν τὸν περὶ τῶν κυριωτάτων λογισμὸν ἐν ἐνεργίᾳ εἶναι συνεχεῖ. Mox εὐθὺς aut deeſt, aut mente certe debet ſuppleri ἐκπονουμένῳ vel le-

λουθούσας ὀχλήσεις. Δεῖ μέντοι τῷ φιλοσόφῳ καὶ τὴν ἐλπίδα [3] τοῦ μηδὲν ὑπολείψειν παρεῖναι διὰ βίου. ταύτην δὲ τὰ μὲν εὐπόριστα ἱκανῶς διασώζει, τὰ δὲ πολυτελῆ ποιεῖ δυσέλπιστον. οἱ γοῦν πολλοὶ, διὰ τοῦτο καίπερ πολλὰ κεκτημένοι, ὡς ὑπολειψόντων, [4] ἀνήνυτα μοχθοῦσιν. ἀρκεῖσθαι δὲ τοῖς εὐπορίστοις καὶ λιτοτάτοις ποιεῖ, τὸ μνημονεύειν, ὅτι πρὸς μὲν τῆς ψυχῆς ἀξιόλογον ταραχῆς λύσιν οὐθὲν ἰσχύειν πέφυκεν οὐδ᾽ ὁ πᾶς πλοῦτος συναχθείς· τὸ δὲ τῆς σαρκὸς ὀχληρὸν ἐξαιρεῖ καὶ τὰ πάνυ μέτρια καὶ τυχόντα, πᾶσαν τε εὐπορισίαν κεκτημένα· ὑπολείποντά τε καὶ τὰ τοσαῦτα, οὐ ταράττει τὸν ἀποθνήσκειν μελετῶντα. ἔτι καὶ τὸ ἀλγεινὸν τὸ [5] δι᾽ ἐνδείας πολλῆς

quae ex eo consequuntur, ullo modo recompenset. Adde quod cum philosophum etiam ea spe esse oporteat, ut nihil sibi in uita defuturum esse opinetur: huiuscemodi spem sicut parabilia conseruant, ita sumtuosa ac luxuriosa labefactant, ac minuunt. Ob id enim fit, ut plerique licet multa possideant, quasi tamen semper defuturae sibi opes sint laborare nunquam cessent. Ut autem uilissimis quibusque, & iis quae facillime comparantur, contenti simus, illud plurimum facit, si memoria teneamus, nihil esse quod ad turbationum animi sedationem, quae quidem alicuius momenti sit, afferendam uires ullas habeat, neque si collectae omnes diuitiae fuerint: ad molestiam autem corporis sedandam satis esse quaelibet uel admodum modica, & quae suppetere undique facillime possint. quae si etiam aliquantulum desint turbare eum nequeunt, qui mortem

θεωροῦντι vel tale quid. ἀλυσιτελὴς γίνεται tantundem est atque φαίνεται ὅτι ἐστιν. *cogitanti impedimenta --- statim apparet operae pretium non referre apparationem tot tantarumque rerum.* Reisk.

3. Τοῦ μηδὲν ὑπολ.] Saepe scriptores recentiores pro ἐπιλείπειν usurpant, *deficere, desinere suppetere.* Reisk. Optime praeceptum hoc religioni nostrae respondet. Domini Christi monita, vanae de tempore futuro sollicitudini opposita, habemus *Matth.* cap. VI.

4. Ἀνήνυτα μοχθοῦσιν.] Id est μάτην. ita μάταιος καὶ ἀνήνυτος πόνος apud Platonem. *Alciphr.* L. I. Epist. 2. eadem qua Noster formula ἄπρακτα καὶ ἀνήνυτα μοχθοῦμεν. Vide ibi *Bergler.*

5. Δι᾽ ἐνδείας πολλῆς ἠπιότητος &c.] *Cod. Lips.* dat ἢ τὸ διὰ πληρώσεως. quod ut verum est, ita magna & clarissima luce perfundit sententiam, quam sine ea face semper habuissemus obscuram. legendum est pro πολλῆς aut πλείονος simpliciter, aut πολλῷ πλείονος. ut locus ita constitutus sit, ἔτι καὶ τὸ ἀλγεινὸν τὸ δι᾽ ἔνδειαν πολλῷ πλείονος ἠπιότητος ἢ τὸ διὰ πλήρωσιν, μετέχει. *praeterea dolor, qui ex inopia exsistit, multo plus habet dementiae velut, atque lenitatis, quam ille qui repletionem consequitur.* Reisk. Optime codicem suum sequebatur Vir Clar. Nec secus erat in *Meerm.* & *editionibus* antiquissimis. ἠπιότητος ἢ τὸ διὰ πλ. & qua auctoritate ἢ τὸ eiecerit *Valentini* nescio. Subintelligi po-

tem assidue meditatur. Accedit quod, & dolor qui ex defectu existit, longe eo mitior est, qui ex repletione euenit, nisi uanis opinionibus quispiam se ipsum decipiat: & ciborum uarietas non modo animae turbationem non aufert, sed neque corporis uoluptatem auget: quippe cum ea simul ac doloris facta detractio est, finem consequatur. Sic neque carnium esus molestiam naturae ullam dissoluit: neque quicquam affert, quod nisi effectum esset, in dolorem induxisset: sed uiolentam gratiam exhibet, quae cum contrario cito commisceatur. non enim ad uitae conseruationem, sed ad uoluptatum uarietatem tantum, non secus ac uenerea, & peregrinorum uinorum potus conducit, sine quibus permanere natura etiam potest. Sine quibus enim perdurare non potest, ea pauca admodum sunt, & eiusmodi, quae facile, & cum iustitia, & liberalitate & multa quiete, & ocio comparari queant.

§ 52.

λῆς ἠπιότητος ἢ τὸ διὰ πληρώσεως μετέχει, ἐὰν μή τις ταῖς κεναῖς δόξαις ἑαυτὸν ἀπατᾷ· ἥτε ποικιλία τῶν τροφῶν οὐχ ὅπως τὰς ταραχὰς τῆς ψυχῆς ἐκλύει, ἀλλ' οὐδὲ [6] τὴν ἐν τῇ σαρκὶ ἡδονὴν συνεπαύξει. πέρας γὰρ ἔχει καὶ αὕτη ἅμα τῇ τῆς ἀλγηδόνος ὑπεξαιρέσει. ὥς τό γε τῆς σαρκοφαγίας οὐδ' ἔλυέν τι ὀχληρὸν τῆς φύσεως, [7] οὐδ' ὃ μὴ συντελούμενον ἐπ' ἀλγηδόνα ἠνύετο. τὴν δὲ βιαίαν χάριν εἶχεν καὶ ταχὺ τῷ ἐναντίῳ μιγνυμένην. οὐ γὰρ πρὸς ζωῆς [8] συμμονὴν, πρὸς δὲ ποικιλίαν ἡδονῶν συνεβάλλετο· ἐοικὸς ἀφροδισίοις ἢ ξενικῶν οἴνων πόσεσιν, ὧν καὶ χωρὶς διαμένειν δύναται ἡ φύσις. ὧν δὲ χωρὶς οὐκ ἂν ὑπομείνειεν, βραχέα παντάπασίν ἐστιν, καὶ δυνάμενα ῥᾳδίως καὶ μετὰ δικαιοσύνης καὶ ἐλευθερίας, ἡσυχίας τε καὶ πολλῆς ῥαστώνης πορίζεσθαι.

§ 52.

potest μᾶλλον, quam ellipsin in hoc structurae ordine nec Nostro, nec aliis esse inusitatam, alibi dicemus. Malcho itaque suum restitui. Paullo ante pro τάραττει cod. Bodl. πράττει.

6. Τὴν ἐν τῇ σαρκὶ.] Ita reposui. Valent. ἐν eiecerat, quod tamen & priores edd. & codd. mei omnes merito tuentur. Mox συνεπαυξεῖ erat in edit. Flor. ac Lugd. quod probabat etiam Lips. paullo ante τὰς ante ταραχὰς delebat Moerm.

7. Οὐδ' ὃ μὴ συντελούμενον.] Post οὐδὲ deest aut ἐστὶν *neque inest ei quicquam quod* —— aut ἐπέφερεν. *secum adfert aliquid, quod non desinat & exeat in dolorem, cum ad exitum & perfectionem pervenerit.* Reisk.

8. Συμμονὴν.] Haec quoque vox Lexicographorum diligentiam fugit. Utitur etiam *M. Antonin.* L. V, 8. τῆς συμμονῆς αὐτῆς αἴτιον. Mox Lips. ὧν καὶ χωρὶς.

K

§ 52. Ἔτι δὲ οὐδὲ πρὸς ὑγίειαν τὰ κρέα συντελεῖ, ἀλλὰ μᾶλλον τῇ ὑγείᾳ ἐμποδίζει. [1] δι' ὧν γὰρ ὑγίεια ἀνακτᾶται, διὰ τούτων καὶ διαμένει. ἀνακτᾶται δὲ διὰ τῆς λεπτοτάτης καὶ ἀσάρκου διαίτης, ὥστε καὶ ταύτῃ ἂν συμμείνειεν, εἰ δὲ μὴ πρὸς τὴν Μίλωνος ῥώμην τὰ ἄψυχα συμβάλλεται, οὐδὲ ὅλως πρὸς ἐπίτασιν ἰσχύος, οὐδὲ γὰρ ῥώμης, οὐδὲ ἐπιτάσεως ἰσχύος χρεία τῷ φιλοσόφῳ, εἰ μέλλει θεωρίᾳ, καὶ μὴ [2] πράξεσι καὶ ἀκολασίαις προσέχειν. οὐδὲν δὲ θαυμαστὸν τοὺς πολλοὺς οἴεσθαι εἰς ὑγίειαν συντελεῖν τὴν κρεηφαγίαν· τῶν γὰρ αὐτῶν ἦν [3] καὶ τὰς ἀπολαύσεις οἴεσθαι ὑγιείας εἶναι τηρητικὰς, καὶ τὰ ἀφροδίσια, ὧν ὤνησε μὲν οὐδένα τινὰ, ἀγαπητὸν δὲ εἰ μὴ ἔβλαψεν. εἰ δὲ πολλοὶ μὴ τοιοῦτοι, [4] οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς· οὐδὲ γὰρ

§ 52. Quin ad ſanitatem quoque carnes non conferre, ſed ei potius eſſe impedimento inueniemus. Nam quibus fit, ut ſanitas recuperetur iisdem etiam conſeruetur, neceſſe eſt. recuperatur autem tenuiſſimo, & carnium experte uictu quare eodem etiam ut perduret, efficietur. Si uero ab inanimatis petitus cibus Milonis robur non affert, neque omnino ad incrementum uirium facit: neque robore, neque uirium incremento eſt opus philoſopho, qui contemplationi, non actionibus, & intemperantiis uacaturus eſt. Neque mirum eſſe debet, ſi plerique e uulgo ad ſanitatem conferre eſum carnium exiſtiment: quippe cum iidem quoque uoluptates & uenerea conſeruare ſanitatem opinentur: quae tantum abeſt, ut quempiam iuuerint, ut ſatis ſuperque eſſe poſſit, ſi etiam non laeſerint. Sed ſi plerique huiusmodi non ſunt, nihil ad nos. nam neque phi-

1. Δι' ὧν γὰρ ὑγίεια ἀνακτᾶται &c.] Latine expreſſit *Hieron:* L. II. adverſ: Iovin: 11. *Quibus ergo cibis recipitur ſanitas, his & ſervari poteſt, ne quis putet morbos oleribus concitari: Si autem Milonis illius Crotoniatae vires olera non miniſtrant &c.* De Milonis robore omnia ſunt nota. Recordor illa *Cicer:* de Senect. c. 10. *Olympiae per ſtadium ingreſſus eſſe Milo dicitur, cum humeris ſuſtineret bovem vivum, utrum igitur has corporis, an Pythagorae tibi malis vires ingenii dari?* Pro ὑγείᾳ quod praeceſſit, ceteri ὑγιείᾳ, idque amat Noſter. diximus alibi. Adſcriptum erat *cod. Meerm.* Σῆ ὅτι τὰ ἀναγκαῖα, καὶ ὀλίγα, καὶ εὐπόριστα, τὰ δὲ μὴ ἀναγκαῖα, τἀναντία.

2. Πράξεσι καὶ ἀκολ.] Erat qui mallet ταράξεσι, ut sect. sequenti τῆς ψυχῆς ἀτάραχος κατάστασις dicitur. Niſi πράξεσι καὶ ἀκολασίαις, noto loquendi genere, ſit πράξεσι ἀκολάστοις. intelligo de illis qui πραγματικὸν βίον ſequuntur, de quibus ſupra § 27.

3. Καὶ τὰς ἀπολαύσεις &c.] Ἀπολαύσεις quid proprie ſint, quid βίος ἀπολαυστικὸς & homines ἀπολαυστικοὶ, dicetur infra ad L. III. § 18.

4. Οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς.] Formula uſitatiſſima, qua utitur etiam infra L. II, 43. τί πρός σε, *quid*

philoſophiae & conſiderationis certitudo aliqua & ſtabilitas in plerisque reperitur. neque ad ſapientiam, partemue aliquam eius ſuſcipiendam idonei uulgares homines ſunt, quae egregii aliquid in ſe habeat: neque quid conferat aut priuatim aut publice, ſatis percipiunt: neque quae prauae aut honeſtae ſint conſuetudines, ualent diudicare. Multa praeterea petulantia & intemperantia in ipſis ineſt: ut uerendum minime ſit, ut qui animalia comedant, non reperiantur.

§ 53. Si enim omnes optime ſenſerint, nullum nobis, aut aucupibus, aut uenatoribus, aut piſcatoribus, aut ſubulcis erit opus. ipſa autem ſe ipſa gubernantia animalia ſi nullum habuerint, a quo curentur, & regantur, facile peribunt, & ab aliis quae ipſa inuadunt, atque ita multitudinem eorum minuunt, ab-

γὰρ [5] φιλίας καὶ εὐνοίας πιςόντι καὶ διαμόνιμον ἐν τοῖς πολλοῖς. οὐδὲ δεκτικοὶ τούτων, οὐδὲ σοφίας, [6] οὐδὲ τῶν ἀξιόλογόν τι ἐχόντων σοφίας μορίων. [7] οὔτε τοῦ συμφέροντος, οὔτε τοῦ ἰδίου, οὐδὲ τοῦ κοινοῦ συνετὸς ὁ πολὺς, οὔτε ἐθῶν [8] φαύλων καὶ ἀςείων κρίσιν ποιεῖσθαι δυνάμενος. πρός τε τούτοις πολὺ τὸ ἀσελγὲς καὶ ἀκρασίας γέμον ἐν τοῖς πολλοῖς. διὸ οὔτε φοβητέον, [9] μήποτε οὐκ ὦσιν οἱ βρωσόμενοι τὰ ζῶα.

§ 53. Πάντων μὲν γὰρ φρονησάντων τὰ ἄριςα, οὐδεμία χρεία [1] ὀρνιθευτικῆς, ἰξευτῶν, ἁλιέων, συβωτῶν. αὐτὰ δὲ αὑτὰ διοικοῦντα τὰ ζῶα καὶ μὴ ἔχοντα τὸν ἐπιμελούμενον καὶ ἐφεςῶτα, ταχέως φθείρεται καὶ δαπανᾶται πρὸς τῶν ἐπιτιθεμένων, καὶ τὸ πλῆθος ἀναλι-

quid hoc ad te? ſcilicet *pertinet*. οὐδὲν πρὸς ἐμὲ, & ſimilia centies apud alios. Neminem excito, quia id abunde factum a Philologis, qui a Latiniſmi ſuſpicione vindicarunt *Ioannem*, Euang. XXI, 22.

5. Φιλίας καὶ εὐνοίας.] *Felician:* legit φιλοσοφίας, quod nullo codice firmatur. ſed an ἐννοίας etiam? non putem. *Heſych:* εὔνουν non tantum φίλον exponit, ſed & συνετόν, cui tamen εὔνοια eſt φιλία. Per *prudentiam* vertitur etiam haec vox apud *Polluc*. Onom: IV, 33. ubi vid: *Iungerm.*

6. Οὐδὲ τῶν ἀξιολ.] Legebatur antea τὸν, quod tamen *Fogeroll.* & *Valent.* iam correxerant. τῶν in textum ut adoptarem, ſuaſit *Cod. Lipſ.* & *Meerm.* auctoritas.

7. Οὔτε τοῦ συμφέροντος &c.] *Cicer:* pro Planc: cap. IV. *Non eſt enim conſilium in vulgo, non ratio, non diſcrimen, non diligentia.* Multa in hanc ſententiam, experientia ſatis conprobatam, *Gatak:* ad *Anton:* L. IV. § 3.

8. Φαύλων καὶ ἀςείων.] Bene haec opponuntur. Vide quae de indole vocis ἀςεῖος notavit Cel: *Hemſterh:* ad *Polluc:* L. IX, 17. locum quem prae manibus habemus egregie inde inluſtrans.

9. Μήποτε οὐκ ὦσιν.] Ante legebatur μήτε, ſed a *Lugd:* & *Cantabr:* editore iam correctum loco ſuo reddebat *codex Lipſienſis* & *Meerm.* pro οὔτε illi οὐδὲ.

1. Ὀρνιθευτικῆς.] Vox in Lexicis fruſtra quae-

λισκόντων ; ὥςπερ ἐπὶ μυρίων, ὧν οὐ [2] γεύονται ἄνθρωποι ζώων, συμβέβηκεν· μενούσης δὲ τῆς κατὰ ἀνθρώπους ποικίλης καὶ παντοίας ἀφροσύνης, [3] ἔσονται μύριοι καὶ οἱ ταῦτα λαιμαργήσοντες.

Τηρεῖν τε χρὴ τὴν ὑγίειαν, οὐ φόβῳ θανάτου, ἀλλ' ἕνεκα τοῦ μὴ ἐμποδίζεσθαι πρὸς τὰ ἀγαθὰ, τὰ ἐκ τῆς θεωρίας. διατηρητικὸν δὲ αὐτῆς, μάλιςα μὲν ἡ τῆς ψυχῆς ἀτάραχος κατάςασις, καὶ ἡ πρὸς τὸ ὄντως ὂν διάθεσις τῆς διανοίας. πολὺ γὰρ τὸ ἄχρι σώματος ἐντεῦθεν ἀφικνούμενον, ὡς πείρᾳ διέδειξαν ἡμῶν ἑταῖροι. [4] καὶ ἀρθρῖτιν νόσον περί τε πόδας καὶ χεῖρας τοσαύτην οὖσαν, ὡς ὅλων [5] ὀκτὼ ἐτῶν φέρεσθαι βαςαζομένους, ἀποκροῦσαι ἅμα τῇ ἐκςάσει τῶν χρημάτων, καὶ πρὸς τὸ θεῖον ἐπιβλέψει· συναπέθεντο γοῦν ἅμα τοῖς χρήμασι καὶ ταῖς φροντίσι, καὶ τὴν νόσον τοῦ σώμα-

absumentur. Id quod in innumerabilibus usu uenire consueuit, animalibus quibus homines non uescuntur. At si uaria haec & omnigena insipientia inter homines perseueret, innumerabiles quoque erunt qui haec gulae dediti ingurgitent.

Sanitas porro non mortis formidine seruanda est, sed ea de causa, ut ne ad ea bona consequenda impediamur, quae ex contemplatione eueniunt. eius autem conseruatrix praecipue est animae imperturbata & tranquilla constitutio, & mentis nostrae attentio ad id quod reuera est. Multum enim est, quod hinc ad corpus usque pertineat: quemadmodum amici nostri experimento docuerunt: qui cum articulari morbo laborarent, qui adeo uehementer & manus & pedes ipsis occupauerat, ut octo integris annis gestatione ipsis fuerit utendum: eum expulerunt, simul ac reiectis opibus ad diuina contemplanda sese contulerunt. simul enim cum pecuniis, & curis morbum quoque corporis deposue-

quaeritur. sed vid: *Iungerm:* ad *Polluc:* VII, 139. Alias ὀρνεοθηρευτική, vel ὀρνιθοθηρευτικὴ vocatur. Mox *Lips.* & *Meerm.* pro ἐπιμελούμενον habent ἐπιμελόμενον.

2. Γεύονται.] Dicemus de hac voce ad L. II, 11.

3. Ἔσονται μύριοι.] An μυρίοι potius? Notum quam sollicite distinguant Grammatici. sed vide quae notavit Cel: *Alberti* ad *Paullum* I. ad Corinth. XIV, 19.

4. Καὶ ἀρθρῖτιν νόσον.] Forte ἑταῖροι, νεφρῖτιν καὶ ἀρθρῖτιν, & paullo post ἀποκρουσάμενοι REISK.

5. Ὀκτὼ ἐτῶν.] Eam historiam narrat Porphyrius in Vita Plotini de Rogatiano senatore. VALENT. Rogatianum in margine iam notarat *Fogeroll:* vid: *Fabric:* ad Nostrum in vit: Plot: Biblioth: Gr: L. IV, 26. p. 106. *Hieron: II.* adv: Iovin: 12. *Legimus quosdam morbo articulari & podagrae humoribus laborantes, proscriptione bonorum, ad simplicem mensam & pauperes cibos reda-*

erunt. magna igitur uis, atque omnis fere ad sanitatem afferendam ex bona quadam animae constitutione in corpus deuenit. Tametsi ad idem plerumque alimenti etiam diminutio confert. In uniuersum autem, ut recte dicebat Epicurus, cauendus est is cibus, quem, ut eo uescamur, desideramus, & persequimur, ubi uero confectus iam est, ingratum esse iudicamus. Cuiusmodi sane est luxuriosus omnis & crassus. Id autem euenire illis solet, qui huic perdite inhiant, cum in sumptus, aut morbos, aut repletiones, aut occupationes incidant.

ματος. ὥςτε πολὺ πρὸς ὑγίειαν καὶ τὸ πᾶν, ἐκ τῆς ποίας ψυχῆς καταςάσεως εἰς τὸ σῶμα κάτεισιν. συμβάλλεται δὲ ὡς ἐπὶ πλεῖςον καὶ ἡ τῆς τροφῆς ἐλάττωσις. καθόλου δὲ ὀρθῶς ὁ Ἐπίκουρος ἔφασκεν, εὐλαβητέον εἶναι τροφὴν, [6] *ἣν ἀπολαῦσαι μὲν ποθοῦμεν καὶ διώκομεν, συντελεσθεῖσαν δ' ἐν ἀχαρίςῳ τίθεμεν. τοιαύτη δὲ πᾶσα ἡ δαψιλὴς καὶ παχεῖα. καὶ τοῦτο πάσχουσιν οἱ περὶ ταύτην ἐπτοημένοι, ἢ ἀναλώμασιν, ἢ νόσοις, ἢ πλησμονῇ, ἢ ἀσχολίαις περιπίπτοντες.*

§ 54. Vnde etiam in tenuibus ac uilibus uitanda repletio est. & ubique considerandum, quid ex fruitione, aut possessione eorum eueniat: qua copia sint: cui molestiae, corporisne an animae succurrant: nunquid ob gratiam cu-

§ 54. *Διὸ καὶ ἐπὶ τῶν λιτῶν φυλακτέον τὸ πλήσμιον καὶ πανταχοῦ σκεπτέον τί διὰ τῆς ἀπολαύσεως ἢ κτήσεως γίγνεται, καὶ πηλίκον ἔχει μέγεθος καὶ τίνος* [1] *ὀχληροῦ λυτικὸν σαρκὸς ἢ ψυχῆς·* [2] *μὴ δὲ διὰ*

dactos, convaluisse. Caruerant enim sollicitudine dispensandae domus, & epularum largitate, quae & corpus frangunt & animam. Wetsten: ad *Marc.* II, 3. hinc inlustrat historiam paralytici, cuius ibi mentio.

6. Ἣν ἀπολαῦσαι μ. π.] Forte ἣν, πρὶν ἀπολαῦσαι, quamquam hoc quidem non valde urgebo. REISK.

1. Ὀχληροῦ λυτικόν.] Λυτικὸς est in *cod. Lips.* malim λυτική. ut referatur ad ἀπόλαυσις & κτῆσις. in illis, quae sunt proxima, corruptis sanandis frustra adhuc ingenium torsi, quare satius est ea missa facere & sorti suae, quaecunque ea erit, permittere. REISK.

2. Μηδὲ διὰ χάριν ἢ περὶ ἑκάςου —— ἔντασις γίνεται ὥσπερ ὅτῳ —— βίος γε κύηται.] Ita in *Flor. & Gall. edd.* legebatur iste locus. Interpres Gallicus ea quae videtis uncis inclusa (τὴν ἑτέρου post διὰ. Post ἑκάςου, κοινωνίᾳ ἢ ἀμπλοκῇ & post ὅτῳ, τῆς πλησμονῆς) ad marginem notaverat. Nescio cui bono. Nihil enim horum ope possum de Porphyrii mente expiscari. & sane frustra ubi desunt manuscripti codices, conjecturis certatur locis tam corruptis medelam afferre. VALENT. Sic erat in *cod. Lips.* exaratus hic locus, ὀχληροῦ λύτικὸς. σαρκὸς ἢ ψυχῆς. μηδὲ διὰ . . . . χάριν ἢ περὶ ἑκάςου . . . . ἔντασις. relictis duobus spatiis vacuis. eodem modo *Meerm.* nisi quod praeferat λυτικόν. Nihil ergo inde auxilii. Sed forte morbosum credimus locum, qui non est. *Felician:* certe vertit ac si ni-

διὰ * χάριν ἡ περὶ ἑκάςου * ἔντασις γίγνεται, ὥςπερ ὅτῳ * βίος γε κύηται. ἀοριςεῖν γὰρ οὐδαμοῦ δεῖ, [3] ἀλλ' ἔχεσθαι ὅρου καὶ μέτρου τοῦ ἐν τοῖς τοιούτοις, καὶ λογίζεσθαι, ὡς ὁ φοβούμενος ἐμψύχων ἀποχὴν, [4] εἴπερ δι' ἡδονὴν ἅπτεται κρεηφαγίας, τὸν θάνατον φοβεῖται. εὐθὺς γὰρ τῇ ςερήσει τῶν βρωτῶν, συνάπτει ἀορίςου τινὸς δεινοῦ παρουσίαν, ἐξ ἧς ὁ θάνατος. παρὰ δὲ τὰς τοιαύτας, καὶ τὰς ὁμογενεῖς αἰτίας, καὶ ἡ τοῦ ζῆν ἄπληςος ὄρεξις γίγνεται καὶ πλούτων, καὶ χρημάτων, [5] καὶ δόξης τοῦ συναυξήσειν τε νομίζειν τὸ πᾶν ἀγαθὸν σὺν αὐτοῖς διὰ τοῦ πλείονος χρόνου, καὶ τὸ κατὰ τὸν θάνατον δεινὸν, ὡς [6] ἀπέραντον φο-

cupiditatem in fingulis augeant: non fecus atque illis quibus multae opes comparatae funt. Indeterminate enim uagari nusquam debemus, fed ubique terminus & modus in his praefiniendus. confiderandumque eft, eum qui abftinentiam ab animalibus timet, fi uoluptatis caufa efum carnium admittit, mortem timere: quippe qui ftatim una cum eduliorum detractione interminati cuiusdam mali praefentiam addit, ex qua mors exiftit. Ex his autem atque huiusmodi caufis uiuendi quaedam, & diuitiarum, & pecuniarum, & gloriae inexplebilis cupiditas oritur: dum fimul cum his in longius tempus bonum omne fe aucturos putant, & mortis malum quafi interminatum femper formidant.

nihil defideraretur. βίος γε κύηται, vel potius βίος κεκύηται, ut eft in *cod. Meerm.* & Clar: *Abrefchio* videbatur, venufta metaphora de illis dici poteft, quibus amplae facultates partae conparataeque funt, uti metonymica *pariendi* fignificatione faepius occurrit. Idem ergo dicit quod *Flaccus* L. III. Od. 16. *Crefcentem fequitur cura pecuniam maiorumque fames.* quae fententia eft pervulgata. Quod fi locum mutilum pertendas, diverfis modis damnum farciri poterit, fed cum ingenii remigio utendum fit, nemo dictatoria auctoritate, quae Malchi fuerint, definiet. qua re ego in tenebris micare nolo, & cum Pyrrhone οὐδὲν ὁρίζω.

3. Ἀλλ' ἔχεσθαι ὅρου καὶ μέτρου.] Poft μέτρου τοῦ aut fubaudiri, aut potius addi debet δέοντος aut προσήκοντος. REISK. Pulcre Imperator Τῶν ἑ. ἑαυτ. L. V. § 1. ἔδωκε καὶ τούτου μέτρα ἡ φύσις. ἔδωκε μέντοι καὶ τοῦ ἐσθίειν, καὶ πίνειν. quem locum opportune cum Noftro conponit *Gatak:* ubi multa alia in hanc fententiam.

4. Εἴπερ δι' ἡδονήν.] Ita repofui, fecutus auctoritatem omnium inprefforum & Mfcriptorum. Unus *Valent.* ediderat εἰ.

5. Καὶ δόξη.] Codex Lipf. dat καὶ δόξης. probo id quidem. fed etiam deinde τὸ legendum erit pro τοῦ, ut conftructio fit καὶ τὸ νομίζειν συναυξήσειν πᾶν ἀγαθόν. aut potius tam τοῦ quam τὸ erit delendum. REISK. Omnes reliqui confentiunt in δόξης. Suum itaque Auctori fuit reddendum, cum *Val:* δόξη dediffet.

6. Ἀπέραντον.] *Schol: Ariftoph:* in Nub. 2. Ἀπέρατον μέγα οὗ πέρας οὐκ ἔςιν, οἱ δὲ ἀπέραντον μετὰ τοῦ ν γράφοντες, ἁμαρτάνουσι. eadem legas apud *Suidam* in Ἀπέρατον. Temere profcribunt id, quod centies & apud recentiores, & apud antiquiores occurrit.

7.

dant. Voluptas uero quae ex luxuria dapum euenit, ne prope quidem ad eam accedit, quam ex parſimonia, & eo quod ſatis eſt, quiſpiam experitur. Multa enim iucunditate is afficitur, dum cogitat quam paucis ſibi opus ſit. Nam ſi luxuria, & uenereorum ſtupor, & ambitio tollatur, quid amplius diuitiis indigebimus, quae non ſolum ocioſae, nullamque utilitatem allaturae nobis ſunt, uerum etiam non ſecus ac repletio, ſunt grauaturae? Ex huiuſcemodi autem neceſſaria ſatietate uoluptas uera & ſincera exiſtit. Aſſuefaciendum uero corpus etiam eſt,

φοβεῖσθαι. ἡδονὴ δὲ ἡ διὰ πολυτελείας, οὐδὲ ἐγγὺς τείνει τῆς δι' αὐταρκείας [7] τῷ πεπειραμένῳ γιγνομένης. πολὺ γὰρ τὸ ἡδὺ ἐν τῷ καταvοεῖν, ὅσων αὐτὸς χρείαν [8] οὐκ ἔχει. ἀρθείσης γὰρ πολυτελείας, ἀρθείσης τῆς περὶ τὰ ἀφροδίσια πτοίας, ἀρθείσης τῶν ἔξω φιλοτιμίας, τίς λοιπὸν χρεία πλούτου ἀργοῦ, εἰς μηδὲν ἡμῖν χρησιμεύοντος, ἀλλὰ μόνον βαρήσοντος. ὡς τὸ πεπληρῶσθαι γίγνεται, καὶ ἡ ἐκ τοῦ τοιούτου κόρου ἡδονὴ ἀκραιφνής. δεῖ δὲ καὶ τὸ σῶμα ἀπεθίζειν ὡς οἷόν τε, τῆς τοῦ κόρου ἡδονῆς. [9] οὐ

7. Τῷ πεπειραμένῳ.] *Bodl:* ἡδονὴ δὴ. & pro πεπειραμένῳ *Lipſ.* πειραμένῳ, dubium, ut monebat *Reiskius*, an πειρωμένῳ voluerit, an πεπειραμένω. Ἐγγὺς τείνειν locutionem eſſe Platonicam ſupra iam diximus.

8. Οὐκ ἔχει. ἀρθείσης γὰρ &c.] Male a *Lipſ.* & οὐκ (quod etiam non eſt in *Meerm.*) & dein ἀρθείσης γὰρ πολυτελείας abeſt. error natus e repetitione vocis ἀρθείσης. Mox probo τῆς ἔξω φιλοτίμ: quod erat in *Edit.* prioribus, *cod. Bodl.* & *Meerm.* qui tamen poſterius ἀρθείσης negligebat. *Reiskius* malebat ἀρθείσης πρὸς τοὺς ἔξω φιλοτιμίας.

9. Οὐκ τῆς κατὰ τὴν πενιάν ἵνα..] Libenter interponerem μετριότης ad hiatum ſupplendum. Valent. *Cod. Lipſ.* γένεσθαι, quod ad rem nihil facit, in caeteris aeque hic liber atque reliqui vitioſus & contaminatus, & habet lacunam, defectus indicem. pro οὐ forte καὶ, quantum video in his tenebris & ſalebris, appellat τὴν κατὰ πενίαν πλησμονὴν voracitatem & cupiditatem pauperum avido ore cupedias omnes delibandi. forte ſic ſarcias utcunque locum καὶ τῆς κατὰ τὴν πενίαν πλησμονῆς τῆς πάντων ἐμφορεῖσθαι γλιχομένης καὶ γεύεσθαι, ἵνα διὰ πάντων διέλθῃ. *debemus condoceſacere cupiditatem, ut ab illa pauperum familiari voracitate abhorreat, quae in appoſitorum nihil non involat, omnibus ſeſe ingurgitat, omnia delibat, quo nihil inexpertum relinquat.* Reisk. Poſt ἵνα etiam lacuna eſt in *Meerm.* *Felician:* vertit ac ſi integrum haberemus locum, niſi quod pro πενίαν legiſſe videatur πεῖναν, quae literarum tantum eſt tranſpoſitio. dein pro θεῖναι — legit θῇ τὸ ἀναγκ. οὐ (vel μὴ) τὸ ἀόριστον Nec ſecus *Mauſſac:* in verſione Gallica, *non la repletion de la faim, mais la volupté de c'eſt aſſouviſſement, affin qu'il puiſſe atteindre à toutes ces choſes-la; & qu'il ſe conſtituë pour borne non ce qui eſt indefini &c.* Sic omnia bene cohaerent. Vel verba, prout iacent, hoc modo explicari poſſent. Δεῖ δὲ — *corpus eſſe avocandum ab illa voluptate, quae e nimia ciborum copia naſcitur,* οὐ τῆς — *non ab ſatietate quae eſt* κατὰ τ. πεῖναν *quae ad famis tantum depulſionem pertinet* (vel κ. τ. πενίαν, *quae minimis eſt contenta*, ut naturae paupertati ſuccurratur. Conf. L. III, 27.) καὶ γ. ἱ. δ. π. δ. *& ſic experiri, ut vera illa voluptas,* (ἡδονὴ ἀκραιφνὴς) *per omnia ſe extendat, totamque mentem ac corpus perme*

οὐ τῆς κατὰ τὴν πενίαν πλησμονῆς, καὶ γεύσασθαι, ἵνα * διὰ πάντων διέλθῃ, [10] καὶ ὅρον θεῖναι τὸ ἀναγκαῖον ἢ τὸ ἀόριςον. οὕτω γὰρ [11] καὶ τούτῳ εἰληφέναι τὸ ἐνδεχόμενον ἀγαθὸν ἐνέςαι, διὰ τῆς αὐταρκείας καὶ ὁμοιώσεως τοῦ θεοῦ. οὕτως οὐδ' [12] αὐτὸ ἐπὶ πλέον ποθήσει, οὐδὲ τὸν χρόνον, ὡς προσθήσοντα αὐτῷ μεῖζον ἀγαθόν. οὕτως δ' αὖ [13] ἀληθινῶς πλουτήσει, τῷ φυσικῷ ὅρῳ τὸν πλοῦτον μετρῶν, οὐ δόξαις κεναῖς. οὕτως οὐκ ἐπ' ἐλπίσι κρεμήσεται μεγίςης ἡδονῆς, πίςιν οὐκ ἐχούσης τοῦ γενέσθαι· θορυβωδεςάτη γὰρ αὕτη· ἀλλ' ἐν αὐταρκείᾳ τοῦ παρόντος [14] καὶ γεγονότος ἤδη μενεῖ· [15] οὐ γὰρ ἀγωνιάσει, μὴ

est, ut non famis repletionem, sed satietatis huius uoluptatem percipiat, ut ad omnia ea pertingat. Nec quod indefinitum, sed quod necessarium est, terminum statuat. Ita enim fiet, ut corpus quoque id quod contingere ipsi potest, bonum consequetur ex sufficientia & ex similitudine quam ad deum habet. Sic neque ipsum longioris temporis usuram desiderabit quod bono suo incrementum afferat. Sic uere ditescet, dum naturali termino, non uanis opinionibus diuitias metitur. Sic non semper erit suspensum spe maximae uoluptatis quae ut euentum certum nullum habet, ita turbulentissima est: sed in praesentis & praeteriti sufficientia iam erit constitutum, ut de futuro, ut diutius per-

meet. Fogeroll: volebat ἵνα μὴ αἴσθησις διὰ π. δ.

10. Καὶ ὅρον θεῖναι &c.] *Cod. Lips.* dat ἀόριςον. videtur voluisse οὐ τὸ ἀόριςον. quae lectio haud scio an sit vera. *debemus cupiditati necessitatem & indigentiam pro meta proponere, non autem infinitatem.* Reisk. Priores ἄριςον. Verissimum est ἀόριςον. quod interpr. etiam firmare vidimus, & in *Meerm.* legitur, ideoque Auctori restituendum fuit. Saepe vocabula illa confusa animadvertas. Vid. *Sext: Empir:* Pyrrhon. Hyp. III, 8. p. 165. Sensus ergo sibi bene constat. (Δεῖ) ὅρον θεῖναι τὸ ἀναγκαῖον (μᾶλλον) ἢ τὸ ἀόριςον. ellipsis haec Nostro & aliis est familiaris, uti dicemus ad II, 15.

11. Καὶ τούτῳ εἰληφέναι.] Forte κἂν τούτῳ. *etiam hac in re.* in ventre cibis explendo. Reisk.

12. Αὐτὸ.] Scilicet τὸ ἀναγκαῖον τῆς ἐδωδῆς. ἐπὶ πλέον subaudi τοῦ μετρίου καὶ τοῦ δέοντος. Reisk.

13. Ἀληθινῶς πλουτήσει, τῷ. ----] *Min: Fel:* in Oct. c. 36. *Et tamen quis potest pauper esse, qui non eget? qui non inbiat alieno? qui Deo dives est? qui cum multa habeat plura desiderat.* Ubi plura in hanc sententiam V. D. Confer quae disputat Noster III, 27.

14. Καὶ γεγονότος.] Haec in *Lips.* non inveniuntur. pro μενεῖ *Flor: & Lugd:* μένει.

15. Οὐ γὰρ ἀγωνιάσει.] *Cod. Lips.* οὐδὲ ἀγωνίσει, μή. facile admitto οὐδέ. sed pro ἀγωνίσει legendum videtur ἀγωνιᾷ, εἰ μὴ — saepe in illo codice σ & α simillimis modis sunt exarata. Pro παραμένειν legendum παραμενεῖ vel παραμένει. Reisk. *Meerm.* οὐδὲ ἀγωνιάσει. Particula μὴ ex supervacuo additur, ut multis aliis in quibus expressa, vel inplicita negatio inest, eadem ratione atque

permaneat, sollicitum non sit.

§ 55. Age uero quomodo quaeso absurdum non est, si ille qui affligitur uel graui aliqua calamitate extrinsecus oppressus uel uinculis deprehensus de cibis ne cogitat quidem, neque sibi unde apparentur laborat: sed si apponantur, quod necessarium est, tantum sumit: is autem qui re uera est uinctus, internisque calamitatibus afficitur, epularum apparatum inquirit, uarietatesque earum procurat, quibus uincula sibi corroboret, crassioraque efficiat? Quo pacto haec hominum sunt, qui cognoverint ea quae passi sunt, & non potius eorum qui delectentur iis quae patiuntur, & quibus in malis constituti sint, ignorent? quibus profecto in contrarium cedit calamitas, quam illis qui cum uincti sint, miseriam

μὴ τὸν πλείονα χρόνον παραμένειν.

§ 55. Πρὸς δὲ τούτοις, πῶς οὐκ ἄτοπον πρὸς διὸς, τὸν μὲν κακοπαθοῦντα, ἢ [1] ἐν περιςάσει ὄντα ἰσχυρᾷ τῶν ἔξωθεν, ἢ ἐν δεσμοῖς εἰλημμένον, οὐδ' ἔννοιαν ἔχειν τροφῆς, οὐδὲ πόθεν πορισθήσεται φροντίζειν, ἀλλὰ καὶ παρατιθεμένης, [2] παρατίθεσθαι τὴν ἀναγκάιαν· τὸν δὲ ὄντως δεσμώτην, κατατεινόμενον ταῖς ἔνδον κακοπαθείαις, ζητεῖν [3] ἐδεσμάτων παρασκευὴν, ποικιλίας φροντίζειν, δι' ὧν τὸν δεσμὸν παχύνει. καὶ πῶς ταῦτα ἀνδρῶν ἦν ἐγνωκότων ἃ πεπόνθασιν, οὐχὶ φιληδούντων, οἷς πεπόνθασιν, καὶ ἐν οἷς εἰσὶν, οὐκ εἰδότων· οἷς ἀντίςροφον τὸ πάθος, ἢ τοῖς εἰδόσι δεσμώταις τὴν ἑαυτῶν συμφορὰν [4] γίγνεσθαι. τῷ γὰρ ὑπάρ-

que in illis, quae ἀπαγορευτικὰ vocari solent. Saepissime sic Graeci. Confer *Duker:* ad *Thucyd: VII*, 29.

1. Ἐν περιςάσει ὄντα.] Περιςάσεις sunt *res nos circumstantes*, quae negotium molestiamque facessunt. Vid: *Gatak:* ad *Anton:* I, 15. Sic περίςασις τῆς δυστυχίας infra II, 9. *Meerm.* ἢ δεσμοῖς, omisso ἐν.

2. Παρατίθεσθαι τὴν ἀναγκ.] Forte παραιτεῖσθαι τὴν οὐκ ἀναγκαίαν. *deprecari vel recusare non necessariam.* aut προστίθεσθαι μόνον τὴν ἀναγκ. *admittere, percipere, sumere solummodo necessariam.* Reisk. Παρατίθεσθαι de mensis & ferculis quae *adponuntur*, saepissime apud alios & Nostrum. Sed hoc quidem ad παρατιθεμένης pertinet, non ad παρατίθεσθαι satis commode referri potest, nisi putemus forte auctorem elegantiam in hisce fuisse venatum, παρατιθ. τροφῆς παρατ. τ. ἀναγκ. *ex adpositis cibis necessarios sibi tantum adponere*, seu sumere. Παραιτεῖσθαι correxerat quoque *Valent.* Si autem παρατίθεσθαι *seponendi* ac *removendi* significatione accipias, qua de Erud. *Abresch:* Diluc. Thucyd. Auct. p. 254. nihil innovare necesse est. Certe in eam vocem omnes *Codd.* conspirant.

3. Ἐδεσμάτων παρασκευὴν ποικιλίας, φροντ.] Sic antea distinguebatur, sed nobiscum facit interpres & *Cod. Lips.* Δεσμὸν παχύνειν quid sit, diximus supra.

4. Γίγνεσθαι.] Immo γίγνεται, *Meerm.* idque *Fogeroll.* & *Valent.* per conjecturam iam voluerant. Locutionem qua paullo ante u-

ὑπάρχοντι βίῳ ἀχαριςοῦντες, καὶ [5] ταραχῆς ἀπλάτου γέμοντες, τοῦ ἀπόντος [6] εἰς πλήρωσιν ἐφίενται. οὐδεὶς γὰρ ἀπὸ τοῦ πάντα αὐτῷ [7] εὔλυτα εἶναι τὰ κατὰ τοὺς θορύβους, ἔρχεται ἐπὶ [8] τραπεζῶν καὶ κλινῶν ἀργυρῶν ὀρέξεις καὶ μύρων, [9] καὶ μαγείρων, καὶ σκευῶν, [10] καὶ ἐσθήτων, καὶ δείπνων. ἐπὶ πᾶν πλῆθος, καὶ ποικιλίας, καὶ πολυτελείας, [11] ἀνθρώπων ἡκόντων, ἀλλ' ἀπὸ [12] ἀχρηςίας παντὶ τῷ ὑπάρχοντι βίῳ, καὶ ἀ-

riam suam agnoscunt. Cum enim ingratus sibi praesens uitae status sit, turbationeque inexplebili agitentur, absentia ad repletionem usque affectant. Nemo siquidem est, ex iis qui in omnem luxuriae & uarietatis copiam profusi sunt, qui ex eo quod pacatas omnes perturbationes habeat, ad mensas & lectos argenteos, & unguenta, & coquos, & supellectiles, & uestes, & coenas opiparas appetendas inducatur. Sed ex praesentis uitae iniucunditate & indefinita bonorum generatio-

utitur, καὶ ἐν οἷς εἰσὶν, inlustrat *Wetsten:* ad *Paull.* Epist. ad Philipp. IV, 11.

5. Ταραχῆς ἀπλάτου γέμοντες.] Paullo post iterum sic Noster. Vox ἄπλατος, quamvis poëtica videri possit, aliis tamen scriptoribus inusitata non est, sed passim ideo cum voce ἄπλετος, quae idem fere notat, confundi solet. Plura ne dicam, fecit industria Virorum Praestantiss. I. P. *D'Orvill:* ad *Char:* L. VIII. c. 2. & *P. Wesseling:* ad *Diod:* II, 49.

6. Εἰς πλήρωσιν.] Ita *Lips.* & *Meerm.* duobus vocabulis. Ceteri εἰςπλήρωσιν.

7. Εὔλυτα —— κατὰ τ. θ.] Θορύβους *Reiskio* suspectum est. vocem εὔλυτος egregie inlustravit eiusque indolem exposuit *Gatak:* ad *Anton: III,* 5. Haerebit, qui construendi & traiiciendi morem, quo Noster uti solet, haud cogitet. οὐδεὶς γὰρ ἀνθρώπων (τῶν) ἡκόντων ἐπὶ τρ. κ. κ. ἀ. ὀ. καὶ ἐπὶ π. πλῆθος μύρων κ. μ. κ. σ. κ. ε. κ. δ. καὶ ποικ. κ. π. ἔρχεται (scilicet ἐπ' αὐτὰ, illa quae dixerat) ἀπὸ τοῦ π. αὐτῷ &c.

8. Τραπεζῶν καὶ κλινῶν.] Saepissime haec iunguntur, ideoque pro καινὰς τραπέζας rescribo κλίνας cum *Gronov:* apud *Polyaen: VIII,* 16. 2. non argenteae modo, sed aureae aliquando κλῖναι καὶ τραπέζαι memorantur, qua de re *D'Orvill:* ad *Char: VIII,* 6. p. 706.

9. Καὶ μαγείρων.] Haec quoque ad luxum pertinent. coquus primum vile mancipium, dein vero cum gula varias artes requireret, artificiosissimus quisque coquorum maximi pretii fuit, multumque in diversa itum est ab antiquis moribus, qui equos carius quam coquos emebant. Res nota. vid: tamen *Cort·* ad *Sallust:* Iug. 85. & *Wessel:* ad *Diod:* Exc. T. II. p. 609.

10. Καὶ ἐσθήτων.] Intelligit molles ac delicatas vestes. de illis eleganter *Sen: video sericas vestes, si vestes vocandae sunt, in quibus nihil est quo defendi aut corpus, aut denique pudor possit, quibus sumtis, mulier parum liquido, nudam se non esse iurabit,* de Benef. L. VII. c. 9. Passim memorantur apud illos, qui luxum veterum describunt.

11. Ἀνθρώπων ἡκόντων.] Forte ἀνθρώπων εὖ ἡκόντων. *hominum fortunatorum.* Sed supersunt adhuc alia in hoc loco, quae non expedio. REISK.

12. Ἀχρηςίας παντὶ τ. ὑ. β.] Potest ἀχρηςίας defendi. *propterea quod nequit vita e conditione praesenti uti.* videtur tamen e praemissis potius legendum esse, ἀχαριςίας. REISK. Optime. ἀχαριςίας etiam placebat *Abreschio.* Frequens est utriusque vocis mixtura, qua de *Reiskius* Animadv: ad *Aristid:* p. 385. ἀχαριςία & ἀχαριςεῖν, qua voce paullo

one, & turbatione insedabili, ad hoc devenire consueuerunt. Vnde illi non recordantur, dum praesentibus malis repellendis uacant: hi uero dum praesentibus ingrate fruuntur, absentia sibi student comparare.

§ 56. At contemplationi deditus utroque modo tenuitatem uictus persequitur. nam & in quibus uinculum constitutum sit nouit, ut appetere luxuriam nequeat. & cum parsimonia delectetur, animatorum esum, quasi cibo eo contentus non sit, qui ab inanimatis petitur, minime quaerit.

Adde quod si etiam talis corporis natura in philosopho non esset, quae ita facile tractari, & curari quibuslibet etiam uilibus posset. sed opus esset, ut uerae salutis causa dolores ac molestias subiremus: nonne idem nobis omnino esset fa-

ἀγαθῶν [13] ἀορίςου γενέσεως, καὶ ταραχῆς ἀπλάτου. ὥςθ' οἱ μὲν οὐ μέμνηνται τῷ τὸ παρὸν ἀποκρούειν· οἱ δὲ τὸ μὴ παρὸν ζητοῦσι, τῷ ἀχαριςεῖν τῷ παρόντι.

§ 56. Ἑκατέρως δὲ ὁ θεωρητικὸς τοῦ λιτοῦ τῆς διάιτης ἀνθέξεται· καὶ γὰρ οἶδεν ἐν οἷς [1] ἐςὶ δεσμός. ὥςτε πολυτελείας ὀρέγεσθαι οὐ δύναται· καὶ τὸ λιτὸν ἀγαπῶν, οὐ ζητήσει ἐμψύχων βρώσεις, ὡς οὐκ ἀρκούμενος τῇ τῶν ἀψύχων.

Εἰ δὲ καὶ μὴ τοιαύτη ἦν ἡ τοῦ σώματος Φύσις ἐπὶ τοῦ Φιλοσόφου, καὶ [2] οὕτως εὐάγωγος, καὶ διὰ τῶν τυχόντων εὐΐατος, ἔδει δὲ καὶ ἀλγηδόνας ὑπομένειν ἕνεκα τῆς ἀληθινῆς σωτηρίας, ἆρ' οὐκ ἂν ὑπεμείναμεν; [3] οὐ

lo supra, & in fine §. utitur, Atticis etiam usitata esse vocabula critici observant. Vid: *D. Pierson:* ad *Herod:* Phil: p. 441. non item εὐχαριςεῖν, quo alibi Noster utitur.

13. Ἀορίςου γενέσεως.] *Reiskius* coniiciebat ὀρέξεως, & mox, οἱ μὲν τοῦ παρόντος οὐ μέμνηνται. Pro ἀπλάτου in *Bodl:* erat γαθοῦ. dixi statim de voce. Dein rescripsi ἀχαριςεῖν τῷ παρόντι, quia sic erat in *edd.* primis, solus *Valent.* dederat ἀχαρ. παρόντι. de voce ipsa modo est dictum.

1. Ἐςι δεσμός.] *Reiskius* δεσμοῖς malebat. mox in *Valent.* editione, nescio an operarum vitio, legebatur πολυτελείαις ὀρέγεσθαι. tum pro βρώσεις *Bodl:* βροχάς.

2. Οὕτως εὐάγωγος.] Prorsus uti *Themist:* Orat. VIII. φύσιν εὐάγωγον dicit. λογικὸν γένος εὐάγωγον πρὸς τὴν τοῦ ὀρθοῦ λόγου διδασκαλίαν, dicitur *Hierocl:* in Aur. Carm. p. 80. ubi vid: R. W. & V. D. ad *Hes:* in V.

3. Οὐ γὰρ δὴ νοσήματος ςέρ.] Pro ἀπαλλάττεσθαι mira dictio. locus hic alias etiam mendosus est. videtur sententia haec esse. εἰ γὰρ ἢ νοσήματος ἀπαλλάττεσθαι, ἢ ἀγῶνα ςεφανοῦσθαι, ὁντινοῦν σπουδάζοντες, πάνθ' ὑπομένομεν· *nam si studentes aut morbo quodam liberari, aut certaminis alicuius palmam mereri, nihil non molestiarum toleramus.* Reisk. Στέρομαι idem ac ςερέομαι, nisi quod illud Atticum quibusdam censeatur, *Porto* in ind. *Xenoph:* ςέρεσθαι pro ςέρεισθαι poëticum esse videatur. Simili loquendi genere *Herodian:* *VII, I,* 25. ςερηθεὶς δὲ πολεμίου. Sententiam ipsam eodem modo exprimit *Theodor:* Serm. de Fide p. 464. ἀλλ' οἱ μὲν τὸ σῶμα οὐκ εὖ δια-

οὐ γὰρ δὴ νοσήματος ϛέρεσθαι δεῖ, ὅπου σπουδάζοντες πάνθ᾽ ὑπομένομεν, τεμνόμενοι, φοινισσόμενοι, καιόμενοι, πικρὰ φάρμακα πίνοντες, καθαιρόμεναι διὰ γαςρὸς, δι᾽ ἐμέτων, διὰ ῥινῶν, μισθούς τε προσαναλίσκοντες τοῖς ταῦθ᾽ ἡμᾶς [4] διατιθεῖσιν, οὐχὶ δὲ τοῦ ἔνδον χάριν νοσήματος, (ὡς ἂν τὸν ὑπὲρ ἀθανασίας ἀγῶνα [5] ἀθλοῦντες καὶ θεοῦ συνουσίας, ὧν κωλυόμεθα διὰ τὴν τοῦ σώματος συνουσίαν) πάνθ᾽ ὑπομενοῦμεν [6] εὐλόγως; [7] εἰ καὶ μετ᾽ ἀλγηδόνων ποιεῖσθαι τὰς ὑπομονὰς ἐχρῆν, καὶ οὐδήπου τοῖς νόμοις τοῦ σώματος ἕπεσθαι, βιαίοις οὖσι, καὶ [8] ἀντικειμένοις τοῖς τοῦ νοῦ νόμοις καὶ ταῖς ὁδοῖς ταῖς σωτηρίοις ὑπομένομεν· ὅπου δὲ νῦν οὐδὲ περὶ ἀλγηδόνων ὑπομονῆς φιλοσοφοῦμεν, ἀλλὰ περὶ ἡδονῶν οὐκ ἀναγκαίων ἀποβολῆς, τίς λοιπὸν ἀπολογία τοῖς ἀπαναισχυντεῖν πρὸς τὴν αὐτῶν ἀκρασίαν βουλομένοις.

§ 57.

faciendum? Non enim scilicet ut corporis morbo liberemur, tot sustinenda nobis sunt, dum secamur, dum cruentamur, dum adurimur, amara medicamenta haurimus, purgamur per aluum, per uomitum, per nares, atque insuper iis qui nos ita afficiunt, mercedes impendendae: causa uero interni morbi, ubi nobis certamen est de immortalitate, de consuetudine cum deo habenda, a qua ex corporis consuetudine prohibemur, non omnia sustinere, etiam si dolores perpeti, & afflictationes oporteret: nec leges corporis quae uiolentae sunt, & legibus mentis uiisque salutis aduersantur sequi merito debemus. Sed cum nunc non de tolerandis doloribus sed de uoluptatibus non necessariis reiiciendis philosophemur, quae amplius excusatio iis restat, qui impudenter suam ipsorum tueri intemperantiam uolunt?

§ 57.

διακείμενοι καὶ τοῖς ἰατροῖς εἴκουσιν, οὐ μόνον ἤπια προσφέρουσι φάρμακα, ἀλλὰ κἂν τέμνωσι, κἂν καιῶσι, κἂν πικρῶν τινῶν καὶ ἀηδῶν μεςὰς προσφέρωσι κύλικας. Sed haec & alia iam conducta video a *T. Gatak:* ad *Anton: V*, 8.

4. Διατιθεῖσιν.] Solent Graeci vocabulo uti de illis, qui nos bene vel male *tractant*, *adficiunt*. *Alciphr:* L. II, 1. καὶ ὄψομαι τί με διαθήσει. Plura ibi *Bergler:* & *Wesseling:* ad *Diod: XV*, 81.

5. Ἀθλοῦντες.] Ita recte etiam *Meerm.* male *Flor:* & *Lugd:* quibuscum faciebat *Cod. Lips.* ἀθλοῦντας.

6. Εὐλόγως.] Clar: *Abresch:* malebat εὐλόφως. *fortiter.* γενναίως.

7. Εἰ καὶ μετ᾽ ἀλγηδ.] Ita haec in antiquissimis *edd.* legebantur. nec secus erat in *Cod. Lips.* & *Meerm. Fogeroll.* tamen in margine adleverat γὰρ, quod temere in contextum recepit *Valent.* Mox contra idem omiserat καὶ post ἐχρῆν, contra *edd.* superiorum, *Lips.* ac *Meerm.* fidem. in *Bodl.* erat οὐδέπου.

8. Ἀντικειμένοις τοῖς ---- νόμοις. Non dissimile prorsus est illud *Apost:* ad Rom. VII, 23.

§ 57. Nam si nihil ueriti libere loqui uelimus, nullo alio modo finem consequi possumus, nisi affixi, si ita dicere licet, deo; & a corpore eiusque uoluptatibus refixi fuerimus: cum ex operibus & factis salus, non ex simplici uerborum auditione nobis comparetur. Deo autem ne alicui quidem ex particularibus, nedum ei qui ante omnes, & supra incorpoream naturam absolute est, quolibet uictu, & omnino carnium esu conciliari quispiam potest: sed castimoniis uariis & animi & corporis, qui & honeste natus, & sancte & pure uiuat, uix haberi dignus potest, ut eius sensum aliquem habeat. Quare quanto ille hominum pater simplicior & purior, ex seque est sufficientior, utpote qui pro-

§ 57. Εἰ γὰρ δεῖ [1] μηδὲν ὑποςειλάμενον, μετὰ παῤῥησίας εἰπεῖν, οὐκ ἔςιν ἄλλως τυχεῖν τοῦ τέλους, [2] μὴ προςηλωθέντα μὲν εἰ χρὴ φάναι, τῷ θεῷ, ἀφηλωθέντα δὲ ἐκ σώματος, καὶ τῶν διὰ τούτου τῆς ψυχῆς ἡδυπαθειῶν [3] δι' ἔργων ἡμῖν τῆς σωτηρίας, οὐ δι' ἀκροάσεως λόγων ψιλῆς γενομένης. θεῷ δὲ, [4] οὐδὲ τῶν μερικῶν τινι, οὐχ ὅτι τῷ ἐπὶ πᾶσιν καὶ ὑπὲρ τὴν ἀσώματον φύσιν ἁπλῶς, μεθ' ὁποιασοῦν διαίτης καὶ ὅλως σαρκοφαγίας ἐνῆν οἰκειοῦσθαι, ἀλλ' ἁγνείαις παντοίαις καὶ ψυχῆς, καὶ σώματος μόλις καταξιοῦσθαι τῆς ἐκείνου ἐπαισθήσεως, φύντι δὲ καλῶς, καὶ ζῶντι ὁσίως καὶ καθαρῶς. ὥςθ' ὅσῳ ὁ πάντων πατὴρ ἁπλούςερος, καὶ καθαρώτερος, καί αὐταρκέςατος, ἅτε πόῤῥω ὑ-

23. βλέπω νόμον ἕτερον ---- ἀντιςρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου. ad Galat. V, 17. ἡ σὰρξ ἐπιθυμεῖ —— ταῦτα δὲ ἀντίκειται ἀλλήλοις. Huius modi locutiones Auctori nostro non erant ignotae.

1. Μηδὲν ὑποςειλάμενον ---- εἰπεῖν.] Ὑποςέλλεσθαι est *per metum aliquid dissimulare*, *propter metum aliquid refugere*. Hinc ista formula, εἰ δεῖ μηδὲν ὑποςειλάμενον εἰπεῖν, διηγήσασθαι, & similia. *Isocr:* Euag. p. 387. εἰ δὲ δεῖ συντόμως καὶ μηδὲν ὑποςειλάμενον —— ἀλλὰ παῤῥησίᾳ χρησάμενον εἰπεῖν. *Iulian:* Orat. I. p. 10. εἰ δεῖ μηδὲν ὑποςειλάμενον εἰπεῖν. ubi vid: *Spanhem.* Imitatur Noster *Platonem* suum Apol: Socr: p. 19. A. Οὔτε μέγα οὔτε σμικρὸν ἀποκρυψάμενος ἐγὼ λέγω, οὐδὲ ὑποςειλάμενος.

2. Μὴ προσηλωθέντα.] Vid: in fine § 31. *Reiskius* malebat ἢ προσηλ. & mox ἀφηλωθέντα δὲ τοῦ σώματος. *Meerm.* ἐκ τοῦ σώματος. In *Flor:* & *Lugd:* perperam erat διὰ τούτων τῆς ψ. pro διὰ τούτου, *Meerm.* tamen & *Lips. Cod.* prius illud quoque praeferebant.

3. Δι' ἔργων ---- οὐ δι' ἀκροάσεως λ.] Diceres ante oculos Malcho fuisse versata ea, quae a divinis viris ingesta noverat. *Paull.* ad Rom. II, 13. οὐ γὰρ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου δίκαιοι, ἀλλ' οἱ ποιηταί. quem locum Nostri memoriae obversatum putat *Cleric:* sed & *Iacob. I*, 22. ποιηταὶ λόγου γίνεσθε, καὶ μὴ μόνον ἀκροαταί. Et solent Philosophi saepe haec aliis praecipere.

4. Οὐδὲ τῶν μερικῶν τινι.] Deest οὐδὲ codici Lips.

ὑλικῆς ἐμφάσεως ἱδρυμένος, τόσῳ
τὸν προσιόντα αὐτῷ παντοίως κα-
θαρόν τε καὶ ἁγνὸν εἶναι προσήκει,
ἀρξάμενον ἀπὸ τοῦ σώματος, καὶ
τελευτῶντα εἰς τὸ εἴσω, καθ᾽ ἕ-
κάςον τῶν μερῶν, ἢ ὅλως τῶν προ-
σόντων, τὴν κατὰ φύσιν ἑκάςῳ 5
ἁγνείαν ἀπονέμοντα. ἀλλ᾽ ἴσως
πρὸς μὲν ταῦτα, οὐδεὶς ἂν ἀν-
τείποι· ἀπορήσειε δ᾽ ἂν πῶς ἐν
ἁγνείᾳ τίθεμεν τὴν ἀποχὴν, καί-
τοι ἐν ταῖς θυσίαις μηλοσφαγοῦν-
τες τε καὶ βουθυτοῦντες, ἁγνήν
τε ταύτην νομίζοντες τὴν ἱερουρ-
γίαν καὶ θεοῖς κεχαρισμένην· διὸ
μακροῦ δεομένων λόγου πρὸς τὴν 6
τούτου διάλυσιν, ἀπ᾽ ἄλλης ἀρ-
χῆς τὰ περὶ τῶν θυσιῶν διαληπ-
τέον.

§ I.

procul a materiali omni significatione collocatus sit: tanto magis undequaque purum & castum esse eum oportet, qui ad ipsum sit accessurus. atque ita huiuscemodi sanctimonia a corpore incipiens intrinsecus desinat, dum singulis eius partibus, aut omnino illis quae affuerint, puritatem, quae naturae uniuscuiusque conueniat, adtribuit. Sed fortasse his contradicturus est nemo: illud tamen obiiciet, cur si ita sanctam esse abstinentiam statuimus, in sacrificiis deorum & oues & boues mactare consueuerimus: easque immolationes tum pias, & sanctas, tum diis gratas existimemus. Quocirca cum ad haec diluenda paulo longiore oratione nobis opus sit, sumto alio exordio de sacrificiis pertractandum est.

§ I.

Lipf. haud scio an recte. videtur ergo Porphyrius ita reliquisse. θεῷ δὲ (vel θεῶν δὲ) τῶν μερικῶν τίνι *cuinam deo particulari*, οὐχ ὅτι τῷ ἐπὶ πᾶσι *nedum omnium deorum patri & regi*, καὶ τοῖς ὑπὲρ τὴν ἐνσώματον φύσιν ἁπλῶς. & *rebus omnino omnibus*, (ut paucis omnia complectar) *quae naturam corporum excedunt*. REISK. Μερικοὶ θεοὶ peculiari alicui parti praesunt, ut μερικωτέραις ἐν δυνάμεσι νύμφαις in Antr: Nymph: p. 258.

Paullo post pro ἑῶν perperam *Lipf.* ἐν ᾗς.

5. Ἁγνείαν ἀπονέμοντα.] *Fogeroll:* ut in operarum quoque erroribus *Victorii* editionem sequi solet, sic hic etiam illius ἀγνοίαν secutus erat. in *Bodl. Cod.* erat ἀγνοίαν. Rem ipsam inlustrat Doct: *Wetsten:* ad *Epist: II.* ad Corinth: VII, 1.

6. Τούτου διάλυσιν.] *Cod. Lipf.* & *Meerm.* τούτων διάλυσιν.

ΠΟΡ-

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ

ΠΕΡΙ ΑΠΟΧΗΣ ΕΜΨΥΧΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

PORPHYRII

DE ABSTINENTIA AB ESU ANIMALIUM.

LIBER SECUNDUS.

ARGUMENTUM.

Praefatur primo Porphyrius; & quo ordine res hoc secundo libro tractandas exequatur breviter enarrat. § 1. *Adgreditur postea argumenti maxime, ut visum erat nonnullis, momentosi, quod ex animalium in sacrificiis usu, eorundem etiam legitimum in cibis usum probare nitebatur, refutationem.* § 2, &c. *Totum deinde sacrificiorum negotium explicat.* § 5, &c. *Quibus nempe gradibus ad animalium immolationem tandem deventum est.* § 6, 7, &c. *Quibus de caussis introducebatur.* § 9, 10, &c. *Theophrasti rationes nonnullas contra animalium mactationem recenset.* § 12, &c. *Diversam esse rationem animalium, & fructuum probat.* § 13. *Deum rebus facile parabilibus & levis impensae maxime oblectari ostendit.* § 15. *Nec ullam ex iis caussis, propter quas Diis sacra facimus in animalibus locum habere.* 24. *Veram igitur caussam, cur ea sacrificemus, esse nostram intemperantiam, & voluptatis studium.* § 25. *Redit postea ad sacrificiorum initia monstranda.* § 27, &c. *Quomodo à fructibus exordio facto ad homines tandem progressa est sacrificiorum licentia.* § 27, 28, &c. *Rationes postea nonnullas subjicit cur ab animalibus abstinere oporteat.* § 31, &c. *Quae & qualia immolare decet, optimè docet,* § 33, &c. *Suam sententiam illustrat opinionibus recensendis Pythagoreorum.* § 36. *& Platonicorum.* § 37. *Ubi varia Deorum genera, naturas, officia percurrit.* § 37, & 38. *Multa de bonis & malis Geniis commemorat.* § 39, &c. *Malos verò sacrificiorum ex animalibus factorum nidore maxime oblectari.* § 42. *Pium igitur ab iis temperare debere.* § 43. *Ad quod serio tandem hortatur: quoniam ad castitatem & sanctitatem plurimum confert.* § 44, &c. *Quae etiam ab incantatoribus simulantur.* § 45. *Externis omnium sacrorum symbolis innuuntur.* § 46, 47, &c. *Argumenta pro ani-*

malibus necandis ab extispicio petita infirmat. § 51. *Non idcirco saltem edenda esse animalia probat. uti neque ex hominum immolatione, quam in more fuisse apud varias gentes.* § 54, 55, &c. *demonstrat, sequitur eos comedi oportere. Ultimo, pro sacrificiorum* εὐτελείᾳ *fortiter contendit.* § 58, &c. *Deumque pura mente plus quam omnibus victimis gaudere audacter pronunciat.*

§ 1. [1] Τῶν περὶ λιτότητος καὶ ἁγνείας ζητημάτων ἐχόμενοι, εἰς τὸν περὶ θυσιῶν, ὦ Καστρίκιε, λόγον ἀφικόμεθα, δυσδιαίτητόν τε ὁμοῦ, καὶ πολλῆς ἐξηγήσεως δεόμενον, εἰ μέλλοιμεν ἀληθῶς τε ἅμα, καὶ τοῖς θεοῖς εὐαρέστως τὴν περὶ αὐτοῦ κρίσιν διαθήσειν. διὸ [2] εἰς ἴδιον σκέμμα τὸν τόπον ὑπερβαλλόμενοι, νῦν τὰ φαινόμενα ἡμῖν, καὶ ὅσα δυνατὸν ἐξαγορεύειν, ἐροῦμεν, τὸ παρορώμενον πρότερον εἰς τὴν ἐξ ἀρχῆς προκειμένην ὑπόθεσιν εὐθυνάντες.

§ 2. Πρῶτον μὲν γὰρ οὔ φαμεν εἶναι ἀκόλουθον τῷ ἀναιρεῖν τὰ ζῶα, τὸ δεῖν ἐξ ἀνάγκης αὐτὰ καὶ ἐσθίειν. οὐδ᾽ ὁ τὸ ἕτερον διδοὺς, λέγω δὲ τὸ σφάττειν, τίθησι πάντως καὶ τὸ ἐσθίειν. [1] αὐτίκα πολεμίους μὲν ἐπιόντας οἱ νόμοι ἀμυνέσθαι

§ 1. Quaestiones de uictus tenuitate & puritate, o Castrici, persequentes in disputationem de sacrificiis deuenimus: quae tum diiudicatu difficilis est, tum multam explanationem requirit, si modo & uere, & ita ut diis gratum sit, explicanda est. Iccirco cum huiuscemodi consideratio hucusque dilata proprium locum nacta iam sit, ea nunc dicemus, quae super hac re nobis uideantur, quaeque enunciari a nobis pro uiribus possint: si prius errorem qui in proposito argumento accidere solet castigauero ac correxero.

§ 2. Primum enim ex eo quod animalia occiduntur, asserimus non necessario sequi, ut ipsa etiam comedenda sint. neque qui alterum concedit, hoc est, ut mactentur, is continuo etiam statuit, ut edantur. Nam hostes inuadentes ut uindicemus, leges per-

1. Τῶν περὶ &c.] Inscriptio libri huius haec erat in *Cod. Lips.* Πορφυρίου φιλοσόφου περὶ ἀποχῆς ἐμψύχων. B. in *Meerm.* eodem modo, nisi quod pro B. esset δεύτερον. Mox pro ἁγνείας perperam *Meerm.* ἀπείας, & pro Καστρίκιε *Bodl.* Κασίκιε. dictum est de illo ad princip. operis.

2. Εἰς ἴδιον σκέμμα τόπον ὑπ.] Sic inveni in omnibus *Codd.* nisi quod solus *Valent:* haberet εἰς ἴδιον τόπον τὸ σκέμμα ὑπερβ. in illis quae praecedunt τὴν περὶ αὐτοῦ, male τὴν neglexit *Lips.*

1. Αὐτίκα πολεμίους ν. α. σ.] Αὐτίκα i. e. *iam primum*, vel *exempli gratia*. V. *Foes:* Oecon: Hippocr: & *Rhunk:* ad *Tim:* Lex: haec adscripserat *Abresch:* observatu dignum, dicit *Mar-*

permittunt: eorum carnibus uesci procul ab hominis natura esse iudicatur. Praeterea non si daemonibus, aut diis, aut potestatibus quibusdam animatum aliquod immolare conuenit quasdam ob causas quae uel notae hominibus sint, uel etiam ignotae: propterea animalia quoque epulemur, necesse est: quippe cum ostendi possit, in sacrificia assumi tum hominem, tum animalia quorum carnes ne ex iis quidem qui carnibus uesci consueuerunt quispiam gustare pateretur. Quin etiam in occidendis animalibus idem error accidit, non enim si aliqua, continuo etiam omnia interficienda sunt: neque si in brutis animalibus id committitur, prorsus etiam in hominibus faciendum idem est.

§. 3. Et abstinentia ab animatis, sicut etiam in primo libro iam diximus, non absolute omnibus hominibus praecipitur, sed philosophis, atque iis praecipue, qui in deo & in eius imitatione felicitatem suam constituerunt. quip-

σθαι συνεχώρησαν· ἐσθίειν δ᾽ αὐτοὺς, οὐκ ἔτ᾽ εἶναι κατ᾽ ἄνθρωπον δέδοκται. δεύτερον, οὐκ εἰ δαίμοσιν, ἢ θεοῖς, [2] ἤ τισι δυνάμεσιν θῦσαί τι τῶν ἐμψύχων προσῆκεν διά τινας αἰτίας, εἴτε γνωστὰς, εἴτε καὶ ἀγνώστους ἀνθρώποις, διὰ τοῦτο καὶ θοινᾶσθαι ἐξ ἀνάγκης [3] δεῖ τὰ ζῶα. δειχθήσεται γὰρ ἄνθρωπος παραλαμβανόμενος ἐν θύμασι, καὶ ζῶα, ὧν οὐκ ἄν τις, οὐδὲ τῶν εἰωθότων σαρκοφαγεῖν ἀνθρώπων, ὑπομείνειεν ἂν γεύσασθαι. καὶ μὴν ἐπὶ τοῦ φονεύειν ζῶα, τὸ αὐτὸ παροράται πλημμέλημα. οὐ γὰρ εἴ τινα δεῖ, καὶ πάντα, ὡς οὐδ᾽ εἰ τὰ ἄλογα ζῶα, πάντως καὶ ἀνθρώπους.

§ 3. Ἥ τε ἀποχὴ τῶν ἐμψύχων, καθάπερ κἀν τῷ πρώτῳ ἐλέγομεν, οὐχ ἁπλῶς πᾶσιν ἀνθρώποις παραγγέλλεται, [1] ἀλλὰ τοῖς φιλοσόφοις, καὶ τούτων μᾶλλον, τοῖς ἐκ τοῦ θεοῦ καὶ τῆς τούτου μιμήσεως τὴν σφῶν εὐδαιμονίαν ἀνα- ψα-

Markland. in *Max: Tyr:* Differt. XXIV. p. 696. quotiescumque occurrit vox αὐτίκα hoc sensu apud veteres, toties fere in versione eius erratum esse. Solent & alia huius census vocabula sic adhiberi.

2. Ἢ τίσι δυνάμεσιν θῦσαι.] Apud Iudaeos etiam & Christianos pervulgatum, ut angeli seu daemones δυνάμεις adpellentur. Latinis *Potestates*, *Hieron: Virtutes* & *Fortitudines*. Vid: *Elsner:* ad *Paull:* ad Roman: VIII, 38. a virtute & imperio quod illis tribuebant, ductum loquendi genus. Uti Iurisconsulti & alii *magistratum potestatemque* iungere solent. Noster saepe ita vocat infra. § 34. & 57.

3. Δεῖ τὰ ζῶα.] Male in quibusdam *Edd:* & *Cod. Lips.* ac *Meerm.* δεῖται. vocula sequens librario fraudi fuit. paullo post pro ὑπομείνειεν *Meerm.* ὑπέμεινεν. qui illa οὐ γὰρ — ζῶα perperam omisit.

1. Ἀλλὰ τοῖς φιλοσόφοις.] Saepe hoc inculcat. Vid: L. I. § 27.

ψασιν. οὐδὲ γὰρ ἐν τῷ πόλεως βίῳ τὰ αὐτὰ οἱ νομοθέται τοῖς τε ἰδιώταις καὶ τοῖς ἱερεῦσιν ἀφωρίσαντο πρακτέα· ἀλλ' ἔςιν ἐν οἷς συγχωρήσαντες [a] τοῖς πολλοῖς τὰ κατὰ τὴν τροφὴν καὶ τὸν ἄλλον βίον, τοὺς ἱερέας χρῆσθαι τοῖς αὐτοῖς διεκώλυσαν, θάνατον ἢ ζημίας μεγάλας θέντες τὰ ἐπιτίμια.

§ 4. Μὴ [1] συγχεομένων γὰρ τούτων, ἀλλ' ὃν προσήκει τρόπον διακρινομένων, τὰ πλεῖςα τῶν ἀντιλεγομένων εὑρίσκεται μάταια. τὰ γὰρ πλεῖςα, ἢ ὅτι φονεύειν δεῖ διὰ τὰς βλάβας τὰς ἀπ' αὐτῶν μηνύσαντα, καὶ τὸ ὅτι ἐσθίειν ὡς ἀκόλουθον λαμβάνει· ἢ ὅτι ἐν ταῖς θυσίαις καὶ ζῶα παρελήφθη, συλλογίζεται ὡς καὶ ἀνθρώποις ἄρα βρωτέον ταῦτα. καὶ πάλιν, εἴτινα διὰ τὸ ἄγριον ἀναιρετέον, ἀξιοῦσιν ὡς ἀκόλουθον, τὸ δεῖν φονεύειν καὶ τὰ ἥμερα. καὶ εἴτισι βρωτέον, [a] οἷον ἀθληταῖς καὶ ςρατιώταις, καὶ τοῖς διὰ σώματος τὴν ἐργασίαν ποιουμένοις, ὅτι καὶ φιλοσόφοις· καὶ εἴτισι τούτων

quippe cum neque legislatores in ciuitatis communione eadem & uulgo & sacerdotibus agenda esse sanxerint: sed cum plerisque & in uictu, & reliqua uitae traductione multa concesserint, iisdem sacerdotes mortis poena, aut graui aliqua mulcta proposita, uti ueuerunt.

§ 4. Si igitur haec non confundantur, sed ea qua debent, distinctione accipiantur, pleraque a contradicentibus allata uana esse reperientur. Pleraque enim uel quia ob damna quae inferantur, occidenda aliqua sunt, uel quia quasi ex occisione esus consequatur, ita sumitur, uel quia ad sacrificia animalia quoque adhiberi solent, inde hominibus quoque ea esse comedenda ratiocinantur: & item si quaedam ob feritatem tollenda e medio sunt sequi ex eo censent, ut mansueta quoque interfici debeant: & si quibusdam cuiusmodi sunt athletae & milites, & qui corpore operantur, uesci carnibus licet, id etiam philosophis: & si quibusdam ex his omnibus etiam licere ne-

2. Τοῖς πολλοῖς τά.] Forte τοῖς πολλοῖς εἰς τὰ κατὰ —— REISK.

1. Συγχεομένων γάρ.] Forte δέ. REISK.

2. Οἷον ἀθληταῖς.] Supra iam vidimus, a carne ut abstinerent huius generis hominibus praeceptum non fuisse. Athletas autem coactos etiam fuisse ad vorandum, ut robur augerent, certum exploratumque est. Vid: quae de illorum ἀδηφαγίᾳ, ὅσα κόνις excitantur a Clar: *Alberti* ad *Hesych:* in V. Ἀναγκοφαγεῖν.

necesse esse arbitrantur: cum huiuscemodi omnes consecutiones & prauae sint, & nullam statuendi quicpiam necessitatem afferant. quarum quidem prauitates omnes manifeste hinc iis qui contentiosi minime fuerint, conspici facile possunt. Quocirca nos cum alios ex huiuscemodi erroribus iam coarguerimus, alios item procedente disputatione simus conuicturi, nunc ad considerationem hanc de sacrificiis explicandam descendemus. Atque unde a principio originem habuerint: quaenam & qualia primo fuerint, quo pacto immutata sint, & quando, exponemus. tum omniane philosopho sacrificanda: quibusque sacrificia ex animalibus offerantur, & denique omnia quae his annexa sunt, partim a nobis excogitata, partim a ueteribus accepta referemus, modera-
ti-

των, καὶ πᾶσι. πασῶν τῶν ἀκολουθιῶν τούτων μοχθηρῶν τε οὐσῶν, καὶ οὐδεμίαν ἀνάγκην τῆς θέσεως παραςῆσαι δυναμένων. καὶ ὅτι μὲν [3] πᾶσαι μοχθηρίαι ἐναργῶς αὐτόθεν τοῖς μὴ [4] ἐριςικοῖς προπίπτει. ἡμεῖς μέντοι τὰς μὲν ἤδη εὐθύναντες, τὰς δὲ προϊόντος τοῦ λόγου ἐλέγξειν μέλλοντες, νῦν τὸ περὶ τῶν θυσιῶν [5] σκέμμα διευκρινήσομεν· τάςτε ἀρχὰς, ὅθεν γεγόνασιν, ἀφηγούμενοι, καὶ τίνες, καὶ ποῖαι ἦσαν αἱ πρῶται· [6] πῶς μετέβαλλον καὶ πόθεν, καὶ εἰ πάντα θυτέον τῷ φιλοσόφῳ· τίσιν τε θυσίαι αἱ διὰ τῶν ζώων γίγνωνται· καὶ ὅλως πᾶν [7] τὸ παρακείμενον, τὰ μὲν, αὐτοὶ ἐφευρίσκοντες, τὰ δὲ, παρὰ τῶν παλαιῶν λαμβάνον-

O

τες

3. Πᾶσαι μοχθηρίαι.] Ita omnes *codd.* nisi quod *Bodl:* μοχθηραὶ quod a *Fogeroll:* in margine positum, & a *Valent.* conprobatum erat. Paullo ante post οὐσῶν *Lips.* perperam καὶ omiserat.

4. Ἐριςικοῖς προπίπτει.] *Fogeroll:* & *Valent.* restituebant προσπίπτει. Notum est vocabula illa millies confundi, ut infra etiam III, 26. ubi tamen vulgatum tueor. Nec secus hoc in loco προπίπτει *procidit*, ultro in oculos incurrit. Inest voci significatio, quae subitum & ultro apparens arguit. inde malo sensu προπετῶς est *praecipitanter*, *inconsiderate*, & προπίπτειν temeritatem in agendi impetu significat. V. *Gatak:* ad *Anton:* I, 17. & *Wesseling:* ad *Diod: XV*, 65.

5. Σκέμμα διευκρινήσομεν.] Ita recte *Edd.* priores & *Cod.* etiam *Lips.* ac *Meerm.* quod, nescio qua auctoritate, in διακρινήσομεν mutarat *Valent.* Vocem ipsam inlustrat *Gatak:* ad *Anton: X*, 12. *Cic:* ad Attic: VII, 8. id φιλοσοφώτερον. διευκρινήσομεν. ubi aliqui διακρινοῦμεν. male.

6. Πῶς μετέβαλλον κ. π.] *Cod. Lips.* Πῶς τε μετεβ. κ. πότε, quod merito probabat *Reiskius.* πότε etiam *Meerm.* Mox pro γίγνωνται *edd.* antiquissimae nec non *Codd.* Mscripti γίγνονται legendum suadent.

7. Παρακείμενον.] Non improbo. usitatius tamen est προκείμενον. praeterea in sententia τίσι τε αἱ θυσίαι γίγνονται deesse videtur aliquid, nisi ad τίσι volumus subaudire θεοῖς ἢ δαίμοσιν. REISK.

8. Τοῦ συμμέτρου — ςοχαζόμενοι.] Στοχάζε-

τες, ἀναγράψομεν, [8] τοῦ συμμέτρου καὶ οἰκείου τῇ ὑποθέσει ςοχαζόμενοι κατὰ δύναμιν. ἔχει δὲ οὕτως.

§ 5. [1] Ἀνάριθμος μέν τις ἔοικεν εἶναι χρόνος, ἀφ' οὗ τόγε πάντων [2] λογιώτατον γένος, [3] ὡς φησὶ Θεόφραςος, καὶ τὴν ἱερωτάτην [4] ὑπὸ τοῦ Νείλου κτισθεῖσαν χώραν κατοικοῦν, ἤρξατο πρῶτον [5] ἀφ' ἑςίας τοῖς οὐρανίοις θεοῖς θύειν

tione ea seruata quatenus fieri poterit, quae proposito argumento maxime sit accommodata. Res igitur in hunc modum se habet.

§ 5. Innumerabile fere quoddam tempus est, ex quo omnium eruditissimum hominum genus, ut inquit Theophrastus, qui sanctissimam a Nilo conditam regionem incoluerunt a uesta & foco sacrificare coelestibus diis primi coeperunt,

non

ζεσθαι τῆς συμμετρίας id saepius dixit *Diod: Sic:* uti ad Lib. I. c. 8. docet magnus Comment: qui Nostri oblitus non fuit.

1. *Ἀνάριθμος μέν τις ἔ.* —] Haec & quae sequuntur usque ad illa *τὴν δὲ ἀρχαιότητα* &c. non procul a fine huius §. e Nostro exscripsit *Euseb:* Praep: Euang: L. I. p. 28. qui partim Porphyrio opem praestabit, partim ab illo exspectat. Adscribitur margini *Meerm.* *Σῆ ὅτι ὁ Θεόφραςος ἀναίμακτον λέγει θυσίαν.*

2. *Λογιώτατον γένος.*] Aegyptios intelligit, quorum sapientia passim praedicatur. *λογιωτάτους πάντων* dicit infra § 26. *λόγιοι* sunt *sapientes & rei cuiusdam periti.* Ita *λογιώτατοι τῶν ἱερέων* & similia apud *Plut:* & alios. affatim tibi satisfacient *Wesseling:* ad *Diod: II,* 4. & *Philologi* ad *Luc:* A. A. XIX, 24.

3. *Ὡς φησὶ Θεόφραςος.*] Saepius *Theophrastum* in sequentibus huius libri laudat, quae ex eodem opere petita suspicor. Sed e tot libris quos ille conscripsit, quinam significari videatur, dicam ad § 11.

4. *Ὑπὸ τοῦ Νείλου.*] Articulum *τοῦ* non habet *Lips.* Aegyptum significat, sed quare eam a Nilo conditam dicit? An Regem intelligit, qui *Diod: Sic: I,* 63. *Νειλεὺς*, aliis *Νεῖλος* vocatur, a quo Nilus Aegypti urbs etiam nomen acceperit? Ita videtur *Fabric:* ad *Leon: Allat:* diatr: de Nilis, Bibl: Gr: V. p. 2. Sed licet hunc bene de Aegyptiis fuisse meritum facile dederim, non tamen adeo, ut regionem condidisse commode dici queat. Malim itaque de fluvio accipere. Loquitur Auctor e persuasione veterum, (quam falsam tamen esse suadent rationes. Summi *Bocharti* Geogr: L. IV, 24. licet non ignorem, unde alii patrocinium quaerant, quos laudat *Wessel:* ad *Herod: II,* 5.) qui Aegyptum, seu potius inferiorem eius partem, fluvii alluvionibus & adgesto limo natam credunt, undi *Nili donum* vocant, flumenque ipsum *τῆς μὲν ἄνω σωτὴρ, τῆς κάτω δὲ καὶ πατὴρ καὶ δημιουργὸς* *Heliod:* dicitur. V. *Olear:* ad *Philostr:* Apol: Tyan: VI, 1. & *Wesseling:* ad *Diod: I,* 34. qui locutionem illam *κτίζειν χώραν*, latissime apud Graecos patere ostendit *Obseru: II,* 15.

5. *Ἀφ' ἑςίας.*] Apud *Euseb:* Praep: Euang: est *ἐφ' ἑς.* ubi Doctiss: Vigerus vertit *ad focum domesticum.* Et sane rectius quam ego *a Vesta.* Valent. Vid: Schol: Aristoph. Vesp: 842. sententia est, primi omnium, quibus sacra fiebant erant dii coelites, & in his ipsis auspicium sacrificandi fiebat a vesta. Reisk. Optime. *Phurnut:* de Nat: Deor: 28. *καθὸ καὶ ταῖς θυσίαις οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τῆς πρώτης τε αὐτῆς ἤρχοντο, καὶ εἰς ἐσχάτην αὐτὴν κατέπαυον.* sic ergo restitui etiam debet Eusebio, ubi *Viger:* non videbat quomodo hic conveniret *παροιμιῶδες* istud *ἀφ' ἑςίας.* Id convenit unde paroemium originem traxit. *Plato* in Crat: p. 276. *ἄλλοτι ἀφ' Ἑςίας ἀρχώμεθα, κατὰ τὸν νόμον.* ubi caussam expositam lege.

6.

non myrrhae illi quidem, neque casiae, aut thuris croco mixtorum oblationes: multis enim aetatibus post assumta etiam haec fuerunt, qui primus erroris gradus extitit: quando homo in necessarii uictus inopia constitutus multis cum laboribus & lachrymis guttas horum diis obtulit. Sed his tamen prius non sacrificabant, sed her-

ειν, [6] οὐ σμύρνης, οὐδὲ κασίας, καὶ λιβανωτοῦ κρόκῳ μιχθέντων ἀπαρχὰς, πολλαῖς γὰρ γενεαῖς ὕστερα παρελήφθη καὶ ταῦτα, [7] πλάνης κλιμακτὴρ, ὅτε ἄνθρωπος γιγνόμενος τῆς ἀναγκείας ζωῆς, μετὰ πολλῶν πόνων καὶ δακρύων, [8] σταγόνας τούτων ἀπήρξατο τοῖς θεοῖς, οὐ τούτων ἔθυον πρότερον, [9] ἀλ-

6. Οὐ σμύρνης οὐδὲ κασίας.] Communibus locis, quae dicunt, inhaerere nos haud oportet. Temperare tamen mihi non possum, quin adscribam illa *Ovid: I.* Fast. 337.

Ante Deos homini quod conciliare valeret,
Far erat, & puri lucida mica salis.
Nondum pertulerat lacrimatas cortice myrrhas
Acta per aequoreas hospita navis aquas.
Tura nec Euphrates, nec miserat India costum
Nec fuerant rubri cognita fila croci.
Ara dabat fumos herbis contenta Sabinis
Et non exiguo laurus adusta sono.

7. Πλάνης κλιμακτὴρ.] Apud Euseb: qui hunc locum adducit in prim: l. προπαρ. εὐαγγ. legitur πλάνης ἐρευνητὴς μαστὴρ. Nec tamen alicui auctor sim, ut ita emendet Porphyr: Vereor enim ne cuiuspiam, non valde periti hominis, haec scholia fuerint, qui crediderit valere κλιμακτὴρ id, quod duobus verbis expressit. Ipse tamen aliter sentio, arbitrorque significare hic κλιμακτὴρ, si lectio haec integra est, erroris origo, & tanquam adscensus quidam ac gradus. cum autem illo modo legatur, in magnifice excusis Lutetiae Pamphili codicibus, vidi manuscriptum, in quo posterius tantum eorum verborum legeretur. Victorius. In Eus: aliter legitur καὶ πλάνης ἐρευνητὴς μαστὴρ ὁ ἄνθρωπος γιγνόμενος, τῆς ἀναγκαίας ζωῆς μετὰ πολλῶν πόνων καὶ δακρύων ἀπήρξατο τοῖς θεοῖς. Quae ita reddidit interpres, *cum homo curiosus erroris indagator effectus post multorum laborum atque lacrymarum guttas necessariae vitae primitias Diis obtulit.* Verba ut in Porph: leguntur commode reddi possunt, ut iam sum interpretatus, si pro γιγνόμενος scriberetur περιγ. Vigerus censet ἐρευνητὴς in Eus: esse glossema explicans μαστὴρ. Valent. Aut περιγιγνόμενος aut ἐγκρατὴς γιγνόμενος. Reisk. *Meerm.* κλιματὴρ. Dudum refinxeram πλάνης καὶ μαστὴρ, quod nemo non videt quam facile ex κλιμακτὴρ nasci potuerit. multum laetabar, cum id ab *Euseb:* firmari animadverterem, apud quem tamen vocem ἐρευνητὴς pro glossemate esse habendam, (ut solet inportuna librariorum natio saepe voci minus frequenti substituere frequentiorem, quae dein in textum inrepit) e Nostro maxime conficio, non, ut *Vigero* placebat, quod μαστὴρ idem sit atque ἐρευνητὴς, nam alias duae illae voces etiam iungi solent. Vid: *Bergler:* ad *Alciphr: I,* 11. & *Sylburg:* ad *Clem: Alex:* p. 814. Quod si καὶ μαστὴρ tibi displiceat, utique tamen praestat κλιμακτὴρ. non, quod *Valent.* dederat κλιμακτῆρι. Et sane *Felic:* antiquiores *edd.* & *Lips. Cod.* in κλιμακτὴρ consentiunt.

8. Σταγόνας τούτων.] Sic apud eundem excusum. σταγόνας ἀπήρξατο τοῖς θεοῖς. οὐ τούτων οὖν ἔθυον. quod tamen illinc abest τούτων in scripto exemplari reperitur, qua parte convenit illi cum Porph: Victorius. Τοῖς θεοῖς ex *Euseb:* restitui: legebatur τοῖς θείοις· τὸ θεῖον Graeci solent dicere, non οἱ θεῖοι hoc sensu.

9. Ἀλλὰ χλόης οἷον εἴ τινα τ. γ. φ. —] Respicit haec etiam *Euseb:* in Dem: Euang: c.

10.

ἀλλὰ χλόης, οἷον εἴ τινα τῆς γονίμου φύσεως χνοῦν ταῖς χερσὶν ἀράμενοι. [10] δένδρα μὲν γὰρ δὴ πρὸ ζώων ἀνέδωκεν ἡ γῆ· [11] τῶν δένδρων δὲ πολὺ πρόσθεν τὴν ἐπέτειον γεννωμένην πόαν, ἧς δρεπόμενοι φύλλα καὶ ῥίζας καὶ τοὺς ὅλους τῆς φύσεως αὐτῶν βλαςοὺς [12] κατέκαιον: ταύτῃ τοὺς φαινομένους οὐρανίους θεοὺς τῇ [13] θυσίᾳ δεξιούμενοι, καὶ [14] διὰ τοῦ πυρὸς ἀπαθανατίζοντες αὐτοῖς τὰς τιμάς. τούτοις γὰρ καὶ τὸ πῦρ ἀθάνατον [15] φυλάττομεν ἐν ταῖς ἱεροῖς, ὃν μάλιςα αὐτοῖς ἐ-

herba ipsa, quam uelut quandam feracis naturae lanuginem manibus decerpsissent: Nam arbores ante quam animalia terra edidit: herbam item quae annua germinatione exoritur, multo ante quam arbores emisit. cuius folia decerpentes, & radices, quin integros quoque ipsos caules flammis adolebant. Sacrificio hoc coelestes deos qui uidebantur, excipientes, & igne honores ipsis immortalitati consecrantes. nam his quoque ignem immortalem in templis solemus conseruare, quippe qui simillimus ipsis sit. Ex suffitu autem e-

10. p. 34. B. & *Theodor:* In Serm: de Sacrif: ubi in eo est, ut ostendat Porphyrium existimasse, aliena esse a vera pietate sacrificia, atque haec illum e sacris literis fuisse suffuratum, ἀλλὰ χλόης οἷον τινα τῆς γονίμου φυσέως χνοῦν ταῖς χερσὶν ἀράμενοι &c. Tangit quoque antiquissimum hoc Aegyptiorum institutum *Diod: I*, 43. διὸ καὶ τῆς εὐχρηςίας τῆς περὶ τὴν βοτάνην ταύτην μνημονεύοντας τοὺς ἀνθρώπους, μέχρι τοῦ νῦν, ὅταν πρὸς θεοὺς βαδίζωσι τῇ χειρὶ ταύτης λαμβάνοντας προσεύχεσθαι. ubi Porphyriana haec tangit *Wesseling.*

10. Δένδρα μὲν γὰρ —] Uti Empedocles apud *Plut:* T. II. p. 910. C. Ἐμπεδοκλῆς πρῶτα τῶν ζώων τὰ δένδρα ἐκ γῆς ἀναδῦναι φησι.

11. Τῶν δένδρων καὶ —] Refinxi τῶν δένδρων δὲ πολὺ ut erat in *Edd: Flor:* nec secus in *Euseb: Lips.* ac *Meerm. Cod.* legitur. Melius censeo, quod apud Porphyr: sequitur γεννωμένην, quam *Euseb:* γιγνομένην, licet id quoque se tueri possit. Pro ἐπέτειον pessime *Bodl.* ἐπετεινὸν.

12. Κατέκαιον: ταύτῃ.] Sic haec distingui debent, & distinxerant *edd.* vetustiores. Omnes autem ταῦτη perperam pro ταύτῃ dederant.

13. Θυσίᾳ δεξιούμενοι.] Elegans vocabulum, uti δεξιοῦσθαι δώροις apud *Aelian:* V. H. I. c. 32. & alia. eum usum *Hesych:* respiciens, δεξιοῦσθαι, προσάγεσθαι. Vid: ibi Celeb: *Alberti.*

14. Διὰ τοῦ πυρὸς απ. τ. τ.] Διὰ non est in *Euseb:* utrumque quidem probari posse, sed nostrum intellectu esse facilius. recte ibi notat *Viger.* Vim potestatemque verbi ἀπαθανατίζειν eximie, ut solet, declarat *P. Wesseling:* ad *Diod: Sic:* L. II, 20. docetque ἀπαθανατίζεσθαι de illis omnibus dici, qui quovis modo inmortalitatem consequuntur, unde nostrum quoque ἀπαθανατίζειν τὰς τιμὰς inlustrat.

15. Φυλάττομεν &c.] Sic apud Pamphilum, ἐφύλαττον ἀθάνατον ἐν τοῖς ἱεροῖς ὡς ὄν. Victorius. *Euseb:* ἐφύλαττον. Valent. Explicari haec debent e more veterum, qui aeternos ignes in honorem Deorum alebant. Sic praeter pensiles lucernas, aram quoque & ignem semper ardentem ab antiquis Vestae fuisse sacratum, ex hoc loco ostendit *Spanhem:* de Vest: & Pryt: Graec: Tom. V. Antiq: *Graevii.* Sed ad unam Vestam Noster haec non restringit.

6.

eorum, quae e terra incendebantur, hoc est ex thymiasi, θυμιατήρια, quasi dixeris suffitoria, aras, & θύειν sacrificare, & θυσίας sacrificia appellarunt. quae scilicet nos, quasi posterius peccatum excedant, non recte interpretamur: cum cultum qui diis ex animalium immolatione uidetur exhiberi θυσίαν, hoc est sacrificium uocemus. Tanta uero priscis illis cura erat, ne uetus consuetudo uiolaretur, ut aduersus eos qui ueteribus omissis noua introducerent, execratione usi, ea quibus nunc suffire consueuimus, ἀρώματα, hoc est execramina nuncuparent. Atque hunc quidem antiquorum suffimentorum usum animaduertere inde etiam unus quisque posset, quod multi nunc quoque concisa ex odoratis lignis

ὁμοιώτατον. ἐκ δὲ τῆς θυμιάσεως τῶν ἀπὸ γῆς, θυμιατήριά τε ἐκάλουν, καὶ τὸ θύειν, καὶ [16] θυσίας, ἃ δὴ ἡμεῖς ὡς τὴν ὑςέραν πλημμέλειαν ἐκβαίνοντα, οὐκ ὀρθῶς ἐξακούομεν, τὴν διὰ τῶν ζώων δοκοῦσαν θεραπείαν καλοῦντες θυσίαν· τοσοῦτον δὲ τοῖς παλαιοῖς τοῦ μὴ παραβαίνειν τὸ ἔθος ἔμελεν, ὡς κατὰ] τῶν ἐκλειπόντων τὸ ἀρχαῖον, ἐπεισαγαγόντων δὲ ἕτερον [17] ἀρασαμένους, ἀρώματα τὰ θυμιώμενα νῦν προσαγορεῦσαι. τὴν δὲ ἀρχαιότητα τῶν εἰρημένων θυμιαμάτων κατίδοι τις ἂν ἐπιβλέψας, ὅτι πολλοὶ καὶ νῦν ἔτι θύουσι συγκεκομμένα τῶν [18] εὐω-

16. Θυσίας ---- ἐκβαίνοντα.] Illic τὸ θυσιάσαι & σημαίνοντα in excuso. scriptus vero, quem vidi, nulla re discrepat ab auctoris lectione, priore in parte. VICTORIUS. Coniiciebam legi oportere ἐκφαίν. Euf: confirmat, ubi reperitur σημαίνοντα. VALENT. ἐκφαίνοντα citat quoque *Graevius*, Lect: Hesiod: c. 8. sed pulcram metaphoram in ἐκβαίνειν & similibus proscribere non audeo. *Reiskio* ὡς hic idem esse videbatur ac πρὸς, & leg: ἐκβαίνοντες. vel si ὡς pro *ut* sumatur, leg: ἐκβεβαιοῦντα. *ut impietatem recentiorem confirmantia & stabilientia.*

17. Ἀρασομένους.] Melius illic ἀρασαμένους. VICTORIUS. In aliis *edd.* erat ἀρασομένους, & sic etiam in *Lips.* & *Meerm.* *Cod.* unde *Reiskius* coniiciebat legendum esse ἀρωμένους. Adscriptum erat in margine *Lips.* hoc scholium διὰ τί ἀρώματα τὰ θυμιάματα λέγεται καὶ ὡς δι' αὐτῶν θύσαντες κατηρῶντο ἢ ηὔχοντο. ἐκ τούτου γὰρ τὴν εὐχὴν ἀρὰν φασὶν. & sic etiam *Meerm.* nisi quod ibi pro θύσαντες sit θύοντες. *Aromata* unde sic fuerint dicta disquiri h. l. non debet. *Bodaeus a Stapel* ad *Theophr:* H. P. IV, 6. deducit ab ἀράομαι *precor*, sed quanta est humanae memoriae infirmitas, ad L. IX, 7. sibi parum constans, aliunde arcessit. Paullo ante, pro ἐπεισαγαγόντων *Cod. Lips.* habet ἐπεισαγόντων. quod merito praeferebat *Reiskius*, ob praecedens ἐκλειπόντων. nec secus est apud *Eusebium.*

18. Εὐωδῶν ξύλων. Arbores olim, in primis odoriferas, in sacris fuisse adhibitas, profani tradunt, turis usus illis est recentior. *Plin: H. N. XIII, 1. Iliacis temporibus ture non supplicabatur: cedri tantum & citri suorum fruticum in sacris fumo convolutum, nidorem verius, quam odorem noverant.* nos huius antiquiorem usum e sacris tabulis scimus. sed de his agendi hic locus non est. Quod vero *Spencer:* legem, qua Deus lignum cedrinum cum vitula comburi iussit, ex

ωδῶν ξύλων τινά. ὅθεν [19] μετὰ τῆς ἐξ ἀρχῆς πόας δενδροφυούσης ἤδη τῆς γῆς, καὶ πρώτης δρυὸς καρποφαγήσαντες, τῆς μὲν τροφῆς, διὰ τὴν σπάνιν, μικρά, τῶν δὲ φύλλων αὐτοῖς πλείω τοῖς θεοῖς εἰς τὰς θυσίας ἀνῆπτον. μετὰ δὲ ταῦτα ὁ βίος ἐπὶ τὴν ἥμερον ἤδη τροφὴν μεταβαίνων, καὶ θύματα [20] ἐκ τῶν καρύων, [21] ἄλις δρυὸς ἔφη.

§ 6. Τοῦ δὲ [1] Δημητρείου καρποῦ μετὰ τὸν χέδροπα πρώτου φανέντος κριθῶν, ταύταις ἀπ' ἀρχῆς μὲν [2] οὐλοχυτεῖτο κατὰ τὰς πρώτας

gnis quaedam diis adolere consueuerunt. Vnde cum post primum illum herbarum exortum producere arbores terra iam incepisset, & primum quercus fructibus homines uescerentur, ex fructibus pauca ob alimenti penuriam, ex foliis plura diis in sacrificia offerebant. Postea uero cum uita mansuetius iam ad alimentum transivisset, & satis quercus, dixisset, nucibus sacrificabant.

§ 6. Vbi autem ex Cereris frugibus post legumen hordeum primum extitisset, eo integro a principio aqua insperso ad sacrificia hominum genus ute-

ex veterum illo ritu arcessit, de Leg: Hebr: Rit: c. 8. id demum est ὑποθέσει δουλεύειν. Paullo ante in *Bodl.* erat ὅτι πολλοὶ μὲν καὶ νῦν.

19. Μετὰ τῆς ἐ. α. π.] Forte μετὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς πόαν. & mox pro τῶν δὲ φύλλων αὐτοῖς recte *Lips.* αὐτῆς. quercus puta. REISK. Firmat αὐτῆς etiam *Meermannianus Codex.* idem mox θυμιάματα, non θύματα.

20. Ἐκ τῶν καρύων.] Forte καρπῶν. *fructibus.* REISK. Egregie. ἀπ' ἀρχῆς αἱ τῶν καρπῶν ἐγίνοντο τοῖς θεοῖς θυσίαι. infra § 27. τὸ δὲ παλαιὸν διὰ ποπάνων καὶ τῶν καρπῶν ἦν, ὡς ἀπεδείξαμεν. ibid. § 59. Κάρυον latissime patet, ut Latinorum *nux.* notat omnem fructum cortice duro tectum, & hinc *Iuglandes* etiam, quas tanquam *Iovis* glandes dictas volunt, quod homines diu glandibus nutriti, inventa tandem arbore, quae nuces ferebat, suavique sapore gustato, ob praestantiam *Iovis glandes* adpellarint. Sed vid: *Bodaeus a Stapel* ad *Theophr:* H. P. III, 15. hoc ob illa quae sequuntur, monere debui. Κάρυα omne genus ἀκροδρύων complecti docet etiam *Casaub:* ad *Athen: II,* 12.

21. Ἄλις δρυὸς ἔφη.] Notum proverbium, & ab antiquis Criticis saepe expositum. Utitur etiam IV, 2. Confer *Casaub:* ad *Theophr:* Char: Eth: p. 313. *Euseb:* contra Marc. I, 3. qui dicti originem exponit. *Liban:* Epist: 1082. ibique *Wolfium* & *Alb:* ad *Hes:* in V. Sed ἄλις ἐκείνων ἐςὶν ὥσπερ τῆς δρυὸς, ut dicam cum *Iulian:* in Misop: p. 346. A.

1. Δημητρείου καρποῦ μ. τ. &c.] Alias plerumque in plurali num: dicunt τὰ χέδροπα. & sic Noster infra III, 18. Adpellant hoc nomine legumina omnia, quae manu leguntur ac carpuntur e quibus panis non fit. Alio nomine vocantur ὄσπρια· *Pollux* VI, 60. ἔςι καὶ τὰ ὄσπρια ἃ καὶ χέδροπα ὠνομάζον. Distinguunt quidem aliqui, sed citra necessitatem. vid: *Bod: a Stapel* ad *Theophr.* H. P. VIII, 1. immo quoties χέδροπα simpliciter dicuntur, ὄσπρια videntur subintelligi, nam ea aliquando addita invenias. Veteres, uti hoc in l. fit, etiam in singulari adhibuisse e *Thucydide* ostendit *Suidas.* Dicit Noster hordeum post legumina primum fuisse inventum: hordeo itaque primum pasti mortales. *Artemid:* l. 1. Oneirocr: c. 71. ἄρτοι κρίθινοι πᾶσιν ἀγαθοί, πρωτὴν γὰρ τροφὴν ταύτην ἐν ἀνθρώποις δεδόσθαι παρὰ θεῶν λόγος ἔχει. Mox *Reiskius* malebat πρώτου φανέντος τοῦ τῶν κριθῶν, aut πρώτων φανεισῶν τῶν κριθῶν.

2. Οὐλοχυτεῖτο κατὰ τ. π θ.] Quia haec e *The-*

utebatur, id quod *οὐλοχυτεῖσθαι* appellabant. deinde cum id fregissent, atque in cibum contriuissent, opificii eius instrumenta, utpote quae diuinum subsidium uitae humanae attulissent, in arcanum locum abdita, quasi sacra uenerabantur. Ex uictu uero eo trito quem prae caeteris prioribus beatum putabant diis in ignem oblationes faciebant. Vnde nunc quoque in fine libationum tritis libaminibus uti consueuimus, ea re uetus quidem illud suffimentorum incrementum testificantes, non

τας θυσίας τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος. ὕστερον δὲ [3] ἐρεξαμένων τε αὐτὰς, καὶ τὴν τροφὴν ψαισαμένων, τὰ μὲν τῆς ἐργασίας ὄργανα, θείαν τοῖς βίοις ἐπικουρίαν παρασχόντα, κρύψαντες εἰς ἀπόῤῥητον, [4] ὡς ἱεροῖς αὐτοῖς ἀπήντων. [5] τοῦ δ' ἀληλεσμένου βίου [6] παρὰ τὸ πρόσθεν μακαρισθέντος, ἀπήρξαντό τε τῆς ψαισθείσης τροφῆς πρῶτον εἰς πῦρ τοῖς θεοῖς. ὅθεν ἔτι καὶ νῦν πρὸς τῷ τέλει [7] τῶν θυηλῶν, τοῖς [8] ψαισθεῖσι θυλήμασι χρώμεθα· μαρτυροῦντες μὲν τῷ πραττομένῳ τὴν ἐξ ἀρχῆς

Theophr: laudantur, adscribere debeo scholion breve, quod sub *Didymi* nomine legitur, ad Iliad. A. 449. οὐλοχύτας.) οὐλάς, εἰσὶ δὲ κριθαὶ μεθ' ἁλῶν μεμιγμέναι ἃς ἐπέχεον τοῖς ἱερουργουμένοις ζώοις πρὸ τοῦ θύεσθαι, ἤτοι πολυπληθείας χάριν, ἢ μνήμην ποιούμενοι τῆς ἀρχαίας βρώσεως. ὡς γάρ φησι Θεόφραστος ἐν τῷ περὶ εὑρημάτων, πρὶν ἢ μάθωσιν οἱ ἄνθρωποι ἀλεῖν τὸν Δημητριακὸν καρπὸν, οὕτω σώας αὐτὰς ἤσθιον. unde fere coniiceres ex illo *Theophrasti* libro locum esse petitum, quod tamen non videtur. dicam ad §. 11.

3\. Ἐρεξαμένων-τροφὴν ψαισαμένων.] Ἐρείκεσθαι de *frugibus* vel *leguminibus leviter tantum contusis* dicitur, inde ἐρικτὰ, κατερικτὰ & alia. Ψαίεσθαι autem est *mola in farinam redigi*. Statim ψαισθέντα θυλήματα vocat, quae alio nomine elliptice ψαιστὰ dicuntur, fruges ἐψαισμέναι. Latinis *molae*, *liba*. farina oleoque inbuti pugilli, quos pauperiores libaminum loco Diis obferebant. *V. Kuster.* ad *Aristoph.* Plut. 138. & *D'Orvill:* ad *Char:* VI, 7.

4\. Ὡς ἱεροῖς.] Mallem ὡς ἱεροῖς αὐτοῖς. VALENT. Error typothetae, qui in Editione *Victorii* ἱερεῖς dederat pro ἱεροῖς, inepte in sequentes fuerat propagatus. Recte *Felic:* & *codd:* Mscripti.

5\. Τοῦ δὲ ἀληλεσμένου βίου.] Vid. Casaub. ad Athen. l. XIV. c. 12. VALENT. In prioribus *Edd:* & *Cod. Lips.* atque *Meerm.* erat ἀληλεμένου. adeo autem frequens antiquis ἀληλεσμένος βίος, *vita molita*, ut in proverbium abierit. opponitur non modo vitae primorum, qui glandibus victitasse creduntur, sed illorum quoque, qui primis proximi frugibus non molitis, sed tantum leviter contusis vescebantur. Res certa ex illis quae *Paull. Leopard.* Emend. XI, 4. & *Petr. Wesseling.* ad Diod. I, 17. docuere.

6\. Παρὰ τὸ π. μακ.] Παρὰ τὸν πρόσθεν. Scil: βίον. dein post πῦρ videtur θέντες aut ἱέντες aut δωρούμενοι deesse. REISK.

7\. Τῶν θυηλῶν.] *Reiskius* malebat θυσιῶν. Utitur voce etiam infra §. 59. ubi vide. Huic loco convenit illud poëtae Iliad: I. 220.

ὁ δ' ἐν πυρὶ βάλλε θυηλάς.

8\. Ψαισθεῖσι θυλήμασι·] Quaenam fuerint modo est dictum. His solis cum antiquissimi homines Deos sibi conciliarent, is honos dein antiquitati habitus, ut post omnia, θυλήματα tanquam munus Diis gratissimum obferrent. Adi pulcre haec exponentem *Casaub.* ad *Theophr.* C. Eth: p. 231. Male in *Flor. edit. Cod. Lips.* & *Meerm.* erat ἐψαισθεῖσι.

9.

χῆς τῶν [9] θυμιαμάτων αὔξησιν· οὐ συνορῶντες δὲ τίνων χάριν τούτων ἕκαςα δρῶμεν. ἀφ' ὧν ὁρμωμένοις [10] ἡμῖν, καὶ τῶν καρπῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν πυρῶν ἀφθονωτέρων γιγνομένων, προσετίθεντο [11] πελάνων ἤδη τῶν λοιπῶν ἁπάντων ἀπαρχαὶ τοῖς θεοῖς εἰς τὰς θυσίας· πολλὰ μὲν ἀνθολογούντων, οὐκ ἐλάττω δὲ τούτων μιγνύντων τότε, εἴτι καλὸν εἶχον ἐν βίῳ καὶ πρέπον ὀσμῇ πρὸς θείαν αἴσθησιν. καὶ [12] τὰ μὲν, ςέφοντες: τὰ δ', εἰς πῦρ δωρούμενοι θείας ἑτέρας ςαγόνας οἴνου καὶ μέλιτος: ἔτι δ' ἐλαίου ταῖς χρείαις ἀνευρίσκοντες ἀπήρχοντο, καὶ τούτων τοῖς αἰτίοις θεοῖς.

§. 7. Οἷς μαρτυρεῖν ἔοικεν καὶ ἡ Ἀθήνησιν ἔτι καὶ νῦν δρωμένη πομ-

non intelligentes tamen qua de causa singula quaeque faceremus. Hinc nobis procedentibus, & cum caeteris frugibus, tum tritico uberius iam suppetente, triticeae pultis, & caeterorum omnium primitiae diis in sacrificia adhibebantur: cum e plerisque homines flores delibarent, & alia commiscerent, si quid pulchri in uita habere uidebantur, quodque odore ad diuinum sensum praestaret: atque ex his alia ad serta uterentur, alia in ignem coniecta adolerent. Vbi etiam diuinos & uini & mellis guttas, olei item ad usus humanos reperissent, ex his quoque auctoribus diis rem sacram faciebant.

§ 7. Quibus omnibus pompa solis & horarum quae ad hunc usqne diem Athenis

9. Θυμιαμάτων αὔξησιν.] Aut vitium est in voce αὔξησιν, aut potius videtur aliquid deesse. τὴν ἐξ ἀρχῆς τῶν θυμιαμάτων (vel θυμάτων, ut est in Cod. Lips.) εὐτέλειαν μετὰ δὲ ταῦτα (vel μετὰ ταῦτα δὲ) προϊοῦσαν εἰς πολυτέλειαν αὔξησιν. *testificantes eo ritu primigeniam suffimentorum tenuitatem, quae postmodum ad sumtuositatem ac splendorem processit & excrevit.* REISK. Θυμάτων in *Cod. Meerm.* uti contra sub finem § 5. θυμιάματα, ubi ceteri θύματα.

10. Ἡμῖν, καὶ τῶν &c.] Facile esset pro ἀλλὰ subiicere ἅμα, quae centies inter se permutantur. posset item cogitari de addendo οὐ μόνον. sed bene habet lectio vulgata, & ἀλλὰ simplex idem valet atque οὐ μόνον — ἀλλὰ καί. cuius rei exempla ad Polyb: contuli. non ergo hic sed in πυρῶν vitium videtur & leg. ποριῶν. REISK. Scilicet post ἡμῖν temere μὲν inseruerat *Cantabr: Editor:* ἀλλὰ καὶ dextre exposuit Cl: *Reiskius*, nisi malis *immo etiam*, *quin etiam*, de quo usu *Kypkius* ad *Paull.* ad Philipp. I, 18.

11. Πελάνων ἤδη.] *Cod. Lips.* & *Meermanniano* adscriptum erat hoc Scholion. πέλανα (sic) πέματα (melius *Meerm.* πέμματα) ἐκ παιπάλης, ἥ ἐςι λεπτότατον ἄλευρον, εἰς θυσίαν ἐπιτήδειον. ἢ οἱ μέλιτι δεδευμένοι καρποί. ἢ θεοὶ (sic) ἀπαρχαί τινες. ἢ ὁ περὶ τῷ (*Meerm.* τὸ & mox πεπηγὸς) ςόματι πεπηγὼς ἀφρὸς, καὶ τὸ περιπεπηγὸς καὶ ἐξηραμένον ὀπῶδες δάκρυον, οἷον λιβανωτὸν καὶ κόμι, καὶ ὁ τοῦ μάντεως μισθὸς ὀβολός. Eadem paene legas apud *Suidam* in Πέλανοι. quae illustrat Cel: *Rhunken.* ad *Tim:* Lex: in eadem V. qui ex *Boëthi* Lexic. Platonic. petita suspicatur.

12. Τὰ μὲν ςέφοντες.] Vide § 16. non procul a fine. VALENT. Τὰ sc. ἄνθη. dicitur non solum ἄγαλμα ςέφειν ἄνθεσιν, sed etiam ἄνθη ςέφειν. *corollas capiti inponere.* quare bene videtur hic l. habere. sed versu proximo probo lectionem *Cod. Lips.* τὰς δὲ sc. ςαγόνας. sed sic ut punctum vs. 23. & δὲ ad eiusdem *cod.* praescriptum omittatur & comma post ἐλαίου ponatur. & tamen vel sic quoque durior paulo & intricatior sententia. quare ma-

nis celebratur, uidetur atteſtari: in qua cum herbae aliae tum gramen, quercus item & arbuti baccae, ſorba, tri-

πομπὴ, [1] Ἡλίου τε καὶ Ὡρῶν. πομπεύει γὰρ [2] εἰλυσπόα ἄγρωςις [3] ἐπὶ πυρηνίων ἠγηρίας, ὄσπρια

P δρῦς

malim vulgatae acquieſcere hac conditione ut ςεφθέντων & δωρουμένων legatur, propter praecedens ἀνθολ. quo admiſſo plana erunt & expedita omnia huius loci. Reisk. Interpunctio locum reddidit obſcurum. Secutus ſum diſtinctiones primarum *Edd:* quas turbaverat *Valent.* qui ideoque δὲ poſt θείας inſeruerat.

1. Ἡλίου τε καὶ Ὡρῶν.] Apud Athenienſes Θαργήλια in honorem *Solis* & *Horarum* celebrata multi volunt, in quibus frugum primitiae circumferebantur. Illa tamen hic in cenſum venire nequeunt, ſed Ὡραῖα, in quibus ſolemnes dapes dicatas legimus *Horis*, quae Soli adſtabant, & anni tempeſtatibus praeerant, ſignificari potius hoc in loco ad *Athen.* XII, 20. contendit *Caſaub.* nihil autem ibi, unde ritus qui ſequuntur, inluſtrari queant. In Pyanepſiis autem huius modi fere ſacra celebrata legimus. Vid. *Schol. Ariſtoph.* ad Equit: 725. & ad Plutum 1056. ibique Summum *Hemſterh.*

2. Εἰλυσπόα ἄγρωςις.] Locus hic ſane ſi quis alius mihi moleſtias creavit. Meurſ. citat. h. verba in Graec. Fer. in Θαργηλ. ſic πομπεύει γὰρ εἰλὺς, πόα, ἄγρωςις ἐπὶ πυρίνων ἠγητορίας &c. Ego omnibus perpenſis ſic conjicio legi debere εἰλυσπωμένη ἀγρ. ἐπὶ πυρηνίων ἱκετηρίας, ὄσπρ. δ. μ. κ. π. κ. π. παλάθη ἠγητηρία. ut imprimenda curavi. Meurſ. enim l. c. probat hanc pompam factam fuiſſe Soli & Horis in Tharg. & Pyanepſiis. In pyan: autem θάλλος ἐλαίας qui ab Euſth. vocatur ἱκετηρία praeferebatur. v. Meurſ. ib. haec ἱκετηρία, ut videtur, baccas habuit, quibus ait Porph:, ἀγρ. circum volvebatur, licet alii omnes dicant ἔρια. Ergo forſan melius, εἰλυσπώμενα ἔρια ἐπὶ πυρηνίων ἱκετηρία. Παλάθη fortaſſe gloſſema eſt τοῦ ἠγητηρία. de ollae in eodem feſto uſu vid. Meurſ. in πυανεψ. ὀρθοςάτης nomen eſſe placentae, idque ex figura inpoſitum patet ex Polluce. Valent. Locum hunc illis relinquere neceſſe habeo, qui otio magis abundant. Feſtinanti nunc ſponte occurentia pauca haec in mentem veniunt, plana, ni fallor, & aperta futura. In εἰλυσπόα latet ſcholium. Videtur aliquis ad ἀγρ. in ſuo codice adſcripſiſſe hanc admonitionem εἶδος πόας, qua doceret eſſe agroſtin *herbae* quoddam *genus*. factum eſt poſtmodum, ut illud εἶδος πόας, deformatum in εἰλυσπόα, in textum ingereretur. Secundum ἠγηρίας [aut ἠγηρίας ut eſt in Cod. Lipſ.] e verſ. 32. tollendum eſt, ut quae ſit vitioſa ſcriptio vocabuli ἠγητηρία verſ. 35. quae ſcriptio poſterior eiusdem vocabuli pariter eſt, atque prior, mendoſa. Sed v. 33. in locum alienum invaſit, v. 35. locum ſuum tenet, facile illud quidem emendatu vocabulum. leg. enim εἶτ' (id eſt εἶτα, ſcil. ἐπόμπευεν) ἤτρια. tum praeferebantur ἤτρια placentae genus tenuiſſimae e flore tritici. ſi certo ſcirem πυρήνιον olim eſſe dictum ferculum, ſeu geſtorium ligneum, ad modum ſtrobili vel nucis pineae, aut pyramidis factum, ſuſpicarer ἐπὶ πυρηνίῳ leg. eſſe. verum in auras abeat haec quidem conjectura. Reisk. *Codd.* meos nihil hic opis praeſtare animadverto, & *Bodl.* a voce ἄγρωςις uſque ad πυρίνων omnia omittit. Cl: *Abreſch:* Diluc: Thuc: Auct: p. 390. conjicit fuiſſe ἕλιξ πόα (*Theocrito* εἰλιτενὴς πόα) ἀγρ. ἐπὶ πυρίνων ἠγητηρίας aut ἠγητηρία — φθοῖς vel φθοῖς, ὀρθὸς ςαθεὶς χύτρος. *Valent.* correxerat εἰλυσπωμένη. *Moer:* Attic: p. 204. ἰλυσπώμενος Ἀττικῶς, εἰλυόμενος Ἑλληνικῶς. ubi de hac voce V. D. (rectius εἰλυσπᾶσθαι quam ἰλυσπᾶσθαι dicitur, Vid: Erud: *Heringa* obſ. c. 26.) An fuit εἰλουμένη id eſt πλεκόμενη? de qua voce etiam *Albert:* ad *Heſ:* in Ἐλισσομένη. An potius εἴλη, πόα, ἄγρωςις. *Heſ:* εἴλη. ὄσπριον ἢ καλάμη. id certe ad ſcripturam, & rem qua de agitur prope accedit. ſed conjecturarum ſatis eſt. Tu opta. Bene πόα & ἄγρωςις diſtinguuntur, prius eſt gramen, quo iumenta & quadrupedes veſcuntur, poſterius quo utuntur medici, licet hoc diſcrimen non ſit perpetuum, ut recte obſervat *Weſſeling:* ad *Diod: I,* 43.

3. Ἐπὶ πυρηνίων ἠγηρίας.] Scriptum fuiſſe opinor ἠγητρίας pro ἠγητορίας. (nam utroque modo dicitur). Pro πυρηνίων autem velim πυρήνων vel πυρίνων. πυρῆνας ſeu πυρίνας (paſſim enim confunduntur,) vocant nucleos quibus in pomis exterior & ambiens eos caro ſuſtine-

θρῦς, [4] μιμαίκυλα, κριθαὶ, πυροὶ, [6] παλάθη, ἡγητηρία, ἀλεύρων πυρίνων καὶ κριθίνων [6] φθόϊς ὀρθοςάταις, [7] χύτρος. [8] πόῤῥω δὲ τῶν περὶ τὰς θυσίας ἀπαρχῶν τοῖς ἀνθρώποις [9] προεχουσῶν παρανομίας, ἡ τῶν δεινοτάτων θυμάτων παράληψις ἐπεισήχθη, ὠμό-

triticum, hordeum, caricarum faſciculi, & ex triticea & hordeacea farina placentae, dulciaria, nec non ollae leguminum deferri conſueuerunt. Cum uero oblationes quae in ſacrificiis fiunt, hominibus longe ab iniuſtitia abeſſent, ſceleſtarum uictimarum aſſumtio introducta eſt, ſaeuitiae

netur, quales ſunt in cerafis, olivis &c. Lege *Bod: a Stapel* ad *Theopr: H: P. III*, 17. Immo id omne quod in nuce aut ſtrobilo, aut alio quo ſit eſui aptum, uti docet *Caſ:* ad *Ath: II*, 16. Significat itaque qualem ἡγητορίαν hic intelligi velit.

4. Μιμαίκυλα.] Quid ſint notum e Lexicographis. de varia vocis ſcriptura V. D. ad *Polluc: VII*, 144.

5. Παλάθη ἡγητηρία.] Niſi plena haec ſit locutio, diſtingui poſſunt παλάθη & ἡγητηρία. Prius pertinet ad morem veterum, qui ficus, pruna aliaque id genus, ubi ſiccaverant, in maſſam ſingula denſare, variiſque formis inſtruere ſolebant & παλάθας adpellare. Conſule *Weſſeling:* ad *Diod: XVIII*, 67. *Suidae* tamen παλάθη etiam εἶδος βοτάνης. & Ἡγητορία (in V. Ἡγήτορες.) τῶν σύκων ἡ παλάθη. παλάθη ἡ μάζα τῶν σύκων. Certe ἡγητηρία vel ἡγητορία vocari ſolet maſſa caricarum, quae in formam ferebatur, ὅτι ἥμερον τροφὴν πρώτην ταύτην ἡγήσαντο. V. *Kuſt:* ad *Suid:* in V. & *Caſ:* ad *Ath. III*, 2. Athenis quippe ficus primum fuerat inventa, (cum alii glandibus, alii aliis fructibus antea ſe paſcerent, qua de re *Ael:* V. H. III, 39.) & ſic melior victitandi modus inductus *V. Ael:* V. H. III, 38. & *Meurſ: Attic: Lect: II*, 13.

6. Φθόϊς —] videtur eſſe num. plur. nomin. & pro ὀρθοςάταις leg. ὀρθοςάται καὶ, & pro χύτρος, χύτλοι. ut tria placentarum genera deſignentur, univerſo ἠτρίων nomine comprehenſa. φθ. ὀρθος. χύτλοι. quarum quae fuerint diſcrimina, facile dictu non eſt. Sublatis itaque de medio alienis, ita fere decurrit h. l. ordo. πεμπ. γ. κ. ε. πυρῆνες (aut πυρηνία) ὄσπρια, βάλανοι δρυὸς, μιμ. κ. π. π. ἤτρια (vel εἶτ' ἤτρια) ἀλ. π. κ. κ. φ. ὀρθοςάται καὶ χύτλοι.

videtur poſtremum genus ab effuſo ſuper eas placentas oleo & melle nomen accepiſſe. Haec ſunt, quae extemporalis meditatio properanti objiciebat, quae ſi non ita ſunt exaſciata & perfecta, ut dubitationis & obſcuritatis nihil reliquum faciant, non tamen videntur plane inutilia futura, neque aliena. Reisk. Diſtinguo φθοῖς, ὀρθος. Priorem vocem Atticis una ſyllaba dici, aliis etiam diſyllabam eſſe Critici veteres nos docent. Lego itaque φθοῖς, (in plur: ut ſolent Attici) *V. Suid:* & *Spanh:* ad *Ariſt.* Plut. 676. Tum ὀρθοςάται, ἱεροῦ ἄρτου τι εἶδος, ut dicit *Poll.* VI, 73. quod certe aeque bonum quam *Val.* ὀρθοςάτης, quod in textu ſubſtituerat.

7. Χύτρος.] Damnare minime auſim, ob multiplicem ollarum uſum in ſacris. *V. Suid.* in V. Et *Schol. Ariſtoph.* in Plut. 1198. ubi perquam opportunum huic loco accidit ſcholion in ora *cod.* L. B. quod vulgavit *Hemſterh.* αἱ ἀφιεροῦντες τι ἐν ναοῖς, ἢ καθιδρύοντες αὐτοὺς ἔθος εἶχον προσάγειν χύτρας ἀθάρας καὶ σεμιδάλεως μεςὰς, ἢ. παλάθων καὶ ὀσπρίων ἀληλεσμένων.

8. Πόῤῥω δὲ τῶν &c.] Haec uſque ad finem huius §. legas etiam apud *Euſeb.* P. E. L. I. p. 29. & L. IV. p. 151. partem quoque eorum habet *Theodorit.* in Serm. de Sacrif.

9. Προεχουσῶν.] Apud Euſ. excuſum pariter, ac ſcriptum, duobus locis προϊουσῶν. in primo ſcil: & in quarto eorundem librorum. Victorius. Melius in Euſ: l. 3. c. 14. προϊουσῶν. Valent. *Reiskius* malebat προελθουσῶν. tueri ſe poteſt vulgatum προεχουσῶν, id eſt προτερευουσῶν, προϊουσῶν tamen praeter Euſ: habet quoque Theodor. Mox ἐπεισάγεσθαι, quid hoc in loco ſit, inluſtratur *a Wetſt:* ad *Auct.* Ep. ad Hebr. VII, 19.

10.

tiae plena: ut detestationes & execrationes quae prius dictae sunt, contra nos finem uideantur fuisse consequutae, cum homines animalia iugularint, & aras cruore contaminarint: ex quo primum fames & bella experti cruore respergi inceperunt. Vnde Numen deorum, ut inquit Theophrastus, succensens horum utrorumque poenam conuenientem uidetur intulisse. cum homines alii *ἄθεοι*, hoc est a diis penitus alieni extitissent, alii eiusmodi, qui *κακόφρονες*, id est, male sentientes potius, quam *κακόθεοι*, hoc est, prauos deos habentes, dici merito potuerint: propterea quod uiles, & nihilo nobis superiores natura eos esse existimarent: atque ita alii *ἄθυτοι*, hoc est, a sacrificio omni prorsus alieni fuisse uiderentur, qui nullas ullius rei primitias diis consecrarent: alii *κακόθυτοι*, hoc est, qui praue offerrent & illegitima sacrificia adhiberent.

§ 8. Iccirco Thoes qui in finibus Thraciae habitarunt, cum nihil offerrent nec sacrificarent, subla-

μότητος πλήρης, ὡς δοκεῖν τὰς πρόσθε [10] *λεχθείσας καθ' ἡμῶν ἀρὰς νῦν τέλος εἰληφέναι, σφαξάντων τῶν ἀνθρώπων καὶ τοὺς βωμοὺς αἱμαξάντων, ἀφ' οὗ λιμῶντε καὶ πολέμων* [11] *πειραθέντες, αἱμάτων ἥψαντο. τοιγαροῦν τὸ δαιμόνιον, ὥς φησιν ὁ Θεόφραστος, τούτων ἑκατέρων νεμεσήσαν, ἐπιθεῖναι τὴν πρέπουσαν ἔοικε τιμωρίαν. καθὸ οἱ μὲν ἄθεοι γεγόνασι τῶν ἀνθρώπων, οἱ δὲ κακόφρονες μᾶλλον ἢ κακόθεοι λεχθέντες ἂν ἐν δίκῃ, διὰ τὸ φαύλους καὶ μηδὲν ἡμῶν βελτίους ἡγεῖσθαι τὴν φύσιν εἶναι τοὺς θεούς· οὕτως οἱ μὲν ἄθυτοι φαίνονται γένεσθαί τινες, οὐδεμίαν ἀπαρχὴν τῶν ὑπαρχόντων ποιούμενοι τοῖς θεοῖς· οἱ δὲ κακόθυτοι καὶ παρανόμων ἁψάμενοι θυμάτων.*

§. 8. *Διὸ* [1] *Θῶες μὲν, οἱ ἐν μεθορίοις Θράκης οἰκήσαντες, μηδενὸς ἀπαρχόμενοι, μηδὲ θύοντες,*

ἀ-

10. *Λεχθείσας — ἀρὰς.*] Sic etiam *Theod:* & *Euseb.* altero in loco. nam in posteriore perperam datur *ἐλεγχθείσας*.

11. *Πειραθέντες.*] Ita *Flor. Editor.* & *Eusebius. Valent:* dederat *πειρασθέντες*, quae apud *Thucyd.* VI, 54. & alios centies confunduntur. male *Meerm.* *πειραθέντας*. Paullo post pro *νεμεσῆσαν*, *Lips.* male *μεμῆσαν*.

1. *Θῶες μὲν.*] Vid: Joh: Bouhier in Tom. V. Obs. novarum miscel: Amstelod: p. 435. cui non ausim accedere. Reisk. *Buherius* l. l. *Ἄθωοι* legendum putat, qui e *Simplic:* in *Epict:* locum adfert ubi *Ἀκροθοῖται*, (qui *Ἄθωοι* etiam dicti) eodem modo describuntur. Verum Thoas hosce eosdem esse qui *Simplicio* ex *Theophrasto* (in libr. *τῶν περὶ τὸ θεῖον ἱστορίας*, ut videtur *Fabric:* Bibl. Gr. III, 9. p. 249.) Acrothoitae vocantur, dudum ante notaverat *Fabric:* Bibl. Antiq: c. VIII, 3. Equidem situs & fortuna belle conveniunt. Putarem pac-

[2] ἀνάρπαςοι κατ᾽ ἐκεῖνον ἐγένοντο τὸν χρόνον ἐξ ἀνθρώπων· καὶ οὔτε τοὺς οἰκοῦντας, οὔτε τὴν πόλιν, οὔτε τὸν τῶν οἰκήσεων θεμέλιον ἐξαίφνης οὐδεὶς εὑρεῖν ἐδύνατο. [3] ὕβριν γὰρ ἀτάσθαλον οὐκ ἐθέλεσκον ἴσχειν. οὐδ᾽ ἀθανάτους θεραπεύειν ἤθελον, οὐθ᾽ ἔρδειν μακάρων ἱεροῖς ἐπὶ βωμοῖς, ἣ θέμις ἀνθρώποις. τοιγαροῦν αὐτοὺς Ζεὺς κρονίδης ἔκρυψε χολούμενος, οὕνεκα τιμὰς οὐκ ἐδίδουν μακάρεσσιν, οὐδ᾽ ἀπήρχοντο τούτοις, καθάπερ ἦν δίκαιον. [4] Βασσάρων δὲ δὴ τῶν τὸ πάλαι τὰς Ταύρων θυσίας οὐ μόνον ζηλωσάντων, ἀλλὰ καὶ [5] τῇ τῶν ἀνθρωποθυσιῶν βακχείᾳ βορὰν τούτων προσθεμέ-

κων

blati e medio hominum eo tempore fuerunt, ita ut neque habitantes, neque urbem, neque uestigia domorum repente quispiam inuenire potuerit. Cohibere enim iniuria facta

Nolebant sancto & uenerari numina cultu:
Spernebantque aris dignos imponere honores:
Ceu fas est superis. iccirco hos iuppiter imis
Occuluit tenebris, indignatus quia diuos
Nullo coelestes ita dignarentur honore:

neque ipsis sicut oportebat, sacra faciebant. De Bassaris etiam qui antiquitus Taurorum sacrificia non solum fuerant imitati, uerum etiam ex hominum mactatorum carnibus in cibum

su.

paene, ingenii quodam lusu incolas Θῶες ab auctore adpellari, respectu ad nomen urbis istius habito, eodem fere modo, uti Thoibus comparantur Troiani apud *Hom:* Il: λ. 474. ubi *Did:* πάρισον δὲ καὶ ὁμοιοκατάληκτον εἶπε Θῶες καὶ Τρῶες. idque eo magis, quia supra iam I, 13. de carnivoro hoc animanti locutus fuerat. Si quis tamen Thöes in hac ora eruerit, coniecturam una litura citissime auferam. Taurorum Rex βάρβαρος Θόας notus ex *Eurip:* Iph: 30.

2. Ἀνάρπαςοι — ἐγένοντο.] Ἀνάρπαςος ἐξ ἀνθρώπων dicitur *populus plane deletus.* Tritae sunt illae locutiones ἀνάρπαςον γενέσθαι vel ποιεῖν; & ἀναρπάζεσθαι de urbibus, quae subito non tantum capiuntur, sed etiam sedibus suis evertuntur. inest significatio violentiae & celeritatis hac in re. Vocis indolem pulcre excussit *D'Orvill:* ad *Char: III,* 7. & *IV,* 6. Dicunt Graeci etiam ἀνάσπαςον vel ἀνάςατον γενέσθαι, quod habuimus supra L. I, 26. & discrimen inter haec vocabula saepe vix notatur. Conf: Cel: *Valkenar:* ad *Herod:* L. IV. cap. 204.

3. Ὕβριν γὰρ &c.] Versus illi ex Hes. ἔργ. 133. sic antea corrupti erant — οὐδὲ ἰδεῖν μακάρων &c. & ἡ θέμις ἀθανάτοις &c. VALENT. Bene. in *cod. Bodl. Lips.* & *Meerm.* haec etiam eum in modum corrupta inveniebantur. Correxerat iam nostra haec ex *Hesiod: Theod: Canterus* Var. Lect. II, 24.

4. Βασσάρων δὲ δὴ.] *Valent.* non habet δὴ. secus quam omnes reliqui, inpressi pariter ac manuscripti. Ταύρων litera maiuscula, ut bene *Felic.* expressi, secus quam fieri solebat. Intelligit Tauros, Scythiae populum, qui propter humana sacrificia Dianae facta infames olim erant. Res notissima ex auctoribus antiquis, & scriptis Christianorum, qui id paganis saepe obiiciunt. *V: Min. Fel.* Oct. c. 6. & quae ibi *Interpr:*

5. Τῇ τῶν ἀ. β. β. &c.] *Cod. Lips.* τὴν ---- τούτοις προσθεμ. & sic erat etiam in *editione Flor:* quam sequebatur *Lugdun:*

6.

sumebant, non secus ac nos in caeteris animalibus nunc facimus, dum reliquas sacrificiorum carnes in epulas referimus: quis ignorat, quam furiose in se mutuo concitati, seque mutuo morsibus impetentes, non prius reuera cruore uesci destiterint, quam illorum genus perdiderint, qui apud ipsos primi huiuscemodi sacrificia introduxissent.

§ 9. Posterius igitur & recentissimum est, quod per animalia affertur sacrificium, quod ex causa quidem non ita grata, sicut quod ex fructibus fiebat, sed ex fame, aut aliqua alia calamitate exortum est. Nam causae peculiarium apud Athenienses mactationum, uel in ignorationes, uel in iras, uel in timores referuntur. Suum enim iugulationem errori minime uoluntario Clymenes attribuunt, quae cum animal id imprudens telis petiisset, interfecerat. Vn-

νων (καθάπερ ἡμεῖς νῦν ἐπὶ τῶν ζώων· ἀπαρξάμενοι γὰρ, τὰ λοιπὰ δαῖτα τιθέμεθα) τὶς οὐκ ἀκήκοεν, ὅτι μετὰ μανίας προσπίπτοντές τε [6] καὶ δάκνοντες ἀλλήλους, ἔτι δὲ πρὸς ἀλήθειαν αἱμοδαιτοῦντες, οὐκ ἐπαύσαντο πρὶν τὸ γένος ἐξαναλῶσαι τῶν πρώτων παρ' αὐτοῖς τῆς τοιαύτης ἁψαμένων θυσίας.

§. 9. [1] Ὑςέρα μὲν τοίνυν καὶ νεωτάτη, ἡ διὰ τῶν ζώων θυσία, τὴν δὲ αἰτίαν λαβοῦσα οὐκ εὐχάριςον, ὡς ἡ ἐκ τῶν καρπῶν, ἀλλὰ λιμοῦ, ἤ τινος ἄλλης δυςυχίας περίςασιν. αὐτίκα τῶν κατὰ μέρος παρ' Ἀθηναίοις ἀναιρέσεων, [2] αἱ αἰτίαι, ἢ ἀγνοίας, ἢ ὀργὰς, ἢ φόβους τὰς ἀρχὰς ἔχουσιν. τὴν μὲν γὰρ [3] τῶν συῶν σφαγὴν ἀκουσίῳ ἁμαρτίᾳ Κλυμένης προσάπτουσιν, ἀπροαιρέτως μὲν βαλούσης, [4] ἀνελούσης δὲ τὸ ζῶον. Δι-

6. Δάκνοντες ἀλλήλους.] Δάκνειν, metaphora ab animalibus mordentibus desumta, centies de hominibus, qui alios iniuria adficiunt ac laedunt. ὅλῳ τῷ θυλάκῳ, quod dici solet, exempla dabunt V. D. ad *Paull.* ad *Gal.* V. 15. quibus plura addere ineptum.

1. Ὑςέρα μὲν τοίνυν &c.] Forte ὀψάτη. Reisk. Exscripsit Nostrum *Cyrill:* contra Iulian: L. X. p. 348. ubi eodem modo haec legas.

2. Αἱ αἰτίαι.] Sic etiam est in *Cod. Lips.* sed e correctione manus eiusdem, quae antea aliud quid exaraverat. videtur ἔνιαι melius convenire, aut αἱ πλεῖςαι. Reisk.

3. Τῶν συῶν σφαγὴν &c.] Passim ita veteres docent, antiquissimam hanc esse victimam, ut supra vidimus. Sed singularem hunc casum alios tradere non memini. *Potter:* Arch. Gr. L. II. c. 4. p. 228. hinc rationem petendam suspicatur, quare hoc animal Iudaeis adeo invisum fuerit, quae excutere huius loci non est.

4. Ἀνελούσης δὲ τ. ζ.] Forte ἀνελούσης δὲ ὅμως τὸ ζῶον. & *nihilominus tamen sustulit animal*, quamquam invita ferierat. Reisk.

Διὸ καὶ εὐλαβηθέντα αὐτῆς [5] τὸν ἄνδρα, ὡς παράνομον διαπεπραγμένης, [6] πυθῶδε ἀφικόμενον, χρῆσθαι τῷ τοῦ θεοῦ μαντείῳ. τοῦ δὲ θεοῦ τῷ συμβάντι [7] ἐπιτρέψαντος, ἀδιάφορον λοιπὸν νομίσαι τὸ γιγνόμενον. ἐπισκόπῳ δὲ, ὃς ἦν [8] ἔκγονος τῶν θεοπρόπων, βουληθέντι προβάτων ἀπάρξασθαι, ἐπιτρέψαι μὲν φασὶ τὸ λόγιον, σὺν πολλῇ δ' εὐλαβείᾳ. ἔχει γὰρ οὕτως.

Οὔ σε θέμις κτείνειν ὀΐων γένος
[9] ἐςὶ βέβαιον
Ἔγγονε θειοπρόπων· ὃ δ', [10] ἑκούσιον ἂν καταvεύσῃ,
[11] Χέρνιβ' ἐπιθύειν τὸ δ', ἐπίσκοπε, φημὶ δικαίως.

Vnde uirum eius, inquiunt, religione perterritum, quaſi impium quid perpetratum fuiſſet, Delphos profectum oraculum ſuper ea re conſuluiſſe: cui cum deus indulſiſſe euentui uiſus fuiſſet, rem poſtea in nullo diſcrimine eſſe habitam ferunt. Antiſtiti item qui e uatum genere erat, cum immolare oues uellet, permiſiſſe quidem oraculum aiunt, ſed multa tamen cum religione & cautione: in hunc modum enim canit:

Non tibi fas ouium ſobolem mactare
piorum
Progenies uatum, ſed quae ſponte occubet, illam
Antiſtes inferre aris tibi iure licebit.

§ 10. § 10.

5. Τὸν ἄνδρα.] Ἀνὴρ pro *marito*, ut Latinorum *Vir* millies. Vide, ſi tanti putes, *Albert:* ad *Paull:* 1 Corinth. VII, 3.

6. Πυθῶδε ἀφικόμενον.] *Delphos* dedit *Feliq:* melius quam alii, idem eſt quod εἰς Δελφοὺς ἀφικέσθαι §. 15. Urbs illa ſaepe vocatur Πυθώ, eodemque modo vertendum apud *Diod: Sic: IV*, 55. ubi conſulatur Magnus Comment.

7. Ἐπιτρέψαντος.] In *Cod. Lipſ.* eſt ἐπιςρέψαντος. quae lectio videtur non contemnenda, ſed ſic ut οὐκ addatur, *cum Deus in iſtum caſum non animadvertiſſet.* Mox ἐπισκόπῳ ſuſpectum. Reisk.

8. Ἐκγόνος τῶν θεοπρόπων.] Malim ἔγγονος, uti ſtatim in oraculo quod laudat. & infra §. 34. uti contra ἔκγονοι e *Plut:* reſcribendum videtur L. III. §. 22. Ἔκγονος apud *Homer:* ſemper *filium* notare, dudum eſt obſervatum. Apud *Platonem* quoque ſemper pro *filio* vel *prole*, reſpectu ipſius generantis per ſe, non per ſecundum, dicitur, ut advertit *D'Orvill:* ad *Char: II*, 9. qui tamen paſſim vocabula iſta inter ſe permiſceri recte docet. vocem θεοπρ. pro *vate* apud neminem veterum occurrere ſcribit *M. Thomas*, ſed de illis adhiberi, qui ad conſulendum mittebantur. *Heſychium* tamen *Suid:* & *Euſth:* exponere μάντιν, προφήτην, & ἔπος θεοπρόπιον pro μαντείῳ *Sophocl:* dici, recte obſervat Erud: *Abreſch:* Anim: ad *Aeſchyl: I*, 6. Immo Calchas θεοπρόπος οἰωνιςής *vates augur Hom:* eſt. Iliad: N. 70. Sed vid: interpr: ad *Thomam*. Pro ἀπάρξασθαι in *Lipſ.* erat ἀπάρξαι.

9. Ἐςὶ βέβαιον.] Βέβαιον prius legebatur. Ego βιαίως commodius putavi, cui opponitur ἑκούσιον. Valent. Saepe quidem haec vocabula confunduntur, qua de re *D'Orvill:* ad *Char: II*, 6. ſed hic nihil innovandum. Oraculum alibi mihi non lectum, certe in adverſaria non relatum fateor.

10. Ἑκούσιον ἂν κατανεύσῃ.] Superſtitio notiſſima. Adſcribere tamen debeo *Plut:* T. II. p. 729. F. ἔρδειν μὲν ἐκέλευον καὶ ῥέζειν —— ἄχρι δὲ νῦν παραφυλάττουσιν ἰσχυρῶς τὸ μὴ σφάττειν πρὶν ἐπινεῦσαι κατασπενδόμενον.

11. Χέρνιβ' ἐπιθ.] Extra uſum quidem ſacro-

§ 10. Capram uero in Icaro Atticae, quia uitem totonderat, primum interemerunt. Diomus item Poliei Iouis sacerdos cum esset, bouem primus dicitur mactasse ex huiuscemodi occasione: Cum Diipolia, id autem est Iouis festum, celebrarentur, & fructus ex antiquo more ad id essent praeparati, bos accedens ex sacra pulte degustauit. at sacerdos aliorum qui aderant, auxilio adiutus, eum interfecit. Atque apud Athenienses quidem peculiares hae causae afferuntur: aliae apud alios dici solent: plenae tamen omnes mi-

§ 10. Αἶγα δ' [1] ἐν Ἰκάρῳ τῆς Ἀττικῆς [2] ἐχειρώσαντο πρῶτον, ὅτι [3] ἄμπελον ἀπέθρεισεν. βοῦν δὲ Δίομος ἔσφαξε πρῶτος, ἱερεὺς ὢν [4] τοῦ πολιέως διὸς, ὅτι τῶν [5] διϊπολίων ἀγομένων, καὶ [6] παρασκευασμένων κατὰ τὸ πάλαι ἔθος τῶν καρπῶν, ὁ βοῦς προσελθὼν ἀπεγεύσατο τοῦ ἱεροῦ πελάνου· συνεργοὺς γὰρ λαβὼν τοὺς ἄλλους ὅσοι παρῆσαν, ἀπέκτεινε τοῦτον. καὶ παρὰ μὲν Ἀθηναίοις τοιαῦται κατὰ μέρος ἀποδίδονται αἰτίαι, ἄλλαι δὲ παρ' ἄλλοις λέγονται. πλήρεις δὲ πᾶσαι

ctorum χέρνιψ dicitur τὸ κατὰ χειρὸς ὕδωρ. hoc tamen in loco, ut passim apud alios, de *aqua lustrali* accipiendum. Vid. modo *Duk.* ad *Thucyd:* L. IV: 97. χέρνιβον & χέρνιβα quid vocarint, pulcre docebit quoque Doct. *Pierson:* ad *Moerid:* Attic: p. 414.

1. Ἐν Ἰκάρῳ.] Meurs. corrigit Ἰκαρίῳ. Vid. in Pop: Att. Ἰκαρία. VALENT. Recte: & sic *Reiskius.*

2. Ἐχειρώσαντο.] Bene *Felic:* *interemerunt.* *Xenoph.* Exped. VII. p. 403. ἢν δέ τις ἀνθίστηται, σὺν ὑμῖν πειρασόμεθα χειροῦσθαι. alias χειροῦσθαι θηρία est *subigere*, *domare*, quo de usu *Wess:* ad *Diod:* V, 39.

3. Ἄμπελον ἀπέθρισεν.] Ita recte restituebat *Valent:* & ante eum *Fogeroll:* *Suidas* Ἀπέθρισεν, ἀπέκειρεν. quo in loco fide non optima egit *Kuster:* tu dexterrime restituentem lege *Abresch:* Anim. ad Aeschyl. II, 8. consule etiam de voce *Barnes:* ad *Eurip:* Hel. 1204.

4. Τοῦ Πολιέως διός.] Nulla urbs apud veteres, quae non peculiarem aliquem habebat Deum vel Deam, cuius curae se in primis committebat. Hinc θεοὶ πολιεῖς & πολιοῦχοι passim memorantur. Praesertim vero Iupiter sic vocabatur, quippe qui generali urbium tutela defungeretur. Testem dabo unum, sed locupletem, *Hemsterh:* ad *Pollux.* IX, 26.

5. Διϊπολίων ἀγομένων.] Vid. Meurs. Graec. Fer: VALENT. Res notissima ex illis qui anquitates Graecas exposuerunt. Passim vocant Διϊπόλια. Vid: *Hes:* in V. & ibi V. D. apud quem tamen etiam Διπόλια scribitur. infra §. 30. vocat Διοσπόλια, quo nomine si veniant, fit certe rarissime. Quia antiquissimum hoc est festum, inde factum, ut apud *Aristoph:* διϊπολιώδη dicantur *valde antiqua & obsoleta.* Βουφόνια etiam adpellarunt, propter illa quae de boue Noster in seq: narrat. Vid: *Paus:* in Attic: & alios, quos excitant V. D. ad *Aelian:* V. H. VIII, 3. Plura hac de re infra. Aliqui haec in Dionysiis accidisse volunt, plerique tamen in Diipoliis. Vid: Schol: *Arist:* in Nub: 979. Ἄγειν ἑορτὴν tritissima est locutio, qua de *Schol:* in *Arist:* Plut. 621. ibidemque *Hemsterhusius.*

6. Παρασκευασμένων.] Rectius *Cod. Lips.* & *Meerm.* παρεσκευασμένων. & hic statim συνεργοὺς λαβὼν, sine γάρ.

σαι οὐκ [7] εὐαγῶν ἀποδόσεων. λιμὸν δὲ οἱ πλεῖςοι αἰτιῶνται, καὶ τὴν ἐκ τούτου ἀδικίαν. [8] διὸ γευσάμενοι τῶν ἐμψύχων, ἀπήρξαντο καὶ τούτων, εἰωθότες τῆς τροφῆς ἀπέχεσθαι. ὅθεν οὐδὲ πρεσβύτερον τὸ θυσιῶν ὑπάρχον τῆς ἀναγκαίας τροφῆς [9] ἐκ τούτου ἀφορίζει ἂν τοῖς ἀνθρώποις τὸ βρωτέον. ἑπόμενον δὲ οἷς ἐγεύσαντο καὶ ἀπήρξαντο, οὐκ ἀναγκάζοι προσίεσθαι: ὡς εὐσεβὲς, οὗ μὴ εὐσεβῶς τοῖς θεοῖς ἀπήρξαντο.

§ 11. [1] Μηνύει δὲ οὐκ ἥκιςα, οὐκ ἐξ ἀδικίας πᾶν τὸ τοιοῦτο λαβεῖν τὴν ἀρχὴν, [2] τὸ μὴ ἐν παντὶ ἔθνει τὰ αὐτὰ, ἢ θύειν, ἢ ἐσθίειν, ἐκ δὲ τῆς χρείας τῆς πρὸς αὐτοὺς ςοχάζεσθαι τοῦ καθήκοντος. [3] Παρὰ γοῦν Αἰγυπτίοις καὶ Φοίνιξι θᾶττον ἄν τις ἀνθρωπείων κρεῶν γεύσαιτο ἢ θηλείας βοός. αἴτιον δὲ ὅτι χρήσι-

minime piarum assignationum. Famem enim, & iniustitiam quae ex ea euenit, plerique causantur: quod cum ex animatis sibi esset comedendum, ea diis mactarint: cum prius tamen ab eorum esu abstinere consueuissent. Vnde mos huiuscemodi sacrificiorum cum antiquior non esse conspiciatur, quam necessarius ex animalibus uictus fuerit, declarare hominibus satis potest, semouenda etiam animalia ab eo quod comedendum sit: neque necesse esse, ut ex iis quae illi comederint, & sacrificarint, illud quasi pium admittamus, quod diis non pie obtulerunt.

§ 11. Ex iniustitia autem huiuscemodi omnem ritum exordium sumsisse illud praecipue indicio est, quod non apud omnes gentes eadem uel sacrificant, uel comedunt: sed ex usu suo quid rectum & ex officio sit coniicere consueuerunt. Nam apud Aegyptios & Phoenices ex humanis carnibus potius, quam ex boue foemina degustarent: cuiusce rei causa est, quod ani-

7. Εὐαγῶν ἀποδόσεων.] Ἀποδόσεων suspectum. num ἀπολύσεων. *excusationum*. ἀπολύεσθαι est *se excusare*, *defendere*. Reisk.

8. Διὸ γευσάμενοι τ. ε.] Δι' ὃν scil: λιμὸν. deinde sic distinguo, γευσάμενοι τῶν ἐμψύχων, ἀπήρξαντο καὶ τούτων, εἰωθότες (subaudi ταύτης) τῆς τροφῆς ἀπέχεσθαι. Reisk.

9. Ἐκ τ. ἀφορίζει.] Repono ἀφορίζοι, ut erat in *Cod. Lips.* quod merito probabat *Reiskius*, & per coniecturam viderat *Abreschius*. iubet sic etiam *Meerm.* sed qui paullo post male ἀπήρξατο.

1. Μηνύει δὲ οὐκ ἥκιςα.] Scribendum videtur, μηνύει δὲ ἥκιςα οὐκ ἐξ ἀδικίας. -- Valent. Οὐκ ἥκιςα id est μάλιςα, ut bene *Schol: Thuc: I*, 3. quomodo ergo sensus in hisce sibi constat? Posterius οὐκ est spurium & e priori ortum, uti saepius per librarios Nostro accidisse vidimus. *Fogeroll:* correxerat τὸ ἐξ ἀδικίας.

2. Τὸ μὴ ἐ. π. ε.] Forte τὸ μὴ ἅπαντα τὰ ἔθνη. Reisk. *Meerm.* τῷ μὴ ἐ. π. ἔ.

3. Παρὰ γοῦν Αἰγ. καὶ φ. &c.] Notat hanc superstitionem dicam an prudentiam? Aegy-

animalis huius quod utile admodum eſt, penuria apud ipſos erat. Iccirco cum tauros & ederent, & in ſacris mactarent, foeminis uero foeturae cauſa parcerent piaculi loco eſſe ſanxerunt, ſi quis manus in eas inieciſſet. Qua in re uſus pocul dubio & utilitas fuit, quae in uno, & eodem boum genere pietatem & impietatem ſtatueret. Quae cum ita ſeſe habeant, non iniuria uetat Theophraſtus, ne animalia ſacrificent, qui re uera ſe gerere pie uolunt, huiuſcemodi alias ob cauſas.

σιμον τὸ ζῶον ὂν τούτῳ, ἐσπάνιζε παρ' αὐτοῖς. διὸ ταύρων μὲν καὶ ἐγεύσαντο καὶ ἀπήρξαντο. τῶν δὲ θηλειῶν φειδόμενοι τῆς γονῆς ἕνεκα, ἐν μύσει [4] τὸ ἅψασθαι ἐνομοθέτησαν, [5] καὶ τοίγε τῆς χρείας ἐφ' ἑνὸς καὶ ταυτοῦ γένους τῶν βοῶν τότε εὐσεβὲς καὶ τὸ ἀσεβὲς διώρισαν. [6] ὧν δὴ τούτων ἐχόντων τὸν τρόπον, εἰκότως [7] ὁ Θεόφραστος ἀπαγορεύει μὴ θύειν τὰ ἔμψυχα, τοὺς τῷ ὄντι εὐσεβεῖν ἐθέλοντας, χρώμενος καὶ τοιαύταις ἄλλαις αἰτίαις.

§ 12. Q § 12.

gyptiorum & Phoenicum ſaepius Noſter. Vid: in fine huius libri, & IV, 7. *Hieron: II.* adv: Iovin: 7. *in Aegypto & Palaeſtina propter boum raritatem nemo vaccam comedit.* Barcaeos, Cyrenaeos & paſtoritios Afros inde ab Aegypto usque ad Tritonidem lacum, ab eſu vaccae abſtinere *Herod:* teſtatur. de aliis alii. Vid: *Bochart:* Hier: II, 32. Non itaque mirum hodie etiam Indorum Brachmanes, veterum Aegyptiorum, ut volunt, diſcipulos vaccis abſtinere, quam ob cauſſam Chriſtianos Europaeos abominantur. Adi *Iablonsk:* in Prol: Panth: Aegypt: p. 20. Diſce e Noſtro arcanum Reipublicae, veram abſtinentiae huius cauſſam. cum enim Aegyptus animalium haud admodum eſſet ferax, recte femellarum maior ratio habita quam marium. (non ſecus ac nuper graſſante lue providentiſſimi patriae Patres volebant.) Res in publicum utilis, in ſuperſtitionem dein verſa eſt & ſic beſtiarum cultui data occaſio. non poenitebit legiſſe *Mosbem:* ad *Cudworth:* Syſt: p. 918. cui Noſter egregie patrocinari potuiſſet. Duraſſe ſuperſtitionem usque in Conſtantii Imperatoris tempora obſervat *Weſſel:* ad *Herod: II,* 41. *Spenceri* opinionem, Leg. Rit. II, 15. quod Deus vaccam mactari olim voluerit, ut Hebraei ad cultus vaccini contemtum & odium adducerentur, morari hic non debemus.

4. Τὸ ἅψασθαι.] Pro *comedere*, ut ſtatim γεύεσθαι, & θιγγάνειν §. 3. ſic ſolent haec vocabula, ut paullo poſt dicam. in *cod. Bodl.* erat τι ἅψεσθαι.

5. Καὶ τοίγε --- διώρισαν.] Τοίγε & διώριζαν mutanda duxi in τόγε & διώρισεν. VALENT. Aut ταῖς χρείαις, aut τῇ χρείᾳ. nam conſtat διώρισαν eſſe legendum cum *Cod. Lipſ.* REISK. Vel *Reiskio* accedendum eſt, vel pro τοὶ leg. τὸ ſeu forte τῷ. Sed & εὐσεβες ---- τῆς χρείας bene necti poſſunt. Male *Cantabr:* διώριζαν dederat. recte ceteri. Illa εὐσεβὲς καὶ τὸ in *Meerm.* non inveniuntur.

6. Ὧν δὴ τούτων &c.] Haec, usque ad finem paragr: e *Noſtro* exſcripta legas etiam apud *Euſeb:* P. E. IV. p. 157. B.

7. Ὁ Θεόφρ. ἀπαγ. μὴ θ.] Citat haec *Theodorit:* Serm: de Sacrif: p. 588. D. ſed ibi editur ἀπαγ. τὸ θύειν. notum eſt, & ſupra iam dictum, μὴ citra neceſſitatem ſaepe addi ἀπαγορευτικοῖς, & quae ἀπαγορεύσεως ſignificationem incluſam habent. Locus *Theophr:* videtur ex eodem libro petitus, unde is qui occurrebat §. 5. & infra §. 20. & 26. in omnibus enim illis de ſacrificiis agitur. dicam poſtea.

I.

§ 12. Πρῶτον μὲν ὅτι ἐξ [1] ἀνάγκης μείζονος, ὡς ἔφαμεν, ἡμᾶς καταλαβούσης, κατήρξαντο αὐτῶν· λιμοὶ γὰρ αἴτιοι, καὶ πόλεμοι, οἱ καὶ [2] τοῦ γεύσασθαι ἀνάγκην ἐπήγαγον. ὄντων οὖν τῶν καρπῶν, τίς χρεία τῷ τῆς ἀνάγκης χρῆσθαι θύματι; ἔπειτα τῶν εὐεργεσιῶν [3] τὰς ἀμοιβὰς καὶ τὰς χάριτας, ἄλλοις μὲν ἄλλως ἀποδοτέον κατὰ τὴν ἀξίαν [4] τῆς εὐποιΐας, τοῖς δὲ εἰς τὰ μέγιςα ἡμᾶς εὖ πεποιηκόσιν, τὰς μεγίςας καὶ ἀπὸ τῶν τιμιωτέρων. καὶ μάλιςα εἰ αὐτοὶ εἶεν τούτων πάροχοι· κάλλιςα δὲ καὶ τιμιώτατα ὧν ἡμᾶς οἱ θεοὶ εὖ ποιοῦσιν, οἱ καρποί. διὰ γὰρ τούτων ἡμᾶς σώζουσιν καὶ νομίμως ζῆν παρέχουσιν. ὥςτε ἀπὸ τούτων αὐτοὺς τιμητέον. [5] καὶ μὴν θύειν δεῖ

§ 12. Primum quia necessitate quadam maiore ingruente, ut diximus, ipsa sacrificarunt: fames enim & bella in causa fuerunt, quae ea comedendi necessitatem attulere. Cum igitur suppetant fruges, quid opus tandem est, ut necessitatis sacrificio utamur? Deinde quod cum beneficiorum remunerationes & gratiae aliae aliis pro beneficentiae dignitate reddendae sint: iis qui in nos maxima beneficia contulerunt maxime sunt retribuendae, & ex preciosissimis, praesertim si ipsi nobis ea exhibuerint. Maxima autem & preciosissima quibus nos dii prosequuntur, fruges ipsae sunt: quippe cum ipsis & nos conseruent, & ut legitime uitam traducamus, exhibeant. His igitur uenerari eos debemus: & non sacrificare ea quae ma-

1. Ἀνάγκης ---- ὡς ἔφαμεν.] Ὡς φαμὲν habent priores *edd. Cod. Lipſ.* & *Meerm.* Eleganter ἀνάγκη καταλαμβάνειν τινα dicitur, uti supra §. 24. ut mala ac calamitates, quae nos subito corripiunt & opprimunt. Ita δεῖμα apud *Dion: Hal: III.* p. 365. κακὸν *ibid. VIII*, 449. πόλεμος & similia centies. Conf: *Duker:* ad *Thucyd:* L. IV. c. 31. & *Wesſel:* ad *Herod: IV*, 11.

2. Τοῦ γεύσασθαι.] Uti ἅπτεσθαι & similia pro *edere*, *veſci* apud Nostrum & alios ὅσα κόνις. Cumulate tibi satisfacient V. D. ad *Luc.* A. A. X, 10. & *Hor: Vitringa* Anim: ad Vorst: c. 8.

3. Τὰς ἀμοιβὰς ---- ἀποδοτέον.] Ἀμοιβὰς ἀποδιδόναι est *gratiam referre*, *beneficia beneficiis rependere.* Infra §. 24. ἀμοιβὴν ἀποδιδοὺς. *Paull.* I. ad Tim. V, 4. ἀμοιβὰς ἀποδιδόναι τοῖς προγόνοις. ubi larga manu exempla dabunt interpretes, quibus nihil addi debet. *Reiskius* pro ἄλλως malebat ἄλλας, uti paullo post τὰς μεγίςας.

4. Τῆς εὐποιΐας.] Iterum voce utitur §. 24. quam non admodum probari dicit *Pollux* V, 40. Sed praeter *Auct.* Epist. ad Hebr. XIII, 16. *Alciphr:* & alii utuntur. Dixi in Fer: Daventr. L. I. c. 2. Mox *Reiskius* malebat τιμιωτάτων.

5. Καὶ μὴν θύειν δεῖ &c.] Habet haec etiam *Theodor:* Serm: de Sacrif: p. 588. & *Euſeb:* P. E. L. IV. p. 151. usque ad finem §. huius. illorum fide rescripsi statim τιμῶμεν.

&

mactando neminem pascemus. Nihil enim perinde ac sacrificium innoxium esse omnibus debet. At si quis animalia quoque non minus quam fruges in usum nobis deum tradidisse affirmet: is sciat ea propterea non esse sacrificanda, quia ex sacrificio ipsis nocumentum infertur, dum anima priuantur. Sacrificium enim id est *θυσία*, quasi *ὁσίαν* hoc est sanctitatem quandam nomine ipso prae se fert. Sanctus autem nemo est, qui ex alienis referre gratias uelit siue fructus, siue plantas ab inuito sumserit. Qui enim esse sanctum id potest, cum iniuria illi afficiantur, a quibus ea auferuntur? Quod si ne si uiles quidem fructus ab aliis auferas, sancte sacrificas: ea quae fructibus longe sunt preciosiora ab aliis ablata diis offerre sanctum nullo modo est: quippe cum iniuria maior inde existat. anima autem longe preciosior iis est, quae

δεῖ ἐκεῖνα, ἃ θύοντες, οὐδένα [6] πημανοῦμεν. οὐθὲν γὰρ ὡς τὸ θῦμα ἀβλαβὲς εἶναι χρὴ πᾶσιν. εἰ δὲ λέγοι τὶς, ὅτι οὐχ ἧττον τῶν καρπῶν καὶ τὰ ζῶα ἡμῖν ὁ θεὸς εἰς χρῆσιν δέδωκεν, [7] ἀλλ᾽ ὅτι γε ἐπιθυομένων τῶν ζώων φέρει τινὰ βλάβην αὐτοῖς, ἅτε τῆς ψυχῆς νοσφιζομένων, οὐ θυτέον ταῦτα. ἡ γαρ θυσία, ὁσία τίς ἐστι κατὰ τοὔνομα. ὅσιος δὲ οὐδεὶς, ὃς ἐκ τῶν ἀλλοτρίων ἀποδίδωσι χάριτας, κἂν καρποὺς λάβῃ, κἂν φυτὰ, μὴ [8] ἐκ θέλοντος. πῶς γὰρ ὅσιον, [9] ἀδικουμένων τῶν ἀφαιρεθέντων, εἰ δὲ οὐδὲ καρποὺς ὁ ἀφελόμενος ἄλλων, ὁσίως θύει, τά γε τούτων τιμιώτερα παντελῶς οὐχ ὅσιον ἀφαιρουμένους τινῶν, θύειν. τὸ γὰρ δεινὸν οὕτω γίγνεται μεῖζον· ψυχὴ δὲ πολλῷ τιμιώτερον τῶν

& sic etiam *Cod. Lips.* ac *Meerm.* errorem itaque diutius propagari non sivi, & *ποιμανοῦμεν*, quod *edd.* obsederat, proscripsi. vitium *Fogeroll:* iam viderat. Pro *οὐδὲν ---- τὸ θῦμα Theodor: οὐδὲν τὸ θύειν.*

6. Ποιμανοῦμεν.] Legi debet *πημαν.* ex Eus: loc. cit. VALENT.

7. Ἀλλ᾽ ὅτιγε.] Apud Eus: qui & huius loci testimonio utitur in quarto *ἀλλ᾽ οὖν γε.* VICTORIUS.

8. Μὴ ἐκ θέλοντος.] Ita recte. male apud *Euseb: ἐθέλοντος.* Paullo ante reposui *ἀποδίδωσι.* Editorum socordia errorem edit. principis in *ἀποδίδοσι* non adverterat.

9. Ἀδικουμ. τ. ἀφ.] Apud eundem excusum eodem in loco, particula negandi praeposita est mendose duobus his verbis, non tamen illa in scripto Eus: invenitur, quare h. parte integrior est auctor. cum vero statim legatur illic. *εἰ δὲ οὐδὲ καρπῶν ὁ ἀψάμενος ἀλλοτρίων ὁσίως οὐ θύει* ne illic quidem eadem particula legitur in manu exarato, ut neque apud auctorem: nam in aliis convenit scripto cum excuso. cum vero idem excusus infra discederet a lectione Porph: *δεινὸν αὐτὸ* legens, idem scriptus *οὕτω* habet. Quod etiam parvi ponderis est. abest quoque adverbium *πάνυ* ab hac sententia, quae ab eodem

ἐκ γῆς φυομένων, ἣν ἀφαιρεῖσθαι θύοντα τὰ ζῶα, οὐ προσῆκεν.

§ 13. Ἀλλ' ἴσως τὶς ἂν εἴποι ὅτι καὶ τῶν φυτῶν [1] ἀφαιροῦμέν τι· ἢ οὐχ ὁμοία ἡ ἀφαίρεσις· οὐ γὰρ παρὰ ἀκόντων. καὶ γὰρ ἡμῶν ἐασάντων αὐτὰ, μεθίει τοὺς καρπούς· καὶ ἡ τῶν καρπῶν λῆψις, οὐ μετ' ἀπωλείας αὐτῶν, καθάπερ ὅτε ἂν τὰ ζῶα τὴν ψυχὴν πρόηται. καὶ τὴν παρὰ τῶν μελιττῶν δὲ τοῦ καρποῦ παράληψιν, [2] ἐκ τῶν πόνων ἡμῶν γιγνομένην, κοινὴν ἔχειν προσήκει καὶ τὴν ὄνησιν. συνάγουσι γὰρ αἱ μέλιτται ἐκ τῶν φυτῶν τὸ μέλι· ἡμεῖς δὲ αὐτῶν ἐπιμελούμεθα. Διὸ καὶ δεῖ οὕτω μερίζεσθαι, ὡς μηδεμίαν αὐταῖς γίγνεσθαι βλάβην. τὸ δὲ ἄχρηστον μὲν ἐκείναις, ἡμῖν δὲ χρήσιμον, εἴη ἂν μισθὸς ὁ παρ' ἐκείνων. [3] ἀφε-

e terra oriuntur: qua quidem priuare animalia ut sacrificemus, non conuenit.

§ 13. Sed fortasse dicet quispiam, ex plantis quoque nos quicpiam detrahere, dum fructuum oblationes diis facimus. At non similis ea detractio est: non enim fit ab inuitis. Nam si etiam nos plantas omittamus, nullamque uim afferamus, ipsae sua sponte fructus remittunt. Fructuum praeterea demptio, non cum interitu stirpium efficitur, sicut cum animalia animam effundunt. Fructus autem apum quia ex laboribus etiam nostris existit, ex eo conuenit, ut commune etiam emolumentum percipiatur. Ipsae enim hinc inde mel ex floribus delibantes colligunt: nos uero curam ipsarum habemus, ut merito ita partienda etiam utilitas sit, ne ipsae ullo damno afficiantur. Quod enim ipsis commodum non est, id nobis multos usus praestat: ut quasi merces ab illis sumendum esse uideatur.

Ab-

dem in eadem re confirmanda ponitur. τὸ τοίνυν μήθ' ὅσιον: μήθ' εὐδάπανον, οὐ πάνυ θυτέον. Victorius.

10. Θύοντα τὰ ζ.] In singularem θύοντα omnes Porphyrii *codd.* conspirant. & sic *Euseb:* quoque: perperam ergo *Cantabr:* θύοντας dederat.

1. Ἀφαιροῦμέν τι ——] *Cod. Lips.* dat ἀφαιροῦμεν τι ἢ οὔ. οὐχ ὁμοία —— *atqui ait sacrificantes nos etiam a plantis aliquid auferimus. An tu negas?* Respondet, *non par est ratio* —— quod tantisper teneri poterit, dum melius reperiatur. mihi simplicius videtur ἢ prorsus omittere, ut natum e proximo τι. Reisk. *Cantabr: Edit.* volebat ἀλλ' οὐχ. sed cum *Lips.* conspirat *Cod. Bodl.* ac *Meerm.* & vere, ut opinor. Sive cum *Reiskio* exponas, sive ἢ οὐ pro ἀλλὰ dictum putes. *Schol: Thuc: II,* 62. τὸ ἢ οὐ, ἀντὶ τοῦ ἀλλὰ. Sed vide de loco isto *Duker:* ad L. III, 36. Posset etiam ἦ legi, vel, quod *Abreschio* placebat, ἡ ἀφαίρεσις; per interrogationem.

2. Ἐκ τῶν πόνων ἡμῶν.] Forte ἐκ κοινῶν τῶν πόνων ἡμῖν γιγνομένου-κοινὴν —— Reisk.

3. Ἀφεκτέον ἄρα τῶν ζώων κ.τ.λ.] Citat haec *Euseb:* P. E. L. IV. p. 151. & *Theodor:* Serm: de Sacrif: p. 589. formula qua statim utitur, καὶ γὰρ ἄλλως, occurrit etiam sub init. §. 24.

4.

Abstinendum igitur ab animalibus in sacrificiis est. Accedit quod cum alia omnia deorum sint, nostri esse fructus uidentur, quippe cum nos eos & seramus, & plantemus, & aliis studiis adhibitis enutriamus. Ex nostris itaque, non ex alienis sacrificandum est. Praeterea quod sumptu paruo parabile est, quam quod magno, sanctius, & diis gratius est, & sacrificantibus item, cum assidue ad pietatem exercendam suppetat, facilius. Quod uero neque est sanctum, neque uili sumtu acquiri potest, etiam si adsit, adhibendum in sacrificiis prorsus non est.

§. 14. Animalia autem ex iis non esse quae facile aut uili sumptu compararentur, inde conspici optime potest, si ad plerosque homines spectemus: non enim si aliqui sint, qui multis ouibus, alii qui bobus abundent, considerandum in praesentia est: primum quia multae gentes sunt, quae nullum ex animalibus quae idonea sacrificiis sint, nisi admodum ignobilia habeant: deinde quod ex iis etiam qui in ciuitatibus habitant, plerique penuria horum.

φεκτέον ἄρα τῶν ζώων ἐν ταῖς θυσίαις. καὶ γὰρ ἄλλως πάντα μὲν τῶν θεῶν ἐςιν, ἡμῶν δὲ δοκοῦσιν εἶναι οἱ καρποί· ἡμεῖς γὰρ καὶ σπείρομεν αὐτοὺς καὶ φυτεύομεν, καὶ ταῖς ἄλλαις ἐπιμελείαις ἀνατρέφομεν. θυτέον οὖν ἐκ τῶν ἡμετέρων οὐ τῶν ἀλλοτρίων· ἐπεὶ καὶ τὸ εὐδάπανον, καὶ τὸ εὔπόριςον, τοῦ δυσπορίςου ὁσιώτερον, καὶ θεοῖς κεχαρισμένον, καὶ τὸ ῥᾷςον τοῖς θύουσιν πρὸς συνεχῆ εὐσέβειαν ἕτοιμον. 4 Τὸ τοίνυν μήθ' ὅσιον, μήτ' εὐδάπανον, οὐ πάνυ θυτέον, εἰ καὶ παρείη.

§ 14. Ὅτι δ' οὐ τῶν εὐποριςων καὶ εὐδαπάνων τὰ ζῶα, θεωρητέον, εἰς τὸ πολὺ τοῦ γένους ἡμῶν ὁρῶντας· οὐ γὰρ ἐπεὶ τινές εἰσι [1] πολύῤῥηνες καὶ πολυβοῦται τῶν ἀνθρώπων, τοῦτο σκεπτέον. πρῶτον μὲν ὅτι πολλὰ τῶν ἐθνῶν οὐ κέκτηται τῶν θυσίμων ζώων οὐθὲν, εἰ μή τις τῶν ἀτίμων λέγοι. δεύτερον δὲ, ὅτι τῶν ἐν αὐταῖς ταῖς πόλεσιν οἰκούντων οἱ πλεῖςοι σπανί-

4. Τὸ τοίνυν μήθ' —] Haec iterum *Euseb:* loco laud.

1. Πολύῤῥηνες καὶ πολυβοῦται τ. ἀ.] Forte τῶν ἀνθρώπων, καὶ πάντες εἰσὶν, ἀλλὰ ταύτῃ τοῦτο σκεπτέον. *quia sunt in hominibus armentis aliqui gregibusque abundantes, ideo omnes his copiis praestant, sed hic res est spectanda.* Reisk. Respicere videtur illa *Homer:* Iliad: I, 154.

Ἐν δ' ἄνδρες ναίουσι πολύῤῥηνες, πολυβοῦται: Vid: ibi *Schol.* Paullo ante male *Bodl.* & *Meerm.* ὁρῶντες.

νίζουσι τούτων. Εἰ δὲ καὶ [2] τῶν ἡμέρων τὶς καρπῶν λέγοι σπανίζειν, ἀλλ' οὐ τῶν γε λοιπῶν τῶν ἐκ γῆς φυομένων· οὐδ' οὕτω χαλεπὸν τοὺς καρποὺς ὡς τὰ ζῶα πορίσασθαι. ῥάων ἄρ' ὁ πόρος τῶν καρπῶν καὶ τῶν ἀπὸ γῆς, ἢ ὁ τῶν ζώων. τὸ δ' εὐδάπανον καὶ εὔπορον πρὸς συνεχῆ εὐσέβειαν συντελεῖ, καὶ πρὸς τὴν ἁπάντων.

§ 15. Καὶ μαρτυρεῖ γε ἡ πεῖρα, ὅτι χαίρουσι τούτῳ [1] οἱ θεοὶ ἢ τῷ πολυδαπάνῳ. οὐ γὰρ ἄν ποτε τοῦ [2] Θετταλοῦ ἐκείνου τοὺς χρυσόκερως βοῦς καὶ τὰς ἑκατόμβας τῷ Πυθίῳ προσάγοντος, μᾶλλον ἔφησεν Πυθία τὸν [3] Ἑρμιονέα κεχαρῆσθαι, θύσαντα [4] τῶν ψαι-

rum laborant. Nam si quis fructuum nostorum inopiam sibi esse dicat: caeteris tamen quae e terra oriuntur, non indigebit: neque ita difficile erit fructus, ut animalia comparare. Facilior igitur fructuum, & e terra nascentium, quam animalium acquisitio est. Quod uero est facilius, uiliorisque penditur, ad assiduam & cuiuslibet pietatem facit.

§ 15. Ac diis quidem haec magis placere, quam quae multos sumptus requirant, rei ipse euentus testatur. Nam cum olim Thessalus ille boues deauratis cornibus, & hecatombas Pythio Apollini immolaret, magis asseruit Pythia Hermioneum sibi fuisse gratifica-

2. Τῶν ἡμέρων τ. κ.] Forte τινὰς. REISK. Interpres legit ἡμετέραν: & sic etiam est in cod. Bodl. ac Meerm. sed nihil demutandum, quia opponuntur τοῖς ἐκ γῆς φυομένοις. ubi Lips. & Meerm. ἐκ τῆς γῆς. non male.

1. Οἱ θεοὶ ἢ τῷ πολυδαπάνῳ.] Subintelligitur μᾶλλον, cuius absentia in eiusmodi verborum ordine non est insolita. Exempla nobis I, 54. & alibi occurrebant. Plura dabunt *Needham:* ad *Hierocl:* in Aur: Carm: p. 138. & *Wesseling:* ad *Diod: XI*, 11. quibus facile multa alia possent addi. mireris rem frequentissimam, sed saepe non observatam, viros doctos subinde in errorem induisse. exemplis non utar.

2. Θετταλοῦ ἐκείνου τ. χ. β.] Forte ἐκείνου τοῦ τὰς χρυσόκ. REISK. Θετταλὸς dicitur qui aliis etiam Θεσσαλός. Vide quae de scriptura disputat *Wass:* ad *Thuc: I*, 20.

3. Ἑρμιονέα κεχαρῆσθαι.] Κεχαρίσθαι. *gratificatum esse.* rem fecisse gratam & acceptam. REISK. Optime. responsum Pythiae habemus apud *Hierocl:* in Aur: Carm: p. 26.

Ἀλλά μοι εὔαδε χόνδρος ἀγακλυτοῦ Ἑρμιονῆος.

ubi vid: *Needham:* docentem nostro in loco *Bentleium* rescripsisse κεχαρίσθαι, quo nihil verius. firmant sequentia illa ἦν κεχαρισμένος. Idem placebat *Abreschio*.

4. Τῶν ψαιστῶν ἐκ τοῦ πηριδίου τοῖς τ. δ.] Ψαιστὰ quae fuerint supra vidimus, ubi ψαισθέντα θυλήματα adpellat. Erant tenuiorum sacrificia non alia fere quam illa, uti patet etiam ex illis quae leguntur infra §. 17. Divites tura, & alia id genus libamina, in aram coniiciebant, observabantque, ut summis digitis vel tura, vel fruges obferrent, ut scribit *Casaub:* ad *Theophr:* C. Eth. p. 232. Immo tribus digitis id fieri consuevit. *Ovid: II.* Fast: 573.

Et

catum, qui e reticulo liba tribus digitis obtulerat. cumque ille ob id dictum reliqua omnia in aram in ignem insuper coniecisset: rursus dixit, duplo eum ingratius ita faciendo se praestitisse quam prius fuerat gratus. Ita quod parabile est, diis placet: magisque numen ad sacrificantium animum & mores, quam ad hostiarum copiam spectat.

§ 16. Similia his Theopompus etiam memoriae prodidit. Magnetem enim quendam ex Asia inquit praediuitem hominem fuisse, qui cum copioso pecudum grege abundaret, per singulos annos diis multa & magnifica sacrificia exhibere consueuerat, tum ob opum affluentiam, tum ob pieta-

ψαιςῶν ἐκ τοῦ πηριδίου τοῖς τρισὶ δακτύλοις. προσεπιβαλόντι δὲ διὰ τὸ ῥηθὲν τὰ λοιπὰ πάντα 5 τοῦ πυρὸς ἐπὶ τὸν βωμὸν, εἶπε πάλιν, ὅτι 6 δὶς τόσον ἀπέχθοιτο, τοῦτο δράσας, ἢ πρότερον ἦν κεχαρισμένος. οὕτω τὸ εὐδάπανον φίλον θεοῖς, καὶ μᾶλλον 7 τὸ δαιμόνιον πρὸς τὸ τῶν θυόντων ἦθος, ἢ πρὸς τὸ τῶν θυομένων πλῆθος βλέπει.

§. 16. Τὰ παραπλήσια δὲ καὶ 1 Θεόπομπος ἱστόρηκεν, εἰς Δελφοὺς ἀφικέσθαι ἄνδρα Μάγνητα ἐκ τῆς Ἀσίας φάμενος, πλούσιον σφόδρα, κεκτημένον συχνὰ βοσκήματα. τοῦτον δ' εἰθίσθαι τοῖς θεοῖς καθ' ἕκαςον ἐνιαυτὸν θυσίας ποιεῖσθαι πολλὰς, καὶ μεγαλοπρεπεῖς· τὰ μὲν δι' εὐπορίαν

Et digitis tria tura tribus sub limine ponit.

Confer. *Bod. a Stapel* ad *Theophr:* H. Plant. L. IX. c. 4. Contentus itaque erat Hermioneus eo sacrificii genere, quod ditiores ceteris addere solebant, quodque ἐπιθύειν proprie dicebant, ut alio in loco dicetur.

5. Τοῦ πυρὸς.] Forte τῷ πυρὶ, aut τῶν πυρῶν. REISK. Nisi velis τῆς πήρας, ob illa quae praecesserunt. Voluisse ita Bentleium *Needb:* l. l. me docuit. pro προσεπιβαλόντι *Meerm.* προσεπιβαλλὼν τὶ.

6. Δὶς τόσον ἀπ.] Aut δὶς τόσῳ, aut δὶς τόσον. natum μα (in σῶμα) ex ν ultima litera vocabuli τόσον, & α ex initio sequentis vocis ἀπέχθοιτο. REISK. Optime. δὶς τόσον *Fogeroll:* & *Valent.* iam correxerunt. Nec secus erat in *Cod. Bodl.* Recte ergo *Needham:* l. l. sic quoque restituebat. Pati itaque nolui, ut τὸ σῶμα, quod solebat, diutius legeretur.

7. Τὸ δαιμόνιον πρὸς τὸ &c.] Aurea sententia quam Noster etiam §. 60. & alibi, priscique sapientes centies inculcant. Solum producam *Platon:* in Alcib: p. 459. B. quia locus est pulcerrimus. καὶ γὰρ δεινὸν ἂν εἴη εἰ πρὸς τὰ δῶρα καὶ τὰς θυσίας ἀποβλέπουσι ἡμῶν θεοὶ, ἀλλὰ μὴ πρὸς τὴν ψυχὴν, ἄν τις ὅσιος καὶ δίκαιος ὢν τυγχάνῃ. πολλῷ μᾶλλον, οἶμαι ἢ πρὸς τὰς πολυτελεῖς ταύτας πομπάς τε καὶ θυσίας. Et id quod viduae accidit in Euangelio, *Marc. XII,* 43. Nota mihi etiam elegantem paronomasiam in ἦθος & πλῆθος, quam saepe sectari solent auctores vetusti. Post alios multa hac de re *Albert:* ad *Luc.* A. A. VIII, 30. Tale est illud §. 19. θεοφιλεῖς & πολυτελεῖς.

1. Θεόπομπος ἱςόρηκεν.] Plures fuerunt Theopompi, de quibus *Fabric:* in Bibl. Graec. *Menag:* ad *Diog: Laërt:* III, 26. & VI, 14. aliique agunt. Et praeter illos Theopompus, Philosophus Pythagor: cuius meminit *Liban:* Epist. 1526. quem *Wolfius* addi vult Pythagoreorum indici, a *Fabric:* vol. 1. nobis dato: Intelligebam hoc loco opus Theophr: περὶ εὐσ-

αν [2] τῶν ὑπαρχόντων, τὰ δὲ δι εὐσέβειαν καὶ τὸ βούλεσθαι τοῖς θεοῖς ἀρέσκειν. οὕτω δὲ διακείμενον πρὸς τὸ δαιμόνιον ἐλθεῖν εἰς Δελφοὺς, πομπεύσαντα δὲ ἑκατόμβην τῷ θεῷ καὶ τιμήσαντα μεγαλοπρεπῶς τὸν Ἀπόλλωνα, παρελθεῖν εἰς τὸ μαντεῖον. [3] χρηστηριαζόμενον· οἰόμενον δὲ κάλλιστα πάντων ἀνθρώπων θεραπεύειν τοὺς θεοὺς, ἐρέσθαι τὴν Πυθίαν, τὸν ἄριστα καὶ προθυμότατα τὸ δαιμόνιον γεραίροντα θεσπίσαι, καὶ τὸν [4] ποιοῦντα τὰς θυσίας προσφιλεστάτας, ὑπολαμβάνοντα δοθήσεσθαι αὐτῷ τὸ πρωτεῖον. τὴν δὲ ἱέρειαν ἀποκρίνασθαι, πάντων ἄριστα θεραπεύειν τοὺς θεοὺς Κλέαρχον, κατοικοῦντα ἐν Μεθυδρίῳ τῆς Ἀρκαδίας. τὸν δ' ἐκπλαγέντα ἐκτόπως [5] ἐπιθυμεῖσθαι τὸν ἄνθρωπον ἰδεῖν, καὶ ἐντυχόντα, μαθεῖν τινα τρόπον τὰς θυσίας ἐπιτελεῖ. ἀ-

tatem, & quia diis placere summopere ſtudebat. Hunc ita affectum ad deum Delphos profectum cum ſacrificiis fuiſſe, cumque ibi magnifica hecatombarum pompa Apollinem fuiſſet ueneneratus, ad oraculum conſulendum fuiſſe ingreſſum: cumque ſe praeclariſſime omnium diis cultum exhibere arbitraretur, Pythiam interrogaſſe quisnam eſſet, qui optime & promptiſſime deum ueneraretur, eique gratiſſima ſacrificia offerret, ratum fore ut ſibi palma ea in re ſine dubio concederetur: uatem autem reſpondiſſe omnium optime deos colere Clearchum, qui Methydrii, id Arcadiae oppidum eſt, habitaret. Illum autem mirum in modum admiratum in animum induxisſe ſuum, ut eo pergeret, atque hominem conueniret, ab eoque quo pacto ſacrificaret, ſciſcitaretur. Cum-

εὐσεβείας, cuius meminit *Schol: Ariſtoph:* ad Aves 1354. & ex illo *Voſſius* de Hiſt. Gr. I, 7. atque alii, quod Chio contribuunt, niſi illi prava lectione decepti fuerint, qua de re infra.

2. Τῶν ὑπαρχόντων.] Τὰ ὑπάρχοντα centies eo ſenſu Graecis dicuntur. Unde *Wetſten:* hoc ex loco inluſtrat *Luc.* in Euang. VIII, 3. profecto operae pretium erat, ut tredecim huius ſignificationis exempla coacervaret.

3. Χρηστηριαζόμενον.] Operarum, ut opinor, errore in *Cantabr:* erat χρηστηριαζόμεναν. Χρηστηριάζειν & χρηστηριάζεσθαι quid proprie ſint pulcre edocuit ὁ πάνυ ad *Diod: Sic:* L. XVI, 26.

4. Ποιοῦντα τὰς θυσίας.] Forte ποιούμενον. Reisk. Ita ſane Noſter frequentiſſime: nec tamen aliam illam formam plane reſpuit. vid: §. 22. & 56. paullo ante reſcripſi ἐρέσθαι cum antea legeretur ἔρεσθαι.

5. Ἐπιθυμεῖσθαι.] Ἐπιθυμῆσαι. quo etiam ducit lectio *Cod. Lipſ.* in quo legitur quidem ἐπιθυμεῖσθαι idque ab eadem manu, eſt tamen ει ita deformatum, ut facile appareat librarium in eo aliquid machinatum eſſe, cum aliud ante exaraſſet. Proximum ἐκτόπως non ad praemiſſum ἐκπλαγέντα, ſed ab ſubiectum ἐπιθυμῆσαι pertinet. *mirifico deſiderio hominem videndi exarſiſſe.* Reisk. V. ſupra I, 25. ubi ἐγχρονίζεσθαι pro ἐγχρονίζειν nobis occurrebat, quam vocem, quod i-

Cumque Methydrium confestim se contulisset, primum quidem oppidi exiguitate & humilitate conspecta rem ita contempsisse, ut nedum inde priuatum quempiam, sed ne ciuitatem quidem totam praeclarius, & magnificentius se uenerari deos posse existimaret. nihilo minus tamen ad hominem accessisse, ab eoque requisiuisse, ut modum quo deos coleret, sibi explicaret. Clearchum uero ita dixisse: Ego quidem summa diligentia semper in constitutis temporibus diis sacrifico: dum & singulis quibusque mensibus in nouiluniis Mercurium, & Hecatem, & reliquos deos quos maiores nostri nobis reliquerunt, corono, atque orno, tureque ipsis, & libis, &

ἀφικομένου οὖν ταχέως εἰς τὸ Μεθύδριον, πρῶτον μὲν καταφρονῆσαι, μικροῦ καὶ ταπεινοῦ ὄντος [6] τοῦ μεγέθους τοῦ χωρίου, ἡγούμενον οὐχ ὅπως ἄν τινα τῶν ἰδιωτῶν, ἀλλ' οὐδ' ἂν αὐτὴν τὴν πόλιν δύνασθαι μεγαλοπρεπέςερον αὐτοῦ, καὶ κάλλιον τιμῆσαι τοὺς θεούς. ὅμως δ' οὖν συντυχόντα τῷ ἀνδρὶ, ἀξιῶσαι φράσαι αὐτῷ, ὅντινα τρόπον τοὺς θεοὺς τιμᾷ. τὸν δὲ Κλέαρχον φάναι ἐπιτελεῖν καὶ σπουδαίως θύειν ἐν τοῖς προσήκουσι χρόνοις, [7] κατὰ μῆνα ἕκαςον ταῖς νουμηνίαις ςεφανοῦντα καὶ φαιδρύνοντα τὸν Ἑρμῆν καὶ τὴν Ἑκάτην, καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἱερῶν, ἃ δὴ τοὺς προγόνους καταλιπεῖν, καὶ [8] τιμᾷν λιβανωτοῖς, καὶ ψαιςο-

ibi monere, debueram, eadem forma habemus apud *Platon:* in Gorg: p. 327. E. de aliis Doct: *Abresch:* Dil: Thuc: Auct: p. 282. Hoc in loco rectius *Meerm.* ἐπιθυμῆσαι.

6. Μικροῦ ---- μεγέθους τ. χ.] Vocabulum μέγεθος hic nihil aliud quam *spatium & ambitum* oppidi significat, & est significationi tam magnae rei, quam parvae commune. Proinde recte comma abest ab ὄντος a *Cod. Lips.* haud dissimulabo tamen Theopompum ita mihi videri dedisse. ταπεινοῦ ὄντος ἐς μέγεθος τοῦ χωρίου. REISK. Μεθύδριον πόλιν μὲν οὐκ ἔτι, κώμην δὲ ἐς τὸ Μεγαλοπολιτικὸν συντελοῦσαν dicit *Paus:* L. VIII. p. 475. & 512. Ex quo enim condita est Megalopolis in vicum degeneravit. Conf: V. D. ad *Thucyd: V*, 58. μικροῦ τοῦ μεγέθους videtur species esse ὀξυμώρου, de quo loquendi genere multa Viri D. Contrarium πόλεις μεγέθει μεγίςας eleganter dixit *Aelian:* V. H. III, 18. Alia lege apud *Wesseling:* ad *Herod: I*, 19.

7. Κατὰ μῆνα ἕκαςον &c.] Lex antiquissima Athen: ταῖς Νουμηνίαις θύειν, quae sacra ἐπιμήνια dicebantur. Vid: *Petit:* Leg: A. L. I, 1. p. 158. Hinc *Plato* de Leg: VIII. p. 905. B. δώδεκα ἑορτὰς εἶναι τοῖς δώδεκα θεοῖς. ὧν ἂν ἡ φυλὴ ἑκάςη ἐπώνυμος ᾖ, τούτων ἑκάςοις ἔμμηνα ἱερά. Quare cum mos iste diu ante Moisis aetatem inter gentiles fuerit frequentissimus, Deus olim in noviluniis sibi victimas inmolari voluit, ne Israëlitae, moribus antiquis addictiores, Gentium numinibus inmolarent, uti visum fuit *Spencer:* de Leg: Rit: III, 4.

8. Τιμᾷν λιβανωτοῖς.] Adscriptum erat in margine *Cod. Lips.* & *Meerm.* λιβανωτός ἐςι, τὸ ἐκ λιβάνου γιγνόμενον ἄρωμα. ψαιςὰ δέ εἰσιν ἄλφιτα ἐλαίῳ καὶ οἴνῳ δεδευμένα ἀπὸ τῆς τοῦ μύλου περιψήσεως, ἅπερ ἐπεθυμίων τοῖς θεοῖς· πόπανα δὲ πλακουντία πλατέα καὶ λεπτά, καὶ περιφερῆ.

9.

ϛοῖς, [9] καὶ ποπάνοις. κατ' ἐνιαυτὸν δὲ θυσίας δημοτελεῖς ποιεῖσθαι, παραλείποντα οὐδεμίαν ἑορτήν. ἐν αὐταῖς δὲ ταύταις θεραπεύειν τοὺς θεοὺς, οὐ βουθυτοῦντα, οὐδὲ ἱερεῖα κατακόπτοντα, ἀλλ' ὅ, τι ἂν παρατύχῃ, ἐπιθύοντα, σπουδάζειν μέντοι ἀπὸ πάντων τῶν περιγιγνομένων [10] καρπῶν, καὶ τῶν ὡραίων ἃ ἐκ τῆς γῆς λαμβάνεται, τοῖς θεοῖς τὰς ἀπαρχὰς ἀπονέμειν· καὶ τὰ μὲν παρατιθέναι· τὰ δὲ [11] καθαγιάζειν αὐτοῖς. αὐτὸν δὲ τῇ αὐταρκείᾳ προσεσχηκότα [12] τοῦ θύσαι βοῦς προνοεῖσθαι.

§ 17. Παρ' ἐνίοις δ' ἱϛόρηται τῶν συγγραφέων, [1] τῶν τυράννων μετὰ τὸ κρατῆσαι Καρχηδονίων, [2] ἑκατόμ-

& placentis sacra offero: & quotannis publicas oblationes celebro, ita ut nullum solenne festum unquam omittam. In quibus sane non mactatis bobus, neque uictimis iugulatis deos placo, sed quibuslibet, quae facile occurrerint. Atque in primis illud studeo, ut ex omnibus tempestiuis frugibus quae e terra mihi suppetunt, primitias diis reddam. alias siquidem mihi ad uescendum sumo, alias aris eorum adolere consueui. Nam cum eo sim contentus, quod mihi est satis, ut boues immolarem, adiicere animum nunquam potui.

§ 17. Apud quosdam item monumentis literarum proditum est: quod cum tyranni multo cum certamine in-

9. Καὶ ποπάνοις.] Vid: Cel: *Rhunken:* ad *Lex: Tim: Plat:* in Πόπανα, ubi eodem modo quam in scholio laudato legitur, nisi quod pro πλακουντία ibi sit πέμματα. quod *Suid:* & *Phot:* in Lex: Mss: etiam praeferunt. Confer: *Suid:* in 'Ανάϛατα. ubi parum recte *Interp. popana etiam placentae vocantur*, quem errorem castigavit Elegant: *Toup:* Emend: in *Suid:* p. 36. Vox migravit in Latium. Iuven: VI, 540.

tenui popano corruptus Osiris.

λιβανωτὸς & πόπανον iunguntur *Menandro* infra 17. ubi plura.

10. Καρπῶν καὶ τῶν ὡραίων.] Sunt ὡραῖα etiam illa quae quotannis statis temporibus ex animalibus proveniunt. REISK. 'Ωραῖοι καρποὶ sunt proprie omnes fructus e terra provenientes, quibus pro anni & temporis ratione utebantur, verni, aestivi &c. prout sua quique ὥρᾳ nascerentur, vel potius maturi essent, nam de illis, non de inmaturis, quod V. D. ad *Diog: Laërt: II,* 32. volebat, dicitur. Res certa ex illis quae *Graevius* Lect: Hesiod: c. 2. & *Wesseling:* ad *Diod: Sic: III,* 69. docuerunt.

11. Καθαγιάζειν.] Forte καθαγίζειν. *adolere, igni consumere.* REISK. Per *adolere* dedit etiam *Felic:* & certe καθαγίζειν frequens est de victimis quae arae impositae igne consumuntur. *V. Wess:* ad *Diod: IV,* 23. Solent autem voces hae saepissime inter se permisceri. Exemplo tibi sunt, quae V. D. ad *Polluc: I,* 26. observarunt.

12. Τοῦ θύσαι βοῦς προνοεῖσθαι.] Ante προνοεῖσθαι deest οὐ vel οὐδὲν. REISK. Nisi προνοεῖσθαι *cavendi* vel *praecavendi* significatione accipias, de qua H. *Steph:* in V.

1. Τῶν τυράννων.] Opinor Porphyrium respicere illam historiam quae habetur apud *Diod: Sic:* L. XI. & *Herod:* L. VII. de Gelone & eius sociis. VALENT. Gelonis res cum Karthaginiensibus tradit *Diod:* L. XI, 24. Sed ibi nihil quod huic loco convenit. Gelonem victoriam de Karthaginiensibus reportasse & Delphos pecuniam misisse narrat *Herod: VII,* 65.

2. 'Εκατόμβας παραϛησάντων.] Παραϛῆσαι propria sacrificiorum vox. vidimus §. 25. nec mo-

inter se, & contentione post debellatos Carthaginenses Hecatombas eximias Apollini adduxissent, quibusque delectaretur maxime interrogassent, deus praeter omnem ipsorum exspectationem responderit, Docimi liba sibi accepta potissimum fuisse. is Delphicus erat asperi cuiusdam loci cultor, qui cum ex agro eo die in urbem uenisset, ex appenso sacculo farinae paucos quosdam manipulos obtulerat: quibus deum magis oblectarat, quam illi qui sacrificia ea magnificentissimo apparatu exhibuerant. Vnde ex poëtis quidam ob rei perspicuitatem talia quaedam uidetur asseruisse: quem ad modum in Mysti fabula Antiphanes disserit:

Diis namque simplex uilitas rerum placet.

Cu-

τόμβας κατὰ πολλὴν ἔριν τὴν πρὸς ἀλλήλους ἐκπρεπεῖς παραςησάντων τῷ Ἀπόλλωνι, εἶτα πυνθανομένων αἷς ἡσθείη μάλιςα, παρ' ἐλπίδα πᾶσαν αὐτῶν ἀποκρίνασθαι, διότι τοῖς Δοκίμου ψαιςοῖς. [3] Δελφὸς δὲ ἦν οὗτος, σκληρὰ γεωργῶν πετρίδια· κατιὼν δὲ ἀπὸ τοῦ χωρίου ἐκείνης τῆς ἡμέρας, ἐκ τῆς περικειμένης πήρας τῶν ἀλφίτων ὀλίγας [4] δράκας ἐθυλήσατο, πλέον τέρψας τὸν θεὸν τῶν μεγαλοπρεπεῖς θυσίας συντελεσάντων. ὅθεν καὶ [5] τῶν ποιητῶν τὶς διὰ τὸ γνώριμον ἀποφαίνεσθαι ἐδόκει τὰ τοιαῦτα· [6] ὡς Ἀντιφάνει ἐν μύςιδι λέγεται,

Ταῖς εὐτελείαις οἱ θεοὶ χαίρουσι γάρ.

τε-

monerem, nisi ipsissimo dicto usus esset *Lucian:* Deor: Concil: 13. κἂν μυρίας ἑκατόμβας παραςήσῃ.

3. Δελφὸς δὲ ἦν οὗτος. Cives aeque quam urbs ipsa dicebantur Δελφοί. τὸ ἐθνικὸν ὁμονύμως τῇ πόλει ut *Steph: Byz:* scribit. Exempla invenies apud *Periz:* ad *Aelian:* V. H. VI, 9. & *Bossium* Obs: Crit: c. 2. hic uti γεωργῶν πετρίδια, sic apud *Isocr:* de Pace p. 362. πέτρας γεωργοῦντες occurrunt.

4. Δράκας ἐθυλήσατο.] Velis forte ἐθυηλήσατο. Vocabulum θυλεῖσθαι rarius est, notat θυλήματα obferre, *V. Casaub:* ad *Theophr:* C. Eth: p. 231. θυλήματα, inde dicta, quae fuerint apud veteres vidimus § 6. Frequentius est θυηλήσασθαι, de quo *Polluc: I,* 27. sed ibi *codices* variant, & aliqui θυλήσασθαι habent. in *Bodl.* & *Meerm.* perperam erat ἐθηλύσατο. Δράκας quid vocaverint docent V. D. ad *Hesych:* in Δράξ. Pro τερψάς, quod sequitur, *Lips.* τέρψαν.

5. Τῶν ποιητῶν τ.] Τισί. visum est poëtarum quibusdam eiusmodi sententias, ut locos communes nemini non notos inspergere. dativum hic requiri & res ipsa monstrat, & sequens Ἀντιφάνει confirmat. REISK.

6. Ὡς Ἀντιφάνει &c.] Versionem illorum carminum Antiphanis debemus Clar: Grotio in exc. 617. sic autem secundum & tertium ille legit

Τεκμήριον δ' ὅταν γὰρ ἑκατόμβας τινὲς
Θύωσιν, ταύταις καὶ λιβανωτὸς ἐπετέτη.

Caetera enim quae interponuntur putavit ex interpretamento nata. Sequentes Menandri versus idem Grotius vertit. VALENT. Versus Antiphanis sic fere in metrum redigantur

Τεκμήριον δ' ὅταν γὰρ ἑκατόμβας τινὲς
Θύωσιν, ἐπὶ τοῖς πᾶσι δαψιλεςάτοις,
Ὕςατος ἁπάντων καὶ λιβανωτὸς ἐπετέθη.

c

τεκμήριον δὲ, ὅταν γὰρ ἑκατόμβας τινες θύωσιν, ἐπὶ τούτοις ἅπασιν, ὕςατος πάντων καὶ λιβανωτὸς ἐπετέθη.

Ὡς' ἄλλα μὲν τὰ πολλὰ παραναλούμενα,
Δαπάνην ματαίαν οὖσαν αὐτῶν οὔνεκα.
Τὸ δὲ μικρὸν αὐτὸ, τοῦτο ἀρεςὸν τοῖς θεοῖς.

Καὶ [7] Μένανδρος δ' ἐν δυσκόλῳ φησίν·

Ὁ λιβανωτὸς εὐσεβὴς καὶ τὸ πόπανον·
Ταῦτ' ἔλαβεν ὁ θεὸς ἐπὶ τὸ πῦρ ἅπαν τεθέν.

§ 18.

Cuiusce rei argumentum subiiciens, *Nam cum boum*, inquit, *de grege sacrum quis fecerit,*

Post omnia aris turis additur uapor
Postremus: ampla ut caeterorum copia
Praeferre nil nisi gloriam offerentium,
Vanosque sumptus: quod ultimo infertur loco,
Videatur id placere diis uel pauculum.

Quin & Menander in Moroso, fabulae id est nomen, ita inquit.

Pia hinc oblatio turis & libaminum,
Quae iniecta flammis omnia accepit deus.

§ 18.

e lege carminis apparet, aut veteres λιβανωτὸς per ο scripsisse, aut in carmine ω & ο promiscue habuisse. argumentum rei hoc. *cum hecatombas sacrificarunt, post latissima omnia & splendidissima, postremum omnium thus offertur & arae inponitur.* Reisk.

Ὡς Ἀντιφάνει. &c.] Varii fuerunt huius nominis: hic significatur ille quem plerique Rhodium fuisse putant, quo de *Fabric:* B. G. II, 22. Comoediam hanc laudat etiam *Athen:* X, 11. (ubi mulierum confabulationem fuisse docet, nullaque erat caussa, quare *Amystiden* legendum putaret *Dalecamp.*) & 13. Μύςις haec, seu μεμυημένη, videtur cultum divinum praecepisse, qui non pompa & inmensis sumtibus, sed pura sanctaque mente celebrabatur. Credibile enim est, Comicum in hac fabula corruptas sacrorum leges ac caeremonias pungere ac perfricare voluisse, ut bene observatum *T. Hemsterb:* Viro Eximio ad *Polluc:* X, 67. qui fragminis huius oblitus non fuit. Iam quod ad versus ipsos, *Grotii* quae fuerit opinio, *Valent.* dixit, non tamen de nihilo est, pro ἐπετέθη ibi legi ἐπεθύτη. ἐπιθύειν certe optime hic conveniret. Confer quae dicuntur § 59. Utique probabile mihi non est, omnia ea esse Antiphanis, quae Auctor inserit, usque dum ad Menandrum perveniat. Pleraque illorum e poëta sumta mihi persuadeo, non vero eum perpetua serie expressum. Quod si aurium me non fallat iudicium, illa certe τεκμήριον δὲ philosophi potius quam Comici esse videntur. de metro ideoque sollicitus non ero, quod si in illis *Grotii* sibi non semper constare notes, recorderis velim, Virum Summum sententiae passim maiorem curam, quam moduli habuisse. Ceterum τὰ ante τοιαῦτα deerat *Meerm.* cui *Cod.* adscriptum erat τοῦτο καὶ Σώπατρος λέγει ἐν ταῖς ἐκλογαῖς τῶν ἱςοριῶν. & sic etiam *Lips.* sed ibi pro λέγει est προφέρει.

7. Μένανδρος ἐν Δυσκόλῳ &c.] Apud *Menandr:* in Fragm: p. 52. sic legitur

- - - - - ὁ λιβανωτὸς εὐσεβὲς
Καὶ τὸ πόπανον. τοῦτ' ἔλαβεν ὁ θεὸς ἐπὶ τὸ πῦρ
Ἅπαν ἐπιτεθέν.

Et sic *Grot:* in Exc: p. 719. & *Athen.*

§ 18 Propterea sane etiam figlinis uasis, & ligneis, & uimineis ad publica praesertim sacrificia uti consuerant; deos oblectari ipsos rati. Vnde etiam nunc uetustissima uasa quae figlina aut lignea fuerint, & ob materiam, & ob artis simplicitatem diuina esse magis existimantur. Nam Aeschilum inquiunt, cum fratres rogarent, ut paeana in deum scriberet, dixisse optima a Tynnicho fuisse conscripta, quo circa sua si Tynnichi hymnis conferrentur, non secus fore accepta quam statuae nouae sint, si ueteribus comparentur: illas enim licet simplici modo fabrefactae sint, diuinas haberi: nouas quamuis accurate

§ 18. Διὰ τοῦτο καὶ τοῖς [1] κεραμίοις ἀγγείοις, καὶ τοῖς ξυλίνοις, καὶ πλεκτοῖς ἐχρῶντο, καὶ μᾶλλον πρὸς τὰς δημοτελεῖς ἱεροποιΐας, τοιούτοις χαίρειν πεπεισμένοι τὸ θεῖον. ὅθεν καὶ τὰ παλαιότατα ἤδη κεράμια, καὶ ξύλινα ὑπάρχοντα, μᾶλλον θεῖα νενόμιςαι διά τε τὴν ὕλην, καὶ τὴν ἀφέλειαν τῆς τέχνης. τὸν γοῦν Αἰσχύλον φασὶν, [2] τῶν ἀδελφῶν ἀξιούντων εἰς τὸν θεὸν [3] γράψαι παιάνα, εἰπεῖν, ὅτι βέλτιςα [4] Τυννίχῳ πεποίηται. παραβαλλόμενον δὲ τὸν αὐτοῦ πρὸς τὸν ἐκείνου, ταυτὸν πείσεσθαι τοῖς ἀγάλμασι τοῖς καινοῖς πρὸς τὰ ἀρχαῖα· ταῦτα γὰρ καίπερ ἁπλῶς πεποιημένα, θεῖα νομίζεσθαι· τὰ δὲ

IV, 11. ubi vid: magnum Animadversorem. De versuum integritate consuli debent interpretes. Bene Latinorum *tus pium*, cum hoc dicendi genere contendit Cel: *Burman:* ad *Ovid: I.* Fast: 672. Et hoc uti in loco, sic apud *Aelian:* V. H. XI, 5. iungitur πόπανον & λιβανωτός, ubi plura de hisce sacris *Periz.*

1. Κεραμίοις ἀγγείοις.] Solent fere alii substantivum per ellipsin supprimere. *Suidas* κεραμεῖον. ἀγγεῖον. τὸ δὲ κύριον κεράμιον, διὰ τοῦ εἰ μὴ πρόσκειται τὸ ἀγγεῖον. Sic Noster statim κεράμια adpellat. debuisset utique hic κεραμείοις legi, sed ει & ι in huiuscemodi centies confundi alibi diximus.

2. Τῶν ἀδελφῶν.] Τῶν Δελφῶν. rogatum a Delphiis, ut Deum suum Appollinem, Delphicum puta, paeane conscripto concelebraret. Reisk. Idem visum fuit *Fabro* Epist: L. I. p. 187. nec dissentire videtur *Fabric:* B. G. II, 6, 8. utinam codices addicerent! scribarum certe socordia saepius caput adpinxit Delphis, quo carere debebant, ut apud *Plut:* T. II. p. 965. C. & alios, quos excitat *Wesseling:* ad *Herod: V*, 72.

3. Γράψαι παιάνα.] Bene, nam παιὰν proprie hymnus in Apollinem vel Dianam, licet latius etiam pateat, & ad laudes quascunque transferatur. Vid: *Wolfium* ad *Liban:* Epist. 1333.

4. Τυννίχῳ πεποίηται.] Non est inventus aliquis eius nominis. Reposuimus igitur Phrynichum. Tragoedum Aeschylo contemporaneum. Valent. Forte τῷ Ἰβύκῳ πεποίηται. sed vid. Fabr: Bibl: Graec: I. p. 615. qui vulgatam e Platone defendit. Reisk. Et sic etiam *Menag:* ad *Diog:* L. II, 42. & recte. Laudatur quidem *Platoni* in Min: p. 569. *Phrynichus* aliquis, sed ille alius est. Fuere plures huius nominis, uti e *Fabric: Bibl: Gr:* & V. D. ad *Aelian:* V. H. III, 8. liquere potest, sed cum verum auctorem habeamus, circumspicere alios necesse non est.

καινὰ, [5] περιέργως εἰργασμένα, θαυμάζεσθαι μὲν, θεοῦ δὲ δόξαν ἧττον ἔχειν. καὶ [6] τὸν Ἡσίοδον οὖν εἰκότως τὸν τῶν ἀρχαίων θυσιῶν νόμον ἐπαινοῦντα εἰπεῖν,

Ὥς κε πόλις ῥέζῃσι· νόμος δ᾽
ἀρχαῖος ἄριςος.

§ 19. Οἱ δὲ τὰ περὶ τῶν ἱερουργιῶν γεγραφότες καὶ θυσιῶν, τὴν περὶ τὰ πόπανα ἀκρίβειαν φυλάττειν παραγγέλλουσιν, ὡς ἀρεςὴν τοῖς θεοῖς ταύτην, ἢ τὴν διὰ τῶν ζώων θυσίαν· καὶ [1] Σοφοκλῆς διαγράφων τὴν θεοφιλῆ θυσίαν φησὶν ἐν τῷ Πολυείδῳ,

[2] Ἦν μὲν γὰρ οἰὸς μαλλὸς, [3] ἦν
δὲ κἀμπέλων.
Σπονδή τε καὶ ῥὰξ εὖ τεθησαυρι-
σμένη·

4 Ἐ-

te elaboratas, admirationi quidem ob artificium esse, longe minorem tamen in se habere diuinitatis existimationem. atque iccirco merito Hesiodum ueterum sacrificiorum legem commendantem dixisse:

Vt populus sacrum faciat uetus optima lex est.

§ 19. At qui de sacrorum operatione & sacrifiiciis scripserunt diligentiam in libaminibus seruandam praecipiunt, quippe cum ea longe gratiora diis sint, quam sacrificium quod ex animalium mactatione offertur. Sophocles item diis gratum sacrificium exponens in Polyido ita inquit:

Nam uellus oblatum erat ouis, erat
uitium
Libamen, acini & bene reseruatus la-
tex:

Far-

5. Περιέργως εἰργασμένα.] Qualia illa fuerint facile intelliges, si vim potestatemque vocis περιεργάζεσθαι consideres. est quippe *cum cura aliquid elaborare*. hinc passim de summo dicitur & inmodico studio, quod in rem aliquam inpenditur, unde περίεργον notare coepit, quidquid nimii & supervacui est laboris. Adeant tirones *Periz:* ad *Aelian:* V. H. II, 44. & solet sic περὶ in aliis conpositis.

6. Τὸν Ἡσίοδον.] Vid: *Hesiod:* Fragm: vers. 169. sed ubi male haec, quasi *ex Antro Nymph.* petita, laudantur. Paullo post διὰ τὴν, transpositis vocabulis erat in *Edd:* antiquioribus *Lips. Cod.* & *Meerm.*

1. Σοφοκλῆς διαγρ.] Sophoclis carmina ibi adducta interpretatus est idem Grotius. VALENT.

2. Ἦν μὲν γὰρ &c.] A Sophocle haec accepta invenias etiam apud alios, sed diverso modo. Ac primum quidem versum sic refinxi, ἦν δὲ κἀμπέλων, cum antea legeretur ἦν δ᾽ ἀμπέλου. Suadebat hoc & moduli ratio, & *Clem: Alex:* Strom: L. IV. p. 476. & *Grotii* in Exc: p. 139. qui sic expresserunt, auctoritas. debent haec explicari e lanae usu in sacris antiquorum, uti ἔρια καὶ μαλλὸς saepe iungi solent. Vid: *Hemsterh:* ad *Comici* Plut: 1055. μαλλοῦ pro θαλλοῦ dexterrime restituentem, & Porphyrium egregia luce circumfundentem. Conf: etiam *Castell:* de Fest: Graec: in Ἐρεσίωνη, & quo modo his, sed suo arbitrio, in rem suam utatur *Spencer:* Leg: Hebr: Rit. II, 15.

3. Ἦν δ᾽ ἀμπέλου.] Forte ἦν δ᾽ ἐξ ἀμπέλου. mox ὄλαις, id est οὔλαις, nam veteres ο & ου & οὐ promiscue habebant, & οὐλαὶ sunt idem atque ὁλαὶ κριθαὶ. grana hordei a mola nondum contrita. REISK.

4.

Farrago nec non fructuum promiscua :

Liquorque oliuae pinguis , & faberrime

Apis resinae fictilis cera fauus.

Veneranda autem in Delo erant ueterum monumenta, ex hyperboreis manipuligeris. Oportet igitur, ut expurgatis moribus ad deos accedamus

[4] Ἐνῆν δὲ παγκάρπεια συμμιγὴς ὄλαις,
Λίπος τ' ἐλαίας καὶ τὸ ποικιλώτατον
[5] Ξουθῆς μελίσσης κηρόπλαςον ὄργανον·

[6] Σεμνὰ δ' ἦν [7] τῶν πρὶν ὑπομνήματα ἐν Δήλῳ ἐξ ὑπερβορέων ἀμαλλοφόρων. [8] Δεῖ τοίνυν καθηραμένους τὸ ἦθος ἰέναι θύσοντας, τοῖς

4. Ἐνῆν δὲ παγκάρπεια &c.] Male apud *Grotium*

Ἐν τῷ δὲ παγκάρπεια συμμιγὴς ςολαῖς.

Melius *Clem: Alex:* licet ordine paululum turbato , Ἐνῆν δὲ συμμιγὴς ὄλαις παγκαρπία. quod ποιητικώτερον videri posset. παγκαρπία forte displicuit librario, ignaro utroque modo multa huius generis efferri. οὐλαὶ quid fuerint Lexicographi docent. eodem redit, an sic an ὄλαι scribas. cuius observationis neglectus effecit, ut V. D. culpam inpingeret *Lucian:* qua eum liberat *D'Orvill:* ad *Char: IV*, 2. posterius hoc loco metrum postulat.

5. Ξουθῆς μελίσσης &c.] Apud *Clem:* pro ἐλαίας editur ἐλαίου. & ξανθῆς pro ξουθῆς. sed posterius illud amant poëtae, ut in Fragm: *Antiph:* apud *Athen: X*, 15. & infra § 21. Apud *Schol: Eurip:* qui hunc versiculum laudat, legitur Ξουθοῦ. μελίσσης &c. idque a Sophocle, non sine caussa, profectum putabat *Valkenar:* vid: ad Phoenis. *Eurip:* p. 622. Eleganter ὄργανον μελίσσης *mel* dicit. ὄργανον ἀντὶ τοῦ ἔργον. *V. Schol: Eurip:* l. l. passim poëtae ἔργα μελίσσης vocant, vid: ad I, 21. Nota etiam mellis usum in sacris, quem diis gratissimum credebant. *V. Wesseling:* ad *Diod: Sic: V*, 62. Secus quam Hebraeorum legislatori placuit , sed id non pertinet ad hunc locum.

6. Σεμνὰ δ' ἦν τῶν &c.] Solebant antiquissimis temporibus Hyperboreorum sacra in insulam Delum mitti , manipuli frugum , idque sollemni cum pompa & tripudio. Ἄμαλλαι *manipulos frugum* notant , & Ἀμαλλοφόροι Cereri sacra Athenienses fecisse legimus. Speciatim autem intelliguntur *hordei manipuli, primitiae ex hordeo :* quos enim Noster ἀμαλλοφόρους , *Serv:* ad XI. Aen. 858. οὐλοφόρους adpellat. sed de his diversa admodum prodita legas, prout auctores ex ambitiosis Atheniensium narrationibus, vel aliunde hauserint. mihi plura agitanti otium fecere viri praeclari quos ab interpr. ad *Herod: IV*, 33. hanc in rem excitatos video. Quum vero Delus antea vastata, sub Hadriano forte aliquem splendorem reciperaverit, dubitari posset, an ritus iste Porphyrii aetate in desuetudinem iam abierit, necne ? Prius ex hoc loco conficias, & tamen infra §. 28. de sacris illis loquitur, quasi quae suo adhuc tempore celebrata fuerint. Hinc probabile fieri potest, cetera quidem monumenta Deliaca male fuisse habita , arae tamen, de qua ibi sermo , vim non fuisse factam. Vid: quae disputat V. D. in Observ: Misc: Vol. VII. T. I. p. 83. Certe Atheniensibus ab imperatore Hadriano datum fuisse, ut sacra ista vetusto ritu administrarentur, nescio unde probari possit. *Plutarch:* utique T. II. p. 1136. A. dicit, antiquitus illa sacra , adhibitis tibiis, fistulis & citharis in Delum fuisse missa. quum ergo illo serior *Aelian:* V. H. III, 1. ista de re loquatur, ac quae eo etiam tempore observaretur, id de superiori seculo intelligendum est.

7. Τῶν πρὶν.] Subaudi , nisi addere mavis, ἐθῶν, aut νομίμων. REISK.

8. Δεῖ τοίνυν &c.] Fort ἔδει.. *oportebat*.. cui respondet νῦν δὲ *nunc autem*. & mox θεοφιλε-

τοῖς θεοῖς θεοφιλεῖς ταύτας θυσίας προσάγοντας, ἀλλὰ μὴ πολυτελεῖς. νῦν δὲ ἐσθῆτα μὲν λαμπρὰν περὶ σῶμα μὴ [9] καθαρὰν ἀμφιασαμένοις, οὐκ ἀρκεῖν νομίζουσιν πρὸς τὸ τῶν θυσιῶν ἁγνόν· ὅταν δὲ τὸ σῶμα μετὰ τῆς ἐσθῆτος τινὲς [10] λαμπρυνάμενοι, μὴ καθαρὰν κακῶν τὴν ψυχὴν ἔχοντες, ἴωσιν πρὸς τὰς θυσίας, οὐδὲν διαφέρειν νομίζουσιν. ὥσπερ οὐ τῷ θειοτάτῳ γε τῶν ἐν ἡμῖν χαίροντα μάλιστα τὸν θεὸν, διακειμένῳ καθαρῶς, ἅτε συγγενεῖ πεφυκότι. ἐν γοῦν Ἐπιδαύρῳ προεγέγραπτο,

[11] Ἁγνὸν χρὴ νηοῖο θυώδεος ἐντὸς ἰόντα
Ἔμμεναι ἁγνείη δ' ἐςὶ, φρονεῖν ὅσια.

§ 20.

mus grata huiuscemodi sacrificia, non sumptuosa ipsis oblaturi. Nunc uero si splendida ueste corpore non mundo induti fuerimus ad puritatem sacrificiorum non satis esse existimant: Sin autem ubi corpus una cum ueste niti dum reddiderit quispiam non pura tamen a uitiis anima ad sacrificia offerenda accedat, nihil referre arbitrantur: quasi deus non eo potissimum delectetur, quod diuinissimum in nobis est, si pure admodum sit affectum, utpote quod cognatum ipsi sit. in Epidauro sane templi haec proscriptio habebatur:

Castus quisque sacrum templum ingrediatur oportet,
Esse autem castum est uoluere sancta animo.

§ 20.

λεςάτας uno vocabulo. REISK. Sumsit e Nostro haec *Cyrill:* L. IX. Adv; Iulian: p. 310. qui dedit θεοφιλεῖς τὰς θυσίας. de re ipsa Vid: § 15. Prorsus ut *Porph: Clem: Alex:* Strom: VII. p. 719. A. δεῖ τοίνυν θυσίας προσφέρειν τῷ θεῷ, μὴ πολυτελεῖς, ἀλλὰ θεοφιλεῖς.

9. Καθαρὰν-ἀμφιασαμένοις.] *Valent.* dederat καθαρὸν ἀμφιεσαμένοις. Sed priores *edd.* & *Lips.* & *Meerm. Cod.* ἀμφιασαμένοις. Apud *Cyrill.* est ἀμφιεσμένοις. hoc quidem leve, sed multum interest, utrum καθαρὰν, an, ut in *Valent.* editione est, καθαρὸν legas. Illud dabant antiquiores *edd.* & *Cod. Meerm.* nisi quod lapsu calami κιθάραν scripserit librarius. nec secus interpres *Cyrilli. nunc autem si veste splendida, non pura, fuerimus induti.* Differunt utique ἐσθὴς λαμπρὰ & καθαρὰ uti infra § 45. distinguuntur λευκὴ & καθαρά. Pythagorei utebantur ἐσθῆτι λευκῇ καὶ καθαρᾷ. Vid: *Iambl:* in V. Pyth: c. 21. Prius ad colorem & externum splendorem, posterius materiam pertinebat, aut si qua alia re, quae sacris non conveniebat, polluta esset. Illas *albas*, *candidas* &c. vocant Latini, has *puras* vel *castas*. Utriusque usus in sacris. *V. Broukh.* ad *Tibul.* I, II, 27. Ea quae sequuntur καθαρὰν hic verum esse docent.

10. Λαμπρυνάμενοι, μὴ.] *Cyrill.* Λαμπρυνόμενοι, ἢ καθ. ubi rescribe μὴ καθ. & dein διακειμένῳ pro διακειμένων. Male etiam ibi προσεγέγραπτο pro προεγέγραπτο. differunt enim vocabula ista. nota mihi etiam constructionem καθαρὰν κακῶν. Solent eo modo Graeci, ut excipiatur & excludatur id, quod casu isto significatur. κακῶν καθαρὸν τόπον habemus apud *Platon.* in Theaet. p. 129. unde sumsit *Plotin.* Ennead. VI. 9. p. 768. & *Euseb.* P. E. p. 606. B. Alia huius generis lege apud R. W. ad *Hierocl.* in Aur. Carm. p. 252. paullo post ὥσπερ οὐδὲ τῷ θειωτ. *Meerm.*

11. Ἁγνὸν χρὴ &c.] Pro ἰόντα, ἐόντα, & pro

§ 20. Deum autem non copia & magnitudine sacrificiorum, sed pia tenuitate delectari, uel ex eo esse perspicuum potest, quod ex quotidiano cibo, qualecunque id appositum fuerit, ante quam quicquam gustemus libare diis omnes consueuimus, exiguum illud quidem sed eius tamen exigui maxima omnium aestimatio est. Porro cum ex multis Theophrastus patriis cuiusque institutis antiquitus sa-

§ 20. Ὅτι δὲ οὐ τῷ εὐόγκῳ χαίρει ὁ θεὸς τῶν θυσιῶν, ἀλλὰ τῷ τυχόντι, [1] δηλοῖ ἐκ τοῦ τῆς καθ' ἡμέραν τροφῆς, κἂν ὁποία τὶς οὖν αὔτη παρατεθῇ, ταύτης πρὸ τῶν ἀπολαύσεων πάντας ἄρχεσθαι μικρὸν μὲν, ἀλλὰ τῷ μικρῷ τούτῳ παντὸς μᾶλλον μεγάλη τίς ἐςι τιμή. διὰ πολλῶν δὲ [2] ὁ Θεόφραςος τῶν [3] παρ' ἑκάςοις πατρίων ἐπιδείξας, [4] ὅτι τὸ πα-

S λαι-

pro ἐμφάμεν, ἐμβάμεν legendum putamus. ἁγνεία &c. a caeteris disjungebantur. Inique sane, ut ego arbitratus sum. Idcirco in locum suum restitui. VALENT. Inscriptionem quo plures memoraverint, eo certius veram scripturam instaurare possumus. Nos uti praestamus, sic etiam *Clem: Alex:* Strom: L. V. p. 551. licet ibi metri ratio non fuerit servata. & *Cyrill:* L. IX. p. 310. Adv: *Iulian:* ubi pro νκοῖο, quod omnes etiam Porphyrii editiones obsedit, refinge νηοῖο. Id enim, & ἁγνείη, (nam antea legebatur ἁγνεία) dialecti est. In *Cod. Lips.* erat ἐμφάμενα ἁγνεία. In *Bodl.* & *Meerm.* ἐμφάμεναι. id paene convenit casco illi ἔμφαμεν vel ἐμφάμεν' quod ante legebatur. Rem ipsam inlustrarunt V. D. ad *Clement:* ad *Aelian:* V. H. II, 31. ac multi alii.

1. Δηλοῖ ἐκ τοῦ &c.] Aptum est hoc τοῦ ex infinitivo ἄρχεσθαι, vel potius, ut leg. puto, ἀρκεῖσθαι. malim quoque δῆλον nam verbo δῆλοι melius conveniret τῷ ἀρκεῖσθαι, sed ἐκ τοῦ aptius respondet vocabulo δῆλον. locum ergo sic constituam. δῆλον ἐκ τοῦ τ. κ. ἡ. τ. κ. ὁ. τ. ο. αὐτῷ παρ. ταύτῃ πρὸ (vel ταύτῃ καὶ πρὸ) τῶν ἀπολ. πάντως ἀρκεῖσθαι. μικρὸν μὲν (scil. ἐςὶ τὸ ἑκάςοτε τῷ θεῷ παρατεθὲν.) *id ex eo constat, quod cibi quotidiani quodcunque genus ei* (deo) *proponatur seu offeratur, eo ille certo certius contentus sit, vel ipsis cupediis posthabitis. Esto, sit exiguum id quod apponitur identidem. Atqui.*---- REISK. Pro ταύτης in vetustioribus *edd. Lips.* & *Meerm.* (qui προτῶν pro πρὸ τῶν) *Cod.* erat ταύτας & pro τῆς καθ' erat τοὺς καθ' quod *Fogeroll:* in margine supplebat ἁπτομένους. Et hic & *Valent.* pro ἄρχεσθαι reponebant ἀπάρχεσθαι. sed ἄρχεσθαι pro ἀπάρχεσθαι saepe dicitur. Δηλοῖ autem, nempe θεὸς. δηλοῖ τὸ ἐκ τοῦ, placebat Cel. *Abreschio.* Mos notus & iam ab heroicis ductus seculis, ut prius quam cibo se replerent convivae, primitias Diis obferrent.

2. Ὁ Θεόφραςος.] An significat libros Theophrasti περὶ ἱςορίας vel ἱςορικὰ ὑπομνήματα de quibus *Diog: Laërt: V*, 47. & alii? malim libros περὶ εὐσεβείας, eosdem quos supra § 5. & 11. & infra 26. in omnibus illis de sacrificiis dicitur. τῶν περὶ τὸ θεῖον ἱςορίας respici putat *Fabric:* B. G. III, 9, 16. sed illa quae paullo post sub initium § 21. sequuntur, petita esse ex illis, quae dicebam, monumentis, ex *Photii* Lex: Msto ibi ostendam.

3. Παρ' ἑκάςοις πατρίων.] Notum est ἔθη in hac loquendi formula passim supprimi. *Cod. Bodl.* dat πατρώων, uti solent vocabula ista confundi, cum idem paene significent. Certe Grammaticorum de eorum discrimine praecepta, auctores iis multo locupletiores saepe contemnunt, qui & πατρῴους & πατρίους νόμους dicunt. πατρίους tamen *Porphyrii* etiam infra IV, 22. & solent certe τὸ πάτριον, τὰ πάτρια mores & instituta maiorum potius adpellare, quam πατρῷον & πατρῷα. Adi V. D. ad *Thucyd: VIII*, 76.

4. Ὅτι τὸ παλαιὸν.] Τὸ non est in *Cod. Lips.*

λαιὸν τῶν θυσιῶν διὰ τῶν καρπῶν ἦν, ἔτ' εἰπὼν πρότερον τῆς πόας λαμβανομένης, καὶ τὰ τῶν σπονδῶν ἐξηγεῖται τοῦτον τὸν τρόπον. τὰ μὲν ἀρχαῖα τῶν ἱερῶν [5] νηφάλια παρὰ πολλοῖς ἦν. νηφάλια δ' ἐςὶν τὰ ὑδρόσπονδα. τὰ δὲ μετὰ ταῦτα μελίσπονδα· τοῦτον γὰρ ἕτοιμον παρὰ μελίττων πρῶτον ἐλάβομεν τὸν ὑγρὸν καρπόν. εἶτ' ἐλαιόσπονδα. τέλος δ' ἐπὶ πᾶσιν, τὰ ὕςερα γεγονότα οἰνόσπονδα.

§ 21. Μαρτυρεῖται δὲ ταῦτα· οὐ μόνον [1] ὑπὸ τῶν ἐν κύρβεων ςηλῶν

sacrificia ex fructibus, & prius etiam ex herba fieri consueuisse demonstrarit, postea libationum ritum exponit in hunc modum. Vetera sacra sobria apud plerosque erant. Sobria autem sunt, quae aquae libationem admittunt. Postea mellis libatio subsequuta est. hunc enim liquidum fructum paratum ab apibus primum accepimus. Tum oleo libatum est. Postremo omnium uino.

§ 21. Haec autem non solum legalium tabularum testimonio comprobantur

Lipſ. Forte ὅτι non significat hic loci *quod* sed *quam*. e. c. ὅτι παλαίτατος *quam vetustissimus*. ut sit ὅτι παλαιτάτων τῶν θυσιῶν διὰ τῶν καρπῶν γιγνομένων, ἔτι πρότερον τῆς πόας λαμβανομένης. sed tum deest aliquid. Reisk. Post πρότερον. *Valent*. περὶ ante τῆς inseruerat, citra necessitatem. Pro ἔτ' εἰπῶν levi mutatione aliquando coniiciebam ἐπετείων, quod ad καρπῶν pertineret, vel ἐπετείου, uti ἐπέτειον πόαν dicit *Theophr:* supra § 5. quem locum *Porph.* respicit. Vocabula ἐξηγεῖσθαι, ἐξήγησις & ἐξηγητὴς peculiariter a Nostro & aliis adhibentur, de caeremoniarum interpretibus, vel etiam portentorum ac prodigiorum. cumulate satisfacient *Duk:* ad *Thuc:* *VII*, 50. & *Weſſ:* ad *Diod:* *V*, 40.

5. Νηφάλια παρὰ &c.] Sacrificia *sobria* quae fuerint *Suid:* in Νηφάλιος θυσία & centum alii docuerunt. Quamvis autem verum sit, Deorum cultum quo vetustior fuerit, eo fuisse simpliciorem, ordinem tamen quem Malchus tradit, exacte fuisse observatum adfirmare nolim. Idem visum *Pottero* Arch. Gr. II, 4. paullo ante *Meerm.* καὶ τὰ μὲν ἀρχ. & mox pro τὸν ὑγρὸν *Cod.* ille & *Lipſ.* τῶν ὑγρῶν, quod merito placebat *Reiskio*, dein iidem *codices* τὰ ὕςερον, quod probo, & sic editio antiquissima. Illa ἐπὶ πᾶσιν, *super haec omnia*, *praeter haec omnia*, *denique*, inlustrat *Wetſten:* ad *Luc.* Euang: XVI, 26. huius loci non oblitus.

1. Ὑπὸ τῶν ἐν κύρβεων ςηλῶν.] Existimavi legi posse haec verba fortasse melius ὑπὸ τῶν ἐν κύρβῃ ςηλῶν, αἱ τῶν κρήθητί εἰσι &c. nam primo etsi nossem κύρβεις fuisse apud Athen: ligna vel lapides Pyramidales, in quibus leges ad sacra spectantes scribebantur, tamen nusquam comperio in illis κύρβεσι, aliquid ad sacra Corybantica pertinens descriptum fuisse, nec quod amplius est, invenio istos ritus apud Athen: unquam publice obtinuisse. Scio quid de Μητρώῳ dici potest. Sed neque id videtur satis clare hoc probare. Praeterea ἐνκύρβεων unico vocabulo nullibi occurrit. Et si sine exemplo hic admitteretur, non satis video, qui commode verti possit. Κύρβην vero Cretae esse oppidum patet ex *Steph:* περὶ πόλ. in Ἱεραπύτνα. Corybantas etiam ex Phrygia in Cretam translatos, & sacra ista illuc itidem transmissa fuisse possem, si tanti esset, multis probare. Ita ut congrue satis in Phrygia sacrorum Corybantiorum ταὐγραφα esse, in Creta vero ἀντίγραφα diccre liceat. sed nihil hac in re statuo. Docti iudicent. Valent. Non inepta adeo coniectura. de urbe ista *Meurſ:* in Cret: c. 10.

Stra-

tur, quae quidem re uera Corybanticorum ſacrorum e Creta quaſi exempla quaedam ſunt: uerum etiam ab Empedocle confirmantur: qui cum de ſacrificiis & deorum genere loquatur, ita canit:

Namque illis Mars nullus erat, nullusue tumultus,

Nep-

λῶν, ² αἱ τῶν Κρήτηθεν εἰσὶ Κορυβαντικῶν ἱερῶν οἷον ἀντίγραφα τὰ πρὸς ἀλήθειαν, ἀλλὰ καὶ παρ' Ἐμπεδοκλέους, ὃς περί τε τῶν θυμάτων καὶ περὶ τῆς θεογονίας διεξιὼν παρεμφαίνει λέγων·

³ Οὐδέ τις ἦν κείνοισιν Ἄρης θεὸς,
οὐδὲ κυδοιμὸς,

Οὐ-

Strabo a Corybante conditam dicit, X. p. 325. ſed Noſtro vocem κύρβεις ſub calamum veniſſe liquet e *Theophr:* apud *Phot:* Lex: ined. κύρβεις τρίγονοι ἄξονες ἢ ---- εἴρηται δὲ ἀπὸ τοῦ κεκορυφῶσθαι εἰς ὕψος --- Θεόφραςως (l. Θεόφραςος) δὲ ἀπὸ τῶν Κρητικῶν κορυβάντων. τῶν γὰρ Κορυβαντικῶν ἱερῶν οἷον ἀντίγραφα αὐτοὺς εἶναι. qui locus magni nobis eſt pretii, quia docet quoque haec Theophraſti eſſe, e quo & paullo ante, & in ſuperioribus multa Porphyrius. Sumta autem ſunt e Theophraſti lib. περὶ εὐσεβείας, ut commode humaniſſimis in literis monebat *D. Rhunkenius*, Vir inſignis, ita ille. didici hoc ex *Schol: Ariſtoph:* ad Aves 1354. Κύρβεις ἀπὸ τῶν Κορυβάντων, ἐκείνων γὰρ εὕρημα, ὥς φησὶ Θεόφραςος ἐν τῷ περὶ εὐσεβείας. ne Tu dixeris, me mala fide agere, qui in Scholiaſte Θεόφρ. ſcribam, cum in omnibus editionibus legatur Θεόπομπος. Satis ex illis, quae diſputavi, patet, nullum hic *Theopompo* locum eſſe. Delendus igitur liber περὶ εὐσεβείας ex catalogo operum Theopompi Hiſtorici, in quem Meurſ: ad Apoll: Dyſc: p. 110. Voſſius, aliique, corrupta lectione decepti, eum retulerunt. Hactenus Cel: *Rhunken:* Eidem ςηλῶν e textu eiiciendum videbatur, quippe quod ex gloſſemate inrepſerat. Si res mei eſſet arbitrii, reſcriberem, ὑπὸ τῶν (ſcilicet θυσιῶν, niſi illa vox exciderit) ἐκ κύρβεων καὶ ςηλῶν. Iungit ſic *Plato* in Polit. p. 555. B. γράψαντας ἐν κύρβεσι καὶ ςήλαις. *Euſeb:* Vit. Conſt. I, 1. οἱ δὲ κύρβεσι καὶ ςήλαις βαθείας γραμμὰς ἐγχαράξαντες. Clar: *Abreſch:* qui mecum idem ſentiebat, adſcripſerat e *Themiſt:* Orat. 30. ὡς χρὴ θύειν τὰς θυσίας, τὰς ἐκ τῶν κύρβεων, καὶ τῶν ςηλῶν, κατὰ τὰς συγγραφάς. ſic enim eum conſtituit *Taylor:* de Cyrbeli ex *Polluc: Suid:* & centum aliis omnia ſunt pervulgata: apud ſeriores in primis, omnia memoriam rei alicuius teſtantia monumenta ſic dicuntur. Vid: *Hemſterh:* ad *Poll. VIII,* 128. Ceterum adſcriptum erat *Cod. Lipſ.* & *Meerm.* κύρβεις. τρίγωνοι πίνακες ἐν οἷς οἱ περὶ τῶν ἱερῶν νόμοι καὶ πολιτικοί. ἄξονες δὲ τετράγωνοι, ἐν οἷς οἱ ἰδιωτικοί. In margine *Bodl.* correctum erat ἐν κύρβεσι. De more antiquiſſimo, ut praeclara inventa, leges aliaque poſteris traderent in columnis, ſaxis, parietibus, tabulis aeneis, nihil hic dici debet. notet tamen tiro, per ςήλας non intelligi columnas, proprie ſic dictas, ſed lapides, qui erant plerumque quadrati, arte politi & levigati. Uſus earum ab Aegyptiis propagatus in alias gentes, qua de re *Iablonsk:* in Pant: Aegypt: V, 5.

2. Αἱ τῶν Κρήτηθεν &c.] Corybantes quinam fuerint egregie a Viris Doctis exploratum demonſtratumque eſt, quod vide apud *Weſſel:* ad *Diod: III,* 55. Ἀντίγραφα ſunt *exempla.* Amant pluralem numerum Attici, etiam cum de uno exemplo loquantur. qua de re Thom: M. & alii Grammatici. V. *Wolf:* ad *Liban:* Epiſt. 1044. Recentiores tamen ſingularem numerum non ſemper ſpernunt. *Plut:* in Alex: T. I. p. 668. B. γράφει ἐπιςολὴν ἧς ἀντίγραφόν ἐςιν. Sed vid: V. D. ad *Moerid:* Attic: p. 7. Uti Noſter, ἀντίγραφα ςήλης *Demoſth:* Adv: Leptin: p. 378. pro τὰ Erud: *Rhunken:* malebat ἄττα vel τινά.

3. Οὐδὲ τις ἦν &c.] Septem hi continentes Empedoclis verſus adducuntur etiam ab Athen: XII. Deipn: prope a princ: libri, ubi de voluptate differit. Apud quem haec variata ſunt, quod tertius dimidiatus eſt, ita e-

Οὐδὲ Ζεὺς βασιλεὺς, οὐδ' ὁ Κρόνος, οὐδ' ὁ Ποσειδῶν.
Ἀλλὰ Κύπρις βασίλεια.
Ἡ ἐςὶν ἡ φιλία;
Τὴν οἵγ' 4 εὐσεβέεσσιν ἀγάλμασιν ἱλάσκοντο,
5 Γραπτοῖς τε ζώοισι, μύροισί τε δαιδαλεόσμοις,
Σμύρνης τ' ἀκράτου θυσίαις, λιβάνου τε θυώδους,
Ξουθῶντε σπονδὰς μελιτῶν ῥιπτοῦντες ἐς οὖδας.
(Ἅπερ καὶ νῦν ἔτι σώζεται παρ' ἐνίοις οἷον ἴχνη τινὰ τῆς ἀληθείας ὄντα·)
6 Ταύρων δ' ἀκρίτοισι φόνοις οὐ δεύετο βωμός.

§ 22. Τῆς γὰρ οἶμαι φιλίας καὶ τῆς περὶ τὸ συγγενὲς αἰσθήσεως πάντα κατεχούσης, οὐδεὶς οὐδὲν ἐφόνευεν, οἰκεῖα εἶναι νομίζων τὰ λοι-

Neptunusue, aut Saturnus, non Iuppiter ullus,
Sed Cypris regina: quae quidem est amicitia. Postea subdit:
Huic uarie pictis simulacris sacra ferebant,
Vnguentisque inspergentes fragrantibus aras,
Sincera & myrrha, & redolenti ture piabant,
Mellis iactato imbuta libamine terra.
Id quod nunc quoque quasi ueritatis quoddam uestigium apud nonnullos seruatur.
Taurorum at nullis horrebat caedibus ara.

§ 22. Nam cum amicitia uidelicet, & erga cognatum consensio omnia obtineret, nullum quispiam occidebat, caetera animalia cognata sibi esse exi-sti-

enim illic legitur. ἀλλὰ κύπρις βασίλεια. quae hic accreverunt, vereor ne germana sint eius poëtae, neque enim numeros suos habere videntur, ut suspicionem mihi moveant, nec declaratio sint. sed in extremo quoque quarto illic legitur ἱλάσκονται. ut in eadem sede consequentis δαιδαλεόδμοις. itemque in sexto ἀκρήτους. Septimus duobus verbis inmutatus est. nec tamen variatur sententia. Ξανθῶν enim illic est, & ῥίπτοντες. in testimonio non multo supra hic citato Sophoclis, apes itidem Ξουθαὶ vocantur. Victorius. Confer quae ad *Athen:* notavit Animadversor. Excerpsit haec etiam *Stephan:* in Poës: Philos: p. 29. nomen addit *Meerm.* Codex παρ. λέγων Ἐμπεδοκλῆς.

4. Εὐσεβέεσσιν ἀγάλμασιν.] Distinguuntur hoc in loco ἀγάλματα & *picturae*, uti passim apud veteres, licet discrimen non sit perpetuum. Docet hoc vocisque indolem egregie exponit Clar: *Rhunken:* ad *Tim:* Lex: Plat: p. 4. sequenti versu ἀκρήτου dialecto melius respondet.

5. Γραπτοῖς τε &c.] Vid: Athen: L. XII. c. 1. Valent. Potest lectio vulgata facili negotio defendi, fuit tamen cum suspicarer leg. esse ῥαπταῖς τε Ζώνῃσι, vel Ζώναισι. Zonis phrygionico opere variegatis, acu pictis aurea & serica. Reisk.

6. Ταύρων δ' ἀκρίτοισι —] Repetuntur haec infra § 27. ubi vide.

I.

ſtimans. Poſtea quam uero Mars & tumultus, & omnes pugnae, & bellorum occaſio inuaſit: tunc primum effectum eſt, ut a cognatorum caede abſtinuerit nemo. quin etiam conſideranda haec in hunc modum ſunt. ſicut enim licet nobis cum hominibus cognatio ſit, maleficos tamen qui quadam propriae naturae & prauitatis incitatione impulſi ad laeſionem cuilibet inferendam inducuntur, interficiendos omnes & puniendos cenſemus: ita ex ratione carentibus animalibus ea occidere fortaſſe conuenit, quae iniuſta propria natura ac malefica ſunt, ad nocendumque & inſultandum humano generi incitata, caetera uero quae nulla huiuſcemodi laedendi immanitate praedita ſunt, interficere iniuſtum procul dubio eſt, non ſecus atque homines qui iniurii non ſunt: Id quod profecto nullum eſſe ius nobis cum caeteris animama-

λοιπὰ τῶν ζώων. [1] ἐπεὶ δὲ ἄρης, καὶ κυδοιμὸς, καὶ πᾶσα μάχη, καὶ πολέμων ἀρχὴ κατέσχεν, τότε πρῶτον [2] οὐθεὶς οὐθενὸς ὄντως ἐφείδετο τῶν οἰκείων. Σκεπτέον δ' ἔτι καὶ ταῦτα. [3] ὥςπερ γὰρ οἰκειότητος οὔσης ἡμῖν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς κακοποιοὺς, καὶ καθάπερ ὑπό τινος [4] πνοῆς ἰδίας φύσεως καὶ μοχθηρίας φερομένους πρὸς τὸ βλάπτειν τὸν ἐντυγχάνοντα, ἀναιρεῖν ἡγούμεθα δεῖν καὶ κολάζειν ἅπαντας· οὕτως καὶ τῶν ἀλόγων ζώων τὰ ἄδικα τὴν φύσιν καὶ κακοποιὰ, πρός τε τὸ βλάπτειν ὡρμημένα τῇ φύσει τοὺς ἐμπελάζοντας, ἀναιρεῖν ἴσως προσήκει· τὰ δὲ μηθὲν ἀδικοῦντα τῶν λοιπῶν ζώων, μηδὲ τῇ φύσει πρὸς τὸ βλάπτειν ὡρμημένα, ἀναιρεῖν τε καὶ φονεύειν ἄδικον δήπου, ὥςπερ καὶ τῶν ἀνθρώπων τοὺς τοιούτους. ὃ δὴ καὶ ἐμφαίνειν ἔοικεν δίκαιον ἡμῖν μηδὲν εἶναι πρὸς τὰ λοιπὰ τῶν ζώων,

1. Ἐπεὶ δὲ ἄρης.] *Lipſ. Cod.* εἴρης. Voluitne ἄρης an ἔρις. paulo poſt pro ἀρχὴ ſ. ταραχὴ. Reisk.

2. Οὐθεὶς οὐθενὸς ὄντως.] Malebat Clar: *Abreſch:* οὐδεὶς, ὡς οὐδενὸς ὄντος (nempe οἰκείου) ἐφ. τῶν οἰκείων. & ſane ὄντος eſt etiam in *Meerm.*

3. Ὥσπερ γὰρ οἰκειότητος &c.] Saepe de naturali hoc inſtinctu, quo noxia interficimus, Auctor in his libris &, qui Porphyriana haec intacta non reliquit, *Grotius* de Iur. B. & P. II, 20. 9. ipſe Pythagoras apud *Ovid:* *XV*. Metam: 109.

- - - - - - *noſtrumque petentia letum*
Corpora miſſa neci ſalva pietate fatemur.

qui locus diligentiam *Grotii* non fugit.

4. Πνοῆς ἰδίας φύσεως — φερομένους.] Forte πνοῆς, τῆς ἰδίας φύσεως. Reisk. Eleganter dictum. ſic infra III, 26. καὶ φέρονται — ὑπό τινος πνοῆς τῆς ἰδίας φύσεως καὶ μοχθηρίας. φέρεσθαι dici de illis, qui adfectibus aguntur ac *feruntur*, translatitium eſt. paullo poſt *Meerm.* τὰ μηθὲν ἀδικ. omiſſo δὲ.

διὰ τὸ [5] βλαβερὰ ἄττα τούτων εἶναι καὶ κακοποιὰ τὴν φύσιν, τὰ δὲ μὴ τοιαῦτα, καθάπερ καὶ τῶν ἀνθρώπων.

malibus nequaquam uidetur significare, propterea quod alia ex ipsis noxia & malefica sunt, alia minime, quemadmodum etiam ex hominibus.

§ 23. Ἆρ' οὖν θυτέον τὰ ἄξια τοῦ σφάττεσθαι τοῖς θεοῖς; καὶ πῶς, εἴγε φαῦλα τὴν φύσιν ἐςὶν; οὐθὲν γὰρ μᾶλλον [1] οὕτω ἢ τὰ ἀνάπηρα θυτέον. [2] κακῶν δὲ οὕτως ἀπαρχὴν, καὶ οὐ τιμῆς ἕνεκα τὰς θυσίας ποιήσομεν. εἰ δ' ἄρα θυτέον τοῖς θεοῖς τὰ ζῶα, τὰ μηθὲν ἀδικοῦντα τούτων ἡμᾶς θυτέον. [3] οὐκ ἀναιρετέον δὲ ὡμολογηκότες μηθὲν ἡμᾶς ἀδικοῦντα τῶν λοιπῶν ζώων, ὥςτε οὐδὲ θυτέον αὐτὰ τοῖς θεοῖς. Εἰ οὖν οὔτε ταῦτα θυτέον, οὔτε τὰ κακοποιὰ, πῶς οὐ φανερὸν, ὅτι παντὸς μᾶλλον ἀφεκτέον καὶ οὐ θυτέον ἐςὶ τῶν λοιπῶν ζώων οὐ-

§ 23. Nunquid igitur sacrificanda diis sunt ea quae occidi debent? Sed quo pacto id fas est, cum praua natura sint? Nihilo enim magis ea quam quae manca & laesa sunt, obferri conuenit. Malorum enim primitias, non honoris caussa sacrificia faciemus sed si modo mactanda diis animalia sunt, nihil nocentia mactanda sunt, sed nihil nocentia interficienda non esse constat: neque igitur diis sunt sacrificanda. Quod si neque haec neque malefica immolari debent, nonne perspicuum est, maxime omnium abstinendum ab animalibus, neque ex ipsis sacrificandum esse, e-

ti-

5. Βλαβερὰ ἄττα τούτων.] Forte βλαβερὰ ἔνι' ἄττα (id est) ἔνια ἄττα. & dein πρὸς τὰ δὲ μὴ τοιαῦτα. scilicet εἶναι ἡμῖν δίκαιόν τι. REISK. Sect. seq. ἕτερ' ἄττα. Multa de hac vocula Grammatici, qui distinguunt inter ἅττα id est ἅτινα, & ἄττα id est τίνα. V. *Duk:* ad *Thuc: II,* 100. & *Alb:* ad *Hesych:* in V.

1. Οὕτω ἢ τὰ ἀνάπηρα.] Uti Deus olim talia ab aris removebat, sic Graeci & alii, apud quos sacrorum curatores sedulo examinabant, essentne ἀδόκιμα καὶ πηρὰ τὰ θύματα. Saepe tamen mystica quadam sacrorum ratione victimas aliqua parte mutilas immolabant. ita Lacones etiam, sed aliam ob caussam, eius modi sacra faciebant, qua de re *Wesseling:* ad *Petiti* Leg: A. L. I, 1. p. 74. Pro οὕτω *Reiskius* ταῦτα vel αὐτὰ malebat.

2. Κακῶν δὲ οὕτως ἀπ.] Οὕτως in *Cod. Lips.* est ὄντων. non satis perspicua est sententia, neque locus videtur integer, quem utcunque sarcias & explanes sic. κακῶν δὲ ὄντων ἀπαρχὴν ποιοῦντες, καταφρονήσεως τῶν θεῶν. οὐ τιμῆς ἕνεκα, τὰς θυσίας ποιήσωμεν. REISK.

3. Οὐκ ἀναιρετέον δὲ ---] Τὰ μηδὲν. in ὡμολογηκότες est vitium, aut deest aliquid post ζώων. e. c. πῶς τοῦτο φήσομεν. REISK. Structura intricatior per hyperbata, quae Nostro nimium sunt in deliciis. Si construas ὡμολ. δὲ οὐκ ἀν. μ. ἀδ. ἡμ. τῶν λ. ζ. οὐδὲ θ. &c. ὥςτε abundat, vel consequentiam infert. Si ὥςε, ὡμολ. οὐκ ἀν. μηθὲν &c. vacat δέ. Mox pro εἰ in *Flor. edit.* erat οἶ, quod *Fogeroll.* etiam correxerat, sed cuius stupor non viderat typothetae fuisse erratum.

4.

tiam si interficienda aliqua ex ipsis sint?

§ 24. Adde quod tres causae sunt, ob quas sacrificandum diis esse uideatur. Vel enim honoris, uel gratiarum, uel bonorum indigentiae causa sicut bonis uiris, diis oblationes faciendas esse existimamus. Honoramus autem deos, uel dum a malis liberari, & ad bona consequenda praeparari studemus: uel cum beneficio aliquo affecti grate nos gerimus: uel ea causa ut emolumentum aliquod adipiscamur: uel sola bonitatis eorum ueneratione inducti: Quare si of-

οὐδὲν, [4] ἀναιρεῖν τε μέντοι τούτων ἕτερ' ἄττα προσήκει;

§ 24. Καὶ γὰρ ἄλλως, [1] τριῶν ἕνεκα θυτέον τοῖς θεοῖς· ἢ γὰρ διὰ τιμὴν, ἢ διὰ χάριν, ἢ διὰ χρείαν τῶν ἀγαθῶν. καθάπερ γὰρ τοῖς ἀγαθοῖς ἀνδράσιν οὕτω κἀκείνοις ἡγούμεθα δεῖν ποιεῖσθαι τὰς ἀπαρχάς· τιμῶμεν δὲ τοὺς θεοὺς, ἢ κακῶν μὲν ἀποτροπὴν, ἀγαθῶν δὲ παρασκευὴν ἡμῖν γενέσθαι ζητοῦντες, ἢ [2] προπεπονθότες εὖ, [3] ἢ ἵνα τύχωμεν ὠφελείας τινὸς, ἢ κατὰ τὴν ψιλὴν τὴν τῆς ἀγαθῆς αὐτῶν ἕξεως ἐκτίμησιν. [4] ὥςε καὶ τῶν

4. Ἀναιρεῖν τε μέντοι —] Lege γε. male intrusum est μὴ ab interprete. *interim tamen decet animalium nonnulla interimere.* Reisk. Cl. *Abresch:* γε etiam praeferebat. de particula hac in media periodo saepe abundante, vel vim τῆς καὶ adsciscente, & cum γε confusa, lege *D'Orvill:* ad *Char: IV*, 4. p. 419. μὴ priores etiam *edd.* non agnoscebant, merito itaque exsilio multatum est. *Valent.* μὴ post ἄττα legi volebat.

1. Τριῶν ἕνεκα θυτέον τ. θ.] *Iambl:* de Myst: V, 5. ἐγὼ δέ σοι λέγω τόγε ἐμὸν δόγμα περὶ θυσιῶν, ὡς οὐδέποτε αὐτὰς δεῖ προσίεσθαι τιμῆς μόνης ἕνεκα, καθάπερ δὴ τιμῶμεν τοὺς εὐεργέτας. οὐδὲ ὁμολογίας ἕνεκα χαρίτων ἐφ' οἷς ἡμῖν οἱ θεοὶ δεδώκασιν ἀγαθοῖς. οὐδὲ ἀπαρχῆς χάριν ἢ δώρων τινων ἀντιδώσεως. Quas rationes vulgares & a communi hominum consuetudine petitas dicit. vides itaque quo iure Vir Praeclarus scribat ea *Iamblichi* a Nostro hoc in loco refutari. Firmat potius, sed tantum inde non consequi differit, animantia esse mactanda.

2. Προπεπονθότες εὖ.] Πάσχειν τῶν μέσων est. Dicitur vel simplicitur pro *adfici*, vel pro κακόν τι πάσχειν, additis autem particulis εὖ, κακῶς &c. ad certum sensum redigitur. Saepe sic Noster, nunquam simpliciter pro *bono adfici.* Nec apud alios ita dici solet, & si quando dictum videatur, e nexu, quo sensu accipiendum sit, intelligitur, ut apud *Dion: Hal:* L. VII. p. 456. quo loco utitur V. D. ut contrarium evincat. cum tamen πάσχειν τι frequens sit *Dionysio* pro *adfici aliqua re.* Nec secus *Ioseph:* Ant: III, 13. Certiora itaque exspectabo ab interpretibus *Paulli* ad Gal. III, 4. ad usum istum constabiliendum.

3. Ἢ ἵνα τύχωμεν &c.] Verba ἢ ἵνα τ. ω. τ. videntur delenda. inest enim eorum vis iam in verbis praemissis ἀγαθῶν παρασκ. ἡ. γ. ζ. Mox alterutrum τὴν, sed potius secundum delendum videtur. Reisk.

4. Ὥςτε καὶ τῶν ζώων &c.] Apud *Euseb:* in quarto l. eiusdem argumenti, ubi totus hic locus adducitur, desideratur in his verbis τούτων. quod tamen exemplar scriptum retinet. infra vero quod hic est ἀδικήσειν ὁμολογοῦμεν, scriptum est ἀδικεῖν. in consequente vero οὐ θυτέον, addita particula negandi in tertio ab hoc ἀποδιδόντας. in penultimo τινὰς quidem legitur, numerusque variatus est in eo verbo apud Eus: excusum. Mstus cum Porph: facit. in extremo huius paginae δι-

τῶν ζώων εἰ [5] ἀπαρκτέον αὐτὰ θεοῖς, τούτων τινὸς ἕνεκα θυτέον. καὶ γὰρ ἃ θύομεν, τούτων τινὸς ἕνεκα θύομεν. ἆρ᾽ οὖν τιμῆς ἡγήσαιτ᾽ ἂν τυγχάνειν [6] ἡμῶν ὁ θεὸς ὅταν ἀδικοῦντες εὐθὺς διὰ τῆς ἀπαρχῆς φαινόμεθα, ἢ μᾶλλον ἀτιμίαν οἰήσαιτ᾽ ἂν τὸ τοιοῦτο δρᾷν διὰ τῆς ἀπαρχῆς, [7] ἐν τῷ δέ γε θύειν ἀναιροῦντες τὰ μηδὲν ἀδικοῦντα τῶν ζώων, ἀδικήσειν ὁμολογοῦμεν. ὥςε τιμῆς ἕνεκα θυτέον τῶν λοιπῶν ζώων οὐθέν. οὐ μὴν [8] οὐδὲ τῶν εὐεργεσιῶν χάριν αὐτοῖς ἀποδιδόντας. ὁ γὰρ τὴν δικαίαν [9] ἀμοιβὴν τῆς εὐεργεσίας, καὶ τῆς εὐποιΐας τὸ ἀντάξιον ἀποδιδοὺς, οὐκ ἐκ τοῦ κακῶς τινας δρᾷν ὀφείλει ταῦτα παρέχειν· οὐ-

offerenda animalia diis sunt, aliqua huiusmodi de causa sunt sacrificanda: quippe cum ob aliquid ex his facere diis sacrificia soleamus. Nunquid igitur honorem a nobis consequi deus existimaturus est si iniuste nos gerere statim uel ex ipsa oblatione uideamur? an non potius se ignominia eo sacrificio affici putabit? At si in sacrificando animalia quae nullam offensionem afferunt, mactauerimus, iniuste nos facturos concessum est. Honoris igitur causa nullum ex caeteris animalibus sacrificandum diis est. Sed neque ut gratias ob beneficia referamus. Qui enim dignas gratias beneficii & benignitatis reddere uult, non ex aliena iniuria referre eas debet. nihilo enim magis

δόξει ἢ in primo vero consequentis οὐδὲ χάριν τινὸς, mendose, ut patet. VICTORIUS. Haec usque ad finem § 24. *Euseb:* l. l. L. IV. p. 151. D. in sua prata derivavit.

5. Ἀπαρκτέον αὐτὰ θεοῖς.] Sic distinguendum. ἀπαρκτέον, αὐτὰ θεοῖς τούτων. REISK.

6. Ἡμῶν ὁ θεὸς.] *Lips. Cod.* dat ἢ θεὸς. male ille quidem, ita tamen, ut ex eo suspicari possis Porph. dedisse ἢ Θεὸς, ἢ ἄνθρωπος χρηςὸς. REISK. *Euseb:* habet ἄν τις τυγχάνειν ἡμῶν, ἢ θεὸς, sed Nostrum rectius delere τις & ἢ ibi iam notavit *Vigerus*. pro φαινόμεθα *Meerm.* φαινώμεθα.

7. Ἐν τῷ δέ γε θύειν.] Interserui ἐν. confirmat Eus: codex. Postea pro ἀποδίδονται substitui ἀποδιδόναι. Eus: ἀποδιδόντας. VALENT. Forte τὸ τοιοῦτο. Ἆρα διὰ τοιαύτης ἀπαρχῆς οὐκ ἀδικοῦμεν. *An tu negas eiusmodi primitiis offerendis iniuriam fieri?* Τῷ δέ γε θύειν *atqui cum ea offerimus a nobis mactata, quae nulla nos iniuria laedunt, vel ipsi ultro confitemur, nos iniuriam iis inferre.* REISK. *Euseb:* illa διὰ τῆς ἀπαρχῆς non habet, *Valent.* post ἐν substituerat in textu (εἰ.) Sed editiones vetustae & *Euseb:* ἐν τῷ δέ γε θ. nec secus *Meerm. Codex.* leg. igitur ἐν τῷ δέ γε θύειν, vel ἐν τῷ δέ γε τῷ θύειν. quod *Abreschio* placebat.

8. Οὐδὲ τῶν ---- ἀποδιδόντας.] Ἀποδιδόντας bene habet subauditur enim a communi θυτέον ἡμᾶς αὐτὰ τοῖς θεοῖς. REISK. Nec secus *Euseb.* Antea legebatur ἀποδίδονται. quod *Fogeroll.* & *Valent.* correxerant in ἀποδιδόναι. Ille etiam pro τῶν volebat τοῦ, sed male.

9. Ἀμοιβὴν —— ἀποδιδοὺς.] Ἀμοιβὴν ἀποδιδόναι quid proprie sit diximus § 12. qui locus cum hoc conferendus. ibi etiam de voce εὐποιΐα. Mox reposui δόξει, pro quo antea legebatur δόξειν, quod etiam est in *Lips.* &

gis grate uidebitur ſe gerere, quam ille qui ab alio quicpiam furatus, eo honeſtare alium uelit. Neque item praeſidii alicuius cauſa a diis impetrandi mactari animalia conuenit. Qui enim iniuſte agendo beneficium ab alio conſequi ſtudet, is in ſuſpicionem uenit, ſe nullorum beneficiorum gratias eſſe habiturum. Ita ut neque beneficium aliquod cupientibus ſacrificanda animalia omnino ſint. Nam licet huiuſcemodi aliquod ita occulte agere fortaſſe ualeamus, ut incompertum homini alicui ſit, deum tamen latere nullo modo poſſumus. Si igitur alicuius horum cauſa ſacrificandum eſt: nullius autem horum cauſa mactanda animalia ſunt: non eſſe ſacrificanda animalia manifeſtum eſt.

§. 25. Nos uero dum uoluptatibus quibus ex ſacrificiis fruimur, ueritatem horum delere conamur, latemus nos ipſos non deum. Nam

οὐδὲν γὰρ μᾶλλον ἀμείβεσθαι δόξει, κἂν εἰ τὰ τοῦ πέλας ἁρπάσας τὶς [10] ςεφανοίη τινὰς, ὡς χάριν ἀποδιδοὺς καὶ τιμήν. [11] Ἀλλ᾽ οὐδὲ χρείας τινος ἕνεκα τῶν ἀγαθῶν. ὁ γὰρ ἀδίκῳ πράξει τὸ παθεῖν εὖ θηρεύων, ὕποπτός ἐςι, μηδὲ εὖ παθὼν χάριν ἕξειν. ὥς᾽ οὐδ᾽ ἐλπιζομένης εὐεργεσίας, θυτέον ἐςὶ τοῖς θεοῖς ζῶα. καὶ γὰρ δὴ τῶν μὲν ἀνθρώπων λάθοι τὶς ἂν ἴσως τινὰ τοῦτο πράττων, τὸν δὲ θεὸν [12] ἀμήχανον καὶ λαθεῖν. εἰ τοίνυν θυτέον τινὸς ἕνεκα, οὐδενὸς δὲ τούτων χάριν αὐτὸ πρακτέον, δῆλον ὡς οὐδὲ θυτέον ἐςὶ [13] ζῶα.

§ 25. Ταῖς γὰρ ἐκ τῶν θυμάτων ἀπολαύσεσι τὸ περὶ τούτων ἀληθὲς ἐξαλείφειν πειρώμενοι, λανθάνομεν ἡμᾶς αὐτοὺς, οὐ γὰρ δὴ τὸν

& *Meerm.* vel δόξειεν. Verum nobis reliquit *Euſeb:* apud quem ſequitur ἢ κἂν. Pro τινὰς δρᾷν idem τινα δρᾷν.

10. Στεφανοίη τινάς.] Στεφανοῦν in genere eſt *donare*, *praemio adficere*; vel proprie *honoris cauſa donare*. V. *Xyl.* ad *Plut.* T. I. p. 22. & *Weſſeling.* ad *Diod: XIV*, 53. Illa quae ſequuntur ὡς χάριν ἀποδ. κ. τ. inutilia merito *Reiskio* videbantur, niſi addatur φιλανθίσεται aut ſimile quid. *Euſebii* tamen auctoritate muniuntur.

11. Ἀλλ᾽ οὐδὲ χρείας τινὸς.] *Euſeb:* ἀλλ᾽ οὐδὲ χάριν τινός. ſed noſtrum reſpondet ſuperioribus. Vox illa cum ſtatim praeceſſiſſet, videtur perperam repetita.

12. Ἀμήχανον καὶ λαθεῖν.] Aut deeſt aliquid, aut καὶ cum ἐςὶ eſt commutandum. Reisk. Mox *Euſeb:* θυτέον μὲν τούτων τινὸς ἕνεκα. dein *Meerm.* vitioſe τοῦ χάριν pro τούτων χάριν.

13. Ζῶα. ταῖς γάρ.] Apud Euſeb. nonnulla praeterea verba interjecta hic ſunt. ζῶα τὰ παράπαν τοῖς θεοῖς γὰρ & quae ſequuntur. Victorius. Immo vero *Euſeb:* ibi finit teſtimonium quod e Noſtro ſumſerat. illa ταῖς γὰρ &c. ibi non leguntur. Notent tirones ἐξαλείφειν ἀληθές. propric *deungere*: ceram qua tabulae erant obductae eradere, & hinc in genere *expungere*, *delere*.

τὸν θεόν. τῶν μὲν οὖν ἀτίμων ζώων, ἃ μηδεμίαν εἰς τὸν βίον ἡμῖν παρέχεται χρείαν [1] κρείττω, οὐδεμίαν ἀπόλαυσιν ἐχόντων, οὐθὲν θύομεν τοῖς θεοῖς· τίς γὰρ δὴ πώποτε ἔθυσεν ὄφεις καὶ σκορπίους καὶ πιθήκους, [2] ἤ τι τῶν τοιούτων ζώων; τῶν δὲ τοῖς βίοις ἡμῶν χρείαν τινὰ παρασχομένων, ἢ καί τι εἰς ἀπόλαυσιν ἐν αὐτοῖς ἐχόντων, οὐθενὸς ἀπεχόμεθα, σφάττοντες ὡς ἀληθῶς καὶ δέροντες [3] ἐπὶ προςασίας τοῦ θείου, βοῦς γὰρ καὶ πρόβατα, πρός τε τούτοις, ἐλάφους καὶ ὄρνιθας, αὐτούς τε τοὺς καθαριότητος μὲν οὐδὲν κοινωνοῦντας, ἀπόλαυσιν δὲ ἡμῖν παρέχοντας, σιάλους σφάττομεν τοῖς θεοῖς. ὧν τὰ μὲν, τοῖς βίοις ἡμῶν ἐπικουρεῖ συμπονοῦντα, τὰ δὲ, εἰς τροφὴν ἤ τινας ἄλλας χρείας ἔχει βοήθειαν. τὰ δὲ οὐδὲν τούτων δρῶντα, διὰ τὴν ἐξ αὐτῶν ἀπόλαυσιν, ὁμοίως τοῖς ἔχουσι τὸ χρήσιμον ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἀπόλλυται ταῖς θυσίαις· ἀλλ' οὐκ ὄνους, οὐδ' ἐλέφαντας, οὐ-

δὲ

Nam, ex iis animalibus, quae nullum ad uitam humanum usum praestant, nullamque in fruendo oblectationem afferunt, nullum diis in sacrificium adhibemus. Quis enim aut serpentes, aut scorpios, aut simias, aut tale quicpiam diis unquam sacrificauit? Sed quae uitae nostrae usui alicui sunt, quaeque aliquid ad fruendum in se habent, a nullo eorum abstinemus, sed sub praetextu numinis iugulamus reuera, & excoriamus. Boues enim & oues, nec non ceruos & aues, quin etiam ipsos qui munditiae nullius participes sunt, sed iucunditatem tamen nobis in fruendo afferunt, porcos diis mactamus. Quorum quidem alia laborando uitae humanae subsidio sunt: alia cibos, & caetera commoda nobis suppeditant: alia nihil ex his praestant: Sed ob solam fruendi cupiditatem, non secus atque ea quae utilia sunt, ab hominibus in sacrificiis occidi consueuerunt. Asinos autem, & elephantes, atque omnino

ali-

1. Κρείττω, οὐδεμίαν ἀπολ. ε.] Initium huius vocabuli continet vitiosam iterationem vocabuli proximi χρείαν, & vestigia haud obscura verborum omissorum ἢ τῶν. quare locum sic legendum censeo, ἢ τῶν οὐδεμίαν. REISK. *Abreschius* κρείττω, τῶν τ' οὐδεμίαν ἀπόλαυσιν ἐχόντων. mox *Meerm.* οὐδὲν θύομεν & ἢ πιθήκους, quod etiam est in *Bodl. Cod.*

2. Ἤ τι τῶν τ. ζ.] Forte ἢ ἄλλο τι τῶν τ. ζ. REISK. Mox in τοῖς βίοις nota nominis huius pluralem amari a Nostro. Ita supra I, 11. & alibi. homonymi vocabuli varias significationes diligenter evolvit *P. Leopard:* Emend: XI, 4.

3. Ἐπὶ προςασίας τοῦ θείου.] Forte σφάττοντες ὡς ἀληθῶς, καὶ δέροντες ἐπὶ τῇ ἡμετέρᾳ ἀπολαύσει, προσποιητῶς δὲ ἐπὶ προςασίᾳ τοῦ θείου. Ἐπὶ προςασίᾳ est *per praetextum*, *sub obtentu*. REISK.

4.

aliud quod licet collaborando adiumento sit, ad fruendum tamen est ineptum, minime sacrificamus. Adde quod sacrificiis etiam omissis ab huiuscemodi utilibus animalibus non abstinemus, sed ea uescendi tantum causa occidimus. atque ex iis quoque quae apta sacrificiis sunt, non quae diis sint gratiora, sed quae cupiditatibus nostris iucundiora ad fruendum sint, mactare consueuimus. atque inde aduersus nos ipsos testificamur, nos fruendae oblectationis nostrae non deorum causa in sacrificiorum obseruatione persistere.

δὲ ἄλλο τῶν συμπονούντων μὲν, οὐκ ἐχόντων δὲ ἀπόλαυσιν θύομεν· καίτοι καὶ χωρίς γε τοῦ θύειν οὐκ ἀπεχόμεθα τῶν τοιούτων, σφάττοντες διὰ τὰς ἀπολαύσεις, καὶ θύομεν αὐτῶν τῶν θυσίμων, οὐ τὰ τοῖς θεοῖς, πολὺ δὲ μᾶλλον τὰ ταῖς τῶν ἀνθρώπων ἐπιθυμίαις κεχαρισμένα, καταμαρτυροῦντες ἡμῶν τε αὐτῶν, ὅτι τῆς ἀπολαύσεως χάριν 4 ἐμμένομεν τοῖς θεοῖς, οὐ τοῖς θύμασιν.

§ 26. Atqui ex Syris Iudaei qui ex ueteri illo primo sacrificio adhuc quoque, ut inquit Theophrastus, animalia sacrificant si eodem modo quo ipsi sacri-

§ 26. 1 Καίτοι Σύρων μὲν Ἰουδαῖοι διὰ τὴν 2 ἐξ ἀρχῆς θυσίαν, ἔτι καὶ νῦν 3 φησὶν ὁ Θεόφραστος ζωοθυτοῦντ εἰ τὸν αὐτὸν ἡ-

4. Ἐμμένομεν τοῖς θεοῖς, οὐ τοῖς θ.] Forte χάριν θύομεν τοῖς θεοῖς οὐ τῆς τιμῆς, nos ea Diis sacra facere, quo victimis vescamur, non quo Diis honorem habeamus. aut sic ἐμμένομεν τοῖς θύμασιν, οὐ τῶν θεῶν. *inhaerescimus vetustis sacrificiorum religionibus, nostrae voluptatis ergo, non Deorum.* quam conjecturam videntur sequentia magis, quam illam priorem confirmare. REISK. Pro οὐ *Valent.* substituerat καὶ. dedit forte ἐμμένομεν τῶν θεῶν οὐ, vel εὖ τῶν θεῶν. eo modo, quo *Fel.* accepit. Si τοῖς θεοῖς retineas, pulcre contendi potest locus Euang: *Ioan: VI*, 56. ἐν ἐμοὶ μένει, quem adscripserat Clar. *Abresch:* & τοῖς θύμασι explicabat διὰ τὰ θύματα & τὰς θυσίας, aut ἕνεκα τῶν θυμάτων. ἐμμένειν θύμασι dictum forte uti ἐμμένειν τοῖς πατρίοις L. IV, 8. τῇ ἀποχῇ ib. 16. νόμῳ, πίστει & similia ὅσα κόνις. Latini *manere in fide* &c. Vid Erud. *Staveren* ad *Nepot. XVII*, 2.

1. Καίτοι Σύρων μὲν Ἰουδαῖοι &c.] Haec usque ad illa μάθοι δ' ἄν τις ἐπιβλέψας &c. exscripsit *Euseb.* P. E. L. IX. p. 404. A. e quo ad Essaeos pertinere colligas, (quae observatio mox nobis usui erit) nam illis statim subiungit καὶ ἐν τῷ τετάρτῳ ---- περὶ τῶν αὐτῶν ἱστορεῖ. Ibi autem de Essenis sermonem esse dubio vacat. Est apud *Euseb.* καί τοι διότι, sed nostrum & MSS. διότι recte expungere dicit *Vigerus.* de loco Theophrasti dictum supra.

2. Ἐξ ἀρχῆς θυσίαν.] Aut leg. ὁσίαν propter antiquitatem cerimoniae, aut potius διὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς Ἀβράμου θυσίαν. *Propter illud Abrami sacrificium, huius religionis primigenium exemplum.* REISK.

3. Ζωοθυτοῦν εἰς &c.] Non videtur locus vitio carere. Apud *Eus:* excusum in IX. eorundem librorum legitur ζωοθυτοῦσιν. εἰ τὸν αὐτὸν ἡμᾶς τρόπον τις κελεύοι θύειν. scriptus quem vidi, ζωοθυτοῦν τῶν εἰς habet. in reliquis convenit illi cum expresso. nam quod initio huius exempli illic est, διότι videtur vitiosum esse, & sane abest id verbum ab eodem scripto, ut a Porphyrio quoque. VICTORIUS.

Ζωοθυτοῦν εἰ τὸν αὐτὸν ἡμᾶς &c.] Ita legebatur. ex conjectura correxeram ζωοθυτοῦντες. in

que

ἡμᾶς κελεύοιεν θύειν, ἀποςαίημεν ἂν τῆς πράξεως. [4] οὐ γὰρ ἑςιώμενοι τῶν τυθέντων, ὁλοκαυτοῦντες δὲ ταῦτα νυκτὸς, καὶ κατ᾽ αὐτῶν πολὺ [5] μέλι καὶ οἶνον λείβοντες, ἀνήλισκον τὴν θυσίαν θᾶττον, ἵνα τοῦ δεινοῦ μὴ [6] ὁ πανόπτης γένοιτο θεατής. καὶ τοῦτο δρῶσι, νηςεύοντες τὰς [7] ἀνὰ μέσον ταύτου ἡμέρας, καὶ κατὰ πάντα τοῦτον τὸν χρόνον, ἅτε φιλόσοφοι τὸ γένος ὄντες, περὶ τοῦ θείου μὲν ἀλλήλοις λαλοῦσι· τῆς δὲ νυκτὸς τῶν ἄςρων ποιοῦνται τὴν θεωρίαν, βλέποντες εἰς αὐτὰ, καὶ

διὰ

crificare nos uellent, a negocio procul dubio defifteremus. non enim ex facrificatorum carnibus epulantur, fed totam in ignem conie-ctam hoftiam multo infuper & melle & uino inftillato noctu celeriter abfumunt, ne qui omnia intuetur fol, facinoris fpectator efficiatur: atque id diebus intercedentibus ieiuniis uacantes agunt ac per totum id tempus, utpote genere philofophi, de deo inter fe colloquuntur: noctu uero ftellas contemplantur, dum in eas fufpiciunt, ac quibus-

dam

quo poftea vidi meecum confpirantem Vigerum. τρόπον etiam suppleveram. Confirmat Eufeb. Valent. ζωοθυτοῦντες etiam *Cod: Bodl:* ac *Meerm.* & vere, ut opinor. Tum poft αὐτὸν fi adoptes τρόπον ex *Eufebio*, omnia funt expedita. Pro εἰ tamen in *Cod. Lipf.* & *Meerm.* erat εἰς, & in illo σύμων pro σύρων. utrumque male.

4. Οὐ γὰρ ἑςιώμενοι &c.] Ignota & falfa loqui Theophr. ad *Eufeb.* fcribit *Vigerus*, fed an vere dubito. Iudaeis omnibus haec parum convenire fateor. illis in more fuiffe pofitum, ut ex refiduis victimarum partibus epulas inftruerent, dudum docuerunt viri eruditi. Sed haec Noftri, feu Theophrafti potius, ad Effaeos unice pertinere videntur. dixi ftatim, & firmant fequentia. nemo, qui res eorum exploraverit, ignorat, in religionis negotio a ceteris Iudaeis multum diffediffe. Utitur h. l. Cel. *Mosbem.* ad *Cudworth.* de ver. not. coen. Dom: p. 5. ad conponendam controverfiam quae diu eruditos exercuit, an Effeni victimas inmolaverint nec ne? qua in re *Iofeph.* & *Philo* diffentire videntur. Victimas quippe obferebant, fed non in templo, quia omnem carnis ufum fubterfugiebant. deinde, Philo loquitur de Effaeis, qui in Aegypto degebant, alii de illis qui in Syria, uti Nofter quoque, quod in princ. §. diferte fignificat. denique etiam animadvertendum, homines illos in multas claffes ac fectas fuiffe diftractos, neque omnes eadem docuiffe. Plura apud *Mosbemium* legi velim. Id unice nunc addo, eos in multis a maiorum religione defeciffe, & cum inter gentiles degerent, quaedam Philofophorum, Pythagorae in primis, quae fanctitatis fpecie maxime fe commendabant, recepiffe.

5. Μέλι καὶ ο. λ.] Divinam legem, id quae interdicebat Iudaeis, habemus apud *Moifen* Levit. XI, 11. de illis etiam *Plut.* Sympof: IV, 5. ἔτι τοίνυν μέλι οὐ προσφέρουσι ταῖς ἱερουργίαις, ὅτι δοκεῖ φθείρειν τὸν οἶνον κεραννύμενον. fecus quam aliis gentibus mos erat, qua de re fupra.

6. Ὁ πανόπτης γένοιτο θεατής.] Solem fignificat, ὃς πάντ᾽ ἐφορᾷ καὶ πάντ᾽ ἐπακούει, ut *poëta* loquitur, Odyff. M, 323. & *Sulmonenfis*, *quod nos auditque videtque.* I. M. 769. πανόπτης faepe *Aefchylo* & aliis dicitur. *V. Cuper.* Harpocr: p. 114. Videntur fere Effeni paullo fplendidius quam par erat, de fole fenfiffe, quod colligas etiam e teftimonio *Iofephi* infra IV, 12. ubi plura.

7. Ἀνὰ μέσον τούτου ἡμέρας.] *Eufeb. Meerm.* ac *Lipf. Cod.* τούτων ἡμέρας.

7.

dam precibus & uotis deum implorant. Hi enim & ex caeteris animalibus, & ex sese ipsis necessitate, non cupiditate aliqua inducti sacrificia obtulerunt. Id quod cognoscere inde quispiam posset, si doctisimos omnium Aegytios inspiceret qui ab interficiendis caeteris animalibus tantum absfuerunt, ut eorum imagines deorum imitationem sibi esse constituerint adeo affinia ea & cognata diis, & hominibus esse existimabant.

§ 27. A principio enim fructuum sacrificia diis offerebantur. Procedente uero tempore cum fructuum inopia laborarent homines, & neglecta paulatim sanctitate, ob legitimi alimenti defectum ad se mutuo comedendos inducti essent, tunc multis precibus & supplicationibus ad deum effusis ex sese ipsis immolationes faciebant, neque solum quicquid pulcherrimum inter ipsos erat, id diis consecrabant: uerum etiam ultra ea quae erant pulcherrima haec generis sui mactatio progrediebatur. Ex qua quidem consue-

διὰ τῶν εὐχῶν θεοκλυτοῦντες. κατήρξαντο γὰρ οὗτοι πρῶτοι τῶν τε λοιπῶν ζώων, καὶ σφῶν αὐτῶν, ἀνάγκῃ καὶ οὐκ ἐπιθυμίᾳ τοῦτο πράξαντες. μάθοι δ' ἄν τις ἐπιβλέψας τοὺς [8] *λογιωτάτους πάντων Αἰγυπτίους· οἳ τοσοῦτον ἀπεῖχον τοῦ* [9] *φονεύειν τε τῶν λοιπῶν ζώων, ὥςε τὰς τούτων εἰκόνας μιμήματα τῶν θεῶν ἐποιοῦντο. οὕτως οἰκεῖα καὶ συγγενῆ ταῦτα τοῖς θεοῖς ἐνόμιζον εἶναι καὶ τοῖς ἀνθρώποις.*

§ 27. *Ἀπ' ἀρχῆς μὲν γὰρ* [1] *αἱ τῶν καρπῶν ἐγίνοντο τοῖς θεοῖς θυσίαι. χρόνῳ δὲ, τῆς ὁσιότητος ἡμῶν ἐξαμελησάντων, ἐπεὶ καὶ τῶν καρπῶν ἐσπάνισαν, καὶ διὰ τὴν τῆς νομίμου τροφῆς ἔνδειαν εἰς τὸ σαρκοφαγεῖν ἀλλήλων ὥρμησαν, τότε μετὰ πολλῶν λιτῶν ἱκετεύοντες τὸ δαιμόνιον, σφῶν αὐτῶν ἀπήρξαντο τοῖς θεοῖς πρῶτον, οὐ μόνον ὅ, τι κάλλιςον ἐνῆν αὐτοῖς καὶ τοῦτο τοῖς θεοῖς καθοσιοῦντες, ἀλλὰ καὶ πέρα τῶν καλλίςων προσεπιλαμβάνοντες τοῦ γένους·* [2] *ἀφ' οὗ μέχρι τοῦ*

νῦν

8. *Λογιωτάτους πάντων Αἰγυπτίους.*] De Aegyptiorum sapientia & eruditione omnia sunt pervulgata. Vid: § 25. de religionis cultu eorum infra loquitur.

9. *Φονεύειν τε τῶν λ. ζ.*] Lege *τι.* dein potest *μιμήματα* defendi, malim tamen *μηνύματα* *indicia*, *documenta*, *signa* legi. REISK.

1. *Αἱ τῶν καρπῶν.*] Forte *διά.* REISK. Sic infra § 59. *τὸ δὲ παλαιὸν διὰ τῶν καρπῶν ἦν.* Confer notata sub finem § 5.

2. *Ἀφ' οὗ μέχρι τοῦ νῦν* &c.] Hisce usque ad illa *καίπερ τῆς παρ' αὐτοῖς* &c. utitur iterum *Eusebius* P. E. L. IV. p. 156. C. statim pro *οὐδ' ἐν* *Lips. Cod.* *οὐκ ἐν*, cui paullo ante *θεοῖς* etiam deerat. utrumque male.

a-

νῦν, οὐκ [3] ἐν Ἀρκαδίᾳ μόνον τοῖς Λυκαίοις, οὐδ᾽ ἐν Καρχηδόνι τῷ Κρόνῳ κοινῇ πάντες ἀνθρωποθυτοῦσιν, [4] ἀλλὰ κατὰ περίοδον, τῆς τοῦ νομίμου χάριν μνήμης, [5] ἐμφύλιον αἷμα ῥαίνουσι πρὸς τοὺς βωμοὺς, καίπερ τῆς παρ᾽ αὐτοῖς [6] θυσίας ἐξειργούσης τῶν ἱερῶν, τοῖς περιῤῥαντηρίοις κηρύγματι, εἴτις αἵματος ἀριθμείου μεταίτιος. ἐντεῦθεν οὖν μεταβαίνοντες, ὑπάλλαγμα πρὸς τὰς θυσίας τῶν ἰδίων ἐποιοῦντο σωμάτων τὰ τῶν λοιπῶν ζώων σώματα, καὶ πάλιν κόρῳ τῆς νομίμου τροφῆς, εἰς [7] τὴν περὶ εὐσεβείας λήθην ἰόντες, ἐπιβαίνοντες ἀπλησίαις,

ſuetudine adhuc uſque non in Arcadia tantum in Lycaeis, neque Carthagine Saturno publice omnes hominum hoſtias mactant. Sed etiam ex anniuerſario circuitu in inſtituti memoriam cognato ſanguine aras inſpergunt quamuis ſacrificium apud ipſos eum a ſacris arceat, luſtrationum circumſcriptione, & edicto, ſi quis ſanguinis humani & caedis auctor extiterit. Inde autem progreſſi caeterorum animalium corpora pro ſuis in ſacrificiis ſubſtituerunt. Poſtea cum legitimi cibi ſatietate in obliuionem pietatis ueniſſent, inexplebili quadam cupidita-

3. Ἐν Ἀρκαδίᾳ.] Vid: Pauſan: p. 600. & 678. Reisk. Λυκαῖα quae fuerint *Potter:* Archaeol: Gr: II, 20. aliique multi docuerunt.

4. Ἀλλὰ κατὰ περίοδον.] Malim ἀλλὰ καὶ κατὰ. Reisk. *Meerm.* κατὰ τὴν περιόδ. pro περίοδον *Abreſch:* ingenioſa coniectura, κατὰ πάροδον. *obiter.* ſed nihil aut hic, aut apud *Euſeb:* codices variant.

5. Ἐμφύλιον αἷμα ῥαίνουσι.] Apud Euſ: excuſum in quarto eiusdem ſcriptionis, ἐμφύλιον ἀεὶ αἷμα. mendoſe, ut arbitror. nam ne in ſcripto quoque eius auctoris exemplari, adverbium id temporis legitur. Victorius.

6. Θυσίας ἐξειργούσης &c.] In not. ad Pſellum Gaulminus haec verba citat, ac ſi legi deberet ἀπὸ τῶν ἱερῶν περιῤῥαντηρίων, εἴτις &c. & pro ἀριθμίου reponit ἀρθμίου h. e. φίλου, vel συγγενοῦς. ego praefero generalius verbum ἀνθρωπείου. Valent. Malim ὁσίας. *quamquam patria ipſorum religio inter ſparſiones aquae luſtralis voce praeconis excludit eos omnes*, qui rei ſint αἵματος ἀνδρομέου *caedis humanae.* περιῤῥαντηρίοις idem eſſe poteſt atque ἐν τοῖς περιῤῥαντηρίοις, quamquam hoc malim, ſi liceat optare Reisk. Ea quae molitus eram ab aliis iam occupata video. Blanditur mihi ὁσίας, uti infra in hoc paragr: καίπερ — τῆς ὁσίας ταῦτα βραβευσάσης. quae voces ſaepe confunduntur, ut & ibi θυσίας reſcribi volebat V. D. & ſic certe ὁσίας pro vulgato θυσίας ex *Euſeb.* reſtitui debet apud Noſtrum infra § 34. ubi V. Sed habet tamen vulgatum quo ſe tueatur. Pertinent haec ad morem veterum, cum περιῤῥαντήριον ſtatueretur ad templi introitum, atque ultra iſtud nemini βεβήλῳ pergere liceret. Antequam ſacri ritus inchoarentur κῆρυξ alta voce clamabat notum illud ἑκὰς ἑκὰς &c. ad hunc cenſum vero pertinebant in primis illi, qui caedis erant rei. De voce περιῤῥαντήριον, quae tria apud Graecos ſignificat, vid. *Bourdel*: ad *Heliod:* L. II. p. 53. Contrarium eſt εἴσω περιῤῥαντηρίων παριέναι *Ariſtid:* T. I. p. 62. Ἀριθμείου *Fogeroll:* correxerat in ἀνθρωπείου ἢ ἀριμείου. *Valent.* ἀνθρωπείου vel ἀρθμίου. (de qua voce V. D. ad *Heſych:* & *Suid:*) prius ego praefero.

7. Τὴν περὶ εὐσεβείας λήθην &c.] Niſi plura deſint, videtur poſſe locus ita ferme ſarciri. εἰς τὴν τῆς πρὶν (vel πάλαι) εὐσεβείας λήθην ἴεντο, ἐπιβαίνοντες ἀπληστίᾳ, καὶ οὐδὲν ἄγευστον, οὐδὲ ἄβρωτον παραλείποντες. Reisk. Elegantur ἰόντες εἰς

tate ad omnia gustanda & comedenda inducti sunt. Id quod in cibo ex fructibus nunc omnibus euenire consueuit. Vbi enim eorum assumptione naturali defectui succurrerint, superuacuam satietatem quaerentes multa in cibum condiunt, quae temperantiae terminos excedunt. Vnde quasi non ignobilia diis sacrificia exhiberent, ad ea comedenda progressi sunt: atque ex principio actionis huius alimento ex fructibus animalium esus hominibus adiunctus est. Sicut enim antiquitus fructus diis offerebant, atque ex iisdem iucunde post sanctimoniam uescebantur: ita ubi animalia sacrificassent, idem sibi esse faciendum existimarunt. Cum tamen antiquitus non ita sanctitas haec

αις, οὐθὲν ἄγευστον οὐδὲ ἄβρωτον περιλείποντες. ὅπερ καὶ περὶ τὴν ἐκ τῶν καρπῶν τροφὴν νῦν συμβαίνει [8] περὶ πάντας. ὅταν γὰρ τῇ προσφορᾷ τὴν ἀναγκαίαν ἔνδειαν κουφίσωνται, ζητοῦντες τοῦ κόρου τὸ περιττὸν, [9] ἐκπονοῦσι πρὸς βρῶσιν πολλὰ τῶν σωφροσύνης ἔξω κειμένων. ὅθεν ὡς οὐκ ἄτιμα ποιούμενοι τὰ θεοῖς θύματα, γεύσασθαι τούτων προήχθησαν. καὶ διὰ τὴν ἀρχὴν τῆς πράξεως ταύτης προσθήκη ἡ ζωοφαγία γέγονεν τῇ ἀπὸ τῶν καρπῶν τροφῇ τοῖς ἀνθρώποις. καθάπερ οὖν τὸ παλαιὸν ἀπήρξαντό τε τοῖς θεοῖς τῶν καρπῶν, καὶ τῶν ἀπαρχθέντων ἀσπασῶς μετὰ τὴν ὁσίαν ἐγεύσαντο, οὕτω τῶν ζώων καταρξάμενοι ταὐτὸν ἡγοῦντο δεῖν τοῦτο δρᾶν, καίπερ τὸ ἀρχαῖον [10] οὐχ οὕτως τῆς ὁ-

εἰς λήθην, cuius contrarium ὅπως μὴ εἰς ἐπίνοιαν τούτου ἴωσι apud *Thuc: III*, 46. ἐπιβαίνοντες ἀπληστίαις. habet quo se tueatur, malim tamen cum *Abreschio* ἐπιβ. ἀπληστίας. ut ἀναιδείης ἐπέβησαν *inpudentiae se dederunt*, apud *Hom:* Odyss: X, 424. & saepius. Pro περιλείποντες bene etiam *Fogeroll:* παραλείποντες. Praepositiones illas passim confundi novimus in conpositis. Sed offendere etiam aliquem potest participium pro verbo finito adhibitum. Hoc itaque vel derivandum ex usu Graecorum, ut εἰσὶ, ἦν vel ἦσαν post particip. reticeatur, qua de re multa V. Docti, vel sensus suspendendus e sequenti προήχθησαν. sed tum, quod ibi praecedit, ὅθεν vacaret, quae tamen vocula caussam videtur inferre eorum quae disputaverat. denique debilem stomachum gravare non debent participia, sine connectente copula stipata. Id Graecis insuetum non esse *Gron:* ad *Arrian: IV*, 6. & *Wessel:* ad *Diod: XIII*, 14. ostendunt.

8. Περὶ πάντας.] Id est, *inter* & *apud omnes. Platon:* p. 492. adscripserat Erud: *Abresch:* εὕροι δ' ἄν τις αὐτὰς (nempe πολιτείας) περὶ τοὺς βαρβάρους.

9. Ἐκπονοῦσι.] Fuit cum suspicarer ἐπινοοῦσιν. *excogitant*. quamquam vulgata eodem redire potest. Mox pro τὰ θεοῖς forte ταῦτα leg. aut τοιαῦτα aut τοῖς. REISK.

10. Οὐχ οὕτως τῆς ὁσίας ταῦτα βραβευσάσης.] Cur ὁσίας in θυσίας mutatum ierit vir praeclarus ad *Charit: IV*, 5. p. 404. non exputo. notat ὁσία totam religionem, in qua voce γνώμη, πρᾶξις aut simile substantivum subintelligitur. illa quae praecesserunt μετὰ τὴν ὁσίαν vulgatum satis tuentur. Et, ut omne

ὁσίας ταῦτα βραβευσάσης, [11] ἀλλ' ἐκ τῶν καρπῶν ἕκαςον τῶν θείων τιμῶντες, [12] τοῖς μὲν γὰρ ἥτε φύσις καὶ πᾶσα τῶν ἀνθρώπων ἡ τῆς ψυχῆς αἴσθησις, δρωμένοις συνηρέσκετο,

[13] Ταύρων δ' ἀκρίτοισι φόνοις οὐ δεύετο βωμός.
Ἀλλὰ μύσος τοῦτ' ἔσκεν ἐν ἀνθρώποισι μέγιςον,
[14] Θυμὸν ἀποῤῥαίσαντας [15] ἐέδμεναι ἤϊα γυῖα.

§ 28.

haec instituisset. Sed fructibus deos uenerarentur, quibus & natura, & omnis hominum animae sensus oblectabatur.

Taurorum at nullis horrebat caedibus ara:
Sed magnum tunc mortales scelus esse putabant.
Erepta pecudum uita membra ipsa uorare.

§ 28.

ne Tibi dubium eximam, *Cyrill:* L. IX. Adv: Iulian. p. 307. A. (apud quem ea quae sequntur, usque ad illa διόπερ οἱ Πυθαγόρειοι &c. etiam leguntur,) eodem prorsus modo. vocem nostram reddo etiam *Suidae* in κύρβεις —— τοῦ τὰς οὐσίας ὁρίσαντος —— αἱ δὲ κύρβεις οὐσίας εἶχον. Volunt ibi V. D. θυσίας, idque defendi posset e *Schol: Aristoph:* in Nub: 450. sed ibi non simpliciter, ut apud Suidam, dicitur. βραβεύειν notat *pro arbitrio constituere, dispensare* & in universum *gubernare*, quod loquendi genus a distributoribus praemiorum ductum novimus. V. *D'Orvill:* ad *Charit: IV*, 5. & *Reiskium* ad *Polyb:* L. II. p. 140. *Iosepho* pro *dare, tribuere*, frequens esse ostendit *Bossius* Animadv. c. 25.

11. Ἀλλ' ἐκ τῶν καρπῶν ---] Forte ἀλλ' ἐκ τῶν καρπῶν ἕκαςον τὸ παρ' αὐτοῖς τιμώντων *sed suum quibusque numen frugum oblatione cohonestantibus*. REISK.

12. Τοῖς μὲν γὰρ.] *Cyrillus* habet τούτοις. nostro consentit *Eusebius*, qui exscripsit hunc locum usque ad finem paragr: IV. P. E. p. 151. C.

13. Ταύρων δ' &c.] Apud Eus. est ἀκράτοισι Suspicor ἀκρήτοισι apud auctorem fuisse. in tertio versu ἀποῤῥύσαντες ἐέδμεναι. quod ad posteriorem varietatem pertinet, res certa est in excuso: in scripto vero ἀποῤῥαίσαντας ἐέδμεναι. vera enim haec lectio est. Cum vero in Porph. verbis citatis ab Eus: ante Agrigentini poëtae versus, duo discrimina sunt in impresso, manu scriptus non discedit a lectione, quae nunc apud auctorem est. nam ἥ τε φύσις quoque illic legitur, & συνηρέσκετο, non numero multitudinis συνηρέσκοντο. VICTORIUS. Versum hunc priorem laudat etiam Noster supra § 21. & hunc & sequentes habet *Stephan.* in Poës: philos. p. 30. pro ἀκρίτοις ibi etiam *Scalig:* malebat ἀκρήτοις. Apud *Euseb.* est ἀκράτοισι, quod eodem redit, nam η dialecti est. *Viger.* tamen praeoptat ἀκρίτοις, atque sic etiam apud *Cyrillum* l. l. legitur. Suspicabar aliquando ἀκρήτοισι natum fuisse ex ἀῤῥήτοισι.

14. Θυμὸν ἀποῤῥέξαντας —— ἤϊα] Reposueram ἀποῤῥήξαντας & ἠέα. Postea reperi Vigerum in Euseb. idem olim statuisse. VALENT. Pro ἀποῤῥέξαντας leg. est ἀποῤῥέζοντας in praesenti & aut ἐέδμεναι aut ἐδέδμεναι pro ἔδμεναι & hoc pro ἔδεσθαι *edere, comedere, absumere*. pro ἤϊα malim ἤπια, *mollia, suavia, dulcia comestu*. REISK. Cl. *Rhunken:* rescribi volebat Θυμὸν ἀποῤῥήξαντας ἐέδμεναι ἠέα γυῖα. Unice verum crediderim ἀποῤῥαίσαντας, quod apud *Euseb:* inveniebant Viri Docti. Firmat hoc *Cyrillus*, & *Steph.* l. l. Nec omitte Fragm: apud *Eumd:* p. 24.

Θυμὸν ἀποῤῥαίσαντα, φίλας κατὰ σάρκας ἔδουσι. Vid. *Sext: Empir:* IX. Adv. Rhet. p. 580. & ibi *Fabricium*. in *Cod. Bodl.* erat ἀποῤῥέσαντες. Ego tot auctoritatibus munitus, Porphyrio suum restituere non dubitavi. in praecedenti versu pro ἔσκεν *Cyrillus* ἔσχον.

15. Ἐέλμεναι ἤϊα γυῖα.] Pro ἐέλμεναι reposui Iönicum ἐέδμεναι. Ita iubent Auctores statim laudati. ἤϊα damnare non ausim; potest

e-

§ 28. Id quod ex ara quae nunc etiam apud Delum seruatur, uidere licet: quae cum in ea nullum animal offerretur, aut mactaretur, piorum ara nuncupata est. Ita non solum a mactandis animalibus abstinebant, uerum etiam eos qui ipsam dedicauerant, ipsaque utebantur, pietate praeditos esse censuerunt. Iccirco Pythagorei cum huiuscemodi institutionem accepissent, ita toto uitae curriculo ab esu animalium abstinebant Quando uero in sacrificium diis aliquod pro se animal offerebant, ex eo tantum comedere consueuerant, a ceterorum uero degustatione alieni prorsus uiuebant. At non ita nos facimus: sed supra modum repleti in il-

§ 28. [1] Θεωρῆσαι δέ ἐςιν ἐκ τοῦ περὶ Δῆλον ἔτι νῦν σωζομένου βωμοῦ· πρὸς ὃν οὐθενὸς προσαγομένου παρ' αὐτοῖς, οὐδὲ θυομένου ἐπ' ἀυτοῦ ζώου, εὐσεβῶν κέκληται βωμός. οὕτως [2] οὐ μόνως ἀπείχοντο τῶν ζώων θύοντες, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἱδρυσαμένοις τοῦτον, ὁμοίως καὶ τοῖς χρωμένοις αὐτῷ, μετέδοσαν τῆς εὐσεβείας. διόπερ οἱ Πυθαγόρειοι τοῦτο παραδεξάμενοι, κατὰ μὲν τὸν πάντα βίον ἀπείχοντο τῆς ζωοφαγίας. ὅτε δὲ εἰς ἀπαρχήν τι τῶν ζώων ανθ' ἑαυτῶν [3] μερίσειαν τοῖς θεοῖς, τούτου γευσάμενοι μόνον, πρὸς ἀλήθειαν ἄθικτοι τῶν λοιπῶν ὄντες ἔζων· ἀλλ' οὐχ ἡμεῖς· [4] ἐμπιμπλάμε-

enim satis commode per βρώματα explicari. *Suidas* & *Schol: Homer:* Iliad: N. 103. & Odyss: B. 289. modo consulantur.

1. Θεωρῆσαι δέ ἐςιν &c.] Ita recte. male *Florent:* & qui eum sequitur *Lugdun:* θεωρίζαι. *Cyrill: Cod. Meerm.* & *Lips.* nostro consentiunt. De Sacris Deliacis diximus supra § 19. notum est aram illam Apollinis Γενέτορος nunquam victimarum sanguine fuisse inbutam, (adeoque confundi non debet cum ara cornea Apollinis, de qua elegans est disquisitio Clar: H. I: *Arntzen:* Miscell: c. 2.) Pythagoram illam adiisse & coluisse narrat *Iamblich:* 5. & 7. mos quippe illi ἀναιμάκτους βωμοὺς προσκυνεῖν, ut patet ex eodem cap. 24. Mitto *Clem: Alex:* aliosque de ara ista agentes, excitatos *Spanhem:* ad *Callim:* in Apoll. 60. & in Del. 266. *Lomeier:* de Lustrat. 24. & aliis, qui cur εὐσεβῶν, *Piorum*, diceretur abunde condocefaciunt. In illa nempe obferebantur πυροὶ, κριθαὶ, πόπανα ἄνευ πυρὸς, ut e *Diog: Laërt:* novimus, quales ἄπυροι seu ἀναίμακτοι & ab ἐμπύροις diversae plures aliae memorantur arae, de quibus hic dici non debet. Ingeniosa est coniectura Cel: *Michaëlis* Exerc. I. de Vict. cord. & cer. § 30. Pythagoram imitatum fuisse Apollinem Delium, & ad arae eius consuetudines mensae leges conposuisse, quo & sic se Apolline procreatum esse demonstraret.

2. Οὐ μόνως.] Οὐ μόνως est in *Cod. Lips.* paullo melius quam quod in vulgata oratione est. malim tamen οὐ μόνον. Reisk. Scilicet μόνος erat in *edd. Cantabr.* vetustiores consentiunt cum *Cod. Lips.* sed *Cyrill:* οὐ μόνον. *Iamblich:* de Myst. IV, 7. & alii μόνως etiam utuntur.

3. Μερίσειαν τ. θ.] Forte ἀπομερίσειαν, & statim comma promovendum & pone τὴν ἀλήθειαν collocandum. *si verum volumus non comedebant Pythagorei suas victimas, sed delibabant tantummodo.* Reisk. Et sic distinguit *Meerm.*

4. Ἐμπιμπλάμενοι.] *Cod. Bodl:* & *Meerm.* ἐμπιπλάμενοι. Vid. L. I, 46.

μενοι δὲ, εἰς πολλοςὸν ἀφικόμεθα τῆς ἐν τούτοις παρὰ τὸν βίον παρανομίας. καὶ γὰρ οὔτε φόνῳ τοὺς τῶν θεῶν βωμοὺς χραίνειν δεῖ, οὔτε ἁπτέον τοῖς ἀνθρώποις τῆς τοιαύτης τροφῆς, ὡς οὐδὲ τῶν ἰδίων σωμάτων, ἀλλὰ ποιητέον παράγγελμα τῷ παντὶ βίῳ, τὸ ἐν Ἀθήναις ἔτι σωζόμενον.

§ 29. Τὸ γὰρ παλαιὸν, ὡς καὶ πρόσθεν ἐλέγομεν, καρποὺς τοῖς θεοῖς τῶν ἀνθρώπων θυόντων, [1] ζῶα δὲ οὔ, οὔτε εἰς τὴν ἰδίαν [2] τροφὴν καταχρωμένων, λέγεται κοινῆς θυσίας οὔσης Ἀθήνησι [3] Δίομον ἢ Σώπατρόν τινα, τῷ γένει οὐκ ἐγχώριον, γεωργοῦντα δὲ κατὰ τὴν Ἀττικὴν, ἐπεὶ [4] πελάνουτε καὶ τῶν θυημάτων ἐπὶ τῆς τραπέζης ἐναργῶς κειμένων, ἵνα τοῖς θεοῖς ταῦτα θύοι, τῶν [5] βῶον τὶς εἰ-

illegitimam maxime confuetudinem proceffimus. nam neque deorum arae caede imbuendae funt: neque hominibus huiuscemodi cibo, quem ad modum neque propriorum corporum carnibus uefcendum eft. fed documentum uitae illud faciendum, quod adhuc quoque obferuari Athenis folet.

§ 29. Antiquitus enim, ficut fuperius etiam diximus, cum fructus homines diis offerrent, animalia autem neque facrificarent, neque in cibum fumerent, dum publicum quoddam facrum 'Athenis celebraretur, Diomum quendam aut Sopatrum ferunt, qui indigena quidem non erat, fed agros in Attica colebat, quia bos ab opere accedens ad menfam ubi facra puls & caetera libamina repofita erant, ut facrificarentur, alia ex ip-

1. Ζῶα δὲ οὔ.] Vid. quae notavimus ad illa τὰ δὲ, οὔ. L. I, 41.

2. Τροφὴν καταχρωμένων.] Pro fimplici χρᾶσθαι compofito utuntur Graeci, licet paffim videas interpretes perperam per *abuti* dedisfe, uti apud *Paull.* 1 Cor. VII, 31. & alios. Ita *Worthius* ad *Tatian:* p. 6. vid. etiam *Huet:* ad *Origen.* Sel. in Pfalm: p. 528. verum tamen eft, paffim in peiorem fenfum flecti, uti hoc in loco, & alias.

3. Δίομον ἢ Σώπατρον.] Supra § 10. *Diomum* adpellat. *Schol. Ariftoph.* Nub. 979. Βαύλωνα, fed ibi refcribendum Θαύλωνα. Vid. *Suid.* in Βουφόνια & Θαύλων. nomen iam correxerat *Meurf.* Lect. Att: VI. 22.

4. Πελάνου καὶ τῶν θυλημάτων.] Editt: *Lugdun:* & *Cantabr:* dederant θυημάτων. Saepe quidem infolentiorem formam θύημα pervertit librariorum natio, quam egregie adfertam & expofitam vide Clar. *Rhunken:* ad *Tim:* Lex: in Θυήματα. Hic tamen nihil innovandum, omnes enim *codd:* confpirant in θυλήματα. & fic ipfe etiam *Victorius* dedit, fed operarum errorem editorum ignavia non adverterat. De voce ipfa dictum fupra. θυλήματα illa ἐπὶ τῆς τραπέζης erant adpofita. εἰσὶ γὰρ τράπεζαι ἐν τοῖς ἱεροῖς ἐν αἷς τιθέασι τὰ ἐπιφερόμενα, ut inquit *Schol:* Ariftoph. Plut. 678.

5. Βοῶν τὶς εἰσιὼν ἀπ᾽ ἔργου.] *Paufan.* in Attic. p. 43. dicitur fuiffe bos ὃν ἐς τὴν θυσίαν ἑτοιμάσαντες φυλάσσουσιν. Putares facrilegum animal optimo iure fuiffe interfectum. fi vero memineris bovem fuiffe aratorem, ab

ipsis comederat, alia conculcarat, indignatum accurrisse, atque a uicino arrepta securi quae forte acuebatur, bestiam percussisse, cumque bos ex uulnere interiisset, & ipse ira iam sedata animaduertisset, quodnam scelus perpetrasset, boue sepulturae mandato ipsum aiunt uoluntario exilio suscepto ob impietatis crimen in Cretam fugisse. Cum uero siccitas, atque inde frugum sterilitas maxima Atticam inuasisset, publice consulendum oraculum statuerunt. Pythia respondit, exulem qui in Creta esset, ea expiaturum: si & interfectorem puniuissent, & mortuum suscitassent in eodem adipe in quo mortuus fuerat: id

εἰσιὼν ἀπ᾽ ἔργου· τὰ μὲν κατέφαγεν, τὰ δὲ συνεπάτησεν· αὐτὸν δὲ ὑπεραγανακτήσαντα τῷ συμβάντι, [6] πελέκεώς τινος πλησίον ἀκονωμένου, τοῦτον ἁρπάξαντα, πατάξαι τὸν βοῦν. τελευτήσαντος δὲ τοῦ βοὸς, ὡς ἔξω τῆς ὀργῆς καταστὰς, συνεφρόνησεν οἷον ἔργον ἦν εἰργασμένος. τὸν μὲν βοῦν θάπτει. [7] φυγὴν δὲ ἑκούσιον ἀράμενος, ὡς ἠσεβηκὼς, ἔφυγεν εἰς Κρήτην. αὐχμῶν δὲ κατεχόντων καὶ δεινῆς ἀκαρπίας γενομένης, [8] ἐπερωτῶσι κοινῇ τὸν θεόν. ἀνεῖπεν ἡ Πυθία, τὸν ἐν Κρήτῃ φυγάδα ταυτα λύσειν. τόντε φονέα τιμωρησαμένων, καὶ τὸν τεθνεῶτα ἀναστησάντων, ἐν ἧπερ [9] ἀπέθανεν σιάλῳ ὃν ἔ-

ab opere redeuntem, secus existimabis. Notum quam sedulo caverint Athenienses, & alii id ne fieret. Vid. § 31. ἔργον est *opus rusticum*, uti ἐργάζεσθαι dicitur agricola, & bos arator infra § 30. quis non inlustravit?

6. Πελέκεώς τινος.] Forte πέλεκυν, nam ἀκονωμένου non est passivum hic loci, sed medium, *aliquo haud procul inde suum sibi bipennem exacuente.* Reisk.

7. Φυγὴν δὲ ἑκούσιον ἀράμενος.] Ritum inde ortum dicit, quod primus ille qui bovem occiderat aufugisset. quod noto, quia *Pausan.* cum describens addit, τὴν ἐπ᾽ αὐτοῖς λεγομένην αἰτίαν οὐ γράφω. ille ergo e Nostro inlustrandus.

8. Ἐπερωτῶσι —— τὸν θεόν.] Propria locutio de illis, qui *oraculum consulunt.* Simili in calamitate *Diod. III.* c. 59. Καὶ τῆς γῆς ἀκάρπου γενομένης, ἐπερωτησάντων τὸν θεὸν περὶ τῆς τῶν κακῶν ἀπαλλαγῆς. *Ibid.* in Excerpt. p. 550. ἐπὶ ταῖς συμφοραῖς ἐπηρώτα εἰς Δελφούς. *Thuc. I,* 118. Πέμψαντες ἐς Δελφοὺς ἐπηρώτων τὸν θεόν. plura ad manum sunt, quibus nunc non utor.

9. Ἀπεθάνεν σιάλῳ ὃν ἔσεσθαι &c.] Forte ἐν ἧπερ ἀπέθανεν ἐργασίᾳ λῷον ἔσεσθαι. *si mortuum resuscitassent & constituissent eo in opere in quo exspirasset, id profuturum ipsis esse.* Reisk. Oedipo opus est ad explicandum oraculum τοῦ λοξίου. Pro ἀπέθανεν in *Flor. Lugd. Lips.* & *Meerm. Cod.* erat ἀπέθανον, sed quod *Fogeroll.* merito correxerat. Pro ὃν ἔσεσθαι idem restituebat, idque sequebatur *Valent.* ἄλῳ ὀνήσεσθαι, quo in multum me lenocinii deprehendere fateor. sed cum σιάλῳ in omnibus inveniatur, suspicabar ἐν ὥπερ ἀπέθανεν σιάλῳ τοῦτον ἔσεσθαι. *illum fore qui crimen expiaret.* vel τοῦτο ἔσεσθαι, eo modo calamitatem, qua liberari rogaverant, tolli posse. *Abresch:* tentabat, ἐν ὥπερ ἀπέθανεν σιάλῳ ἀλωὴν ἔσεσθαι. vel ἐν ᾗπερ ἀπέθανεν σιδήρῳ ἀλωὴν ἔσεσθαι. vel ἐν ᾗπερ ἀπ. σορῷ ἀλωὴν ἔσ. Quodcunque eligas inerit λοξότης. si prius, cogitandum erit de pinguibus sacrificii epulis, quas bos depopulatus fuerat, quaeque ei mortis caussa exstiterant, foe-

ἔσεσθαι. γευσαμένοις τε τοῦ τεθνεῶτος [10] καὶ μὴ κατασχοῦσιν. ὅθεν ζητήσεως γενομένης καὶ [11] τοῦ Σωπάτρου μετὰ τῆς πράξεως ἀνευρεθέντος, Σώπατρος νομίσας τῆς περὶ αὐτὸν [12] δυσχολίας ἀπαλλαγήσεσθαι [13] ὡς ἐναγοῦς ὄντος, εἰ κοινῇ τοῦτο πράξειαν πάντες, ἔφη πρὸς τοὺς αὐτὸν μετελθόντας, δεῖν κατακοπῆναι βοῦν ὑπὸ τῆς πόλεως. ἀπορούντων δὲ τὶς ὁ πατάξων ἔςαι, παρασχεῖν αὐτοῖς τοῦτο, εἰ πολίτην αὐτὸν ποιησάμεναι καὶ κοινωνήσουσι τοῦ φόνου. συγχωρηθέντων οὖν τούτων, ὡς ἐπανῆλθον ἐπὶ τὴν πόλιν, συνέταξαν οὕτω τὴν πρᾶξιν, ἥπερ καὶ νῦν διαμένει παρ' αὐτοῖς.

§ 30.

id quod erat futurum, si & ex mortuo deguſtaſſent, & non obtinuiſſent. Habita igitur ſuper hac re inquiſitione, & inuento Sopatro, is cum ſe ab eo ſcelere liberatum iri exiſtimaret, ſi id publice omnes agerent, ad eos qui ipſum reducendum uenerant, interficiendum eſſe bouem a ciuitate dixit: cumque illi dubitarent quisnam eſſet futurus, qui pecudi uulnus inferret, ſe id facturum pollicitus eſt, ſi ciuitate donaretur, ita ut participes caedis etiam ipſi efficerentur. Quod ubi conceſſum fuit, reuerſi in urbem, rem ita inſtituerunt, quem ad modum nunc quoque apud ipſos obſeruatur.

§ 30.

foenumque & herbae quibus diſtentus,. ac quibus pinguefiunt boves. *Pinguedinis* autem notio conſtat ex *Hippocr: V. Foeſ:* Oec. V. σίαλος. σιδήρῳ ſi latet in ſyllaba σι, intenderit oraculum, ut ferro ceciderit bos, ita & ferreo quopiam inſtrumento foeno repletum in pedes erigendum. Si σορῷ, indicabitur *pellis*, & ſubiicitur denique eum eſſe comedendum, non, ut fecerat Diomus, terra obruendum. Hoc ſi feciſſent ἀλωὴν ἔσεσθαι. *V. Heſ.* V. Ἀλωή & qui ibi citatur *Schol. Theocr:* Vel denique auctor forte reliquit ἐν ᾗπερ ἀπ. πυάλῳ ἀλωὴν ἐσ. Syntaxis τιμωρησαμένων, καὶ — ἄνας. — γευσαμένοις — καὶ μὴ κατασχοῦσι, videtur eadem ac de qua Diluc: Thuc: Auct. p. 333. Haec Vir Clar: ego in his tricis animi dubius haerere ac fluctuare diutius nolo, quod potis lector eruditus ſibi optet. Pro γευσομένοις autem reſtitui γευσαμένοις, quia ſic *edd.* vetuſtiores ac *codd.* mei omnes iubebant.

10. Καὶ μὴ κατ.] Καὶ τὸν φονέα μὴ κατασχοῦσιν. REISK. καὶ μὴ φονέα κατ. correxerat *Fogerollaeus.*

11. Τοῦ Σωπάτρου μετὰ —] Pro ἀνερευθέντος leg. eſſe cum cod: Lipſ. ἀνευρεθέντος dubium nullum eſt, de μετὰ poſſit dubitari. *Sopatro una cum facinore reperto*, aut *deprebenſo*, facile poteſt efficere hanc ſententiam, & Sopatrum eſſe reum facinoris, & totum facinus quomodo eſſet ordine perpetratum. malim tamen μεταιτίου legi. REISK. Suſtuli turpiſſimum vitium quod occupaverat omnes *edd.* ἀνερευθέντος. recte autem, cum *Lipſienſi, Meermann.* μετὰ *poſt* notare poteſt, quo ſenſu genitivo iunctum & apud Noſtrum, & apud alios occurrit. Vid. *D' Orvill.* ad *Char. III*, 4. Sed nihil obſtat, quo minus ſimpliciter dicat, dum quaerendo eſſent occupati, inventum eſſe Sopatrum.

12. Δυσχολίας.] An δυσχωρίας? *Heſych.* δυχωρία, ςενοχωρία. ſed melius forte in *Lipſ.* & *Meerm.* δυσκολίας, quod coniecerat quoque *Abreſch.* qui adſcripſit locum Pauſaniae p. 57. 70. Habet tamen vulgatum quo ſe tueri poſſit. Vox quidem in Lexicis quae evolvo non invenitur. Sed neque illa habent δύσχολον, cum tamen πικρὸν καὶ δύσχολον iungat *Theophr:* de Odor. p. 545.

13. Ὡς ἐναγοῦς ὄντος.] Aut ὡς ἄγους ὄντος,

quod

§ 30. Aquatrices virgines elegerunt, quae aquam iis ferrent qui securim, & cultrum acuerent. Acuta securi & cultro, alter securim porrexit, alter ea accepta bouem percussit, alius uero iugulauit. Cumque eum excoriassent, ex eius carnibus omnes epulati sunt. Postea uero corio consuto, ac foeno & paleis farto bouem suscitarunt ea forma qua erat, cum uiueret, eique aratrum quasi operanti applicuerunt. Quod ubi factum est, in iudicium caedis omnes conuocarunt, qui actionis eius participes fuerant. cum uero aquatrices in eos qui acuerant, qui acuerant, in eum qui securim tradiderat, is in eum qui iu-

§ 30. [1] Ὑδροφόρους παρθένους κατέλεξαν· αἱ δ' ὕδωρ κομίζουσιν, ὅπως τὸν πέλεκυν καὶ [2] τὴν μάχαιραν ἀκονήσουσιν. ἀκονησάντων δὲ, [3] ἐπέδωκε μὲν τὸν πέλεκυν ἕτερος· ὁ δ' ἐπάταξε τὸν βοῦν, ἄλλος δ' ἔσφαξεν, τῶν δὲ μετὰ ταῦτα δειράντων, ἐγεύσαντο τοῦ βοὸς πάντες. τούτων δὲ πραχθέντων, τὴν μὲν δορὰν τοῦ βοὸς ῥάψαντες καὶ χόρτῳ [4] ἀπογκώσαντες ἐξανέστησαν, ἔχοντα αὐτὸν, ὅπερ καὶ ζῶν ἔσχεν, σχῆμα, καὶ προσέζευξαν ἄροτρον ὡς ἐργαζομένῳ. [5] κρίσιν δὲ ποιούμενοι τοῦ φόνου, πάντας ἐκάλουν εἰς ἀπολογίαν τοὺς τῆς πράξεως κοινωνήσαντας. ὡς δὲ αἱ μὲν ὑδροφόροι τοὺς ἀκονήσαντας αὐτῶν ᾐτιῶντο μᾶλλον, οἱ δὲ ἀκονήσαντες τὸν ἐπιδιδόντα τὸν πέλεκυν, οὗτος δὲ τὸν ἐπισφά-

quod scelus esset, id puta quod commisisset, aut potius ὡς ἐναγὴς ὤν. ob praemissum Σώπατρος νομ. aut ὡς οὐκ ἐναγὴς ὤν. aut quod malim ὡς τοῦ πάντος δημοῦ ἐναγοῦς ὄντος. *quippe toto populo reatum sceleris contracturo.* Reisk.

1. Ὑδροφόρους παρθένους κατελ.] Ὑδροφορεῖν mulierum erat. *Xenoph:* Exp. Cyr. L. IV. p. 330. ὑδροφορούσας γυναῖκας dicit. idem mos in Oriente, ut sacrae tabulae docent, & hodie apud Arabes Scenitas. Confer V. D. ad *Ioan.* Euang. IV, 7. observes passim virginum opus fuisse, uti h. l. *Hom:* Odyss: H. 20. *Athen. XIII*, 6. &c. vocem nostram usitatam ac bonae notae esse ostendit *Hemsterh:* ad *Polluc: VII*, 130.

2. Τὴν μάχαιραν.] Bene *Felic: cultrum* vertit, male alii *gladium*. id huic voci passim accidit, ut cultrum maiorem significet. Adi *Xyl:* ad *Plut:* in Thes. p. 3. & *Alberti* ad *Matth.* Euang. XXVI, 51.

3. Ἐπέδωκε μὲν τ. π.] Potest vulgata defendi. malim tamen ἐπέδωκε μέν τις τὸν πέλεκυν, ἕτερος δὲ ἐπάταξε, aut sic ἐπέδωκαν μὲν τ. π. ἕτερος δ' ἐπατ. Reisk. Ἀποδιδόναι placuit antiquioribus, sed nostrum tamen probum quoque, unde vocabula ista centies confunduntur. Vid. *D'Orvill:* ad *Char: VIII*, 4. huius quoque loci non oblitum. Mox pro τῶν δὲ priores *edd. Lips.* & *Meerm. Cod.* τῶν δή.

4. Ἀπογκώσαντες.] Hac etiam voce *H. Steph:* copiae augeri possunt. Idem est ac si dixisset ἱκανῶς ὀγκώσαντες. ut solet ἀπὸ saepius in conpositis. Ita infra IV, 8. ἀπομαρτυρεῖν. ἀποθαυμάζειν, quo de Clar. *Abresch:* Lect. Aristaenet. p. 290. & alia. mox pro ἔχοντα αὐτὸν, optimo iure *Reisk:* & *Abresch:* malebant ταὐτὸν ὅπερ —— id est τὸ αὐτό.

5. Κρίσιν δὲ.] Adscriptum erat in margine *Cod. Lips.* & *Meerm.* περίεργος κρίσις καὶ παιγνιώδης.

6.

σφάξαντα, καὶ ὁ τοῦτο δράσας τὴν μάχαιραν, [6] καθ' ἧς οὔσης ἀφώνου, τὸν φόνον κατέγνωσαν. ἀπὸ δ' ἐκείνου μέχρι τοῦ νῦν, ἀεὶ τοῖς [7] Διοσπολίοις Ἀθήνησιν ἐν ἀκροπόλει οἱ εἰρημένοι τὸν αὐτὸν τρόπον ποιοῦνται τὴν τοῦ βοὸς θυσίαν. θέντες γὰρ ἐπὶ τῆς [8] χαλκῆς τραπέζης πέλανον καὶ ψαιςὰ, περιελαύνουσι τοὺς [9] καταναμηθέντας βοῦς· ὧν ὁ γευσάμενος κόπτεται. καὶ γένη τῶν ταῦτα δρώντων ἐςὶ νῦν. οἱ μὲν ἀπὸ τοῦ πατάξαντος Σωπάτρου, [10] Βούτυποι καλούμενοι πάντες, οἱ δ' ἀπὸ τοῦ περιελάσαντος, Κεντριάδαι. τοὺς δ' ἀπὸ τοῦ ἐπισφάξαντος, Δαιτροὺς ὀνομάζουσιν, διὰ τὴν ἐκ τῆς κρεανομίας γιγνομένην δαῖτα. πληρώσαντες δὲ τὴν βύρσαν, ὅταν πρὸς τὴν

iugularat: iugulator in cultrum crimen reieciſſet, cultrum qui uoce carebat, caedis condemnarunt. Atque ex eo tempore hucusque in Diipoliis Athenis in arce hoc modo bouis ſacrificium celebrant. Pulte enim & libis in aenea menſa collocatis depaſcentes boues circumagitant: ex quibus qui e menſa deguſtarit, mactant: & familiae eorum qui haec faciunt, nunc etiam ſunt, a Sopatro qui uulnerauit, qui bouicidae appellantur: ab eo qui circumagitauit, ſtimulatores nuncupati: a iugulatore illi quos diuiſores vocant, ex epulo quod ex carnium diuiſione conſtituebatur. Vbi uero corio iam referto in iu-

6. Καθ' ἧς οὔσης ἀφώνου ----] Ordinaria conſtructio poſtulat κατ' αὐτῆς. ſed vulgata bene tamen habet, referrique debet ad illam orationis formam, de qua ad Polyb. p. 117. 5. diſputo. Reisk. Mos notus, ut Athenienſes contra res inanimatas iudicia exercerent, idque Draconis lege, ut ſcribit *Pauſan:* L. VI. p. 364. morem ex hoc facto originem duxiſſe notat *Id.* L. I. p. 53. pertinent huc etiam iudicia in bruta exercita. exempla e ſ. literis, Ictis & aliis peti poſſunt, quae coacervare nolo, quia ſufficiunt quae V. D. obſervarunt ad *Polluc: IX*, 120. & *Kuhn:* ad *Ael:* V. H. VIII, 3.

7. Διοσπολίοις.] Emendandum, ut puto, Διϊπολίοις. ita enim vocabantur hi ludi. verbum frequens apud veteres ſcriptores Graecos. Victorius. Vide quae diximus ſupra ad § 10.

8. Χαλκῆς τραπέζης πέλανον καὶ ψ.] Πέλανον & ψαιςὰ ſaepius iunguntur. diximus ſupra. ritui huic originem dediſſe altare aeneum a Moſe fabricatum putabat *Huet.* Dem. Euang. IV, 3. mihi in his tam ingenioſo eſſe non licet.

9. Καταναμηθέντας βοῦς.] Suſpectum mihi eſt. num καταλεχθέντας, *delectos:* niſi vulgata velit ſignificare, eos fuiſſe certas in claſſes diſpoſitos & coordinatos. Reisk. *Felician:* dedit *depaſcentes.* Νομὴ, νέμειν, κατανέμειν *Pollux VII*, 183. *Diod: Sic: I*, 35. κατανέμεται τόν τε σῖτον, καὶ τὸν χόρτον. & ſic, ſed ſenſu metaphorico, *Plutarch:* in Pericl. p. 171.

10. Βούτυποι καλούμενοι.] Alias Βούτης ὁ τοῖς Διϊπολίοις τὰ βουφόνια δρῶν, ut *Heſych:* loquitur. Idem βουφόνος vocatus. Vid. *Meurſ:* Lect. A. VI, 22. βουτύπος δέ ἐςιν ὁ τοὺς θυομένους βοῦς τῷ πελέκει τύπτων κατὰ τοῦ αὐχένος, ut dicit *Schol: Apoll: Rhod: II*, 91. Confer V. D. ad *Heſych:* in Βούτης. Βουτύπος & Βουφονία.

11.

iudicium est uentum, cultrum in mare proiectum demergunt.

§ 31. Ita neque antiquitus animalia quae uitae hominum adiutricia essent, sanctum erat interficere: & nunc idem facere cauendum est. Et sicut prius ad sacrificia mactare haec pium non erat: ita nunc edendi causa huiuscemodi animalia interficere sanctum non est existimandum. Si uero id ob expiationem erga deos faciendum est, contagio tamen ex corporibus omnis haec est reiicienda: ne alimentum un-

τὴν [11] κρίσιν ἀχθῶσιν, [12] κατεπόντωσαν τὴν μάχαιραν.

§ 31. Οὕτως οὔτε τὸ παλαιὸν ὅσιον ἦν [1] κτείνειν τὰ συνεργὰ τοῖς βίοις ἡμῶν ζῶα, νῦν τε τοῦτο [2] φυλακτέον ἐςὶ πράττειν. καὶ καθάπερ πρότερον, οὐχ ὅσιον ἦν [3] τοῖς ἀνθρώποις ἅπτεσθαι τούτων, οὕτως νῦν τροφῆς χάριν ἅπτεσθαι τῶν ζώων οὐχ ὅσιον ἡγητέον. εἰ δ' ἄρα τοῦτο διὰ τὴν πρὸς τὸ θεῖον [4] ἁγιςείαν ποιητέον. [5] ἀλλ' ὅτι γε τὸ πάθος ἐκ τῶν σωμάτων καθ' ἑαυτὸ πᾶν ἐκπεμπτέον τοῦτο, ἵνα μὴ τὴν τροφὴν

11. Κρίσιν ἀχθῶσιν.] Propria vox de illis qui ad caussam dicendam, vel ad supplicium ducuntur. Latinis id est *ducere*. exempla ubivis obvia. Adi *Staveren:* ad *Nepot:* *XIX*, 4.

12. Κατεπόντωσαν τὴν μάχαιραν.] De iudicio modo diximus. Vocis hac forma utuntur *Herodot:* & alii. saepius καταποντίζειν dicitur. Vid. *D'Orvill:* ad *Charit:* *I*, 5. Rarius multo est illud *Nic: Damasceni* Excerpt: Valesi: p. 445. τοὺς δὲ ἀνθρώπους ---- οἷα ἀθέος ἐπόντωσεν. Confer *Wessel:* ad *Diod:* *XIV*, 112. Mitiori judice utitur bipennis apud *Pausan:* L. I. p. 53. ὁ δὲ πέλεκυς παραυτίκα ἀφείθη κριθείς.

1. Κτείνειν τὰ συνεργὰ &c.] *Socium laboris agrique culturae habemus hoc animal* inquit *Plin:* VIII, 45. γεωργὸς καὶ τῶν ἐν ἀνθρώποις καμάτων κοινωνὸς *Aelianus* V. H. V, 14. Nihil itaque mirum tam sedulo cavisse Athenienses & alios, ne bovem, aratorem in primis, temere mactarent, licet postea id in sacris non adeo rigide semper fuerit observatum. qua de re V. D. ad *Aelian.* Hinc poëtae aureae & argenteae aetatis homines boves comedisse negant, aeneae, vel ut alii ferreae demum aetati id tribuunt. non morabor in re nota. Quod vero in Diipoliis factum dicit Noster, τῷ Ἀπόλλωνι Θηβαῖοι τῷ πολίῳ ταύρους ἔθυον τὸ ἀρχαῖον *Paus:* L. IX. p. 559.

2. Φυλακτέον ἐςὶ πράττειν.] Φυλάττειν est *observare aliquem* vel *aliquid*, ut ne faciat, vel ne fiat, vel etiam ut aliquid faciat, vel fiat. nihil ad vocis inlustrandum usum addo illis quae dudum observata sunt. Vid. modo *D'Orvill:* ad *Char:* *V*, 2. p. 442.

3. Τοῖς ἀνθρ. ----] Τοῖς ἀ. ὁσίας (vel θυσίας vel ἀπαρχῆς) χάριν ἅπτεσθαι τῶν ζώων. REISK. Ἅπτεσθαι est *edere*, *vesci*. dictum est alibi. ἥπτετο τροφῆς *Charit.* *I*, 13. ubi plura Cel. Comment. sed Graeca vox, ut Latina *Tangere*, in genere est *laedere*, *nocere*, tangendo proprie. Vid. V. D. ad I Ioann. V, 18. quo sensu hic commode explicari potest.

4. Ἁγιςείαν.] *Expiationem* dedit *Felician:* infra IV, 8. *Sanctificationem*. vox latissime patet, atque cultum Deorum, & sacrificia etiam conplectitur. dicent *Rittersh:* ad *Porph:* in Vit: Pyth: 6. & *Vales:* ad *Sozomen:* H. E. V. p. 102.

5. Ἀλλ' ὅτι γε ----] Brevis est dictio & abrupta, quae plena ad hanc erit sententiam. ἀλλὰ τοῦτο γε, ἰςέον καὶ τηρητέον, ὅτι ---- aut brevius, ἀλλὰ μέμνησό γε ὅτι ---- REISK.

φὴν ἐξ ὧν οὐ [6] προσῆκε πορiζομένην, σύνοικον ἔχωμεν [7] τὸ βίασμα τοῖς ἰδίοις βίοις. [8] καὶ γὰρ, εἰ μηθὲν ἄλλο, πρός γε τὴν κατ' ἀλλήλων ἐκεχειρίαν, μεγάλα πάντες ὀνηθείημεν ἂν. οἷς γοῦν ἡ αἴσθησις τοῦ τῶν ἀλλοφύλων ἅπτεσθαι ζώων ἀπέκλινεν, τούτων ὁ νοῦς πρόδηλος ἐςὶν ὁμοφύλων ἀφεξόμενος: πάντων μὲν οὖν ἴσως ἦν κράτιςον εὐθὺς [9] λοιπὸν ἀποσχέσθαι. ἐπεὶ δ' ἀναμάρτητος οὐδεὶς, [10] λοιπὸν ἂν ἀκεῖσθαι τοῖς ὕςερον διὰ τῶν καθαρμῶν τὰς πρόσθε περὶ τῆς τροφῆς ἁμαρτίας. τοῦτο δὲ ὁμοίως γένοιτ' ἂν, εἰ [11] πρὸ ὀμμάτων ποιησάμενοι τὸ δεινὸν, ἀ-

unde non conuenit, comparatum uiolentiae nobis mutuo inferendae irritamentum quoddam fit. Nam si nihil aliud res mali in se haberet, illud certe efficeret, ut ad nos mutuo inuadendos promptiores redderemur. Quibus enim sensus ab alienigenis laedendis declinat, eorum mentem a cognatorum iniuria abstinere perspicuum est. Omnium igitur optimum fortasse esset, si statim inposterum abstineremus: quoniam uero qui peccatis careat, est nemo, reliquum est, ut peccata maiorum in cibis sumendis per expiationes saltem posteris relinquantur. Id autem efficeretur, si ante oculos scelere nobis pro-

6. Προσῆκε πορiζομ.] In *Cod. Lipf.* & *Meerm.* προσήκει. centies haec confunduntur. sed inperfectum pro praesenti poni saepe docuerunt Grammatici. Supra in fine § 12. ἣν ἀφαιρεῖσθαι οὐ προσῆκεν. Sic ἀνῆκεν, καθῆκεν & similia, de quibus *D'Orvill:* ad *Char:* L. VIII, 2. p. 670.

7. Τὸ βίασμα.] Pro βίασμα substituerat Gall. interpres μίασμα. Mihi non videtur necessaria mutatio, nolui tamen omittere. Aliis forsan magis placebit. VALENT. Mihi non placet. pisce, quod aiunt, sanius est vulgatum. intelligit adfectum vim inferendi. bene *Felician.*

8. Καὶ γὰρ εἰ &c.] Parum adcurate haec vertit interpres. Pro κατ' ἀλλήλων Amiciss: *Abresch:* restituit κατάλληλον. vox ἐκεχειρία e *Suida* & aliis Lexicographis est notissima. usum eius proprium & inproprium inlustratum dedere V. D. ad *Thucyd: IV*, 58.

9. Λοιπὸν ἀποσχέσθαι.] Λοιπὸν delendum est. post enim locum suum obtinet. REISK.

10. Λοιπὸν ἀνακεῖσθαι ----] Mallem ἀναιρεῖσθαι εἰς ὕςερον. VALENT. Ἀνακεῖσθαι bene habet, modo teneatur non a verbo κεῖσθαι id esse repetendum, sed a verbo ἀκεῖσθαι *sarcire, emendare, mederi, corrigere.* Paulo post περὶ τὴν τροφήν. REISK. Ἀκεῖσθαι & ἰᾶσθαι haud raro sic adhibentur, atque illud hic unice locum invenire debet, firmatque quod sequitur ἄκος, & infra ἀκεῖσθαι ἀδικίαν. Merito ergo *Abresch:* Diluc: Thyc: Auct: p. 390. λοιπὸν ἂν ἀκεῖσθαι. & *Rhunken:* in literis humaniss: emendo ἀκεῖσθαι. ipse § 60. καὶ θ. ἀκεῖσθαι τὴν ἀδικίαν. imitatur, ut passim, Platonem de Rep: II. p. 424. C. θυσίαις τε καὶ ἐπῳδαῖς, εἴτε τι ἀδίκημα —— ἀκεῖσθαι. Platonis locum respexit *Phrynich:* Ms: in notis ad Tim. p. 84. Haec Vir Erudit. Quum itaque ne litera quidem mutaretur, id quod hactenus lectum fuit ἀνακεῖσθαι in duas voces distraxi. *Interpr.* locum non intellexit. Illa περὶ τῆς τροφῆς damnare non ausim. solent Graeci in talibus promiscue uti casu secundo & quarto. Vid: *Abresch:* Diluc: Thuc: Auct: p. 387.

11. Πρὸ ὀμμάτων ποιησάμενοι.] Quod Noster ποιεῖσθαι πρὸ ὀμμάτων, id πρὸ ὀφθαλμῶν τίθεσθαι, &

proposito, miseriam nostram deploraremus una cum Empedocle.

Hei mihi quod fati sors me non ante peremit,
Quam dapibus patres temerassent ora scelestis.

Nam proprio sensu ob peccata ita affici, hominum praesentibus malis remedium aliquod quaerentium est: ut pia & casta sacrificia numini unusquisque offerens cum sanctitate id faciat, & utilitatem a diis consequatur.

§ 32. Prima autem & praecipua utilitas frugum est, ex quibus solis offerendae diis primitiae sunt & terrae etiam quae ipsas produxit. Communis enim ea est & deorum & homi-

ἀνευφημήσαιμεν κατὰ τὸν Ἐμπεδοκλέα λέγοντες,

[12] Οἴμοι, ὅτ' οὐ πρόσθεν με διώλεσε νηλεὲς ἦμαρ,
Πρὶν σχέτλι' ἔργα βορᾶς [13] περὶ χείλεσι μητίσασθαι.

τὸ γὰρ τοῖς ἁμαρτήμασι συναλγεῖν τὴν οἰκείαν αἴσθησιν, [14] εὕρασθαί τι τοῖς ὑπάρχουσι κακοῖς ἄκος ζητούντων βίων· ἵνα καθάπερ [15] ἁγνὰ θύματα τῷ δαιμονίῳ τῶν ἀνθρώπων ἕκαστος ἀπαρχόμενος, τύχῃ τῆς ὁσίας [16] καὶ παρὰ θεῶν ὠφελείας.

§ 32. Πάντων δὲ μάλιστα καὶ πρώτη ἡ τῶν καρπῶν ἐστιν, ἧς καὶ ἀπαρκτέον μόνοις τοῖς θεοῖς καὶ τῇ γῇ, τῇ τούτους ἀναδούσῃ. Κοινὴ γάρ ἐστιν αὕτη καὶ [1] θεῶν καὶ ἀνθρώ-

& πρὸ ὀφθαλμῶν' λαμβάνειν *Polyb.* aliquoties dixit, in illis locis, quae congessit *Raphel.* ad inlustrandum *Paull.* ad Galat. III, 1. Ἀνευφημήσαιμεν bene interpr. *deploraremus.* *Platonis* exemplo ἀνευφημεῖν idem est quod θρηνεῖν. V. *Kuhn:* Ind: ad *Aelian:* V. Hist: in V.

12. Οἴμοι, ὅτ' οὐ &c. Haec quoque non neglexit *Stephan:* in Poës: Phil: p. 30. νηλεὲς ἦμαρ *Homeri* est, Iliad: λ. 484. 587. & N. 514.

13. Περὶ χείλεσι μ.] Περὶ non ad χείλεσι referri debet, sed ad μητίσασθαι. *callide & artificiose committere scelera labiis.* Reisk.

14. Εὕρασθαί τι ---] Aut εὑρίσκεταί τι aut οἷόν τε εὕρασθαί τι. Reisk. Ἐστὶ vel addendum, quod Cl. *Abreschio* placebat, vel subintelligendum est. & nihil opus asterisco, quem ante βίων posuerat *Valent.* modo Porphyrianam construendi rationem cogitemus. τὸ γὰρ ---- est τῶν ζητ. εὑρ. ἄκος τι τοῖς ὑπ. βίων κακοῖς. βίον tamen habent omnes *Codd.* Mscripti. Errorem *Phrynichi* qui εὕρασθαι προπαροξυτόνως per α non dici, sed παροξυτόνως per ε putabat, castigarunt iam alii V. *Albert:* ad Epist: ad Hebr. IX, 12.

15. Ἁγνὰ θύματα.] Opponi haec solent *cruentis.* *Plato* de Leg. VI. p. 875. C. θύματα οὐκ ἦ τοῖς θεοῖσι ζῶα, πέλανοι δὲ καὶ μέλιτι καρποὶ δεδευμένοι, καὶ τοιαῦτα ἄλλα ἁγνὰ θύματα. quae iam occupata, multaque alia eam in rem conducta video a V. D. ad *Polluc: I,* 26.

16. Καὶ παρὰ θεῶν ὠφ.] Immo vero καὶ τῆς παρὰ θ. ω. sic rectius praeferunt *edd.* priores, *Cod. Lips.* & *Meerm.* iidem illi mox pro μόνοις habent μόνης, quasi pertineret ad ὠφελείας.

1. Θεῶν καὶ ἀνθρώπων ἑστία.] Uti γῆ παντοδαπῶν ζώων ἑστία καὶ μήτηρ dicitur *Auctor.* de Mund. p. 20. haec quippe *communis mater omnium mortalium*, ut *Liv. I,* 56. quae sunt notissima.

θρώπων ἑςία, καὶ δεῖ πάντας ἐπὶ ταύτης, ὡς τροφοῦ καὶ μητρὸς ἡμῶν, κλινομένους, ὑμνεῖν καὶ φιλοςοργεῖν ὡς τεκοῦσαν· οὕτως γὰρ τῆς [2] τοῦ βίου καταςροφῆς τυχόντες, πάλιν [3] ἀξιωθείημεν ἂν εἰς οὐρανὸν καὶ τὸ σύμπαν γένος τῶν ἐν οὐρανῷ θεῶν. οὓς νῦν ὁρῶντας τιμᾷν τούτους, ὧν συναίτιοι καρπῶν ἡμῖν εἰσίν, ἀπαρχομένους μὲν τῶν ὑπαρχόντων καρπῶν καὶ πάντας, οὐκ ἀξιόχρεως δ' εἰς τὰ θύειν θεοῖς πάντας ἡμᾶς ἡγουμένους. καθάπερ γὰρ οὐ πᾶν θυτέον αὐτοῖς, οὕτως οὐδ' ὑπὸ παντὸς ἴσως κεχάριςαι τοῖς θεοῖς. τὰ μὲν δὴ κεφάλαια τοῦ μὴ δεῖν θύειν ζῶα, χωρὶς τῶν ἐμβεβλημένων μύθων, ὀλίγων τε τῶν ὑφ' ἡμῶν προσκειμένων καὶ συντετμημένων, ἐςὶ τῶν Θεοφράςου ταῦτα.

minum uesta ac focus. Debemusque omnes in ea utpote nutrice & matre nostra reclinati celebrare ipsam laudibus, & perinde ac parentem amare ac colere. Ita enim uitae commutationem consequuti digni efficeremur, ut rursus in coelum ad uniuersum coelestium deorum coetum nobis aditus pateret. quos nunc suspicientes uenerari his debemus, quos nobis suppeditant fructus, primitiisque eorum omnes colere, non tamen omnes non esse idoneos existimare, qui diis sacrificia obferamus. Quem ad modum enim non omnia sacrificanda diis sunt, ita neque ab omnibus fortasse grata diis sacrificia fieri, arbitrandum est. Summa igitur rationum quod sacrificanda animalia non sint, exceptis fabulis quae interiectae sunt, paucisque a nobis breuiter adiunctis, ex Theophrasto haec est.

§ 33.

2. Τοῦ βίου καταςροφῆς τυχόντες.] *Vitae commutationem* dedit *Felic.* vocatur sic *vitae exitus, mors. Schol. Thuc. II,* 42. καταςροφὴ ὁ θάνατος. *Aelian:* H. V. I, 14. ὅταν ᾖ περὶ τὴν καταςροφὴν τοῦ βίου & IV, 14. καταςρέφειν βίον id dicit III, 4. & sic saepius.

3. Ἀξιωθείημεν ἂν εἰς οὐρανὸν, καὶ τὸ &c.] Forte πάλιν ἀξιωθείημεν ἂν ἀνιέναι εἰς τὸν οὐρανὸν πρὸς τὸ συμπ. —— θεῶν. οὓς νῦν οὐχ ὁρῶντας τιμᾷν δεῖ vel χρὴ τούτοις, ὧν συναίτιοι ἡμῖν εἰσίν. Sic uticunque complanes salebrosum hunc l. *Sic enim fiat; ut redeamus in coelum ad Deorum coelitum universum genus, quos quamquam nunc nondum videmus, decorare tamen debemus iis rebus, quarum effectionem nobiscum participant.* Reisk. Structurae confusio, Nostro fere sollemnis, sensum forte obscuravit. Hoc modo explicari possent. ἀξιωθ. ἂν εἰς οὐρανὸν (pro ἐν οὐρανῷ, nisi ita fuerit, sed ob sequens male habitum) καὶ τιμᾷν πάλιν τὸ συμπ. — οὓς (pro τοὺς ut saepius, nisi sic prius fuerit vel ὡς) νῦν ὁρῶντας (*Valent.* perperam substituerat ὁρῶσι.) τούτοις (ita recte *Fogeroll.* & *Val.* correxerunt scilicet ἡμᾶς τιμᾷν) ὧν καρπ. συν. ἀπαρχ. μὲν καὶ πάντας &c. istud καὶ deest *Cod. Lips. Meerm.* & vetustis *editionibus.* & pro καρπῶν fuerat antea aliud quid in *Lips.*, cuius in locum alia, ut videtur, manus καρπῶν substituit, priore lectione obscurata.

I.

§ 33. Ego uero instituta quae apud singulos inualuerunt, dissoluere non contenderim: non enim de re publica nunc differere mihi propositum est: sed cum leges concedant, sub quibus degimus, ut tenuissimis etiam quibusque, & inanimatis numen ueneremur, quod frugalissimum est, eligentes, & lege civitatis sacrificabimus, & ipsi dabimus operam, ut puri undecunque ad deos accedentes conueniens sacrificium offeramus. Omnino enim si sacrificium primitiarum rationem obtinet, gratiarumque actionum ob ea quae a diis ad usum uitae accepimus: absurdissimum esse uideretur, si nos ab animatis abstinentes diis oblationes ex ipsis faceremus, quippe cum dii deteriores nobis minime sint, ut quibus nos non indigemus, ipsi indigeant. Accedit quod neque sanctum est, ut ex eo cibo primitias offeramus a quo abstinemus. Huiuscemodi enim etiam esse hominum

§ 33. Ἐγὼ δὲ τὰ μὲν κεκρατηκότα παρ' ἑκάςοις νόμιμα λύσων οὐκ ἔρχομαι. οὐ γάρ μοι περὶ πολιτείας νῦν πρόκειται λέγειν. δεδωκότων δὲ τῶν νόμων, ἐν οἷς πολιτευόμεθα, καὶ διὰ τῶν λιτοτάτων καὶ ἀψύχων γεραίρειν τὸ θεῖον, τὸ λιτότατον αἱρούμενοι, νόμῳ τε πόλεως θύσομεν, καὶ αὐτοὶ σπουδάσομεν τὴν [1] προσήκουσαν θυσίαν ποιεῖσθαι, καθαροὶ πανταχόθεν τοῖς θεοῖς προσιόντες. ὅλως δ' εἰ τὸ τῆς θυσίας [2] ἀπαρχῆς ἔχει ἀξίαν, καὶ εὐχαριςίαν ὧν παρὰ θεῶν ἔχομεν εἰς τὰς χρείας, ἀλογώτατον ἂν εἴη αὐτοὺς ἀπεχομένους τῶν ἐμψύχων, τοῖς θεοῖς τούτων ἀπάρχεσθαι. οὔτε γὰρ χείρους ἡμῶν οἱ θεοὶ, [3] ἵνα τούτων αὐτοὶ δέωνται, ἡμῶν μὴ δεομένων, οὔτε ὅσιον ἀπαρχὴν διδόναι, ἧς ἡμεῖς ἀπεχόμεθα, τροφῆς. ἐπεὶ καὶ τὸ ἔθος τοιοῦτο κατειλήφαμεν τῶν ἀν-

1. Προσήκουσαν θυσίαν π. —— προσιόντες.] In Lipf. est τὴν προσηκούσιαν ποιεῖσθαι· πρεσιέναι, de illis qui religionis caussa deos adeunt, frequens est, ut Latinis *adire*, vel *Deos adire* dicam postea.

2. Ἀπ' ἀρχῆς ε. α.] Haec duo vocabula in unum sunt contrahenda, unoque complexu copulanda, ut sit ἀπαρχῆς sacrificium valet oblationem primitiarum. seu vis & sententia sacrificii est haec, ut eo offerendo velimus declarare nos deo rei ab ea acceptae primitias reddere. REISK. Recte *Fel:* sic quoque, ideoque duas voces quae prius legebantur, in unam conflare non dubitavi.

3. Ἵνα τούτων αὐτοὶ δέωνται.] Verum est αὐτοὶ, licet antea legeretur αὐτῶν, quod etiam erat in *cod. Bodl.* & *Meerm.* Pro δέωνται quod etiam est in *Lipf.* & *Meerm.*, antea edebatur δέονται. quod probum quoque, licet praeceptis Grammaticorum repugnet. Sententiam ipsam, Deum donis nostris non indigere, saepe in his libris ingerit. Ingerunt saepe etiam alii. Confer *Kortholt.* ad *Iustin.* apol. I. p. 9.

4.

ἀνθρώπων, ὅτε μὲν οὐχ ἥπτοντο ἐμψύχου βορᾶς, οὐδ' ἀπαρξαμένων ἀπὸ τῶν ζώων. [4] ἀφ' οὗ δέτ' ἐγεύσαντο, καὶ θεοῖς ἀπαρξαμένων. ὥστε καὶ νῦν καθήκει δήπου τὸν ἀποσχόμενον ἐκείνων, ἀπάρχεσθαι [5] ὧν καὶ θιγγάνει.

§ 34. [1] Θύσομεν τοίνυν καὶ ἡμεῖς· ἀλλὰ θύσομεν, ὡς προσήκει, διαφόρους τὰς θυσίας, ὡς ἂν διαφόροις δυνάμεσι προσάγοντες. [2] θεῷ μὲν τῷ ἐπὶ πᾶσιν, ὥς τις ἀνὴρ σοφὸς ἔφη, μηδὲν τῶν αἰσθητῶν, μήτε θυμιῶντες, μήτε ἐπονομάζοντες· οὐδὲν γάρ ἐστιν ἔνυλον, [3] ὃ μὴ τῷ ἀΰλῳ εὐθύς ἐστιν ἀκάθαρτον. [4] διὸ οὐδὲ λόγος τούτῳ, ὁ κατὰ φωνὴν, οἰκεῖος, οὐ-

num consuetudinem deprehendimus: ut quando ex animatis non uescebantur, neque ex ipsis sacra facerent: sed ex eo primitias offerrent, quod comedebant. Qua re etiam nunc conuenit scilicet, ut is qui ab animalibus abstinet, oblationes ex iis faciat, quae attingit.

§ 34. Sacrificabimus igitur etiam nos sed sacrificabimus, sicut decet, diuersa sacrificia, utpote diversis potestatibus offerentes. Deo sane illi qui supra omnes est, quem ad modum sapiens quidam uir inquit, nihil quod sensibile sit, neque suffientes, neque nominantes. Nihil enim materiale est, quod immateriali continuo impurum non sit. Iccirco neque uerbum huic quod uoce exprimitur est accomodatum:

4. Ἀφ' οὗ δέτ' ἐγεύσαντο.] Ἀφ' οὗ δέ γ' ἐγεύσαντο. aut ἀφ' οὗ δ' ἐγεύσαντο. scilicet τῶν ζώων aut τῆς ἐμψύχου βορᾶς. REISK. *Meerm.* ἀφ' οὗ δὲ θεγ:.

5. Ὧν καὶ θιγγάνει.] Θίγω & θιγγάνω peculiariter dicitur de attactu ciborum quos comedas, uti ἅπτεσθαι & γεύεσθαι statim praecedebant, quae tria de cibis inlicitis iungit S. *Paull.* ad Coloss. II, 21. ἅψασθαι & θίγειν noster IV, 17. θιγγάνειν τροφῆς dicit III, 18. θίγειν οὐδὲν κωλύει. *Iulian.* Or. VI. p. 200. D. φαύειν ita apud *Sophocl.* Oed: Tyr: v. 1464.

1. Θύσομεν τοίνυν καὶ &c.] Hisce, usque ad illa τοῖς δὲ αὐτοῦ ἐγγόνοις, utitur *Cyrill:* Adv. Iulian: L. II. p. 60. E. Mox διαφόρους dicit θυσίας, uti passim veteres diversum cultum, pro diversa eorum conditione, Diis praestandum esse iubent. Lege *Iamblich.* de Myst. I, 15. V, 18. &c. δυνάμεις quae dicantur vidimus. § 2.

2. Θεῷ μὲν τῷ &c.] Legas haec & quae sequuntur usque ad finem paragr: etiam apud *Euseb.* P. E. L. IV. p. 149. B. atque iterum usque ad illa τοῖς δὲ αὐτοῦ ἐγγόνοις &c. Dem. Euang. L. III. p. 105. A. de Deorum ordine & dignitate dici hic nihil debet. Confer tamen quae de θεῷ τῷ ἐπὶ πᾶσι monemus ad § 37. In margine *Meerm.* hoc legebatur scholion. Ση. ποίαν προσακτέον θυσίαν τῷ ἐπὶ πᾶσιν θεῷ. Mox pro τῶν αἰσθητῶν *Cyrill.* αἰσθητὸν, sed nostrum firmat *Euseb.* utroque in loco. in altero autem p. 10. θυμιῶντες est θύοντες.

3. Ὃ μὴ τῷ ἀΰλῳ εὐθύς ἐστιν. &c.] Laudat haec Doctiss: R. W. ad inlustranda illa *Hierocl.* in Aur. Carm. p. 29. τί γὰρ τοιούτων προσάξεις ἀπὸ τῶν &c. sed ille scribit ἀΰλῳ. Et sic editur apud *Cyrill:* l. l. semel tibi interpretem Gallicum ridendum propinare debeo, qui vocem nostram L. I, 41. de *fistulis* accipiebat.

4. Διὸ οὐδὲ λόγος τούτῳ ----] *Euseb.* in D. E. διὸ οὐδὲ λόγος αὐτῷ οὐδ' ὁ κατὰ φ. ο. οὐδ' &c. sed in alio loco ut Noster & *Cyrill:* sed hic pro μεμολυσμένος habet μεμιασμένος.

5.

tum : neque quod intrinsecus est, si affectu animae fuerit inquinatum. Sed pura anima purisque de eo notionibus ipsum adoramus. Oportet igitur ut coniuncti cum eo, similesque ipsi effecti nostram ipsorum mentis eleuationem sacram hostiam deo offeramus : quae eadem & hymnus, & salus nostra est. In affectuum igitur uacua animae contemplatione Dei huius sacrificium absoluitur. Prognatis uero ex ipso & intelligibilibus diis uerbis iam etiam expressus hymnus accedit. Vni-

οὐδ᾽ ὃ ἔνδον, ὅταν πάθει ψυχῆς ᾖ μεμολυσμένος· [5] διὰ δὲ σιγῆς καθαρᾶς καὶ τῶν περὶ αὐτοῦ καθαρῶν ἐννοιῶν [6] θρησκεύομεν αὐτόν. δεῖ ἄρα συναφθέντας, καὶ ὁμοιωθέντας αὐτῷ, τὴν αὐτῶν [7] ἀναγωγὴν θυσίαν ἱερὰν προσαγαγεῖν τῷ θεῷ, τὴν αὐτὴν δὲ καὶ ὕμνον οὖσαν καὶ ἡμῶν σωτηρίαν. [8] ἐν ἀπαθεῖ ἄρα τῆς ψυχῆς τοῦδε τοῦ θεοῦ θεωρίᾳ, ἡ θυσία αὕτη τελεῖται. τοῖς δὲ αὐτοῦ ἐγγόνοις, νοητοῖς δὲ θεοῖς, ἤδη καὶ τὴν ἐκ τοῦ λόγου ὑμνῳδίαν προσθετέον. [9] ἀ-

5. Διὰ δὲ σιγῆς καθαρᾶς.] Nota est silentii indicendi formula in sacris veterum. Pythagorei & Aegyptii Deum silentio maxime venerabantur. Vid. *Nostrum* in Antr: Nymph: p. 266. & *Iambl:* Myst: VIII, 3. & cui ignotus illorum Harpocrates ? *Procl:* in Plat: Phil. II, 11. ἀλλὰ σιγῇ τὸ ἄῤῥητον αὐτοῦ καὶ πρὸ τῶν αἰτίων πάντως ἀναιτίως αἴτιον ἀνυμνεῖν. Nescio an e sacro illo silentio inlustrari debeant ea, quae leguntur *Psalmo LXV*, 2. Si iam praeterea obserues huic silentio opponere Nostrum deinceps τὴν ἐκ τοῦ λόγου ὑμνῳδίαν, eodemque modo legi duobus in locis apud *Euseb:* & *Cyrill:* vulgatam lectionem satis adsertam forte iudicabis, licet *Felic:* legerit ψυχῆς, idque *Galeo* ad *Iambl:* Myst: VIII, 3. unice placuerit. Non obstare ea quae *Iambl:* iubet, Myst: VII, 4. συγγενεῖ πρὸς τοὺς θεοὺς λέξει utendum, aut Pythagoreos clara etiam voce fuisse precatos, ut *Clem: Alex:* Strom: L. IV. docet, norunt qui sacrorum rationem intelligunt.

6. Θρησκεύομεν αὐτόν.] Apud Euseb: in IV. a quo omnis hic locus in testimonium vocatur, θρησκεύσωμεν. & in primo quoque seq. pag. ψυχῆς τοῦ θεοῦ δὲ θεωρίᾳ. cum autem in excusis ita legatur scriptus ille non discrepat a lectione auctoris, ut in tribus, quae sequuntur, varietatibus, cum inpresso Euseb: facit in II. enim eiusdem pag. ἐκγόνοις in tertio etiam ἀπαρχὴ recto casu, quod verius puto. itidemque εἰς τὸ εἶναι συνέχει τὴν οὐσίαν, magna varietate, quae mihi probatur. VICTORIUS. *Cyrill:* etiam θρησκεύομεν. sed idem dein δεῖ δὴ ἄρα. Praeceptum est optimum, quod Noster & alii saepe inculcant. Testimonia conduxit R. W. ad *Hierocl:* in Aur: Carm: p. 30. λογικὴν λατρείαν commendare scimus virum divinum, ad Roman. XII, 1.

7. Ἀναγωγήν.] Animorum nostrorum a rebus caducis avocatorum ad divinas atque inmortales translationem. vulgo elevationem cordis ad Deum & abstractionem. REISK. Vid. *Budaeum*, & quae ex illo *Steph:* in Thes: & quae ex h. l. contra *Iambl:* disputat *Galeus* ad V. Myst: 22. *Cyrill:* habet ἀγωγὴν dein προσάγειν, & sic *Euseb:* in P. E. non item in altero loco. Pro ὕμνον οὖσαν *Cyrill:* ὑμνοῦσαν.

8. Ἐν ἀπαθεῖ ἄ. τ. ψ.] Ἐν ἀπαθείᾳ editur apud *Euseb:* in P. E. longius abit in D. E. ubi est ἐν ἀπαθείᾳ ἀρετῆς ψυχῆς. quae hinc sunt corrigenda. Sunt etiam similia huic loco quae leguntur ibid. P. E. L. III. p. 122. C. Mox τοῦ ante θεοῦ nec *Euseb:* nec *Cyrill:* nec

[9] ἀπαρχῆς γὰρ ἑκάςῳ, ὧν δέδωκεν, ἡ θυσία, καὶ δὶ ὧν ἡμῶν τρέφει, καὶ εἰς τὸ εἶναι συνέχει εἰς τὴν θυσίαν. ὡς οὖν γέωργὸς [10] δραγμάτων ἀπάρχεται καὶ τῶν ἀκροδρύων, οὕτως ἡμεῖς ἀπαρξόμεθα αὐτοῖς [11] ἐννοιῶν καὶ τῶν περὶ αὐτῶν καλῶν, [12] εὐχαριςοῦντες ὧν ἡμῖν δεδώκασι τὴν θεωρίαν, καὶ ὅτι ἡμᾶς διὰ τῆς αὐτῶν θέας ἀληθινῶς τρέφουσι, συνόντες καὶ φαινόμενοι καὶ τῇ ἡμετέρᾳ σωτηρίᾳ ἐπιλάμποντες.

§ 35. Νῦν δὲ τοῦτο μὲν ποιεῖν ὄκνουσι καὶ πολλοὶ τῶν φιλοσοφεῖν ἐσπουδακότων· [1] δοξοποιοῦντες δὲ μᾶλλον ἢ τὸ θεῖον τιμῶντες, περὶ τὰ [2] ἀφιδρύματα ςρέφονται, οὐδὲ τῇ ἀπαντητέον ἢ μὴ ἐπεσκεμμένοι, οὐδὲ παρὰ τῶν θεοσόφων μαθεῖν σπουδά-

Vnicuique enim ex iis quae dedit, facrificium offertur, & ex quibus nos nutrit, & conferuat. Sicut igitur agricola ex manipulis frugum, & baccis primitias offert: ita nos notiones de ipfis & uerba obferemus, gratias agentes, quod contemplationem nobis tradiderint. quodque nos fui fpectatione nobifcum uerfando & apparendo, & falutem noftram illuftrando reuera nutriant.

§ 35. Nunc uero hoc facere etiam multi recufant ex iis qui philofophiae ftuduerunt: fed gloriam potius fectantes, quam numen colentes, circa ftatuas deuoluuntur: neque ulla habita confideratione quo deueniendum ipfis aut fit, aut non fit: neque ullo ftudio ad-

nec *Cod. Lipf.* agnofcunt. dein Euf: ἐκγόνοις de qua voce vide ad § 9.

9. Ἀπαρχῆς γὰρ ἑκάςῳ.] Totus hic locus ita apud Eufeb: Praep: L. IV. c. 12. legitur. ἀπαρχὴ γὰρ ἑκάςῳ, ὧν δέδωκεν ἡ θυσία, καὶ δι' ὧν ἡμῶν τρέφει, καὶ εἰς τὸ εἶναι συνέχει τὴν οὐσίαν. Senfus idem eft cum eo, quem verba, ut a me in Porph. emendata prae fe ferunt. VALENT. Recte ἀπαρχὴ apud *Eufeb:* atque inde Nofter emendandus. & fic etiam in illis quae fequuntur, ut bene a *Victor.* & *Valent.* animadverfum. Pofterius εἰς itaque delendum, quod etiam non habebat *Meerm.* fed eadem tamen ut videtur, quae cetera manus fuperfcripferat. & pro θυσίαν refcribendum οὐσίαν, quae voces faepe confunduntur. Vide ad § 27.

10. Δραγμάτων ἀπ. καὶ ἀκροδρύων.] Ἀκρόδρυα quae fuerint, diximus fupra I, 46. Bene illis iungit δράγματα, qua de re *Viger:* ad *Eufeb:* P. E. p. 10.

11. Ἐννοιῶν καὶ τῶν.] Forte ἐννοίας τῶν περὶ αὐτοὺς καλῶν. καὶ non eft in Lipf. REISK.

12. Εὐχαριςοῦντες.] Nihil novarunt N. T. Scriptores, qui verbi iftius ufum toties admiferunt *Artemid: IV,* 3. καὶ θύε καὶ εὐχαρίςει. & 13. οἱ πένητες εὐχαριςοῦσι τοῖς θεοῖς. Alia dabit ὁ πάνυ *Weffeling:* ad *Diod: XX,* 34. fruftra tamen in veterum Atticorum fcriptis quaeri, notat *Pierfon:* ad Herod: Phil: p. 441. Paullo poft in *Cod. Lipf.* eft συνόντες τε καὶ. haud male.

1. Δοξοποιοῦντες δὲ.] An δοξοκοποῦντες; qua voce utitur etiam fupra I, 38. ubi vide. Sed *codd.* omnes & interpr. in vulgatam confentiunt. Lexica ignorant, fed eius conpofito utitur *Polyb:* ad cuius Excerpt. p. 607. videatur *Reiskius.*

2. Ἀφιδρύματα ςρέφονται.] Ἀφιδρύματα τὰ τῶν θεῶν ἀγάλματα exponit. *Suidas Hefych:* Ἀ-

adhibito, ut quousque & quantum hac in re esset procedendum a diuinarum rerum sapientia praeditis discerent. Sed nos cum istis nihil contendemus: neque quicpiam huiusmodi dignoscere studebimus: sed sanctos & ueteres imitati, plurimum diis ex contemplatione offeremus, quam nobis tradiderunt, quaque ad ueram salutem consequendam maxime indigemus.

§ 36. Ac Pythagorei quidem in numerorum & linearum studio uersantes ex his plurimum diis consecrabant: cum certum quendam numerum Mineruam, alium Dianam, alium item Apollinem appellarent: nec non iustitiae alium, alium temperantiae nomine nuncuparent: & simili modo in figuris quoque * & descriptionibus uteren-

δάσαντες, ἄχρι τινὸς καὶ πόσου κἀνταῦθα παραβλητέον. ἀλλ' ἡμεῖς οὐδὲν διοισόμεσθα τούτοις, [3] μή πη δὲ καὶ αὐτοὶ τοιοῦτο σπουδάσομεν διαγιγνώσκειν, καὶ τοὺς ὁσίους καὶ παλαιοὺς ἐκμιμησόμεθα, τὸ πλέον ἀπαρχόμενοι ἐκ τῆς θεωρίας, ἧς ἡμῖν αὐτοὶ δεδώκασιν, καὶ ἧς ἐν χρείᾳ πρὸς τὴν ὄντως σωτηρίαν καθεστήκαμεν.

§ 36. [1] Οἱ γοῦν Πυθαγόρειοι περὶ τοὺς ἀριθμοὺς καὶ τὰς γραμμὰς σπουδάζοντες, ἀπὸ τούτων τὸ πλέον τοῖς θεοῖς ἀπήρχοντο, τὸν μέν τινα ἀριθμὸν, Ἀθηνᾶν καλοῦντες, τὸν δέ τινα, Ἄρτεμιν· ὥσπερ αὖ ἄλλον, Ἀπόλλωνα· καὶ πάλιν, ἄλλον μὲν, δικαιοσύνην, ἄλλον δὲ, σωφροσύνην. καὶ ἐπὶ τῶν διαγραμμά-

* Ἀφίδρυμα ἱερὸν. vulgo pro quovis simulacro usurpatur, sed proprie quid sit, pulcre docebat Clar: *Wesseling:* ad *Diod: XI*, 49. Mox pro ἄχρι τινὸς melius *Lips.* & *Meerm.* ἀ. τίνος.

3. Μή πη δὲ καὶ αὐτοὶ ——] Καὶ deest Lips. haud scio an recte in μή πη videtur λοιπὸν latere, quo admisso haec existet sententia ἀλλ' ἡμεῖς οὐδ. δ. τ. λοιπὸν δὲ αὐτοὶ σπουδάσομεν τὸ τοιοῦτο διὰ καὶ —— *Nos autem illos nil morabimur, quin potius iam nunc* (i. e. τὸ λοιπὸν) *studebimus ipsi hanc rem plane discernere, virosque illos sanctos, quos vetustissima hominum aetas tulit, imitabimur.* τὸ τοιοῦτο quod hic appellat, videtur esse quaestio de sacrificio eius modi deligendo, quod cum deo omnium supremo, tum numinibus inferioribus gratum acceptumque sit. Reisk. Clar: *Abresch:* explicabat τοιοῦτον (sic est in *edd.* prioribus & *Lips. Cod.*) nempe ὀκνῶμεν μαθεῖν, distinctione maxima posita post τοιοῦτον, commate post διαγινώσκειν. *Valent.* legebat εἴπῃ δὲ καὶ αὐτοὶ, sed spurium illud εἰ expunxi.

1. Οἱ γοῦν Πυθαγόρειοι.] De numeris vid. *Iamblich:* vit. Pyth: c. 28. & *P. Bungum* de Numerorum mysteriis cap. 3. Valent. Veteres illi Philosophi qui morum praecepta tradebant, aliis simul artibus se commendabant, Peripatetici animantium ac plantarum historia, geometriae studio Platonici, numerorum & concentuum Pythagorici. Immo teste Theodorit:,, Pythagoras summum bonum in perfecta numerorum scientia collocabat. sed haec satis superque a Viris D. ad Nostrum vit. Pyth: 50. & alibi sunt excussa. Quod vero dicit numeros divinis adpellationibus ornatos fuisse, id explicabit *Plut:* T. II. p. 381. E. οἱ δὲ Πυθαγόρειοι καὶ ἀριθμοὺς καὶ σχήματα θεῶν ἐκόσμησαν προσηγορίαις. τὰ μὲν γὰρ

μάτων ὁμοίως. καὶ οὕτως ἠρέσκοντο τοῖς θεοῖς ταῖς τοιαύταις ἀπαρχαῖς, ὡς καὶ [2] τυγχάνειν, αὐτῶν καλοῦντας ἕκαςον τοῖς ἀναθήμασιν, καὶ κεχρῆσθαι πολλάκις πρὸς μαντείαν, καὶ εἴ τινος πρὸς ἐξέτασιν δέοιντο. [3] θεοῖς γε μὴν τοῖς ἐντὸς οὐρανοῦ, πλανωμένοις τε καὶ ἀπλανέσιν, ὧν ἡγεῖσθαι θετέον ἥλιον πάντων, [4] σελήνην τε δευτέραν, [5] πῦρ τε ἤδη ξυγγενὲς ἀνάπτοιμεν ἂν, ἅτε φησὶν ὁ θεολόγος, ποιήσωμεν. φησὶ δὲ ἔμψυχον οὗτος θύειν μηδὲ ἕν, ἀλλ' ἄχρις ἀλφίτων, καὶ μέλιτος, καὶ τῶν ἐκ γῆς ἀκροδρύων, τῶν τε ἄλλων ἀνθέων ἀ-

πάρ-

rentur. atque adeo huiuſcemodi primitiis diis erant accepti, ut eorum praeſentia ſuis quemque dedicationibus inuocando fruerentur, & ad uaticinium ſaepe ipſorum ope uterentur, & ſi qua alia in re opus inquiſitione erat. Diis uero qui intus in ipſo coelo ſunt, tam errantibus, quam non errantibus, inter quos principatum obtinere primum ſolem, deinde lunam cenſendum eſt, ignem etiam ipſis cognatum accendere iam licet, ſi modo ea quae inquit Theologus etiam fecerimus. Inquit autem animatum nullum eſſe ſacrificandum ſed usque ad farinam & mel, & ex terra o-

ri-

γὰρ —— ἐκάλουν Ἀθηνᾶν &c. & p. 354. E. δοκῶ. ---- τὴν μονάδα ὀνομάζειν Ἀπόλλωνα, δυάδα τὴν Ἄρτεμιν, Ἀθηνᾶν δὲ τὴν ἑβδομάδα.

2. Τυγχάνειν αὐτῶν ἀναθήμασιν.] Conjicio legendum ὀνόμασιν. Euſeb: Praep: Euang: v. 8. Valent. ἀναθήμασι bene habet, iis aut numeris appellandis, aut figuris ſeu deſcriptionibus linearibus, quas ei deo, quem identidem invocarent, conſecraſſent. In τυγχάνειν ſubauditur κλυόντων, aut ὑπακουόντων, aut φιλίων, aut ſimile quid. Reisk. Cel: *Abreſch:* coniiciebat ἀνακλήμασι *compellationibus. Suid:* ἀνάκλησις. προσφώνησις. Bene *idem* τυγχάνειν θεῶν nempe ἱλέων. Diluc: Thuc: p. 19. & ſic 167. *Aeſchyl:* in Suppl: μὴ τυχεῖν θεῶν ὀλυμπίων.

3. Θεοῖς γε μὴν τοῖς ἐντὸς οὐρανοῦ πλανωμένοις &c.] *Lipſ.* ἐν τῷ οὐρανῷ. Pertinent haec ad Theologiam Pythagorae, quae eadem cum Aegyptiorum doctrina. Ille ἥλιον, σελήνην, καὶ τοὺς ἄλλους ἀςέρας pro diis habebat, qui omnes νοερὰ ζῶα καὶ θεοί. eorumque τὸ ὅλον ἐξ ἀσωμάτων καὶ σώματος conſtare dicit *Hierocl:* ad cuius Comm: in Aur: Carm: p: 284. vid: R. W. *Plato* etiam divinitates diſtinxiſſe dicitur in θεὸν ἀγέννητον καὶ τοὺς εἰς κόσμον τοῦ οὐρανοῦ γεγονότας, τούς τε πλανήτας καὶ ἀπλανεῖς. vid: *Cuper:* Obſ: III, 16. *Galeum* ad *Iambl:* Myſt: I, 17. & alios.

4. Σελήνην τε δευτέραν.] Forte δευτερεύειν. aut δευτέραν εἶναι. Reisk. *Meerm.* σελήνην δευτέραν, omiſſo τε.

5. Πῦρ τε ἤδη συγγενὲς.] Forte ᾗ δεῖ *qua par eſt.* ſed nil affirmo. proxima inſequentia videntur vitio carere. ignem ſoli & lunae & aſtris, ut natura cognatum, qua par eſt, accendemus, & illa faciemus quae praecipit Theologus. *Plotinus*, ni fallor, aut *Plato.* ſed ille potius. Reisk. Pro ἀνάπτοιμεν ſine neceſſitate *Valent.* reſcripſerat ἀναπτόμενοι. Sententiam Theologi quam ſubiungit, ſaepe obviam habemus. Apud *Platon:* de Leg. VI. p. 875. C. & ceteros. Pythagoram & alios ea docuiſſe ſaepe iam videmus. Notum eſt huius ſymbolum μὴ θύειν ἄτερ ἀλφίτων. quod cum Iudaeorum dicto *absque farina lex non eſt* conponit *Lomeier:* de Luſtr: c. 24.

6.

rientes fructus, floresque in primitiis esse procedendum, neque a cruentato foco, inquit, ignis existat: & quaecunque ille subiungit. Quid enim opus est, ut inde ea omnia huc transscribamus? Nouit autem qui curam pietatis aliquam habet, diis quidem nullum animatum sacrificari debere, sed daemonibus & aliis siue bonis, siue malis: ad quosque his sacrificare, & quousque ipsis indigentes pertineat. Sed mihi quidem caetera silentio inuoluantur. Quae uero nonnulli Platonici euulgarunt, ea in medium intelligentibus ad propositae rei ex-

πάρχεσθαι. [6] *μὴ δὲ ἀφ' ἡμαγμένης ἐσχάρας ἔσω τὸ πῦρ, καὶ ὅσα φησὶν ἐκεῖνος. τί γὰρ δεῖ μεταγράφειν ταῦτα;* [7] *οἶδεν δὲ ὅτι εὐσεβείας φροντίζων, ὡς θεοῖς μὲν οὐ θύεται ἔμψυχον οὐδέν· δαίμοσι δὲ καὶ ἄλλοις ἤτοι ἀγαθοῖς, ἢ καὶ φαύλοις. καὶ τίνων τὸ θύειν τούτοις·* [8] *καὶ τῶν ἄχρι τίνος αὐτοῦ δεομένων. ἐμοὶ δὲ τὰ μὲν ἄλλα* [9] *εὔςομα κείσθω.* [10] *ἃ δ' οὖν τῶν Πλατονικῶν τινες ἐδημοσίευσαν, ταῦτα ἀνὰ μέσον* [11] *παρατιθέντα, τοῖς εὐξυνέ-*

6. Μὴ δὲ ἀφ' ἡμαγμένης ἐσχάρας.] De ara Pythagorae incruenta supra diximus. *ἐσχάρα* quid proprie sit, doceant Grammatici. *Alb:* ad *Hesych:* in V. *Valkenarius* Anim: ad Ammon: I, 11. *Schol:* ad *Eurip:* Phoenis: 647. cum nota Viri Elegantissimi, affatim de ea agunt. Pro *ἀφ'* *Valent.* *ἐφ'* & pro *ἔσω* correxerat *ἐςὶ.* utrumque male.

7. Οἶδεν δὲ ὅτι εὐσ. φ.] Tribus versibus qui sequuntur tres scripturae varietates apud eundem, qui ipsos in quarto adducit, inueniuntur. eas huic lectioni censeo praeferendas. primum enim *ὁ τῆς εὐσ.* illic legitur: nec tamen non scriptus noster in hoc ab excuso discrepat, & quasi se ad auctoris lectionem adplicat, quamvis perturbatus ille hac parte manifesto sit, ita enim habet: *οἶδε δὲ ὅτι ὅταν εὐσεβείας.* infra *δαίμοσι δὲ, ἀλλ' ἤτοι ἀγαθοῖς.* in extremo vero *αὐτῶν δεομένων.* Victorius. V. *Euseb:* IV. P. E. p. 153. C. ubi *Vigerus* nostrum *ὅτι* probari posse scribit, pro *ἅτε δή.* sed illud quod est in *Euseb:* unice est verum, nam & sic est in *Cod. Lips.* Illis *οὐ θεοῖς θύεται, δαίμοσι δὲ,* bene adscripserat *Abresch:* haec *Apostoli* I ad Cor. X, 20. *ἀλλ' ὅτι ἃ θύει τὰ ἔθνη, δαιμονίοις θύει, καὶ οὐ θεῷ.* vide & quae Noster infra § 58. illa *καὶ ἄλλοις* concoquere nequeo. Recte *Euseb:* vitiose *τὰ* in *μεταγράφειν* exciderat *Meerm.*

8. Καὶ τῶν ἄχρι —] Haec non expedio. sententia videtur postulare *καὶ ἄχρι τίνος προβαίνειν δεῖ τοὺς αὐτῶν δεομένους.* *& quo ad progredi deceat eos, qui eorum ope egeant.* Reisk. Caussam dixit *Victorius.* *αὐτοῦ* quidem stare posset, nempe *θύειν.* maior tamen mihi *Eusebii* fides. Confer ibi *Viger:* qui malebat, *καὶ ἄχρι τίνος, τῶν αὐτῶν δεομένων.* norat enim Theologus, non modo quorum esset illis sacrificare, sed etiam *ἄχρι τίνος,* scilicet *τὸ θύειν ἐςίν.* quatenus progredi sacrificando debeant.

9. Εὔςομα κείσθω.] Scholion marginale *Meerm.* *ἰωνικῶς ἀντὶ εὔφημα, καὶ εὐςομεῖν ἀντὶ τοῦ εὐφημεῖν λέγουσι.* Habemus *εὔςομά μοι κείσθω καθ' Ἡρόδοτον* apud *Plut:* unde excerpsit *Theodor:* Serm: de Orac: p. 625. & saepe apud alios, fuit enim paroemiae instar. V. D. ad *Mag: Thom:* in Εὐςομεῖν, & *Wessel:* ad *Herod:* II, 171. affatim dixerunt.

10. Ἃ δ' οὖν τῶν Πλατονικῶν &c.] Haec usque ad illa sequentis paragr: *λοιπὸν οὖν ἡμῖν* &c. in sua transtulit *Cyrill:* Adv: Iulian: L. IX. p. 311. nisi quod omittat quaedam. Ille pro *ἀνὰ μέσον* habet *ἀνεμέσητον,* sed consentit in *μηνύειν,* pro quo vel *μηνύει,* vel, ut *Reiskio* placebat, *μηνύσει* aut *μηνύειν δύναται* dicendum fuisset, nisi breviloquentia haec sit Porphyriana. *παρ.* — *μην.* scil: *δεῖ* &c.

11. Παρατιθέντα.] Forte *παρατεθέντα.* Reisk.

τοις μηνύειν τὰ προκείμενα· λέγουσι δὲ ὧδε.

§ 37. [1] Ὁ μὲν πρῶτος θεὸς ἀσώματός τε ὢν καὶ ἀκίνητος καὶ ἀμέριστος, καὶ [2] οὐδὲ ἔν τινι ὤν, οὔτε ἐνδεδεμένος εἰς ἑαυτὸν, χρήζει οὐδενὸς τῶν ἔξωθεν, ὥσπερ εἴρηται· οὐ μὴν οὐδ' ἡ τοῦ κόσμου ψυχή· ἔχουσα μὲν τὸ τριχῇ διαστατὸν καὶ αὐτοκίνητον ἐκ φύσεως, προαιρεῖσθαι δὲ πεφυκυῖα τοῦ καλῶς καὶ εὐτάκτως κινεῖσθαι καὶ κινεῖν τὸ σῶμα τοῦ κόσμου κατὰ τοὺς ἀρίστους λόγους. δέδεκται δὲ τὸ σῶμα εἰς ἑαυτὴν καὶ περιείληφε, καίπερ ἀσώματος οὖσα καὶ παντὸς πάθους ἀμέτοχος. [3] τοῖς τε λοιποῖς θεοῖς, τῷ τε κόσμῳ, καὶ τοῖς ἀπλανέσι καί πλανωμένοις, ἔκτε ψυχῆς καὶ σώματος οὖσιν ὁρατοῖς ἀντευχαριστητέον τὸν εἰρημένον τρόπον, διὰ τῶν θυσιῶν τῶν ἀψύχων. λοιπὸν οὖν ἡμῖν ἐστι τὸ τῶν ἀοράτων πλῆθος, οὓς

explicationem mihi esse proferenda censeo. dicunt autem illi hunc in modum.

§ 37. Primus quidem deus cum incorporeus sit, & immobilis, & indiuisibilis, & neque in aliquo sit, neque in se ipsum deuinctus, nulla extrinsecus re indiget, quemadmodum dictum est. Quin neque ipsa mundi anima externa re aliqua eget: cum illud in se habeat, ut & tribus dimensionibus absoluatur atque ex sese naturaliter moueatur: & natura proponat atque eligat bene & ordinate moueri mouere mundi corpus optimis rationibus, corpusque in se ipsum admiserit, & complexa sit, licet ipsa incorporea & affectionis omnis expers habeatur. Reliquis autem diis, mundo, & errantibus & non errantibus, qui ex anima & corpore constant, uisibilesque dii sunt, inanimatis sacrificiis eo modo quo dictum est, agi gratiae debent. Reliqua est inuisibilium multitudo, quos

1. Ὁ μὲν πρῶτος θεὸς ἀσώμ. &c.] Hic est quem vocant τὸν ἐπὶ πᾶσι πρῶτον τε ὄντα καὶ πάντων πατέρα καὶ βασιλέα. Plato adpellat μέγιστον τῶν θεῶν, & τὸν τοῦ παντὸς κυβερνήτην καὶ μέγιστον δαίμονα. cui alii minoris ordinis dii ac daemones substituuntur. Vide quae e veterum Graecorum Theologia hac in caussa disputat *Euseb:* P. E. L. III. p. 141. de Daemonum natura, distinctionibus, officiis & fraudibus, de quibus Noster prolixe, nihil dico, quia a multis dictum est. thesauri seu horrea illa cuilibet patent, ideoque compilari non debent. Praeeuntem habuerunt Platonem. Vid: *Gal:* ad *Iambl:* Myst: I, 5. & II, 1. & *Cuper:* Obs: III, 16.

2. Οὐδὲ — οὔτε.] Centum mihi exempla ad manum sunt, in quibus variatur in his particulis & modo οὐδὲ, οὔτε, modo οὔτε οὐδὲ dicitur. eadem ratio in μηδὲ & μήτε. Satisfacient illa, quae notat *D'Orvill:* ad *Char: VIII*, 8. Paullo post pro τοῦ καλῶς bene correxerat *Valent.* τὸ καλῶς.

3. Τοῖς τε λοιποῖς θεοῖς.] Lego τοῖς δὲ λ. θ. Fideiussores habeo *Cyrillum*, *Lips.* & *Meerm. Cod.* & mox ex eodem *Cyrill:* ἀντευχαριστέον.

4.

quos daemonas indistinctos Plato dixit. Ex his autem illi qui nominati ab hominibus sunt apud singulos honores diis aequales, & reliquum cultum consequuntur: qui uero plerumque non ad modum nominati sunt, a nonnullis per uicos, uel aliquas ciuitates & nomen & uenerationem occulte nanciscuntur. Caetera multitudo communi daemonum nomine nuncupatur. De omnibus autem persuasum homines id habent, eos si irati fuerint, quia negligantur, & instituto cultu defraudentur, laesionem esse illaturos: contra benefacturos iis qui uotis, & supplicationibus, & sacrificiis, aliisque huiusmodi eos sibi propitios reddiderint.

§ 38. Sed cum de ipsis confusa notitia sit in multamque calumniam abeat, naturam eorum oratione distingua-

οὓς [4] δαίμονας ἀδιαςόλως εἴρηκε Πλάτων. τούτων δὲ, οἱ μὲν κατονομασθέντες ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, παρ' ἑκάςοις τυγχάνουσι [5] τιμῶντ' ἰσοθέων καὶ τῆς ἄλλης θεραπείας, οἱ δὲ ὡς τὸ πολὺ μὲν, οὐ πάνυ τι κατωνομάσθησαν, ὑπ' ἐνίων δὲ κατὰ κώμας ἤ τινας πόλεις ὀνόματός τε καὶ θρησκείας ἀφανῶς τυγχάνουσι. [6] τὸ δὲ ἄλλο πλῆθος, οὕτω μὲν κοινῶς προσαγορεύεται τῷ τῶν δαιμόνων ὀνόματι. πεῖσμα δὲ περὶ πάντων τοιοῦτόν ἐςιν· ὡς ἄρα καὶ βλάπτοιεν εἰ χολωθεῖεν ἐπὶ τῷ παρορᾶσθαι καὶ μὴ τυγχάνειν τῆς νενομισμένης θεραπείας, καὶ πάλιν εὐεργετοῖεν ἂν [7] ταῖς εὐχαῖς τε αὐτοὺς καὶ λιτανείαις, θυσίαις τε καὶ τοῖς ἀκολούθοις ἐξευμενιζομένους.

§ 38. Συγκεχυμένης δὲ τῆς περὶ αὐτῶν ἐννοίας, καὶ εἰς πολλὴν διαβολὴν χωρούσης, ἀναγκαῖον διαςεῖ-

4. *Δαίμονας ἀδιαςόλως εἴρηκε Π.*] *Δαίμονας ἰδιοςόλους* legebat *Fogeroll:* & *G. Cuper:*, Obs. III, 16. *ἰδιόςολος* quippe dicitur, qui ad aliquam rem peculiarem tutandam agendamve missus est. *ἀδιαςόλους Felic:* & *M. Ficin:* legisse videntur: uterque enim *indistinctos* dedit. Mihi itaque contra codicum fidem nihil tentandum est. Dicit Platonem in genere, seu indiscriminatim Daemonas vocare illos, qui a Diis quos recensuerat distinguuntur, idque verum esse statim vidimus. Firmant illa quae sequuntur: *τὸ δὲ ἄλλο πλῆθος, οὕτω μὲν κοινῶς προσαγορεύεται τῷ τῶν δαιμόνων ὀνόματι.*

5. *Τιμῶντ' ἰσοθέων.*] Sic *τιμαὶ ἰσόθεοι* apud *Diod: Sic:* I, 90. & alios. diligentissime loquendi genus inlustarunt V. D. ad *Paull:* ad Philipp. II, 6. Non tamen significare semper honores per omnia divinis pares, ut in illo *Menandr:* Fragm: p. 238.

Νόμος γονεῦσιν ἰσοθέους τιμὰς νέμειν

ibi observat Vir Erud.

6. *Τὸ δὲ ἄλλο πλ.*] In *Lips.* desideratur *δὲ*, & mox pro *δαιμόνων* scribitur *μόνων*. utrumque vitiose.

7. *Ταῖς εὐχαῖς.*] Lege *τοὺς*. quod *τοὺς* cave ad *αὐτοὺς* referas, redit enim ad *ἐξευμενιζομένους*. Reisk. Ita statuebant, daemones mala ab urbibus & populis, quae intulerant, non averruncare, priusquam placati fuissent. Lege quae notavit *Galeus* ad *Iamblich:* Myst. I, 13. *ἐξευμενίζεσθαι τοὺς θεοὺς* habemus etiam apud *Plut:* T. I. p. 176. B. & *Aristid:* T. I. p. 18.

λαι λόγῳ τὴν φύσιν αὐτῶν. Ἴσως γὰρ ἀναγκαῖόν φασιν ὅθεν ἡ πλάνη γέγονεν τοῖς ἀνθρώποις [1] περὶ αὐτῶν, ἀναφαίνειν. διαιρετέον οὖν τὸν τρόπον τοῦτον. Ὅσαι μὲν οὖν ψυχαὶ τῆς ὅλης ἐκπεφυκυῖαι μεγάλα μέρη διοικοῦσι [2] τῶν ὑπὸ σελήνην τόπων, [3] ἀπερειδόμεναι μὲν πνεύματι, κρατοῦσαι δὲ αὐτοῦ κατὰ λόγον, ταύτας δαίμονάς τε ἀγαθοὺς νομιςέον καὶ ἐπ' [4] ὠφελείᾳ τῶν ἐρχομένων πάντα πραγματεύεσθαι, [5] εἴτέ τινων, ἀφηγοῖντο ζώων, εἴτε καρπῶν ἀποτεταγμένων, εἴτε καὶ τῶν ἕνεκα τούτων, οἷον ὄμβρων, πνευμάτων μετρί-

guamus, neceſſe eſt. Fortaſſe enim neceſſarium eſſe inquiant, ut unde error de ipſis hominibus incidit, manifeſtetur. Diuiſione igitur utendum in hunc modum eſt. Quaecunque animae ex uniuerſa illa exortae magnas quae ſub luna ſunt, locorum partes gubernant, annixae quidem ſpiritui, ſed ipſi ſecundum rationem dominantes: eae & daemones boni exiſtimandae ſunt, & qui ad utilitatem eorum quibus praeſunt, omnia procurent: ſiue quibusdam animalibus praeſideant, ſiue certis fructibus, ſiue illis quae horum cauſa exiſtunt: cuiusmodi ſunt, imbres, uenti mo-

1. Περὶ αὐτῶν, ἀναφ.] Ita bene diſtinguit interpres, quem ſecuti ſumus, ſecus quam antea fieri conſueverat.

2. Τῶν ὑπὸ σελήνην τόπων.] Eum tractum paſſim daemonibus adſignant: *inter ſummum aethera & infimas terras, in iſto interſitae* (divinae mediae poteſtates) *aëris ſpatio per quas & deſideria noſtra & merita ad deos commeant. Apulei.* de D. Socr. p. 101. qui ib. p. 103. Daemonas fortitos dicit aëris plagas terrae conterminas, nec minus coelo confines. Multa huius generis conduxerunt e Iudaeorum & Philoſophorum placitis V. D. ad inluſtrandum *Paull.* ad Epheſ. II, 2. cui malus genius ἄρχων τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀέρος dicitur. *Sext: Empir:* aliae etiam animae τὸν ὑπὸ σελήνην οἰκοῦσι τόπον. qua de re *Needh:* ad *Hierocl:* in Aur. Carm. p. 437.

3. Ἀπερειδόμεναι μὲν πνεύματι.] Perobſcurus hic locus e p. 82. 18. patet πνεῦμα eſſe Platonicis principium mali, furoris, caecitatis. nil fere quod ad rem faciat feſtinanti ſuccurrit, niſi hoc putabimus aliquid eſſe. ἀντέριδοι μὲν πνεύματι. *adverſariae quidem illi ſpiritui temere ruenti.* erit tum vox ἀντέριδος ab ἔρις ductum. Reisk. Intelligo corpus illud πνευματικὸν ſubtile, ſpirituale, quod Daemonibus tribuebant, de quo § 39. & 42. uti δαίμονες κτησάμενοι πνεῦμα dicuntur *Tatian:* Orat. ad Graec. 20. & ſub finem huius §. κρατεῖν τοῦ συνεχοῦς πνεύματος. *M. Ficin:* in verſione Graecam vocem ἀπερειδόμεναι retinuit, & vertit *innitentes*, ſive *adhaerentes*, ſive *inpoſitae ſpiritui.* Ita fere ἁπάντων ἀποῤῥέοντα εἴδωλα apud *Syneſ:* ἐπειδὰν ἐγκύρσῃ τοῖς ψυχικοῖς πνεύμασιν — τούτοις προσαπερείδονται, καὶ ὥσπερ εἰς ἑςίαν ἀναπαύονται, de Inſomn. p. 138. In *Cod. Lipſ.* erat ἅπερ εἴδομεν πνεύματι.

4. Ὠφελείᾳ τῶν ἐρχομένων.] Forte τῶν εὐχομένων, aut τῶν προσερχομένων, aut tandem ἀπαρχομένων. Reisk. *Valent.* correxerat ἀρχομένων. non male. ſic etiam videtur *Felic:* legiſſe, & ſequentia firmare poſſent. vulgatum legit *M. Ficin:* vertens *ad eorum quae fiunt utilitatem omnia procurare.*

5. Εἴτε τίνων ἀφηγ. ζ.] *Origen: VIII.* contra Celſ. dicit, non Daemonas ſed angelos praeeſſe frugum proventibus & foeturis animalium. V. *Gal:* ad *Iambl:* Myſt. V, 17. Ut alia, ſic haec etiam a Platonicis acceperunt

moderati, ſerenitates, temporum anni temperaturae, atque alia, quae his conducunt. Siue item artibus praeſint, & iis quae ad muſicam attinent, eruditionique uniuerſae, medicinae, exercitatoriae, ac ſimilibus. Fieri enim nullo modo poteſt, ut hi & utilitates ſuppeditent, & damni auctores in iisdem efficiantur. Inter hos connumerandi illi etiam ſunt, qui traducunt, ut inquit Plato, & ab hominibus ad deos, & a diis ad homines facta annuntiant. Vota enim noſtra ad deos tanquam ad iudices referentes,

τρίων, εὐδίας, τῶντε ἄλλων ἃ τούτοις συνεργεῖ, εὐκρασίας τε ὡρῶν τοῦ ἔτους, [6] ἡμῖν αὖτε χρῶνται καὶ τῶν κατὰ μουσικὴν, παιδείας τε συναπάσης, [7] ἰατρικῆς τε καὶ γυμναςικῆς, ἤ τινος τούτοις ὁμοίας. τούτους γὰρ ἀδύνατόν ἐςι καὶ τὰς ὠφελείας ἐκπορίζειν, καὶ πάλιν αὖ βλάβης ἐν τοῖς αὐτοῖς [8] αἰτίοις γίγνεσθαι. ἐν δὲ τούτοις ἀριθμητέον [9] καὶ τοὺς πορθμεύοντας, ὡς φησὶ Πλάτων, καὶ διαγγέλλοντας τὰ παρ' ἀνθρώπων θεοῖς καὶ τὰ παρὰ θεῶν ἀνθρώποις, τὰς μὲν παρ' ἡμῶν εὐχὰς ὡς πρὸς δικαςὰς ἀναφέροντας τοὺς θεοὺς, τὰς δὲ ἐ-

runt veteres Chriſtiani, quod multum tamen Hieronymo diſplicuit. Lege V. D. ad *Herm:* Paſtor: apud *Cotel:* P. A. Tom. I. p. 83. & ad *Origen:* in Numer: p. 323. de Daemonum illo miniſterio cum dixiſſet *Apul:* de D. Socr: p. 102. pergit, *quae omnia mediae quaepiam poteſtates inter homines ac deos obediunt.* ubi illico reſcribe *obeunt.*

6. Ἡμῖν αὖτε χρῶνται &c.] *Cod. Lipſ.* ἡμῖν αὖ τεχνῶν τε καὶ τῶν κατὰ μουσικὴν. cuius lectionis veſtigia ſi perſequimur in veri viam nos ea ducet. videtur enim Porph. ita ſcripſiſſe καὶ ἡμῖν αὐτοῖς τεχνῶν τε καὶ τῶν κατὰ μουσικὴν. ſcilicet ἀφηγοῖντο. *nobis ipſis duces ſint illae beneficae mentes magiſtraeque cum caeterarum artium illiberalium, tum liberalium, quibus Muſae praeſunt.* Cum praemiſiſſet de neceſſitudinibus agricolarum tum ſubiungit: *nobis ipſis*, qui artibus operam damus. Reisk. Locus foediſſime corruptus, ſed cui codicum ope mederi poſſumus, nam ut eſt in *Lipſ.* ſic etiam in *Bodl.* & *Meerm.* τεχνῶν tam certum eſt, ut nihil certius. ſed pro ἡμῖν &c. *Felic:* videtur legiſſe ἢ μὲν αὖ τεχνῶν τε καὶ —— quod adoptavit *Daviſ:* ad *Lactant:* c. 28. idque in literis humaniſſimis monebat Cel: *Ruhnkenius.*

7. Ἰατρικῆς τε καὶ γυμναςικῆς.] Lege hanc in rem *Iamblichi* Myſt. Sect. III, 28. & quae ibi notavit *Galeus.*

8. Αἰτίοις γίγνεσθαι.] Pro αἰτίοις lege αἰτίας. Valent. aut αἰτίας (in adjectivo, non in ſubſtantivo) aut potius αἰτίους. Reisk. Poſterius hoc optabat quoque Clar: *Abreſch:* & merito.

9. Καὶ τοὺς πορθμεύοντας ——] *Plato* in Conv. p. 1194. A. Daemonum naturam deſcribit, ἑρμηνεῦον τε καὶ διαπορθμεῦον θεοῖς τὰ παρ' ἀνθρώπων, καὶ ἀνθρώποις τὰ παρὰ θεῶν. E Platone *Ariſtides* T. II. p. 106. *Apul:* de Dogm. Plat. *Daemones quos Genios & Lares poſſumus nuncupare, miniſtros Deorum arbitrantur, cuſtodesque hominum, & interpretes, ſi quid a Diis velint.* & de Deo Socr. p. 101. *inter mortales coelicolasque hinc precum inde donorum vectores* dicit daemones. Plura de hac re *Cuper:* Obſ: III, 16. & *Needh:* ad *Hierocl:* in Aur: Carm: Pyth: p. 369. Non itaque opus, ut exponamus cum Viro Celeb: ad *Charit: VI*, 2. e perſuaſione illa veterum, qui eredebant unum numen per aliud flecti & exorari poſſe. Quod Platonici Daemonibus, Chriſtiani paene Angelis contribuunt, quos in piorum miniſterium miſſos dicit vir divinus in E-

ἐκείνων παραινέσεις καὶ νουθεσίας μετὰ μαντειῶν ἐκφέροντας ἡμῖν. [10] Ὅσαι δὲ ψυχαὶ τοῦ συνεχοῦς πνεύματος οὐ κρατοῦσι, ἀλλ' ὡς τὸ πολὺ καὶ κρατοῦνται δι' αὐτὸ τοῦτο, ἄγονταί τε καὶ φέρονται λίαν, ὅταν αἱ τοῦ πνεύματος ὀργαίτε καὶ ἐπιθυμίαι τὴν ὁρμὴν λάβωσιν· αὗται δὲ αἱ ψυχαὶ, δαίμονες μὲν καὶ αὗται, κακοεργοὶ δ' ἂν εἰκότως λέγοιντο.

§ 39. Καὶ εἰσὶν οἱ σύμπαντες οὗτοί τε καὶ οἱ τῆς ἐναντίας δυνάμεως, [1] ἀόρατοι, καὶ τελέως ἀναίσθητοι, αἰσθήσεσιν ἀνθρωπίναις· οὐ γὰρ [2] ςερεὸν σῶμα περιβέβληνται, οὐδὲ μορφὴν πάντες μίαν, ἀλ-

tes, illorum consilia, & monitiones per uaticinia nobis explicant. Animae uero quae in coniunctum sibi spiritum non dominantur, sed plerumque etiam ab ipso superantur, atque inde aguntur uehementer ac feruntur, quando irae & cupiditates spiritus incitationem fuerint adeptae: eae quidem etiam ipsae daemones, sed malefici tamen daemones merito appellantur.

§ 39. Atque omnes sane & isti, & qui contraria potestate sunt praediti inuisibiles prorsus sunt, atque eiusmodi, ut humanis sensibus percipi nullo modo queant, non enim solidum corpus circumiectum habent: neque unam formam omnes

Epist. ad Hebr. I, 14. multa hac de re *Elsner*. ad *Paull*. I Cor. XI, 11.

10. Ὅσαι δὲ ψυχαὶ &c.] XVI consequentes versus ab eodem in eodem libro ponuntur. discrepat autem his locis scriptura ab ea, quae nunc apud auctorem reperitur. διὰ τοῦτο eiecta media voce. nam quod ante haec verba in excuso Pamphilo est πολὺ κεκράτηνται, in scripto exemplari καὶ κρατοῦνται, ut apud Porph. infra καὶ αὐταὶ. item ἀλλ' ἢ ἐν σχήμασι. particula orationis adiuncta. statimque καὶ χαρακτηρίζουσαι τὸ πνεῦμα αὐτῶν αἱ μορφαί. quod vero in excuso legitur τὸ δὲ ὑπὸ τῶν ψυχῶν, mendosum est, & ut hic τῷ dandi casu legi debet, ut in scripto quoque Euseb: Cod. scriptum offendi, illud vero καὶ τρέπεσθαι verum est, & ita corrigere apud Porph. oportet. ut in his verbis item duobus nominibus integrius servatis οἱ πλεῖον τῷ παθητικῷ νέμοντες τὸν περίγειον τόπον, οὐδὲν ὅτι τῶν κακῶν &c. sequente versu, ἔχοντες, quod apud auctorem vitiose erat. cum vero quod sequitur, variatum sit apud eund. in excuso libro legaturque illic ἐςερημένου τε τῆς ἀπὸ τῆς ἀπὸ τοῦ κρείττονος φυσικῆς εὐδαιμονίας non recipi arbitror oportere: nec ullo modo anteponendam illam lectioni nostrae puto. VICTORIUS. Locus *Eusebii* est P. E. L. IV. p. 171. C. Mox pro καὶ αὗται, bene corrigebat *Abresch:* καὶ αὐταὶ. male *Lips.* κακοεργεῖν.

1. Ἀόρατοι καὶ τελέως ἀναίσθητοι.] *Euseb:* ἀόρατοί τε καὶ τελέως. Nostro adeo similis *Iamblich:* Myst. Sect. I, 20. ut ex eo sumsisse videatur. οἱ μὲν γὰρ δαίμονες ἀόρατοί τέ εἰσιν καὶ οὐδαμῶς αἰσθήσει περιληπτοὶ. docet idem *Apul.* de D. Socr. p. 106. qui *corpora* Daemonum *nemini temere* dicit *visibilia*, *nisi divinitus speciem sui obferant.*

2. Στέρεον σῶμα περιβ. —] Prorsus uti multi Christianorum Angelis subtilia corpora tribuebant, qua de re ad § 42. Mox distinguitur apud *Euseb:* post πλείοσιν. ἐκτυπούμεναι δὲ καὶ χ. τ. π. αὐτ. αἱ μορφαὶ, τοτὲ — τοτὲ. priores *Porph. edd.* ἐκτυπούμεναι, & sic etiam *Codex Meerm.* si autem post eam vocem

nes sed figuris pluribus impressas. Formae autem quae spiritum ipsorum notant, interdum apparent, interdum obscurae aspectui sese subtrahunt. Quandoque etiam immutant formas, qui peiores ex ipsis sunt. Ac spiritus quidem ipsorum in eo quod corporeus est, affectionibus obnoxius, & corruptibilis est: quia uero ab animabus ita uinctus est, species eorum diutius perseuerat, non tamen est aeterna: quippe cum defluere ex eo assidue aliquid uerisimile sit, & nutritionem admittere. Bonorum corpora in aequabili proportione constituta sunt, non secus ac corpora eorum quae apparent: Maleficorum inaequabi-

ἀλλ' ἐν σχήμασι πλείοσιν ἐκτυπούμενοι. αἱ δὲ χαρακτηρίζουσαι τὸ πνεῦμα αὐτῶν μορφαὶ, τοτὲ μὲν ἐπιφαίνονται, τοτὲ δὲ ἀφανεῖς εἰσιν. ἐνίοτε δὲ καὶ μεταβάλλουσι τὰς μορφὰς. οἵγε χείρους. τὸ δὲ πνεῦμα, ᾗ μέν ἐςι σωματικὸν, παθητικόν ἐςι καὶ φθαρτόν· τῷ δὲ ὑπὸ τῶν ψυχῶν οὕτως δεδέσθαι, ὥςε τὸ εἶδος αὐτῶν διαμένειν πλείω χρόνον, οὐ μήν ἐςιν αἰώνιον. 3 καὶ γὰρ ἀποῤῥεῖν αὐτοῦ τι συνεχῶς εἰκός ἐςιν, καὶ τρέφεσθαι. ἐν συμμετρίᾳ μὲν οὖν τὸ τῶν ἀγαθῶν ὡς καὶ τὰ σώματα τῶν φαινομένων. τῶν δὲ κακοποιῶν ἀσύμμετρα, 4 οὐ πλεῖ-

cem distinguere velimus, ut fieri solebat, necessario reponendum erit ἐκτυπούμενοι, quod ideoque in textum recepit *Valent.* Posses etiam ἐκτυπουμένας, nempe μορφάς, ut referatur ad πάντες, idque malebat *Viger:* ad *Euseb:* ἐντυπουμένοι *Gal:* ad *Iamblich:* Myst: p. 208. sane ἐντετυπουμένας μορφάς dicit *Euseb:* P. E. L. III. p. 90. D. Sed & ἐντυπωμένους ἐν σχήμασι πλείοσιν δαίμονας *Idem* L. IV. p. 171. A. hunc ipsum locum respiciens. ergo eodem saltem modo utroque illo in loco legas. Pro τοτὲ in *Cod. Bodl.* erat ποτὲ. in *edd.* prioribus τότε, sed quod dedi est *Euseb:* & unice verum. pulcre quoque viderat *Abreschius.* Tandem conpone cum hoc loco ea quae *S. Paull.* I. ad Corinth. XI, 14. de Satana, qui μετασχηματίζεται εἰς ἄγγελον φωτός, ubi multa eius generis Philologi.

3. Καὶ γὰρ ἀποῤῥεῖν —— καὶ τρέφεσθαι.] *Eus:* καὶ τρέπεσθαι, & sic hoc loco corrigendum ibi *Viger:* uti hic *Victor:* volebant. Mihi *Euseb:* e Nostro videtur emendandus. οὐ μὴν αἰώνιον tribuit Daemonibus, quia aliquid defluit & nutritionem admittit. Daemones itaque non ἀΐδιοι, ὅτι τροφῆς δέονται, ut *Aristot:* loquitur. uti Noster infra nidore sacrificiorum τὸ πνευματικὸν πιαίνεσθαι καὶ δυναμοῦσθαι dicit. ἀποῤῥεῖν hac in re usitatum est vocabulum. *Iamblich:* Myst. V, 10. de eadem re loquens, licet Porphyrio non plane consentiens, εἰ γὰρ τί που καὶ περίκειται τοῖς δαίμοσι σῶμα ὃ δὴ τίνες τρέφεσθαι ἀπὸ τῶν θυσιῶν νομίζουσιν, ἄτρεπτόν ἐςι τοῦτο καὶ ἄπαθος, ὡς μήτε ἀποῤῥεῖν τι ἀπ' αὐτοῦ &c. ubi V. *Galeum.* Animadverto, quid pro τρέπεσθαι dici queat, sed qui superiora legit hic non εἰκός ἐςιν καὶ τρέπεσθαι exspectabit. Vocabula illa saepe confundi sciunt eruditi. Illa post εἰκός usque ad τὰ σώματα desunt *Cod. Bodl.* male etiam *Eus:* τὰ τῶν ἀγαθῶν.

4. Οὐ πλεῖον ——] Apud *Eus:* 4. 22. legitur οἱ πλέον. Doct: interpr: sic vertit. *genus hoc Daemonum ---- ut in locis terrae vicinioribus cupiditatis explendae caussa libentius frequentiusque versatur* &c. VALENT. Forte ἀσύμμετρον τὸ πλέον. τ. π. νέμον τε τὸν περ. est plerumque inconstans, propter cupiditatem & affectionum mutabilitatem, incolitque loca terrae finitima. illa neu-

πλεῖον τῷ παθητικῷ νέμοντες τὸν περίγειον τόπον. οὐδὲν οὖν τῶν κακῶν οὐκ ἐπιχειροῦσι δρᾷν. βίαιον γὰρ ὅλως καὶ ὕπουλον [5] ἔχοντες ἦθος, ἐστερημένον τε τῆς φυλακῆς τῆς ἀπὸ τοῦ κρείττονος δαιμονίου, [6] σφοδρὰς καὶ αἰφνιδίους οἷον ἐνέδρας ὡς τὸ πολὺ ποιοῦνται, τὰς ἐμπτώσεις· πῆ μὲν λανθάνειν πειρώμενοι, πῆ δὲ βιαζόμενοι. ὅθεν [7] ὀξέα μὲν τὰ ἐπ' ἐκείνων πάθη· αἱ δ' ἀκέσεις καὶ αἱ κατορθώσεις, αἱ ἀπὸ τῶν κρειττόνων δαιμόνων βραδύτεραι δοκοῦσιν. πᾶν γὰρ τὸ ἀγαθὸν, [8] εὐήνιόν τε ὂν καὶ ὁμαλὸν, τάξει πρόεισιν καὶ τὸ δέον οὐχ ὑπερβαίνει. οὕτως δέ σοι δοξάζοντι, οὐδέποτ' ἂν εἰς τὸ ἀτοπώτατον ἐμπίπτειν ἐνέςαι, τὸ περὶ τῶν ἀγαθῶν τὰ κακὰ ὑπολαμβάνειν, καὶ

bilia sunt; unde magis affectionibus obnoxia uicinum terrae locum obtinent. Nullum igitur malum est, quod efficere non aggrediantur. Violentos enim omnino, & subdolos mores habent: cumque priuati custodia melioris daemonis fuerint, uehementes & repentinos quasi ex insidiis insultus faciunt: ac modo latere student, modo uim apertam inferunt. Vnde celeria sunt quae ab illis proueniunt mala: remedia uero, & correctiones quae a melioribus daemonibus procurantur, esse propterea tardiores uidentur: quia omne quod bonum est, cum rectu facile sit, & aequabile, ordine progreditur, opportunitatemque ipsam non praeterit. Si uero ita opineris, nunquam in absurdissimam illam sententiam incides, ut uel a bonis mala, uel a malis bona e-

neutra τὸ ἀσύμμετρον & νέμον pendent ex τὸ priori, ubi χρῆμα vel πρᾶγμα subauditur, quod notum est. videtur tamen potius aliquid deesse. REISK. Posses etiam τὸ πλεῖον. τῷ παθητικῷ, id est διὰ τὸ παθητικὸν, ut Viro D. blandiebatur. *Eusebium* sequi tutius crediderim. Vidit ibi *Viger:* cum quo tamen ideo οὐδὲν ὅ, τι h. l. restituere necesse non est. de Daemonum sede supra iam dictum est. aërem eos crassum, tenebricosum & terrae vicinum incolere, postquam e sedibus aethereis essent deiecti, putabat quoque *Origenes*, quem multi alii Christiani secuti sunt. V. *Wetsten:* ad *Orig:* Exhort: ad Mart: p. 303.

5. Ἔχοντες ἦθος.] Male *Florent:* & qui eum sequebatur *Lugdun: edit·* ἔχον τε ἦθος. Ut *Valent.* sic quoque *Eus. Lips.* & *Meerm.* codex. ea quae sequuntur apud *Euseb.* ἐστερ. τε τῆς ἀπὸ τοῦ κρείττονος φυσικῆς εὐδαιμονίας e Nostro debent corrigi.

6. Σφοδρὰς —— οἷον ἐνέδρας.] Forte οἷον ἐξ ἐνέδρας. *tanquam ex insidiis.* REISK. Idem *Abreschio* placebat. nec secus interpres. σφοδρὰς id est *vehementes*, ut πληγὴ σφοδροτέρα apud *Eunap:* & alia. vid. *D'Orvill:* ad *Charit:* V, 2. p. 438.

7. Ὀξέα μὲν τὰ ἐπ' ἐκ. π.] Ὀξέα πάθη quae dicantur medicis, e Lexicographis notum est. Pro ἐπ' *Valent.* correxerat ἀπ'. videtur fuisse ὑπ', quod est in *Lips.* Vox ἀκέσεις, qua statim utitur, aliis etiam ignota non est, & recte reddita fuit *Hierocl:* in Aur: Carm: Pyth: p. 210. vid. ibi *Needhamum.*

8. Εὐήνιον τε ὄν.] *Suidas.* Εὐήνιον. εὐπειθές. καλῶς ἡνιοχούμενον. hinc εὐήνιος ἄνθρωπος apud *Plut.*

existere arbitreris. Non enim in hoc tantum rei absurditas consistit: sed accidit quoque, ut pessimas de diis opiniones concipientes plerique in omnes diuulgent.

§ 40. Nam hoc etiam unum ex maximis damnis quae a maleficis daemonibus inferuntur, statuendum est, quod cum ipsi calamitatum quae circa terram contingunt, in causa sint: cuiusmodi sunt pestilentiae, sterilitates, terrae motus, siccitates, atque id genus caetera: nobis horum auctores illos etiam esse persuadent, qui maxime contrariorum, hoc est fertilitatum, & prosperitatum sunt: seque ipsos a calamitatum causa subtrahunt. atque id primum dant operam, ut lateant se esse qui offendant, deinde ut ad supplicationes & sacrificia beneficorum deorum nos inducant, quasi illi sint, qui fuerint irati. Haec autem & similia fa-

καὶ τὸ περὶ τῶν κακῶν τὰ ἀγαθά· οὐ γὰρ ταύτῃ μόνον ὁ λόγος ἄτοπός ἐστιν, ἀλλὰ καὶ τὰς περὶ τῶν θεῶν φαυλοτάτας ὑπολήψεις λαμβάνοντες οἱ πολλοὶ, διαδιδόασιν καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους.

§ 40. Ἓν γὰρ δὴ καὶ τοῦτο τῆς μεγίστης βλάβης, τῆς ἀπὸ τῶν κακοεργῶν δαιμόνων, θετέον, ὅτι [1] αὐτοὶ αἴτιοι γιγνόμενοι τῶν περὶ τὴν γῆν παθημάτων, οἷον λοιμῶν, ἀφοριῶν, σεισμῶν, αὐχμῶν καὶ τῶν ὁμοίων, ἀναπείθουσιν ἡμᾶς, ὡς ἄρα τούτων αἴτιοί εἰσιν, οἵπερ καὶ τῶν ἐναντιωτάτων, τουτέστι τῶν εὐφοριῶν· ἑαυτοὺς ἐξαιροῦντες τῆς αἰτίας, καὶ αὐτὸ τοῦτο πραγματευόμενοι πρῶτον, λανθάνειν ἀδικοῦντες. τρέπουσί τε μετὰ τοῦτο ἐπὶ λιτανείας ἡμᾶς, καὶ θυσίας τῶν ἀγαθοεργῶν θεῶν ὡς ὠργισμένων. [2] ταῦτα δὲ καὶ τὰ ὅμοια ποιοῦσιν μετα-

Plut: T. II. p. 7, E. Uti ἡνίας animo saepe tribui supra vidimus. in utroque sermone metaphora usitatissima. adi V. D. ad *Hesych:* in V.

1. Αὐτοὶ αἴτιοι γιγνόμενοι &c.] *Origen: VIII.* Contra Cels. p. 765. ἀλλ' εἰ χρὴ ἀποτολμήσαντα λέγειν τινὰ εἴπερ ταῦτα δαιμόνων ἐστὶν ἔργα, φήσομεν, ὅτι λίμοι, καὶ ἀφορίαι ---- καὶ αὐχμοὶ, ἀλλὰ καὶ ἡ τοῦ ἀέρος διαφθορὰ ---- πάντα ταῦτα δαίμονες αὐτουργοῦσι. *idem* dein p. 785. angelis huius modi rerum curam tribuit. Eiusdem generis alia lege apud *Euseb:* P. E. V. 4. sed de his supra iam me dixisse memini.

2. Ταῦτα δὲ καὶ &c.] Versus item XXI qui sequuntur citantur ab eod. in eod. l. non longe ab extremo &, nisi fallor emendatiores. Varietates igitur indicabo. quod hic ἐπ' ἀ. ἐπιστρ. illic est ἐφ' ἑαυτοὺς. infraque διὰ τοῦ τὰς τοιαύτας ἐ. τ. ἀ. ἐκκαίειν. quod verius puto. sequente versu κενοδοξίαις. quod item probo. nam ξενοδ. manifesto vitiosum, quamvis in excuso Euseb: codice perverse legatur, patrio casu, unitatis numero, κενοδοξίας. post ἀναπείθουσι καὶ π. τ. μ. θ. versu qui sequitur ᾧ δὴ καὶ τετάραχθαι. in secundo seq. pag. δοκούντων σοφῶν ἀκούοντα. & paucis verbis post ἔτι μᾶλλον περὶ τῶν θεῶν τὰ τ. in scripto tamen, ut apud Porph. ἐπὶ μᾶλλον. in VII. non leguntur haec verba in exemplo Platonis. οὐδὲ ψυ-

ταςῆσαι ἡμᾶς ἐθέλοντες ἀπὸ τῆς ὀρθῆς ἐννοίας τῶν θεῶν, καὶ ἐπ' αὐτοὺς ἐπιςρέψαι. [3] πᾶσι γὰρ τοῖς οὕτως ἀνομολόγως καὶ ἀκαταλλήλως γινομένοις, αὐτοὶ χαίρουσι, καὶ ὥσπερ ὑποδύντες τὰ τῶν ἄλλων θεῶν πρόσωπα, τῆς ἡμετέρας ἀβουλίας ἀπολαύουσιν, προσεταιριζόμενοι τὰ πλήθη, διὰ τὸ τὰς τοιαύτας [4] ἐπιθυμίας τῶν ἀνθρώπων ἐκκαίειν ἔρωσι καὶ [5] πόθοις πλούτων καὶ δυναςειῶν καὶ ἡδονῶν, ξενοδοξίαις τε αὖ, ἐξ ὧν ςάσεις, καὶ πόλεμοι φύονται, καὶ τὰ συγγενῆ τούτων. Τὸ δὲ πάν-

των

faciunt, dum a recta de diis opinione auertere, atque ad ſe conuertere nos uolunt. Omnibus enim iis quae ita inconuenienter, & incongrue fiunt, ipſi delectantur: & quaſi aliorum Deorum perſonas ſubeuntes imprudentia noſtra fruuntur: turbas ſibi conciliantes dum huiuscemodi hominum cupiditates amoribus incendunt, & deſideriis diuitiarum, & dominationum, & uoluptatum, inanique gloria replent, unde ſeditiones, & bella exoriuntur: & quae his affinia ſunt. Quodque omnium grauiſſi-

mum

ψυχρότητος τὸ θερμαίνειν, ἀλλὰ τοῦ ἐναντίου, quae illic inveniuntur. cum autem uno illo exemplo contentus non fuerit eruditiſſimus ſcriptor, ſed alterum etiam addiderit, diverſum tamen a ſuperiore id attulit, & ad alias res tranſiit, ſi fidem habere volumus ſententiae ipſius auctoris: ut vero tota res, & in quo vitium manet, facilius perſpiciatur, totum Plat. locum adducam. οὐ γὰρ θερμότητος οἶμαι ἔργον ψύχειν, ἀλλὰ τοῦ ἐναντίου. Ναὶ. οὐδὲ ξηρότητος ὑγραίνειν, ἀλλὰ τοῦ ἐναντίου. πάνυγε. οὐδὲ δὴ τοῦ ἀγαθοῦ βλάπτειν, ἀλλὰ τοῦ ἐναντίου. Aut igitur ſatis eſſe putavit Porph: prius ponere, aut ſi poſterius etiam exemplum adduxit, quod veriſimilius eſt, (extrema enim pars poſterioris nulla in re diſcrepans a fine prioris, anſam praebere potuit peccandi librario) cogitandum, an verba ipſa ſententiamque auctoris, aut exemplum variarit: ac, quod in mentem venit, ad idem tamen probandum aptum, addiderit. Sunt enim aliae quoque varietates a lectione Plat: in teſtimonio hoc inde petito. eſt autem locus acceptus e prim. l. de Rep: infra, δικαιότατον δήπου φ. π. τ. θ. ἐπεὶ οὐδ' ἂν ἦν θεῖον. puſillis duabus immutationibus, quas tamen omittere nolui, quin indicarem, & hoc etiam in exemplari Euſ. ſcripto manere δὲ, quo loco poſita eſt apud Porph: VICTORIUS.

3. Πᾶσι γὰρ τοῖς &c.] Praeclare concinunt illa *Min. Fel.* c. 27. de Daemonibus. *vitam turbant, ſomnos inquietant, inrepentes etiam corporibus occulte - terrent mentes, membra diſtorquent, ut ad cultum ſui cogant, ut nidore altarium vel hoſtiis pecudum ſaginati, remiſſis quae conſtrinxerant, curaſſe videantur*, ubi de daemonum illis inſidiis plura V. D. Confer etiam *Gal.* ad Iambl. II, 10. III, 31. & V, 20. qui e Noſtro ſuos agros inrigavit, multa habens de fraude geniorum, ut habitum meliorum numinum induant, mentianturque ſe eſſe ea, quorum ſchema gerunt.

4. Ἐπιθυμίας τῶν ἀνθρ. ἐκκαίειν ἔρωσι. &c.] Ἐκκαίειν pro ἐκκαίει inprimendum curavi. pro ξενοδοξίαις. Euſ. legit κενοδοξ. pro ὁ repoſueram ὧ. ita poſtea reperi in Euſ. VALENT. Certiſſimum eſt ἐκκαίειν, quod *Euſeb.* duobus in locis, P. E. p. 171. A. & 172. B. nec non *Cod. Lipſ.* & *Meerm.* tuentur. eleganter dictum ἐκκαίειν ἐπιθυμίας ἔρωσι. ἐπιθυμεῖν & ἐπιθυμία peculariter quidem de deſiderio Venereo dicuntur, ut ſaepe eſt obſervatum. bene tamen amor a cupidine diſtinguitur. ἐπιθυμεῖν λέγωμεν τοῦτον ἀλλ' οὐκ ἐρᾷν *Max. Tyr. XXVII*, 4.

5. Πόθοις πλούτων.] Boni quoque Daemones πλουτοδόται ſunt *Heſiod.* ἐργ. 146. quo reſpi-

cit

mum est, ex his progressi similia de maximis diis etiam persuadent, eo usque ut optimum quoque deum his criminationibus subiiciant, quod uidelicet omnia, ut aiunt, sursum ac deorsum conturbarit. Id autem euenit non imperitis tantum modo, sed multis etiam ex iis qui in philosophia uersantur: atque id mutua causa. nam & philosophantes, qui a communi uulgi cursu non recesserunt, in eadem in quae uulgus, conueniunt: & contra uulgus, cum suis opinionibus consentientia ab iis qui esse praeclari uidentur, audiant, talia sentire de diis magis adhuc confirmantur.

των ᾽δεινότατον, ἐπαναβαίνουσιν ἐκ τῶν δε, καὶ τὰ ὅμοια πείθουσιν [6] καὶ περὶ τῶν μεγίστων θεῶν, μέχρι τοῦ καὶ τὸν ἄριστον θεὸν τούτοις τοῖς ἐγκλήμασιν ὑπάγειν, ᾧ δὴ καὶ τετάρακταί φασι πάντ᾽ ἄνω κάτω· πεπόνθασι δὲ τοῦτο οὐκ ἰδιῶται μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν φιλοσοφίᾳ διατριβόντων οὐκ ὀλίγοι. ἡ δὲ αἰτία [7] δι᾽ ἀλλήλων γέγονε· καὶ γὰρ τῶν φιλοσοφούντων οἱ μὴ ἀποστάντες [8] τῆς κοινῆς φορᾶς, εἰς τὰ αὐτὰ τοῖς πλήθεσι συνέβησαν. καὶ [9] πάλιν αὖ τὰ πλήθη σύμφωνα ταῖς ἑαυτῶν δόξαις παρὰ [10] τῶν δοκούντων ἀκούοντα, ἐπεῤῥώσθη φρονεῖν ἐπὶ μᾶλλον περὶ τὰ τῶν θεῶν τὰ τοιαῦτα.

§ 41. Z 2 § 41.

cit *Plut.* T. II. p. 417. sed & infra §. 42. ut alii, divitiarum cupidinem ab iis proficisci dicit. Pro ξενοδοξ. sine dubio ex *Eus.* rescribendum κενοδοξίαις.

6. Καὶ περὶ τῶν &c.] Bene *Valent.* & *Eusebio* conveniens. priores *edd.* habebant καὶ τὰ περὶ θεῶν, ubi τὰ male e priori fuit repetitum. Mox perperam *Lips. Cod.* τοῦ τοῖς ἐγκλ. Tum etiam ex *Euseb:* restitui ᾧ, pro quo edebatur ὁ. dein ἄνω καὶ κάτω erat apud *Pamphil.* quod probat *Vigerus.*

7. Δὶ ἀλλήλων γέγονε.] Adscripserat Doct: *Abresch:* locum *Aristid:* T. I. p. 7. δὶ ἀλλήλων --- ποιεῖν.

8. Τῆς κοινῆς φορᾶς.] κοινὴν φορὰν alibi communem hominum opinionem adpellat. L. IV, 9 & 16. nec secus hoc loco dicitur impetus ille communis, quo homines ferri solent. non itaque necesse est a significatione ubertatis atque multitudinis haec derivare, & hinc pro vulgo hominum accipere, cum *Fabric:* ad *Sext: Empir: Adv: Log:* L. VII. p. 379. Quae sequuntur, εἰς τὰ αὐτὰ συνέβησαν *Abresch:* inlustrabat illis *Aeschyli* Choëph. 208. εἰς ταὐτὸ συμβαίνειν τοῖς.

9. Πάλιν αὖ τὰ πλ.] Antea legebatur πάλιν αὐτὰ. sed seiunctim legenda sunt, ut edi curavi. Recte *Euseb: Lips.* & *Meerm. Cod.* Saepissime in hac formula αὖ cum sequnti τὰ librariorum culpa coaluit. V. *Markland:* ad *Max: Tyr: XXVI.* huic loco id etiam restituentem. dubito tamen an sic etiam rescribendum apud *Longin:* de Sublim: II, 5. ubi pro αὐτὰ volunt αὖ τὰ. Corrupta quoque haec formula apud Nostrum infra III, 22. ubi vide.

10. Τῶν δοκούντων.] T. δοκούντων σεφῶν bis *Euseb:* p. 172. D. & p. 173. D. quod videri posset e glossemate natum, nam οἱ δοκοῦντες etiam simpliciter dicuntur, *qui in existimatione sunt, qui auctoritate sunt insignes.* multa V. D. ad *Paull:* ad *Gal:* II, 2. alibi tamen addere solet Malchus, quales illi intelligantur δοκοῦντες. Mox post περὶ deleri debet τὰ, quod nec *Euseb:* agnoscit. Similis error paullo ante profligatus. ex *Eod.* posses ἔτι pro ἐπὶ.

L.

§ 41. Τὸ μὲν γὰρ ποιητικὸν καὶ προσεξέκαυσε τὰς ὑπολήψεις τῶν ἀνθρώπων, τῷ χρῆσθαι φράσει πρὸς ἔκπληξιν καὶ γοητείαν πεποιημένῃ, κήλησίν τε ἐμποιῆσαι καὶ πίςιν περὶ τῶν [1] ἀδυνατοτάτων δυναμένῃ. δέον ἐμπεδῶς πεπεῖσθαι, ὅτι οὔτε τὸ ἀγαθὸν βλάπτει ποτὲ, οὔτε τὸ κακὸν ὠφελεῖ· οὐ γὰρ θερμότητος, [2] ὥς φησὶ Πλάτων, τὸ ψύχειν, ἀλλὰ τοῦ ἐναντίου· οὕτως οὐδὲ τοῦ δικαίου τὸ βλάπτειν. δικαιότατον δὲ δήπου φύσει πάντων τὸ θεῖον, [3] ἐπεὶ οὐδὲ ἂν ἦν θεῖον. οὐκοῦν ἀποτετμῆσθαι δεῖ ταύτην τὴν δύναμιν καὶ μοῖραν τῶν δαιμόνων τῶν ἀγαθοεργῶν. ἡ γὰρ βλάπτειν πεφυκυῖά τὲ καὶ βουλομένη, ἐναντία τῇ ἀγαθοεργῷ. τὰ δ' ἐναντία περὶ τὸ αὐτὸ οὐκ ἄν ποτε γένοιτο. τούτων δὲ κατὰ πολλὰ μέρη λυμαινομένων τὸ θνητὸν, ἐνίοτε δὲ καὶ κατὰ μεγάλα, [4] καθ' ἕνα μὲν γὰρ, οὐκ ἔσθ' ὅτε οὐχὶ οἱ ἀγαθοὶ οὐκ ἀνιᾶσι τὰ καθ' αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ προσημαίνου-

§ 41. Nam poëtica facundia etiam insuper incendit opiniones hominum, cum elocutione ad admirationem & stuporem inducendum accommodata utatur, atque eiusmodi quae sicut delinire animos, ita fidem facere rebus queat, quae esse minime omnium possunt. Cum tamen firmiter habere persuasum illud deberemus, neque bonum unquam laedere, neque malum iuuare. Non enim caliditatis, ut inquit Plato, est, ut frigefaciat, sed contrarii: sic neque iusti est, ut laesionem ullam inferat. Iustissimum autem profecto natura omnium est numen, alioqui nihil esset. Vis igitur haec & sors a beneficis daemonibus praecidenda est. Facultas enim quae laedere & natura solet, & uult, beneficae procul dubio contraria est, contraria autem in eodem esse nullo modo possunt. Cum itaque istis in multis partibus, atque interdum in maximis mortale hominum genus laedant, boni daemones sigillatim officia sua nunquam intermittunt: sed pericula no-

1. 'Αδυνατοτάτων δυναμένῃ.] Hinc corrige *Eusebii* πεποιημένην. error inde natus, quod statim praecesserat πεποιημένῃ.

2. 'Ως φησὶ Πλάτων.] Vid: Hierocl: Fragm: nuper edita p. 208. VALENT. Et *Needham:* ad *Hierocl:* Fragm: p. 284. E Platone sumsit quoque *Sext: Empir:* Adv: Eth: L. X. p. 704. & *Iamblich:* Myst: II, 10. de doctrina ipsa quam inculcat Auctor, Deum neminem malo posse adficere, cum ipse bonus sit, lege *Gatak:* ad *Anton: II*, 11.

3. 'Επεὶ οὐδὲ ἂν ἦν θ.] *Edd:* superiores, quibus cum facit *Cod. Lips.* & *Meerm.* ἐπεὶ οὐδὲν ἄν. Rectius *Euseb:* ἐπεὶ οὐδ' ἄν. ἐπεὶ hic est *alioquin*, ut saepissime. nihil addo diligentiae Io. *Alberti* ad *Paull:* 1 Cor. V, 10.

4. Καθ' ἕνα μὲν γὰρ — οὐχὶ.] *Valent.* haec, ac si ad homines pertinerent, parenthesi incluserat, secus quam *Felic:* qui ad Daemones retulit, cuius mihi potior videtur ratio, ni-

nobis a maleficis impendentia pro uiribus praemonſtrant, dum & per ſomnia, & per animam diuinitus afflatam, aliaque multa nobis ſignificationes faciunt. ut ſi quis diſtinguere ea quae ſignificantur, poſſet, fraudes omnes cognoſceret, ac praecaueret. Omnibus enim ſignificant: ſed non omnes percipiunt quae ſignificentur. neque omnes legere quae ſcripta ſunt, posſunt: ſed qui literas didicerunt. Per contrarios tamen daemonas omnes etiam praeſtigiae perficiuntur. Hos enim praecipue & praeſidentem ipſis uenerantur, qui mala ueneficiis & cautionibus procurant.

νουσιν εἰς δύναμιν, τοὺς [5] ἐνηρτημένους ἀπὸ τῶν κακοεργῶν κινδύνους, καὶ [6] δι' ὀνειράτων ἐμφαίνοντες, καὶ διὰ ἐνθέου ψυχῆς, ἄλλων τε πολλῶν. καὶ εἰ ἱκανός τις εἴη τὰ σημαινόμενα διαιρεῖσθαι, [7] πᾶσαν γινώσκειν καὶ προφυλάττοιτο. πᾶσι γὰρ σημαίνουσιν, οὐ πᾶς δὲ ξυνίησι τὰ σημαινόμενα, οὐδὲ πᾶς τὰ γεγραμμένα δύναται ἀναγινώσκειν, ἀλλ' ὁ μαθὼν γράμματα. [8] διὰ μέντοι τῶν ἐναντίων καὶ ἡ πᾶσα γοητεία ἐκτελεῖται. τούτους γὰρ μάλιϛα καὶ τὸν προεϛῶτα αὐτῶν ἐκτιμῶσιν, οἱ τὰ κακὰ διὰ τῶν γοητειῶν διαπραττόμενοι.

niſi, quod *Abreſchio* placebat, velis οὐκ ἔσθ' ὅτε. οὐχὶ δὲ οἱ &c.

5. Ἐνηρτημένους — κινδύνους.] *Valent.* cui praeiverat *Fogeroll:* correxit ἐπανηρτημένους. Ego mallem ἐπηρτημένους. Graecis ita paſſim ἐπηρτημένος κίνδυνος, τιμωρία & ſimilia dicuntur. ἐπαρτῶν φόβον ſupra nobis occurrebat. L. I, 2 & 9.

6. Δι' ὀνειράτων ἐμφ.] Credebant Deum ſummum παντοδαῆ, & per Daemones res futuras hominibus ſignificare. Vid. *Daviſ.* ad *Max. Tyr.* Diſſ. XIX. p. 570. Id per ſomnia etiam accidebat. *Apul.* de D. Socr. p. 102. *ut eſt cuique tributa provincia, vel ſomniis confirmandis* &c. vide etiam *Iuſt.* M. Apol. I, 17. ut Iudaei ſomnia quaedam a Daemonibus proficiſci credebant, qua de re optimi interpr. ad *S. Paull.* ad Epheſ. II, 2. Mox διαιρεῖσθαι eſt *mente diſcernere, diiudicare.* Vid. *Boſſ.* Obſ. Crit. c. 6. & quae erudite de hac voce diſſerit *D'Orvill:* ad *Char: VII,* 6. p. 645.

7. Πᾶσαν γινώσκειν.] Melius eſſet πᾶς ἂν γνώσειεν, ut repoſui. VALENT. Prius id veriſſimum, (& ſic prima manus dederat in *Meerm.*) ſed pro γνώσειεν e *Cod. Lipſ.* & *Meerm.* lego γινώσκοι. veritatem pulcre coniiciendo adſecutus fuerat *Abreſch:* male tamen *Meerm.* προσφυλάττοιτο.

8. Διὰ μέντοι τῶν ἐναντίων &c.] Haec usque ad finem § 42. habet *Euſeb:* P. E. L. IV. p. 173. A. habet eadem, & paullo plura *Cyrill:* Adv: Iulian: L. IV. p. 124. C. Utitur plerisque horum quoque *Theodorit:* Serm: de Ang: D. Daem. p. 516. ſed is haec laudat tanquam petita e libris *Porphyrii* de Phil: ex Orac. Saepius hoc accidit, ut diverſa Porph. loca inter ſe miſceat. e. g. in Serm. de Sacrif: p. 588. e libris, quibus nos hanc operam addiximus, quaedam laudat, quae in Serm. de Orac. p. 626. e libris de Phil. ex Orac. hauſta dicit. Fieri tamen aliquando potuit, ut eadem diverſis in locis dicerentur. Apud *Theod:* ſtatim pro χρεία e Noſtro reſtitui debet γοητεία. ſed illi etiam τούτοις, quod hic τούτους, & dein τὸν τούτων προεϛῶσαν τιμῶσιν. in *Meerm.* pro αὐτῶν datur αὐτοῖς.

§.

§ 42. Πλήρεις γὰρ πάσης φαντασίας οὗτοι, καὶ ἀπατῆσαι ἱκανοὶ [1] διὰ τῆς τερατουργίας. διὰ τούτων φίλτρα καὶ ἐρωτικὰ κατασκευάζουσιν οἱ κακοδαίμονες. πᾶσα γὰρ ἀκολασία καὶ πλούτων ἐλπὶς, καὶ δόξης, διὰ τούτων, καὶ μάλιςα ἡ ἀπάτη· τὸ γὰρ [2] ψεῦδος, τούτοις οἰκεῖον· βούλονται γὰρ εἶναι θεοὶ, καὶ ἡ [3] προεςῶσα αὐτῶν δύναμις δοκεῖν θεὸς εἶναι ὁ μέγιςος. οὗτοι οἱ χαίροντες [4] λοιβῆτε κνίσσητε, δι' ὧν αὐτῶν [5] τὸ πνευματικὸν πιαίνεται· ζῇ γὰρ τοῦτο ἀτμοῖς καὶ ἀναθυμιάσεσι, [6] καὶ ποικίλως διὰ τῶν ποικίλων, καὶ [7] δυ-

§ 42. Pleni enim ſpectris, imaginationibusque ſunt, & ad decipiendum prodigioſis fallaciis apti. Per hos illecebras & amatoria ueneficia infelices homines conficiunt. Omnis enim intemperantia, omnis diuitiarum ſpes & gloriae per hos exiſtit, & praecipue deceptio. quippe cum mendacium ipſis proprium ſit. Cupiunt enim dii haberi: & quae praeſidet ipſis poteſtas, uideri deus eſſe maximus uult. Iſti ſunt, qui libatione, & nidore oblectantur, quibus ſpiritale ipſorum corpus pingueſcit. Viuit enim id uaporibus, & ſuffimentis & ex uariis uario mo-

1. Διὰ τῆς τερατουργίας.] *Cyrill:* habet οὗτοι γὰρ ἱκανοι διὰ τ. τ. ἀπατῆσαι δι' αὐτῶν &c. *Theodor:* τερατ. καὶ διὰ τοῦ φίλτρα κ. ε. κατασκευάζειν. Pro οὗτοι apud *Euſeb:* εἰσὶ. quae de magicis Daemonum artibus Noſter adferit, ingerunt quoque alii, voluntque eos magiam, aliasque malas artes homines edocuiſſe. Vid. quos laudant V. D. ad *Min: Fel:* c. 26. paullo ante perperam *Meerm.* πλήρης pro πλήρεις.

2. Ψεῦδος τούτοις οἰκεῖον.] Ita *Lucian:* & alii de malis Daemonibus, Chriſtiani de malis angelis. V. *Thirlb:* ad *Iuſt:* M. Apol. II. p. 113. & *Gal:* ad *Iamblich:* Myſt: II, 4. Bene *Wetſten:* haec contendebat cum illis quae de peſſimo Genio *Ioan.* Euang. VIII, 44. Attexitur margini *Meerm.* Σῆ ὅτι οἱ δαίμονες ὑποκρίνονται θεοὶ εἶναι.

3. Προεςῶσα δύναμις.] Τὸν προεςῶτα ſupra adpellabat. μέγας ἡγεμὼν τῶν δαιμονίων *Iambl:* Myſt: III, 30. καὶ ἐπὶ τῶν δαιμονίων IX, 9. ad quem Vid. *Galeum.* Pro δοκεῖν *Theodor.* & *Euſeb:* uno in loco p. 171. B. δοκεῖ, ſed in altero p. 173. D. δοκεῖν, nempe βούλεται, quod praeceſſit.

4. Λοιβῆτε κνίσσητε.] Bene & ad rem *Clem: Alex:* Protrept: p. 26. C. αὐτοί που ἐξομολογοῦνται οἱ δαίμονες τὴν γαςριμαργίαν τὴν αὐτῶν. Λοιβῆς τε κνίσσης τε τὸ γὰρ λάχομεν γέρας ἡμεῖς λέγοντες. quae petita ſunt ex Hom. Il. Δ, 49 & Ω, 70. duo illa iunguntur quoque Il. Γ, 496. quo loco utitur *Plat. II.* de Rep. p. 595. De voce κνίσσα Vid. quae e Porphyr. docet Schol. *Hom.* Il: A. 317. *paſci de cniſſis Arnob.* L. VII. init.

5. Τὸ πνευματικὸν πιαίνεται.] *Euſeb: Cyrill:* & *Theodor:* τὸ πν. καὶ σωματικὸν *Gal:* ad *Iambl:* Myſt: p. 210. legit σῶμα πνευματικὸν, vel σωματικὸν καὶ πνευματικὸν, ibid. p. 267. πνεῦμα & πνευματικὸν Platonici adpellant ſubtile & tenue iſtud corpus, quod geniis tribuebant. Vid. ſupra § 39. *animalia corpore aërea* Daemones vocat *Apul:* D. Socr. p. 108.

6. Καὶ ποικίλως διὰ τ. π.] Poſt ποικίλως videtur ςρέφεται aut τρέφεται deeſſe. niſi malumus καὶ hoc verſu cum *Cod. Lipſ.* omittere. Reisk. Καὶ *Euſeb:* quoque non habet.

7. Δυναμοῦται ταῖς &c.] Pro κνίσσαις *Euſeb:* θυσίαις, qui e Noſtro, & noſtrum adfirmante *Cyrillo*, corrigendus videtur. Deos inmortales vaporibus & nidore victimarum paſci credi-

modo: nidoribusque ex sanguine & carnibus corroboratur.

§ 43. Iccirco prudens uir & temperans huiuscemodi uti sacrificiis cauebit, quibus ad se tales daemonas attrahat: & purgare animum omnibus modis studebit: propterea quod purum animum ob dissimilitudinem quam cum eo habent inuadere non solent. Quod si ciuitatibus necesse est hos etiam placare, nihil id ad nos facit: quippe apud hos & diuitiae, & externa, & quae ad corpus spectant bona, & contraria mala esse existimentur: paucissimumque sit quod ad animae curam attineat. Nos uero quoad eius fieri poterit iis non indigebimus, quae isti exhibent: sed & ex anima, & ex externis om-

δυναμοῦται ταῖς ἐκ τῶν αἱμάτων καὶ σαρκῶν κνίσσαις.

§ 43. [1] Διὸ συνετὸς ἀνὴρ καὶ σώφρων εὐλαβήσεται τοιαύταις χρῆσθαι θυσίαις, δι' ὧν ἐπισπάσεται πρὸς ἑαυτὸν τοὺς τοιούτους. σπουδάσει δὲ, καθαίρειν τὴν ψυχὴν παντοίως. καθαρᾷ γὰρ ψυχῇ οὐκ ἐπιτίθενται, διὰ τὸ αὐτοῖς ἀνόμοιον. εἰ δὲ ταῖς πόλεσιν ἀναγκαῖον καὶ τούτους ἀπομειλίττεσθαι, [2] οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς· ταύταις γὰρ καὶ πλοῦτοι, καὶ τὰ ἐκτὸς, καὶ τὰ σωματικὰ, ἀγαθὰ εἶναι νενόμισαι, καὶ τὰ ἐναντία κακὰ, ὀλίγισον δ' ἐν αὐταῖς τὸ τῆς ψυχῆς ἐπιμελούμενον. ἡμεῖς δὲ κατὰ δύναμιν οὐ δεησόμεθα ὧν οὗτοι παρέχουσιν, ἀλλ' ἔκτε ψυχῆς, ἔκτε τῶν ἐκτὸς πᾶ-

diderunt multi, atque stulta hac de Deo opinione ipsos Iudaeos fuisse infectos patet ex *Ies. I*, 11. aliisque locis. V. *Havercamp:* ad *Tertull:* Apol: 22. multo recentior est doctrina, non Deos, sed Daemones tantum, eosque deteriores, cibo illo delectari. quae opinio multis Patribus, ut priscos illos Theologos vocamus, placuit, nec deerant qui inde vexationum, quibus Christiani premebantur, caussam arcessebant, quod Daemones animadverterent, invalescente Euangelio se deliciis illis orbari. Vid. *Wetsten:* ad *Origen:* Exhort. ad Mart. T. I. p. 303. Sed eadem tamen illa sententia Christianorum caussae perquam erat opportuna, cum ex ipsis etiam Platonicis ostendere possent, non diis, sed malis tantum geniis victimas prodesse. Quare illi cum viderent, istud dogma rebus suis plus detrimenti quam commodi adferre, id reiecerunt. nihil itaque mirum a Nostro hac in caussa abire *Iamblichum* & alios. Lege *Mosbem:* ad *Cudworth:* T. II. p. 1087. & R. W. ad *Hierocl:* in Aur. Carm: p. 52.

1. Διὸ συνετὸς ἀνὴρ καὶ σώφρων &c.] In quarto eorund: l. hic quoque l. adducitur, aliquantulum variatus: nam εὐλαβηθήσεται illic scriptum est, & infra numero unitatis πλοῦτος. ut non multo post ἔκ τε τῶν ἄλλων, non ut hic ἐκτὸς. nec non tamen in scripto exemplari ἐκτὸς. consequente quoque versu, ne nihil omittamus, ὃ δὴ γίνεται. Et in eo item qui sequitur πρὸς αὐτὰ, καὶ κατ' αὐτὰ ζωῆς. Victorius. Εὐλαβηθήσεται quoque est apud *Cyrill:* l. excitato, & in altero, ubi haec repetuntur, p. 130. D. ut & *Theodor:* Serm: de Orac: p. 626.

2. Οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς.] Scilicet *pertinet*. vide quae diximus supra ad L. I. § 52.

πᾶσαν σπουδὴν ποιούμεθα, θεῷ μὲν καὶ τοῖς ἀμφ' αὐτὸν, ὁμοιοῦσθαι. ὃ γίνεται δι' ἀπαθείας καὶ τῆς περὶ τῶν ὄντως ὄντων διηρθρωμένης διαλήψεως, καὶ τῆς πρὸς αὐτὰ ταῦτα ζωῆς. πονηροῖς δὲ ἀνθρώποις καὶ δαίμοσι, καὶ ὅλως παντὶ τῷ χαίροντι τῷ θνητῷ τε καὶ ὑλικῷ ἀνομοιοῦσθαι. ὥστε, κατὰ τὰ [3] εἰρημένα Θεοφράστῳ, θύσομεν καὶ ἡμεῖς. οἷς καὶ οἱ θεολόγοι συνεφώνησαν, εἰδότες ὡς καθ' ὅσον τῆς τῶν παθῶν ἐξαιρέσεως ἀμελοῦμεν τῆς ψυχῆς, κατὰ τοσοῦτον τῇ πονηρᾷ δυνάμει συναπτόμεθα, καὶ δεήσει καὶ ταύτην ἀπομειλίττεσθαι. ὡς γὰρ φάσιν οἱ θεολόγοι τοῖς δεομένοις ἀπὸ τῶν ἐκτὸς, καὶ μηδέπω κρατοῦσιν τῶν παθῶν, ἀναγκαῖον ἀποτρέπεσθαι καὶ ταύτην τὴν δυνάμιν, εἰ δὲ μήγε, πόνων οὐ λήξουσιν.

§ 44. Μέχρι δὴ τούτων τὰ περὶ τῶν θυσίων δεδηλώσθω. πλὴν ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ἐλέγομεν, μὴ εἶναι ἀναγκαῖον ὡς εἰ θυτέον ζῶα καὶ βρωτέον πάντως, νῦν ἐξ ἀνάγκης τὸ μὴ δεῖν ἐσθίειν, εἴπερ καὶ θύειν ἀνάγκη ποτὲ, ἐπιδείκνυται. πάντες γὰρ ἐν τούτῳ ὡμολόγησαν οἱ θεολόγοι ὡς οὔτε ἀπτέ-

omne ftudium impendemus, ut deo & iis qui circa ipfum funt, fimiles efficiamur: id quod fit ex impatibilitate, & eorum quae re uera funt, diftincta perceptione, & ad haec ipfa tendente uita: malis autem hominibus & daemonibus, & omnino unicuique mortali re & materiali gaudenti diffimiles ut euadamus. Quare iuxta ea quae a Theophrafto dicta funt, facrificabimus etiam nos. Quibus Theologi quoque confenferunt, cum nouerint, quantum nos affectuum animae purgationem neglexerimus, tantum prauae poteftati coniungi: ita ut eam quoque demulcere nobis opus fit. Sicut enim dicunt Theologi, qui deuincti externis rebus funt, & nondum affectibus dominantur, iis auertere huius quoque poteftatis maleficium neceffe eft. alioqui a laboribus nunquam defiftent.

§ 44. Huc usque uero quae ad facrificia attinent, explicata fint. Nunc quod a principio diximus, non effe neceffarium ut fi facrificanda animalia fint, continuo etiam effe comedenda exiftimemus: non effe ex animalibus edendum demonftrabimus, etiam fi aliquando neceffe fit, ut facrificentur. Omnes enim theologi in eo confenti-

3. Εἰρημένα Θεοφρ.] Priores editiones *Cod. Lipf.* & *Meerm.* τῷ Θεοφρ. de loco Theophrafti dixi fupra. paullo ante ὄντως ante ὄντων male deerat *Meerm.*

tiunt, ut ex sacrificiis quae auertendorum malorum causa fiunt, gustandum non esse quicpiam, sed utendum expiationibus asserant. ne enim in urbem inquiunt quispiam, aut in domum priuatam abeat, nisi prius & uestimenta & corpus fluuiis, aut fontibus expurgauerit. Vnde quibus etiam sacrificare permiserunt iis a sacrificatis ut abstineant, praecipiunt, priusque quam sacrificent, ut ieiunis se, & praecipue ab animatorum carnibus abstinentia purificent. Esse enim puritatem & castimoniam aiunt custodiam ad cauendam laesionem: quasi symbolum & signaculum diuinum, ne quicpiam mali ab illis patiatur aliquis ad quos dum placat, accedit. Contrario enim modo affectus quam ea sunt quae agit, & diuinius, quia purius uidelicet quantum & ad corpus, & ad animae affectus attinet, castimonia quasi propugnaculo obiecta illaesus manet.

§ 45.

πτέον ἐν ταῖς ἀποτροπαίοις θυσίαις τῶν θυομένων, [1] καθαρσίοις τε χρηςέον. μὴ γὰρ ἴοι τις εἰς ἄςυ, μήδ' εἰς οἶκον ἴδιον, μὴ πρότερον ἐσθῆτα καὶ σῶμα ποταμοῖς ἢ πηγῇ ἀποκαθήρας φασίν. ὥςε καὶ οἷς ἐπέτρεψαν θύειν, ἀπέχεσθαι τῶν θυομένων τούτοις παρήγγειλαν, προαγνεύειντε ἀποσιτίαις καὶ μάλιςα ταῖς ἀποχαῖς τῶν ἐμψύχων. εἶναι γὰρ τὴν ἁγνείαν φυλακὴν πρὸς εὐλάβειαν, [2] οἷον σύμβολον ἢ σφραγῖδα θείαν περὶ τοῦ μηδὲν παθεῖν ὑπ' ἐκείνων, οἷς πρόσεισιν καὶ ἀπομειλίττεται. ἐναντίως γὰρ διακείμενος [3] ἢ οἷς δρᾷ, καὶ θειοτέρως, ὅτι καὶ καθαροτέρως, καὶ κατὰ σῶμα, καὶ κατὰ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς, μένει ἀβλαβὴς, οἷον ἔρυμα περιβεβλημένος τὴν ἁγνείαν.

1. Καθαρσίοις τε χρηςέον.] Καθάρσιον, scilicet ἱερόν, *expiatorium lustrale* dicitur. Vid. *D'Orvill:* ad *Char. VIII*, 1. mos ipse, ut sacra ista cum peregissent, domum non ante redirent, quam vestem & corpus aqua vel fluviali, vel fontana purificassent, notus ex illis, qui de Lustrationibus veterum egerunt, & *Casaub.* ad *Theophr.* C. E. p. 292. victimae quippe ἀποτρόπαιοι polluere credebantur eos, qui attigissent. quae cum institutis sacris, sed suo arbitrio, contendit *Marsh.* Can. Chron. Sec. IX. p. 208.

2. Οἷον σύμβολον ἢ σφραγῖδα θ.] Καὶ οἷον σύμβ. malebat *Abresch.* Bene autem mentis puritatem sic adpellat, uti *Psellus* θεῖα ἐν ψυχαῖς σύμβολα statuit, quae daemones fugarent. Confer notata ab *Elsner.* ad Apoc. *Ioan.* IX, 4. vocis indolem atque usum egregie exposuit *Cas.* ad *Athen. III*, 32. illa εὐλάβειαν οἷον —— ἐκείνων desunt *Meerm.*

3. Ἢ οἷς δρᾷ.] Ἢ videtur delendum esse. multum diversa gaudens conditione, quam qua sunt eae res quas nunc agit. Versatur autem in caedibus, ideoque etiam in consortio malorum geniorum qui caedibus delectantur. at ipse alienissimus ab his omnibus est. potest quoque legi διακείμενος ἐν οἷς δρᾷ. *alienissimus ab his, in illis ipsis, quae tum agit.* REISK. Intelligo de malis illis geniis, de quibus locutus fuerat. δρᾷν est *sacra fa-*

§ 45. Διὸ καὶ ἄχρι τῶν γοήτων ἀναγκαῖα ἔδοξεν ἡ τοιαύτη προφυλακή· οὐ δύναται μέντοι διὰ παντός· [1] ἀσελγείας γὰρ ἕνεκα ἐνοχλοῦσι δαίμονας πονηρούς. ὥςε οὐ γοήτων ἦν ἡ ἁγνεία, ἀλλὰ θείων καὶ θεοσόφων ἀνδρῶν, φυλακὴν δὲ φέρουσα πανταχοῦ τοῖς χρωμένοις, τὴν πρὸς τὸ θεῖον οἰκείωσιν. ὡς εἴθε διὰ παντὸς αὐτῇ καὶ γόητες ἐχρῶντο, καὶ οὐκ γοητεύειν προυθυμήθησαν, ἀποκεκλεισμένοι ὑπὸ ταύτης ἀπολαύειν, ὧν ἕνεκα ἀσεβοῦσιν. ὅθεν [2] παθῶν ὄντες πλήρεις, καὶ πρὸς ὀλίγον ἀπεχόμενοι τῶν ἀκαθάρτων βρώσεων, μεςοὶ ὄντες ἀκαθαρσίας, [3] δίκας τίνουσι τῆς εἰς τὰ ὅλα παρανομίας, τὰ μὲν ὑπ' αὐτῶν ὧν ἐρεθίζουσι, τὰ δὲ καὶ [4] ὑπὸ τῆς πάντ' ἐφορώσης τὰ θνητὰ, καὶ ἔργα καὶ διανοήματα, δί-

§ 45. Vnde usque etiam ad praestigiatores & fascinatores huiuscemodi praecautionis necessitas procedit: non tamen uim in ipsis perpetuo habet, propterea quod flagitiorum & libidinis causa daemones malos inuocant. Quare fascinatorum non est castimonia, sed diuinorum, ac diuina sapientia imbutorum hominum: quae quidem ex conciliatione cum diis custodiam iis qui ipsa utuntur, afferre consueuit. Nam utinam perpetuo ipsa etiam praestigiatores uterentur: non enim praestigias sequi amplius uellent: quippe cum a fruendis illis abstraherentur, quorum causa impie agunt. Vnde cum perturbationibus sint pleni, & parumper ab impuris cibis abstinentes immunditia repleantur, poenas luunt sceleris quod in uniuersa sua operatione committunt, partim ab ipsis quos irritant, partim etiam a iustitia quae omnia mortalia & opera

cere, *sacris operari.* notum est loquendi istud genus, utroque in sermone centies inlustratum. vide § 59. *Athen.* *XIV*, 23. οἱ παλαιοὶ τὸ θύειν δρᾶν ὠνόμαζον.

1. Ἀσελγείας γὰρ —] *Flagitiorum & libidinis* dedit interpres. ἀσελγεία quippe latissime patet, omnemque animi inpotentiam conplectitur. diligentissime in ea voce versati sunt Philologi ad Epist. ad Rom. XIII, 13. & *D'Orvill.* ad *Charit.* *V*, 6.

2. Παθῶν ὄντες πλήρεις, μεςοί.] Iungit etiam *Paull.* ad Rom. I, 29. πεπληρωμένους πάσῃ ἀδικίᾳ — μεςοὺς φθόνου &c. ubi vide *Kypkium.* μεςὸς παθῶν & similia centies occurrunt. Confer *D'Orvill.* ad *Char.* *V*, 8. p. 480. qui Porphyrii oblitus non fuit.

3. Δίκας τίνουσι.] Δίκην τίνειν proprie *mulctam pecuniariam solvere*, inde ad alia transfertur, notatque quamlibet poenam dare, seu sustinere. exempla ubivis obvia, diligenter tamen a V. D. ad *Paull.* II ad Thessal. I, 9. congesta.

4. Ὑπὸ τῆς πάντ' ἐφορώσης — δίκης.] *Hesiod.* Oper. 254.

Ἡ δέ τε παρθένος ἐςὶ Δίκη Διὸς ἐκγεγαυῖα
Κυδνή τ' αἰδοίη &c.

ubi de Dea illa ultrice, quae Nemesis dicta Iovis solio adsidere credebatur, multa *Graevius.* quod illa Nostro omnia mortalia opera speculari dicatur, convenit illis *Euseb:* de Laud.

ra & consilia speculatur. Viri igitur diuini tam interna quam externa puritas est, qui sicut ab animae affectibus, & a cibis qui affectus incitant, abstinere studet: ita esca diuinae sapientiae fruitur, & similitudinem dei sibi rectis de eo cogitationibus conciliat: quique intellectuali sacrificio consecratur, & alba cum ueste, & nitida re uera impatibilitatis animae, & leuitatis corporis, non alienis & externis succis in corpore, & perturbationibus in anima grauatus ad deum accedit.

δίκης. ἀνδρὸς ἄρα θείου ἡ ἔσω καὶ ἡ ἐκτὸς ἁγνεία, [5] ἀποσίτου μὲν ἐκ παθῶν ψυχῆς σπουδάζοντος εἶναι, ἀποσίτου δὲ καὶ βρώσεων, αἱ τὰ πάθη κινοῦσιν, σιτουμένου δὲ θεοσοφίαν, καὶ ὁμοιουμένου ταῖς περὶ τοῦ θείου ὀρθαῖς διανοίαις, καὶ [6] ἀνδρὸς ἱερουμένου τῇ νοερᾷ θυσίᾳ, καὶ μετὰ [7] λευκῆς ἐσθῆτος, καὶ καθαρᾶς τῷ ὄντι τῆς ψυχικῆς ἀπαθείας, καὶ τῆς κουφότητος σώματος προσιόντος τῷ θεῷ, οὐκ ἐξ ἀλλοτρίων καὶ ὀθνείων χυμῶν καὶ παθῶν ψυχικῶν [8] βεβαρημένου.

§ 46. Non enim profecto in templis quae ab hominibus dicata diis sunt, ge-

§ 46. [1] Οὐ γὰρ δὴ ἐν μὲν ἱεροῖς ὑπ' ἀνθρώπων θεοῖς ἀφωρισμένοις καὶ

Laud. Constant. ubi δίκης ὀφθαλμὸν ἔφορον dicit τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων. quae & alia iam laudata video a *Kuster*. ad *Suid*. in Δίκης ὀφθαλμός. *Synes*. de Regn. p. 19. δίκην θεοῦ πάντ' ἐφορᾶν καὶ πάντ' ἐπακούειν.

5. Ἀποσίτου μεν ——] Dictio ἀπόσιτος παθῶν (nam ἐκ tollendum videtur) comparari queat cum νηστεύειν κακότητος illa celebri & gravi sententia Pythagorae, ni fallor. REISK. Magnum divinumque hoc Empedoclis dictum arbitrabatur *Plut. V. Coel. Rhod.* Lect. Ant. XIV, 3. σιτεῖσθαι σοφίαν, & similia e Lexicographis nota sunt.

6. Ἀνδρὸς ἱερουμένου.] Usitatius est ἱερωμένου, a verbo ἱερᾶσθαι. videtur quoque ἀνδρὸς tollendum, quia iam supra positum est. REISK. Notant Grammatici discrimen inter ἱερᾶσθαι & ἱεροῦσθαι, hoc volunt dici illa quae consecrantur, ἱερᾶσθαι de illis, qui sacerdotio funguntur. Vide *Duker*. ad *Thuc. V*, 1. id velle putabam *Thom. M.* in illis quae perplexa dicit *Duker*. ἱερᾶσθαι & ἱερεύεσθαι de sacrificiis dici, solum ἱερᾶσθαι, non ἱερεύεσθαι, de sacerdotibus. sed ibi vitiosam esse lectionem contendunt interpretes. *Euseb*: etiam, haec forte respiciens, D. E. L. I. p. 29. D. ἱερωμένοι τῷ ἐπὶ πάντων θεῷ, οὐ βουθυσίαις —— δόγμασι δὲ ὀρθοῖς ἀληθοῦς εὐσεβείας. Rem Noster & alii toties ingerunt, uti supra aliquoties iam vidimus, ut caussa non appareat, quare haec Eum a *Paullo* accepisse opinemur cum V. D. ad *Epist*. ad Rom. XII, 1.

7. Λευκῆς ἐσθῆτος καὶ καθαρᾶς.) Confer quae ad § 19. observata sunt. notissima sunt alba vestimenta eorum qui sacris operantur. συμβόλου χάριν γίνεσθαι τὸ ἔξωθεν κεκοσμῆσθαι τε καὶ ἡγνίσθαι recte *Clem. Alex*. Strom. IV. p. 531. B. merito itaque λευκὰ ἱμάτια τοῖς ἱερεῦσι συμφέρει, apud *Artemid*. Oneirocr. II, 3. Mox τοῦ σώματος *Meerm.* sed male dein χειμῶνα pro χυμῶν.

8. Βεβαρημένου.] *Edit. Flor.* & *Lugd.* βεβαρυμένου. eodem redit. nam & βαρεῖσθαι & βαρύνεσθαι passim est *gravari*, *torpere*, *languere*, ac tribuitur animo, qui per inmodicum cibum, potum, curas &c. torpet. Tale est illud *Luc*. Euang. XXI, 34. μήποτε βαρυνθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι. ubi multa V. Docti.

1. Οὐ γὰρ δὴ ἐν &c. Totum hunc paragraphum

καὶ [2] τὰ ἐν ποσὶ καθαρὰ δεῖ εἶναι καὶ ἀκηλίδωτα πέδιλα, ἐν δὲ [3] τῷ ναῷ τοῦ πατρὸς, τῷ κόσμῳ τούτῳ, [4] τὸν ἔσχατον καὶ ἐκτὸς ἡμῶν χιτῶνα τὸν δερμάτινον, οὐχ ἁγνὸν προσήκει διατηρεῖν, καὶ μεθ᾽ ἁγνοῦ διατρίβειν ἐν τῷ ναῷ τοῦ πατρὸς; εἰ μὲν γὰρ ἐν τῷ μεμολύνθαι αὐτὸν μόνον ὁ κίνδυνος ἔκειτο, ἐνῆν παριδεῖν ἴσως καὶ καταραθυμῆσαι. Νῦν δὲ παντὸς τοῦ αἰσθητοῦ σώματος ἀποῤῥοίας φέροντος δαιμονίων ὑλικῶν, ἅμα τῇ ἀκαθαρσίᾳ τῇ ἐκ σαρκῶν καὶ αἱμάτων, πάρεστιν ἡ ταύτῃ [5] φίλη καὶ προσήγορος δύναμις δι᾽ ὁμοιότητα καὶ οἰκειότητα.

§ 47. Ὅθεν ὀρθῶς οἱ θεολόγοι τῆς ἀ-

gestare puros, & macula omni carentes calceos debemus: in templo uero patris, qui mundus hic est, cura nulla habenda est, ut extima nostri cutanea tunica pura conseruetur, & cum ea pura & nitida ingrediamur. Nam si in eius tantummodo inquinatione periculum uersaretur, negligere fortasse id liceret. Sed cum omne sensibile corpus defluxus quosdam materialium daemonum secum afferat fit, ut, simul cum impuritate quae ex carnium & sanguinis esu existit, amica ipsi, & familiaris potestas ex similitudine, & cognatione etiam adsit.

§ 47. Quocirca recte theologi abstinen-

phum e Nostro sumsit *Cyrill:* Adv. Iulian. L. IX. p. 310. E. pro ὑπ᾽ ἀνθρώπων ille ἀπὸ ἀνθρ. bene. ἱεροῖς ---- ἀφωρισμένοις. ἀφορίζεσθαι enim proprie dicitur de illis, quae designantur & Deo dedicantur, uti peculiariter de agri parte, quae a reliquo fundo divinum in usum separabatur. prorsus uti ager Deo consecratus γῆ ἀφορισμένη Alexandrinis senibus *Levit. XXVII*, 21. *Hesych:* τεμένη. ναοὶ, ἄλση, ἢ τὰ ἀφωρισμένα κατὰ τιμὴν χωρία. Adi *Salmas:* ad *Solin:* p. 767. laudatum V. D. ad *Paull.* ad Rom. I, 1.

2. Τὰ ἐν ποσί κ. ---- ἀκηλίδωτα π.] Ecquis ignorat sacra veterum nudipedalia & Pythagorae praeceptum ἀνυπόδητος θύε καὶ προσκύνει? hausisse ab Hebraeis creditur. Vid. *Moisen* Exod. III, 5. & Libr. *Iosuae* V, 15. Idem mos apud veteres quosdam Christianos, de quo *Bingh:* Orig: Eccles: III. p. 342. nec hodie apud Indos aliasque gentes in desuetudinem abiit. Ἀκηλίδωτον *Suidas* exponit ἄσπιλον. ἀκήρατον. Confer V. D. ad *Hesych:* in V. Ad rem nostram *Synes:* Epist. 105. ἱερέα διὰ πάντων ἀκηλίδωτον εἶναι προσήκει.

3. Τῷ ναῷ τοῦ πατρὸς τῷ κόσμῳ ---] *Cod. Lips.* ε. τ. νεῷ. id quidem Atticum, sed Noster in illas leges non iuravit, & paullo post per α effert. Attico tamen more infra § 54. Rem ipsam pulcre inlustrat *Heraclit:* in Epist. apud *Steph:* Poës. Phil. p. 142. οὐκ ἴστε ὅτι οὐκ ἔστι θεὸς χειρότμητος, οὐδὲ ἐξ ἀρχῆς βάσιν ἔχει, οὐδὲ ἕνα περίβολον. ἀλλ᾽ ὅλος ὁ κόσμος αὐτῷ ναός ἐστι. In sacris etiam literis totum hoc universum tanquam templum Dei spectatur. Id significat vates *Malach.* c. I, 11.

4. Τὸν ἔσχατον καὶ ἐκτὸς ἡμῶν χιτῶνα.] Dixi supra I, 31. *Senec:* Epist: 92. *Quod de veste dixi, idem de corpore me existima dicere: nam hoc quoque natura, ut quamdam vestem, animo circumdedit. velamentum eius est.* Paullo post *Cyrill:* habet ἐνῆν καὶ παριδεῖν.

5. Φίλη καὶ προσήγορος δύναμις.] Bene haec iunguntur, ut infra φίλον καὶ προσήγορον. § 53. φίλα τε καὶ προσήγορα *Euseb:* P. E. L. I. p. 2. A. προσήγορον quippe id quod *coniunctum atque amicum est*, unde opponitur τῷ μαχομένῳ, uti docet *Markl.* ad *Max. Tyr.* Diss. XI. inde Nostrum luce circumdans.

6.

nentiae curam praecipuam adhibeant: & Aegyptius nobis haec manifeſtauit, cauſam maxime naturalem afferens, quam experientia comprobauerat. Quoniam enim anima praua, & irrationalis quae uiolenter erepta corpus deſeruit, eidem aſſiſtit quando quidem hominum quoque qui uiolenta morte intereunt, animae ad corpus ipſum immorari conſueuerunt: id quod ne quis ſe e corpore uiolenter eiiciat, uetat. Quoniam igitur uiolentae uiuentium caedes oblectari iis animas cogunt, quae deſeruerunt: prohibetur autem nullo modo anima ibi eſſe, quo cognatum quicpiam ipſum detrahit: unde etiam lamentari multae uiſae ſunt: in-

ἀποχῆς ἐπεμέλοντο. καὶ [1] *ὁ Αἰγύπτιος ταῦθ᾽ ἡμῖν ἐμήνυσεν, αἰτίαν ἀποδιδοὺς φυσικωτάτην, ἣν ἐκ τῆς πείρας ἐδοκίμασεν.* [2] *ἐπεὶ γὰρ ψυχὴ φαύλη καὶ ἄλογος, ἡ τὸ σῶμα ἀπέλειπε,* [3] *βίᾳ συληθεῖσα προςμένει τούτῳ,* [4] *ὅπου γε καὶ τῶν ἀνθρώπων αἱ τῶν βίᾳ ἀποθανόντων, καὶ κατέχονται πρὸς τῷ σώματι (*[5] *ὃ δὲ τοῦ μὴ βίᾳ ἑαυτὸν ἐξάγειν ἦ κωλυτικόν). ἐπεὶ οὖν τῶν ζώων αἱ βίαιοι σφαγαὶ, ἐμφιληδεῖν τὰς ψυχὰς* [6] *οἷς ἀπολείπουσιν ἀναγκάζουσιν, διείργεται δὲ οὐδαμῶς ψυχὴ ἐκεῖ εἶναι, ὅπου τὸ συγγενὲς καθέλκει αὐτὴν, ὅθεν καὶ ὀδυρόμεναι ὤφθησαν πολλάι.* [7] *καὶ αἱ τῶν ἀ-*

1. Ὁ Αἰγύπτιος.] Eſt Plotinus. REISK. Is quippe patriam habuit Lycopolin Aegypti, cuius nominis cum duae urbes fuerint, ea quae in Thebaide ſita erat, ſignificari videtur *Fabric:* ad Noſtr. in V. *Plot.* Bibl. Gr. IV, 26.

2. Ἐπεὶ γὰρ ψυχή.] Adverbium ἐπεὶ in periodo perquam circumducta & ambitioſa, repetendae orationis gratia, velut index itineris aberraturo lectori, bis iteratur, ſemel verſu 26. tum iterum verſ. 37. Statim pro ἡ τὸ σ. in *Lipſ.* eſt ἦ voluit εἰ quae vera eſt lectio. REISK. *Meerm.* etiam ἦ.

3. Βίᾳ συλληφθεῖσα.] Sic edebatur, ſed repoſui συληθεῖσα. bene ſit *Cod. Lipſ.* & *Meerm.* qui veram nobis ſcripturam ſervarunt, quam firmat *Felic.* & *M. Ficin.* qui dedit *exſpoliata.* doctrinam ipſam quam ingerit Noſter de infelicitate animarum hominum illorum, qui violenta caede perierunt, multi inluſtrant. Vide *Fort. Licetum* de Recond: Antiq: Lucern: L. III. c. 7.

4. Ὅπου.] Eſt indicium argumenti ad demonſtrandam veritatem ſententiae propoſitae allati: mox deeſt verbum ante καὶ κατέχονται. e. c. στρεύγονται, ῥέμβονται, πλανῶνται vel ſimile quid, aut καὶ eſt delendum. REISK.

5. Ὁ δὲ τοῦ μὴ —] Rectius antea legebatur ὃ καὶ τοῦ μή. & ſic erat in *Cod. Lipſ.* & *Meerm.* Βίᾳ ἐξάγειν, ἐξάγειν ἑαυτὸν, ἐξάγειν ἑαυτὸν τοῦ βίου, τοῦ ζῆν &c. de illis dicunt, qui vi ſibi vitam eripiunt, ἡ ψυχὴ quippe ὁ ὄντως ἄνθρωπος, ut dicit § 47. Vid: *Weſſeling:* ad *Diod: Sic: III*, 33. & V. D. ad *Xenoph: Epheſ:* Miſc: Obſ: Nov: p. 52. Bene Noſter hanc ſententiam confutat, qui ipſe de ſe interficiendo aliquando cogitaverat, uti ſcimus e vit. *Plot:* c. 2. *Vetat Pythagoras iniuſſu imperatoris, id eſt, dei, de praeſidio & ſtatione vitae decedere. Cicer:* de Senect: c. 21. ſecus quam Porticenſibus, ut ſic dicam, aliisque viſum fuit, licet & illi mortem temere maturandam non putarent. Sed de dogmate *Pythagorae* lege *Holſten:* in vit. Porph: c. 8. & V. D. ad *Hierocl:* in Aur: Carm: p. 260.

6. Οἷς ἀπολείπουσιν.] Scilicet σώμασιν, quod haud ſcio an ſit addendum. REISK.

7. Καὶ αἱ τῶν ἀτάφων παραμ. &c.] De anima-

ἀτάφων παραμένουσι τοῖς σώμασιν, αἷς καὶ οἱ γόητες καταχρῶνται πρὸς αὐτῶν ὑπηρεσίαν, βιαζόμενοι τῇ τοῦ σώματος ἢ μέρους τοῦ σώματος κατοχῇ. ἐπεὶ οὖν ταῦτα ἱςόρησαν, καὶ φύσιν ψυχῆς φαύλης καὶ συγγένειαν [8] καὶ ἡδονὴν ἔχει πρὸς τὰ σώματα, ἐξ ὧν ἀπεσπάσθη, εἰκότως ἐφυλάξαντο τὴν τῶν σαρκῶν θοίνην, ἵνα ἀλλοτρίαις ψυχαῖς βιαίοις καὶ [9] ἀκαθάρτοις πρὸς τὸ συγγενὲς ἑλκομέναις, μὴ ἐνοχλοῖντο, μηδὲ ἐμποδίζοιντο προσέρχεσθαι μόνοι τῷ θεῷ, δαιμόνων τῇ παρουσίᾳ ἐνοχλούντων.

§ 48. [1] Ὅτι γὰρ ὁλκὸν τῆς ψυχῆς ἡ τοῦ συγγενοῦς σώματος φύσις, ἡ πεῖρα τούτους ἐδίδαξεν διὰ πλειόνων. οἱ γοῦν ζώων μαντικῶν ψυχὰς δέξασθαι βουλόμενοι εἰς ἑαυτούς, τὰ κυριώτατα μόρια [2] καταπιόντες (continues: κατα-)

insepultorum quoque animae corporibus assident: quibus uenefici abutentes, ad ministerium suum uel totius corporis uel partis alicuius detentione compellunt. Quia igitur & naturam prauae animae, & cognationem, & uoluptatem animaduerterant, quam erga corpora ex quibus auulsa fuerit, habere consueuit; non iniuria esum carnium euitarunt; ne alienis animabus uiolenter ereptis & impuris ad cognata sibi attractis interturbarentur, impedirenturque quo minus soli ad deum accederent praesentia daemonum interpellati.

§ 48. Cognati enim corporis naturam attrahendae animae illecebram esse, experientia in pluribus ipsos docuit. Nam qui in se uaticinatoriorum animalium animas excipere cupiunt, praecipua illorum membra, corda uide-

mabus pravis & non purgatis *Plato* in Phaed: p. 61. D. ἡ τοιαύτη ψυχὴ βαρύνεταί τε καὶ ἕλκεται πάλιν εἰς τὸν ὁρατὸν τόπον —— ὥσπερ λέγεται, περὶ τὰ μνήματά τε καὶ τοὺς τάφους καλινδουμένη. Sic etiam anima eorum qui violenta morte perierant, unde νεκρομάντεις qui animas de futuris consulebant, in sepulcris pernoctare solebant. *V. Elsner:* ad *Matth. VIII*, 28. Credebantur illae animae reliquias sordium antiquarum retinere, qua de re *Gal:* ad *Iamblich:* Myst: II, 5. & multi alii. Prudenter persuasione ista, huiusmodi animas non quiescere, antequam cadavera essent sepulta, in rem suam utebantur legislatores, ne homicidia tuto ac facile committerentur: quo in argumento pulcre versatur Doct: *Warburton:* in Mois: Divin: Legat: L. II. p. 368.

8. Καὶ ἡδονὴν ἔχει.] Ita nostri *codd.* habent. *Valent.* post ἡδονὴν ἣν inseruerat, idque recte. syllabae cum duae eiusdem soni sequerentur, altera alteram absorpsit. millies id Graecis ac Latinis auctoribus accidit.

9. Ακαθάρτοις.] Operarum, ut opinor, vitio in *Flor.* erat ἀκατάφθοις, quod non modo *Lugd. edit.* fuerat secutus, sed *Cantabr.* quoque conspici voluerat. auctoritatem in re manifesta non desideras. recte *Lips.* & *Meerm.*

1. Ὅτι γὰρ ὁλκὸν &c.] Vid: Psell: de Daemonib: & Gaulm: not. p. 142. VALENT.

2. Καταπίοντες οἷον καρδίας κορ. &c.] Καταπό-

delicet coruorum, aut talparum, aut accipitrum deuorant, utpote quae affidentem animam dei inſtar uaticinantem habeant, quae una cum corporis iniectione in ipſos quoque ſeſe inſinuet.

§ 49. Merito igitur philoſophus, deique qui ſupra omnes eſt ſacerdos ab omni animatorum eſu abſtinet: dum ſoli deo ſolus accedere per ſe ipſum ſtudet, ſine ulla comitantium interturbatione: eſtque cautus, & ſigna futurorum percipit, & rerum naturas intelligit, prudens, temperatus, modeſtus, atque undecunque ſalutem ſuam procurans. Et quemadmodum qui alicuius particularis dei eſt ſacerdos & dedicationis ſta-

ταπίοντες, οἷον καρδίας κοράκων, ἢ ἀσπαλάκων, ἢ ἱεράκων, ἔχουσιν παροῦσαν τὴν ψυχὴν, καὶ χρηματίζουσαν ὡς θεὸν, καὶ [3] εἰσιοῦσαν εἰς ἑαυτοὺς ἅμα τῇ ἐνθέσει τῇ τοῦ σώματος.

§ 49. Εἰκότως ἄρα ὁ [1] φιλόσοφος, καὶ θεοῦ, τοῦ ἐπὶ πᾶσιν, ἱερεὺς, πάσης ἀπέχεται ἐμψύχου βορᾶς, μόνος μόνῳ [2] διὰ τοῦ ἑαυτοῦ θεῷ προσιέναι σπουδάζων, ἄνευ τῆς τῶν παρομαρτούντων ἐνοχλήσεως, καὶ ἔςιν εὐλαβὴς τὰς τῆς φύσεως ἀνάγκας [3] ἐξιςορηκώς. ἵςωρ γὰρ πολλῶν ὁ ὄντως φιλόσοφος καὶ σημειωτικὸς, καὶ καταληπτικὸς τῶν τῆς φύσεως πραγμάτων, καὶ συνετὸς, καὶ κόσμιος, καὶ μέτριος, πανταχόθεν σώζων ἑαυτόν· καὶ ὥσπερ [4] ὁ τινὸς τῶν κατὰ μέρος ἱε-

πόσεις τινων vim vaticinandi adferre dicit *Iamblich:* Myſt: III. 14. ubi vid. *Galeum.* & de animalium partibus, quae ad divinationem maxime credebantur facere, lege *Eumd.* ad III, 22, in corvos quippe, accipitres aliasque aves ſpiritum ingredi cenſebant. huius rei futilitatem tangit *Euſeb:* D. E. L. V. p. 209. quem etiam vid: contra Hierocl: p. 918. C. in primis autem veſcebantur corde, quia iſtud animae ſymbolum. Lege quae erudite diſputavit Cel: *Michaelis*, in Diſſert. de corde & cerebro. ceterum τὰ κυριώτατα exciderat in *Meerm.*

3. Εισιοῦσαν εἰς ἑαυτοὺς.] *Lipſ.* & *Meerm. Cod.* εἰς αὐτοὺς, quod praefero. ἔνθεσις eſt quod Latinis *offa* vel *buccea.* κοσμίως ἐσθίοντες ποιεῖτε τὴν ἔνθεσιν κατὰ τὸν ἥδιςον Ἀντιφάνη. *Athen: IV*, 17.

1. Φιλόσοφος, καὶ θεοῦ ἱερεὺς.] Uti homines pii ac ſancti ſaepe ἱερεῖς τοῦ θεοῦ in ſacris literis adpellantur. Stoici dicebant ἱερεὰ μόνον εἶναι τὸν σοφὸν. Res eſt notiſſima.

2. Διὰ τοῦ ἑαυτοῦ θεῷ προσ.] *Edd.* antiquiores, *Cod. Lipſ.* & *Meerm.* διὰ τ. ἑ. θεοῦ. quod probabat *Reiskius*, ac dixiſſet δια τοῦ ἐν ἑαυτῷ θεοῦ. *per deum* vel *numen ſuum internum.* θεῷ tamen ſuadent illa quae praeceſſerunt, προσέρχεσθαι μόνοι τῷ θεῷ, & quae ſequuntur, § 52. αὐτὸς δὲ δι' ἑαυτοῦ — προσιὼν τῷ θεῷ. Crediderim paene haec ferire Chriſtianos. Dominus Ieſus quippe ἱερεὺς qui ſervat τοὺς προσερχομένους δι' αὐτοῦ τῷ θεῷ ut dicitur in Epiſt. ad *Hebr.* VII, 25. quem locum ſine dubio legerat *Porphyrius.*

3. Ἐξιςορηκώς.] Omnes *Editiones* & *Cod.* etiam *Meerm.* (ſed in quo paſſim ι & η confunduntur) ἐξιςορικῶς, ſed apud *Valent.* per errorem operarum. Forte etiam in *Victoriana.* Bene autem *Lipſ. Suidas.* ἐξιςορήσαντες. ἀναζητήσαντες. διηγησάμενοι. & firmat ex *Herodoto.*

4. Ὁ τινὸς τῶν —] Forte ὅτινος τῶν κατὰ μέ-

ἱερεὺς, ἔμπειρος τῆς ἱδρύσεως τῶν ἀγαλμάτων αὐτοῦ, τῶν τε ὀργιασμῶν καὶ τελετῶν, καθάρσεων τε, καὶ τῶν ὁμοίων, οὕτως ὁ τοῦ ἐπὶ πᾶσιν θεοῦ ἱερεὺς, ἔμπειρος τῆς αὐτοῦ ἀγαλματοποιΐας, καθάρσεων τε καὶ τῶν ἄλλων, δι᾽ ὧν συνάπτεται τῷ θεῷ.

§ 50. [1] Εἰ δὲ οἱ τῶν τῇδε ἱερεῖς καὶ ἱεροσκόποι καὶ τάφων ἀπέχεσθαι κελεύουσιν ἑαυτοῖς τε, καὶ τοῖς ἄλλοις, καὶ [2] ἀνδρῶν ἀνοσίων, καὶ ἐμμήνων καὶ συνουσιῶν, καὶ [3] θέας ἤδη αἰσχρᾶς, καὶ πενθικῆς, καὶ ἀκροάσεως πάθος ἐγειρούσης (ἐπεὶ πολλάκις φαίνεται, καὶ διὰ τοὺς παρόντας ἀκαθάρτους, ὃ ταράττει τὸν ἱεροσκόπον· διὸ καὶ τὸ θύειν ἀκαίρως καὶ βλάβην μείζονα φέρειν ἢ κέρδος φασὶν) [4] ἤπου γε ὁ τοῦ πατρὸς ἱερεὺς αὐτὸς τάφος γίγνεσθαι νεκρῶν σωμάτων ὑπομένει; αὐ-

statuarum eius, & sacrificiorum, & ceremoniarum, & expiationum, & similium peritus est: sic omnibus praesidentis dei sacerdos simulacrorum eius, expiationum, aliorumque omnium quibus ipsis coniungitur, experientia callet.

§ 50. Quod si eorum qui hic sunt, sacerdotes & sacrifici & sibi & aliis iubent, ut a sepulchris, & hominibus profanis, & menstruatis, & coitu, & spectaculo etiam turpi, & lugubri, nec non ab audiendis iis abstineant, quae affectus mouent: propterea quod saepe numero ob praesentes etiam impuros appareat aliquid, quod sacrificum & aruspicem turbet: unde etiam importune sacrificare detrimentum maius, quam lucrum afferre aiunt: nunquid ille qui summi patris sacerdos est fieri ipse mortuorum corporum sepulcrum sustinebit, i.

μέρος ναῶν ἱερεὺς. REISK. ὁ τινὸς scilicet θεοῦ, quod statim sequitur. Loquitur de diis topicis, opponitur ὁ τοῦ ἐπὶ πᾶσιν θεοῦ ἱερεὺς. mox ἔμπορος *Meerm.* male pro ἔμπειρος.

1. Εἰ δὲ οἱ τῶν τῇδε ἱερεῖς.] Forte τῶν τῇδε ναῶν ἱερεῖς. REISK. Pro εἰ δὲ *Meerm.* οἱ δὲ.

2. Ἀνδρῶν ἀνοσιῶν, καὶ ἐμμήνων &c.] Huiusmodi rebus polluti apud veteres a sacris arcebantur. confer quae dicentur ad L. IV, 16. Videri possent haec tangere leges Mosaicas. Adscriptum certe erat *Meerm.* ὡς οἶμαι τὸν θεῖον λέγει μωσέα.

3. Θέας αἰσχρᾶς —— καὶ ἀκροάσεως.] Uti Iulianus instituit sacerdotem quem ad Deos venerandos accedere vult, αἰσχρὸν μήτε λέγοντα, μήτε ἀκούοντα. Vide *Galeum* ad *Iamblich:* Myst. I, 11.

4. Ἤπου γε τάφος γ. ὑπομ.] Bene Clar: *Abresch:* ἤπου γε *multo certe minus* —— ὑμομενεῖ. quod posterius optabat quoque Clar: *Reiskius*, nec secus interpres. observa pulcrum loquendi genus, utriusque linguae scriptoribus frequens. De homine a feris discerpto *Lucret.* L. V.

Pabula viva feris praebebat dentibus haustus,
Viva videns vivo sepeliri viscera busto.

Quae & multa alia habet *Gatak:* ad illa *Anton: VI*, 21. θάπτεται ἐν τοῖς τρεφομένων σώμασι. Eleganter Dandamis apud *Pallad:* de

ipse sordium plenus, cum uersari, cum praestantiore studeat? Nonne satis est, quod mortis partes in fructibus in nostram hanc uitam assumamus. Sed nondum de his agere est locus. Redeundum enim est ad ea exactius distinguenda quae ad sacrificia spectant.

51. Dicere enim quispiam posset, nos magnam partem diuinationis, quae per exta fieri consueuit, esse sublaturos, si a caede animalium abstinuerimus. Sed is homines etiam interficiat, quandoquidem in eius extis magis, ut aiunt, futura conspiciantur: & multi quoque ex barbaris per hominum exta aruspicinam exerceant. Sed sicut iniustitiae & immanitatis erat diuinationis causa cognatum genus occidere, sic uaticinandi causa irrationale animal mactare iniustum est. Vtrum autem signa dii, an daemones praemonstrent, an anima quae ab animali discedit, per

αὐτὸς μιασμάτων πλήρης, ὁμιλητὴς σπουδάζων γενέσθαι [5] τῷ κρείττονι; ἀρκεῖ ὅτι τὰ τοῦ θανάτου μέρη ἐπὶ τῶν καρπῶν εἰς τὴν ἐνταῦθα ἡμῶν ζωὴν παραλαμβάνομεν. ἀλλὰ μήπω περὶ τούτων. ἔτι δὲ τὰ περὶ τῶν θυσιῶν διακριτέον.

§ 51. Φαίη γὰρ ἄν τις, ὅτι πολὺ μέρος ἀναιροῦμεν μαντείας τῆς διὰ σπλάγχνων, ἀπεχόμενοι τῆς τῶν ζώων ἀναιρέσεως. οὐκοῦν ὁ τοιοῦτος ἀναιρείτω καὶ τοὺς ἀνθρώπους· ἐπιφαίνεται γὰρ μᾶλλον, ὥς φασὶ, τοῖς τούτου σπλάγχνοις τὰ μέλλοντα· καὶ πολλοί γε τῶν βαρβάρων [1] δι' ἀνθρώπους σπλαγχνεύοντες. ἀλλ' ὥσπερ [2] ἀδικίας καὶ πλεονεξίας ἦν τὸ ἕνεκα μαντείας ἀναιρεῖν τὸν ὁμόφυλον, οὕτω καὶ τὸ ἄλογον ζῶον σφάττειν μαντείας ἕνεκα, ἄδικον. πότερα δὲ τὰ σημεῖα οἱ θεοὶ ἐπιφαίνουσιν ἢ δαίμονες, ἢ ψυχὴ ἀπαλλαττομένη τοῦ ζώου πρὸς

de Bragm: p. 43. *καὶ γίνεσθε νεκρῶν ζώων περιπατοῦντες τάφοι.*

5. Τῷ *κρείττονι.*] *Felician. cum praestantiore.* non damno. forte tamen melius *cum Deo.* *κρεῖττον* dicitur *numen*, sed maxime tamen in plurali *κρείττονες* sunt *Dii.* Vid: *Bos:* Anim: ad *Lucian:* c. 15. mox *τὰ* omisit *Cod. Lips.* dein *ἀπὸ τῶν καρπῶν* malebat *Abreschius.*

1. *Δι' ἀνθρώπους σπλαγχνεύοντες.*] *Δι' ἀνθρώπων* *Abresch:* veram Auctoris manum habere opinor *codd:* Mscriptos qui *σπλαγχνεύονται.* licet sciam, quo vulgatum defendi queat. nota gentium quarumdam anthropomantia, seu mos per victimas humanas divinandi. de Gallis *Diod: Sic: V*, 31. de Lusitanis aliisque *Olear:* ad *Philost:* Apoll: Tyan: VIII, 15. ubi videbis Elagabalum, bipèdum turpissimum, sic etiam instituisse. nec melius habiti subinde Christiani ab Imperatoribus Romanis. de Iuliano Vid. Schol. *Gregor:* Nazianz: Invect: II. p. 61. de aliis V. D. ad *Iustin:* Apol: I, 24.

2. *Ἀδικίας καὶ πλεονεξίας.*] *Iniustitiae & inmanitatis* dedit *Felic:* quo sensu *πλεονεξία* etiam alibi apud *Porph.* Bene haec iunguntur, quia *πλεονεκτεῖν* est *iniuria adficere*, que-

πρὸς τὴν πεῦσιν ἀποκρίνεται διὰ τῶν ἐν τοῖς σπλάγχνοις σημείων, οὐκ ἔςι τοῦ παρόντος λόγου ἐρευνῆσαι.

§ 52. Οἷς μέντοι ὁ βίος ἔξω κυλίεται, τούτοις ἐπιτρέπομεν ἅπαξ ἀσεβήσασιν εἰς ἑαυτοὺς, φέρεσθαι ἧπερ καὶ φέρονται. [1] ὃν δ' ἡμεῖς ὑπογράφομεν φιλόσοφον, ἀφιςάμενον τῶν ἐκτὸς, εἰκότως φαμὲν μὴ ἐνοχλήσειν δαίμοσι, μηδὲ μάντεων δεήσεσθαι, μηδὲ σπλάγχνων ζώων· ὧν γὰρ ἕνεκα αἱ μαντεῖαι, τούτων οὗτος μεμελέτηκεν ἀφίςασθαι. οὐ γὰρ εἰς γάμον καθίησιν, ἵνα περὶ γάμου [2] τὸν μάντιν ἐνοχλήσῃ· οὐκ εἰς ἐμπορίαν, οὐ περὶ οἰκέτου. οὐ περὶ [3] προκοπῆς καὶ τῆς ἄλλης παρ' ἀνθρώποις [4] δοξοκοπίας. πε-

per extorum figna ad interrogationem refpondeat, inquirere praefentis difputationis non eft.

§ 52. Quibus tamen uita ad externa deuoluitur, iis permittimus, ut femel impietate in fe fufcepta eo ferantur, quo ferri folent. At quem nos philofophum defcribimus, qui ab externis abftineat, eum merito afferimus neque daemonibus negocium effe allaturum, neque uatibus, aut extis animalium ullum opus effe habiturum: quippe cum ab iis abftinere ftudeat, quorum caufa fieri diuinationes confueuerint. Non enim ad nuptias, aut mercaturam fpectat, ut de his fufcitaturus uatem fit: non de feruo, non de fortunis, non de honoris incremento, aliisque huiusmodi humanis ambitionibus confulenda i-

quocunque modo aliquem laedere. ita ἀδικεῖσθαι & πλεονεκτεῖσθαι fibi refpondent apud *Thucyd:* L. I, 77. Paullo poft *Lipf.* & *Meerm. Cod.* ἢ ἡ ψυχὴ.

1. Ὃν δὲ ἡμεῖς ὑπογράφομεν &c.] Sumit hinc quoque teftimonium *Eufeb:* in eodem libro. Lectionis autem varietates hae funt. quod τῷ μάντει dandi cafu illic fcriptum eft, & fequente verfu περὶ κλοπῆς, non ut hic προκοπῆς. nam quod fupra eft μεμέλετηκεν, cum illic legatur μεμέληκεν mendofum eft. quod etiam confirmatur auctoritate manu fcripti *Eufeb:* VICTORIUS. Usque ad illa in fine § 52. καὶ ἀντὶ μάντεως &c. *Eufeb:* P. E. IV. p. 166. D.

2. Τὸν μάντιν ἐνοχλήσῃ.] *Eufeb:* ut modo dictum eft, τῷ μάντει. & fic e Noftro citat *Herald:* ad *Arnob:* p. 233. fed legerat apud *Eufeb:* nam & alia mendofa apud *Eufeb:* non in *Porph:* citat, ut μεμέληκεν & κλοπῆς. utroque modo Nofter conftruit, cum accufat: I, 49. & II, 45. cum dativo paullo ante ἐνοχλήσειν δαίμοσι. Centies utroque modo invenias. Vid. Cel. *Alberti* ad *Hefych:* in V. Eadem ratio τοῦ παρενοχλεῖν. *Luc.* A. A, XV, 19. dandi cafum iungit, alii utrumque.

3. Προκοπῆς.] *Eufebii* κλοπῆς a V. D. emendatum iam eft. Forte lapfus inde natus, quod Grammatici Graeculi vocem hanc ἀδόκιμον putent, quos graviter falli, & notare *incrementum* quodlibet, dudum ab Eruditis monftratum fuit. notum eft προκόπτειν peculiariter de illis dici, qui *in virtutis ftudio proficiunt.* dicendi genus unde petitum fit, difquirunt *Ienf:* Ferc. Lit. p. 41. & *Alberti* ad II Tim. III, 9. Pro ἄλλης *Meerm.* perperam ἄλλοις.

4. Δοξοκοπίας.] De voce δοξοκοπεῖν Vid. ad L. I, 38. *Suidas* δοξοκοπία. κενοδοξία. *Idem* in Δημοκοπεῖν. λέγεται καὶ δημοκοπία ἡ δοξοκοπία. ἰ-

ipsis diuinatio est. Sed quae inquirit, eiusmodi sunt, ut neque uates ullus neque ulla animalium exta indicare eorum certitudinem queant: sed ipse, ut diximus, per sese ipsum ad deum accedens, qui in uisceribus suis ueris collocatus est, de aeterna uita monitiones accipit, totus illuc contractus, & loco uatis, magni Iouis alloquutor effici cupiens.

περὶ ὧν δὲ ζητεῖ, μάντις μὲν οὐδεὶς, οὐδὲ σπλάγχνα ζώων [5] μηνύσει τὸ σαφές· αὐτὸς δὲ δι' ἑαυτοῦ, ὡς λέγομεν, προσιὼν τῷ θεῷ, ὃς [6] ἐν τοῖς ἀληθινοῖς αὐτοῦ σπλάγχνοις ἵδρυται, περὶ τοῦ αἰωνίου βίου λήψεται τὰς ὑποθήκας, ὅλος ἐκεῖ συῤῥεύσας, καὶ ἀντὶ μάντεως, [7] Διὸς μεγάλου ὀαριστῆς εὐχόμενος γενέσθαι.

§ 53. Nam si etiam aliqua necessitas urgueat, non desunt daemones boni, qui huic qui ita uiuit, familiarisque dei est, occurrentes & per somnia, & per signa, &

§ 53. Εἰδ' ἄρα καὶ [1] ἐπείξειέ τι τῶν τῆς ἀνάγκης, εἰσὶν οἱ τῷ οὕτω ζῶντι τῷ οἰκέτῃ τοῦ θεοῦ, καὶ [2] δι' ὀνειράτων καὶ συμβόλων, καὶ

ὑπάτους αἱροῦνται ἐκ δόξης πολεμικῆς, Λεύκιον, ἐκ δὲ δημοκοπίας, Τερέντιον. & sic iterum in Δοξοκοπία. Sumta haec sunt ex *Appian:* Hannib: p. 559. qui addit πολλὰ αὐτοῖς ἐκ τῆς συνήθους δοξοκοπίας ὑπισχνούμενον, quae posteriora *Suidae* etiam reddenda opinor. nam priora illa nihil ad vocem δοξοκοπία pertinent. nollem quoque δοξοκοπία apud *Appian*: Viro D. suspecta fuisset, nam *Dion: Hal. Lucian:* multique alii frequentant.

5. Μηνύσει τὸ σαφές.] Ita σαφὲς pro *accurate* & *vere* apud *Pindarum*. Et Φοῖβος σαφής apud *Sophocl.* ἀντὶ τοῦ ἀληθής, ut veteres Critici exponunt. V. *Albert:* ad *Matth. XX*, 31. & *Suidam*. mox pro λέγομεν ex *Euseb:* & *Meerm. Cod.* legendum est ἐλέγομεν. respicit enim ad illa quae superius dicta fuerant.

6. Ἐν τοῖς ἀληθινοῖς &c.] Videtur ad melius percipiendam huius vocabuli sententiam facere, quod adscriptum est margini *Cod. Lips.* memoriae adminiculum. ὅτι ὁ θεὸς ἐν τοῖς τοῦ κατ' ἀρετὴν ζῶντος ἵδρυται σπλάγχνοις. videtur ad p. 90, 23. respicere. REISK. Idem scholion adscriptum erat *Meerm.* Deum in extis esse dicebant veteres, quia illum per exta futura significare credebant, uti quoddam signum in illis erat, quod *Deus* dicebatur, idque si integrum appareret, propitium Numen ostendebat. Eo itaque respicit cum Deum ἐν ἀληθινοῖς τοῦ σοφοῦ σπλάγχνοις ἱδρύσθαι dicit. Vid. *Olear:* ad *Philost: VIII*, 15. Bene *Gataker*: cum hisce contendit τὸν ἔνδον ἐν τῷ στήθει ἱδρυμένον δαίμονα apud *Anton: III*, 16. uti corpora nostra templa Dei esse vult Apostolus. & Θεοῦ λόγος ἐν τοῖς ἀληθινοῖς ἐνοικῶν σπλάγχνοις dicitur *Euseb:* P. E. L. IV. p. 170. D. qui hunc locum certe respicit.

7. Διὸς μεγάλου ὀαριστῆς.] Sumsit e poëtarum principe, cui Minos Odyss: T. 119.

Διὸς μεγάλου ὀαριστής.

quae laudantur & explicantur a *Plat:* in Min: p. 568. & *Strab: X.* p. 328. in *Flor. edit.* erat ὀαριστὺς, quae vox hic inportuna. Paullo ante e Nostro apud *Pamphil:* rescribi debet ὅλος ἐκεῖ pro ὅλως ἐκεῖ, quod editur.

1. Ἐπειξείε τις τῶν.] *Lips.* ἐπείξειλε τί τῶν. male. constat tamen ex eo legendum esse, ἐπείξει γε τι τῶν. REISK.

2. Δι ὀνειράτων καὶ σ. κ. δ. ὅττης.] Malcho sua reddidi, consentiunt enim in hanc lectionem omnes *codices*. solus *Valent.* neglexerat καὶ συμβόλων. ὄσσα, vel Attice ὄττα, notat divinum aliquem instinctum, quo erudiuntur homines, unde ὄσσεσθαι, & Attice ὀττεύεσθαι est *instinctu quodam secreto futu-*

καὶ δι' ὅττης [3] ἀγαθοὶ δαίμονες προτρέχοντες καὶ μηνύσοντες τὸ ἀποβησόμενον, καὶ ὃ ἀναγκαῖον φυλάξασθαι. μόνον γὰρ ἀποστῆναι δεῖ τοῦ κακοῦ, καὶ ἐπιγνῶναι τὰ ἐν τοῖς ὅλοις τιμιώτατον, καὶ πᾶν τὸ ἐν τῷ ὅλῳ ἀγαθὸν [4] φίλον καὶ προσήγορον. ἀλλὰ δεινή τις ἡ κακία καὶ τῶν θείων ἀμαθία, καταφρονεῖν ὧν οὐκ οἶδεν [5] καὶ ἐπισύρειν. ἐπειδὴ ταῦτα οὐ φωναῖς ἐξακούσαις ἡ φύσις βοᾷ, νοερὰ δὲ οὖσα, διὰ νοῦ μυσταγωγεῖ τοὺς ταύτην σέβοντας. κἂν μέντοι τις θυτικὴν παραδέξηται προγνώσεως ἕνεκα τοῦ μέλλοντος, οὐχ ἕπεται ταύτῃ καὶ τὸ ἐσθίειν δεῖν ἐξ ἀνάγκης καὶ σάρκας παραδέχεσθαι, καθάπερ οὐδὲ τὸ θύειν ὁπωσοῦν ἢ θεοῖς ἢ δαίμοσιν εἰσηγεῖται τὴν βρῶσιν. [6] ἡ γοῦν ἱστορία, οὐ μόνον ὧν Θε-

& per uiſionem quod euenturum eſt, quodque eſt euitandum, praenuncient. Tantum abſiſtendum a malo eſt: & agnoſcendum quod in uniuerſis eſt precioſiſſimum, atque honoratiſſimum, & omne quod in uniuerſo eſt bonum, amicum atque affabile. Sed improbitas & diuinorum imperitia mirum eſt, quam prompte ſpernere, & damnare ea quae non nouit, conſueuerit. Iis tamen qui idonei ad audiendum ſunt, natura clamat: quae cum intellectualis ſit, per intellectum ſacris eos initiat, qui ipſam colunt. Adde quod etiam ſi quis praenoſcendorum futurorum cauſa ſacrificandi ritum admiſerit, non ex eo tamen ſequitur, ut carnes quoque comedendae neceſſario ſint. quemadmodum neque quod alioqui ſit ſacrificium ſiue diis, ſiue daemonibus, continuo etiam eſum carnium introducit. Nam hiſtoria non ſolum ea quae The-

tura praeſagire, augurari, ominari. vocis indolem & uſum egregie explicat *Rubnken:* ad *Tim.* Lex. p. 142. Paullo ante pro οἰκέτῃ in *Lipſ. Cod.* erat ἱκέτῃ. & ſic etiam in *Meerm.* correctum eſt, cum antea ἰοκέτῃ fuiſſe videatur. ſolent voces illae confundi, ut in V. H. *Aelian: VI,* 7. &c. ſed hic prius praeferendum.

3. Ἀγαθοὶ δαίμονες.] In *Lipſ.* eſt ἀγαθοίμονες ex correctione, eraſa vetere lectione ab eadem manu, uti *Reiskius* notabat, qui h. l. προστρέχοντες & μηνύσοντες malebat.

4. Φίλον καὶ προσήγορον.] Forte φίλον ἡγεῖσθαι καὶ προσήγορον. REISK. Vide ad § 46. ſupina *Edit: Lugdun:* negligentia factum, ut paullo poſt vitioſum *Florent:* φώναιο pro φωναῖς ſequeretur.

5. Καὶ ἐπισύρειν.] *Demoſth:* Adv: Lept. p. 560. D. ἔτι τοίνυν ἴσως ἐπισύροντες ἐροῦσιν. ubi *Ulpian:* ἐπισύροντες. ἀντὶ τοῦ διασύροντες, quod exponit διαβάλλοντες. ſed & ibi, & apud alios eſſe ambage verborum aliquid explicare, rem quaſi in longum tractim ducere ac ſubducere, & ſic cauſſae cardinem non attingere, putat *Budaeus* Comm: L. G. p. 375. huic loco prior ſignificatus tamen convenit.

6. Ἡ γοῦν ἱστορία &c.] E Noſtro haec & ſequentia ſumſit *Cyrill:* contra *Iulian:* L. IV. p. 128. D. usque ad finem paragraphi ſequentis, nonnullis tamen amputatis. Ille ſtatim pro ἄλλων habet ἑτέρων. & dein ὡς καὶ ἀνθρώπους θύοντας πάλαι. ubi τῶν etiam abeſt a *Cod. Lipſ.*

L.

Theophraſtus commèmorauit, uerum etiam alia complura, de hominis mactatione, qua ueteres utebantur, memoriae prodidit: nec propterea comedendos eſſe homines conſtat.

§ 54. Quae quidem cum multa ac uaria ſint, pauca haec quae ſubiungam ſatis futura ad hoc comprobandum eſſe exiſtimo. In Rhodo enim pridie nonas Iulias homo Saturno ſacrificabatur. atque ea conſuetudo cum diutius perduraſſet, mutata poſtea humaniorem in modum fuit. Aliquem publico iudicio morte damnatum in carcere usque ad Saturnalia detinebant: quem ubi ſolennis dies aduenerat, extra portas productum e regione delubri Ariſtobulae

Θεόφραςος ἐμνήσθη, ἀλλὰ καὶ ἄλλων πλειόνων τὴν μνήμην παρέδωκεν, ὡς καὶ ἄνθρωπον θυόντων τῶν πάλαι, καὶ οὐδήπου διὰ τοῦτο καὶ βρωτέον ἀνθρώπους.

§ 54. [1] *Καὶ ὅτι ταῦτα οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ πλήρους οὔσης τῆς ἱςορίας λέγομεν, αὐτάρκη καὶ ταῦτα παραςῆσαι.* [2] *ἐθύετο γὰρ καὶ ἐν Ῥόδῳ μηνὶ Μεταγειτνιῶνι ἕκτη ἱςαμένου, ἄνθρωπος τῷ Κρόνῳ. ὃ δὴ ἐπιπολὺ κρατῆσαν ἔθος, μετεβλήθη. ἕνα γὰρ τῶν ἐπὶ θανάτῳ δημοσίᾳ κατακριθέντων μέχρι μὲν τῶν Κρονίων συνεῖχον·* [3] *ἐνςάσης δὲ τῆς ἑορτῆς προαγαγόντες τὸν ἄνθρωπον ἔξω πυλῶν ἄντικρυς τοῦ* [4] *Ἀριςοβού-*

1. Καὶ ὅτι ταῦτα &c.] In eodem libro leguntur XXIII verſus, qui hic deinceps ſequuntur, in ipſis quae varietates ſint, adnotabo. Primum diſcrimen puſillum eſt, οἴνου namque ποτίσαντες generandi caſu illic ſcriptum eſt. & ſeq: verſ. κορωνείᾳ, in qua lectionis diverſitate manet, cum iterum poſt eodem in l. huius oppidi mentionem faciat. in penultimo h. pag. ἔθυον δὲ. in ſecundo item conſequentis eadem ratione ἔθυον, non ἐθύοντο, ut hic ambobus in locis. cum autem hic infra legatur καὶ Δουμάτιοι δὲ τῆς Ἀραβίας illic ſcriptum eſt Δουμάτης. οἱ δὲ τῆς Ἀραβίας. in extremo verſu λασιαρίου inmutata litera, non λατιαρίου. perperam ut arbitror, nam ſcriptus Euſeb: liber cum Porph: facit. VICTORIUS. Usque ad finem fere § 56. exſcripſit *Euſeb:* p. 155. quem vide etiam de Laud. Conſt. M. p. 255. *Cyrill:* l. laud. *Theodor:* in Serm: de Sacrif: qui omnes Porphyrianis hiſce utuntur. Sed & *Clem: Alex:* in Protrept: p. 27. aliique multi de diro illo ſacrificiorum genere agunt. Vera autem illa ſint quae dicit, licet inmolentur, inde non ſequi comedendos quoque homines eſſe: haec tamen plerumque iuncta fuiſſe obſerves. Conf. *Fabric:* ad *Sext: Empir: III*, 24. p. 178.

2. Ἐθύετο γὰρ &c.] Narrat haec & ſequentia etiam *Euſeb:* de Laud: Conſtant: p. 533. & *Theodor:* in Serm: de Sacrif: p. 389. ſed ibi legitur εἰς ἔθος μετεβλήθη. De re ipſa lege *Meurſ:* in Rhod: I, 16.

3. Ἐνςάσης δὲ τῆς ἑορτῆς —] Nota morem, ut cum feſtus inſtaret dies, reos ſupplicio adficerent, nam in ipſo feſto non licebat. Hinc Socrates apud *Plat.* in Phaed. p. 46. D. ἡ τοῦ θεοῦ ἑορτὴ διεκώλυε με ἀποθνήσκειν. Inde inluſtrari poteſt hiſtoria Euangelii *Matth. XXVII.* nota etiam ἔξω πυλῶν poenam fuiſſe inflictam, qui mos olim fuit frequentiſſimus. Conf. V. D. ad *Epiſt.* ad Hebr. XIII, 12. de Romanis idem docet, & cauſſam rei indicat Ampliſſ. *Cuper:* Obſ. IV, 19.

4. Ἀριςοβούλης ἕδους.] Vide Meurſ: de Popul: Attic: in Μελίτη. VALENT. Rhodiorum

βουλῆς ἔδους, [5] οἴνῳ ποτίσαντες, ἔσφαττον. [6] ἐν δὲ τῇ νῦν Σαλαμῖνι, πρότερον δὲ, Κορωνίδι ὀνομαζομένῃ, μηνὶ κατὰ Κυπρίους Ἀφροδισίῳ, [7] ἐθύετο ἄνθρωπος τῇ Ἀγραύλῳ τῇ Κέκροπος καὶ νύμφης Ἀγραυλίδος. καὶ διέμενε τὸ ἔθος ἄχρι τῶν Διομήδους χρόνων. εἶτα μετέβαλεν, ὥςε τῷ Διομήδει τὸν ἄνθρωπον θύεσθαι· [8] ὑφ' ἕνα δὲ περίβολον ὅ, τε τῆς Ἀθηνᾶς νεὼς, καὶ ὁ τῆς Ἀγραύλου καὶ Διομήδους. ὁ δὲ [9] σφαγιασθόμενος ὑπὸ τῶν ἐφήβων ἀγόμενος, τρὶς περιέθει τὸν βωμόν. ἔπειτα ὁ ἱερεὺς αὐτὸν λογχῃ ἔπαιεν κατὰ τοῦ ςομάχου καὶ

εὔ-

lae uini potione exhibita iugulabant. In ea uero quae nunc Salamina, prius Coronis appellabatur, menſe iuxta Cyprium morem Venereo Agraulo Cecropis, & Agraulidis Nymphae filiae homo in ſacrificiis mactabatur. qui quidem mos usque ad Diomedis tempora perſeuerauit: deinde ita transmutatus eſt, ut Diomedi homo ſacrificaretur. Vno enim & eodem parietum ambitu & Mineruae & Agrauli & Diomedis ſacellum concludebatur. Qui immolabatur, ab adoleſcentibus deductus primum circum aram ter circumcurrebat, deinde a ſacerdote haſta in guttur adacta feriebatur: atque

i.

rum exemplo Themiſtocles Athenis ſtruxit aedem Dianae τῆς Ἀριςοβούλης, qua de *Meurſ:* in Piraeeo c. 9.

5. Οἴνῳ ποτίσαντες.] E more veterum, quo inluſtrant interpretes poſcam, quam Domino Chriſto dederunt milites, *Matth. XXVII,* 48. & *Marc. XV,* 36.

6. Ἐν δὲ τῇ νῦν Σαλαμῖνι &c.] Male *Meerm.* Κορωνίδιον, ubi ον e ſequenti ſyllaba adhaeſit. apud *Euſeb:* eſt Κορωνείᾳ. vide ibi *Viger:* uti Noſter ſic etiam *Cyrill:* vide etiam *Theodor;* Serm: de Sacrif: p. 589. ut *Steph: Byz:* ſcribit Κορώνη μοῖρα τῆς Σαλαμῖνος. ſed antiquitus ita dictam fuiſſe urbem, quam dein Teucer ampliorem fecit, & a patria Salamina dixit, oſtendit *Meurſ:* in Cypr: I, 20. de menſe Cypriorum Ἀρφοδισίῳ & aliis, lege *Eumd:* c. 24.

7. Ἐθύετο ἄνθρωπος τῇ Ἀγραύλῳ τῇ Κέκροπος &c.] Vellem probaſſet Vir inluſtr. in Can. Chron. Sec. VIII. Cecropem ἀνθρωποθυσίαν in Cyprum intuliſſe. Certe ex h. loco id non coges. & memini alios de Cecropis ſacrificiis multo mitiora tradere. pro *Agraulo* legit *Aglauro*, & mox pro *Agraulidis Aglauridis Barneſ:* ad *Eurip:* Ion: 23. ſed nomina illa paſſim inter ſe permiſcentur. otium nobis fecit *Alb:* ad *Heſ:* in Ἄγραυλος. De re ipſa lege *Meurſ:* Lect: Attic: VI, 3. qui errorem caſtigat illorum, qui Agraulum, Cecropis filiam, confundunt cum Minerva, quae Ἄγραυλος ſive Ἄγλαυρος etiam Atheninenſibus fuit cognominata. Cecropis uxorem *Porph. Agraulidem*, alii *Agraulum* vocant. V. *Meurſ.* de Regn. Ath. I, 11. pro ὥςε τῷ Διομ. *Meerm.* ὡς τῷ Διομ.

8. Ὑφ' ἕνα δὲ περίβολον &c.] De ambitu templi ſpeciatim vox adhibetur. Graeci περίβολον proprie vocabant certum agri modum, qui circum templa vacabat, ac muro claudebatur. *Templi conſeptum* Latini. hinc latius patere coepit, ac pro ipſo templo accipi. V. *Salmaſ:* in *Solin:* p. 8. & Clar. *Stoſch.* Ant. Thyat. L. I, 7, 20. Pro χρόνων paullo ante, apud *Cyrill:* eſt καιρῶν, & pro ἄνθρωπον habet ἄνδρα.

9. Σφαγιασθόμενος.] Priores *edd: Euſeb:* & *Cod. Lipſ.* omnes σφαγιαζόμενος. Apud *Cyrillum* eſt σφαζόμενος. *Meerm.* perperam φραγιαζόμενος.

10.

ita supra coaceruatam pyram coniectus integer cremabatur.

§ 55. Institutum hoc Diphilus Cypri rex qui Seleuci theologi temporibus fuit, sustulit, in bouis immolationem mutato sacrificio. Daemon autem bouem loco hominis admisit, ut inde utriusque facti aequalem uim procul dubio significet. Heliopoli item Aegypti legem de mactandis hominibus Amosis abrogauit: ut in li-

οὕτως αὐτὸν ἐπὶ τὴν [10] νηθεῖσαν πυρὰν ὡλοκαύτιζεν.

§ 55. Τοῦτον δὲ τὸν θεσμὸν, Δίφιλος ὁ τῆς Κύπρου βασιλεὺς κατέλυσε, [1] κατὰ τοὺς Σελεύκου χρόνους τοῦ θεολόγου γενόμενος, τὸ ἔθος εἰς βουθυσίαν μεταστήσας. προσήκατο δ᾽ ὁ δαίμων ἀντὶ τοῦ ἀνθρώπου, τὸν βοῦν. οὕτως ἰσάξιόν ἐστιν τὸ δρώμενον. [2] κατέλυσε δὲ ἐν Ἡλίου πόλει τῆς [3] Αἰγύπτου τὸν τῆς ἀνθρωποκτονίας νόμον [4] Ἄμωσις.

[5] ὧ

10. Νηθεῖσαν πυρὰν ὡλοκαύτιζεν.] *Euseb:* utroque in loco, & P. E. & de L. Const: νηθεῖσαν. *Cyrill:* ἀφθεῖσαν. in altero *Euseb:* ὁλωκαύτιζεν, sed in Orat: de Laud: Const: uti hic in singul: ὁλωκαύτιζεν. & sic etiam *Cyrill.* Utitur voce etiam infra L. IV. § 15. Potuisset ὡλοκαύτησε, quod placebat Cl: *Abresch:* uti supra § 26. Pro Δίφιλος. male *Euseb:* Διΐφιλος.

1. Κατὰ τοὺς Σελεύκου χ. τοῦ Θεολόγου.] De Seleuco *Theologo*, seu *mago* (nam idem fuisse videtur) lege *Fabric:* Bibl: Graec: T. I. p. 77. REISK. In *Meerm.* est, κατὰ τοῦ Σελ. Plures fuerunt huius nominis. Vid. *Gal:* ad *Iambl:* Myst: p. 297. & *Viger:* ad *Euseb:* cui P. E. L. V. p. 203. θαυμαστὸς θεολόγος & τῶν ἀπορρήτων μύστης dici videtur. Tales olim Orpheus, Linus aliique vocabantur, eorumque exemplo recentiores etiam, qua de re *Fabric:* ad *Sext. Emp. IX.* Adv. Phys. p. 593. male *Meerm.* ἔθνος pro ἔθος. delet *idem* τοῦ ante ἀνθρώπου.

2. Κατέλυσε δὲ — νόμον.] Ita statim θεσμὸν καταλύειν. λύειν νόμιμα supra § 33. quae addi possunt centum aliis exemplis a V. D. ad *Matth. V*, 17. congestis. apud *Euseb:* est δὲ καὶ ἐν Ἡλίου. & sic etiam in *Cod. Meerm.*

3. Αἰγύπτου τ. τῆς ἀνθρωπ. —] Negat *Herod:* Aegyptios humanas victimas inmolasse, sed cum Nostro alii adfirmant. Vid. *Wesseling:* ad *Diod. Sic. I*, 88. Immo Seleucum scripsisse περὶ τῆς παρ᾽ Αἰγυπτίοις ἀνθρωποθυσίας novimus ex *Athen:* L. IV. c. 21. non tamen dirum hunc morem nisi in gravissimis calamitatibus observasse, notat *Gal.* ad *Iamblich.* Myst. p. 278. & forte universam Aegyptum non pervasit, sed in una tantum atque altera urbe obtinuit. cur enim Amosis non ubique, qua imperium patebat, sustulisset? Certe id Manetho, & ex eo Noster, qui de sola Heliopoli loquuntur, non tacuisset. *Plut.* tamen T. II. p. 380. etiam in urbe Idithyae vivos homines combustos fuisse e Manethone refert. ubi pro Ἰδιθύας rescribo Ἰλιθύας, alias Ελλειθυίας vocatur. *Steph. Byzant.* Εἰλειθυίας, πόλις Αἰγυπτιακή. Nec inde opus ut efficias, in eo etiam discrepare, quod *Plut.* Dianae haec sacra fuisse facta indicaret, quae Noster Iunoni, qua de re statim.

4. Ἄμωσις.] Apud *Euseb:* de Laud: Const: effertur Ἀμόσης. alias Ἄμασις quoque. Passim variatur in his nominibus. V. *Interpr: Diod. Sic. I*, 60. & qui eleganter ostendit, unde factum sit, ut nomen hoc tam diverse prodatur, *Boss.* Anim. ad *Ioseph.* 27. nec secus variatur in nomine Amosis istius, quo Rege Hebraei ex Aegypto exivisse creduntur. vid. *Periz.* Orig. Aeg. 18. Noster hic Ἄμασις dicitur *Philostr.* in Apoll. V, 42. ubi *leo* vocatur, quod mansuetudinem cum regia indole coniunxerit, quippe qui ἀνθρωποθυσίας tollendae auctor fuerit, ut ibi scribit *Olearius.*

[5] ὦ μαρτυρεῖ Μανεθὼς ἐν τῷ περὶ ἀρχαϊσμοῦ καὶ εὐσεβείας. [6] ἐθύοντο δὲ τῇ Ἥρᾳ καὶ ἐδοκιμάζοντο, καθάπερ οἱ ζητούμενοι [7] καθαροὶ μόσχοι καὶ συσφραγιζόμενοι. [8] ἐθύοντο δὲ τῆς ἡμέρας τρεῖς, ἀνθ' ὧν κηρίνους ἐκέλευσεν ὁ Ἄμωσις τοὺς ἴσους ἐπιτίθεσθαι. [9] ἐθύοντο δὲ καὶ ἐν Χίῳ τῷ ὠμαδίῳ Διονύσῳ ἄνθρωπον διασπῶντες, καὶ ἐν Τε-

libro de antiquitate, & pietate Manethos teſtatur. Mactabantur autem Iunoni, & explorabantur, non ſecus ac puri uituli, qui inquiri, ac nota inſigniri conſueuerant. Ac tres quidem in die immolabantur, in quorum locum totidem cereas imagines Amoſis ſubſtituendas iuſſit. In Chio quoque hominem diſcerpentes Omadio Baccho in ſacrificium obferebant: nec non in Te-

5. Ὦ μαρτυρεῖ Μανεθώς.] Malim ex *Euſeb:* ὡς μαρτυρεῖ. *Plut.* dicitur Μανέθων. aliis etiam Μενεθῶς. diverſis modis nomen hoc efferri norunt Eruditi, quibus tamen Μανεθῶν plerumque probatur. V. *Fabric:* Bibl: Gr: III, 20, 1. ubi multa de illo, & de libro περὶ ἀρχ. καὶ εὐσεβ. qui hic laudatur, ibid. § 5.

6. Ἐθύοντο δὲ τῇ Ἥρᾳ.] Noſter & alii Iunoni ſacra haec facta ſignificant, uti de Aegyptiorum illa Dea plures loquuntur. & tamen *Herod: II*, 50. teſtatur, Aegyptiis Iunonem plane eſſe incognitam: ſed ille loquitur de Iunone Graecorum, quam Aegyptii vere ignorabant; alii de Iunone Orientalium, quae cum Venere confundi conſuevit, Confer Cel. *Iablonsk:* in Panth: Aeg: I, 1, 4. e *Plut.* uti modo dicebam, colligas Dianae ſacra haec fuiſſe oblata, ſed quae apud Graecos Εἰλήθυια Romanis eſt *Lucina*, *Diana* & *Iuno.* adeoque Εἰλήθυιαν per Iunonem Noſter explicare potuit, qua de re idem *Iablonsk:* L. III, 3, 7.

7. Καθαροὶ μόσχοι καὶ συσφραγιζ.] Inde ſacerdotes σφραγισταὶ vocati, qui bovem inmolandum ſigillo inpreſſo notabant. Vid. *Plut:* T. II. p. 363. & quae dicentur infra IV, 7. utitur hoc loco Cel: *Weſſeling*: ut *Herodoto* ſuo II, 38. καθαροὺς βοῦς τοὺς ἔρσενας reſtituat.

8. Ἐθύοντο τῆς ἡμέρας τρεῖς.] Tres homines ſingulis diebus apud Heliopolin Aegyptiam Iunoni fuiſſe inmolatos e *Noſtro* etiam tradit *Theodor:* Serm: de Sacrif: p. 5[illegible]9. & *Euſeb:* de Laud: Conſt: l. laud: pro ἐπιτίθεσθαι *Viger:* ad *Euſeb:* p. 11. volebat ὑποτίθεσθαι, *ſuffici ac ſubſtitui vivorum loco.* male. *Euſeb:* utroque in loco vulgatum tuetur. ἐπιτίθεσθαι ſcilicet *arae.*

9. Ἐθύοντο —— ὠμαδίῳ Διονύσῳ.] Ἔθυον δὲ καὶ eſt apud *Euſeb:* pro ὠμαδίῳ *Cod. Lipſ.* ὠμαδείῳ. *Euſeb:* altero in loco plane ut Noſter, & ſic iterum P. E. p. 163. B. niſi quod ibi addat μελιστὶ διασπ. ſed in Orat: de Laud: Conſt: ὠμαδίῳ τῷ διονύσῳ. *Cyrill:* p. 129. A. cognomentum hoc non addit. Non dubito, quin ὠμάδιος Διόνυσος idem ſit qui Ὠμηστὴς, *crudivorus.* τούτῳ γὰρ ζῶντας ἀνθρώπους ἐπέθυον, ut dicit *Apoſtol.* Prov. XXI, 13. rei exempla habemus apud *Plut.* T. I. p. 119. A. 289. A. & 324. A. Prorſus uti h. l. ὠμαδίῳ crudele hoc ſacrum factum dicit. Is quippe crudis carnibus delectari credebatur. Ζαγρέως ὠμοφάγους δαῖτας vocat infra IV, 19. Nihil ergo mirum Bacchas etiam crudis carnibus veſci fuiſſe ſolitas, qua de re *Barneſ:* ad *Eurip:* Bacch. 139. *Omophagia Arnob:* L. V. p. 212. ὠμοφαγίαν (quae vox in Lexicis auctoritate deſtituitur) adpellat *Clem. Alex.* in Protr. p. 9. D. Διόνυσον —— ὀργιάζουσι Βάκχοι, ὠμοφαγίᾳ. Vide *Meurſ:* Fer. Graec. L. VI. in Ὠμοφαγίᾳ. Noſtro hoc epitheto utitur etiam *Orpheus* Hymn. LI. 7. & ut V. D. merito cenſent, Hymn. XXIX, 5. ubi editur ὀρμάδιος. utroque loco Vir praeclarus per *baiulum* vertit, putem *crudivorum*, quod etiam e verſ. ſeq. poteſt colligi, nam in ſacris, quorum ibi mentio, huius modi dapes ſollemnes fuiſſe vidimus. Nec intelligo etiam quo iure *Baiuli* iſtud cognomen Baccho conveniat, quem tenerum ac gra-

Tenedo ut Euelpis Caryſtius inquit. Quin etiam Lacedaemonios Marti hominem ſacrificare Apollodorus memoriae prodidit.

§ 56. Phoenices quoque in magnis calamitatibus, uel belli, uel ſiccitatis, uel peſtilentiae ex cariſſimis ſibi quempiam Saturno deuouentes mactabant. Ac Phoenicum huiuscemodi ſacrificiis referta hiſtoria eſt: quam a Sanchuniatone Phoenicum lingua conſcriptam Philo Byblius in Grae-

Τενέδῳ, ὡς φησὶν [10] *Εὔελπις ὁ Καρύςιος.* [11] *ἐπεὶ καὶ Λακεδαιμονίους φησὶν ὁ Ἀπολλόδωρος τῷ Ἄρει θύειν ἄνθρωπον.*

§ 56. [1] *Φοίνικες δὲ ἐν ταῖς μεγάλαις συμφοραῖς, ἢ πολέμων, ἢ αὐχμῶν, ἢ λοιμῶν, ἐθύοντο τῶν φιλτάτων τινὰ ἐπιψηφίζοντες Κρόνῳ. καὶ πλήρης δὲ ἡ* [2] *Φοινικὴ ἱςορία τῶν θυσάντων, ἣν Σαγχουνιάθων μὲν, τῇ Φοινίκων γλώττῃ συνέγραψεν.* [3] *Φίλων δὲ ὁ Βύβλιος, εἰς τὴν Ἑλ-*

gracilem nobis veteres pingunt. contra quam artificibus placuit, qui enormiter obeſum ac pinguem fingunt & pingunt. V. *Broukh:* ad *Tibul: II*, 3, 35. Alio reſpectu robuſta & eximia quaelibet diis ſuis veteres contribuunt.

10. Εὔελπις ὁ Καρύςιος.] Novi Euelpidem, ſive Euelpidium, medicum. Euelpis hic Caryſtius ſi quis fecerit, ut melius cognoſcatur, gratiſſimum mihi fecerit. Multo eo celebrior Apollodorus, quem Noſter memorat, cuius nominis fuerunt plurimi, de quibus diligentiſſime I. A. *Fabric:* Bibl; Graec: III, 27. in *Cod. Lipſ.* & *Meerm.* eſt Εὐέλπης.

11. Ἐπεὶ καὶ &c.] Videtur ἐπεὶ ſignificare aliquid omiſſum ab auctore, taeite ſupplendum, hoc ſcilicet, *quod mirum non eſt, quia etiam Lacedaemonii ipſi* —— aut ἐπεὶ hic idem eſt atque ἔπειτα *deinde*, ut multis aliis in locis. Reisk. Rem ipſam e Noſtro *Theodor:* l. laud: & alii tradunt. Ut propitium ſibi facerent belli Deum, hominem, ceu qui bellicoſi eſſent, ei inmolabant. Confer lo. *Meurſ.* Miſc. Lac. II, 7.

1. Φοίνικες δὲ ἐν ταῖς μεγάλαις &c.] Pro ἐθύοντο *Euſeb:* & *Cyrill:* ἔθυον, & hic ψηφίζοντες pro ἐπιψηφίζοντες. Saturnum a Phoenicibus victimis humanis cultum fuiſſe multi docent. V. *Plat:* in Min. p. 565. C. & *Weſſeling:* ad *Diod: Sic: XX*, 14. intelligi autem Solem oſtendit *Voſſius* Idolol. II, 4. & *Milleſ:* ad *Cyrill:* Catech: p. 48. Quod vero Inluſtr *Marsham:* ad Secul; V. Chron: hinc colligat, Abrahami tentationem non fuiſſe recens excogitatam, ſed ad priſtinos Cananaeorum mores deſignatam, id omnem excedit fidem. Certe quae in ſuperioribus de ſacrificiorum origine *Malchus* diſputavit, ad iſtud ſeculum ἀνθρωποθυσιὰν non eſcendere facile evincant. Nihil addo illis quae hac de re notavit Cel. *Simſonii* editor ad A. M. 2144. niſi hoc unum, quod cum oracula hominem mactari ſubinde praeciperent, inde ultro natam fuiſſe paulatim infandam illam ſuperſtitionem, & per Poenos, Italos, Gallos, Germanos alioſque ſparſam, qua de re *Periz:* ad *Ael:* V. H. XII, 28.

2. Φοινικὴ —— ἣν Σαγχουνιάθων.] *Euſeb:* Φοινικικὴ, & ſic etiam *Cod. Lipſ.* Paſſim haec confunduntur. Vid. V. D. ad *Diod:* V, 58. & XIV, 65. Sanchoniatonem illum alibi dicit floruiſſe tempore Semiramidis, Aſſyriorum reginae. V. *Euſeb:* P. E. L. I. p. 30. Sed de homine ipſo, eiusque aetate multa ſunt dubia, quae hic excuti non debent. Tu adi *Fabric:* Bibl: Graec: I, 28.

3. Φίλων δὲ ὁ Βύβλιος &c.] *Theodor:* Serm: de Princ: p. 501. *Σαγχωνιάθων μὲν οὖν ὁ Βηρύθιος τὴν Φοινίκων θεολογίαν συνέγραψε. μετήνεγκε δὲ ταύτην εἰς τὴν Ἑλλάδα φωνὴν Φίλων, οὐχ ὁ Ἑβραῖος, ἀλλ' ὁ Βύβλιος. τὸν δὲ Σαγχωνιά-*

θω-

'Ελλάδα γλῶσσαν [4] δι' ὀκτὼ βιβλίων ἡρμήνευσεν. [5] Ἴςρος δὲ ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν Κρητικῶν θυσιῶν, φησὶ τοὺς Κουρῆτας τὸ παλαιὸν τῷ Κρόνῳ θύειν παῖδας· καταλυθῆναι δὲ τὰς ἀνθρωποθυσίας σχεδὸν τὰς [6] παρὰ πᾶσι φησὶ [7] Πάλλας, ὁ ἄριςα τὰ περὶ τῶν τοῦ Μίθρα συναγαγὼν μυςηρίων [8] ἐπ' Ἀδριανοῦ τοῦ αὐτοκράτορος. ἐθύετο γὰρ καὶ ἐν [9] Λαοδικείᾳ τῇ κατὰ Συρίαν, τῇ Ἀθηνᾷ κατ' ἔτος παρθένος, νῦν δ' ἔλαφος. καὶ μὴν, καὶ οἱ ἐν Λιβύῃ Καρχηδόνιοι ἐποίουν τὴν θυσίαν ἣν [10] Ἰφικρά-

Graecam tranſtulit; atque in octo libros digeſſit. Iſter autem in collectione Cretenſium ſacrificiorum Curetas inquit antiquitus pueros Saturno mactare conſueuiſſe. Plerasque autem hominum mactationes ſub Adriano imperatore apud omnes fere ſublatas fuiſſe is inquit, qui myſteria Mithrae optime collegit. Nam in Laodicea quoque Syriae Mineruae quotannis uirgo occidebatur: nunc cerua mactari conſueuit. In Africa item Carthaginenſes ſacrificium faciebant, quod Iphicrates ſu-

ἰωνα λίαν τεθαύμακεν ὁ Πορφύριος. obiter nota errorem *Cyrilli*, qui VI. contr. Iul. p. 205. Sanchoniatonis hiſtoriam a Ioſepho Iudaeo e Phoenicum idiomate in Graecum translatum dicit, teſtemque citat *Clem. Alex.* Utrumque falſum. errorem praeſulis dudum viderunt alii. Conf. *Fabric:* Bibl: Gr: I, 28, 2. Multa *Philonem* ſibi permiſiſſe, adeo ut Moſem Sanchoniaton, Philo Sanchoniatonem interpolaverit, obſervat *Huet:* Dem: Eu: IV, 2.

4. Δι' ὀκτὼ βιβλίων.] Diſſentit *Euſeb:* qui P. E. L. I. p. 31. D. ἐννέα βίβλους ei contribuit. Quae ut conponant diverſis viis Eruditi ingrediuntur. Lege *Fabric:* l. l.

5. Ἴςρος δὲ —] De Iſtro dixit *Viger:* ad *Euſeb:* p. 11. Curetas plerique cum Idaeis & Corybantibus eosdem ſtatuunt, alii diſtinguunt. Vide *Meurſ:* in Cret. I, 4.

6. Παρὰ πᾶσι.] Poſt πᾶσι diſtinctionem minorem habet *Cod. Lipſ.* quod probo. nam verba καταλυθῆναι δὲ ad πᾶσι videntur Iſtri eſſe, non Pallantis. REISK. Diſtinguit eodem modo *Meerm. codex.*

7. Πάλλας, ὁ ἄριςα —] *Euſeb:* ὁ ἄριςα περὶ τῶν. Infra IV, 6. Πάλλας ἐν τοῖς περὶ τοῦ Μίθρα. *ibid.* ὁ περὶ τ. τοῦ Μίθρα ἱςορ. ſic ibi e *Cod. Lipſ.* lego, & dicentur plura. Sacra haec non ſine humana victima fuiſſe peracta, id vero deſiſſe lege ab Hadriano lata *Caſ.* ad *Lampr.* Comm. 19. (ubi imperator *Sacra Mithriaca homicidio vero polluit*) e Noſtro obſervat.

8. 'Εφ' 'Αδριανοῦ τοῦ αὐτοκρ.] Et ἀνθρωποφαγίαν & ἀνθρωποθυσίαν iam abrogatam Romanis legibus dicit *Plin. XXX,* 1. *non ſatis aeſtimari poteſt, quantum Romanis legibus debeatur, qui ſuſtulere monſtra, in quibus hominem occidere religioſiſſimum erat, mandi vero etiam ſaluberrimum.* Ab Hadriani autem temporibus vetitum fuiſſe lege Romana liberos occidere e *Petit.* ad Leg. Attic. oſtendit *Fabric:* ad *Sext: Empir:* Pyrrh: Hyp: III, 24. p. 180. Apud Blemyas tamen Iuſtiniani adhuc tempore duraſſe e *Procop.* obſervat *Marsh.* Can. Chron. Sec. XI. Immo apud alias etiam gentes exſecrandus iſte mos diu poſt duravit, tantum abeſt, ut, quod aliqui volunt, poſt natum mitiſſimum Servatorem, homines inmolati usquam fuerint. Lege *Fabric:* Bibl: Antiq: c. XI, 3.

9. Λαοδικείᾳ τῇ κ. Σ.] Sic etiam *Euſeb:* P. E. p. 163. B. Sed in Orat: de Laud: Conſt: Λαοδικείᾳ τῆς Συρίας dicitur.

10. Ἰφικράτης ἔπαυσεν.] Multum diuque quaeſivi quisnam eſſet hic Iphicrates. Vidi tan-

fuſtulit. Dumatii etiam Arabiae populi per ſingulos annos puellam immolabant, quam ſub ara ſepeliebant, qua pro ſimulacro utebantur. Phylarchus uero communiter omnes Graecos prius quam in bellum exirent, ſacrificare hominem tradit conſueuiſſe. Omitto Tracas & Scythas. Praetereo quod Athenienſes Erechtei & Praxitheae filiam in ſacris mactarint. Quis adhuc quoque ignora- Me-

κράτης ἔπαυσεν. καὶ [11] Δουμάτιοι δὲ τῆς Ἀραβίας κατ' ἔτος ἕκαςον ἔθυον παῖδα· ὃν ὑπὸ βωμὸν ἔθαπτον, [12] ᾧ χρῶνται ὡς ξοάνῳ· [13] Φύλαρχος δὲ κοινῶς πάντας τοὺς Ἕλληνας πρὶν ἐπὶ πολεμίους ἐξιέναι ἀνθρωποκτονεῖν ἱςορεῖ. καὶ παρίημι Θρᾶκας καὶ Σκύθας, καὶ ὡς Ἀθηναῖοι [14] τὴν Ἐρεχθέως καὶ Πραξιθέας θυγατέρα ἀνεῖλον. [15] ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν, τίς ἀγνοεῖ κατὰ [16] τὴν με-

tandem Doct: *Viger:* hac in re deſperabundum. Opinatus ſum mihi homunculo nimis arduum fore, cui expediendo tantus Gigas non ſufficeret. Valent. Neque ego exputare potui, quid celeberrimo Athenienſium imperatori cum Karthaginienſibus negotii fuerit. ἀνθρωποθυσίας hanc κατάλυσιν Geloni, Syracuſano Principi, alios tribuere notat *Vig:* ad *Euſeb:* p. 12. Vetitam fuiſſe ab Iphicrate & aliis, ſemper tamen renovatam ἀνθρωποθυσίαν ſcribit *Thirlb:* ad *Iuſt: M.* Apol: II. p. 128. In *Cod. Lipſ.* eſt ἐφικράτης. & paullo ante *Meerm.* τὴν αὐτὴν θυσίαν. non male.

11. Δουμάτιοι.] Forte Δουμάθιοι, ut *Viger:* ad *Euſeb:* & *Abreſch:* quoque viſum. *Steph: Byz:* Δούμαθα. πόλις Ἀραβίας. ὁ πολίτης Δουμαθηνὸς. Apud *Euſeb:* de Laud: Conſt: Δουματηνοὶ mavult *Valeſius.*

12. Ὧι χρῶνται ὡς ξοάνῳ.] *Max: Tyr:* Diſſ: VIII, 8. Ἀράβιοι σέβουσι μὲν, ὅντινα δὲ οὐκ οἶδα. τὸ δὲ ἄγαλμα εἶδον, λίθος ἦν τετράγωνος, ubi vid. *Daviſ:* hic eſt *Dyſares Arabiae Tertull:* Apol: c. 24. non Mars, ut *Suidae* in Θεὺς Ἄρης videbatur, ſed Bacchus. Moſis fuiſſe ſimulacrum opinatur *Huet:* Dem: Eu: IV, 3. Hodie quoque Mecchae lapidem nigrum Arabes colunt, quem *Selden:* de Diis Syr. II, 4. neſcire ſe dicit, an ſit lapis ille quadratus cuius mentio apud *Maximum.* ſed vide quae huic opinioni oppoſuit *Bochartus* Phal. II, 19. Hoc certe in loco eumdem illum Bacchi lapidem ſignificari, cum ara illa loco ſimulacri fuerit, & forma arae bene conveniat, haud inmerito cenſebat Ampliſſ: *Cuper:* ad Lact: de M. Perſ: p. 11.

13. Φύλαρχος δὲ &c.] Male apud *Euſeb:* P. E. p. 156. B. & 164. A. editur Φίλαρχος. Dein in altero *Euſeb:* loco, de Laud: Conſt: eſt πρὶν ἐπὶ πολέμους ἐξιέναι. In *Cod. Lipſ.* eſt πολεμῖ-, id eſt πολεμίας. Adſcriptum autem & illi, & *Meerm.* erat hoc ſcholium. ὅτι καὶ Βούλγαροι τοῦτο ἐποίουν πρὸ τοῦ δέξασθαι τὸ ἅγιον βάπτισμα.

14. Τὴν Ἐρεχθέως καὶ Πραξιθέας θυγ. ἀν.] *Euſeb:* de Laud: Conſt: Ἀθηναῖοι δὲ τὰς λευκόρας, καὶ τὴν Ἐρεχθέως θυγατέρα σφαγισθεῖσαν μνημονεύουσιν, ubi vide *Valeſ: Cyrill:* contra *Iul:* p. 128. & alii plures, Erechteum ipſum filiam Daemonibus mactaſſe tradunt. ſed haec non pugnant. Notum quoque teſtari aliquos puellam, (immo duas ſe obtuliſſe nonnulli volunt) ultro ſe mactandam obtuliſſe. V. *Meurſ:* de Regn: Ath: II, 13. qui de nomine etiam agit. quod vero addit Demarati apud *Stobaeum* Serm: 38. teſtimonium, quo Proſerpina vocatur, cum id nominis nuſquam ei tribui videam, ſuſpicor in auctore illo fuiſſe Περσεφόνῃ θύσῃ. non ut editur Περσεφόνην θύσῃ. nam *Clem: Alex:* in Protrept. p. 27. Φερεφάττῃ mactatam dicit.

15. Ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν.] Ἀλλ' ἔτι γε νῦν *Euſeb: Cod. Lipſ.* & *Meerm.* ſed ut hoc l. ſic *Euſeb:* in altero de Laud. Conſt.

16. Τὴν μεγάλην πόλιν.] Vide de la Cerda in Tertull: de Spectac. n. 93. Valent. Romam intelligit more ſeculi ſui. V. *Valeſ:* ad *Euſeb:* Laud: Conſt: p. 256. ſollemne etiam epitheton, de quo *Vitring.* ad *Ioan.* Apoc. XVII, 18. & *Fabret:* ad Codic: Theod: T. VI. p. 292. ſcimus plures urbes hoc titulo fuiſſe de-

μεγάλην πόλιν τῇ τοῦ Λατιαρίου Διὸς ἑορτῇ, σφαζόμενον ἄνθρωπον; καὶ οὐ δήπου τούτου ἕνεκα βρωτέον καὶ σάρκας ἀνθρώπων, ἐπείπερ διά τινα ἀνάγκην εἰς θυσίαν ἄνθρωπος παρελήφθη. καὶ γὰρ ἐν λιμοῖς πολιορκούμενοί τινες, ἀλλήλων [17] ἐγεύσαντο, καὶ ὅμως ἐναγεῖς οὗτοι ἐναμίσθησαν, καὶ τὸ πρᾶγμα ἀσεβές.

§ 57. Καὶ μετάγε τὸν πρῶτον πόλεμον τὸν γενόμενον Ῥωμαίοις περὶ Σικελίας πρὸς Καρχηδονίους ἀποςάντων τῶν Φοινίκων μισθοφόρων καὶ συναποςησάντων τοὺς Λίβυας, [1] Ἀμίλκας ὁ Βάλκας ἐπικαλούμενος, ἐπιςρατεύσας αὐτοῖς, [2] εἰς λιμὸν οὕτω περιέςησεν, ὡς τὸ μὲν πρῶτον τοὺς πίπτοντας ἐν ταῖς μάχαις ἐσθίειν, ἐπιλειπόντων πάντων δεύτερον τοὺς αἰχμαλώτους, τρίτον τοὺς οἰκέτας, ὕςερον δὲ

Megalopoli in Latiarii Iouis feſto hominem ſolere iugulari? Nec tamen propterea hominum carnes comedendae ſunt. Neceſſitate enim aliqua effectum eſt, ut in ſacrificium homo fuerit aſſumptus. Nam fame laborantes in obſidionibus aliqui ſe mutuo comederunt: & tum ipſi ſcelere inquinati, tum facinus impium exiſtimatum eſt.

§ 57. Ac poſt primum quidem bellum quod de Sicilia a Romanis aduerſus Carthaginenſes geſtum eſt, cum Phoenices mercenarii milites defeciſſent, ſimulque alios Poenos in defectionem induxiſſent, Amilcar cognomento Balcas expeditione in ipſos facta in eam uictus inopiam redegit, ut primum eos qui in praeliis caderent, in cibum ſumerent: deinde ubi illi quoque defeciſſent, captiuos occiderent, eorumque carnibus ueſcerentur: poſtea in ſeruos manus iniicerent: poſtre-

decoratas, in primis vero Romam & Conſtantinopolin, unde dubium aliquando, quaenam intelligatur, ut apud *Liban:* Epiſt: 699. & alibi. De re ipſa pulcre *Min. Fel.* c. 1. *hodieque ab ipſis Latialis Iupiter homicidio colitur, & quod Saturni filio dignum eſt, mali & noxii hominis ſanguine ſaginatur.* Idem alii docent, dixi in Fer: Dav: L. II, 14. nota etiam Graecos literam ρ in hac voce retinuiſſe, uti Romanis *Latialis* & *Latiaris* Iupiter dicitur, qua de re *Caſaub:* ad *Sueton:* in Calig: c. 22. Pro σφαζόμενον *Euſeb:* de Laud: Conſt: σφαγιαζόμενον.

17. Ἐγεύσαντο.] Uti L. I, 53. & II, 12. ubi vide.

1. Ἀμίλκας ὁ Βάλκας.] Miror interpretem Gallicum non ſubodoratum fuiſſe mendum in iſto verbo. Lege Βάρκας. V. Polyb. L. I. VALENT. Conſpirant omnes *codd.* in manifeſtum errorem. e Polyb. I, 56. ubi iisdem plane verbis dicitur Βάρκας, res liquidiſſimo apparet. ſed Auctor memoriae vitio labi potuit. Quae ſtatim ſequuntur, de carne humana in cibum adhibita, legas quoque apud *Polyb.* cum quo noſtrum hunc locum recte contendit *Reiskius* Anim: ad Polyb. p. 76. id quod addit, tandem commilitones forte ductos in cibum fuiſſe adhibitos, ſimile eſt illis, quae de Uſipiorum cohorte narrat *Tacit:* in Agric: c. 28.

2. Εἰς λιμὸν ὁ. π.] Forte εἰς λιμὸν ὁ σφοδρὸν περιέςησεν. REISK. Pro οὕτω *Meerm.* οὕτως.

2.

ſtremo uero cum omnia alia iam conſumpta eſſent, in ſe mutuo conuerſi forte eductos commilitones comederent: Hos Amilcas ubi tandem expugnauit, atque in poteſtatem recepit, elephantibus conculcandos curauit: quaſi fas non eſſet, ut cum aliis hominibus amplius commiſcerentur. Et neque ipſe propterea quod aliqui auſi id fuiſſent, hominum eſum unquam admiſit: neque filius ipſius Annibal, cum quidam ei in Italiam exercitum ducenti conſuleret, ut hominibus edendis exercitum aſſuefaceret, ne uictus inopia premi unquam poſſent. Non igitur quia fames & bella in cauſa fuerunt, ut caetera animalia in cibum adhiberemus, propterea etiam uoluptatis cauſa idem perpetrandum eſt. Quemadmodum neque humanarum carnium eſum unquam admiſimus. Neque quia poteſtatibus quibusdam animalia ſacrificarunt, iccirco comedenda etiam ea ſunt. quippe cum neque illi qui homines immolabant ea de cauſa ipſorum quoque car-

δὲ καὶ ἐπ' ἀλλήλους ὁρμῆσαι, καὶ κλήρῳ τοὺς συςρατιώτας ἐσθίειν. ἀλλ' ὅγε Ἀμίλκας λαβὼν ὑποχειρίους, διὰ τῶν ἐλεφάντων συνεπάτησεν, ὡς οὐχ ὅσιον ἔτι τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις αὐτοὺς ἐπιμίγνυσθαι, καὶ οὔτε αὐτὸς παρεδέξατο διὰ τὸ τολμῆσαί τινας 3 τὴν ἀνθρωποφαγίαν, οὔθ' ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀννίβας· ᾧ συνεβούλευέ τις εἰς τὴν Ἰταλίαν ςρατεύοντι, ἐθίσαι ἀνθρωποφαγεῖν τὸν ςρατὸν, ὡς μὴ τροφῆς ἀποροῖεν. οὐ τοίνυν ἐπεὶ 4 λιμοὶ καὶ πόλεμοι αἴτιοι τῆς τῶν ἄλλων ζώων βρώσεως γεγόνασιν, ἐχρῆν ταύτην καὶ δι' ἡδονὴν παραδέξασθαι, καθάπερ οὐδὲ τὴν ἀνθρωποφαγίαν προσηκάμεθα. οὐδὲ ἐπεὶ ἔθυσάν 5 τισι δυνάμεσι ζῶα, ἐχρῆν καὶ ἐσθίειν αὐτά. οὐδὲ γὰρ ἀνθρώπους θύσαντες, ἐγεύσαντο τούτου γε ἕνεκα σαρκῶν ἀν-

3. Τὴν ἀνθρωποφαγίαν.] Male *Cod. Lipſ.* & *Meerm.* ἀνθρωποσφαγίαν. & ſic iterum paullo poſt ἀνθρωποσφαγεῖν τὸν στρατὸν, ac dein ἀνθρωποσφαγίαν προσηκάμεθα.

4. Λιμοὶ καὶ πολεμοί.] *Cod. Bodl.* λοιμοὶ κ. π. vocabula illa paſſim confundi alibi dicitur. hic quod dedimus, unice verum eſt. Plura eorum ſunt exempla quos *bellorum ultima*, *caſus extremi*, *longae dira obſidionis egeſtas*, ut de Vaſconibus *Iuven. XV*, 95. carne humana vitam tueri coëgerunt. De Celtis, Iberis aliisque id adfirmat *Strabo* L. IV. p. 39. Idem Critognati conſilium apud *Caeſar:* B. G. L. VII. c. 77. κατά τινα πικροτάτην συμφορὰν ſic fieri dicit *Athenag.* de Reſur: mort. p. 63. ubi quid iuris naturae interpretes, hac de re ſtatuunt, *Rechenberg.* indicat. Paullo poſt pro ἀνθρωπίνων *Meerm.* ἀνθρωπείων. vide ad L. I, 9.

5. Τίσι δυνάμεσι.] Sic iterum paullo poſt τὰς ἐν τῷ παντὶ δυνάμεις memorat. ſed vide ad § 34.

6.

ἀνθρωπίνων. ἀλλ' ὅτι μὲν τῷ θύειν οὐχ ἕπεται τὸ καὶ ἐσθίειν πάντως τὰ ζῶα, διὰ τούτων ἀποδέδεικται.

§ 58. [1] Ὅτι δὲ οὐδὲ θεοῖς, ἀλλὰ δαίμοσι τὰς θυσίας, τὰς διὰ τῶν αἱμάτων προσήγαγον οἱ τὰς ἐν τῷ παντὶ δυνάμεις καταμαθόντες, καὶ τοῦτο πεπίστωται παρ' αὐτῶν τῶν θεολόγων. καὶ μὴν ὅτι τούτων οἱ μὲν, [2] κακοποιοὶ, οἱ δὲ, ἀγαθοὶ, οἱ οὐκ ἐνοχλήσουσιν ἡμῖν ἀπαρχομένοις ἐκ μόνων ὧν ἐσθίομεν καὶ τρέφομεν, ἢ τὸ σῶμα, ἢ τὴν ψυχὴν, καὶ τούτου μέμνηνται. ὀλίγα δ' ἔτι προσθέντες, ὡς καὶ αἱ ἀδιάστροφοι ἔννοιαι τῶν πολλῶν ἐπιβάλλουσι τῇ ὀρθῇ περὶ τῶν θεῶν ὑπολήψει, τὸ [3] βιβλίον περιγράψομεν. λέγου-

carnibus uescerentur. Ex animalium igitur sacrificio non sequi, ut continuo comedere quoque eorum carnes debeamus, his satis, ut puto, demonstratum est.

§ 58. Quin illud quoque a Theologis ipsis est confirmatum, huiuscemodi sacrificia quae carnibus& sanguine fiunt, non diis sed daemonibus ab illis offerri consueuisse, qui potestatum quae in uniuerso sunt, naturam exploratam haberent. Nam alios ex ipsis daemonibus maleficos, alios bonos ac benignos esse, qui turbationem tamen nullam nobis sint allaturi, si ex iis tantum primitias obtulerimus, quibus uescimur, & uel corpus, uel animam enutrimus, ab iisdem quoque assertum esse constat. Proinde si illud tantum modo adiunxerimus, ut uel quorum libet hominum minime deprauatas ac peruersas sententias a recta de diis opinione non aberrare ostendamus, libro

1. Ὅτι δὲ οὐδὲ θεοῖς.] Non omittam, quin exiguas etiam quasdam scripturae varietates hic annotem. Cum enim hic quoque locus, eodem in libro eiusdem auctoris adducatur, scriptum illic est οὐ θεοῖς. paulloque post προσῆγον. infra καὶ οὐκ ἐνοχλήσουσιν. quamvis absit a scripto Pamphili exemplari conjunctio, nec etiam illius loco sit articulus ὁ, ut apud Porphyrium. VICTORIUS. Δὲ non est in *Cod. Meerm.* usque ad illa ἀπαρχομένοις &c. leguntur apud *Euseb:* p. 153. C. pleraque eorum habet quoque *Cyrill:* Adv: Iul: L. IX. p. 306. D. paullo ante καὶ ante ἐσθίειν deerat *Cod. Lips.* & *Meerm.* *Pamphili* προσῆγον est etiam apud *Cyrill:* de re ipsa, quam Noster & alii adserunt, vide *Galeum* ad *Iamblich:* Myst: p. 270.

2. Κακοποιοὶ, οἱ δὲ ἀγ.] Bene illi opponuntur. uti Latinis *bona Iuno* & similia de *propitiis* dicuntur. vide *Spanh:* ad *Iulian:* Orat: I. p. 295. Recte *Abreschius* οἳ οὐκ ἐνοχλήσουσιν. de cuius vocis constructione supra dictum.

3. Βιβλίον περιγράψομεν.] Viro D. ad *Diod.* p. 5. rescribendum videbatur παραγράψομεν. παραγράφειν quippe esse *circumscribere, finire.* περιγράφειν autem *cancellare*, circumscribere signis, quae indicarent illis intercepta signis esse delenda. Nec negavero alterum horum verborum alterius locum perperam subinde occupasse, exempla dabit Erud: *Abresch:* Dil. Thuc. Auct. p. 367. metaphora tamen ducta ab illis quae circumscribendo definimus

bro finem imponemus. Dicunt itaque & ex poëtis illi qui paulum sapiunt.

Quis est adeo stultus, quis adeo credulus,
Et imperitus, ut deos ipsos putet,
Fumante bili, & carne nudis ossibus
Quae uel laborans fame non esset canis,
Laetari, & ipsum id accipere honoris loco?

Alius uero ait.

Tus, & placentas, libaque hic sola offeram.
Nam non amicis macto, sed coelestibus.

§ 59. Quia etiam Apollo cum iuxta patria instituta sacrificandum iubet, hoc

-γουσι γοῦν καὶ τῶν ποιητῶν οἱ ἐπ' ὀλίγον σωφρονοῦντες.

[4] Τίς ὧδε μῶρος καὶ λίαν ἀνειμένος,
[5] Εὔπιςος ἀνδρῶν, ὅςις ἐλπίζει θεοὺς
Ὀςῶν ἀσάρκων καὶ χολῆς πυρουμένης,
Ἃ καὶ κυσὶν πεινῶσιν οὐχὶ βρώσιμα,
[6] Χαίρειν ἅπαντας καὶ γέρας λαχεῖν τόδε;

Ἄλλος δὲ φησίν.

[7] Ψαιςὰ, λιβανωτόν τε μόνα τούτων θήσομαι.
Οὐ τοῖς φίλοις θύω γὰρ, ἀλλὰ τοῖς θεοῖς
Ταυῦν.

§ 59. Ἐπεὶ καὶ Ἀπόλλων παραινῶν θύειν κατὰ τὰ πάτρια, του-

mus, περιγράφειν βιβλίον h. l. dicitur, ut aliis περιγράφειν λόγον, ὑποθήκας &c. de quibus *Wesseling.* ad *Diod. Sic. I,* 41. Statim οἵ γ' ετ' vel ἐπ' ὀλίγον restitui volebat *Abresch:* nihil verius.

4. Τίς ὧδε μῶρος &c.] V. Grotii Excerpt: p. 923. seq: etiam carmina p. 97. ψαιςὰ &c. idem Grotius vertit. Valent. Dubitat *Grotius* an ex tragoedia, an comoedia, an aliunde petita sint. cothurnum tamen, non soccum, resipere mihi videntur cum *Gatak:* ad *Anton: X,* 8. versus ipsos plures memorarunt, unde de scriptura certius deliberari poterit. ac primum quidem *Clem: Alex:* Strom: L. VIII. p. 719. *Cyrill:* contra *Iulian:* L. IX. p. 306. & *Grotius* eodem modo constituunt, nisi quod varietur in ἀνειμένος, pro quo *Clem:* ἀνειμένως.

5. Εὔπιςος ἀνδρῶν.] Ἄπιςος *Grotius* edidit, sed contra veniunt ceteri. *Reiskius* malebat εὔπειςος. pro ἐλπίζει apud *Cyrill:* est ἐλπίζῃ. non male. dein *Meerm.* ὀς. ὀςῶν. ἀσάρκ.

6. Χαίρειν ἅπαντας &c.] Forte θιγόντας aut λαχόντας. Reisk. *Grotius* pro ἅπαντας dedit ἀπαρχῇ, quod *Edit. Catabr.* & *Gatak.* ad *Anton.* sequuntur. ἀπάτῃ est apud *Clementem*, sed vulgatum tuetur *Cyrillus.* Pro λαχεῖν, perperam *Lips. Cod.* λάχειν, quem *Reiskius* λείχειν voluisse coniiciebat. λαχεῖν γέρας *Homeri* est Iliad: Δ, 49. & Ω, 70. &c. alii quoque λαβεῖν γέρας, ut *Eurip.* Hec. 41. & *Sophocl.* Aiac. 837. Sententiam ipsam & Noster & alii passim ingerunt. Vide supra, & *Gatak:* Adv: Misc: II, 11. qui horum oblitus non fuit.

7. Ψαιςὰ, λιβαν. &c.] Eodem modo haec *Grotius.* In prioribus *edd.* erat μόνα τ' αὐτῶν ἥσομαι. nec secus in *Cod. Lips.* cum nesciamus quomodo fragmen hoc ceteris aptum nexumque fuerit, nihil temere tento. Ψαιςὰ & λιβανωτόν quid vocarint, supra diximus.

τουτέστιν κατὰ τὸ ἔθος τῶν πατέρων, [1] ἅπαν ἄγειν ἔοικεν εἰς τὸ παλαιὸν ἔθος. τὸ δὲ παλαιὸν διὰ ποπάνων καὶ τῶν καρπῶν ἦν, ὡς ἀπεδείξαμεν. ὅθεν καὶ θυσίαι, [2] καὶ θυηλαὶ, καὶ θυμέλαι ἐκαλοῦντο, καὶ αὐτὸ τὸ [3] θύειν τοῦ θυμιᾶν εἴχετο, καὶ τοῦ νῦν παρ' ἡμῖν λεγομένου ἐπιθύειν. ὃ γὰρ ἡμεῖς [4] νῦν θύειν λέγομεν ἔρδειν ἔλεγον.

[5] Ἔρδον δ' Ἀπόλλωνι τελήεσσας ἑκατόμβας
Ταύρων ἠδ' αἰγῶν,

§ 60. Ἀγνοοῦσι δὲ οἱ τὴν πολυτέλειαν εἰσαγαγόντες εἰς τὰς θυσίας, ὅπως ἅμα ταύτῃ [1] ἑσμὸν κακῶν εἰσήγαγον, δεισιδαιμο-

hoc eſt patrum noſtrorum more, referre omnia ad ueterem conſuetudinem uidetur. Vetus enim ſacrificandi mos, ut iam oſtendimus, erat ut libis & frugibus tantum modo uterentur. Vnde & ſacrificia hoc eſt *θυσίαι*, & *θυηλαὶ* & *θύματα*, id eſt libamina, & ſuffimenta: & uerbum ipſum *θύειν*, quod eſt ſacrificare, a ſuffiendo. i. *ἀπὸ τοῦ θυμιᾶν* dicebatur: id quod nunc *ἐπιθύειν* id eſt ſuperſacrificare dicimus. quod enim nunc *θύειν*. i. ſacrificare dicimus, *ἔρδειν* antiquitus, id eſt facere appellare conſueuerant.

Sacra etenim, ut inquit, *magno faciebant ſplendida Phoebo*
Tauris, *atque capris*.

§ 60. Qui autem ita ſumtuoſa ac magnifica ſacrificia introduxerunt ignorant quantam una cum ipſis malorum copiam in uitam hominum inuexerint ſu-

1. Ἅπαν ἄγειν.] Lege uno verbo ἀπανάγειν. τὰ ante πάτρια non eſt in *Lipſienſi*. Reisk.

2. Καὶ θυηλαὶ, καὶ θυμέλαι ἐκαλ.] Priori voce utitur etiam ſupra § 6. ubi vide. *Potter*. Arch. Gr. L. II. c. 4. intelligit arculas, in quibus primitiae adſervabantur. Confer *Suidam*. Θυμέλη *Suidae* ὁ βωμός. & ſic ſaepe. vide *Barneſ*. ad *Eurip*. Ion. 46. inde ad aram ſcenicam translata vox, qua de re *Bergler*. ad *Alciph. II*, 3. E Phrynicho autem colligi poteſt, aliquos ſic olim θυλήματα etiam vocaſſe. locum adduxit Cel. *Rubnken*. ad *Tim*. Lex. in Θυήματα.

3. Θύειν τοῦ θυμιᾶν εἰχ.] Lege quae diſputat magnus *Graevius* Lect. Heſ. 8. teſtimonio hoc eam in rem opportune uſus. Ἐπιθύειν, quod ſequitur, dicebant de illis qui tus primoribus digitis arreptum in aram invergebant, adeoque veteris ſignificationis, qua θύειν *tus adolere* notat, manifeſta ſervat veſtigia, ut bene Clar. *Weſſeling*. ad *Diod. Sic. XII*, 11. Noſtri non oblitus.

4. Νῦν θύειν λ. ἔρδειν ἔλεγον.] *Athen*. Deipnoſ. XIV, 23. Ὅμηρος τὸ ῥέζειν ἐπὶ τοῦ θύειν τάσσει. τὸ δὲ θύειν, ἐπὶ τοῦ ψαιστὰ μεταδόρπια θυμιᾶν. καὶ οἱ παλαιοὶ τὸ θύειν δρᾶν ὠνόμαζον. Lege quae ibi magnus Animadverſor, & quae ſupra dicuntur § 44. nobis in re notiſſima verboſis eſſe non licet. Latinorum *facere* & *operari* pueri norunt.

5. Ἔρδον δ' Ἀπόλλ. &c.] *Homeri* ſunt, Iliad. A, 315. ſimile eſt illud Iliad. B, 306. quod laudat *Plat*. in Alcib. II. p. 459. A. & ſic ille ſaepius.

1. Ἐσμὸν κακῶν.] Vide ad L. I. § 34.

ſuperſtitionem, luxum, opinionem de diis quod corrumpi largitionibus queant, quod ſacrificiis iniuſtitiam redimant. Nam qua alia de cauſa alii terniones auricornes, ea eſt autem trium uictimarum oblatio, alii centibouia hoc eſt hecatombas faciebant: Olympias uero Alexandri mater millia ex quibus libet ſacrificabat: niſi quia ſumptuoſus apparatus, ubi ſemel incepit, in ſuperſtitionem omnino inducit? Nam cum iuuenis ſumptuum magnificentiis, boumque ut inquiunt, & aliorum animalium epulis oblectari deos cognorit, prompte admodum ſcilicet temperans efficietur. quo pacto enim huiuscemodi ſacrificia grata diis eſſe exiſtimet, non licere ſibi omnia iniuſte agere opinabitur? cum ſe peccata omnia non

μονίαν, τρυφὴν, ὑπόληψιν τοῦ δεκάζειν δύνασθαι τὸ θεῖον, καὶ θυσίαις [2] ἀκεῖσθαι τὴν ἀδικίαν. ἢ πόθεν οἱ μὲν [3] τριττύας χρυσόκερως, οἱ δ᾽ ἑκατόμβας; Ὀλυμπιὰς δ᾽ ἡ Ἀλεξάνδρου μήτηρ [4] πάντα χίλια ἔθυεν, ἅπαξ τῆς πολυτελείας ἐπὶ τὴν δεισιδαιμονίαν προαγούσης. [5] ὅταν δὲ νέος θεοὺς χαίρειν πολυτελείαις γνῷ, καὶ ὥς φασὶ, ταῖς τῶν βοῶν [6] καὶ τῶν ἄλλων ζώων θοίναις, [7] πάντ᾽ ἂν ἑκὼν σωφρονήσειεν, πῶς δὲ κεχαρισμένα θύειν ἡγούμενος τοῖς θεοῖς ταῦτα, οὐκ ἐξεῖναι ἀδικεῖν οἰήσεται αὐτῷ, μέλλοντι διὰ τῶν θυσιῶν ἐξωνεῖσθαι τὴν

2. Ἀκεῖσθαι τὴν ἀδικίαν.] Imitatur *Platonem* ſuum, quem excitatum vide ſupra ad § 31. ἰᾶσθαι ἀδικίαν *Eurip:* Oreſt. 651. & alii. ἀκέσασθαι τὴν ἁμαρτάδα dixit *Herod:* ad quem V, 91. adi *Weſſelingium.*

3. Τριττύας χρυσοκέρως.] Sacrificiorum hoc genus eſt notiſſimum ex *Schol: Ariſtoph:* in Plut. 280. multisque aliis. τριττύν tamen paullo aliter quam ille explicat Etym: in V. Confer *Hemſterh:* ad *Ariſtoph:* l. l.

4. Πάντα χίλια ἔθυεν.] Mallem ſic legere πέντε χίλια ἅπαξ, *uno eodemque tempore 5000 inmolavit.* VALENT. Πέντε inficeta & abſurda h. l. coniectura. πάντα bene habet. *millena quaeque*, ut boves mille, oves totidem, ſues item & capras. & ſic porro. REISK. Bene *Felic: millia ex quibus libet.* πάντα id eſt ἑκάστου γένους. ſic prorſus πάντα θύειν ἑκατόν, quod e *Pind:* laudat *Strabo III.* p. 107. *Athen: IV*, 10. & ad utrumque locum *Caſ:* quem iam teſtimonium dicere iuſſerunt V. D. ad *Herod. IV*, 88.

5. Ὅταν δέ νέος.] X qui ſequuntur verſus leguntur apud eundem in eodem l. Lectio vero quatuor locis inmutata eſt, fidelius illic, niſi fallor, cuſtodita. primum diſcrimen ποτ᾽ ἂν ἑκών. manifeſto melius. nam quod eſt hic ἀδικήσειν δυνήσεται αὐτῷ ſine dubio rectum eſt, cum illic depravate legatur numero multitudinis: generandi caſu αὐτῶν, confirmante etiam ſcripto exemplari noſtram hanc lectionem. Infra, θεοῖς δὲ ἀρίστη μὲν ἀπαρχή. & in extremo verſu κατακλίσεσιν. variata una litera tantum in media ſyllaba eius nominis. Quod tamen multum ſententiam variat, ac meliorem reddit: ſtatimque συντάξεων δόσεσιν. VICTORIUS.

6. Καὶ τῶν ἄλλων ---] In prioribus Editionibus eſt καὶ ταῖς τῶν ἀλ. quod praefert etiam *Cod. Lipſ.* & *Mecrm.* Deinde verum eſt *Euſeb:* P. E. p. 152. D. ποτ᾽ ἂν ἑκών.

7. Παντ᾽ ἂν.] Pro πάντ᾽ ἂν ſubſtitui πῶς ἂν. inveni poſtea apud *Euſebium* ποτ᾽ ἂν. VALENT.

8.

τὴν ἁμαρτίαν. πεισθεὶς δὲ, ὅτι τούτων [8] χρείαν οὐκ ἔχουσιν οἱ θεοὶ, εἰς δὲ τὸ ἦθος ἀποβλέπουσι τῶν προσιόντων, μεγίστην θυσίαν λαμβάνοντες τὴν ὀρθὴν περὶ αὐτῶν τε καὶ τῶν πραγμάτων διάληψιν, [9] πῶς οὐ σώφρων, καὶ ὅσιος, καὶ δίκαιος ἔσται.

§ 61. Θεοῖς δὲ ἀρίστη μὲν καταρχὴ, νοῦς καθαρὸς καὶ ψυχὴ ἀπαθὴς, [1] οἰκεῖον δὲ καὶ τὸ μετρίως μὲν ἀπάρχεσθαι τῶν ἄλλων· μὴ παρέργως δὲ, ἀλλὰ σὺν πάσῃ προθυμίᾳ· [2] ἐοικέναι γὰρ δὴ τὰς τιμὰς, ταῖς ἐπὶ τῶν ἀγαθῶν προεδρίαις, [3] ἐπαναστάσεσίν τε καὶ κατακλήσεσιν, οὐ συντάξεων δείσεσιν· οὐ γάρ δὴ ἄνθρωπος μὲν ἐρεῖ,

4 Ἐι

non difficulter sacrificiis redemturum putet? At si contra persuasum id habuerit, deos sicut uanis istis opum affluentiis minime indigere, ita ad mores accedentium respicere, rectaque eorum de ipsis, rerumque natura contemplationem maximi sacrificii loco admittere, nullo modo temperans, & sanctus, & iustus euasurus non est.

§ 61. Diis autem pura mens & anima affectibus carens optima oblatio est. Accommodatum item ipsis est, ut ex aliis quoque moderate, non negligenter, sed omni cum promptitudine primitias consecremus. Esse enim honores similes debent bonorum praesessionibus, dum illis decedimus, atque assurgimus, non pensionum solutionibus. non enim uidelicet ita homo dicet,

Si

8. Χρείαν οὐκ ἔχουσιν. &c.] Vide quae diximus § 33. Deum τὸ τῶν θυόντων ἦθος, ἢ πρὸς τὸ τῶν θυομένων πλῆθος βλέπειν dixit § 15. voci προσιέναι inesse significationem obsequii, venerationis & cultus religiosi, saepe iam observasti. male *Meerm.* pro μεγίστην dat μεγίστων. in margine legebatur: Ζῆ ὅτι ὁ θεὸς εἰς τὸ ἦθος τοῦ ἀνθρώπου ἀφορᾷ, καὶ οὐ πρὸς τὸ θῦμα.

9. Πῶς οὐ σώφρων, καὶ ὅσ. καὶ δίκαιος.] Uti infra iungit φρονίμως καὶ σωφρόνως καὶ ὁσίως, L. IV, 21. Prorsus uti hic σώφρονα, δίκαιον, ὅσιον, *S. Paullus* ad Titum I, 8. quae cum h. l. contendit *Wetsten:* uti quae statim sequuntur, cum Euang. *Ioan. IV*, 24. σωφροσύνη, δικαιοσύνη & ὁσιότης sic iunguntur *Plat.* in Lys. p. 494.

1. Οἰκεῖον δὲ καὶ τὸ μετρίως.] Putavi legi oportere οἰκείων. ideoque verti ut videtis. Nunc ex Euseb: edoctus, qui habet etiam οἰκεῖον, melius sic reddi potest, *consentaneum etiam Diis esset, moderate quidem ex aliis libare.* VALENT. Antea legebatur μετρίων. nec secus *Euseb: Lips.* & *Meerm. Cod.* μέτριον fuisse opinor.

2. Ἐοικέναι γὰρ δὴ τὰς τ.] Forte ἐοικέναι γὰρ δεῖ (quod etiam est in *Cod. Lips.*) τὰς τῶν θεῶν τιμάς. REISK. Δεῖ pro δὴ quoque refinxeram, & praeiverat iam *Elsn:* ad *Paull:* II *Corinth. IX*, 7. nec secus est in *Cod. Meerm.* Apud *Euseb:* editur δὴ.

3. Ἐπαναστάσεσίν τε καὶ κατακλ.] *Euseb: Cod:* habet ὑπαναστάσ. καὶ κατακλίσ. οὐ συντ. δόσεσιν. VALENT. Recte *Lips.* κατακλίσεσι. a κλίνειν. sed in δείσεσιν male cum vulgato consentit. recte interpres conjecit δόσεσιν. συντάξεις sunt contributiones cuique scriptae, quas inviti omnes praestant. REISK. Inepte haec leguntur, sed levi opera ex *Eusebio* emendari possunt. Confer ad haec notata Cel. *Wetst:* ad Euang. *Matth. XXIII*, 6. cum *Lips. Cod.* consentit *Meerm.*

4.

Si beneficii accepti es memor, meque amas,
Amare te contra uolo, beneficium adaugens,
Quippe cum huiusce rei causa in te id contulerim:

Deo uero his iisdem satis non erit. Icoirco Plato bono uiro conuenire inquit sacrificare, & uersari semper cum diis notis, dedicationibus, sacrificiis, atque omni cultu: malum autem frustra multum laborem erga deos suscipere. Bonus enim & quae sacrificanda, & a quibus abstinendum, quaeque sectanda, ex quibusque primitiae offerendae diis sint, optime nouit. Prauus uero ex propria affectione & ex iis quae ipse appetit, honores diis offerens impie potius se gerit quam pie. Vnde neque cum iis qui male assueti fuerint, Plato si-

[4] Εἰ μνημονεύεις, εὖ παθών,
Φιλεῖς τέ με,
Ἀπέχω πάλαι, Φιλῖνε, παρά
σου χάριν.
[5] Τούτου γὰρ αὐτὴν ἕνεκεν πρὸς
σὲ κατεθέμην.

Θεὸς δὲ οὐκ [6] ἀρκεῖται τούτοις. διόπερ ὁ Πλάτων τῷ μὲν ἀγαθῷ θύειν φησὶν προσήκει καὶ προσομιλεῖν ἀεὶ τοῖς θεοῖς εὐχαῖς καὶ ἀναθήμασι καὶ θυσίαις, καὶ τῇ πάσῃ θεραπείᾳ· τῷ δὲ κακῷ μάτην περὶ θεοὺς τὸν πολὺν εἶναι πόνον. ὁ γὰρ ἀγαθὸς οἶδεν ἃ θυτέον, καὶ ὧν ἀφεκτέον, καὶ τίνα προσενεκτέον, καὶ τίνων ἀπαρκτέον, [7] ὁ δὲ φαῦλος ἐκ τῆς οἰκείας διαθέσεως καὶ ὧν αὐτὸς ἐσπούδακεν, προσάγων τοῖς θεοῖς τὰς τιμάς, ἀσεβεῖ μᾶλλον ἢ εὐσεβεῖ. διὸ οὐδ' οἴεται δεῖν τοῖς φαύλοις ὁ Πλάτων ἐθισμοῖς συμ-

4. Εἰ μνημονεύεις &c.] Grotius vertit V. Excerpt. VALENT. P. 911. quem secutus est. Pro Φιλῖνε παρά σου χάριν antea legebatur φιλεῖν· ἐπαλλάσσου χάριν. a quibus non multum abit *Cod. Lips.* scriptura, ἀπέχω πάλαι φιλεῖς, ἐπάλλασσου τὴν χάριν. quibus unde color quaeri possit haud ignoro. vulgatum tamen praefero. ἐπαράσσου τὴν χάριν, dat *Meerm.* pro πάλαι *Cod. Bodlei.* πάλιν.

5. Τούτου γὰρ αὐτὴν &c.] Male priores *edd.* πρὸ σὲ κατεθέμην. κατατίθεσθαι τινι χάριν, pro *beneficium depositi instar*, (id enim proprie est κατατιθέναι, unde hoc modo depositum beneficium eleganter ἀποκεῖσθαι Graecis dicitur) *apud aliquem collocare*, habemus apud *Lucam* A. Apost. XXIV, 27. ubi vide *Interpr.* & *Wolf.* ad *Liban.* Epist. 215. sed in illis exemplis cum dandi casu construitur. ut Noster *Demosth:* in Neaer. p. 864. B. πρὸς αὐτὴν τὴν ἄνθρωπον χάριν καταθήσεσθαι. *Idem* de Rhod. Libert. p. 145. B. μεγάλην εὐεργεσίαν καταθέσθαι πρὸς αὐτὸν. quod εἰς τινα dixit *Aristid:* T. I. p. 38. & *Charit.* *IV*, 5. p. 72. ubi loquendi genus diligenter inlustrat *D'Orvillius.* in versu superiori τὴν ante χάριν e *Cod. Lips.* adoptandum esse, & in hoc metrum postulare ἕνεκα *Reiskius* monebat.

6. Ἀρκεῖται τούτοις.] Post τούτοις ponendum signum interrogationis. nam est oratio in forma interrogationis insitians. REISK.

7. Ὁ δὲ φαῦλος —] Saepe φαῦλοι opponuntur ἀγαθοῖς, sed quod inde colligat *Ier. Markl.* ad *Max. Tyr. VIII*, 3. ibi pro δει-

συμπεριφέρεσθαι τὸν φιλόσοφον· οὔτε γὰρ τοῖς θεοῖς εἶναι φίλον, οὔτε τοῖς ἀνθρώποις συμφέρον, ἀλλὰ μεταβάλλειν μὲν [8] πειρᾶσθαι εἰς τὸ ἄμεινον, εἰ δὲ μὴ, αὐτὸν πρὸς αὐτὰ μὴ μεταβάλλεσθαι· μετιέναι δὲ τὴν ὀρθὴν ὁδὸν αὐτὸν πορευόμενον, μήτε κινδύνους τοὺς ἀπὸ τῶν πολλῶν εὐλαβούμενον, μήτε τὴν ἄλλην, εἴ τις γίγνοιτο, βλασφημίαν. καὶ γὰρ δεινὸν ἂν εἴη, [9] Σύρους μὲν τῶν ἰχθύων μὴ ἂν γεύσασθαι, μηδὲ τοὺς Ἑβραίους συῶν, Φοινίκων δὲ τοὺς πολλοὺς, καὶ Αἰγυπτίων βοῶν θηλείων, ἀλλὰ καὶ βασιλέων πολλῶν μεταβαλεῖν αὐτοὺς σπουδασάντων, [10] θάνατον ὑπομεῖναι μᾶλλον, ἢ τὴν τοῦ νόμου παράβασιν· ἡμᾶς δὲ τοὺς τῆς φύσεως νόμους καὶ τὰς θείας παραγγελίας φόβωκ ἐ-

simul uerſari philoſophum debere exiſtimat: quippe cum neque id gratum diis, neque hominibus utile futurum ſit: ſed dare quidem operam uult philoſophum, ut in meliorem ſtatum immutentur homines: ſi uero minus id poteſt, ipſum in eorum malas conſuetudines delabi non uult: ſed nullius periculi, nulliusque infamiae uulgi habita ratione recta uia progrediendum ipſi eſſe cenſet. Nam abſurda res ſane eſſet, ſi cum & Syri e piſcibus, & Hebraei ex ſuibus, & plerique ex Phoenicibus & Aegyptiis ex bobus foeminis guſtare nullo modo uelint, ſed cum reges multi uim inferrent, ſubire potius mortem, quam inſtituta patria uiolare propoſuerint: nos naturae leges & diuina praecepta terrorum hu-

δειλοῖς forte legendum eſſe φαύλοις, cum ſequatur ἀγαθοῖς, id quidem ſecus videri poteſt. δειλὸς enim ſaepe idem quod κακὸς, etiam nullo ad bellum reſpectu, ut apud *Theogn:* in Sent. 105. & 108. Pythagorei ſic ſolent verbum iſtud uſurpare, teſtem habeo V. D. ad *Pyth:* Aur. Carm. 21. Statim obſerva elegantem metaphoram in συμπεριφέρεσθαι, ſumtam a navibus, quae ventis iactantur. περιφέρεσθαι ſic habemus in *Epiſt.* ad *Eph.* & ad *Hebr.* paullo poſt pro φίλον peſſime *Bodlei.* φίλτρον.

8. Πειρᾶσθαι εἰς τὸ ἄμεινον.] Forte αὐτὰ εἰς τὸ ἄμεινον. REISK. Τὸ deerat *Lipſ. Cod.* & paullo poſt pro βλασφημίαν *Meerm. Cod.* & *Lugdun. Editor* βλασφημία.

9. Σύρους μὲν τῶν ἰχθύων μὴ ἂ. γ.] Idem docet *Porphyr:* infra L. IV, 15. Rei teſtimonia & originem dixerunt multi. Vide *Reland:* Palaeſt: L. III. p. 592. & V. D. ad illa *Ovid:* *II.* Faſt. 474.

Nec violant timidi piſcibus ora Syri.

Volunt ideoque aliqui Homerum, genere Syrum, patriae more heroibus ſuis piſces non tribuere. Vide *Athen:* L. IV, 14. Nec tamen omnibus hoc Syris commune fuiſſe, ſed illis qui Aſtarten colebant, colligas ex *Artemid: I,* 9. ἰχθύας πάντες ἐσθίουσι πλὴν Σύρων τινων τὴν Ἀςάρτην σεβομένων. Mox pro Φοινίκων δὲ *Meerm.* Φοινίκων τε.

10. Θάνατον ὑπομεῖναι μᾶλλον.] Vide quae notavimus ad L. I, 2. *Cicer:* Tuſcul: V, 27. *Aegyptiorum morem quis ignorat? quorum imbutae mentes pravitatis erroribus, quam-*

humanorum, aut maledicentiae alicuius cauſa transgredi non uereremur. Magna profecto diuinus coetus affici indignatione merito poſſet, deorum ſimul & diuinorum uirorum, ſi ad prauorum hominum opiniones conuerſos, & uano quodam eorum rumore perterritos nos uideret, qui mortis meditationem aliis quotidie in uita prae nobis ferre conſueuimus.

ἕνεκα ἀνθρωπίνων, ἢ τινος βλασφημίας τῆς ἀπὸ τούτων αἱρεῖσθαι παραβαίνειν. ἢ μέγα ὁ θεῖος χορὸς σχετλιάσειεν ἂν θεῶν τε ὁμοῦ καὶ ἀνδρῶν θείων, πρὸς ἀνθρώπων φαύλων δόξας ὁρῶν ἡμᾶς κεχηνότας, καὶ τὸν παρὰ τούτων φόβον ὑφορωμένους, οἱ καθ' ἡμέραν μελέτην ἐν τῷ βίῳ, 11 τὸ ἀποθνήσκειν τοῖς ἄλλοις πεποιήμεθα.

quamvis carnificinam potius ſubirent, quam ibim aut aſpidem, aut felem, aut carnem, aut crocodilum violent. De Iudaeis ſic fere Noſter L. IV, 13. non inepte itaque adſcriptum erat *Meerm. Cod.* ὥσπερ οἱ θαυμάσιοι μακκαβαῖοι. De Phoenicum & Aegyptiorum more, ut vaccis abſtinerent, vide ad II, 11.

11. Τὸ ἀποθνήσκειν τ. ἄ. π.] Mortem philoſophicam intelligit, de qua ad L. I. § 41.

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ

ΠΕΡΙ ΑΠΟΧΗΣ ΤΩΝ ΕΜΨΥΧΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

PORPHYRII

DE ABSTINENTIA AB ESU ANIMALIUM

LIBER TERTIUS.

ARGUMENTUM.

In hoc tertio libro probat Porphyrius animalia non necanda eſſe, quia cum rationem participent, poſſet & debeat etiam ad illa juſtitia extendi. § 1. 2. *Ratione autem non carere oſtendit; eo quod ſermone utantur.* § 3, &c. ad § 7. & quod

quod interna ratiocinatione ſe dirigant, ſentiant, eodem nobiſcum modo conformentur & afficiantur. Quae omnia pluribus rationibus confirmat & exemplis illuſtrat a § 7, ad § 26. multis interim argumentis ab adverſariis propoſitis obiter reſpondens. Quibus confectis, ſtatuit tandem juſtitiam non erga homines ſolum ſed & caetera animalia exerceri oportere.

§ I. Ὡς μὲν οὔτε πρὸς σωφροσύνην καὶ λιτότητα, οὔτε πρὸς εὐσέβειαν, αἱ μάλιςα πρὸς τὸν θεωρητικὸν συντελοῦσι βίον, ἡ τῶν ἐμψύχων βρῶσις συμβάλλεται, ἀλλὰ μᾶλλον ἐναντιοῦται, διὰ τῶν φθασάντων, [1] ὦ Φίρμε Καςρίκιε, δυεῖν βιβλίων ἀπεδείξαμεν. τῆς δὲ δικαιοσύνης τὸ κάλλιςον ἐν τῇ πρὸς τοὺς θεοὺς εὐσεβείᾳ κεκτημένης, ταύτης δὲ ὡς ἔνι μάλιςα διὰ τῆς ἀποχῆς συνιςαμένης, οὐ δέος ἐςὶ περὶ τοῦ πρὸς ἀνθρώπους δικαίου, μήπη [2] τοῦτο παραθραύσωμεν, τήν γε πρὸς τοὺς θεοὺς ὁσίαν διασώζοντες. Σωκράτης μὲν οὖν πρὸς τοὺς ἡδονὴν διαμφισβητοῦντας εἶναι τὸ τέλος, οὐδ᾽ ἂν πάντες, ἔφη, [3] σύες καὶ τράγοι τούτῳ συναινοῖεν, πεισθήσεσθαι ἂν

§ I. Neque ad temperantiam, & parſimoniam, neque ad pietatem, quae maxime ad contemplatiuam uitam faciunt, animalium eſum conferre, ſed potius ipſis aduerſari, duobus, o Firme Caſtrici, ſuperioribus libris demonſtrauimus. Cum uero iuſtitia praecipuam pulchritudinem ſuam in pietate erga deos obtineat, ea uero ex abſtinentia maxime exiſtat, timendum non eſt, ne ius erga homines aliqua ex parte uiolemus, ſi ſanctitatem erga deos ſeruauerimus. Ac Socrates quidem aduerſus eos qui uoluptatem eſſe ſummum bonum aſſerebant, neque ſi omnes ſues & hirci id comprobarent crediturum unquam ſe eſſe, in-

1. Ὦ Φιρμε Καςρικιε.] De Firmo Caſtricio, quem ut ab errore κρεωφαγίας revocaret, hos libros conſcripſit Porphyrius, diximus ſupra ad L. I. § 1. memoratur hoc nomen quoque *Syneſ:* Epiſt: 36.

2. Τοῦτο παραθραύσωμεν.] Forte περιθραύσωμεν. Reisk. Id certe multo uſitatius, vide tamen *Steph:* Theſ: παραθραύσματα *fragmina* vocat *Pollux IX*, 126. *Suidas*, ſenſu longe alio, παραθραύοντες. ταλαιπωροῦντες. ἀδυνατοῦντες.

3. Σύες καὶ τράγοι.] Quippe quae voluptati maxime ſtudent animalia, vides ideoque, cum hac de re ſermo ſit, ſaepius iungi, ut apud *Plutarch:* T. II. p. 1094. & alios. Mox ἡμῶν deeſt *Cod. Lipſ.*

in uoluptate felicitatem noſtram eſſe ſitam aiebat, quoad intellectus in omnibus dominaretur. Nos uero, neque ſi omnes lupi & uultures carnium eſum laudent, unquam iuſta dicere his concedemus, quousque homo innoxius natura fuerit, & a comparandis ſibi ex aliena iniuria uoluptatibus abſtinuerit. Quo circa ad diſputationem de iuſtitia tranſeamus: ac quia eam erga ſimilia ſola pertingere aſſerunt, qui decreto huic contradicunt, & propterea irrationalia animalia a iure omni erga homines excludunt: age, nos ueram ſimul ac Pythagoricam hac de re opinionem proferamus atque animam omnem quae ſenſus & memoriae ſit particeps, rationalem quoque eſſe demonſtremus. Si enim demonſtratum hoc fuerit, ius ad omnia animalia ex eorum etiam ſententia pertinere conſtabit. Ea autem quae apud ueteres memoriae prodita ſunt, ſummatim referemus.

§ 2. Cum duplex igitur ratio, ſeu oratio ſit ex Stoicorum ſententia, alte-

ἂν ἐν τῷ ἥδεσθαι τὸ εὔδαιμον ἡμῶν κεῖσθαι, ἕς' ἂν νοῦς ἐν τοῖς πᾶσι κρατῇ. ἡμεῖς δὲ οὐδ' ἂν πάντες λύκοι ἢ γῦπες τὴν κρεωφαγίαν δοκιμάζουσιν, οὐ συγχωρήσομεν τούτοις δίκαια λέγειν, ἕς' ἂν ὁ ἄνθρωπος ἀβλαβὴς ᾖ φύσει, καὶ ἀφεκτικὸν τοῦ διὰ τῆς ἄλλων βλάβης αὐτῷ τὰς ἡδονὰς πορίζεσθαι. ἐς οὖν τὸν περὶ τῆς δικαιοσύνης λόγον μεταβαίνοντες, ἐπείπερ ταύτην πρὸς τὰ ὅμοια δεῖν μόνα παρατείνειν εἰρήκασιν οἱ ἀντιλέγοντες, καὶ διὰ τοῦτο τὰ ἄλογα [4] διαγράφουσι τῶν ζώων, φέρε ἡμεῖς τὴν ἀληθῆ τε ὁμοῦ καὶ Πυθαγόρειον δόξαν παραςήσωμεν, [5] πᾶσαν ψυχὴν, ᾗ μέτεςιν αἰσθήσεως καὶ μνήμης, λογικὴν ἐπιδεικνύντες· τούτου γὰρ ἀποδειχθέντος, εἰκότως ἂν καὶ κατὰ τούτους πρὸς πᾶν ζῶον τὸ δίκαιον παρατενοῦμεν. ἐροῦμεν δὲ τὰ παρὰ τοῖς παλαιοῖς συντόμως ἐπιτέμνοντες.

§ 2. Διττοῦ δὴ λόγου κατὰ τοὺς ἀπὸ τῆς ςοᾶς ὄντος, [1] τοῦ μὲν ἐνδια-

4. Διαγράφουσι τῶν ζώων.] Διαγράφειν eſt *lineam transverſam per aliquid ducere*, & hinc aliquid expungere, de medio tollere. Vide quae de metaphorae ingenio diſputat Clar: *Reiskius* ad *Polyb:* Excerpt: p. 766. & *Caſaub:* ad *Athen: II*, 22.

5. Πᾶσαν ψυχὴν &c.] Id quippe Pythagoricae ἀποχῆς erat fundamentum, ideoque a Noſtro ſaepe inculcatur. Hinc in Vit. Pythag: dicit πάντα τὰ γινόμενα ἔμψυχα, ὁμογενῆ. vidimus alio in loco.

1. Τοῦ μὲν ἐνδιαθέτου, τοῦ δὲ προφ.] Diſtinctio vulgatiſſima in ſcriptis Philoſophorum, ac veterum Chriſtianorum. λόγος ἐνδιάθετος, ſive ἐνθυμηματικὸς, *interna ratio* & προφορικὸς, *oratio*, *ſermo*. Utrique veteres Mercurium praeficiebant, qua de re *Toll:* Itin: Ital. p. 153.

διαθέτου, τοῦ δὲ προφορικοῦ, καὶ πάλιν τοῦ μὲν [2] κατορθωμένου, τοῦ δὲ ἡμαρτημένου, ποτέρου ἀποςεροῦσι τὰ ζῶα, διαρθρῶσαι προσῆκον. ἆρά γε τοῦ ὀρθοῦ μόνου, οὐχ ἁπλῶς δὲ τοῦ λόγου; ἢ παντελῶς παντὸς [3] τοῦ τε ἔσω καὶ τοῦ ἔξω προϊόντος; ἐοίκασι δὴ τὴν παντελῆ ςέρησιν αὐτῶν κατηγορεῖν, οὐ τὴν τοῦ κατορθωμένου μόνον. οὕτω γὰρ ἂν οὐκ ἄλογα, λογικὰ δὲ ἦν ἔτι τὰ ζῶα, καθάπερ σχεδὸν πάντες κατ' αὐτοὺς οἱ ἄνθρωποι. σοφὸς μὲν γὰρ ἢ εἷς ἢ καὶ δύο κατ' αὐτοὺς γεγόνασιν, ἐν οἷς μόνοις ὁ λόγος κατορθοῦται, οἱ δὲ ἄλλοι φαῦλοι πάντες· κἂν οἱ μὲν ὦσι προκόπτοντες, οἱ δὲ [4] χύσιν τῆς φαυλότητος ἔχοντες, εἰ καὶ πάντες ὁμοίως λογικοί· ὑπὸ δὲ τῆς φιλαυτίας προαγόμενοι, ἄλογά φασι τὰ ζῶα ἐφεξῆς τὰ ἄλ-

tera interna, hoc eſt ἐνδιαθετος, quae in animo diſpoſita eſt, altera externa, quae uoce exprimitur, atque altera recta, altera deprauata: utra ex his animalia priuent, diſtinguendum uidetur. Num quid recta tantum, & non abſolute omni ratione carere ipſa aiunt, an non omni prorſus tam quae intrinſecus eſt, quam quae extrinſecus procedit? Omnis ſane rationis priuationem penitus attribuere ipſis uidentur, non ſolius rectae: nam alioqui non irrationalia, ſed rationalia caetera quoque animalia non ſecus atque omnes fere homines apud ipſos haberentur: quippe cum ſapientes ex eorum ſententia uel unus, uel duo ad ſummum reperiantur, in quibus ſolis recta ratio conſpicitur: reliqui praui omnes ſint, quamuis alii aliquantulum proficiant, alii in prauitatis fuſione ueluti detineantur. Omnes tamen nihilo minus rationales apud ipſos ſunt. Stoici igitur ex nimia ſui affectione inducti caetera omnia animalia ir-

153. Utrumque animantibus Noſter in ſequentibus adſcrit.

2. Κατορθωμένου.] Lege κατωρθωμένου. per duplex ω & ſic quoque verſ. 10. REISK. Utique Graecismus ita poſtulat. paſſim hanc vocem & ſimilia eo modo depravata invenias, ſed ſaepe virorum eruditorum curis iam reſtituta, ut apud *Thom: M.* in κατορθῶσαι, & alios. Recte hoc in loco *Meerm. Cod.* ſed male paullo poſt κατορθωμένου.

3. Τοῦ τε ἔσω.] Forte τοῦ τε ἔσω ἐνοικοῦντος, καὶ τοῦ ἔξω προϊόντος. REISK.

4. Χύσιν τῆς φαυλ. ἔ.] Χύσιν eo ſenſu accepi, quo legitur in V. l. χύσιν, ὕβρεισιν, πλῆθος. VALENT. Χύσιν confirmatur § 10. εἰ καὶ μὴ οὕτω κέχυνται. unde conſtat ſignificare *profuſam, proiectam & effrenem audaciam.* REISK. Bene vulgatum tuetur Vir Erud: *Fogeroll:* perperam volebat λύσιν. de voce προκόπτειν egimus L. II. § 52. Mox priores *edd.* ὑπὸ δὴ τῆς φιλαυτ. nec ſecus *Meerm. Codex.*

5.

irrationalia appellant, nomine hoc irrationalis exprimere id uolentes, quod priuatum omnino ratione est. At si uerum dicere oportet, non solum absolute ratio in omnibus animalibus spectatur, uerum etiam in multis ex ipsis ratio eiusmodi conspicitur, quae significationes prope ad perfectionem accedentes prae se ferant.

§ 3. Quoniam igitur duplex ratio atque oratio est, ut diximus, altera in animi dispositione, altera in pronuntiatione constituta: ab ea primum exordiemur quae profertur, atque in uoce consistit. Si itaque quae extrinsecus profertur, oratio uox est quae affectiones quae intus & in anima sunt, lingua significat, atque exprimit: haec enim communis diffinitio est nondum ulli secta addicta, sed quae solam orationis notionem declarat: quid quaeso ex his deest caeteris animalibus quae uoce praedita sunt? Nonne etiam haec prius in anima afficiuntur, priusque cogitant, quam uoce exprimant. cogitati-

ἄλλα σύμπαντα, τὴν παντελῆ στέρησιν τοῦ λόγου διὰ τῆς ἀλογίας μηνύειν ἐθέλοντες· καίτοι εἰ χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν, οὐ μόνον ἁπλῶς ὁ λόγος ἐν πᾶσι τοῖς ζῴοις θεωρεῖται, ἐν πολλοῖς δὲ αὐτῶν καὶ [5] ὑποβολὰς ἔχων πρὸς τὸ τέλειον.

§ 3. Ἐπεὶ τοίνυν διττὸς ἦν, ὁ μὲν ἐν τῇ προφορᾷ, ὁ δὲ ἐν τῇ διαθέσει, ἀρξώμεθα πρότερον ἀπὸ τοῦ προφορικοῦ, καὶ τοῦ κατὰ τὴν φωνὴν τεταγμένου. Εἰ δὲ προφορικός ἐστι λόγος φωνὴ διὰ γλώττης σημαντικὴ τῶν ἔνδον καὶ κατὰ ψυχὴν παθῶν (κοινοτάτη γὰρ ἡ ἀπόδοσις αὕτη, [1] καὶ αἱρέσεως οὐδέπω ἐχομένη, ἀλλὰ μόνον τῆς τοῦ λόγου ἐννοίας,) τί τούτου ἄπεστι τῶν ὅσα φθέγγεται; τί δὲ οὐχὶ καὶ ἃ [2] πάσχει τῇ πρότερον, καὶ πρὶν εἰπεῖν ὃ μέλει διενοήθη; λέγω

δὴ

5. Ὑποβολὰς ἔχων.] Forte ἐπιβολὰς. *opportunitates*, *accessus*, *aditus*, *praesidia*. Reisk. Mallem ὑπερβολὰς. Dicit τὸν λόγον in animantibus non modo inveniri, sed ita inveniri, ut multo excellentior sit, quam in aliis. Sane in sequentibus prolixe ea de caussa disputat, ut ostendat, illum in bestiis nonnullis magis valere quam in aliis, immo etiam quam in hominibus. male statim προσφορᾷ pro προφ... *Meerm.*

1. Καὶ αἱρέσεως οὐδέπω ἐχομένη.] Num διαιρέσεως. Reisk. Bene expressisse puto *Felic:* αἵρεσις est *electio*, *optio*, uti αἵρεσιν & κρίσιν *Demosth:* & alii iungunt, qua de re *Steph:* in Thes: alias πρόσκλισις δογμάτων ita definitur. Vide *Casaub.* ad *Diog. Laërt. I*, 20. Mox *Lips. Cod.* & *Meerm.* τῶν ζώων ὅσα φθέγγεται.

2. Πάσχει τῇ πρότερον.] Pro τῇ lege τι. *nonne vero etiam illa animantia omnia, quae sensu aliquo moventur* (proprie *patiuntur* aliquid) *id prius cogitant, quam eloquuntur*. Reisk. Clar: *Abresch:* τῇ πρότερον, καὶ πρὶν εἰπεῖν ὃ μέλλει, διανοήσει. Confer *Plut.* T. II. p. 961. C. Pro τῇ *Fogeroll.* etiam malebat τι. *Valent.* correxerat τὸ.

Pro

δὴ διάνοιαν τὸ ἐν τῇ ψυχῇ κατὰ σιγὴν φωνούμενον. τοῦ τοίνυν ὑπὸ τῆς γλώττης φωνηθέντος, (ὅπως ἂν καὶ φωνηθῇ, εἴτε βαρβάρως, εἴτε Ἑλληνικῶς, [3] εἴτε κυνικῶς, ἢ βοϊκῶς) λόγου γε ὄντος, μέτοχα τὰ ζῶα φωνητικὰ, τῶν μὲν ἀνθρώπων, κατὰ νόμους τοὺς ἀνθρωπείους φθεγγομένων, τῶν δὲ ζώων [4] κατὰ νόμους, οὓς παρὰ τῶν θεῶν, καὶ τῆς φύσεως εἴληχεν ἕκαστον. εἰ δὲ μὴ [5] ἡμεῖς ξυνίεμεν, [6] τί τοῦτο; οὐδὲ γὰρ τῆς Ἰνδῶν οἱ Ἕλληνες· οὐδὲ τῆς Σκυθῶν, ἢ Θρακῶν, ἢ Σύρων, οἱ ἐν τῇ Ἀττικῇ τραφέντες· ἀλλ᾽ ἴσα κλαγγῇ γεράνων, ὁ τῶν ἑτέρων τοῖς ἑτέροις ἦχος προσπίπτει. καίτοι [7] ἐγγράμματος τοῖς ἑτέροις ἡ αὐτῶν καὶ ἔναρθρος, ὡς καὶ ἡμῖν ἡ ἡμετέρα· ἄν-

tionem enim id appello, quod in anima per silentium dicitur. Cum igitur quicquid uoce per linguam effertur, quomodocunque siue barbare, siue graece, siue canine, siue equine expressum fuerit, oratio sit, eius caetera quoque animalia quae uocem habent, capacia sunt: sed homines quidem lege humana loquuntur, caetera animalia uero ea lege qua a diis & natura concessum unicuique est. Si uero nos non intelligimus, quid id refert? Nam neque Indorum Graeci, neque Scytharum, uel Thracum, uel Syrorum qui in Attica educati sunt linguam percipiunt. Sed non secus ac gruum clangor alterius alteri uocis sonus accidere consueuit. cum tamen literata & articulata sua cuiusque uox sit, quem ad modum nobis nostra: illite-

Pro ἢ, ut antea perperam legebatur, uterque ἀ. verum est ἀ. nec minus μέλλει. quod fulcitur *Cod. Lipſ.* & *Meerm.* auctoritate.

3. Εἴτε κυνικῶς, ἢ βοϊκῶς.] Quod hic βοϊκῶς id in Vita Pythag: 24. βοϊςὶ λαλεῖν dixit: vide ibi *Holſtenium.* ἀνθρωπικῶς φθέγγεσθαι infra § 4. mox τὰ ζῶα τὰ φωνητικὰ malebat *Reiskius.* & merito. idem praefert *Cod. Meerm.*

4. Κατὰ νόμους οὓς παρὰ —] Uti de Platone *Clem. Alex.* Strom. I. p. 338. C. οἴεται δὲ καὶ ἀλόγων ζώων διαλέκτους εἶναι, ὧν τὰ ὁμογενῆ ἐπακούειν. ubi plura hac de re. *Cod. Meerm.* ὡς εἴληχεν. ſaepe illi accidit, ut ſyllaba praecedentis vocis temere repetatur.

5. Ἡμεῖς ξυνίεμεν &c.] Prorſus uti Noſter, *Sext. Empir. I,* 14. p. 20. εἰ καὶ μὴ συνίεμεν τὰς φωνὰς τῶν ἀλόγων καλουμένων ζώων, ὅλως οὐκ ἐςὶν ἀπεικὸς διαλέγεσθαι μὲν ταῦτα, ἡμᾶς δὲ μὴ συνιέναι. καὶ γὰρ τῆς τῶν βαρβάρων φωνῆς ἀκούοντες οὐ συνίεμεν. ἀλλὰ μονοειδῆ ταύτην εἶναι δοκοῦμεν. ubi plura hanc in rem Cel: *Fabric:* Saepius Noſter in ſequentibus id ſignificat.

6. Τί τοῦτο;] Scilicet μέγα? quid hoc magnum eſt, aut τὶ τοῦτο πρὸς τὸ παρὸν *quid hoc ad rem praeſentem?* uti infra Sect. 4. Reisk. Formula ſollemnis in interrogationibus. *Demoſth:* de Falſ. Leg. p. 306. C. εἰ δὲ μὴ πάρεισι Φωκεῖς, τί τοῦτο; & alii ſaepe. Poſt τῆς Ἰνδῶν *Fogeroll:* διαλέκτου συνετοὶ inepte ſupplebat. γλώσσης ξυνιᾶσι facile e ſenſu intelligitur. Tum, οὐδὲ τῆς τῶν Σκυθῶν *Lipſ. Cod.*

7. Ἐγγράμματοις τοῖς ἑτέροις.] Subaudi οὖσα, quamquam hoc praeſtaret addi. ſtatim forte ὡς

terata uero & inarticulata Syrorum, si ita incidat aut Persarum nobis, sicut caeterorum animalium omnibus hominibus uox accidit. Quemadmodum enim nos sonitum quendam & strepitum solum percipimus, Scytharum uerbi causa loqutionis imperiti: ita ut clangorem edere, & nihil dearticulate explicare, sed uno quodam sonitu longiore aut breuiore uti illi nobis uideantur: atque illa quidem soni uarietas in significationem nullam omnino nobis cadit: illis uero sicut nobis nostra loquutio perceptu facilis occurrit, multamque distinctionem affert: eodem modo in caeteris animalibus accidit. Ipsis siquidem uox sua cuiusque pro singulorum genere clara ac perceptibilis est: nobis sonitus solus inanis significatione omni carens auditur, atque id propterea euenit, quia nullum ex ipsis in lingua nostra eruditum ea interprete explicare nobis ea quae apud caetera animalia dicerentur, potuerit. Si tamen credendum antiquis est; & iis qui aetate nostra, & maiorum

ἄναρθρος δὲ καὶ ἀγράμματος ἡ τῶν Σύρων φέρε εἰπεῖν ἢ τῶν Περσῶν, ὡς καὶ πᾶσιν, ἡ τῶν ζώων. καθάπερ γὰρ ἡμεῖς ψόφου μόνου ἀντιλαμβανόμεθα καὶ ἤχου, ἀξύνετοι ὄντες τῆς φέρε Σκυθῶν ὁμιλίας, καὶ κλαγγάζειν δοκοῦσιν, καὶ μηδὲν διαρθροῦν, ἀλλ' ἑνὶ ψόφῳ χρῆσθαι μακροτέρῳ ἢ βραχυτέρῳ, τὸ παρηλλαγμένον δὲ αὐτοῦ εἰς σημασίαν οὐδαμῶς προσπίπτει, ἐκείνοις δὲ εὐσύνετος ἡ φθέγξις, καὶ πολὺ τὸ διάφορον ἔχουσα, καθάπερ ἡμῖν ἡ συνήθης· οὕτως καὶ ἐπὶ τῶν ζώων ἡ ξύνεσις μὲν ἐκείνοις κατὰ γένος οἰκείως προσπίπτει, ἡμῖν δὲ ὁ ψόφος μόνος ἐξάκουστος, τῆς σημασίας ἐκλειπούσης, [8] διὰ τὸ μηδένα διδαχθέντα τὴν ἡμετέραν, διδάξαι ἡμᾶς διὰ τῆς ἡμετέρας τὴν ἑρμηνείαν τῶν λεγομένων παρὰ τοῖς ζώοις. καίτοι εἰ δεῖ πιστεύειν τοῖς παλαιοῖς καὶ τοῖς [9] ἐφ' ἡμῶν καὶ τῶν πατέρων γεγονόσιν, [10] εἰσὶν

ὡς καὶ ἡ ἡμετέρα ἡμῖν ἄναρθρός τε καὶ ἀγράμματος. Reisk.

8. Διὰ τὸ μηδένα διδ.] Videtur hic aliquid deesse. Sententia quidem hoc flagitat. μηδένα διδαχθέντα τὴν ἐκείνων (scilicet γλῶτταν. vel φθέγξιν) εἰδότα τὴν ἡμετέραν. *neminem fuisse, qui cum nostram teneret linguam, illorum,* (animantium) *orationem didicisset.* Reisk. Paullo ante ἰδίως προσπίπτει *Meerm. Cod.*

9. Ἐφ' ἡμῶν καὶ τῶν πατ. γεγ.] Centies observatum est ad scriptores sacros & alios, loqui sic Graecos de tempore, quo aliquid accidit. Noster II, 52. & IV, 17. &c.

10. Εἰσὶν οἳ λέγονται &c.] Antea perperam edebatur οἱ. De facultate illa voces animantium intelligendi, multi multa & olim & dein fabulati sunt. V. *Rittersh:* ad *Oppian:* Cyneg: II, 540. Prudentiores aiunt bestias inter se habere colloquia, eaque nostris esse sanctiora, quae quidem ipsi intelligunt, & ita esse rebus ipsis persuadent, ut loquitur *Celsus* apud *Origin:* L. IV. p. 569. ubi plura hac de re disputantur. Sapientiores haec fabulae loco habere, vel Daemonis indicio, vel

σὶν οἳ λέγονται ἐπακοῦσαι καὶ σύνεσιν ἔχειν τῆς τῶν ζώων φθέγξεως. ὡς ἐπὶ μὲν παλαιῶν ὁ Μελάμπους, καὶ ὁ Τειρεσίας, καὶ οἱ τοιοῦτοι, οὐ πρὸ πολλοῦ δὲ [11] Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεύς. ἐφ' οὗ καὶ λέγεται, ὅτι τοῖς ἑταίροις συνόντος, χελιδόνος ἐπιςάσης καὶ φθεγγομένης, [12] εἰπεῖν, ὅτι μηνύει ἡ χελιδὼν ταῖς ἄλλαις ὄνον πρὸ τοῦ ἄςεως πεπτωκέναι, σίτου βαςάζοντα φορτίον, ὃ δὴ κεχύσθαι εἰς τὴν γῆν, τοῦ [13] ἀχθοφοροῦντος πεπτωκότος. ἑταῖρος δὲ ἡμῶν ἐξηγεῖτό τις, οἰκέτου εὐτυχῆσαι παιδὸς, ὃς [14] πάντα ξυνῇ τὰ φθέγματα τῶν ὀρνίθων, καὶ ἦν πάντα μαντικὰ, καὶ

rum noſtrorum extiterunt, ſunt qui percepiſſe & intellexiſſe caeterorum animalium loquutionem dicantur. Sicut & ueterum memoria Melampus & Tireſias, atque alii huius modi: & non multo ante Apollonius Tyaneus: de quo quidem fertur, quod cum in amicorum conſuetudine eſſet, atque hirundo aduolasſet, ac neſcio quid ceciniſſet, eam dixerit aliis nuntiare, ut accelerarent, propterea quod aſinus frumenti ſarcina onuſtus extra urbem cecidiſſet, atque id per terram diffuſum iaceret. Amicus uero quidam noſter narrare nobis ſolebat, ſe ſeruum puerum forte quadam habuiſſe, qui loquutiones auium optime perciperet, quae eſſent omnes diuinatrices, &

vel a fraude humana profecta, ſcribit *Voſſius* Idolol: L. II. c. 44. Contra quidam populi memorantur, qui *ignari ſermonis ſtrident potius quam loquuntur*, ut e *Plin: V*, 8. Solinus. V. *Fabric:* ad *Sext: Empir: I*, 14. p. 20.

11. Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεὺς.] *Philoſtratus* de Apollonio idem narrat quod Noſter, niſi quod *Porphyrius* pro paſſere hirundinem reponat, proque frumento a puero effuſo, aſinum cum onere cecidiſſe. Qua in re nihil ἀσύςατον, adeoque inmerito culpatur ab *A. Delrio* Disq. Mag. II, 19. Vid: *Voſſius* de Idolol: III, 44. Frumentum tamen paſſeri melius quam hirundini convenit. de Apollonii hac ſapientia etiam *Euſeb:* Contr: Hierocl: p. 518. C.

12. Εἰπεῖν.] Forte εἶπεν. ob praemiſſum ὅτι. Reisk. Vel εἶπεν, vel vacat alterum ὅτι. ut ſolet saepius eſſe pleonaſticum, cum ſubiungitur infinitivus, ac ſi omnino ea particula non praeceſſiſſet, qua de re V. D. ad *Luc.* Act. Apoc. XXVII, 10. & *Gronov:* ad *Arrian:* Exped: II, 16. Pro ἐπιςάσης eleganter *Abreſch:* coniiciebat ἐπιπτάσης. Vulgatum verbum de iis quae ſubito apparent, quaeque ab omnibus conſpici queunt, frequens eſt. Pro ἐφ' οὗ *Meerm.* ἀφ' οὗ. & pro φθεγγομένης ille φθεγγομένοις. ſaepe η & οι in *Cod.* illo permiſcentur. male quoque ἄςεω pro ἄςεως.

13. Ἀχθοφοροῦντος πεπτωκότος.] Utuntur hac voce in re baiularia *Lucianus* & alii, ut advertit *Iungerman:* ad *Polluc: VII*, 130.

14. Πάντα ξυνῇ τα.] Forte ξυνίῃ. Reisk. Vel cum *Abreſchio* ξυνίει. centies turbatur in conpoſitis ab εἶναι & ἰέναι. Pro συνιέντες *Cod. Lipſ.* συνέντες infra § 5. συνεῖναι pro συνιέναι uſurpatum contendit *Gatak:* ad *Anton:* L. V. § 7. ſed vide quae ei oppoſuit *D'Orvill:* ad *Charit:* L. V, 7. p. 467. quo ipſo tamen fatente, in verborum illorum conpoſitis confuſio omnino caveri non poteſt. Paullo poſt pro πέμψειεν legendum πέμψειαν. male *Meerm.* dein ἐνορουσάσης.

& paulo post futura praenunciarent: priuatum uero ea intelligentia fuisse a matre ipsum aiebat, quae cum timeret, ne regi dono mitteretur, in aures dormientis imminxerat.

καὶ τοῦ μετ᾽ ὀλίγον μέλλοντος ἀγγελτικά· ἀφαιρεθῆναι δὲ τὴν σύνεσιν, τῆς μητρὸς εὐλαβηθείσης μὴ δῶρον αὐτὸν βασιλεῖ πέμψειεν, καὶ καθεύδοντος εἰς τὰ ὦτα ἐνουρησάσης.

§ 4. Caeterum ut haec ob incredulitatis affectum qui in nobis est insitus, in praesentia omittamus, nonnullas nationes cognationem quandam habere ad animalium quorundam loquutionem percipiendam, nemo est, qui nesciat. Arabes coruorum, Tyrrheni aquilarum garritus intelligunt. Fortasse uero nos quoque, & alii omnes homines omnium animalium uoces perciperemus, si etiam nostras aures draco abluisset. Varietas sane & diuersitas uocis eorum prae se ferre significationem quandam procul dubio uidetur. Alio enim modo cum timent: alio cum uo-

§ 4. Ἀλλ᾽ ἵνα ταῦτα παρῶμεν διὰ τὸ ξύμφυτον ἡμῖν πάθος τῆς ἀπιςίας, ἀλλὰ [1] τῶν γε ἐθνῶν εἰς ἔτι καὶ νῦν, ὅπως τινὰ ξυγγένειαν ἔχει πρός τινων ζώων σύνεσιν τῆς φθέγξεως, οὐδεὶς οἶμαι ἠγνόηκεν. [2] Ἄραβες μὲν κοράκων ἀκούουσιν· Τυῤῥηνοὶ δ᾽ ἀετῶν· τάχα δ᾽ ἂν καὶ ἡμεῖς καὶ πάντες ἄνθρωποι συνετοὶ ἦμεν πάντων τῶν ζώων, εἰ καὶ [3] ἡμῶν τὰ ὦτα δράκων ἔνιψε. δηλοῖ γε μὴν καὶ τὸ ποικίλον, καὶ διάφορον τῆς φθέγξεως αὐτῶν τὸ σημαντικὸν, ἄλλως γοῦν ἀκούεται, ὅταν φοβῆται φθεγγόμενα, ἄλλως, ὅταν κα-

1. Τῶν γε ἐθνῶν εἰς ἔτι.] Forte τῶν ἐθνῶν τινα εἰς ἔτι καὶ νῦν. nam proximum τινα nequit ad ἐθνῶν referri, sed redit ad ξυγγένειαν. REISK.

2. Ἄραβες μὲν κοράκων ἀκούουσιν.] Non corvis tantum, sed aliis etiam avibus ad divinandum utebantur Arabes. *Euseb:* Contr: Hierocl: p. 518. ἔςι γὰρ τῶν Ἀραβίων κύκνων ἤδη, καὶ ὀρνίθων μαντευομένων ἀκούειν. sed ibi pro κύκνων e *Philostr: I*, 14. unde haec sunt sumta, κοινὸν est reponendum. vidisse iam animadverto *Olearium.* Est ἀκούειν *intelligere*, ut saepe. nihil itaque Hebraismo opus in illis *S. Paulli* I. ad Corinth. XIV, 2. οὐδεὶς γὰρ ἀκούει. plura ibi *Kypkius.* Arabes divinationibus huius generis admodum fuisse deditos, multi nos docent. Vide *Olear:* ad *Philostr:* Apoll: I, 20. omina in primis e corvo faciebant, qui apud alias gentes etiam inter aves augurales, Apollini quippe sacer, ut dicitur infra § 5. Conf. *Bochart:* Hieroz: I, 3. & *Spanh:* ad *Callim:* Hymn: in Apoll: 66. statim *Lips.* & *Meerm.* πάντων ζώων, deleto τῶν.

3. Ἡμῶν τὰ ὦτα.] Vide Psell: de Daemon: 142. Schol: Apollon: ad V, 118. VALENT.

Τὰ ὦτα δράκων ἔνιψε.] Credebant veteres a serpentibus etiam inspirari vaticinandi peritiam. Notum quid de Melampode, quem tangit Noster supra § 3. narrent, dracones aures eius lambendo sermonis avium intellectum dedisse. De Helena & Cassandra

Schol:

καλῇ, ἄλλως, ὅταν εἰς τροφὴν παρακαλῇ, ἄλλως, ὅταν φιλοφρονῆται, ἄλλως, ὅταν 4 προκαλῆται εἰς μάχην, καὶ τοσοῦτόν ἐστι τὸ διάφορον, ὡς καὶ σφόδρα δυσπαρατήρητον τὴν παραλλαγὴν εἶναι διὰ τὸ πλῆθος καὶ τοῖς τὸν βίον εἰς τούτων τήρησιν καταθεμένοις. κορώνης γοῦν καὶ κόρακος οἰωνισταὶ, ἄχρι τινὸς πλήθους τὸ διάφορον σημειωσάμενοι, τὸ λοιπὸν εἴασαν, ὡς οὐκ ὂν ἀνθρώπῳ εὐπερίληπτον. 5 ὅταν δὲ πρὸς ἄλληλα φθέγγηται, φανερά τε καὶ εὔσημα, εἰ καὶ μὴ πᾶσιν ἡμῖν γνώριμα. εἰ φαίνηται δὲ καὶ ἡμᾶς μιμούμενα, καὶ τὴν ἑλλάδα γλῶτταν ἐκμανθάνοντα, καὶ συνίεντα τῶν ἐφεστώτων, τίς οὕτως ἀναιδὴς, ὡς μὴ συγχωρεῖν εἶναι λογικὰ, διότι αὐτὸς οὐ συνίησιν, ὧν λέγουσιν. 6 κόρακες γοῦν καὶ κίτται, ἐ-

uocant: alio cum ad edendum inuitant: alio cum benigne se mutuo excipiunt; alio cum ad pugnam prouocant, clamare audiuntur. ac tanta quidem diuersitas est, ut difficilis admodum in his ob multitudinem distinctio obseruatu etiam illis sit, qui totam uitam in huiuscemodi negocio collocarunt. Nam augures garrituum cornicis & corui usque ad quendam numerum obseruatione facta, reliqua omiserunt, ut pote quae percipi ab homine non facile possent. Quando autem inter se non loquuntur, manifeste significant, etiam si non omnibus nobis nota ea sint. Quod si & nos imitari., & graecam linguam discere, & intelligere eos qui praesunt, conspiciantur, quis adeo impudens erit, ut ea esse rationalia, propterea non concedat, quia ipse quae dicunt, minime percipiat? Corui enim & picae, &

Schol: *Eurip:* ἐλθόντες ὄφεις καὶ τὰ αὐτῶν περιλείξαντες ὦτα, οὕτως ὀξυηκόους εἰργάσαντο, ὡς μόνους τὰς τῶν θεῶν ἀκούειν βουλὰς, καὶ μάντεις ἄκρους εἶναι. Plura alia hanc in rem legi possunt apud *Bochart:* Hieroz: I, 1, 3. & *Olear:* ad *Philostr:* Apoll: Tyan: I, 20.

4. Προκαλῆται εἰς μάχην.] Plene loquitur *Porphyrius*. Alias προκαλεῖσθαι simpliciter passim utuntur, cum de provocatione ad certamen & bellum sermo est. Solum excito *Kuhn:* ad *Aelian:* V. H. I, 24. Paullo ante εἰς ante τροφὴν perperam *Meerm.* omittebat.

5. Ὅταν δὲ πρὸς ἄλληλα φθ. —] Cod. Lips. μὴ addit post δὲ. sine dubio latet in eo μὲν. saepe illa duo μὲν & μὴ inter se permutantur. eo admisso possit locus ita reformari ὅσα μὲν δὴ πρὸς ἄλληλα φθέγγεται φανερά τε (scilicet ἐστὶ) καὶ εὔσημα. hoc sumto potest εἰ ante φαίνηται δὲ locum tueri. Quod si autem sic locum constituimus ὅταν δὲ πρὸς μὲν ἄλληλα φθέγγεται φανερά τε — tum εἰ debet tolli. nil refert utram viam sequaris. REISK. *Codicis Lipsiensis* scripturam expressit etiam *Meerm.* & interpres. vere, ut opinor. peccat autem *Lips.* paullo ante, cum καὶ ante κόρακος omittat & *Meerm.* qui η & οι iterum confundens, καταθεμένης. *Wetsten:* cum hisce contendit εὔσημον λόγον *Paulli* I. ad Corinth. XIV, 9.

6. Κόρακες γοῦν καὶ κίτται &c.] *Pers.* in prol. 8.
Quis expedivit psittaco suum χαῖρε
Picasque docuit verba nostra conari?

U-

& erithaci, & pſittaci homines imitantur, memoresque eorum ſunt, quae audiunt, & dum docentur docentem auſcultant, ac percipiunt. Quin multi etiam his quae didicerant, peccantes in domo indicarunt, ac manifeſtarunt. Indica uero hyena, quam corocottam indigenae appellant etiam ſine ullo praeceptore ita humanum in morem loquitur, ut uentitare ad domos ſoleat, & euocare, quemcunque a ſe facile expugnari poſſe cognouit. cariſſimi enim, & eius cui omnino obſequeretur uocatus, loquutione imitatur: ita ut Indi licet id ſciant, ex ſimilitudine decepti, ac uoci obſequentes, atque egredientes abſumantur, & pereant. Quod ſi non omnia animalia i-

ἐριθακοί τε, καὶ ψιττακοὶ ἀνθρώπους μιμοῦνται, καὶ μέμνηνται ὧν ἂν ἀκούσωσι, καὶ διδασκόμενοι ὑπακούουσι τῷ διδάσκοντι, καὶ πολλοί γε ἐμηνύσαν, δι' ὧν ἐδιδάχθησαν, καὶ τοὺς ἁμαρτάνοντας κατὰ τὸν οἶκον. ἡ δ' [7] Ἰνδικὴ ὕαινα, ἣν Κροκότταν οἱ ἐπιχώριοι καλοῦσι, καὶ ἄνευ διδασκάλου αὕτω [8] φθέγγεται ἀνθρωπικῶς, ὡς καὶ ἐπιφοιτᾷν ταῖς οἰκίαις, καὶ καλεῖν ὃν ἴδῃ εὐχείρωτον αὐτῇ, καὶ [9] μιμεῖταί γε τοῦ φιλτάτου, [10] καὶ ᾧ ἂν πάντως ὑπακούσειεν ὁ κληθεὶς τὸ φθέγμα· ὡς καίπερ εἰδότας τοὺς Ἰνδοὺς διὰ τῆς ὁμοιότητος ἐξαπατᾶσθαι, καὶ ἀναλίσκεσθαι ἐξίοντας τε καὶ πρὸς τὸ φθέγμα ὑπακούοντας. εἰ δὲ μὴ πάντα μιμεῖται, καὶ

Ubi de aliis huius generis avibus & ſingulari quarumdam ingenio *Caſaub:* Noſtri non oblitus. de loquela beſtiarum fuſe diſſerentem lege *Voſſium* de Idolol: L. III, 44. & de avium ſermone ibid. cap. 89. paullo ante *Meerm.* εἰ φαίνεται.

7. Ἰνδικὴ ὕαινα ἣν Κροκότταν — καλοῦσι.] *Corocotta* ſpecies hyaenae, quam alii e cane & lupo, alii ex hyaena & leaena gigni ſcribunt. Vide *Weſſeling:* ad *Diod: Sic:* L. III, 35. Aliqui diſtinguunt haec animantia, callidam tamen illam malignitatem, cuius Noſter meminit, utrique tribuunt. Vide *Aelian:* H. A. VII, 22. hyenam humani ſermonis haud prorſus ignaram plerique tradunt, vocis autem imitationem crocutae potiſſimum tribuunt. Multa ſunt rei teſtimonia, ſed quae falſitatis arguit *Voſſius* de Idolol: L. III, 59. *Cod. Lipſ.* habet κοροκότταν, & ſic quoque in indiculo in margine adſcripto, περὶ Ἰνδικῆς ὑαίνης, ἣ καὶ κοροκόττα καλεῖται; nec ſecus *Meerm.* niſi quod in margine ſit Σῆ περὶ τῆς ἰ. ὑ. ἣ καὶ κοροκόττα κ. idque temere damnari non debet. licet enim tribus ſyllabis vox paſſim efferatur, *Aelian:* tamen l. c. κοροκότταν etiam adpellat. *Corocottam* dedit quoque *Felician:* & ſic ſemper fere ſcriptum inveniri apud Latinos in melioris notae libris, obſervavit *Salmaſ:* ad *Capitol:* in Anton: P. c. 10.

8. Φθέγγεται ἀνθρωπικῶς.] Id μιμεῖσθαι τῶν ἀνθρώπων διάλεκτον dixit *Diod. Sic. III*, 35. λαλεῖν κυνικῶς ἢ βοϊκῶς ſupra § 3. nobis occurrebat.

9. Μιμεῖταί γε τοῦ.] Lipſ. habet μιμεῖσθαι. male & ambigue, ut neſcias utrum μιμεῖται an μιμεῖσθαι voluerit. ſed μιμεῖσθαι praeſtare videtur. Reisk.

10. Καὶ ὧν ἂν π. ὑπ.] Sic edidit *Valent.* neſcio unde iſtud ὧν acceperit. Priores re-

καὶ μὴ δὲ πάντα [11] εὐμαθεῖ τῆς ἡμετέρας, τί τοῦτο; οὐδὲ γὰρ ἄνθρωπος πᾶς εὐμαθὴς ἢ μιμητικὸς, οὐχ ὅτι τῆς τῶν ζώων, ἀλλ' οὐδὲ [12] πέντε που διαλέκτων τῶν παρ' ἀνθρώποις. τινὰ δὲ καὶ τῷ μὴ διδάσκεσθαι ἴσως οὐ φθέγγεται, ἢ καὶ τῷ ὑπὸ τῶν ὀργάνων τῶν τῆς φωνῆς ἐμποδίζεσθαι. ἡμεῖς γοῦν [13] κατὰ Καρχηδόνα πέρδικος ἐπιπτάντος ἡμέρου, τρέφοντες τοῦτον, τοῦ χρόνου προϊόντος καὶ τῆς συνηθείας εἰς πολλὴν ἡμερότητα αὐτὸν μεταβαλλούσης, οὐ μόνον σαίνοντος καὶ θεραπεύοντος ᾐσθόμεθα καὶ προσπαίζοντος, ἀλλ' ἤδη καὶ ἀντιφθεγγομένου πρὸς τὸ ἡμέτερον φθέγμα, καὶ καθ' ὅσον ἦν δυνατὸν ἀποκρινομένου, ἀλλοίως ἢ καὶ καλεῖν ἀλλήλους εἰώθασιν οἱ πέρδικες, οὔκουν σιωπῶντος, φθεγξαμένου δ' ἀντεφθέγξατο μόνον.

§ 5.

imitantur, neque omnia ad difcendam loquutionem noftram idonea funt, quid id refert? nam neque homines omnes dociles funt, aut apti ad imitandas ne dum caeterorum animalium uoces, fed ne quinque quidem aliquas loquutiones quae apud homines funt. ut omittam quod aliqua ex ipfis etiam animalibus fortaffe non loquantur, uel quia non docentur, uel quia inftrumentorum uocis ineptudine praepediuntur. Nos quidem cum apud Carthaginem effemus, perdicem quandam manfuetam quae aduolauerat, educauimus, ea procedente tempore in tantam manfuetudinem inducta eft, ut non modo alluderet, adularetur, ac blandiretur, uerum etiam ad uocem noftram uiciffim reclamaret, & quatenus fieri poterat etiam refponderet, diuerfo modo, quam cum fe mutuo uocare perdices confueuerunt. Non enim dum tacebam fed dum loquebar, & uocabam, ipfa uiciffim uocem emittebat.

§ 5.

cte habent ῷ ἂν π. ὑπ. & fic etiam *Lipf. Cod.* ac *Meerm.* iure itaque emendavi.

11. Εὐμαθεῖ τῆς ἡμετέρας.] Non follicito vulgatum, praeferrem tamen hoc loco εὐμαθῆ ab εὐμαθὴς ut ἐςὶ fubaudiatur. Reisk. Optime fic etiam *Meerm. Cod.* Clar: *Abrefch:* καὶ μηδὲ πάντα εὐμαθῆ τῆς ἡμετέρας. qui μηδὲ pro fimplici μὴ pofitum notabat, ut καὶ οὐδὲ pro καὶ οὐ in *Philoftr:* p. 270.

12. Πέντε που διαλέκτων ---] *Clem: Alex:* Strom: I. p. 338. B. Φασὶ δὲ οἱ Ἕλληνες διαλέκτους εἶναι τὰς παρὰ σφίσι πέντε — ἀπεριλήπτους δὲ οὔσας τὰς βαρβάρων φωνὰς, μηδὲ διαλέκτους, ἀλλὰ γλώσσας λέγεσθαι. *Meerm.* που omittit.

13. Κατὰ Καρχηδόνα πέρδικος.] Forte Καλχήδονα aut Χαλκηδόνα, ut Calchedon vel Chalcedon, urbs olim nobilis Bithyniae defignetur, non Carthago illa Libyca, quo acceffiffe Porphyrius non videtur. Reisk. Saepius haec nomina inter fe permifcentur. Vide *Olear:* ad *Philoftr:* Vit. Soph. I, 14. *Holftenio* in Vit. Noftri cap. 2. probabile eft, Porphyrium ex Lilybaeo Karthaginem traieciffe. Nec fecus *Fabric:* Bibl: Graec: L. IV. c. 27. p. 193. de cicuribus Turcorum perdicibus haud iniucunda leges apud *Busbeq:* Leg. Perf. Epift. 3. p. 121.

I.

§ 5. Ex uoce item carentibus animalibus ita promte nonnulla obsequuta fuisse dominis commemorantur, sicut ex hominibus nemo. Crassi enim Romani Muraena ita erat assueta, ut dum nomine uocaretur, ad ipsum accederet. quo quidem obsequio ita animum eius affecerat, ut qui trium filiorum amissionem antea mediocriter tulerat, mortuam ipsam luxerit. Multi quoque anguillas in Arethusa, & saperdas circa Maeandrum uocantes audire memoriae tradiderunt. Dicentis igitur imaginatio siue exeat in linguam, siue non exeat, eadem procul dubio est. Quare quo pacto absurdum non sit, si solam hominis uocem orationem uelimus appellare, propterea quod a nobis percipitur, reliquas caeterorum animalium repudiemus, non uideo. Perinde enim est ac si corui solam suam orationem esse censerent, nos uero irrationales propterea putarent, quia non perspicua ipsis loquamur: aut Attici solam Atticam uocem orationem es-

§ 5. Ἱϛορεῖται δὲ καὶ τῶν ἀφθόγγων [1] οὕτως ἑτοίμως ὑπακούειν τοῖς δεσπόταις, ὡς οὐκ [2] ἄνθρωπος τῶν συνήθων. ἡ γοῦν [3] Κράσσου τοῦ Ῥωμαϊκοῦ μύραινα ὀνομαςὶ καλουμένη, προσήει τῷ Κράσσῳ, ὃν καὶ οὕτως διέθηκεν, ὡς πενθῆσαι ἀποθανοῦσαν, τριῶν τέκνων ἀποβολὴν πρότερον μετρίως ἐνεγκόντα. [4] καὶ ἐγχέλεις δὲ πολλοὶ ἱϛόρησαν τὰς ἐν Ἀρεθούσῃ, καὶ Σαπέρδας τοὺς περὶ Μαίανδρον ὑπακούοντας τοῖς καλοῦσιν. οὐκοῦν φαντασία ἡ αὐτὴ τῇ τοῦ λέγοντος, ἐάν δ' ἐπὶ γλῶτταν ἐξικνῆται, ἐάν τε μή; πῶς οὖν οὐκ ἄγνωμον μόνην λόγον τὴν ἀνθρώπου φωνὴν λέγειν, ὅτι ἡμῖν ξυνετή, τὴν δὲ τῶν ἄλλων ζώων παραιτεῖσθαι; ὅμοιον γὰρ ὡς εἰ κόρακες τὴν σφῶν μόνην ἠξίουν εἶναι φωνήν, ἡμᾶς δ' εἶναι ἀλόγους, διότι οὐκ αὐτοῖς εὔσημα φθεγγόμεθα· ἢ οἱ Ἀττικοὶ, εἰ μόνην τὴν Ἀτθίδα ἔλεγον φωνήν, τοὺς δ' ἄλ-

1. Οὕτως ἑτοίμως.] Ante οὕτως videtur deesse τινα. VALENT. Forte τῶν ἀφθόγγων τινὰ. REISK. Id quoque adposuerat *Lugd. editor*, nisi per ellipsin, ut saepius, supprimatur. paullo ante, post ἀλλοίως comma ponit *Meerm.* & καὶ omittit.

2. Ἄνθρωπος τῶν συνήθων.] Forte ὡς οὐκ ἂν ἄνθρωπος τῷ συνήθει. aut τινὶ τῶν συνηθέων. REISK.

3. Κράσσου τοῦ Ῥωμαϊκοῦ μύραινα &c.] Aut Ῥωμαίου, aut τοῦ ῥωμαϊκοῦ ϛρατηγοῦ. REISK. Rem ipsam plures prodiderunt. Vide *Aelian:* H. A. VIII, 4. & quae ibi *Gronov:* de piscibus Baianis *Martial: IV*, 23.

Quid quod nomen habent, & ad magistri
Vocem quisque sui venit citatus.

De aliis animantibus similia legas apud *Fabric:* ad *Sext: Empir: I*, 14. quibus plura exempla, non minus mirabilia, ex antiquis & recentioribus facile possent addi. Conf. *Casaub:* ad *Athen: VIII*, 1.

4. Καὶ ἐγγέλεις δὲ πολλοὶ —] Inter pisces cicures & mansuetos καὶ οἷοι καλούμενοι ὑπακούειν, est etiam ἡ ἐν Ἀρεθούσῃ ἱερὰ ἔγχελυς a-

ἄλλους ἀλόγους ἡγοῦντο, τοὺς λέξεως Ἀττικῆς ἀμοιροῦντας. καίτοι θᾶττον ἂν κόρακος ξύνεσιν λάβοι ὁ Ἀττικὸς ἢ Σύρου, ἢ Πέρσου, συρίζοντος καὶ περσίζοντος. ἀλλὰ μήποτε ἄτοπον ἐκ τῆς εὐξυνέτου φθέγξεως ἢ μὴ, ἢ τῆς σιγῆς καὶ φωνῆς, τὸ λογικὸν κρίνειν καὶ τὸ ἄλογον. οὕτω γὰρ τὸν ἐπὶ πᾶσι θεὸν καὶ τοὺς ἄλλους, [5] τῷδε μὴ φθέγγεσθαι, φαίη ἄν τις μὴ εἶναι λογικούς. ἀλλ' οἵ γε θεοὶ σιγῶντες μηνύουσι, καὶ συνίασιν αὐτῶν ὄρνιθες θᾶττον ἢ ἄνθρωποι, [6] καὶ συνιέντες ἀπαγγέλλουσιν ὡς δύνανται, καὶ τοῖς ἀνθρώποις εἰσὶ κήρυκες ἄλλοι ἄλλων θεῶν. [7] ὧν Διὸς μὲν ἀετὸς, [8] Ἀπόλλωνος δὲ ἱέραξ καὶ κόραξ, Ἥρας δὲ πελαρ-

esse dicerent, caeteros autem qui Atticae loquutionis essent expertes, irrationales esse existimarent. Et tamen corui uocem citius perciperet Atticus, quam Syri, aut Persae; Syrice, & Persice loquentium. Sed ex perceptione & ignoratione loquutionis, aut ex silentio & uoce rationale & irrationale iudicare consentaneum non est. Propterea quod eadem de causa & deum qui supra omnes est, & caeteros omnes quia non loquuntur, non esse rationales dicere quispiam posset. Sed dii quidem tacendo res indicant. & eorum significationes aues celerius, quam homines percipiunt, & percipientes nobis eo quo possunt modo, denuntiant. Et aliae aliorum deorum nunciae hominibus sunt: Iouis aquila: Apollinis accipiter & coruus: Iunonis cico-

apud *Aelian:* H. A. VIII, 4. ubi vide *Gronovium.* pro σαπέρδας *Meerm.* σαρπέδας. & pro καλοῦσιν idem λαλοῦσιν. Paullo post ἐάν τε ἐπὶ γλῶτταν corrigebat *Abreschius.* idque firmat *Meerm. codex.* sed dein male idem λέγει pro λέγειν.

5. Τῷδε μὴ φθέγγεσθαι.] Τῷ μηδὲν φθέγγεσθαι, vel potius sic. τῷ μὴ φθέγγεσθαι φαίη ἄν τις μηδὲ εἶναι λογικούς. REISK. Τῷ μηδὲ etiam *Meerm.* qui paullo ante οὕτως pro οὕτω. In *Lips. Cod.* erat τῷ δὲ μὴ, id quidem male, sed voluit forsan τῷ δή.

6. Καὶ συνιέντες &c.] *Lips. Cod.* ac *Meerm.* συνέντες. dixi supra. Aves consciae futuri, Deorumque κήρυκες & interpretes esse credebantur. Haec quippe & alia animantia artiorem cum Deo societatem habent, & homines docent ea, quae Deus ipsis retexit, ut loquitur *Celsus* apud *Orig:* L. IV. p. 569. ubi plura hac de re. Hinc itaque ἄγγελος ὄρνις apud *Apol. Rhod. III. vers.* 1111. Euripides θεῶν κήρυκας adpellat. Vide *Plut.* T. II. p. 975. A. & *Spanhem.* ad *Callim.* H. in Iov. 68. post δύνανται sequitur in *Meerm.* νῦν μὲν ὅτι διώκει, νῦν δὲ ὅτι ἔλαβεν, καὶ πλανωμένου, ὅτι πλανᾶται. quae iusto in loco paullo post iterum leguntur, nisi quod priora illa, νῦν δὲ ὅτι διώκει ibi omittat.

7. Ὧν Διὸς μὲν ἀετ.] Pro ὧν videbatur commodius ὡς. VALENT. Habet quidem ὧν quo se tueri possit, malim tamen existimare e fine vocabuli praecedentis ortum esse, quam cum *Fogeroll:* & *Valent.* ὡς substituere. Bene Iovi sacrabant aquilam. avis haec vere regia. *Diod. Sic. I,* 87. τὸν δὲ ἀετὸν Θηβαῖοι τιμῶσι διὰ τὸ βασιλικὸν εἶναι δοκεῖν τοῦτο τὸ ζῶον καὶ τοῦ Διὸς ἄξιον.

8. Ἀπόλλωνος δὲ ἱέραξ καὶ κόραξ.] Ut aquila Iovi, sic hae volucres Apollini, seu Soli apud Aegyptios aliasque gentes sacrae. E numis ve-

conia: crex & noctua Mineruae: Cereris grus, ac caeterorum aliae. Quin etiam ex nobis ii qui obseruant, & simul cum aliquibus animalibus uitam traducunt, quid sibi uelint ipsorum uoces agnoscunt. Venator siquidem ex laratus diuersitate canem modo, quaerere leporem, modo inuenisse modo cepisse, modo temere uagari animaduertit. Bubulcus item bouem alias esurire, alias sitire nunc defatigatum esse, nunc in uenerem incitari, modo uitulum quaerere ex uario mugitu eius intelligit. Leo quoque rugitu minas praefert: sicut lupus ululatu afflictari se indicat. Balando etiam oues qua re indigeant, pastoribus perspectum est.

§ 6. Sed neque ipsas hominum uox latet, siue irascantur, siue blandiantur,

λαργὸς, Ἀθηνᾶς δὲ αὖ κρέξ τε, καὶ γλαῦξ, καὶ Δήμητρος γέρανος, [9] ὡς ἄλλων ἄλλο. καὶ μὴν καὶ ἡμῶν οἱ παρατηροῦντες, καὶ οἱ σύντροφοι γιγνώσκουσιν αὐτῶν τὰ φθέγματα. [10] ὁ γοῦν κυνηγέτης ἀπὸ τῆς [11] ὑποκρίσεως ᾔσθετο τοῦ κυνὸς ὑλακτοῦντος, νῦν μὲν ὅτι ζητεῖ τὸν λαγὼν, νῦν δὲ ὅτι εὗρεν, νῦν δὲ ὅτι διώκει, νῦν δὲ ὅτι ἔλαβεν, καὶ πλανωμένου, ὅτι πλανᾶται. καὶ ὁ βουκόλος οἶδεν [12] νῦν μὲν, ὅτι ἡ βοῦς πεινῇ, ἢ διψῇ, ἢ κέκμηκεν, ἢ ὀργᾷ, ἢ τὸν μόσχον ζητεῖ. καὶ [13] λέων βρυχώμενος δηλοῖ ὅτι ἀπειλεῖ, καὶ λύκος ὠρυόμενος, ὅτι κακῶς πράσσει, [14] καὶ ὄϊς βληχώμεναι οὐκ ἔλαθον τὸν ποιμένα, ὅτου δέονται.

§ 6. Οὐ τοίνυν οὐδὲ ἐκεῖνα ἔλαθεν ἡ τῶν ἀνθρώπων φωνὴ,

veterumque testimoniis id conprobavit, reique caussas exposuit *Cuper:* in Harpocr. p. 70. De accipitre quaedam etiam dicentur infra L. IV, 9.

9. Ὡς ἄλλων ἄλλο.] Ὡς delendum videtur, tum legendum ἄλλων ἄλλα. REISK. Vel, quod *Abreschio* placebat, ὡς ἄλλων ἄλλοι. delet *Meerm.* καὶ ante ἡμῶν.

10. Ὁ γοῦν κυνηγέτης —] Pro eadem caussa disputat *Sext. Empir.* Pyrrh. Hyp. I, 14. p. 21. καὶ ἀκούομεν δὲ τῶν κυνῶν, ἄλλην μὲν φωνὴν προϊεμένων, ὅταν ἀμύνωνταί τινας. ἄλλην δὲ, ὅταν ὠρύονται, καὶ ἄλλην, ὅταν τύπτωνται. καὶ διάφορον ἐπὰν σαίνωσι.

11. Ὑποκρίσεως.] Ὑπόκρισις h. loco est certa quaedam vocis, alias alia, pro mentis affectione, compositio & modulatio. REISK.

12. Νῦν μὲν, ὅτι ἡ βοῦς π.] Aut νῦν μὲν est delendum, aut eo servato legendum ὅτι ἡ βοῦς πεινῇ, νῦν δὲ ὅτι διψῇ, ἢ κέκμηκεν. νῦν δὲ pro *alias* habet infra. νῦν δὲ ἀετοὶ καὶ κύκνοι. REISK. Vide ad § 16.

13. Λέων βρυχώμενος — λύκος ὠρυόμ.] Utitur vocabulis, quae de belluis istis proprie adhiberi solent, qua de re supra diximus. Nihil tamen insolens in illis *S. Petri I, V*, 8. ὡς λέων ὠρυόμενος, ut ad illum locum pulcre ostendit *L. Bossius.*

14. Καὶ ὄϊς βληχώμεναι.] Ita infra L. IV. § 7. ἃς καλοῦσι βχῖς. Reperiuntur huius generis alii etiam plurales, quod monuisse sufficit. Adi *D'Orvill:* ad *Char: IV*, 7. p. 423. nostris exemplis qui utitur.

οὐκ ὀργιζομένων, οὐ φιλοφρονουμένων, οὐ καλούντων, οὐχ ἡ διώκουσα, οὐχ ἡ αἰτοῦσα, οὐχ ἡ διδοῦσα, οὐδεμία ἁπλῶς, ἀλλὰ πάσαις οἰκείως ὑπήκουσαν. ὅπερ ἀδύνατον ποιεῖν μὴ τοῦ ὁμοίου τῇ συνέσει τῷ ὁμοίῳ ἐνεργοῦντος. σωφρονίζονται δὲ καὶ μέλεσι, καὶ ἥμεροι [1] ἐξ ἀγρίων γίγνονται ἔλαφοι, καὶ ταῦροι, καὶ ἕτερα ζῶα. [2] διαλεκτικῆς μὲν αὐτοί φασιν, οἱ τὸ ἄλογον αὐτῶν καταψηφιζόμενοι, ἐπαΐειν τοὺς κύνας, [3] κεχρῆσθαί τε τῷ διὰ πλειόνων διεζευγμένῳ, ἰχνεύοντας, ὅταν εἰς τριόδους ἀφίκωνται. ἤτοι γὰρ ταύτην, ἢ ἐκείνην, ἢ τὴν ἑτέραν, ἀπεληλυθέναι τὸ θηρίον· οὔτε δὲ ταύτην, οὔτε ταύτην· ταύτην ἄρα, καθ' ἣν λοιπὸν καὶ διώκειν. ἀλλ' ἕτοιμον λέγειν, φύσει ταῦτα ποιεῖν, ὅτι μηδεὶς αὐτὰ ἐξεδίδαξεν. ὡς δὴ καὶ ἡμῶν τὸν λόγον οὐ φύσει κεκληρωμένων, [4] εἰ καὶ

tur, siue uocent, siue fugent, siue petere, aut dare quicpiam uelint: sed omnibus huiuscemodi uocibus accommodate obtemperare conspiciuntur. Id quod fieri nullo modo posset, nisi quod simile intelligentia est, ad simile responderet. Mitigantur etiam modulationibus quibusdam cerui, & tauri, & alia animalia, & ex agrestibus mansueti redduntur. Adde quod illi etiam ipsi qui irrationalia esse caetera animalia decernunt, dialecticae quodam modo capaces esse canes asserunt, utique eo proposito quod ex pluribus disiunctum appellant, dum feras inuestigando in triuium aliquod peruenerint. Ita enim eos ratiocinari aiunt, uel hac, uel istac, uel illac fera abiit. sed neque hac, neque istac: ergo illac aufugit: quod ubi collegerunt, se in cursum illac coniicere solere. Tametsi in promptu esse ipsis responsio potest, quod insita haec natura habeant canes, propterea quod a nemine fuerint edocti: quasi uidelicet nos quoque

1. Ἐξ ἀγρίων &c.] Adscripserat Clar: *Abresch:* locum *Eustath:* ad *Homer:* Iliad: l. p. 284. ult. Paullo ante illa οὐχ ἡ αἰτοῦσα perperam desiderantur in *Cod. Lips.*

2. Διαλεκτικῆς μὲν αὐτοί.] *Lipsiensis* dat διαλεκτικῆς μὲν γὰρ αὐτοί. quod non sprevero. & sic etiam *Meerm.*

3. Κεχρῆσθαι τε τῷ διὰ πλ. διεζ. &c.] Sumsit e *Plutarcho*, apud quem haec etiam legas T. II. p. 969. A. De rationis vestigiis, in brutis animantibus obviis, multi multa. Vide quos laudat *Fabric:* ad *Sext: Empir: I,* 14. plura de hac re ad § 7. dein *Meerm.* οὔτε δ. τ. οὐδὲ ταυτ. de qua formula alibi.

4. Εἰ καί τινα τίθεμεν —] Locum hunc non intelligo. suspicatus quidem sum aliquando. ἢ καὶ οὐ λόγῳ τινὰ τιθεμένων τῶν ὀνομάτων αὐτοῖς διὰ τὸ — *aut quasi non ratione alia aliis animantibus nomina inponeremus, propterea quod naturali gaudemus eius rei facultate.* sed non multo melior, neque dilucidior eo videtur fieri sententia. interim melius nil succurrit. Reisk. Omnes conspirant *codd.* in αὐτοὶ, quomodo *Felic:* etiam legit. *Valent.* autem correxerat αὐτοῖς.

que rationem ſeu orationem natura inſitam non habeamus, etiam ſi quaedam nomina poſtea ipſi imponamus, quia & ad id apti natura ſimus. Si tamen credendum Ariſtoteli eſt, caetera animalia docere natos ſuos conſpiciuntur, non ſolum quo pacto aliquid aliud faciant, uerum etiam quo modo uocem emittant: ſicut luſcinia pullos ſuos canere docet. Atque ut ipſe etiam inquit, multa ſunt, quae a ſe mutuo, multa item quae ab hominibus caetera animalia diſcere conſueuerunt. cui ſane quod uerum dicat, omnes atteſtantur. omnes pullorum equinorum domitores, equiſones omnes, equites, aurigae, uenatores, bubulci, elephantorum praeſides, omnes denique beſtiarum atque auium magiſtri. Ex quorum quidem conſideratione qui prudens atque aequus aeſtimator rei eſt, intelligentiae caetera quoque animalia capacia eſſe procul dubio concedet, iniquus uero, atque inconſideratus temere ad ſuo quod ex ipſis euenit, commodo patrocinandum feretur. a maledicendo enim & calumniando ſcilicet temperabit, qui truci-

καί τινα τίθεμεν τῶν ὀνομάτων αὐτοὶ διὰ τὸ καὶ πρὸς τοῦτο ἐπιτηδείως ἔχειν κατὰ φύσιν. εἰ μέντοι [5] πιςεύειν δεῖ Ἀριςοτέλει, καὶ διδάσκοντα ὤφθη, οὐ μόνον τῶν ἄλλων τι ποιεῖν τὰ τέκνα, [6] τὰ ζῶα, ἀλλὰ καὶ φθέγγεσθαι, ὡς ἀηδὼν τὸν νεοττὸν ᾄδειν. καὶ, ὡς αὐτός γε φησὶν, πολλὰ μὲν παρ' ἀλλήλων μανθάνει ζῶα, πολλὰ δὲ καὶ παρ' ἀνθρώπων, καὶ πᾶς αὐτῷ ἀληθεύοντι μαρτυρεῖ, πᾶς μὲν πωλοδάμνης, πᾶς δὲ ἱπποκόμος τε, καὶ ἱππεὺς καὶ ἡνίοχος, πᾶς δὲ κυνηγέτης τε, καὶ ἐλεφαντιςὴς, καὶ βουκόλος, καὶ οἱ τῶν θηρίων διδάσκαλοι, οἵτε τῶν ὀρνίθων πάντες· ἀλλ' ὁ μὲν εὐγνώμων, καὶ ἐκ τούτων μεταδίδωσι συνέσεως τοῖς ζώοις. ὁ δὲ ἀγνώμων καὶ [7] ἀνιςόρητος αὐτῶν, φέρεται συνεργῶν αὐτοῦ τῇ εἰς αὐτὰ πλεονεξίᾳ. καὶ πῶς γὰρ οὐκ ἔμελλε κακολογήσειν καὶ διαβαλεῖν,

τοῖς. Simpliciſſime hunc ſenſum exſculpo, nos ut cetera animantia, a natura ratione eſſe praeditos. id vero praeterea habere, ut dialecticae periti res illas aptis nominibus exprimamus, atque alios exprimere doceamus.

5. Πιςεύειν δεῖ Ἀριςοτέλει.] Eadem ex Ariſtotele tradit quoque *Plutarch:* T. II. p. 973. B. quem hac de re etiam lege pag. 992. B.

6. Τὰ ζῶα.] Paullo longius abſtractum eſt ab ordine naturali. planior eſſet futura oratio, ſi poſt ὤφθη collocarentur haec duo verba. nolim tamen quicquam movere. Reisk. Ἀλλὰ φθέγγεσθαι eſt in *Cod. Lipſ.* perperam omiſſo καὶ. nec melius in *Meerm.* καὶ αὐτός γε.

7. Ἀνιςόρητος αὐτῶν.] Recordare vocis originem & indolem. *Cognitionem* animalium

ἃ κατακόπτειν ὡς λίθον, προήρηται. ἀλλ' Ἀριςοτέλης γε, καὶ Πλάτων, Ἐμπεδοκλῆς τε, καὶ Πυθαγόρας, Δημόκριτος τε, καὶ ὅσοι ἐφρόντισαν τὴν ἀλήθειαν περὶ αὐτῶν ἑλεῖν, ἔγνωσαν [8] τὸ μετέχον τοῦ λόγου.

§ 7. [1] Δεικτέον δὲ καὶ τὸν ἐντὸς αὐτῶν, καὶ ἐνδιάθετον. Φαίνεται δὲ ἡ παραλλαγὴ, ὡς φησί που καὶ [2] Ἀριςοτέλης, οὐκ οὐσίᾳ διαλλάττουσα, ἀλλ' ἐν τῷ μᾶλλον καὶ ἧττον θεωρουμένη. καθάπερ πολλοὶ οἴονται καὶ τὴν θεῶν πρὸς ἡμᾶς ἐξηλλάχθαι, οὐ κατ' οὐσίαν οὔσης τῆς διαφορᾶς ταύτης, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἀκριβὲς, ἢ μὴ, τοῦ λόγου. καὶ ὅτι μὲν ἄχρι γε αἰσθήσεως, τῆς τε ἄλλης

cidare ac contundere perinde ac lapidem ipsa non ueretur. At uero Aristoteles, Plato, Empedocles, Pythagoras, Democritus, atque omnes qui ueritatem de ipsis inuestigare studuerunt participes esse rationis caeteras quoque animantes censuere.

§ 7. Restat enim ut rationem atque orationem quae intrinsecus in animo disposita est, inesse quoque in ipsis demonstremus. Videtur autem diuersitas esse, ut ipse quoque inquit Aristoteles, non in essentia, sed in eo quod magis & minus consideratur. Quomodo deos quoque a nobis differre nonnulli opinantur, ut discrimen inter nos & eos non in substantia, sed in magis uel minus exquisita ratione constitutum esse intelligatur. Ac quantum quidem ad sensus attinet, atque

ἱςορίαν αὐτῶν vocat *Aelian:* V. H. IV, 19. notus titulus operis Aristotelici, περὶ ζώων ἱςορίας, vel ἱςορία τῶν ζώων aut περὶ ζώων, qua de re *Periz:* ad *Aelian:* l. l.

8. Τὸ μετέχον τοῦ λόγου.] Forte τὸ μετέχον αὐτῶν τοῦ λόγου τοῦ προφορικοῦ. ob sequentia. verbum ἑλεῖν ductum est a re venatoria. Reisk. Τὸν λόγον *Lips.* & *Meerm.* perperam. τὸ ἑλεῖν est *opinari*, *censere.* Philosophi de dogmate quod sequuntur adhibere solent. V. *Steph:* Thes.

1. Δεικτέον δὲ καὶ τὸν ἐντὸς αὐτῶν &c.] Multi sunt ex antiquis qui animalibus rationem cum hominibus communem esse putaverunt, inter Iudaeos etiam &, quod mireris, Christianos, uti e Lactantio aliisque constat. Vide *Scheff:* ad *Aelian:* V. H. I, 6. inter recentiores haud pauci idem statuerunt. Plurimos qui hoc argumentum sibi elaborandum sumserunt laudat *Wolfius* ad *Origin:* Philos: c. 9. Nuperius de bestiarum ingenio sagacissime disputavit Vir Praestantissimus *S. H. Reimarus.* Porphyrii dogma explicat Cel: *Moshem:* ad *Cudworth:* Syst: Intell: p. 1159, ubi plura hac de re. Quod vero dicit Vir eximius, *Porphyrium* pares censuisse humanis brutorum animantium animos, id non restrictissime accipiendum. Utique cum Pythagora suo sensit ὅτι πάντα τὰ γινόμενα ἔμψυχα ὁμογενῆ δεῖ νομίζειν, ut dicit in *Eius* Vit. 19. vel ὅτι τοῦ λογικοῦ πᾶσι τοῖς ἐμψύχοις μέτεςι. ut infra § 23. animantium ergo animas nostris putabat ὁμοουσίους, non quidem secundum substantiam, sed tamen secundum quod magis & minus de ratione participant, ut bene *Holsten:* ad priorem Nostri locum. Id quod h. l. diserte significat.

2. Ἀριςοτέλης —— ἀλλ' ἐν τῷ μᾶλλον —] A-

que aliam instrumentariam tum sentientium partium, tum carnis totius dispositionem, non secus ac nos affecta esse caetera animalia, nemo fere est, qui non concedat. Non enim solum in naturalibus affectionibus & motionibus quae in his existunt, similitudinem nobiscum habent: uerum etiam in iis quae praeter naturam accidunt, morbosaque sunt, magna inter nos & ipsa communicatio est. Neque enim ob diuersitatem habitus ac formae corporis recte sentiens quispiam asserere ea expertia esse rationis atque orationis debet: cum in hominibus quoque multam huiuscemodi pro gentium, & populorum diuersitate uarietatem conspiciat, & tamen omnes nihilo minus esse rationales concedat. Asinus igitur, ut ad rem ueniamus, pituitae destillatione corripi consueuit, quae si in pulmonem defluxerit, non secus atque homo malo conficitur atque interit. Equus suppuratus euadit, & sicut homo consumitur ac tabescit. rigor item equum inuadit, & po-

λης ὀργανώσεως τῆς τε κατὰ τὰ αἰσθητήρια καὶ τῆς [3] κατὰ σάρκα ὁμοίως ἡμῖν διάκειται, πᾶς σχεδὸν συγκεχώρηκεν. καὶ γὰρ οὐ μόνον τῶν κατὰ φύσιν παθῶν τε, καὶ κινημάτων τῶν διὰ τούτων ὁμοίως ἡμῖν κεκοινώνηκεν, ἀλλ' ἤδη καὶ τῶν παρὰ φύσιν, καὶ νοσωδῶν ἐν αὐτοῖς θεωρουμένων. οὐκ ἂν δέ τις εὖ φρονῶν διὰ τὸ ἐξηλλαγμένον τῆς ἕξεως τοῦ σώματος, ἄδεκτα λογικῆς εἴποι διαθέσεως, ὁρῶν καὶ ἐπ' ἀνθρώπων πολλὴν τὴν παραλλαγὴν τῆς ἕξεως [4] κατά γε γένη καὶ ἔθνη, καὶ ὅμως λογικοὺς συγχωρῶν πάντας. ὄνος μέν γε κατάρρῳ ἁλίσκεται, κἂν εἰς πνεύμονα αὐτῶν ῥυῇ τὸ νόσημα, ἀποθνήσκει ὥσπερ ἄνθρωπος. [5] ἵππος δὲ καὶ ἔμπυος γίνεται καὶ φθίνει, ὥσπερ ἄνθρωπος. καὶ [6] τέτανος λαμβάνει ἵππον, καὶ ποδάγρα, καὶ πυρετὸς, καὶ λύσσα,

Aristot: Hist: Anim: L. VIII, 1. τὰ μὲν γὰρ τῷ μᾶλλον καὶ ἧττον διαφέρει πρὸς τὸν ἄνθρωπον, καὶ ὁ ἄνθρωπος πρὸς πολλὰ τῶν ζώων.

3. Κατά σάρκα.] Potuit reddi *corporis*. Eo enim sensu observavi non semel usurpari hoc vocabulum, etiam apud τοὺς ἔξω. VALENT. Paullo post *Meerm.* vitio calami ἀδέκατα pro ἄδεκτα.

4. Κατά γε γένη.] Melius *Lips. Cod.* κατά τε γένη. Idem paullo post αὐτῷ ῥυῇ τὸ νόσημα. iterum rectius.

5. Ἵππος δὲ καὶ ἔμπυος.] Quia statim rursus de equo commemoratur, suspicor hic loci pro ἵππος alius animalis nomen debere substitui. pro ἔμπυος in *Lips.* est ἔμπυρος. male. REISK. Male ἔμπυρος *Meerm.* quoque.

6. Τέτανος λαμβάνει ἵππον.] *Suidas* in Τέτανος. νόσος περὶ τοὺς ἵππους γινομένη. νοσοῦσι γὰρ οἱ ἵπποι πλείοσι νοσήμασι, ποδάγρᾳ ---- τετάνῳ, ἐμπυήσεσι. &c. de quibus morbis *Arist:* H. Anim: VIII, 24. & *Hoeschel:* ad *Hor: Apoll: II*, 44. pro ἀπεσβεσμένου male *Meerm.* ἀπεσβυσμένου.

σα, ὁπότε καὶ κατωπιᾷν λέγεται. καὶ ἡ κύουσα ἵππος, ἐπειδὰν ὀσφρήσηται λύχνου ἀπεσβεσμένου, ἀμβλίσκει ὡς ἄνθρωπος. πυρέττει δὲ καὶ βοῦς, καὶ μαίνεται, καθάπερ καὶ ὁ κάμηλος. κορώνη δὲ ψωριᾷ, καὶ λεπριᾷ, καὶ κύων, οὗτος μέν γε καὶ ποδαγριᾷ, καὶ λυσσᾷ. [7] ὗς δὲ βραγχᾷ, καὶ ἔτι μᾶλλον κύων, καὶ τὸ πάθος ἐν ἀνθρώπῳ ἀπὸ τοῦ κυνὸς, κυνάγχη κέκληται. [8] καὶ τὰ γνώριμα, ἐπεὶ [9] σύννομα ταῦτα ἡμῖν τὰ ζῶα, τῶν δὲ ἄλλων ἐσμὲν ἄπειροι διὰ τὸ ἀσύνηθες. καὶ εὐνουχιζόμενα δὲ μαλακίζεται. οἱ μέν γε ἀλεκτρυόνες οὐδὲ ᾄδουσιν ἔτι, ἀλλὰ τὴν φωνὴν ἐπὶ τὸ θῆλυ μεταβάλλουσιν, ὥσπερ ἄνθρωποι. [10] βοός τε κέρατα καὶ φωνὴν οὐκ ἔςι διαγνῶναι τομίου, καὶ θήλεος. [11] οἱ δὲ

podagra, & febris, & rabies, quando etiam *κατωπιᾷν*, hoc est demisso in terram capite ferri dicitur. Equa uterum gestans si lucernam exstinctam olfecerit, abortum facit: id quod contingere etiam homini solet. Bos quoque & febri corripitur, & furit, quemadmodum & camelus. At cornix & scabie & lepra afficitur, sicut etiam canis: sed canis tamen etiam podagram patitur, & rabie agitatur. Sus raucedine uexatur: ac magis etiam canis: unde morbus etiam in homine a cane *κυάγχη* id est caninangina appellatus est. Atque haec nota nobis sunt, quia in animalibus contingunt, quae nobiscum uersantur: aliorum uero multorum ob insuetudinem ignari sumus. Animalia praeterea si execta fuerint, effoeminantur: & *galli* non amplius canunt, sed uocem in modum foeminae immutant, sicut homines consueuerunt. Bouis item secti, & foeminae cornua & uocem dignoscere non licet.

7. Ὗς δὲ βραγχᾷ, καὶ ἔτι μᾶλλον κύων.] *Moer.* Attic. βραγχᾷν Ἀττικῶς, βραγχιᾷν Ἑλληνικῶς. sed ibi lege V. D. Βράγχη proprius suum morbus. *V. Suid.* in *V. Virg. III.* Georg. 496.

Hinc canibus blandis rabies venit, & quatit aegros
Tristis anhela sues, ac faucibus angit obesis.

sed de canum, suum ceterorumque animantium morbis, omnia ex Historiae naturalis scriptoribus nota sunt. Confer V. D. ad *Anatol:* Fragm: in Bibl: Graec: *Fabric: IV*, 29. p. 309.

8. Καὶ τὰ γνώριμα.] Ita omnes *edd.* non male *Valent.* sensum inplebat hoc modo, καὶ τὰ μὲν γνώριμα. Fuit forte καὶ τάδε, vel καὶ ταῦτα μὲν γνώριμα, ut *Abreschio* etiam videbatur. illud malim.

9. Σύννομα τὰ ζῶα.] Elegans vocabulum. Vide *Munker:* ad *Anton: Liber:* Metam: c. 6. haec vero translatitia.

10. Βοός τε κέρατα καὶ φωνὴν &c.] *Aristol:* H. Anim: IX, 50. μεταβάλλει δέ καὶ ἡ φωνὴ ἐπὶ τῶν τετραπόδων τῶν ἐκτεμνομένων ἁπάντων, ἢ πηρουμένων εἰς τὸ θῆλυ. Pro θήλεος *Lips. Cod.* θήλεως.

11. Οἱ δὲ ἔλαφοι οὐκ ἔτι &c.] *Aristot:* l. laud. οἱ ἔλαφοι ἐὰν μὲν μήπω τά κέρατα ἔχοντες διὰ τὴν ἡλικίαν ἐκτμηθῶσιν, οὐκέτι φύουσι κέ-

cet. Cerui uero cornua non amplius amittunt, sed retinent, sicut eunuchi capillos: si uero cornibus adhuc careant, cum execantur, ea non amplius producunt. quemadmodum qui prius quam barbam emiserint, facti eunuchi sunt. Atque ita in omnibus fere corpora eo modo quo nostra in morbis suscipiendis sese habent.

§ 8. Animae uero affectiones uide an non omnia quoque similia sint. Ac primum, ut de sensu agamus, non sane hominis gustus succos, uisus colores, olfactus odores, sonos auditus, calida uero aut frigida atque alia eiusmodi tactus percipit. neque enim carere sensibus caetera animalia dicen-
da

δὲ ἔλαφοι οὐκ ἔτι ἀποβάλλουσι τὰ κέρατα, ἀλλὰ συνέχουσιν, [12] *ὡς εὐνοῦχοι τὰς τρίχας, μὴ ἔχοντες δὲ, οὐ φύουσιν, ὥσπερ οἱ πρὶν πώγωνα ἐκφῦσαι, ἐκτμηθέντες. οὕτως σχεδὸν ἁπάντων τὰ σώματα* [13] *ὁμοίως τοῖς ἡμετέροις κατὰ τὰ πάθη.*

§ 8. *Τάγε μὴν τῆς ψυχῆς πάθη ὅρα, εἰ μὴ πάντα ὅμοια,* [1] *καὶ πρῶταγε τὴν αἴσθησιν.* [2] *οὐ γὰρ δὴ ἀνθρώπου μὲν ἡ* [3] *γεῦσις χυμῶν, ἡ δὲ ὄψις χροιῶν, ἢ ὀσμῶν ἡ ὄσφρησις ἀντιλαμβάνεται, ἢ ψόφων ἡ ἀκοὴ, ἢ θερμῶν, ἢ ψυχρῶν ἡ ἁφὴ, ἢ τῶν ἄλλων ἁπτῶν,* [4] *οὐχὶ δὲ καὶ τῶν ζώων ἁπάντων ὁμοί-*

ως.

κέρατα. ἐὰν δὲ ἔχοντας ἐκτέμῃ τις, τότε μέγεθος ταυτὸν μένει τῶν κεράτων, καὶ οὐκ ἀποβάλλουσιν. Consentit illi Noster, alii contrarium fere significant, qua de re *Rittersh:* ad *Oppian:* Cyneg: L. II, 193. & *Schmid:* ad *Pind:* Olymp: p. 129. de cervarum cornibus controversiam esse inde etiam discas. utique cornutas cervas historia recentior aliquando commemorat. Vid. *Spanhem:* de usu & praest. num. diss. IV.

12. *Ὡς εὐνοῦχοι τὰς τρίχας.*] Ecquis Medicorum ignorat illud Coï senis Sect. VI. Aphor. 28. *εὐνοῦχοι οὐ ποδαγριῶσιν, οὐδὲ φαλακροὶ γίγνονται?* quod cum experientiae repugnare multis videatur, medentium curis adferendum linquo. Memini me in illum l. legere Differt. eruditam Viri Praeclari *B. H. de Moor.* mihi notasse sufficit, de congenitis pilis id adfirmare *Aristotelem*, non de aliis. *αἱ δὲ ἐκ γενετῆς τρίχες οὐκ ἀπολείπουσιν, οὐδεὶς γὰρ γίνεται εὐνοῦχος φαλακρός.* Hist. Anim. IX, 50.

13. *Ὁμοίως τοῖς ἡμετέροις.*] Post *ὁμοίως* reposui *ἔχει.* VALENT. Idem iam reposuerat *Fogeroll.* Certe tali modo sensus suppleri debet, sive ellipsin agnoscas, sive *ὅμοια* fuisse putes, quod fere malim.

1. *Καὶ πρῶτα γε τὴν αἴσθησιν.*] Aut *καὶ πρώτην γε τὴν αἴσθησιν*, aut *καὶ πρῶτά γε τὰ κατὰ τὴν αἴσθησιν.* REISK.

2. *Οὐ γὰρ δὴ οὐχὶ.*] Amat noster hanc loquendi formulam. Supra I, 56. *οὐκ γὰρ δὴ* — sequente *οὐχὶ.* Infra § 14. *οὐ γὰρ δὴ ἐπὶ* — *οὐχὶ δέ* &c.

3. *Γεῦσις χυμῶν; ἡ δὲ ὄ. χ.* —] *Χυμοὶ* sunt *sapores*, quibus hoc loco & apud alios iunguntur res aliae, quae sub sensus nostros cadunt, uti saepe *ὀσμαὶ* & *χυμοὶ* apud *Theophr:* Causs: Plant: L. VI. p. 423. *Max: Tyr:* aliosque, quos ad Diss: XVII, 7. laudat *Ier: Markland:* cum quo tamen ibidem *χυμοὶ καὶ ὀσμαὶ* pro *θυμοὶ καὶ ὁρμαὶ* rescribere necesse non est, nam *θυμοὶ* & *ὁρμαὶ* aeque sub sensus nostros cadunt quam *φωναὶ*, quae ibi praecedunt.

4. *Οὐχὶ δὲ καὶ τῶν ζώων.*] Aut *οὐχὶ δὲ καὶ ζώ-*

ως· [5] οὐδὲ ταύτης μὲν ἀφῄρηται τὰ ζῶα, διὰ τὸ μὴ εἶναι ἄνθρωποι, λογικῆς δὲ ἀμοιροῦσι διὰ τοῦτο· ἐπεὶ οὕτω γε καὶ οἱ θεοὶ, διὰ τὸ μὴ εἶναι ἄνθρωποι, λογικῆς ϛερήσονται, ἢ ἡμεῖς, εἴπερ οἱ θεοὶ λογικοί. αἰσθήσεως μέν γε καὶ πλεονεκτεῖν ἔοικε μᾶλλον τὰ ζῶα. τίς μὲν γὰρ ἀνθρώπων τοσοῦτον βλέπει (οὐδὲ γὰρ ὁ [6] μυθευόμενος λυγκεὺς) ὅσον ὁ δράκων; ὅθεν καὶ τὸ βλέπειν δρακεῖν λέγουσιν οἱ ποιηταί. τὸν δὲ ἀετὸν καὶ [7] ὑψόθεν ὄντα, οὐκ ἔλαθε πτώξ. τίς δὲ ὀξυηκοώτερος γεράνων, αἳ [8] ἀπὸ τοσούτων ἀκούουσιν, ὅπως οὐδὲ ἀνθρώπων τις ὁρᾷ. τῇ μὲν γὰρ ὀσφρήσει τοσούτῳ πλεονεκτεῖ σχεδὸν πάντα τὰ ζῶα, ὡς ἐκείνοις προσπίπτειν τὰ ἡμᾶς λανθάνοντα, καὶ κατὰ γένος ἐπιγινώσκειν ἕκαϛον ἤδη καὶ ἐξ ἴχνους ὀσφραινόμενα. οἱ δὲ ἄνθρωποι ἡγεμόσι κυσὶ χρῶνται, [9] οἱ

da ſunt, quia non ſunt homines. Sicut neque nobis ratio eſt eripienda, quia rationales dii ſunt. Immo longe ſuperari nos ab aliis animalibus perſpicuum eſt. Quis enim homo eſt, etiam ſi ille ſit qui in fabulis fertur Lynceus, qui tantum cernat, quantum draco? a quo etiam uidere δρακεῖν a poëtis dictum eſt. Aquilam uero e ſublimi etiam aëre diſpicientem dama non latet. Quis acutius audit quam grues? quae ex tanto interuallo percipere ſonos conſueuerunt, quanto ne proſpicere quidem homines poſſunt. Nam olfactu hominibus caetera fere omnia animalia adeo antecellunt, ut eius ſagacitatem ea quae nos latent, minime effugiant: quippe cum unumquodque ſigillatim ex ueſtigio ipſo olfaciendo agnoſcant. Vnde etiam homines ducatu canum uti ſolent ut intelligant, qua ſibi ad aprum,

ζώων ἅπαν ἁπάντων ὁμοίως (ſcilicet ἀντιλαμβάνεται.) aut οὐχὶ δὲ καὶ τὰ ζῶα ἁπάντων ὁμοίως. REISK.

5. Οὐδὲ ταύτης μὲν ἀφῄρηται τὰ ζ.] Ταύτης ſcilicet τῆς αἰσθήσεως μὲν οὐκ ἀφῄρηται. REISK. Οὐκ ante ἀφῄρηται inſeri quoque iuſſerat *Editor Lugdun.* *Abreſchius* malebat ταύτης μὲν οὖν ἀφῄρ.

6. Μυθευόμενος λυγκεὺς. ---] Res nota e Schol: *Ariſtoph:* in Plut: v. 210. & paroemiographis. Vocem δρακεῖν *Heſych:* exponit ἰδεῖν, βλέψαι. plus tamen eſſe quam ſimplex *uidere*, ac proprie quidem *cum attentione adſpicere*, obſervat *Markl:* ad *Eurip:* Suppl: 179. Male *Meerm.* λυγγεύς.

7. Ὑψόθεν ὄντα οὐκ ἔλαθε πτώξ.] Sumſit ex *Homer:* qui ſic de aquila Iliad: P. v. 676.

Ὅν τε καὶ ὕψοθ' ἐόντα πόδας ταχὺς οὐκ ἔλαθε πτώξ.

Inde excerpſit *Auct.* Vit. *Homer:* apud *Galeum* in Opuſc. Myth. Phyſ. & Eth. p. 320. male *Meerm.* ὀξυηκότερος.

8. Ἀπὸ τοσούτων --- ὅπως οὐδὲ ---] Forte ἀπ. τ. --- ὁπόσων. REISK. Vel, ut *Abreſchio* placebat, ἀπὸ τοσούτου --- ὁπόσον, οὐδὲ.

6.

prum, aut ceruum inueniendum adeundum sit: Aëris uero constitutio sero a nobis, cito ab aliis animalibus tangitur, ita ut ipsis futurae tempestatis argumenta sumamus. Succorum autem distinctionem adeo exactam habent, ut morbosa, salubria & uenenosa melius & exquisitius discernant, quam quiuis ex hominibus medicus queat. At quae uegetioribus sensibus praedita sunt, ea esse etiam prudentiora Aristoteles asserit. Corporum uero diuersitas, ut uel facile, uel difficulter patiantur, uel magis uel minus promptam rationem habeant, efficere potest: immutare uero animam in essentia non potest quandoquidem neque sensus, neque affectiones aut immutauit, aut prorsus abstulit. In eo igitur esse differentiam concedendum est, quod uel magis uel minus ratione seu oratione praedita sint, non quod penitus ea careant: neque quod nos eam habeamus illa non habeant. Quemadmodum enim in uno & eo-

[9] οἱ διελθεῖν ἐπὶ σῦν ἢ ἔλαφον· καὶ ἡμῶν μὲν ὀψὲ ἡ τοῦ ἀέρος κατάϛασις ἅπτεται, τῶν δὲ ἄλλων ζώων εὐθὺς, ὡς τούτοις τεκμηρίοις χρῆσθαι τοῦ μέλλοντος. [10] τὴν δὲ τῶν χυμῶν διάκρισιν οὕτως οἶδεν ὡς ἐξακριβοῦν, καὶ τὰ νοσερὰ, καὶ τὰ ὑγιεινὰ, καὶ τὰ δηλητήρια, [11] ὡς οὐδὲ ἀνθρώπων οἱ ἰατροί. Φρονιμώτερα δὲ Φησιν ὁ Ἀριϛοτέλης εἶναι τὰ εὐαισθητότερα. σωμάτων δὲ παραλλαγαὶ εὐπαθῆ μὲν ἢ δυσπαθῆ ποιῆσαι δύνανται, καὶ μᾶλλον, καὶ ἧττον πρόχειρον ἔχειν τὸν λόγον, κατ' οὐσίαν δὲ τὴν ψυχὴν ἐξαλλάττειν οὐ δύνανται, ὅπου γε οὐδὲ τὰς αἰσθήσεις, [12] οὐδὲ τὰ πάθη ἔτρεψεν, οὐδὲ τέλεον ἐκβεβηκυίας ἐποίησεν. ἐν οὖν τῷ μᾶλλον καὶ ἧττον διαφορὰ συγχωρείσθω, οὐκ ἐν τῇ τελείᾳ ϛερήσει· οὐδ' ἐν τῷ καθάπαξ τὸ μὲν ἔχειν, τὸ δὲ μή· ἀλλ' ὡς ἐν ἑνὶ γέ-

9. Οἱ διελθεῖν ἐπὶ ---] Illud οἱ poni videtur pro ὡς. VALENT. Forte χρῶνται βουλόμενοι διελθεῖν. aut χρῶνται, οὓς δεῖ ἐλθεῖν. REISK. Utique aliquo modo sensus suppleri debet, sive cum *Reiskio* βουλόμενοι velis, sive ἐθέλουσιν, οἱ διελθεῖν ἐθέλ. aut ἐθέλοντες, vel simili modo.

10. Τὴν δὲ τῶν χυμῶν &c.] Pro οἶδεν ὡς reposui οἴδασιν. VALENT. Sic distingue. οὕτως οἶδεν, ὡς ἐξακριβοῦν καὶ τὰ νόσερα. REISK. Ingeniosa est Clar: *Abreschii* coniectura, qui pro ὡς suspicabatur legendum esse ὗς. Id enim quod hic dicit Auctor, huic animali tribuunt naturae curiosi.

11. Ὡς οὐδὲ ἀνθρώπων οἱ ἰατροί.] *Lips.* habet ὡς οὐδὲν ἐνῶν οἱ ἰατροί. Voluit forsitan ὡς οὐδ' ἐν ἀνθρώποις (vel ἐν ἡμῖν) οἱ ἰατροί. REISK.

12. Οὐδὲ τὰ πάθη ἔτρεψεν. οὐδὲ ἐπ.] Pro ἔτρεψεν & ἐποίησεν, ἂν legi debere ratus sum. VALENT. Vel παραλλαγὴ intelligitur, vel signum distinctionis maius post δύνανται collocandum, atque haec cum sequenti διαφορὰ construenda. In *Cod. Lips.* est καὶ τῷ ἧττον ἡ διαφορά.

νει τὸ μὲν [13] ὡς ὑγιεινότερον σῶμά ἐστι, τὸ δὲ ἧττον, καὶ ἐπὶ νόσου ὁμοίως πολὺ τὸ διάφορον, ἔντε [14] εὐφυΐαις, καὶ ἀφυΐαις, οὕτω καὶ ἐν ψυχαῖς, ἡ μὲν ἀγαθή, ἡ δὲ φαύλη. καὶ τῆς φαύλης, ἡ μὲν μᾶλλον, ἡ δὲ ἧττον. καὶ τῶν ἀγαθῶν οὐχ ἡ αὐτὴ ἰσότης, οὐδὲ ὁμοίως Σωκράτης ἀγαθὸς καὶ Ἀριστοτέλης, καὶ Πλάτων, οὐδ' ἐν ὁμοδόξοις ἡ ταυτότης. οὐ τοίνυν οὐδ' εἰ μᾶλλον ἡμεῖς νοοῦμεν ἢ τὰ ζῶα, διὰ τοῦτο ἀφαιρετέον τῶν ζώων τὸ νοεῖν. ὥσπερ οὐδὲ τὸ πέτεσθαι τοὺς πέρδικας, ὅτι μᾶλλον αὐτῶν ἱέρακες πέτονται· οὐδὲ τοὺς ἄλλους ἱέρακας, ὅτι καὶ τούτων καὶ τῶν ἄλλων [15] ἀπάντων ὁ φασσοφόνος. συμπάσχειν μὲν οὖν δοίη ἄν τις ψυχὴν σώματι, καὶ πάσχειν τι πρὸς αὐτοῦ εὖ ἢ κακῶς διακειμένου, μεταβάλλειν δὲ τὴν αὐτῆς φύσιν, οὐδαμῶς.

dem genere corporum & in aptitudine ad sanitatem, aut morbum suscipiendum magna diuersitas est: sic in animabus quoque aliae bonae, aliae prauae reperiuntur: & ex prauis aliae magis, aliae minus eiusmodi sunt, & in bonis quoque non eadem paritas est. neque enim bonus Socrates, & Aristoteles, & Plato simili modo est. Quin etiam neque in iis qui eiusdem sunt sententiae, est eadem penitus conformitas. Non igitur si nos quoque magis quam caetera animalia intelligimus, adimenda propterea caeteris animalibus intelligentia est. Quemadmodum neque uolatu priuandae perdices sunt, quia ipsis accipitres uehementius uolant neque accipitres alii uolatu carere censendi sunt, quia ipsis & aliis omnibus praestat qui palumbarius nuncupatur. Consensum igitur quendam habere animam cum corpore concedere quispiam posset, ita ut ab eo bene uel male affecto afficiatur quidem etiam ipsa, sed naturam tamen non

13. *Ὡς ὑγιεινότερον σῶμα.*] Aut ὡς delendum, aut legendum ὡς εἰπεῖν, ὑγιεινότερον. *ut dicam*, vel potius sic, ἐν ἑνὶ ἑκάστῳ, ὡς εἰπεῖν γένει, τὸ μὲν ὑγιεινότερον. Reisk.

14. Εὐφυΐαις καὶ ἀφυΐαις.] Ad corporis habitum & naturam haec pertinent. alias ad animum fere transfertur, unde ingenii praestantiam εὐφυΐαν *Plato* & alii dixerunt, quique ea valet dicebatur εὐφυής. contrarium ἀφυΐα & ἀφυής. Sic *Noster* in Vit. Pyth. 1. ubi vid. *Holsten*: sed dixi de hac voce supra ad I, 11.

15. *Ἀπάντων ὁ φασσοφόνος.*] *Homer*: Iliad: O. 238.

\- - - - - - - - - ἴρηκι ἐοικὼς
Ὠκέϊ, φασσοφόνῳ, ὅστ' ὤκιστος πετεηνῶν.

Inde sumsit *Auct.* Vit. *Homer*: apud *Galeum* in Opusc. Myth. Phys. & Eth. p. 320. Sic accipiter ἐλαφρότατος πετεηνῶν dicitur Odyss. N, 87. De avium istarum celeritate multa habet *Bochart*: Hieroz: II, 29. φασσοφόντην adpellat *Aelian*: H. Anim. XII, 4. Paullo post ὡς ante ὀργάνῳ deest *Lips*.

non mutet. Quod ſi ſimul cum corpore tantummodo afficitur anima, eoque ut inſtrumento utitur, multa per id ſi diuerſo modo quam noſtrum fuerit diſpoſitum, facere poterit, quae nos nequimus: ſimulque cum eo quodammodo affecto afficietur, non naturam immutabit.

§ 9. Rationalem itaque animae uim in caeteris quoque animalibus eſſe, neque ea prudentia carere demonſtrandum eſt. Primum enim unumquodque imbecillum ne an robuſtum ſit optime nouit: atque ob id ab aliis cauet, aliis ad defenſionem ſui utitur. Pardalis ſi quidem dentibus ſeſe tuetur: leo unguibus & item dentibus: equus ungulis: bos cornibus; gallus calcari: ſcorpius aculeo. Aegyptii uero ſerpentes ſputo ſe defendunt, unde etiam πτυάδες, hoc eſt ſputalitii appellantur: atque eo inuadentium oculos petunt atque excaecant: atque ita alio ad ſalutem ſibi tuendam uti perſpicuum eſt. Praeterea alia quaecunque fortia ac robuſta ſunt, procul ab hominibus paſcuntur, ac degunt: imbecilliora atque ignauiora contra ſicut procul a ferocioribus aliis be-

μῶς. εἰ δὲ συμπάσχει μόνον, καὶ χρῆται αὐτῷ ὡς ὀργάνῳ, δράσειε μὲν ἂν δι' αὐτοῦ πολλὰ, ἀλλοίως ὀργανωμένου ἢ ὡς ἡμῖν, ὧν ἡμεῖς δρᾷν ἀδύνατοι, καὶ συμπάθοι ἂν πῶς διακειμένου, οὐ μέντοι τὴν αὐτῆς ἐξαλλάξειε φύσιν.

§ 9. Ὅτι τοίνυν καὶ λογικὴ ἐν αὐτοῖς ἐςι, καὶ οὐκ ἀφῄρηται φρονήσεως, ἐπιδεικτέον. [1] πρῶτον μὲν ἕκαςον οἶδεν εἴτε ἀσθενές ἐςιν, εἴτε ἰσχυρὸν, καὶ τὰ μὲν φυλάττεται, τοῖς δὲ χρῆται, ὡς πάρδαλις μὲν ὀδοῦσιν, ὄνυξι δὲ λέων καὶ ὀδοῦσιν, ἵππος δὲ ὁπλῇ, καὶ βοῦς κέρασιν, καὶ ἀλεκτρυὼν μὲν πλήκτρῳ, σκορπίος δὲ κέντρῳ. οἱ δ' ἐν Αἰγύπτῳ ὄφεις πτύσματι. ([2] ὅθεν καὶ πτυάδες καλοῦνται) καὶ τυφλοῦσι τὰς ὄψεις τῶν ἐπιόντων, ἄλλο δὲ ἄλλῳ χρῆται, σῶζον ἑαυτὸ ἕκαςον. πάλιν τὰ μὲν ἐκ ποδῶν νέμεται τῶν ἀνθρώπων, ὅσα ἰσχυρά. τὰ δὲ ἀγεννῆ, ἐκ ποδῶν μὲν τῶν ἰσχυροτέρων θηρίων, τοὔμπαλιν δὲ μετὰ

τῶν

1. Πρῶτον μὲν ἕκαςον &c.] Ἤτε ἀσθενές ἐςιν ἤτε ἰσχυρὸν. *& qua ex parte ſit infirmum, & qua munitum atque tectum.* Reisk. Nec ſecus *Abreſchius*, & meritiſſimo. Adeo verum eſt illud *Horat: II.* Serm. I, 52.

Dente lupus, cornu taurus petit, unde, niſi intus
Monſtratum?

Noſtrum pulcre expreſſit *Min. Fel.* in Octav. 17. *Quidve animantium loquar adverſus ſeſe tutelam multiformem? alias armatas cornibus, alias dentibus ſeptas, & fundatas ungulis & ſpicatas aculeis &c.* ubi multa in hanc ſententiam *interpretes*, quibus e plurimis aliis ſolum addo *Grotium* de Iur. B. & P. I, 2, 4.

2. Ὅθεν καὶ πτυάδες καλοῦνται.] Aſpidis ſpecies, quae ἐμπτύει τοῖς σώμασι τὸν ἰὸν. ut-

τῶν ἀνθρώπων· καὶ ἢ πορρωτέρω μὲν, ὡς ϛρουθοὶ ἐν ὀροφαῖς καὶ χελιδόνες, ἢ καὶ συνανθρωποῦντα, ὡς οἱ κύνες· ἀμείβει δὲ καὶ τόπους κατὰ τὰς ὥρας, καὶ πᾶν [3] ὅσον τὸ πρὸς τὸ συμφέρον οἶδεν. ὁμοίως δ᾽ ἄν τις καὶ ἐπὶ ἰχθύων ἴδοι τὸν τοιοῦτον λογισμὸν, καὶ ἐπ᾽ ὀρνίθων. ἃ δὴ ἐπὶ πλέον συνῆκται τοῖς παλαιοῖς ἐν τοῖς περὶ ζώων φρονήσεως, τοῦ ταῦτα πολυπραγμονήσαντος ἐπὶ πλέον Ἀριϛοτέλους, λέγοντος πᾶσι τοῖς ζώοις μεμηχανῆσθαι πρὸς τὸν βίον καὶ σωτηρίαν [4] αὐτῶν τὴν οἴκησιν.

§ 10. Ὁ δὲ φύσει λέγων αὐτοῖς προσεῖναι ταῦτα, ἀγνοεῖ λέγων ὅτι φύσει ἐϛὶ λογικὰ, ἢ ὡς τοῦ λόγου μὴ φύσει ἐν ἡμῖν συνιϛαμένου, καὶ τῆς τελειώσεως μὴ καθὸ πεφύκαμεν τὴν αὔξησιν λαμβανούσης. τὸ μέν γε θεῖον οὐδὲ διὰ μαθήσεως λογικὸν γέγονεν· οὐ γὰρ ἦν

bestiis, ita inter homines uitam ducere consueuerunt: atque ex his alia longius, ut passeres & hirundines in tectis: alia propius una etiam cum ipsis hominibus, ut canes. Adde quod pro temporibus quoque loca permutant, & norunt omnia, quae ad utilitatem suam spectant. In piscibus quoque & auibus ratio huiuscemodi ac consilium nihilo minus perspici potest. Quae quidem omnia late ac copiose a ueteribus pertractantur in libris quos de animalium prudentia conscripserunt. inter quos Aristoteles, qui haec accuratissime omnium persequutus est, omnibus animalibus ad uictum, & salutem optime excogitata omnia esse inquit.

§ 10. Qui uero natura haec ipsis inesse ait, ignorat se asserere, uel natura ipsa esse rationalia, uel non natura in nobis esse rationem: quippe quae non quatenus natura apti simus, perfectionis suae incrementum accipiat. Deus sane nequaquam disciplina rationalis euasit: non enim unquam fuit, quan-

ut e *Galeno* observavit *H. Steph.* Confer *Vossium* de Idolol: L. IV. c. 56.

3. Ὅσον τὸ πρὸς τὸ συμφέρον οἶδεν.] Lipſ. habet ὅσου τὸ συμφέρον, sine πρὸς τὸ. recte. fuit in aliis libris ὅσον τὸ συμφέρον, in aliis ὅσον τὸ προσφόρον, inde confusis ambabus lectionibus exstit vulgata. possit quoque legi πᾶν ὅσον αὐτῷ συμφέρον (aut πρόσφορον) οἶδεν. REISK.

4. Αὐτῶν τὴν οἴκησιν.] Οἴκησιν non est in codice Lipſ. a manu quidem vetusta, nam recentior manus, illa ipsa quae paragraphorum numeros ex editis codicibus ubique adscripsit, & ex iisdem nonnullas mendas correxit, οἴκησιν supra versum adscripsit. Decernit Aristotelis locus utrum hoc vocabulum verum sit & aptum. mihi quidem non videtur esse. malim potius τὴν una cum οἴκησιν plane omitti & sententiam in αὐτῶν finiri. REISK. *Felician.* etiam non legisse videtur: nec est in *Meerm.* sed *Aristotel:* quem Noster laudat, τῶν δέ ἀγρίων ὀρνέων, αἵτ᾽ οἰκήσεις μεμηχάνηνται πρὸς τοὺς βίους καὶ τὰς σωτηρίας τῶν τέκνων. Hist. Anim. L. IX. c. 11.

I.

quando esset irrationalis: sed simul ac fuit, rationalis etiam extitit: neque obstare quicquam potuit, quo minus ita esset, cum nulla disciplina rationem acquisiuerit. At in animalibus, sicut etiam in hominibus, pleraque sunt quae natura edocuit: alia quae postea disciplina comparantur. Discunt enim illa quaedam a se mutuo, quaedam ut dictum iam est, etiam ab hominibus: praeditaque memoria sunt, quae ad susceptionem rationis & prudentiae pars praecipua est. Accedit quod uitia quoque & inuidiae in ipsis conspiciuntur. licet non ita late, sicut in hominibus, pateant. uitia enim ipsorum leuiora multo quam hominum sunt. Id quod conspicere inde facile possumus. Homo enim si domum aedificet, nunquam fundamenta eius iaciet, nisi sobrius ac compos mentis sit, neque si nauim extruat nisi sana mente sit, carinam substituet: neque si

ἦν ὅτε ἦν ἄλογον, ἀλλ' ἅμα τε ἦν καὶ λογικὸν ἦν, καὶ οὐ κεκώλυται εἶναι λογικὸν, ὅτι οὐ διὰ διδασκαλίας ἀνέλαβε τὸν λόγον. καίτοι ἐπὶ τῶν ἄλλων ζώων, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων, τὰ μὲν πολλὰ ἐν αὐτοῖς ἡ φύσις ἐδίδαξεν, τὰ δὲ ἤδη παρέσχε καὶ ἡ μάθησις. διδάσκονται δὲ τὰ μὲν, ὑπ' ἀλλήλων, τὰ δὲ, ὡς ἔφαμεν, ὑπὸ ἀνθρώπων. καὶ ἔχει γε μνήμην, ἥπερ εἰς ἀνάληψιν λογισμοῦ καὶ φρονήσεως ἐτύγχανεν οὖσα κυριωτάτη. εἰσὶ δὲ καὶ αἱ κακίαι, καὶ [1] οἱ φθόνοι ἐν αὐτοῖς, εἰ καὶ μὴ [2] οὕτω κέχυνται, ὥσπερ ἐν ἀνθρώποις· ἐςὶ γὰρ αὐτῶν ἡ κακία κουφοτέρα τῆς ἀνθρώπων. αὐτίκα ἀνὴρ μὲν οἰκοδόμος οἰκίας [3] θεμέλια οὐκ ἂν καταβάλοι, ὅτι μὴ νήφων, [4] οὐδὲ ναυπηγὸς νεὼς τρόπιν, μὴ ὑγιαίνων, οὐδὲ [5] γεωργὸς

1. Οἱ φθόνοι ἐν αὐτοῖς.] Hoc non adeo certum videri posset exploratumque. *Plut:* T. II. p. 537. B. τὸ μέντοι φθονεῖν πρὸς μόνον ἄνθρωπον ἀνθρώπῳ γίνεται. κἂν τοῖς θηρίοις δὲ φθόνου οὐκ εἰκὸς ἐγγίνεσθαι πρὸς ἄλληλα. Dissentiunt tamen alii, & in iis *Theophrastus* librum conscripsit περὶ τῶν ζώων ὅσα λέγεται φθονεῖν. Vide *Menag:* ad *Diog: Laërt: V*, 43. & *Fabric:* Bibl: Graec: III, 9, 12.

2. Οὕτω κέχυνται.] Pro κέκυνται reponendum curavi κεκάκυνται. VALENT. Sic etiam malebat *Fogeroll:* male. ego secutus sum quod omnes praeferunt *codd.* κέχυνται. (nisi quod *Valent.* perperam dederit: κέκυνται) quod quare sollicitaverint, exputare nequeo. Bene *Felician: late pateant*, seu *late fusi sint*, uti supra § 2. οἱ δὲ χύσιν τῆς φαυλότητος ἔχοντες. ubi vide.

3. Θεμέλια καταβάλοι.] Καταβάλλεσθαι θεμέλιον id dicit *Scriptor* Epist. ad Hebr. VI, 1. ubi h. l. & multa alia adtulit *Wetst.*

4. Οὐδὲ ναυπηγὸς νεὼς τρόπιν.] Nempe καταβάλοι. propria locutio, qua illi praeiverat *Plato*, de Leg. VII. p. 889. C. οἷον δή τις ναυπηγὸς, τὴν τῆς ναυπηγίας ἀρχὴν καταβαλλόμενος, τὰ τροπίδια ὑπογράφεται τῶν πλοίων σχήματα.

5. Γεωργὸς ἄμπελον.] Sic ἄμπελον γεωργεῖν habemus apud *Herodian: VII*, 2, 8. & in Eu-

γὸς ἄμπελον φυτεύσαι, μὴ πρὸς τοῦτο τὸν νοῦν ἔχων, παιδοποιοῦνται δὲ σχεδὸν πάντες μεθύοντες· ἀλλ' οὐ τάγε ζῶα. ζωογονεῖ δὲ τέκνων ἕνεκα, καὶ τὰ πλεῖςα, ὅταν ἐγκύμονα ποιήσῃ τὴν θήλειαν, [6] οὔτε μὲν αὐτὰ ἐπιβαίνειν ἐπιχειρεῖ, οὔτε τὸ θῆλυ ἀνέχεται. ἡ δὲ ὕβρις ὅση ἐν τούτοις ἡ ἀνθρώπειος καὶ ἀκολασία δήλη. οἶδεν δὲ ἐπὶ τῶν ζώων τὰς ὠδῖνας ὁ σύνοικος, καὶ συνωδίνει γε τὰ πολλὰ, ὥσπερ καὶ ἀλεκτρυόνες· τὰ δὲ καὶ συνεκλέπει, ὡς ταῖς περιςεραῖς οἱ ἄῤῥενες. καὶ τόπου προνοεῖ, οὗ μέλλουσι τίκτειν. καὶ γεννῆσαν ἕκαςον, ἐκκαθαίρει τὸ γεννώμενον καὶ ἑαυτό. παρατηρήσας δ' ἄν τις, κατίδοι καὶ σὺν τάξει ἰόντα πάντα, καὶ [7] διαπαντῶντα μετὰ τοῦ σαίνειν τῷ τρέφοντι, καὶ ἐπιγινώσκειν τὸν δεσπότην, καὶ μηνύειν τὸν ἐπίβουλον.

§ 11. Τὰ δὲ συναγελαςικὰ ὅπως τηρεῖ τὸ δίκαιον τὸ πρὸς ἄλληλα, τίς ἀγνοεῖ; τοῦτο μὲν [1] μυρμήκων

si agrum colat, uitem conseret, nisi ad id praecipue animum aduertat: liberis uero procreandis homines fere omnes ebrii uacant. At caetera animalia non ita se gerunt: sed sobolis causa foetificant, ac pleraque ex ipsis ubi grauidam foeminam reddiderint, neque ipsa inire amplius tentant, neque si tentarint, foemina id tolerat. Qua in re quanta hominum contumelia & intemperantia existat nemini dubium est. atque in caeteris animalibus alterius parturigines alterum etiam agnoscit: ac pleraque etiam simul parturiunt, quemadmodum gallinacei: quaedam simul incubant, ut columbi: locique ubi parituri sint, inquirendi curam habent. Vnumquodque item, ubi prolem edidit, & se & in lucem editum foetum expiat. In quibus si recte obseruet quispiam, ordine ac ratione progredi omnia animaduertet. Nam & occurrere genitori blandiendo, & agnoscere dominum, & indicare insidias alienorum.

§ 11. Ea quae gregalia sunt, ut seruent ius quod inter ipsa est, ignorat nemo. id enim tum in formicis tum

Euang. *Ioannis* ἀμπελουργὸς vocatur γεωργός, Cap. XV, 1. Vide ibi *Grotium*.

6. Οὔτε μὲν αὐτὰ ἐπιβ.] Μὲν delendum putabat Vir Erud. non putem. saepius orationis explendae caussa hanc voculam & similia inserunt scriptores, sed quae semper virorum doctorum censuram effugere non potuerunt. Lege *D'Orvill:* ad *Charit: VI*, 5.

7. Διαπαντῶντα.] Forte καὶ νὴ Δι' ἀπαντῶντα. Reisk.

1. Μυρμήκων ἕκαςον.] Ἕκαςον suspectum. aut tollendum hic & post πρὸς ἄλληλα collocandum, aut latet in eo vocabulo aliud aliquid, aut tandem legendum ἕκαςος, scilicet μύρμηξ. quod

tum in apibus, atque aliis similibus manifestissime patet. Quis palumbium castitatem erga maritos suos nescit? quae si forte ab adultero compressae fuerint, eum si deprehenderint, confodiunt, ac necant. quis ciconiarum erga parentes iustitiam non perspexit? Propria enim quaedam in unoquoque uirtus excellit, ad quam a natura effectum idoneum est: ita ut neque natura, neque stabilitas uirtutum adimere ipsis rationalem uim debeat. Illud enim conuinci fortasse posset, si non opera uirtutum, rationalisque solertiae conspicerentur. Quae licet non intelligamus quomodo agantur, quia in cogitationem eorum penetrare non ualemus, non propterea tamen damnanda ita a nobis sunt, ut ratione carere omnino existimentur. Nam cum neque in dei mentem insinuare nos ullo mo-

κων ἕκαςον, τοῦτο δὲ καὶ μελιττῶν, καὶ τῶν ὁμοίων. τίς δὲ [2] σωφροσύνην φαττῶν πρὸς τοὺς συνοίκους, αἱ καὶ μοιχευθεῖσαι, ἀναιροῦσιν, εἰ λάβοιεν τὸν μοιχεύσαντα, [3] ἢ τῆς τῶν πελαργῶν δικαιοσύνης πρὸς τοὺς τεκόντας ἀνήκοος; ἐξέχει γὰρ ἐν ἑκάςῳ ἰδία τις ἀρετὴ πρὸς ἣν πεφυσίωται, οὔτε τῆς φύσεως, οὔτε τοῦ βεβαίου διὰ τοῦτο ἀφαιρουμένου αὐτῶν τὸ λογικόν· ἐκεῖνο γὰρ ἐλέγχειν δεῖ, εἰ μὴ τὰ ἔργα ἀρετῶν καὶ [4] λογικῆς ἐντρεχείας οἰκεῖα. εἰ δὲ μὴ συνίεμεν πῶς πράττεται, διὰ τὸ μὴ εἰσδύνειν αὐτῶν εἰς τὸν λογισμὸν δύνασθαι, οὐ μέντοι διὰ τοῦτο ἀλογίαν αὐτῶν κατηγορήσομεν. [5] οὐδὲ γὰρ θεοῦ τις εἰς τὸν νοῦν διαδῦναι

H h δύ-

quod posterius videtur esse. Reisk. Saepe fit apud veteres, ut substantivo adponant adiectivum vel pronomen alterius generis. hoc inde ortum videtur, quod animo scribentis obversaretur alia vox, quae idem exprimeret. Res toties inculcata, ut vel unum e Graecia aut Latio exemplum addere nolim. Hoc loco γένος, aut simile quid subintelligi potest.

2. Σωφροσύνην φαττῶν &c.] Σωφροσύνης ob sequens ἀνήκοος. Reisk. Sic quoque correxerat *Fogeroll:* recte, nisi e superioribus τίς ἀγνοεῖ repetere velis. nam dein legendum videtur ἢ τίς τῶν π. — ἀνήκοος. De palumborum castitate agit *Aelian:* H. Anim: III, 44. qui adulteria morte eos punire etiam tradit. Plura de hac re *S. Bochart:* Hieroz: part. II. L. I. c. 4.

3. Ἢ τῆς τῶν πελαργῶν —] Immo ἢ τίς τῶν πελαργ. ut modo dictum est. mecum facit Cel: *Abresch:* Ciconiae pietatem passim veteres praedicant. περὶ μὲν οὖν τῶν πελαργῶν, ὅτι ἀντεκτρέφονται, θρυλλεῖται παρὰ πολλοῖς, ut dicam cum *Aristot:* Hist: Anim: L. IX. c. 13. Paullo post pro ἀφαιρουμένου perperam est in *Cod. Lips.* ἀφαιροῦμεν.

4. Λογικῆς ἐντρεχείας.] Λογικὴ ἐντρέχεια est *rationalis*, ut ita dicam, *sollertia*, *rationis usus*. Saepe quidem notat sollertiam cum aliqua malitia mixtam, non tamen semper, sed in bonam quoque partem sumitur. Sic locum, quem sub manibus habemus, explicat Cel: *D'Orvill:* ad *Charit:* L. II. c. 6. p. 195.

5. Οὐδὲ γὰρ θεοῦ τις εἰς τὸν νοῦν &c.] Non alienum prorsus ab hoc loco istud *S. Paulli* ad

δύναται· ἐκ δὲ [6] τῶν ἔργων τοῦ ἡλίου συνηνέσαμεν τοῖς νοερὸν καὶ λογικὸν αὐτὸν ἀποφηναμένοις.

§ 12. Θαυμάσειε δ' ἂν τις τοὺς τὴν δικαιοσύνην ἐκ τοῦ λογικοῦ συνιστάντας, καὶ τὰ μὴ κοινωνοῦντα τῶν ζώων, ἄγρια καὶ ἄδικα λέγοντας, μηκέτι δὲ [1] ἄχρι τούτων κοινωνούντων τὴν δικαιοσύνην [2] ἐκτείνοντας. οἷς καθάπερ γὰρ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων οἴχεται τὸ ζῆν, ἀρθείσης τῆς κοινωνίας, οὕτω κἀκείνοις. ὄρνιθες γοῦν καὶ κύνες καὶ πολλὰ τῶν τετραπόδων, οἷον αἶγες, ἵπποι, πρόβατα, ὄνοι, ἡμίονοι τῆς μετὰ ἀνθρώπων κοινωνίας ἀφαιρεθέντα, ἔῤῥει. καὶ ἡ δημιουργήσασα αὐτὰ φύσις, [3] ἐν χρείᾳ τῶν ἀνθρώπων κατέστησεν, τούς

modo possimus, solis operibus perspectis assentimus iis qui intellectualem & rationalem esse ipsum asseruerunt.

§ 12. Mirari autem merito quispiam istos posset, qui cum ex ratione ius constituant, & quae societatem nullam cum hominibus habent animalia, agrestia, & iniusta appellent, non eo usque tamen iustitiam porrigunt, ut ad ea etiam quibuscum societas est, pertingere asserant. Quibus uidelicet non secus atque hominibus sublata societate uita etiam tollatur, necesse est. Aues enim & canes & ex quadrupedibus multa alia, cuiusmodi sunt caprae, equi, oues, asini, muli, si hominum societate frustrentur intereunt. ut quae ipsa procreauit natura & ipsa in hominum &

ad Roman. XI, 34. τίς γὰρ ἔγνω νοῦν κυρίου; ubi e profanis in hanc sententiam *Io. Alberti*. Deum tanquam humanae menti inperuestigabilem saepe religio nostra nobis sistit, quod non ignorabat Porphyrius. Vide *Iobi* cap. XI, 4. I. ad Corinth. II, 10 & 11. &c.

6. Τῶν ἔργων τοῦ ἡλίου &c.] Potius legi debet θεοῦ. Ferri tamen potest ἡλίου. sed non est tam commoda lectio. VALENT. Solem & alia corpora caelestia pro Diis habebant Pythagoras, Plato & alii, quae λογικὰ, mente praedita credebant, ut alio iam loco dictum est. μεγάλους θεοὺς solem & lunam vocat *Plato* de Leg. VII. p. 901. μέγαν Ἥλιον, τὸ ζῶν ἄγαλμα, καὶ ἔμψυχον, καὶ ἔννουν, καὶ ἀγαθοεργὸν τοῦ νοητοῦ πατρὸς dicit *Iulian:* Epist. 51. Quamvis itaque Deum per omnem naturam diffusum crederent Pythagoraei, a quibus id acceperunt Stoici, solem tamen & alia caelestia corpora pro praecipua eius imagine habebant. ἔστι γὰρ πᾶς ὁ λογικὸς διάκοσμος, μετὰ τοῦ συμπεφυκότος αὐτῷ ἀφθάρτου σώματος, εἰκὼν ὅλου τοῦ δημιουργοῦ, ut dicam cum *Hierocl:* ad Aur: Carm: Pyth: p. 18.

1. Ἄχρι τούτων κοινων.] Legendum τῶν. REISK. Utique, nisi subintelligas τῶν συναγελαστικῶν. de quibus § 11. dicere coeperat. *Lips.* κοινούντων e correctione eadem vetusta manu.

2. Ἐκτείνοντας οἷς.] Illud οἷς nihil valet. ideo delendum videtur. VALENT. Οἷς delendum, ut vitiosa iteratio extremae syllabae vocabuli proximi ἐκτείνοντας. REISK. Silices concoquat qui haec, ut antea edebantur, ferret. οἷς connecti solebat cum praecedenti ἐκτείνοντας. Post quam vocem si signum distinctionis ponas, sensus evadit commodus. καθ. γὰρ ἐ. τ. ἀνθρ. οἷς οἴχ. τ. ζ. ἀ. τ. κ. οὕτω κἀκείνοις. Amare Nostrum huiusmodi traiectiones saepe dictum est.

3. Ἐν χρείᾳ τῶν ἀνθρ. κατ. —] Forte κατέστησε τούς τε ἀνθρώπους ἐν χρείᾳ αὐτῶν. ἐν τῇ χρή-

& homines in ipsorum indigentia uideatur ea de causa constituisse, ut commune ius & ipsis erga nos, & erga ipsa nobis ingeneraret. Quod si nonnulla sint, quae aduersus homines efferentur, mirandum non est. Verum enim illud est quod ab Aristotele dicitur: si enim inquit, alimenti copia omnibus suppeteret, neque ipsa in se mutuo, neque in homines feritatem ullam exercerent. Victus siquidem quamuis tenuis ac necessarii, & sedis causa omnes ipsis & amicitiae & inimicitiae existunt. Nam si homines in eam angustiam necessariarum rerum, qua caetera animalia opprimuntur, redigerentur, quantonam illis quoque quae agrestia uidentur, feriores atque immaniores euasuros censendum est? Id bellum indicat, in quo ne a se ipsis quidem mutuo deuorandis abstinent. quin etiam sine bello & fame mansueta quae cum ipsis degunt animalia, necare ac comedere non uerentur.

§ 13.

τούς τε ἀνθρώπους εἰς τὸ χρήζειν αὐτῶν, τὸ δίκαιον ἔμφυτον, αὐτοῖς τε πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἡμῖν πρὸς αὐτὰ, κατασκευάσασα. εἰ δέ τινα πρὸς ἀνθρώπους ἀγριαίνει, θαυμαςὸν οὐδέν· ἀληθὲς γὰρ ἦν τὸ τοῦ Ἀριςοτέλους, [4] *ὡς ἀφθονίαν εἰ τῆς τροφῆς πάντα ἐκέκτητο, οὔτ' ἂν πρὸς ἄλληλα, οὔτε πρὸς ἀνθρώπους ἔσχον ἂν ἀγρίως· ταύτης γὰρ χάριν, καίτοι ἀναγκαίας καὶ εὐτελοῦς οὔσης, αἵτε ἔχθραι καὶ αἱ φιλίαι αὐτοῖς,* [5] *καὶ τοῦ τόπου ἕνεκα. ἄνθρωποι δὲ, εἰ οὕτως εἰς ςενὸν κομιδῇ κατεκέκλειντο ὡς τὰ ζῶα, πόσῳ ἂν ἀγριώτεροι καὶ τῶν δοκούντων ἀγρίων ἐγένοντο.* [6] *διέξειεν δὲ καὶ ὁ πόλεμος καὶ λιμός· ὅπου οὐδὲ γεύσασθαι φείδονται ἀλλήλων, καὶ ἄνευ γε πολέμου, καὶ λιμοῦ τὰ σύντροφα, καὶ ἥμερα τῶν ζώων κατεσθίουσιν.*

§ 13.

χρήζειν ἀλλήλους ἑαυτῶν τὸ δίκαιον ἔμφυτον. —— REISK. *Ἐν χρείᾳ* in *Cod. Lipf.* superscripserat manus recentissima. vetusta dederat *ἐχροίᾳ.* & sic erat quoque in *Meerm.*

4. *Ὡς ἀφθονίαν εἰ.*] Transposui *εἰ ἀφθονίαν.* VALENT. Locus hic bene habet. mollioris soni gratia post posuit Aristoteles coniunctionem *εἰ.* REISK. Verissime. *Fogeroll:* etiam *εἰ* ante *ἀφθονίαν* locari voluerat. pro *ἀφθ.* *Lipf.* *ἀφωνίαν*, sed quod nova manus correxerat. Respicit illa *Aristot:* H. A. L. IX, 1. *κινδυνεύει δὲ, εἰ ἀφθονία τροφῆς εἴη, πρός τε τοὺς ἀνθρώπους ἂν ἔσχον* (sic ibi pro *ἀνέχειν* legendum esse Porphyrii hic locus suadere potest) *τιθασσῶς, τὰ νῦν φοβούμενα αὐτῶν καὶ ἀγριαίνοντα, καὶ πρὸς ἄλληλα τὸν αὐτὸν τρόπον.* & in fin. cap. *αἱ μὲν οὖν φιλίαι καὶ οἱ πόλεμοι τοῖς θηρίοις τούτοις, διὰ τὰς τροφὰς καὶ τὸν βίον συμβαίνουσι.*

5. *Καὶ τοῦ τόπου ἕνεκα.*] *Fogeroll:* correxerat *τόκου.* *Valent.* etiam suspectum sibi locum esse asterisco significabat. Frustra. sedis caussa saepe rixas inter animantia gliscere notissimum est. *Aristot:* l. laud. *πόλεμος μὲν οὖν πρὸς ἄλλα τοῖς ζώοις ἐςὶν, ὅσα τοὺς αὐτούς τε κατέχει τόπους, καὶ ἀπὸ τῶν αὐτῶν ποιεῖται τὴν ζωήν.* Sequentia id firmant. Supra dixerat § 10. *καὶ τόπου προνοεῖ, οὗ μέλλουσι τίκτειν.*

6. *Διέξειεν δὲ καὶ ὁ πολ.*] Pro *διέξειεν* legi *δείξειεν.* VALENT. Multo rectius *Cod. Lipf.* & *Meerm.* *διέδειξε.*

1.

§ 13. Ἀλλὰ φαίη τις ἂν, ὅτι ἐςὶ μὲν λογικὰ, οὐκ ἔχει δὲ πρὸς ἡμᾶς τινα σχέσιν. καὶ μὴν διὰ τὸ ἄλογα εἶναι, ἀφῄρουν τὴν πρὸς αὐτὰ σχέσιν, ἐποίουν ἄλογα, [1] ἔπειτα ἐκ τῆς χρείας ἦν ἀναπτόντων τὴν πρὸς αὐτὰ κοινωνίαν, οὐκ ἐκ τοῦ λόγου· [2] ἡμῖν δὲ εἰ λογικὰ προὔκειτο δεῖξαι, οὐκ εἰ συνθήκας πρὸς ἡμᾶς πεποίηται. ἐπεὶ καὶ τῶν ἀνθρώπων οὐ πᾶς ἡμῖν συντίθεται, καὶ οὐδεὶς τὸν μὴ συνθέμενον εἴποι ἂν ἄλογον. καίτοι τὰ πολλὰ καὶ ἐδούλευσεν ἀνθρώποις, καὶ ὡς ἔφη τις λέγων ὀρθῶς, [3] ὡς δουλεύοντα ὑπ' ἀγνωμοσύνης ἀνθρώπων, ὅμως ὑπὸ σοφίας, καὶ δικαιοσύνης τοὺς δεσπότας ὑπηρέτας καὶ ἐπιμελητὰς αὐτῶν πεποίηται. αἵγε μὴν κακίαι αὐτῶν πρόδηλοι, ἐξ ὧν μάλιςα τὸ λογικὸν διαφαίνεται· καὶ γὰρ

§ 13. At enim diceret quiſpiam, eſſe quidem ea rationalia, non habere tamen reſpectum aliquem erga nos. Irrationalia primum ipſa faciebant, atque ex eo quod eſſent irrationalia nihil ad nos reſpicere affirmabant: deinde ex uſu quem ex ipſis percipimus, non ex ratione ſocietatem erga ipſa eſſe nobis aſſerunt. Nobis uero rationalia ne ſint, propoſitum eſt demonſtrare, non an nobiſcum pactum ullum habeant, quippe cum ex hominibus quoque non omnes nobiſcum pacto coniuncti ſint: & nemo tamen propterea irrationales eſſe dicat, qui nobiſcum non conſentiant. At qui multa etiam ex ipſis ſeruierunt hominibus, & ut dixit quidam admodum recte, licet ex hominum ignorantia & iniuria ſeruirent, ipſa ex ſapientia & iuſtitia ipſos dominos miniſtros & procuratores ſuos reddiderunt. Ac uitia quidem ipſorum perſpicua ſunt, ex quibus rationalis facultas elucet. Nam & in-

1. Ἔπειτα ἐκ τῆς χρείας &c.] Pro ἦν ἀναπτόντων ego libenter legerem ἀνήπτοντο. VALENT. Deeſſe aliquid hic videtur. forte ſic utcunque ſarciatur locus. ἔπειτα ἐξελεγχόμεναι οὐ φασὶν αὐτὰ πρὸς ἡμᾶς συνθέσθαι. τοῦτο δ' ἐκ τῆς χρείας ἦν ἀναπτόντων —— *Deinde convicti, negant nobis cum illis foedus eſſe. atqui hoc eorum eſt, qui noſtram cum illis communionem a neceſſitate, & utilitate, non a ratione repetunt.* REISK. Vellem ἐποίουν ἄλογα, (antea ibi maximum diſtinctionis ſignum ponebatur) ἐπεὶ ἐκ τῆς χρείας —— Reſpondet illis, qui non rationem quidem animantibus denegabant, ſed nullum ad nos reſpectum ea habere pertendebant. At vero, dicit, σχέσιν iſtam ſuſtulerunt, quia rationis capacia non eſſe ducebant, id quippe ex eorum uſu erat. Erant nempe qui animantia ἔκφυλα καὶ ἄτιμα τῆς κοινωνίας dicebant. L. I. § 4. intercedere tamen illis κοινωνίαν cum hominibus in ſuperioribus docuerat.

2. Ἡμῖν δὲ εἰ λογικὰ ——] Stellulam huic etiam loco adfixerat *Valent.* quem bene ſe habere recte obſervabat *Reiskius*, ſi eo quem ſecuti ſumus modo diſtingueretur. Antea ſecus fieri ſolebat. εἰ hic eſt ὅτι.

3. Ὡς δουλεύοντα.] Ὡς delendum, ut male iteratum e proximo ὀρθῶς. REISK. Paullo poſt, pro ζηλοτυποῦσιν *Meerm.* ζηλοῦσιν.

4.

inuident, & mares foeminas, foeminae item mares zelotypia prosequuntur. Vnum tamen uitium ipsis deest, quod beneuolos insidiis non appetunt: Sed adeo affecta ipsis sunt, adeoque sese ipsis credunt, ut quocunque eos sequantur, etiam si ad iugulationem, & manifestum periculum duxerint. Et quamuis sui causa non eorum ea nutriant, maxima beneuolentia in nutrientes feruntur: Homines uero in neminem ita insidiose conspirant, quemadmodum in eum qui ipsos alit. nullius ita ut eius mortem optant.

§ 14. Quod praeterea consilio & ratione faciant ea quae agunt, inde perspicuum est, quod cum saepe insidiosas esse escas porrectas animaduertant, incontinentia tamen, aut fame inducta accedere ad eas consueuerint. Alia siquidem non statim accedunt: alia cunctantur: alia tentant, an detracto & uorato cibo discedere inde incolumia ualeant. Vbi fit, ut saepe appetitu eo a ratione superato, ab-

γὰρ φθονοῦσι, καὶ ζηλοτυποῦσιν ὑπὲρ τῶν θηλειῶν, αἵτε θήλειαι ὑπὲρ τῶν ἀῤῥένων. μία δὲ αὐτοῖς κακία οὐχ ὑπάρχει, ἐπιβουλὴ [4] τῷ εὐνοοῦντι, ἀλλὰ πᾶσα εὔνοια παντὶ οὖσα τυγχάνει· καὶ τοσοῦτον τῷ εὐνοοῦντι θαῤῥεῖ, ὡς ἕπεσθαι, ᾗ ἂν ἄγῃ τὶς, κἂν ἐπὶ σφαγὴν καὶ προῦπτον κίνδυνον· κἂν γὰρ μὴ δι' ἑαυτὰ, δι' ἑαυτὸν δέ τις αὐτὰ τρέφῃ, εὐνοεῖ τῷ κεκτημένῳ. ἄνθρωποι δὲ ἐπ' οὐδένα οὕτω συνίςανται, [5] ἢ ἐπὶ τὸν τρέφοντα, καὶ οὐδένα οὕτως ἀποθνήσκειν εὔχονται, ὡς τοῦτον.

§ 14. Οὕτω δ' ἔςι λογιςικὰ ὧν δρᾷ, ὥςτε πολλάκις ἐπιςάμενα τὰ δελέατα ὅτι ἐπίβουλά ἐςι, δι' ἀκρασίαν πρόςεισιν, ἢ διὰ λιμόν. [1] καὶ τὰ μὲν οὐκ εὐθέως προςῆλθεν, τὰ δὲ μέλλει, καὶ πειρᾶται, εἰ δύναται ἀφελεῖν τὴν τροφὴν ἄνευ τοῦ περιπεσεῖν, καὶ πολλάκις, κρατήσαντος τοῦ λογι-

σμοῦ

4. Τῷ εὐνοοῦντι.] Non in genere masculino debet accipi, *ei qui bene vult*, sed in neutro, *eo*, *quod bene vult*. id est, benevolentia sua, τῇ εὐνοίᾳ. schema est Thucydideum. affectio illa animi ipsis propria, qua omnibus bene volunt, tam ea (animantia) facit secura & fidentia, ut de nemine male suspicentur. REISK.

5. Ἢ ἐπὶ τὸν τρ.] Pro ἢ *Valent.* substituerat ὡς. multo melius legitur ᾗ, quod *Abreschio* placebat. Statim pro λογιςικὰ *Lips.* λογικά. *Meerm.* λογικῇ. Nihil autem mihi durius dici posse videtur quam hoc Auctoris. Vera enim credebam illa, quae apud *Aristid.* legeram T. I. p. 91. Νόμος ἐςὶ τοῖς Ἕλλησι παλαιὸς, οἶμαι δὲ καὶ τῶν βαρβάρων τοῖς πλείςοις, τροφεῦσι χάριν ἐκτίνειν ἅπασαν, ὅση δυνατή.

1. Καὶ τὰ μὲν οὐκ εὐθέως.] Videtur οὐκ delendum esse. VALENT. Nugae. Paullo post τῷ ante σοφίσματι delet *Lipsiensis*.

Η.

σμοῦ τὸ πάθος, ἀπέσῃ· ἔνια δὲ καὶ ἐνυβρίσαντα καὶ προσουρήσαντα τῷ σοφίσματι τῶν ἀνθρώπων· τὰ δὲ ὑπὸ λιχνείας, εἰδότα ὅτι ἁλώσεται, οὐ χεῖρον, ἢ οἱ Ὀδυσσέως ἑταῖροι, περιεῖδε φαγόντα ἀποθανεῖν. οὐ κακῶς δέ τινες κἀκ τῶν τόπων πεπείρανται πολλὰ δεικνύναι μᾶλλον ἡμῶν ἐμφρονέστερα, ὧν εἴληχεν. [2] ὡς γὰρ τὰ κατὰ τὸν αἰθέρα οἰκοῦντά ἐστι λογικά, οὕτω φασὶ τὰ μετ᾽ ἐκεῖνον εὐθέως τὸ πλησιάζον οἰκοῦντα, ὁποῖα τὰ ἐν ἀέρι, εἶτα τὰ ἔνυδρα διαφέρειν, εἶθ᾽ οὕτως τὰ ἐπίγεια· ὧν ἡμεῖς [3] τὴν ὑποστάθμην οἰκοῦμεν· οὐ γὰρ δὴ ἐπὶ μὲν τῶν θεῶν, κἀκ τοῦ [4] τόπου τὸ κρεῖττον συλλογιζόμεθα, οὐχὶ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν θνητῶν τὸ ὅμοιον θήσομεν.

§ 15.

abstineant, atque abeant: quin etiam interdum fraudulento hominum commento insultent, atque immingant. Alia uero cupiditati ac gulae succumbentia licet se capienda esse non ignorent, nihilo minus tamen perinde ac socii Vlyssis modo sese ingurgitent, atque edant, morti sese exponere non dubitant. Nonnulli autem sunt, qui non male ex locis quae sortita sunt, multo nobis esse prudentiora conentur demonstrare. Sicut enim quae in aethere habitant, sunt rationalia, ita ea quoque esse aiunt, quae adiacentem proxime locum obtinent, cuiusmodi sunt quae in aëre uitam traducunt: atque his aquatica, aquaticis terrestria pro distantiae ratione adiungunt: quorum nos infimam regionem incolamus. Non enim uidelicet in diis ex loco quoque praestantia est consideranda, in mortalibus uero idem etiam faciendum non est.

§ 15.

2. Ὡς γὰρ τὰ κατὰ τὸν αἰθέρα οἰ. ἐ. λ. —] Forte λογικώτατα. REISK. Alias passim ζῶα dividuntur εἰς τὰ ἐν γῇ, ἐν θαλάττῃ, ἐν οὐρανῷ. Vide *Casaub.* ad *Strabon:* p. 2. Docebant veteres Philosophi universas mundi regiones, aethoream, aëream, aquatilem & terrestrem, sui generis animantia producere, alere & fovere, ut ex Aristotele aliisque constat. Vide *Gatak:* ad *Anton: XII,* 24. & *Casaub:* ad *Athen: VIII,* 13. Notae quoque iam olim quaestiones illae, utra animalia sint prudentiora, an plura & robustiora terra alat an mare, & quae eius generis sunt aliae, de quibus *Rittersh:* ad *Oppian:* Cyn: I, 239. & Hal. V, 23. E Plutarcho Noster hac de re disserit infra § 23. Paullo ante pro δεικνύναι perperam *Lips. Cod.* δεικνύμεναι.

3. Τὴν ὑποστάθμην οἰκοῦμεν.] Ὑποστάθμην, (qua voce augeri potest *H. Steph:* Thes:) vocant *id quod subsidit, quodque in imo consistit.* Vocis indolem exponit *Wesseling:* ad *Diod: Sic: III,* 44. & *Gatak:* ad *Anton: IX,* 36. qui Nostri haud oblitus, monet Stoicos eadem ratione dixisse ὑποστάθμην πάντων τὴν γῆν. Noster, ut puto, imitatur *Platon:* in Phaed: p. 81. D. οὗ δὴ ὑποστάθμην ταῦτα εἶναι, καὶ ξυῤῥεῖν ἀεὶ εἰς τὰ κοῖλα τῆς γῆς.

4. Τόπου.] Vide Psell: de Daemon: VALENT.

I.

§ 15. Cum uero artes etiam acquirant, atque eas humanas, diſcantque & ſaltare, & aurigari, & gladiatorium certamen inire, & per funes ingredi: quin etiam ſcribere & legere, tibia item & cithara canere, nec non ſagittare, & equitare: ambigere ne amplius poteris nunquid illam partem habeant quae excipit, cum illud quod excipitur, in ipſis ſpectetur? Vbi enim excipiunt, ſi ratio non ſubeſt, in qua artes exiſtunt? Neque enim tanquam ſonum uocem uoſtram audiunt, ſed ſignorum etiam diuerſitatis perceptio ipſis eſt, quae ex intelligentia rationali euenit. At enim humana inquiunt praue efficiunt. Sed ne homines quidem omnes recte: alioqui fruſtra uictores alii in certaminibus eſſent, alii uincerentur. At non conſultant, neque in concionibus deliberant neque iudicia ex-

§ 15. Ὅταν δὲ καὶ τέχνας ἀναλαμβάνῃ καὶ ταύτας ἀνθρωπίνας, ὀρχεῖσθαι μανθάνοντα καὶ ἡνιοχεῖν, μονομαχεῖν τε καὶ καλοβατεῖν, ἤδη δὲ καὶ γράφειν καὶ ἀναγινώσκειν, αὐλεῖντε καὶ κιθαρίζειν καὶ τοξεύειν καὶ ἱππεύειν, ἔτι ἀμφισβητήσεις εἰ τὸ δεξόμενον ἔχει, τοῦ παραδεχθέντος ἐν αὐτοῖς θεωρουμένου; ποῦ γὰρ δέχεται εἰ μὴ [1] ὁ λόγος ὑπῆν ἐν ᾧ συνίςανται αἱ τέχναι; οὐδὲ γὰρ ὡς ψόφου τῆς φωνῆς ἡμῶν ἀκούει, ἀλλὰ καὶ τῶν σημείων τῆς διαφορᾶς ἐςιν αὐτοῖς ἐπαίσθησις, ἥτις ἤδη ἐκ συνέσεως λογικῆς παραγίνεται. [2] ἀλλὰ κακῶς φησὶ ποιεῖ τὰ ἀνθρωπικά. οὐδὲ γὰρ ἄνθρωποι πάντες καλῶς. [3] ἢ μάτην ἂν ἀγῶνα καὶ νικῶντες ἦσαν καὶ ἡττώμενοι· ἀλλ᾽ οὐδὲ βουλεύονταί φασιν οὐδὲ ἐκκλησιάζουσιν, [4] οὐ-

1. Ὁ λόγος ὑπῆν.] Ita e *Cod. Lipſ.* & *Meerm.* ſcripturam inſtauravi, quam firmat interpres. Ridicule antea legebatur ὁ λόγος εἰπεῖν. pro quo ἐνῆν ſubſtituerat *Valentini.* Quam facile hae voces miſceri potuerint, nemo non videt.

2. Ἀλλὰ κακῶς φησὶ.] Bene habet. ſcilicet ὁ ἀντίδικος. multi multa de hac formula, &, ni fallor, in illis *Bentleius* ad *Horat:* Poteſt tamen φασὶν etiam probari, quia ſtatim ſequitur. Reisk. φησὶ absque τὶς ſaepe adhibetur, quando ſignificandum eſt, aliquem argumentum aliquod opponere. Vide *Reiskium* ad *D. Chryſoſt:* p. 187., &, qui Latinos eodem modo loqui docet, *R. Bentl:* ad *Horat: I.* Serm. IV, 79. Non itaque φασὶ ſubſtituere debuerat *Valentini.*

3. Ἢ μάτην ἂν ἀγῶνα καὶ νικ. —] Cel: *Abreſch:* Diluc: Thuc: Auctar: p. 390. legit καλῶς ἂν ναὶ μὰ τὴν. Ingenioſa utique coniectura. nam quod *Boſſius* Anim: cap. 3. putabat formulam μὰ τὴν, uti μὰ τὸν apud Graecos non inveniri, id quidem non dixero. Vid. *Hemſterh:* ad *Ariſtoph:* Plut: p. 120. Si vulgatum velis, haec eſt ſententia: ſi uterque rem bene gereret, in palaeſtra victores & victos dari non poſſe. νικᾷν ἀγῶνα etiam *Epict:* Enchr: 25. uti νικᾷν μάχην, ςάδιον & ſimilia, de quibus *Weſſeling:* ad *Diod: Sic:* XI, 26. & XIII, 74.

[4] οὐδὲ δικάζουσιν. [5] εἰ γὰρ ἄνθρωποι, εἰπέ μοι, πάντες; οὐχὶ δὲ πολλοῖς πρὶν βουλεύσονται αἱ πράξεις; πόθεν δὲ καὶ ἐπιδείξειεν ἄν τις, ὅτι οὐ βουλεύονται; τούτου μὲν γὰρ τεκμήριον οὐδεὶς εἰπεῖν ἔχει. τοῦ δ' ἐναντίου, οἱ κατὰ μέρος περὶ τῶν ζώων συγγράψαντές, ἔδειξαν. λοιπὸν δὲ τὰ ἄλλα ἕωλα, ὅσα [6] κατ' αὐτῶν ῥητορεύεται. οἷον [7] ὅτι πόλεις αὐτοῖς οὐκ εἰσὶν· οὐδὲ γὰρ τοῖς [8] ἁμαξοβίοις Σκύθαις φήσω, οὐδὲ τοῖς θεοῖς. οὐδὲ νόμοι γραπτοί φασι παρὰ τοῖς ζώοις· [9] οὐδὲ παρὰ ἀνθρώποις, ἄχρις εὐδαιμόνουν. [10] Ἄ-

exercent. Quid mirum eſt, cum neque homines omnes id faciant? nonne multi antequam conſultarint, agunt? Vnde praeterea non conſultare caetera animalia demonſtrari poteſt? Huiusce quippe rei argumentum nullum extat, quod afferri queat: contrarii uero extant multa, quae illi nobis ſubminiſtrant, qui ſingula quaeque de animalibus conſcripſere. Caetera ſane putida ſunt, quae contra declamitant. Vrbes ipſis, aiunt, nullae ſunt: At ne Scythis quidem, qui in plauſtris circumuagantur: neque etiam diis. Leges nullas ſcriptas habent. Sed ne hominibus quidem ullae fuerunt, dum in felicitate perſtitere. Nam

4. Οὐδὲ δικάζουσιν.] Malim δικάζονται. *ius volunt ſibi reddi. iure experiuntur* dein βουλεύσωνται in coniunctivo. Reisk. Male *Meerm.* βούλονται.

5. Εἰ γὰρ ἄνθρωποι εἰπέ μοι.] Immo potius ἢ γὰρ —— πάντες, ut *Abreſch:* praeferebat. Elegans eſt illa formula εἰπέ μοι in provocatione, quando illum quo cum agimus, aliquid quaſi probare, & exemplis confirmare volumus. Latini ita *Dic*, & *Dic mihi*. Vide Cel. *Burman:* ad *Ovid: XVI.* Her. 341.

6. Κατ' αὐτῶν ῥητορεύεται.] Saepe Ῥητορεύειν, ut Latinorum *Rhetoricari*, de futili & garrula ſermocinatione. Vide quae conduxit *D'Orvill:* ad *Charit: VI*, 1. p. 503. qui Porphyriana haec intacta non reliquit. Liquere hinc poteſt quo iure putarit Vir Praeclarus apud *Max: Tyr:* Diſſ: IX, 5. διαμάχαι & ῥητορεῖαι recte coniungi non poſſe, cum puerorum rixae & concertationes de ludicris ſuis, nihil minus quam ῥητορεῖαι vocari poſſint.

7. Ὅτι πόλεις αὐτοῖς οὐκ εἰσὶν.] Paullum diverſo modo *Celſus* apud *Origen:* L. IV. p. 5[illegible]9. dicebat, ſi propterea homines a beſtiis diſcrepare videantur, quod illi urbes incolunt, legibus utuntur, ſibi magiſtratus ducesque praeficiunt, inanem prorſus eſſe iſtam rationem, idem enim facere & formicas & apes.

8. Ἁμαξοβίοις Σκύθαις.] Res aliunde ſatis ſuperque nota. Hinc ἁμαξοικοὶ dicuntur *Strabon:* VIII. p. 208. Latine extulit *Mela* II, 1. quia pro *ſedibus plauſtra habent dicti Hamaxobii.* Morem illum ſi conſidero, nihil innovandum exiſtimem apud *Iul. Capitol.* in Maxim. 13. *alios Scythicis vehiculis exhiberet.* Certe *Salmaſii ſiccis vehiculis* concoquere nequeo. *Schyticis vehiculis*, quia vehiculis inpoſiti die noctuque iter facere cogebantur, ut dicitur apud *Herodian:* VII, 3.

9. Οὐδὲ παρὰ ἀνθ. ἀχρ. εὐδ.] *Cod. Lipſ.* οὐδὲ γὰρ π. —— non male. ſic enim paullo ante loquitur quoque. De re ipſa vide quae obſervata ſunt L. I. § 8.

10. Ἆπις δὲ λέγεται πρῶτος ——] In *Cod. Lipſ.* Scholion hoc marginale adſcriptum eſt. ὅτι πρῶτος Ἆπις παρ' Ἕλλησι νομοθέτης, Ἀργείων βασιλεύς. Intelligitur quippe Apis Argivorum rex, qui Phoronei filius haberi ſolet. *Aeſchylo* autem in Suppl. 270. advena dici-

Nam primus apud Graecos dicitur Apis leges instituisse, quando iam ipsis indiguerunt.

§ 16. Hominibus quidem edacitatis ac gulae causa caetera animalia rationem habere nullam uidentur. At diis & diuinis uiris non secus ac sacri ministri in ueneratione sunt. Deus siquidem cum Aristodico Cumaeo responsum daret, ministros suos esse passeres dixit. Socrates uero etiam per ipsos iurabat, & ante ipsum Rhadamanthus.

Ae-

Ἄπις δὲ λέγεται πρῶτος νομοθετῆσαι παρ' Ἕλλησιν, ὅτε ἐδεήθησαν.

§ 16. Ἀνθρώποις μὲν οὖν διὰ τὴν λαιμαργίαν οὐ δοκεῖ λόγον ἔχειν τὰ ζῶα· θεοῖς δὲ, καὶ θείοις ἀνδράσιν ἐξ ἴσου τοῖς [1] ἱεροῖς ἱκέταις τετίμηται, καὶ χρῶν γε [2] ὁ θεὸς Ἀριςοδίκῳ τῷ Κυμαίῳ, ἱκέτας τοὺς ςρουθοὺς αὐτοῦ ἔφη εἶναι. [3] Σωκράτης δὲ καὶ ὤμνυεν κατ' αὐτῶν, καὶ ἔτι [4] πρὸ αὐτοῦ, Ῥαδάμανθυς.

Αἰ-

citur, & Apollinis filius, qui cum esset medicus, terram Argivam insigni beneficio sibi obstrinxit. Quae addo, quia hinc lux adfulget *Suidae*, cui in V. Ἆπις ὁ Αἰγύπτιος τὴν ἰατρικὴν πρῶτος εἰς Ἑλλάδα μετακομίσαι dicitur, ubi notabat *Kuster:* se apud veterem scriptorem non legisse, Apidem ex Aegypto in Graeciam venisse. Aegyptium cum Argivo saepe confundi constat inter omnes. Quod illi Noster leges primas tribuat, id Phoronco patri alii adscribunt. V. *Clem: Alex:* in Protrept. p. 67. D. & *Tatian:* Orat. ad Graec. 60. is quippe τοὺς ἀνθρώπους συνήγαγε πρῶτον ἐς κοινὸν, ut dicitur *Pausan:* in Corinth. p. 112. Cum Nostro autem facit *Theodorit: IX.* Cur. Gr. adf. laudatus *Fabric:* Bibl. Graec. II. p. 546.

1. Ἱεροῖς ἱκέταις τετίμηται.] In Lipf. est τοῖς ἱερεῖς ἱκέταις. male id quidem. inest tamen in ea lectione admonitio de vera, quae videtur esse τοῖς ἱερεῦσι καὶ ἱκέταις. REISK. Ἱεροὶ ἱκέται dici possunt, quia supplicum olim maxima habebatur ratio, unde Hospitibus conparat *Hesiod.* ἔργ. 327.

Ἶσον δ' ὅς θ' ἱκέτην ὅς τε ξεῖνον κακὸν ἔρξει.

Hinc itaque *Homero* Ζεὺς Ἱκετήσιος. Vide *Cleric:* ad vf. 333. & *Periz:* ad *Aelian:* V. H. III, 26.

2. Ὁ θεὸς Ἀριςοδίκῳ &c.] Lege *Herodot:* L. I. c. 159. & ibi *Wesseling:* Passeres quippe supplices religiose admodum haberi solebant. Confer quae dicentur infra IV, 14.

3. Σωκράτης δὲ καὶ ὤμνυεν κατ' αὐτῶν.] De Socrate Apollonius apud *Philostr: VI,* 19. ὤμνυ ταῦτα οὐχ' ὡς θεοὺς, ἀλλ' ἵνα μὴ θεοὺς ὤμνυ. ubi vid. *Olear:* idque paullo post Noster quoque significat. Bene autem ὤμνυεν κατ' αὐτῶν. nihil ergo insolens in illis *Epist.* ad Hebr. VI, 13. κατ' οὐδενὸς εἶχε μείζονος ὀμόσαι. quem locum cum nostro hoc contendit *Wetsten:* & ibid. V, 16. κατὰ τοῦ μείζονος ὀμνύουσι. Dixi plura de hac constructione in Fer. II, 20.

4. Πρὸ αὐτοῦ Ῥαδάμανθυς.] Qui Cretenses maxime adegit per animantia iusiurandum dicere, ut ipsa scribit. Socrates apud Schol: *Aristoph:* Avib. 524. Ῥαδάμανθυς δοκεῖ &c. quae in rura sua deduxit *Suidas* in voce Λάμπων. quem vide etiam in Ῥαδαμάνθυος ὅρκος & χῆνα ὄμνυναι, quaeque ibi *Kusterus. Huetio* Dem. E. IV, 12. Rhadamanthus idem est qui Moises, inter cuius leges erat, ne quis nomen Domini temere usurparet, ideo illum per anserem &c. iurari voluisse. Notum autem quomodo in hisce luxuriet Doct. praesulis ingenium. Cel: *Iablonskius* in Panth: Aegypt: L. V, 1, 5. opinatur, Rhadamanthum hunc aut gente fuisse Aegyptium, aut post peregrinationem eo institutam, cultum Deorum quorumdam domum secum reduxisse, ideoque per animantia haec Aegyptiis sacra, iuravisse. Utique non quod Diis essent sacra, aut Deorum symbola, per illa iurabant Cretenses, sed aliae instituti caussae adferuntur.

Vid.

Αἰγύπτιοι δὲ καὶ θεοὺς ἐνόμισαν, [5] εἴτε ὄντως θεοὺς ἡγούμενοι, εἴτε ἐξεπίτηδες τὰ τῶν θεῶν εἴδη βοοπρόσωπα, καὶ ὀρνιθαπρόσωπα, [6] καὶ τῶν ἄλλων ποιοῦντες, ὅπως ἐξ αὐτῶν ἐξ ἴσου καὶ τῶν ἀνθρώπων ἀπέχοιντο, [7] εἴτε καὶ δι' ἄλλας αἰτίας μυστικωτέρας. οὕτω δὴ καὶ οἱ Ἕλληνες τῷ μὲν τοῦ Διὸς ἀγάλματι [8] κριοῦ προσῆψαν κέρατα [9] ταύρου δὲ τῷ Διονύσου· [10] τὸν δὲ Πᾶνα ἐξ ἀνθρώπου καὶ αἰγὸς συνέθησαν, τὰς δὲ [11] Μούσας ἐπτέρωσαν, καὶ τὰς Σειρῆνας· κατὰ

Aegyptii autem in deos quoque ipsa retulerunt, siue quia reuera deos esse existimarent, siue quia dedita opera diis boum, & auium, caeterorumque animalium facies attribuerent, ut ab ipsis non secus atque ab hominibus abstinendum monerent: siue aliqua alia occultiore causa inducti. Ita etiam Graeci Iouis statuae arietis, Bacchi simulacro tauri cornua adhibuerunt: Pana item ex homine & capro composuerunt. Musas alis, nec non Sirenas instruxerant. Si-

Vid. *Suid:* I. l. *Socrates*, scriptor non incelebris rerum Creticarum, quem laudat Vir eximius, ignotus mihi est. *Zenobius* & *Schol:* Aristoph: Viris Doctis saepe inposuerunt, quibus depravata scriptura Socrates pro Sosicrates legitur. Conf. *Kuster:* ad *Suid:* & *Fabric:* Bibl: Graec. L. II, 23. p. 827.

5. Εἴτε ὄντως θεοὺς ἡγούμενοι &c.] Aegyptios animantia ista non re vera pro Diis habuisse, sed imagines tantum & symbola eorum, ostendit praeter alios *Euseb:* P. E. L. III. p. 117. & *Plut:* T. II. p. 379. Symbolo tamen eumdem, quem Numinibus honorem habebant, qua de re *Cuper:* Harpocr: p. 42. mox *Meerm.* τὰ θεῶν εἴδη, omisso τῶν.

6. Καὶ τῶν ἄλλων.] Forte καὶ τῶν ἄλλων ὁμοιοπρόσωπα ποιοῦντες. & mox ὅπως αὐτῶν (sine ἐξ.) Reisk.

7. Εἴτε καὶ δι' ἄλλας αἰτίας.] Secus quam aliae gentes Aegyptii, non viros inlustres, sed animantia divinis honoribus colebant. Id quidem testatissimum, unde vero res originem duxerit, haud adeo certum exploratumque est. Dissident multum & vetustiores & recentiores scriptores. *Diod. Sic. I*, 86. *Moshem:* ad *Cudworth:* Syst: Intell: Univ. p. 418. *Iablonski* in Prol: Panth: Aegypt: § 35. *Warburt:* in Divin: Mois: Legat: L. IV, 4. &c. tam prolixe in hoc argumento sunt versati, ut nihil addi debeat. Bene paullo ante ἐξ ante αὐτῶν delebat *Reiskius.* idem volebat *Abreschius.*

8. Κριοῦ προσῆψαν κέρατα.] De Iove, seu Ammone κριοπροσώπῳ omnia sunt nota, cum veteres Theologi id toties paganis exprobrent. Lege V. D. ad *Min. Fel.* c. 21. sed mireris Graecis hoc loco tribui, quod alibi Afris. *Suidas* quidem in Ἄμμων. ὄνομα θεοῦ Ἑλληνικοῦ, ibi autem vel λιβυκοῦ legendum, vel per ἐθνικοῦ explicandum censebat *Kuster.* At vero non Afris tantum, sed Graecis etiam Iupiter κριοπρόσωπος colebatur. Pulcre differit hac de re *Spanhem:* de us. & praest num. Diss. VII.

9. Ταύρου δὲ τῷ Διον.] Bacchi cornua nemo ignorat. Hinc ταυρόκερως & ταυρόκερως θεὸς vocatur, de quo nomine *Wesseling:* ad *Diod: Sic: III*, 64.

10. Τὸν δὲ Πᾶνα —] *Min. Fel.* in Octav. c. 28. *De capro etiam & homine mixtos deos, & leonum & canum vultus deos dedicatis.* ubi multa hac de re interpretes. Conf. *Nostrum* infra IV, 9.

11. Μούσας ἐπτέρωσαν καὶ τὰς Σειρ.] Alas Sirenibus cum Musis (unius ex illis, ut plerique tradunt, filiabus,) communes statuunt. V. *Spanhem:* de us. & pr. num. Diss. V. de Sirenibus alatis elegantissime *Broukh:* ad *Tibul: V*, 1, 69. Pennas *Victoriae*, ceterorumque, quorum hic mentio, nemo nescit.

12.

Simili modo & Victoriam & Irin, & Cupidinem & Mercurium alatos finxerunt. Pindarus ſane in odis ſuis omnes deos quando a Typhone fugabantur, non hominibus, ſed aliis animalibus ſimiles induxit. Paſiphaes amore captum Iouem tauri formam ſumpſiſſe aſſerunt: modo aquilam, modo olorem effectum fabulantur: quibus ſane omnibus honorem prae ſe ferebant priſci illi, quem animalibus exhibendum cenſebant. atque adhuc magis etiam quando Iouem a capra educatum fuiſſe aiunt. Erat autem apud Cretenſes Rhadamanti lex, qua omnia animalia adigi in iusiurandum iubebatur. Ne-

τὰ τὰ αὐτὰ δὲ τήν τε Νίκην, καὶ τὴν Ἶριν, καὶ τὸν Ἔρωτα, καὶ τὸν Ἑρμῆν. 12 Πίνδαρος δὲ ἐν προσωδίοις πάντας τοὺς θεοὺς ἐποίησεν, ὁπότε ὑπὸ Τυφῶνος ἐδιώκοντο, οὐκ ἀνθρώποις ὁμοιωθέντας, 13 ἀλλὰ τοῖς ἄλλοις ζώοις· ἐρασθέντα δὲ Πασιφάης 14 Δία, γενέσθαι μὲν ταῦρον, νῦν δὲ ἀετὸν, καὶ κύκνον. δι' ὧν τὴν πρὸς τὰ ζῶα τιμὴν οἱ παλαιοὶ ἐνεδείκνυντο, καὶ ἔτι μᾶλλον, ὅταν 15 τὸν Δία θρέψαι λέγωσιν αἶγα. Κρησὶ δὲ νόμος ἦν Ῥαδαμάνθυος, 16 ὅρκον ἐπάγεσθαι πάντα τὰ ζῶα.

 17 οὐ-

12. Πίνδαρος δὲ ἐν προσωδίοις.] Antiquiſſimae *edd.* habent προσοδίοις, quod non mutaſſem. utrumque praeferunt multorum ſcriptorum codices. Vide *Seber:* ad *Polluc: IV*, 53. *Suidas* in V. Προσόδια τὰ εἰς πανηγύρεις θεῶν ποιήματα παρὰ τῶν λυρικῶν λεγόμενα. Sed & *idem.* Προσώδιον. ὁ ὕμνος. In voce Πίνδαρος poëtae tribuit προσόδια, παρθένια, quae ibi vocabula forte debent coniungi, & intelligi παρθένεια, quae Pindaro contribuit *Plut.* T. II. p. 1136. F.

13. Ἀλλὰ τοῖς ἄλλοις ζ.] Ἀλλὰ τοῖς ἀλόγοις ζώοις citat ὁ πάνυ ad *Diod. Sic. I*, 86. in *codd.* non inveni. Fabulam, quam tangit Noſter, multi produnt, qua de re *ibid.* Vir Eximius, & interpr. ad *Ovid:* V. Metam. 321. ſed quod addit ibi Vir Celeb. turpes Deorum Aegyptiorum figuras ex hac fabula fuiſſe natas, id controverſia haud vacat.

14. Διὰ γενέσθαι μ. τ. νῦν δὲ —] Haec e mythographis etiam nemini ignota. Solum excitabo *Theodor:* in Serm: de Sacrif: quia Noſtrum ſaepe exprimit, & haec etiam iungit, καὶ τὸν μὲν πατέρα τῶν θεῶν, ἀετῷ καὶ ταύρῳ καὶ κύκνῳ προσεικασμένον &c. Legendum autem videtur γενέσθαι νῦν μὲν, ut monebat *Abreſch:* Solent enim ſic alii, & Noſter ſupra § 5. ubi tamen poſteriori loco ſemel tantum ponitur. Vide ibi *Reiskium.*

15. Τὸν Δία θρέψαι λέγ.] Τὸν in ſedem ſuam revocavi, qua per *Valent.* expulſum fuerat, qui τὴν edidit. Et priores *edd.* & *Cod. Lipſ.* ita iubent. *Min. Fel.* in Octav. c. 21. *Et quae Iovis ſacra ſunt? nutrix capella eſt, & avido patri ſubtrahitur infans, ne voretur.* ubi hac de re multa V. D.

16. Ὅρκον ἐπάγεσθαι π. τ. ζ.] Bene habet haec dictio. ſibi ſuperinducere, hoc eſt in cauſſa ſua proferre, omne genus animantium, quo ſibi ſint ὅρκος, hoc eſt religio iureiurando ſancita. Reisk. *Valent.* locum, tanquam ſibi ſuſpectum aſteriſco notaverat, quem bene tuetur Clar. *Reiskius.* Hinc ἐπακτὸς ὅρκος apud *Iſocrat:* ad Demon: p. 12. de qua dictione Grammatici diſſentiunt. Bene *Suidas.* Ἐπακτὸς ὅρκος. ἐφ' ὃν ἕτερος ἄγει. uti ἐπακτὸν δύναμιν vocant auxilia exterorum & aliunde quaeſita. vide *Caſaub:* ad *Aeneae* Poliorc. p. 1736. ἐπακτὸς πλοῦτος de dote apud *Eurip:* Menalip: 49. alia huius generis habet Eleg: *Alberti* ad *Heſ:* in Ἐπακτόν. Res ipſa paullo ante nobis occurrebat. hinc-

[17] οὐδὲ Σωκράτης τὸν κύνα καὶ τὸν χῆνα ὀμνὺς ἔπαιζεν, [18] ἀλλὰ κατὰ τὸν τοῦ διὸς καὶ δίκαιον παῖδα ποιεῖτο τὸν ὅρκον, [19] οὐδὲ παίζων ὁμοδούλους αὐτοῦ ἔλεγεν τοὺς κύκνους. αἰνίσσεται δὲ καὶ ὁ μῦθος, ὡς ὁμόψυχά ἐστιν ἡμῖν, [20] καὶ χόλῳ μὲν θεῶν μεταβαλεῖν ἐξ ἀνθρώπων εἰς ζῶα, μεταβαλόντας δὲ, λοιπὸν ἐλεεῖσθαι καὶ φιλεῖσθαι. [21] τοιαῦτα γὰρ τὰ περὶ δελφίνων λεγόμενα καὶ τὰ περὶ ἀλκυόνων, ἀηδόνων τε καὶ χελιδόνων.

§ 17. Αὐχεῖ δὲ καὶ τῶν παλαιῶν ἕκαστος, [1] ὅστις εὐτύχησεν τῆς ἐκ

Neque Socrates dum per canem & anserem iurabat, per lusum id faciebat: sed serio ex iusti filii Iouis instituto deierabat: neque per iocum conseruos suos olores appellabat. Quin etiam fabulae cum deorum indignatione ex hominibus in animalia mutationem fuisse factam: atque iccirco deos misericordia postea ea fuisse prosequutos, atque amasse perhibent: eadem qua nos anima esse praedita caetera animalia uidentur significare. Eiusmodi enim ea sunt, quae de delphinis, alcyonibus, luſciniis, hirundinibus traduntur.

§ 17. Vnusquisque item ex ueteribus, qui ex animalibus educationem feli-

hinc itaque Cretenses divinis nominibus abstinebant, ac per quaevis animantia iurabant. Vide *Meurs:* in Cret: L. IV. c. 1.

17. Οὐδὲ Σωκράτης &c.] Socrates iurabat per illa, non ut per Deos, sed ne per Dei nomen iuraret. dictum est supra. *Tertull:* Apol: c. 14. *Taceo de Philosophis, Socrate contentus, qui in contumeliam Deorum, quercum, & hircum, & canem deierabat.* Vide ibi *Havercamp:* & *Menag:* ad *Diog: Laërt: II*, 40.

18. Ἀλλὰ κατὰ τὸν τοῦ Δ. κ. δ. π.] Ἀλλὰ κατὰ τὸν Διὸς καὶ Δίκης παῖδα. ad exemplum Rhadamanthyos, qui e Iove & Dice natus erat. Reisk. Cel. *Iablonsk.* in Panth. Aeg. I, 5, 5. corrigit τὸν τοῦ Διὸς καὶ Μαίας παῖδα. Socratem nempe intellexisse Aegyptiorum Anubidem, seu, ut Graeci interpretantur, Mercurium, quem Iovis & Maiae filium perhibebant. Ne dicam, haec nimis longe a literarum ductu abire, si canis Mercurium notabat, quid anser, hircus &c.? nec solet κατὰ hoc modo constructum id significare. Cum Minos, Rhadamanthys, & Aeacus παῖδες τοῦ θεοῦ Nostro dicantur in Vit. Plotin: uti Rhadamanthus Iovis & Europae filius, *Platon:* in Min: p. 367. D. isque iustitiae laude celeberrimus evaserit, uti e *Meurs:* in Cret. III, 15. & aliis notum est, nihil mutandum duxi. Pro ποιεῖτο e *Cod. Lips.* & *Meerm.* lege ἐποιεῖτο.

19. Οὐδὲ παίζων ὁμοδούλους —] *Plut:* T. II. p. 975. B. ἰδίᾳ δέ φησιν ὁ Σωκράτης ὁμόδουλον ἑαυτὸν ποιεῖσθαι τῶν κύκνων. *Pausan:* in Attic. p. 58. Socrates τῇ προτεραίᾳ νυκτὶ ἢ Πλάτων ἔμελλεν ἔσεσθαι μαθητὴς ἐσπτῆναι κύκνον εἰς τὸν κόλπον, εἶδεν ὄνειρον. Hac forsan de caussa Socrates dixit ὁμόδουλον ἑαυτὸν ποιεῖσθαι τῶν κύκνων, ut scribit *Spencer:* ad *Origen:* L. VI. Contr. Cels. p. 635. sed hoc nihili est, & e Nostro confutatur, nam cycnos & anseres eodem loco habebat.

20. Καὶ χόλῳ μὲν.] Aut ante καὶ deest aliquid, aut eius loco legendum est λέγων, vel simile participium. Mox μεταβαλόντα. Reisk.

21. Τοιαῦτα γὰρ &c.] De Halcyone, Iovis ira in avem conversa, *Did.* ad *Hom:* Iliad. I. 558. de hirundine & luscinia V. D. ad *Aelian:* V. H. XII, 20. ubi, quid occasionem fabulae dederit, e Pausania *Perizon.*

1. Ὅστις εὐτύχησεν.] Forte ὥς τις, *ut quisque.* Reisk.

liciter consequuti fuerant, non ita de parentibus, sicut de enutritoribus suis gloriabatur. de lupa alius, alius de ceruo, alius de capra, alius de ape: Semiramis de columbis, Cyrus de cane, de olore Thrax, qui a nutriente etiam nomen obtinuit. Vnde diis quoque, cognomenta obtigerunt, Baccho quidem hinnuleus: Apollini lupinus, & delphinius: Neptuno equestris: equestris item Mineruae. Hecate uero si taurus, canis, leaena fuerit uocata, magis exaudit. Quod si quia qui animalia sacrificant, ea comedunt, iccirco ut se crimine absoluant, irrationalia ea esse dicant, eodem modo qui pa-

ἐκ τῶν ζώων ἀνατροφῆς, οὐχ οὕτως τοὺς πατέρας, ὡς τοὺς ἀναθρεψαμένους. ὡς [2] ὁ μὲν λύκαιναν, ὁ δὲ ἔλαφον, ἄλλος αἶγα, ἄλλος μέλιτταν, Σεμίραμις δὲ τὰς περιστερὰς, Κῦρος δὲ κύνα, κύκνον δὲ Θρᾴξ, καὶ τοὔνομα τοῦ θρέψαντος ἔφερεν. ὅθεν καὶ θεοῖς ἐπωνυμίαι, [3] Διονύσῳ μὲν εἰραφιώτης, Ἀπόλλωνι δὲ [4] λύκειος, καὶ δελφίνιος, Ποσειδῶνι δὲ ἵππιος, καὶ Ἀθηνᾷ ἱππία. ἡ δ' [5] Ἑκάτη ταῦρος, κύων, λέαινα ἀκούουσα, μᾶλλον ὑπακούει. εἰ δ' ὅτι θύοντες αὐτὰ κατεσθίουσι, διὰ τοῦτο, ὥσπερ [6] αὐτοὺς παραμυθούμενοι, ἄλογα λέγουσιν, εἴποιεν ἂν καὶ οἱ

τοὺς

2. Ὁ μὲν λύκαιναν —— ἔλαφον —— αἶγα &c.] Lege *Diod: Sic: II*, 4. *Iustin: XXIII*, 4. & *Aelian: V. H. XII*, 42. & 45. ἔλαφον *cervam* verti velim.

3. Διονύσῳ εἰραφιώτης.] Quasi ἐριφιώτης. Vide *Fabr:* Epist: p. 57. Reisk. Optime. nihil huc Bacchus, quem ἐρίβρομον, εἰραφιώτην vocat *Orph*. Hymn. XLVII. quique inde μηρορaφὴς etiam dictus, Hymn. IV. ut correctum est Cel. *Lennep*. Anim. ad *Colutb. III*, 2. de quo *Barnes:* ad *Eurip:* Bacch: 286. Recte itaque *Felician: binnuleo. Etym. M*. p. 302. ἢ παρὰ τὸ ἔριφος, φασὶ γὰρ αὐτὸν ὑπὸ ἐρίφων ἀνατραφῆναι. A *Clement:* hac vocis forma Bacchus etiam εἰραφιώτης dicitur, ut observat Clar: *Hemsterb:* ad *Polluc. X*, 17.

4. Λύκειος καὶ δελφίνιος.] De priori Apollinis cognomento *Bergler:* ad *Alcipbr: I*, 26. Idem quare dictus sit Δελφίνιος, docebunt *Etym. M.* & V. D. ad *Polluc. VIII*, 190. hinc itaque δελφίνιον templum Apollinis, & tribunal ἐπὶ δελφινίῳ de quo *Meurs.* Ath. Att. II, 1. & alii. Delphinos Apollini fuisse consecratos e numis etiam ostendit *Spanb:* de us. & praest. num. V. nota etiam animalium nomina ad Deos fuisse translata, quae hominibus data fuisse infra videbimus. Conf. *Cuper:* Mon: Ant: p. 206.

5. Ἑκάτη ταῦρος, κύων, λέαινα.] Quia tria capita uni corpori habebat inposita τριπρόσωπον, τρίμορφον & τριαύχηνα Graeci eam adpellant. V. *Cuper:* Mon: Ant: p. 206. *Triceps* & *triformis Virg:* aliisque dicitur. τρισσοκέφαλος *Orph:* Argon: 974. qui equi, hominis & canis capita ei tribuit. Noster infra equi, tauri & leaenae L. IV, 16. Hoc loco tauri, canis & leaenae. A tauri capite ταυρῶπις fuit dicta, uti lunae boves passim tribuunt veteres, qua de re *Cuper:* in Harpocr: p. 12. Quia canibus delectabatur canino etiam capite fuit effícta, ut docet *idem* p. 198. Sed Noster alio in loco dicit Hecaten illam Daemonibus inperare, atque illos Daemones per canes significari. Vide *Euseb:* P. E. p. 175. non male eadem *leaena* dicta, uti leo Apollinis, seu Solis erat symbolum, qua de re postea.

6. Αὐτοὺς παραμυθούμενοι.] Παραμυθεῖσθαι est quo-

τοὺς [7] πατέρας ἑςιώμενοι Σκύθαι, ἀλόγους εἶναι τοὺς πατέρας.

§ 18. Διὰ μὲν τούτων καὶ ἄλλων, ὧν ἑξῆς μνησθησόμεθα, τὰ τῶν παλαιῶν ἐπιτρέχοντες, δείκνυται λογικὰ ὄντα τὰ ζῶα, τοῦ λόγου ἐν τοῖς πλείςοις [1] ἀτελοῦς μὲν ὄντος, οὐ μὴν παντελῶς ἐςερημένου. τῆςδε δικαιοσύνης πρὸς τὰ λογικὰ οὔσης, καθάπερ φασίν οἱ ἀντιλέγοντες, πῶς οὐχὶ καὶ πρὸς ταῦτα εἴη ἂν ἡμῖν τὸ δίκαιον; οὐ γὰρ καὶ πρὸς τὰ φυτὰ παρατενοῦμεν τὸ τῆς δικαιοσύνης, [2] διὰ τὸ φαίνεσθαι πολὺ τὸ πρὸς τὸν λόγον [3] ἀσύγκλωςον, καίτοι κἀνταῦθα τοῖς καρποῖς χρῆσθαι εἰώθαμεν, οὐ μὴν σὺν τοῖς καρποῖς κατακόπτειν καὶ τὰ πρέμνα. τὸν δὲ σιτικὸν καρπὸν καὶ τὸν τῶν χεδρόπων, αὐανθέντα καὶ εἰς γῆν πίπτοντα [4] καὶ τεθνηκότα, συλλέγομεν. ζώων δὲ τὰ [5] θνησείδια πλὴν τῶν ἰχθύων, ἃ

parentes suos epulentur Scythae, dicere expertes eos esse rationis possent.

§ 18. Atque his quidem, atque aliis quae deinceps ueterum opiniones percurrentes commemorabimus, caeteraque animalia rationalia esse demonstrantur: ita ut licet imperfecta in plerisque ratio sit, non prorsus tamen deesse censeatur. Cum itaque ius erga rationalia, ut inquiunt aduersarii, esse debeat, cur non etiam erga haec nobis erit? Non enim etiam ad plantas protendenda iustitia est, in quibus magna admodum ad rationem inconuenientia conspicitur. Tametsi in illis moderatius nos gerimus. fructibus enim tantummodo ipsarum uti, non una cum fructibus truncos etiam ipsos succidere consueuimus. Frumenti uero & leguminum fruges ubi iam efflorescentes in terram deciderint, & emortua fuerint, colligere solemus. At ex mortuorum animalium carnibus, exceptis pisci-

quouis modo emollire, *mitigare*. Conf. V. D. Obs. Misc. III, 3. p. 413. Latini *solari*, *consolari damna*, & similia centies.

7. Πατέρας ἑςιώμενοι.] Sic Massagetae & Derbices καταθύουσιν καὶ ἑςιῶνται τῶν φιλτάτων τοὺς γεγηρακότας infra IV, 21. ubi vide.

1. Ἀτελοῦς μὲν ὄντ. οὐ. μ. π. ε.] Vide ad § 7. *Abreschius* conferebat ἀπεςερημένον μισθὸν *Iacob. V*, 4.

2. Διὰ τὸ φαίνεσθαι.] Forte διὰ τὸ αὐτοῖς ἐπιφαίνεσθαι πολύ.. REISK.

3. Ἀσύγκλωςον.] Adscriptum erat scholium *Cod. Lips.* ac *Meerm.* ὅτι τὰ φυτὰ διὰ τὸ πλεῖςον ἠλλοτριῶςαι ἡμῶν δέον παραλαμβάνειν εἰς βρῶσιν. A Parcis stamina ducentibus & fata intexentibus locutione ducta, συγκλώθεσθαι proprie, *quae fatali ordine connexa sunt*, & hinc latius de illis, quae serie quadam cohaerent. Saepe sic apud *M. Anton:* ubi ad IV, 34. vide *Gatak:* φύσις συγκλώσεως (qua voce augeri possunt *Steph:* copiae) καὶ ἐπιπλοκῆς iungitur *Eid. II*, 3. Venuste κλώθειν τὰ ἀσύγκλωςα *Synes:* Epist. 57.

4. Καὶ τεθνηκότα.] Idem loquendi genus, quo utitur Dominus Iesus *Ioan. XII*, 24. ἐὰν μὴ ὁ κόκκος τοῦ σίτου πεσὼν εἰς τὴν γῆν ἀποθάνῃ. & Divinus Vir I. ad Corinth. XV, 36. Noster infra 26. ὅταν τεθνηκότων χρησώμεθα τοῖς καρποῖς.

5. Θνησείδια πλὴν τῶν ἰχθυων.] Coniicio legen-

ſcibus, niſi ui occiſa fuerint, in cibum ſumeret nemo. Qua in re multa iniuſtitia procul dubio eſt. Adde uero quod ut Plutarchus quoque inquit, non propterea quia natura noſtra quibusdam indiget, eisque utitur, continuo in omnia proferenda iniuria eſt. Conceditur enim ut pro neceſſitate quadam tenus detrimentum inferatur: ſiquidem a plantis etiam ſi uiuae permaneant, quicquam ſumere detrimentum eſt. Ex inſolentia autem & ut uoluptatibus indulgeamus, caetera quoque detrahere, ac perdere, ſummae feritatis eſſe atque iniuſtitiae uidetur, quippe cum eorum abſtinentia neque ad uiuendum neque ad bene uiuendum impedimento ulli nobis ſit. Nam ſi quemadmodum aëre & plantis & fructibus, ſine quibus uitam traducere non licet, ita

ἃ καὶ αὐτὰ βίᾳ ἀναιροῦμεν, οὐκ ἄν τις προσενέγκαιτο. ὥϛε πολὺ τὸ ἄδικον ἐν τούτοις. ἀρχὴν δὲ, ὡς καὶ [6] Πλούταρχος Φησὶν, οὐκ ἐπεὶ δεῖταί τινων ἡμῶν ἡ Φύσις, καὶ χρώμεθα τούτοις, ἤδη ἐπὶ πᾶν προακτέον, καὶ πρὸς πάντα, τὴν ἀδικίαν. δίδωσι μὲν γὰρ καὶ παρέχει τοῖς ἀναγκαίοις τὴν ἄχρι τινὸς βλάβην (εἴγε βλάβη. τὸ λαμβάνειν τι παρὰ τῶν Φυτῶν, καίτοι ζώντων μενόντων). [7] τὸ δ᾽ ἐκ περιουσίας καὶ [8] πρὸς ἡδονὴν ἀπολαύειν ἕτερα καὶ Φθείρειν, τῆς παντελοῦς ἦν ἀγριότητος καὶ ἀδικίας· καὶ ἡ τούτων ἀποχὴ, οὔτε πρὸς τὸ ζῆν, οὔτε πρὸς τὸ εὖ ζῆν, ἡμᾶς ἠλάττου. εἰ μὲν γὰρ ὡς ἀέρος καὶ ὕδατος Φυτῶν τε καὶ καρπῶν, ὧν ἄνευ ζῆν ἀδύνατόν ἐϛιν, οὕτω Φόνου ζώ-

gendum πλὴν τῶν τοιούτων. VALENT. Forte πλὴν τῶν ἰσχυρῶν ἃ καὶ —— infra § 9. τὰ μὲν —— ἴσα ἰσχυρὰ. REISK. Θυησείδια quae alias θυησίδια. vide IV, 16. ει quippe & ι paſſim in hiſce permutantur, ut dictum alibi. Conf. V. D. ad *Heſych:* in Θνητίδια. *Fogeroll:* illa πλὴν ἰχθύων male interiecta putabat, & merito, ut opinor. Ineptus aliquis monachus videtur voluiſſe, nos piſcibus, ἃ καὶ αὐτὰ βίᾳ ἀναιρ. (reſpectu habito ad ζῶα) extra aquam ſua morte exſtinctis veſci. quem enim nos incolimus, locus ipſis eſt tanquam orcus, in quem ſimul atque pervenerint moriuntur, ut pulcre *Plut.* T. II. p. 669. D.

6. Πλούταρχός φησιν.] Lege quae de hiſce diſputat *Plut.* Symp. L. IX, 8. Paullo poſt ἐν ante ἀναγκαίοις inſeruerat *Valent.* ſed contra *codd.* fidem, & citra neceſſitatem.

7. Τὸ δ᾽ ἐκ περιουσίας.] Trita locutione ſic dicuntur ὧν ἡ παρουσία οὐκ ἔϛιν ἀναγκαία, ut *Suidas* in V. loquitur. *Diod. Sic. XX,* 59. ἐκ περιουσίας ἐχρῶντο δαψιλέσι πᾶσιν. unde ad alia venuſte transfertur, de quibus ibi magnus *Comment.* Aliquando etiam de iis dicitur, quae facile & ſine labore adquiruntur. vid. *Caſaub:* ad *Strabon: III.* p. 60. Noſter h. l. ante oculos habuiſſe videtur illa *Ariſtot:* Topic: III, 2. τὸ δὲ εὖ ζῆν, ἔϛιν ἐκ περιουσίας. αὐτὸ δὲ τὸ ζῆν, ἀναγκαῖον.

8. Πρὸς ἡδονὴν ἀπολαύειν.] Πρὸς ἡδονὴν ἀπολλύειν *perdere, deſtruere* ex Λ effecerunt librarii Α, quae duae literae ſaepe inter ſe permutantur. REISK. Ingenioſa utique coniectura, licet ego vulgatum praetulerim.

ἀκ-

ζώων καὶ βρώσεως σαρκῶν ἐτυγχάνομεν δεόμενοι πρὸς τὸν βίον, ἀναγκαίαν ἡ φύσις συμπλοκὴν εἶχεν ἂν πρὸς ταύτην τὴν ἀδικίαν. εἰ δὲ πολλοὶ μὲν ἱερεῖς θεῶν, πολλοὶ δὲ βασιλεῖς [9] βαρβάρων ἁγνεύοντες, ἄπειρα δὲ γένη ζώων, τὸ παράπαν οὐ θιγγάνοντα τῆς τοιαύτης τροφῆς, ζῶσιν, καὶ τυγχάνουσι τοῦ κατὰ φύσιν τέλους, πῶς οὐκ ἔστιν ἄτοπος ὁ κελεύων, εἴ τισιν ἀναγκαζοίμεθα πολεμεῖν, μηδὲ οἷς ἔξεστιν, εἰρηνικῶς ὁμιλεῖν, ἀλλὰ ἢ πρὸς μηδὲν τῇ δικαιοσύνῃ χρωμένους ζῆν, [10] ἢ πρὸς πάντας χρωμένους μὴ ζῆν; ὥσπερ οὖν ἐπ' ἀνθρώπων, ὁ μὲν αὐτοῦ σωτηρίας ἕνεκα καὶ παίδων, ἢ πατρίδος, ἢ χρήματά τινων παραιρούμενος, ἢ χώραν ἐπιτρίβων καὶ πόλιν, [11] ἔχει πρόσχημα τῆς ἀδικίας τὴν ἀνάγκην· ὅστις δὲ ταῦτα δρᾷ διὰ πλοῦτον, ἢ κόρον, ἢ ἡδονὰς τρυφῶ-

ita animalium caede quoque & carnium esu indigeremus, necessario iniustitiae huic innexa natura nostra esset. Si uero multi & deorum sacerdotes, & reges barbarorum pie & caste uitam ducentes: quin etiam innumerabilia animalium genera huiuscemodi cibo nunquam prorsus gustato, & naturali fine ac bono non frustrantur: quomodo non est absurdus, qui si cum aliquibus bellum gerere cogamur, neque cum illis quibuscum licet, uiuere nos pacifice iubeat: Sed uel erga nullos iustitia utendo uiuendum, uel erga omnes utendo non uiuendum censeat? Quemadmodum igitur apud homines qui salutis suae, & liberorum, & patriae causa uel pecunias aliorum rapit, uel regionem & ciuitatem opprimit, is necessitatem habet, quae aliquo modo iniustitiam excuset: qui uero diuitiarum & uoluptatum insolentia, non

'Απολαύειν ad voluptatem refertur, sive honestam, sive pravam & luxuriosam, unde *Hes:* 'Απολαύει. τρυφᾷ ubi vid. *Albert:* ἀπολαύσεις iungit ταῖς ἡδοναῖς infra § 20. hinc ἀπολαυστικὰ idem aliquando quae ἡδονικά, uti huius generis homines ἀπολαυστικοί, eorumque vita βίος ἀπολαυστικὸς dicitur. Vid. *Gatak:* ad *Anton: III*, 6. praegnans itaque sensus est in illis *Paulli* I. ad Timoth. VI, 17. Deus praestat πάντα πλουσίως εἰς ἀπόλαυσιν.

9. Βαρβάρων. ἁγνεύοντες.] Post ἁγνεύοντες, vel potius ἁγνεύσαντες, deesse videtur λέγονται, vel φέρονται, vel ἱστόρηνται vel simile quid. REISK. De voce θιγγάνειν, quae sequitur, vide ad II, 33.

10. Ἢ πρὸς πάντας.] *Cod. Lips.* & *Meerm.* πρὸς πάντα. quod praefero. Mox ante αὐτοῦ *Fogeroll:* infarciebat τῆς, sine iusta caussa.

11. Ἔχει πρόσχημα.] In prioribus editionibus erat ἔχειν, quod quare mutaverit *Valent.* qui ἔχει dabat, non video. pertinet ad sequens δοκεῖ. tuetur illud etiam *Meerm.* codex.

12.

non neceſſitate aliqua inductus idem facit, iniuſtus, incontinens, atque improbus exiſtimatur. ita plantarum detrimenta, ignisque & aquae conſumptionem, ouium tonſuras, ac lac, boumque ſubiugationem hominibus concedit deus: cumque his ad ſalutem & conſeruationem ſui utantur, ignoſcit. At animalia iugulare, & conciſa caedis ac ſanguinis plenos non alimenti & repletionis, ſed uoluptatis & gulae cauſa edere, illud uero ſupra modum iniuſtum ac ſceleſtum eſt. Nonne enim eſt ſatis, quod cum laboribus nullis opprimi deberent, ad defatigationem usque ipſis utamur? e-

φώσας, καὶ ἀποπληρώσεις οὐκ ἀναγκαίων ποριζόμενος ἐπιθυμιῶν, [12] ἄμικτος εἶναι δοκεῖ, καὶ ἀκρατὴς, καὶ πονηρός. οὕτω τὰς μὲν εἰς φυτὰ βλάβας, [13] καὶ πυρὸς καὶ ναμάτων ἀναλώσεις, κουράς τε προβάτων καὶ γάλα, βοῶν τε ἐξημέρωσιν καὶ κατάζευξιν ἐπὶ σωτηρίᾳ καὶ διαμονῇ τοῖς χρωμένοις ὁ θεὸς δίδωσι συγγνώμην. [14] ζῶα ὑπάγειν σφαγαῖς, καὶ μαγειρεύειν, ἀναπιμπλαμένους φόνου, μὴ τροφῆς ἢ πληρώσεως χάριν, ἀλλ' ἡδονῆς καὶ λαιμαργίας ποιουμένους τέλος, ὑπερφυὲς ὡς ἄνομον καὶ δεινόν. ἀρκεῖ γὰρ, ὅτι μηδὲν πονεῖν δεομένοις χρώμεθα [15] προκάμνουσι.

καὶ

12. Ἄμικτος εἶναι δοκεῖ.] Elegans vox. ἄμικτοι, ἀνεπίμικτοι, ἀπρόσμικτοι, δυσεπίμικτοι, omnes illi, qui peregrinos iure commercii excludunt, eorumque conſociationem atque aditum recuſant, ut bene *Weſſeling:* ad *Herod: I,* 25. recte ergo iunguntur ἄμικτος, ἀκρατὴς καὶ πονηρὸς, ut apud *Lucian:* Ver. Hiſt. I, 35. χαλεποὶ, βαρεῖς, ἄμικτοι καὶ ἄγριοι. infra τὸ δυσεπίμικτον nobis occurret IV, 6.

13. Καὶ πυρὸς καὶ ναμάτων ἀναλ.] Forte καὶ διὰ πυρὸς καὶ ν. *& conſumtiones frugum factas adminiculo ignis & aquarum.* ſignificat earum coctiones. Reisk. Suſpicabar καὶ πυροῦ, ſive πυρῶν, quae voces ſaepe permiſcentur, ut oſtendit *Weſſeling:* ad *Diod: I,* 72. qua re enim frumenti hic mentionem omiſiſſet? ſed obſtant νάματα, quae etiamſi manus pruriant, tentare non audeo. Paullo ante *Meerm.* οὕτως τὰς.

14. Ζῶα ὑπάγειν.] *Fogeroll.* & *Valent.* correxerunt ζῶα δὲ ὑπάγειν, idque etiam iubet *Cod. Meerm.* Paullo poſt *Abreſchius* refingebat ὑπερφυῶς ὡς, ut ſaepe *Plato.*

15. Προκάμνουσι.] Subſtitui πρὸς καμάτους. pro ἀντίδουλα legebatur prius ἂν δοῦλα. Vid. *Plut.* de Sollert. Anim. Valent. Προκάμνουσι bene habet. προκάμνειν eſt loco alterius laborare, & praevia ſua opera ſuccedaneam alterius operam magna parte moleſtiae relevare. ſed deinde leg. eſt καὶ μοχθοῦσιν, ἵππων ὄνων τ' ὀχεῖα. nam verſus eſt ſenarius Aeſchyli, etiam a Plut. ſaepe recitatus. Reisk. Priores *edd.* poſt προκάμνουσι ſenſum claudunt, & μόχθους, qui Aeſchyli eſſe haud videntur, ſequentibus iungunt. Potuit tamen Noſter μόχθους ἵππων — dicere ἀντίδουλα κ. π. ἑ. ut eidem illi *Aeſchyl.* in Prom. Vinct. 463. dicuntur,

Θνητοῖς μεγίστων διάδοχοι μοχθημάτων.

quae ex *Eodem* ſequuntur, laudat *Plut.* T. II. p. 98. C. & p. 964. F. ſed diverſo modo. Priori loco:

Ἵππων ὄνων τε ὀχεῖα, καὶ ταύρων γονὰς
Δοὺς ἀντίδωρα καὶ πόνων ἐκδέκτορα.

In altero autem ὀχείαν, ἀντίδουλα & ἀνδέκτορα habet. Eſt ergo & ex illo & e Noſtro priori in loco ἀντίδουλα pro ἀντίδωρα apud *Plut.* legendum, quod in poſteriori ſine dubio contra *Xylandr. Pavius* ad *Aeſchyl.* Fragm. p. 1104. e *Porph.* adſeruiſſet, ſi Noſtri recorda-

καὶ μόχθους ἵππων, ὄνων τε ὀχείαν καὶ ταύρων γονὰς, ὥς Αἰσχύλος φησὶν, ἂν δοῦλα καὶ πόνων ἐκδέκτορα χειρωσάμενοι καὶ καταζεύξαντες.

§ 19. Ὁ δὲ ἀξιῶν ἡμᾶς ὄψῳ μὴ χρῆσθαι βοῒ, μηδὲ πνεῦμα καὶ ζωὴν διολλύντας καὶ διαφθείροντας, [1] ἡδύσματα πλησμονῆς, καὶ καλλωπίσματα προστίθεσθαι τραπέζης, τίνος ἀναγκαίου πρὸς σωτηρίαν, ἢ καλοῦ πρὸς ἀρετὴν, ἀφαιρεῖται τὸν βίον; οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῖς ζώοις τὰ φυτὰ παραβάλλειν, κομιδῆ βίαιον. τὰ μὲν γὰρ αἰσθάνεσθαι πέφυκε καὶ ἀλγεῖν, καὶ φοβεῖσθαι, καὶ βλάπτεσθαι· διὸ καὶ ἀδικεῖσθαι· τοῖς δὲ οὐθέν ἐςιν αἰσθητὸν, οὕτως δὲ οὐδὲ ἀλλότριον, οὐδὲ κακὸν, οὐδὲ βλάβη τις, οὐδὲ ἀδικία. καὶ γὰρ οἰκειώσεως πάσης καὶ ἀλλοτριώσεως ἀρχὴ τὸ αἰσθάνεσθαι. τὴν δὲ οἰκείωσιν ἀρχὴν τίθενται δικαιοσύνης οἱ ἀπὸ Ζήνωνος. πῶς δὲ οὐκ ἄλογον πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων ἐπ᾽ αἰσθήσει μόνον ζῶντας ὁρῶντας, νοῦν δὲ καὶ λόγον οὐκ ἔχοντας, πολλοὺς δὲ πά-

equis & afinis adgeftandum taurorumque fobolem, ut Aefchylus inquit,

In feruitutem adductam exceptricem
effici.
Noftri laboris, ut etiam fubeat iuga.

§ 19. Nam qui non uefci boue nos cenfet, neque ex ullo fpiritu aut uita corrupta menfarum condimenta conquirere, qua re uel neceffaria ad falutem, uel honefta ad uirtutem uitam hominum priuat. Plantas enim comparare animalibus uelle ualde abfurdum, ac uiolentum uidetur. quippe cum animalia fentiant, doleant, timeant, & offendantur, atque iccirco iniuria affici poffint: plantis nullus fenfus adfit, atque ideo neque alienum, neque malum, neque laefio aliqua aut iniuria accidat. Conciliationis enim omnis, & alienationis principium fenfus eft. Conciliationem uero principium iuftitiae Zeno ftatuit. At uero quo pacto abfurdum non eft, cum multos homines fenfu tantum uiuere, mentem autem & rationem nullam propemodum habere uideamus: multos item

datus effet. nam pro ἂν δοῦλα legendum effe ἀντίδουλα non dubitabis. ὀχείαν *vehiculum* Latinus & Gallicus interpres dedit. ὀχεία potius *coitus*, *foetus*. Legebant ὀχεῖα, & recte. ut priori in loco *Plut.* cui in altero fic etiam reftituit *Reisk.* Anim. ad *Plut.* p. 548. qui ὀχεῖα vehicularia inftrumenta effe docet, adeoque ὀχεῖα ὄνων funt ὄνοι ὀχοῦντες. fignificatio tamen *foetus* melius refpondet ταύρων γονῇ. *Cod. Lipf.* habebat ὡς καὶ Αἰσχύλος.

1. Ἡδύσματα πλησμονῆς.] Πλησμονὴν τῆς σαρκός dicit *S. Paull.* ad Coloff. II, 23. quocum hunc locum contendebat *Wetften:* huius modi ἡδυσμάτων catalogum habemus apud *Athen:* *IV*, 20 & 21. Mox pro προστίθεσθαι *Abrefch:* προτίθεσθαι.

item qui saeuitia, ira, & insolentia feras uel maxime horribiles superent, parricidas, nefarios, tyrannos: erga eos afferere nobis esse ius: erga bouem autem aratorem, & domesticum canem, & pecudes quae nos & lacte nutriunt, & tonsura uestiunt, nullum esse ius dicere?

§ 20. Sed illud scilicet Chrysippi uerisimile apud istos est: Nos nostri & deorum causa: animalia caetera nostri causa facta a diis fuisse: atque equos quidem simul nobiscum bellum gerere, canes simul uenari: pardos, ursos & leones uirilem exercitationem nobis exhibere: suem ue-

πάλιν ὠμότητι καὶ θυμῷ καὶ πλεονεξίᾳ τὰ φοβερώτατα τῶν θηρίων ὑπερβεβληκότας, παιδοφόνους καὶ πατροκτόνους, [2] τυράννους καὶ βασιλέων ὑπουργούς, πρὸς μὲν τούτους [3] οἴεσθαι εἶναι ἡμῖν· πρὸς δὲ τὸν ἀροτῆρα βοῦν, καὶ τὸν σύντροφον κύνα, καὶ τὰ γάλακτι μὲν τρέφοντα, [4] κουρᾷ δὲ κοσμοῦντα θρέμματα μηδὲν εἶναι, πῶς οὐ παραλογώτατόν ἐστιν;

§ 20. Ἀλλ' ἐκεῖνο νὴ Δία τοῦ Χρυσίππου πιθανὸν ἦ, ὡς ἡμᾶς αὐτῶν καὶ ἀλλήλων οἱ θεοὶ χάριν ἐποιήσαντο, ἡμῶν δὲ τὰ ζῶα, συμπολεμεῖν μὲν ἵππους, καὶ συνθηρεύειν κύνας, ἀνδρείας δὲ γυμνάσια παρδάλεις [1] καὶ ἄρκτους καὶ λέοντας. ἡ δὲ [2] ὗς,

2. Τυράννους καὶ βασιλέων ὑπουργ.] Haec explicari debent e more illorum, qui in libertate viventes regium nomen in odium vocarunt. cum enim libera regna facilius in tyrannidem abirent, istud vitium quasi regno insitum exagitabant. Hinc *regie vivere*, *regie & crudeliter facere* ac similia Latinis, & *regum* vocabulo animi inpotentia atque ipsa tyrannis exprimitur, ut ostendit *Schulting.* ad *Senec. II.* Controv. 15. βασιλεὺς καὶ τύραννος eamdem ob caussam *Demostheni* atque aliis iungi solent.

3. Οἴεσθαι εἶναι ἡμῖν.] Supplevi τὸ δίκαιον. sensus enim verborum id flagitavit. VALENT. Forte οἴεσθαι οἰκεῖόν τι (vel δίκαιον) εἶναι ἡμῖν. REISK. Τὸ δίκαιον in margine iam notarat *Edit. Lugdun.* eoque modo sensum esse supplendum res ipsa loquitur.

4. Κουρᾷ δὲ κοσμ. θρέμματα.] Θρέμματα *pecudem* h. l. notant, quo ideoque utuntur, qui eamdem notionem Euang. *Ioann. IV*, 12. adserere student. Conf. *Wetsten:* ego illis accedo, qui *domesticos* ibi intelligunt.

1. Καὶ ἄρκτους.] In *Cod. Lips.* ἄρκους a prima manu, quod recentior correxit ἄρκτους. poterat ea opera supersedere, nam ἄρκος non minus quam ἄρκτος usurpabatur. REISK. Ἄρκους etiam dat *Meerm.*

2. Ὗς — οὐ δι' ἄλλό τι πλὴν θύεσθαι ἐγεγ.] Paullo aliter infra ὗς φύσει γέγονε πρὸς τὸ σφαγῆναι καὶ καταβρωθῆναι. Supra autem I, 14. οὐδὲ πρὸς ἄλλό τι χρήσιμον ἢ πρὸς βρῶσιν. hic propter sacrificia natum dicitur animal. *Ovid.* XV. Metam. 111.

- - - - & prima putatur
Hostia sus meruisse mori.

Eleganter *Clem. Alex.* Strom. II. p. 405. D. λέγεταί γ' οὖν τινὰ τῶν φιλοσοφούντων ἐτυμολογοῦντα τὴν ὗν εἶναι φάναι ὡς εἰς θύσιν καὶ σφαγὴν μόνον ἐπιτήδειον. *Varro* de R. R. II, 4. *Sus Graece dicitur* ὗς, *olim thysus dictus* --- *ab suillo enim genere pecoris inmolandi initium primum sumtum videtur.* ubi pro *thysus* e *Clemente* rescribo *thys.* nec dubito, quin Philosophus ille, cuius *Clem.* meminit, quemque se nescire ad *Varron.* dicit *Scal.* sit Cleanthes, cuius testimonium statim producetur. De suibus venuste Aesopus, κε-

[3] ἐνταῦθα γάρ ἐςι τῶν χαρίτων τὸ ἥδιςον, οὐ δι' ἄλλό τι πλὴν θύεσθαι ἐγεγόνει, καὶ τῇ σαρκὶ τὴν [4] ψυχὴν ὁ θεὸς οἷον ἅλας ἐνέμιξεν, εὐοψίαν ἡμῖν μηχανώμενος. ὅπως δὲ ζωμοῦ καὶ παραδειπνίων ἀφθονίαν ἔχωμεν, ὄςρεά τε παντοδαπά, καὶ πορφύρας, [5] καὶ ἀκαλήφας, καὶ γένη πτηνῶν ποικίλα παρεσκεύασεν, [6] οὐκ ἀλλαχόθεν, ἀλλ' ὡς αὐτοῦ μέγα μέρος ἐνταῦθα [7] τρέψας εἰς γλυκυθυμίας, τὰς τιτθὰς ὑπερβαλλόμενος καὶ καταπυκνώσας ταῖς ἡδοναῖς καὶ ἀπολαύσεσι τὸν περίγειον τόπον. ὅτῳ δὴ ταῦτα δοκεῖ τι τοῦ πιθανοῦ καὶ θεῷ πρέποντος μετέχειν, σκοπείτω τι [8] πρὸς ἐκεῖνον ἐρεῖ τὸν λό-

uero, hic enim fcilicet gratia iucundiffima confiftit, non ob aliud quicpiam factum fuiffe, fed carni eius, ut nobis opfonium procuraret, deum animam loco falis mifcuiffe. qui quidem etiam ut iufculi, & cupediarum copiam haberemus, uaria oftrearum genera, & purpuras, & urticas, & diuerfas uolucrum fpecies produxit, neque aliunde nobis praeparauit, fed tanquam magnam fui partem hic nos ad fuauitates conuertit, condimentorumque illecebris nutrices exuperans, totum circum terram locum uoluptatibus, & iucunditatibus repleuit. Itane haec habere in fe probabilitatis quicpiam, deoque conuenire ullo modo uidentur? Sed uiderit quiuis, quid ad il-

κεκραγέναι μέγιςον dicebat, συνειδέναι γὰρ αὐτοῖς οὐδὲν ἄλλο χρησίμοις ὅθ' ἕλκωνται, πλὴν εἰς τὴν θυσίαν, apud *Clem. Alex.* Strom. VII. p. 718. B.

3. Ἐνταῦθα γὰρ τῶν χαρίτων τ. ἡδ.] Nempe τὴν ὗν κρέας ἔχειν τῶν ἄλλων κρεῶν ἥδιον ἐκ πολλοῦ πεπίςευται, ut dicit *Aelian:* H. A. IX, 28. Notum quam proterve ideo Iudaei olim habiti, cum carne fuilla abftinerent. Adfcribam modo dictum Antiochi Eleazaro: διὰ τί γὰρ τῆς φύσεως κεχαρισμένης καλλίςην τὴν τοῦδε τοῦ ζώου σαρκοφαγίαν βδελύττῃ; καὶ γὰρ ἀνόητον τοῦτο δοκεῖ τὸ μὴ ἀπολαύειν τῶν χωρὶς ὀνείδους ἡδέων, καὶ ἄδικον ἀποςρέφεσθαι τὰς τῆς φύσεως χάριτας. Apud *Iofeph.* de Maccab. 5.

4. Ψυχὴν οἷον ἅλας ἐνέμιξεν.] Cleanthis dictum, ἀνθ' ἁλῶν αὐτοὺς ἔχειν τὴν ψυχὴν, ἵνα μὴ σαπῇ τὰ κρέα, apud *Clem. Alex.* Strom. VII. p. 718. B. *animam illi pecudi datam pro fale, ne putrefceret*, id dicit *Cicer:* in loco a *Sylburg:* ibi excitato, & *Rittersh:* ad *Porph.* Vit. Pyth. 1.

5. Καὶ ἀκαλήφας.] Ita melius, quam, quo nomine aliis etiam fcribitur, ἀκαλύφη. qua de re *Io. Alb:* ad *Hefych:* in V.

6. Οὐκ ἀλλαχόθεν.] Bene habet hic locus, quamquam eft paullo obfcurior. οὐκ ἀλλαχόθεν idem eft atque οὐκ ἀπ' ἄλλης τινὸς αἰτίας. *non alia quapiam de cauffa, fed quafi ipfe fui magnam partem huc contuliffet.* hoc eft, fed tanquam fi ultro deus curarum fuarum magnam partem huc contuliffet, & in formando hoc rerum univerfo hoc inprimis fpectaffet, ut homini voluptatum copias quam maximas fuppeditaret. Reisk.

7. Τρέψας εἰς γλυκυθυμίας.] Sic diftinguo τρέψας, εἰς γλυκυθυμίας τὰς τιτθὰς *ipfas nutrices* vincens ftudio noftro animo rerum fuavitatibus ingerendis gratificari. Mox ὑπερβαλλόμενος. in aorifto. Reisk. Immo vero θρέψας malim, quod Clar. *Abrefchio* etiam placebat. Saepe ob literarum adfinitatem confunduntur illa vocabula.

8. Πρὸς ἐκεῖνον ἐρεῖ τὸν λόγον.] *Plato* in *Soph.* p. 168. σκοπεῖν χρὴ τί πρὸς τὸ ἐρωτώμενον ἀποκρινεῖται. Locutio e iure petita videtur,

illam Carneadis rationem respondeat. unumquodque inquit, quod natura effectum est, quando finem illud consequitur, ad quem natura est factum, utilitatem consequitur. utilitas autem communiori significato pro bono usu quem isti appellant, accipienda est. sus autem ad id factum est, ut iuguletur, ac comedatur. sus igitur cum editur, finem consequitur suum, & utilitate afficitur. At si ad hominum usum animalia deus produxit: cui usui nobis futurae sunt muscae, culices, uespertiliones, scarabei, scorpii, uiperae? quorum alia & uisu turpia, & tactu immunda, & odore intolerabilia & uoce iniucunda & horrenda: alia perniciosa omni-

λόγον ὃν Καρνεάδης ἔλεγεν. ἕκαςον τῶν φύσει γεγονότων, ὅταν τοῦ πρὸς ὃ πέφυκε καὶ γέγονε τυγχάνῃ τέλους, ὠφελεῖται. κοινότερον δὲ [9] τῆς ὠφελείας, ἣν εὐχρηςίαν οὗτοι λέγουσιν, ἀκουςέον. [10] ἡ δὲ ὗς φύσει γέγονε πρὸς τὸ σφαγῆναι καὶ καταβρωθῆναι· καὶ τοῦτο πάσχουσα, τυγχάνει τοῦ πρὸς ὃ πέφυκε καὶ ὠφελεῖται. καὶ μὴν εἰ πρὸς ἀνθρώπων χρῆσιν ὁ θεὸς μεμηχάνηται τὰ ζῶα, [11] τί χρησόμεθα μυίαις, ἐμπίσι, νυκτερίσι, κανθάροις, σκορπίοις, ἐχίδναις; ὧν τὰ μὲν ὁρᾶν εἰδεχθῆ, καὶ θιγγάνειν μιαρὰ, καὶ κατ' ὀδμὰς δυσανάσχετα, καὶ φθέγγεται δεινὸν καὶ ἀτερπές. τὰ δ' ἄντικρυς [12] ὀλέθρια

tur, de illis qui ad adversarii argumenta respondent, vel nihil habent quod opponere queant. *Lucian:* in Iove Tragoed: τί οὖν πρὸς ταῦτα ἐρεῖς. eadem prorsus formula, (opportune locum illum contendebat Doct: *Marleus*) qua *S. Paull.* ad Rom. VIII, 31. τί οὖν ἐροῦμεν πρὸς ταῦτα. ubi perperam, ut videtur, Vir Clar. πρὸς per *de* verti volebat, quod hic non magis notat quam in loco, quem adducit ex *Epist.* ad Hebr. IV, 3. ubi intelligo de illis, qui coram iudice rem agunt, ut apud *Dion. Hal. VI.* p. 374. πρὸς τὸν δῆμον ὁ λόγος ἀναγκαῖος γίγνεταί μοι. Nostrae huic locutioni similis etiam illa *Iulian:* ad *Themist:* p. 256. B. πρὸς ἣν ῥητέον. Paullo ante pro ὅτῳ *Cod. Lips.* ὅπως. & post δοκεῖ omittit τι. utrumque male.

9. Τῆς ὠφελείας ἣν εὐχρηςίαν λ.] Melius Cel. *Abresch:* τὸ τῆς ὠφελ. Res medias χρήσιμα ἢ εὔχρηςα dicebant Stoici, ἀλλ' οὐκ ὠφέλιμα. *utilia*, non *conducibilia*. Vide *Gatak:* ad *Anton: VI*, 45.

10. Ἡ δὲ ὗς.] Forte ἡ δή. *quod si ergo porcus.* est initium refutationis ab absurdo ductae. concludit sic. si verum est id quod Carneades dixit, & verum porro si est, quod vos affirmatis, animantia vestra gratia esse creata, consequetur, expedire sui ut mactetur, sed absurdum hoc est, falsum ergo vestrum est scitum. Reisk.

11. Τί χρησόμεθα μ. &c.] *Hieron:* Adv: Iovin: II, 6. *Si enim omne quod movetur & vivit ad vescendum factum est, respondeant mihi cur elephanti, cur leones, ursi, leopardi, lupi: cur viperae, scorpii, cimices, culices pulicesque: cur vultur, aquila — quis nostrum leonem, quis viperam, quis vulturem, quis ciconiam, quis milvum, quis reptantes in litoribus vermiculos unquam comedit?*

12. Ὀλέθρια τοῖς τυγχάνουσιν.] Τοῖς ἐντυγχάνουσι. φάλαιναί τε in nomin: propter sequens χέ-

τοῖς τυγχάνουσιν. Φαλαίνας τε [13] καὶ πρίστεις καὶ τὰ ἄλλα κήτη, [14] ἃ μυρία βόσκειν Ὅμηρός φησιν ἀγάστονον Ἀμφιτρίτην, τί οὐκ ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὁ [15] δημιουργὸς, ὅπῃ χρήσιμα τῇ φύσει γέγονε; εἰ δὲ οὐ πάντα φασὶν ἡμῖν καὶ πρὸς ἡμᾶς γεγονέναι, πρὸς τῷ σύγχυσιν ἔχειν πολλὴν καὶ ἀσάφειαν τὸν διορισμὸν, οὐδὲ ἐκφεύγομεν τὸ ἀδικεῖν, ἐπιτιθέμενοι καὶ χρώμενοι βλαβερῶς τοῖς οὐ δι' ἡμᾶς, ἀλλ' ὥσπερ ἡμεῖς κατὰ φύσιν γεγενημένοις. ἐῶ λέγειν ὅτι χρείᾳ τὸ πρὸς ἡμᾶς ὁρίζοντες, οὐκ ἂν φθάνοιμεν ἑαυτοὺς ἕνεκα τῶν ὀλεθριοτάτων ζώων, οἷα κροκόδειλοι, καὶ φάλαιναι, καὶ δράκοντες γεγονέναι συγχωροῦντες. ἡμῖν μὲν γὰρ οὐδὲν ἀπ' ἐκείνων ὑπάρχει τὸ παράπαν ὠφελεῖσθαι· τὰ δὲ ἁρπάζοντα καὶ διαφθείροντα τοὺς παραπίπτοντας ἀνθρώπους, βορᾷ χρῆται, μηδὲν ἡμῶν κατὰ τοῦτο δρῶντα χαλεπώτε-

nino occurrentibus ſunt. quid? nonne in balaenis, & piſtricibus & immanibus cetis, quae innumera, ut inquit Homerus, enutrit perflabilis Amphitrite, edocuit nos ſummus opifex, quo pacto utilia naturae eſſent? At ſi non omnia nobis, ad uſumque noſtrum procreata eſſe dixerint, praeterquam quod confuſa admodum, atque obſcura diſtinctio eſt, ne euitare quidem poterimus, quo minus iniuſte nos geramus, ſi illis uim inferamus, noxieque utamur, quae non propter nos, ſed ſicut nos ſecundum naturam fuerunt procreata. Omitto praeterea quod ſi uſu ea quae ad nos ſpectent, noſtrique cauſa extiterint, metiri uoluerimus, nihil erit cur nos quoque pernicioſiſſimorum animalium cauſa, cuiusmodi ſunt crocodili, balaenae, & dracones, factos fuiſſe concedere non debeamus. nulla enim ab illis prorſus utilitas nobis euenit. ipſa uero homines qui forte occurrerint, rapiunt, ac lacerant, eisque in cibum uti conſueuerunt. Nihilque in eo ſaeuius quam

γέγονε. REISK. Bene ἐντυγχάνουσι. Accuſativus Φαλαίνας forte poſitus extra conſtructionis rationem, ut ſolet utroque in ſermone, cum exponi poteſt per ellipſin τοῦ *quod ad*, qua de *Periz:* ad *Aelian: V. H. VI*, 1.

13. Καὶ πρίστεις.] Φάλαιναι & πρίστεις iunguntur etiam *Athen: L. VIII.* p. 333. F. *Ariſtot: H. A. VI*, 12. *Suidae* & aliis per η ſcribitur, ſed ut Noſter plures. Vide *Rittersh:* ad *Oppian: I*, 370.

14. Ἃ μυρία βόσκειν Ὅμ. φ.] Odyſſ. M. 96.

Δελφῖνάς τε κύνας τε, καὶ εἴποθι μεῖζον ἕλῃσι
Κῆτος, ἃ μυρία βόσκει ἀγάστονος Ἀμφιτρίτη.

Auctoris non recordabatur *Wolſius*, cum illa *Liban:* Epiſt. 623. θαλάττης πολλὰ βοσκούσης, e veteri quodam poëta petita viderentur.

15. Δημιουργὸς.] Sollemnis Dei titulus, quo *Hierocl:* & alii ſaepe utuntur, nihil addo diligentiae V. D. ad *Virum S.* in Epiſt. ad Hebr. XI, 10. Paullo poſt *Lipſ.* articulum addit, ὅτι τῇ χρείᾳ. & ſic etiam *Meerm.*

16.

quam nos se gerunt, nisi quod ipsa inopia & fames ad iniustitiam hanc inducit. nos contumelia & luxu per lusum saepe in theatris, & uenationibus pleraque animalia interficimus. Ex qua quidem consuetudine qui primum id ausi sunt, sicut promptitudinem ad caedem, & feritatem, & inclementiam in nobis corroborarunt: ita mansuetudinis plurimum abstulerunt. Pythagorei autem mansuetudinem erga bestias humanitatis, & misericordiae exercitationem nobis futuram esse existimarunt. Quare quo pacto hi ad iustitiam non magis incitant, quam qui ex his consuetam iustitiam corrumpi asserunt? consuetudo enim ad hominem in affectibus qui paulatim inolescunt, ulterius prouehendum mirabilem uim habet.

§ 21. Sane inquiunt, sed sicut mortali immortale, & corruptibili incorruptibile, & corporeo incorporeum oppositum est: ita rationali quod in rerum natura existere conspicitur, ir-

τερον, πλὴν ὅτι τὰ μὲν ἔνδεια καὶ λιμὸς ἐπὶ ταύτην ἄγει τὴν ἀδικίαν, ἡμεῖς δὲ ὕβρει καὶ τρυφῆς ἕνεκα, παίζοντες πολλάκις ἐν θεάτροις, καὶ κυνηγεσίοις, τὰ πλεῖστα τῶν ζώων φονεύομεν· [16] ἐξ ὧν δὴ καὶ τὸ μὲν φονικὸν, καὶ θηριῶδες ἡμῶν ἐπεῤῥώσθη, καὶ τὸ πρὸς οἶκτον ἀπαθὲς, τοῦ δ' ἡμέρου τὸ πλεῖστον [17] ἀπήμβλυναν οἱ πρῶτοι τοῦτο τολμήσαντες. οἱ δὲ Πυθαγόρειοι τὴν πρὸς τὰ θηρία πρᾳότητα μελέτην ἐποιήσαντο τοῦ φιλανθρώπου καὶ φιλοικτίρμονος. ὥστε πῶς οὐχ οὗτοι πρὸς δικαιοσύνην μᾶλλον ἤγειραν, ἢ οἱ φθείρεσθαι λέγοντες ἐκ τούτων τὴν συνήθη δικαιοσύνην; ἡ γὰρ συνήθεια δεινὴ τοῖς κατὰ μικρὸν ἐνοικειουμένοις πάθεσι πόῤῥω προσαγαγεῖν τὸν ἄνθρωπον.

§ 21. [1] Ναί, φασιν, ἀλλ' ὡς τῷ θνητῷ τὸ ἀθάνατον ἀντίκειται καὶ τῷ φθαρτῷ τὸ ἄφθαρτον, καὶ σώματί γε τὸ ἀσώματον, οὕτως ὑπάρχοντί γε τῷ λογικῷ χρῆναι τὸ ἀ-

16. Ἐξ ὧν δὴ καὶ τὸ μὲν φονικὸν &c.] Haec & quae sequuntur, sed subinde paullulum inmutata, usque sub finem § 24. sumsit e *Plutarcho* T. II. p. 959. E. nobis ergo in his breuioribus esse licebit, quia Porphyrii proprie non sunt. Ex illo aliquando *Plut.* & uicissim e *Plut. Porph.* auxilium exspectat.

17. Ἀπήμβλυναν.] Ita lege. Vetustissima non tantum editio sic habet, quod nescio cur *Lugdun.* quem secutus fuit *Editor Cantabr.*, mutarint in ἀπήμβλυνον. nostrum quoque est in *Cod. Lips.* ac *Meerm.* & apud *Plutarchum*, qui in fine §. προαγαγεῖν habet.

1. Ναί φασιν &c.] A sectione 21 ad § 25. desumuntur verba ex Plut: usus sum Xyl: uersione, aliquibus hic illic immutatis. Emendationes igitur quae in isto interuallo occurrunt, Plut: auctoritate fulciuntur. Nec iccirco hic memorabo, sed eas solum quae mea solius coniectura nituntur, igitur lin. 39. in-

ἄλογον ἀντικεῖσθαι καὶ ἀνθυπάρχειν. καὶ μὴ μόνην ἐν τοσαῖς δὲ συζυγίαις ἀτελῆ τήνδε λείπεσθαι [2] καὶ πεπηρωμένην. ὥσπερ ἡμῶν μὴ τοῦτο συγχωρούντων [3] ἢ πολὺ τὸ ἄλογον ἐπιδεικνύντων ἐν τοῖς οὖσιν· πολὺ γὰρ δήπου καὶ ἄφθονον ἐν πᾶσι τῆς ψυχῆς ἀμοιροῦσι, καὶ οὐδὲν ἑτέρας δεόμεθα πρὸς τὸ λογικὸν ἀντιθέσεως· ἀλλὰ πᾶν εὐθὺς τὸ ἄψυχον, ἄλογον ὂν καὶ ἀνόητον, ἀντίκειται τῷ μετὰ ψυχῆς λόγον ἔχοντι καὶ διάνοιαν. εἰ καί τις ἀξιοῖ μὴ κοινῶς τὴν φύσιν, [4] ἀλλὰ τὴν ἔμψυχον φύσιν ἔχειν, τὸ μὲν φανταςικὸν, τὸ δὲ ἀφαντασίωτον, καὶ τὸ μὲν αἰσθητικὸν, τὸ δὲ ἀναίσθητον, ἵνα δὴ τὰς ἀντιζύγους [5] ταύτας καὶ ἀντιθέτους ἕξεις καὶ ποιήσεις περὶ ταυτὸν ἡ φύσις ἔχῃ γένος, οἷον ἰσοῤῥόπους, ἀλλ' ἄτοπον τοῦτογε. εἰ δὲ ἄτοπος ὁ ζητῶν τοῦ ἐμψύχου τὸ μὲν αἰσθανόμενον, τὸ δὲ ἀναίσθητον εἶναι,

καὶ

irrationale esse, quod opponatur, neque solum hanc oppositorum iugationem relinqui mancam debere affirmant. Quasi id nos negemus, aut multa irrationalia in rebus inueniri non ostendamus. Multa enim & copiosa irrationalis uis quaedam in omnibus sese offert, quae anima carent: ut nihil aliud aliunde requirendum sit, quod rationali opponatur. Quippe cum omne inanimatum cum rationis & mentis expers continuo sit, ei opponatur, quod ratione & mente praeditum est. Etiam si quispiam sit, qui non communiter naturam, sed animatam naturam esse censeat, quam aliud quod imaginatione praeditum sit, habeat aliud quod ea careat, & aliud sensibile, aliud insensibile: ut habituum horum & priuationum oppositiones circa idem genus quasi aequilibres natura obtineat: id quod profecto absurdum est. Absurdus siquidem esset, si quis ex animatis aliud uellet esse sensibile, aliud insensibi-

le

interpono μὴ ex coniectura. VALENT. Immo vero superiora iam quaedam *Plutarchi* sunt. dixi statim.

2. Καὶ πεπηρωμένην.] Ita recte. & sic est apud *Plutarch:* male antea legebatur πεπληρωμένην. Bene ergo Nostro id etiam restituebat *D'Orvill:* ad *Charit: II*, 9. ubi de voce ista plura.

3. Ἢ πολὺ τὸ ἄλ.] *Valent.* interponebat μὴ, & ante illum *Fogeroll:* suadet id quoque *Plut.* Eiusdem literae repetitio fraudi fuit librario, nisi pro ἢ fuisse μὴ putemus.

4. Ἀλλὰ τὴν ἔμψυχον φ. ἔ.] Antea legebatur ἔμφυτον, sed quod correctum iam fuit. *Plut.* paullum diverso modo. εἰ δέ τις ἀξιοῖ μὴ κολοβὸν εἶναι τὴν φύσιν, ἀλλὰ τὴν ἔμψυχον φ. ε.

5. Ταύτας καὶ ἀντιθέτους —] Ταύταις *Flor. Edit.* & *Lips.* ac *Meerm. Cod.* Recte *Valent.* e *Plut.* revocavit ταύτας. Pro ποιήσεις idem ςερήσεις, quod praeferebat *Reiskius*, *qualificationes* vulgo barbare adpellant. Paullo post εἴγε ἄτοπος *Flor.* & *Lipsiensis.*

6.

le, aliud quod imaginatione utatur, aliud quod non utatur. Omne enim animatum ſenſiuum continuo, & imaginatiuum natura eſt. Sic igitur neque quicpiam iure id requiret, ut ex animatis aliud rationale, aut irrationale eſſe detur, praeſertim cum aduerſus homines eos diſputet, qui nihil ſenſus eſſe particeps opinantur, quod non etiam intelligentiae ſit. neque eſſe animal quicpiam, cui non opinio etiam quaedam, & ratiocinatio adſit. eo quod omnis ſenſus, omniſque incitatio ſecundum naturam exiſtat. Natura ſiquidem, quam alicuius cauſa, & ad aliquid omnia facere recte aiunt, non ut ſimplici tantum modo pateretur, ac ſentiret, ſenſu praeditum animal fecit:, ſed cum multa conuenientia ipſi & commoda ſint, multa aliena, ut ne breui quidem tempore eſſe poſſet, niſi haec cauere, illa ſibi conciliare didiciſſet, utrorumque cognitionem ſimili modo ſenſu exhibito ſingulis indidit. Quae uero ex ſenſu conſequuntur, utilium ſectationes & apprehenſiones, nec non pernicioſorum & moleſtorum repulſiones

καὶ τὸ μὲν Φαντασιούμενον, τὸ δὲ ἀφαντασίωτον, ὅτι πᾶν ἔμψυχον αἰσθητικὸν, εὐθὺς εἶναι καὶ Φανταςικὸν πέφυκεν, οὐδὲ [6] *οὕτως ἐπιεικῶς ἀπαιτήσει τὸ μὲν λογικὸν εἶναι, τοῦ ἐμψύχου, τὸ δὲ ἄλογον, πρὸς ἀνθρώπους διαλεγόμενος, μηθὲν οἰομένους αἰσθήσεως μετέχειν, ὃ μὴ καὶ συνέσεως, μὴ δ' εἶναι ζῶον, ᾧ μὴ δόξα τις καὶ λογισμὸς,* [7] *ὡς πᾶσα αἴσθησις καὶ ὁρμὴ, κατὰ Φύσιν πάρεςιν. ἡ γὰρ Φύσις, ἥν ἕνεκά του καὶ πρός τι πάντα ποιεῖν ὀρθῶς λέγουσιν, οὐκ ἐπὶ ψιλῷ τῷ* [8] *πάσχειν καὶ αἰσθάνεσθαι, τὸ ζῶον αἰσθητικὸν ἐποίησεν, ἀλλὰ ὄντων μὲν οἰκείων πρὸς αὐτὰ πολλῶν, ὄντων δὲ ἀλλοτρίων, οὐδὲ* [9] *ἀκαρὲς ἦν εἶναι, μὴ μαθόντα τὰ μὲν Φυλάττεσθαι, τοῖς δὲ συμΦέρεσθαι· τὴν μὲν οὖν γνῶσιν ἀμΦοῖν ὁμοίως αἴσθησις ἑκάςῳ παρεῖχεν, τὰς δὲ ἑπομένας αἰσθήσει, τῶν μὲν ὠΦελίμων λήψεις, καὶ διώξεις, διακρούσεις δὲ καὶ Φυγὰς τῶν ὀλεθρίων καὶ λυπηρῶν,*

6. *Οὕτως γὰρ οὐδὲν οὕτως ἐπιεικ.*] Ita prius legebatur in *Florent.* & *Lugdun.* id quod nunc vides *Plutarchi* eſt, cui tamen *οὗτος* reſtituit. *Reisk.* in Animadv. p. 547. *Cod. Lipſ.* & *Meerm.* *οὕτως γὰρ οὐδὲ οὗτος ἐπιεικῶς.*

7. *Ὡς πᾶσα αἴσθησις.*] Forte ſic diſtinguendum & legendum *λογισμὸς. ὡς* (nam, quippe, quia, quoniam) *πάσαις αἰσθήσεσι καὶ ὁρμὴ κατὰ Φύσιν πάρεςι.* REISK. Pro *ὡς πᾶσα* *Plut.* *ὥσπερ.* & paullo ante *μηδὲ ἓν οἰομένους* —— *ὃ μηδὲ καὶ.*

8. *Πάσχειν καὶ.*] *Plutarch:* *πάσχοντι.* ſed ibi *πάσχον τι* reſtituit *Reisk.* Animadv. p. 547. *τὸ πάσχειν* eſt in *Meerm.*

9. *Ἀκαρὲς ἦν εἶναι μὴ μαθ.*] Plut. *ἦν περιεῖναι μὴ μαθόντι.* & melius mox *ἡ αἴσθησις παρέχει.* —— *τῇ αἰσθήσει.*

ρῶν, οὐδεμία [10] μηχανὴ παρεῖναι τοῖς μὴ λογίζεσθαί τι καὶ κρίνειν καὶ προσέχειν πεφυκόσιν. ὧν γὰρ ἂν ἀφέλῃς παντάπασιν προσδοκίαν, μνήμην, [11] πρόθεσιν, παρασκευὴν, τὸ ἐλπίζειν, τὸ δεδοικέναι, τὸ ἐπιθυμεῖν, τὸ ἀσχάλλειν, οὔτε ὀμμάτων ὄφελος παρόντων, οὔτε ὤτων, αἰσθήσεώς τε πάσης καὶ φανθασίας, τὸ χρώμενον οὐκ ἐχούσης, ἀπηλλάχθαι βέλτιον, ἢ πονεῖν καὶ λυπεῖσθαι καὶ ἀλγεῖν [12] καὶ διακρούεσθαι ταῦτα μὴ παρόντος. καίτοι Στράτωνός γε τοῦ φυσικοῦ λόγος ἐστὶν ἀποδεικνύων, ὡς οὐδὲ αἰσθάνεσθαι τὸ παράπαν ἄνευ τοῦ νοεῖν ὑπάρχει. καὶ γράμματα πολλάκις [13] ἐπιπορευομένους τῇ ὄψει, καὶ λόγοι προσπίπτοντες τῇ ἀκοῇ διαλανθάνουσιν ἡμᾶς καὶ διαφεύγουσι, πρὸς ἑτέροις τὸν νοῦν ἔχοντας. εἶτ' αὖθις ἐπανῆλθεν

nes fugae adesse nullo modo possunt, nisi iis quae ita natura constituta sunt, ut ratiocinari, iudicare, meminisse atque aduertere animum queant. Quibus enim expectationem, memoriam, attentionem, praeparationem, spem, metum, cupiditatem, indignationem omnino eripueris, iis neque oculorum, neque aurium, neque aliorum sensum qui adsunt, ullum usum reliqueris. Quippe sensu omni & imaginatione, si nihil habeant, quod ipsis utatur, carere melius erat, quam laborare, & dolere nullamque molestias has depellendi facultatem habere. Quin Stratonis physici ratio est, qua neque sentire prorsus quempiam sine intelligentia posse demonstrat. Nam & literae oculis occursantes, & auribus incidentes orationes saepe numero latere nos, & fugere consueuerunt, cum alio animum intentum habemus. de-

10. Μηχανὴ παρεῖναι.] Παρεῖναι non habet *Plut.* sed e Nostro illi reddi debet. Paullo post ille ἀλλὰ ἐὰν ἀφέλῃς.

11. Πρόθεσιν.] Antiquae *edd.* quibuscum faciunt *codd. Lips.* & *Meerm.* πρόσθεσιν, quas voces, quia iisdem literis, sed diverso modo positis, pingebantur, passim confudit librariorum natio. V. *D'Orvill:* ad *Char: I*, 14. qui hic optat πρόθεσιν *propositum.* & sic bis *Plut.* & hoc in loco & p. 699. B. nisi in utroque πρόσθεσιν sit rescribendum, quod hic legit quoque *Felic.* Etiam infra apud Nostrum IV, 20. τούτου προσθέσει pro προθέσει legendum videtur.

12. Καὶ διακρούεσθαι.] Aut simpliciter loco secundi καὶ legendum est τοῦ, aut eo servato sic leg. καὶ ἀλγεῖν τοῦ εἰδότος φυλάττεσθαι καὶ διακρούεσθαι μὴ παρόντος. REISK. *Plut.* ῷ διακρούσεται, quod adoptarat *Valent.* καὶ videtur occupasse locum τοῦ, ut *Fogeroll:* quoque visum fuit.

13. Ἐπιπορευομένους.]. Apud Plut. est ὑόμενα. sed, ut mihi quidem videtur, non recte. potius igitur ista verba ita verterem, (non ut Xyl.) *Nam saepe numero dum scriptionem aliquam oculis percurrimus, verba ad aures nostras accidentia latent nos & effugiunt.* VALENT. Non crediderim. Utrumque quod dicit verum esse constat. nec tamen ἐπιπορευομένους demutandum. Dicit, literas, quas oculis percurrimus, saepe nos effugere, & verba etiam, quae ad aures accidunt, si mentem ad alia conversam habe-

deinde rursus ubi rediit, & recurrit, unumquodque ex ante dictis recolendo persequitur. Vnde etiam dictum est, mens uidet, mens audit, caetera surda & caeca sunt: eo quod affectio quae circa oculos, & aures existit, nisi adsit quod intelligat, sensum non efficiat. Hinc etiam fertur Cleomenes rex, cum approbaretur in conuiuio cantor, interrogatus nunquid ipsi quoque is placeret, iussisse alios id iudicare, se in Peloponeso mentem habere. Omnis igitur quibus est sensus, intelligentia quoque adsit, necesse est.

§ 22. Sed esto demus, sensum ad opus proprium mente non indigere: quando tamen is circa com-

θεν καὶ μεταθεῖ καὶ διώκει τῶν προειρημένων ἕκαςον ἀναλεγόμενος. [14] ᾗ καὶ λέλεκται, Νοῦς ὁρᾷ καὶ νοῦς ἀκούει, τὰ δ' ἄλλα κωφὰ καὶ τυφλὰ, ὡς τοῦ περὶ τὰ ὄμματα καὶ τὰ ὦτα πάθους, ἂν μὴ παρῇ τὸ φρονοῦν, αἴσθησιν οὐ ποιοῦντος. διὸ καὶ Κλεομένης ὁ βασιλεὺς παρὰ πότον [15] εὐδοκιμοῦντος ἀκροάματος, ἐρωτηθεὶς εἰ μὴ φαίνεται σπουδαῖον, ἐκέλευεν ἐκείνους σκοπεῖν· [16] αὐτὸς γὰρ ἐν Πελοποννήσῳ τὸν νοῦν ἔχειν. ὅθεν ἀνάγκη πᾶσιν, οἷς τὸ αἰσθάνεσθαι, [17] καὶ τὸ νοεῖν ὑπάρχειν.

§. 22 Ἀλλ' ἔςω μὴ δεῖσθαι τοῦ νοῦ τὴν αἴσθησιν πρὸς τὸ αὐτῆς ἔργον, ἀλλ' ὅταν γε πρὸς τὸ οἰκεῖ-

beamus. Mox μετὰ διώκει τῶν προϊειμένων est in *Plut.*

14. Ἡι καὶ λέλεκται. Νοῦς —] Pessime *Lips.* e correctione, νοῦς οὐρανοῦς ἀκούει. In margine adscriptum erat, οἶμαι ἡράκλειτον τοῦτο λέγειν. quod falsum quoque. Epicharmi est. Vide supra I, 41. Eum itaque intelligit *Max. Tyr.* Diss. XVII, 10. qui Syracusio poëtae (is enim erat Epicharmus) contribuit. Multos qui versum laudant (nisi quod pro κωφὰ aliqui perperam dent κοῦφα)

Νοῦς ὁρῇ, καὶ νοῦς ἀκούει· τ'ἄλλα κωφὰ
καὶ τυφλά

ibi recenset *Davis:* quibus adde *Iulian:* Orat. VIII. p. 247. & quos citat *Heins:* ad *Clem: Alex:* Strom. II. p. 369. & *Hemsterh:* ad *Aristoph:* Plut: 48. Hinc itaque rescribendum esse videri posset apud *Nostrum* in Vit. Pyth. num. 46. τὰ δὲ ἄλλα κωφὰ καὶ τυφλὰ, non, ut editur, χωλὰ. Sed ibi Pythagorae tribuitur, qui paululum inmutare potuit. Bene autem *Plut:* & alii ὁρῇ, non ὁρᾷ. Dorica enim dialecto usus Epicharmus.

15. Εὐδοκιμοῦντος ἀκροάματος.] Posterior vox deest *Cod. Lips.* sed supplevit nova manus, quae eadem, sine caussa certe vs. 12. αὐτὸν correxit. prima manus recte dederat αὐτὸς. Reisk.

16. Αὐτὸς γὰρ ἐν πελ. —] Quod dedi *Edd.* priores & *Cod. Meerm.* etiam habent, ideoque restitui debebat, nam eleganter ἔλεγε supprimitur. *Valent.* αὐτὸν e *Plut.* adoptarat, sed ibi quoque αὐτὸς legendum. *Idem* εἰ οἱ φαίνεται σ. ἐκέλευσεν. Bene *Theophr:* de Sens. p. 495. Πολλάκι πρὸς ἄλλα τὸν νοῦν ἔχοντες, οὐθ' ὁρῶμεν, οὔτ' ἀκούομεν.

17. Καὶ τὸ νοεῖν.] Καὶ delet *Cod. Lips.* Paullo post *Plut.* ὅταν γε τῷ ζώῳ πρὸς — & deinde καὶ μὴ παρόντων.

I.

κεῖον καὶ τὸ ἀλλότριον ἡ αἴσθησις ἐνεργασαμένη διαφορὰν ἀπέλθῃ, τί τὸ μνημονεῦον ἐςὶν ἤδη, καὶ δεδιὸς τὰ λυποῦντα, καὶ ποθοῦν τὰ ὠφέλιμα, καὶ μὴ παρόντα ὅπως παρέςαι μηχανώμενον ἐν αὐτοῖς, καὶ παρασκευαζόμενον ὁρμητήρια, καὶ καταφυγὰς, [1] καὶ θήρατρα, καὶ πάλιν αὖ τοῖς ἁλοῦσιν ἀποδράσεις τῶν ἐπιτιθεμένων; ἣ [2] ταυτί γε κἀκεῖνοι λέγοντες ἀποκναίουσιν ἐν ταῖς εἰσαγωγαῖς ἑκάςοτε, τὴν πρόθεσιν ὁριζόμενοι, [3] σημείωσιν ἐπιτελειώσεως. τὴν δ' ἐπιβολὴν ὁρμὴν πρὸ ὁρμῆς· παρασκευὴν δὲ πρᾶξιν πρὸ πράξεως. μνήμην δὲ κατάληψιν ἀξιώματος παρεληλυθότος, οὗ τὸ παρὸν ἐξ αἰσθήσεως κατελήφθη. τούτων γὰρ οὐδὲν ὅτι μὴ λογικόν ἐςιν, καὶ πάντα τοῖς ζώοις ὑπάρχει πᾶσιν. ὥσπερ ἀμέλει [4] καὶ περὶ τὰς νοήσεις, ἃς ἀποκειμένας μὲν, ἐνναί-

commodum, & alienum operans differentiam eorum ſtatuit, facultatem memorandi iam habet, quae & moleſtiam inferentia timet, & utilia tam abſentia deſiderat, tum ut adſint, procurat: praeparatque tum fectandi & uenandi modum: tum contra aufugiendi, & euitandi ea quae inuaſerint. Quin ipſi quoque in introductionibus ſuis haec ubique ad faſtidium usque inculcant: dum diffiniunt uel propoſitum obſignationem perfectionis: uel aggreſſionem incitationem ante incitationem: uel praeparationem actionem ante actionem: uel memoriam rei praeteritae comprehenſionem, quam praeſentem ſenſus perceperat. Quorum quidem nihil eſt, quod rationale non ſit: & omnia animalibus omnibus adſunt. Id quod uidelicet circa intellectiones faciunt, quas repoſitas ἐννοίας, id eſt notiones, dum mouentur, & agitantur διανοήσεις,

1. Καὶ θήρατρα. —] Pro καὶ θήρατρα, πάλιν αὐτοῖς ἁλοῦσιν ἀποδράσεις τῶν ἐπιτιθεμένων legitur apud Plutarchum, καὶ θήρατρα πάλιν αὖ τοῖς ἁλωσομένοις καὶ ἀποδρ. τ. ἐπ. Si Porphyrii lectio melior potius ita verterem — *& indagines, rurſusque ſibi ab inſidiatoribus captis effugia.* VALENT. Immo multo melior non tantum, ſed unice vera *Plutarchi* lectio. quare in textum, quem vocant, recipere non dubitavi. Accidit hic quod ſupra ſaepius accidiſſe vidimus, ut duae voces αὖ τοῖς perperam in unam conflarentur αὐτοῖς. De formula πάλιν αὖ diximus ad L. II, 40.

2. Ἢ ταυτί γε κἀκεῖνοι λ. ἀποκν.] *Plut.* καὶ ταυτί γε. ſed ibi aliqui *codd.* καίτοιγε. & ſic reſtituit *Reiskius* Animadv: p. 548. Eſt autem ἀποκναίειν *moleſta garrulitate aliquem obtundere*, quod etiam ἀποκναίειν τὰ ὦτα, vel τὴν ἀκοὴν Graeci dicunt. Vocis uſum dexterrime expoſuit Cel. *Rubnken:* ad *Tim:* Lex: p. 30, Noſtri, ſeu Plutarchi potius, haud oblitus.

3. Σημείωσιν ἐπιτελειώσεως.] Ἐπὶ τελειώσει ſcribit *Reiskius* Animadv: ad *Plut.* p. 548. praefero ἐπιτελειώσεως uno verbo. ſic habebant vetuſtae *Edit:*, & *Cod. Meerm.* ſolus *Valentini* diſcerpſerat.

4. Καὶ περὶ τὰς νοήσεις.] *Plut.* καὶ τὰ περὶ τὰς νοήσεις, quod ſequebatur *Valent.* *Reiski-*

σεις, hoc est cogitationes uocant. Vniuersos autem affectus cum communiter naturas prauas & opiniones esse fateantur mirabile est, quo pacto in bestiis multas operationes & motiones irarum, timorum, inuidiarum, & zelotypiarum non aduertant. Ipsi quidem canes peccantes & equos castigant, non frustra profecto, sed ut moderatiores efficiant, aegritudinem ex dolore ipsis inferentes, quam *μετάνοιαν*, hoc est poenitentiam nominamus. Cum item uoluptati quae auribus exhibetur, nomen sit delinitio, quae oculis praestigiae, utrisque uti ad bestias consueuerunt. Cerui enim & equi fistulis & tibiis deliniuntur. Paguros item ex latibulis euocant fistulis modulantes. Thrissam etiam piscem cantu e cauis prodire asserunt. Atqui de bestiis stulte admodum affirmant, neque laetari, neque

νοίας καλοῦσιν, κινουμένας δὲ, διανοήσεις· τὰ δὲ πάθη σύμπαντα [5] κοινῶς φύσεις φαύλας καὶ δόξας ὁμολογοῦντες εἶναι, θαυμαςὸν [6] οἷον δὴ παρορῶσι τοῖς θηρίοις ἔργα καὶ κινήματα, πολλὰ μὲν θυμῶν, πολλὰ δὲ φόβων καὶ νὴ δία φθόνων καὶ ζηλοτυπιῶν. αὐτοὶ δὲ κύνας ἁμαρτόντας καὶ ἵππους κολάζουσιν, οὐ διακενῆς, ἀλλ' ἐπὶ σωφρονισμῷ, λύπην δι' ἀλγηδόνος ἐμποιοῦντες αὐτοῖς, ἣν μετάνοιαν ὀνομάζομεν. ἡδονῆς δὲ [7] τῆς μὲν δι' ὤτων ὄνομα, κήλησίς ἐςιν· τῆς δὲ δι' ὀμμάτων, γοητεία. χρῶνται δὲ ἑκατέραις ἐπὶ τὰ θηρία· κηλοῦνται μὲν ἔλαφοι καὶ ἵπποι σύριγξιν καὶ αὐλοῖς, καὶ τοὺς [8] παγούρους ἐκ τῶν χηραμῶν ἀνακαλοῦνται, [9] μελιζόμενοι ταῖς σύριγξι καὶ τὴν θρίσσαν ᾄδοντες ἀναδύεσθαι καὶ προϊέναι λέγουσιν. οἱ δὲ περὶ τούτων ἀβελτέρως λέγοντες, μήτε ἥδεσθαι, μήτε θυμοῦσθαι,

kius malebat ὥσπερ ἀμέλει συμβαίνει καὶ περὶ τὰς νοήσεις.

5. Κοινῶς φύσεις φ. —] Corrigendus hinc *Plutarch.* qui pro φύσεις habet κρίσεις. Ἁ κοινῶς malebat *Reiskius* Animadv: p. 548. Pro ὁμολογοῦντες antea legebatur ὁμολογοῦντας, sed quod *Fogeroll:* iam correxerat. Ita tamen quoque in *Cod. Lips.* Recte *Meerm.*

6. Οἷον δὴ παρορῶσι τ. θ.] Plenius *Plut.* ὅτι δὴ παρ. ἐν τοῖς θηρ. *Reiskius* malebat οἷα δὴ παρορῶσι. Mox *Plut.* καὶ μὰ Δία φθόνου καὶ ζηλοτυπίαν.

7. Τῆς μὲν δι' —] Auctor saepius laudatus, τὸ μὲν δι' ὠ. — τὸ δὲ δι' ὀμ. sed ibi e Nostro τῆς μὲν — τῆς δὲ refingendum. Deinde *Idem* ἑκατέροις ἐπὶ τὰ θηρία, sed ἐπὶ θηρίων vel περὶ τὰ θηρία emendat *Reisk.* Anim. p. 548.

8. Παγούρους ἐκ τῶν χηραμῶν —] *Lips.* & & *Meerm.* ridiculo errore κακούργους ἐ. τ. χημῶν. de piscibus, qui cantu illiciuntur, insignis locus est *Herodot:* I. 141. ubi *Wesseling.*

9. Μελιζόμενοι ταῖς σύρ. —] *Plutarch:* βιαζόμενοι ταῖς φώτιγξι. *Idem* θρίσσαι ᾀδόντων καὶ κροτούντων. *Nostrum* reliquisse reor ᾄδοντες, nem.

σθαι, μήτε φοβεῖσθαι, μήτε παρασκευάζεσθαι, μήτε μνημονεύειν, ἀλλ' ὡσανεὶ μνημονεύειν τὴν μέλιτταν, καὶ ὡσανεὶ παρασκευάζεσθαι τὴν χελιδόνα, καὶ ὡσανεὶ θυμοῦσθαι τὸν λέοντα, καὶ ὡσανεὶ φοβεῖσθαι τὸν ἔλαφον, [10] οὐκ οἶδα τί χρήσασθαι τοῖς λέγουσιν μηδὲ βλέπειν, μηδὲ ἀκούειν, ἀλλ' ὡσανεὶ βλέπειν αὐτὰ, καὶ ὡσανεὶ ἀκούειν· μηδὲ φωνεῖν, ἀλλ' ὡσανεὶ φωνεῖν· μὴ δ' ὅλως ζῆν, ἀλλ' ὡσανεὶ ζῆν. ταῦτα γὰρ ἐκείνων οὐ μᾶλλόν ἐςι λεγόμενα, καὶ παρὰ τὴν ἐνάργειαν ὁμοίως, ὡς ὁ εὐγνώμων ἂν πεισθείη· ὅταν δὲ τοῖς ἀνθρωπίνοις ἤθεσι καὶ βίοις καὶ πράξεσι καὶ διαίταις τὰ τῶν ζώων παρατιθεὶς, [11] πολλὴν ἐνορῶ φαυλότητα, καὶ τῆς ἀρετῆς, [12] πρὸς ἣν ὁ λόγος γέγονε, [13] μηδὲν τῶν ζώ-

neque timere, neque praeparare, neque meminisse, sed quasi meminisse apem, hirundinem quasi praeparare, leonem quasi irasci, quasi timere ceruum inquiunt: nescio quid responsuri illis sint, qui neque uidere, neque audire, sed quasi uidere, & quasi audire, neque uocem emittere, sed quasi uocem emittere, neque omnino uiuere, sed quasi uiuere animalia dixerit. quippe cum haec non magis quam illa praeter omnem euidentiam dici, aequus auditor facile aduertat. At enim si humanis moribus, uitae actionibus, uictui, caeterorum animalium uitam comparans: multam in ipsis prauitatem conspicerem, nullamque ad uirtutem ad quam ratio praecipue spectat, manifestam propensionem, nullum profe-

nempe τινὸς, quod *Reiskio* etiam placebat, qui pro προϊέναι mallet προσϊέναι. Vel si comma ponas post σύρ. nihil mutandum. Sequentia quo modo feriant Stoicos, pulcre docebit *Gatak:* ad *Anton: IX*, 9.

10. Οὐκ οἶδα τὶ χρήσασθαι.] *Chaeronensis* τὶ χρήσονται. quod unice verum. Paullo ante pro χελιδόνα ille ἀηδόνα.

11. Πολλὴν ἐνορῶ φαυλότητα.] Scilicet τοῖς τῶν ζώων βίοις. Reisk. Dubito, an haec iuvare possint Auctorem, unde sumsit *Porph.* Editur apud illum παρατιθέναι ἄλλην τε πολλὴν ἐν ὅλῳ φλαυρότητα καὶ τῆς ἀρ. —— ubi φαυλότητα *codd.* aliqui, quam facile autem ἐνορῶ migrare potuerit in ἐν ὅλῳ, nemo non videt. Sed neque vel sic ibi omnia expedita, quae huius loci non sunt. paullo ante *Meerm.* ἂν omittit post εὐγνώμων.

12. Πρὸς ἣν ὁ λόγος γέγονε.] Γέγονεν dat Codex Lipf. quod in se nihil, neque annotassem, nisi ad rem praesentem faceret, legendum enim γέγονεν ἐν μηδενὶ τῶν ζώων. Reisk. Bene *Felic:* λόγον de *ratione* accipit, secus quam alii Plutarchi & Porphyrii interpretes, qui de *sermone: de qua sermo* vel *disputatio fuit.* Immo est qui hoc ipso Plutarchi loco utitur, ut πρὸς per *de* vertendum esse evincat in *Epist.* ad Hebr. IV, 11. sed quam firmum sit hoc argumentum nunc intelligis. Tetigi locum illum supra § 20. necdum mihi persuasum est, praepositionem πρὸς in hoc loquendi genere per *de* esse vertendum, uti multis visum fuit, qua de re disputavi in Fer: Dav: II, 27.

13. Μηδὲν τῶν ζώων.] Pro μηδὲν reposui μηδέ

fectum, nullam appetitionem: dubitarem sane, cur natura principium iis dedisset, quae peruenire ad finem ullum non possent. Sed istis ipsis tamen absurdum esse id minime uidetur quippe qui cum amorem erga sobolem principium esse in nobis societatis, & iustitae statuant, eumque in caeteris animantibus uehementem esse uideant, iustitiam tamen & societatem cum illis esse nullam censent. Muli praeterea licet ex membris genitalibus nullum ipsis desit, penem enim, & uterum habent, hisque cum uoluptate utuntur, finem tamen generationis non assequuntur. Ad haec nonne deridendum uidetur, si cum Socrates, Platones, Zenones nihilo melius quam quodlibet mancipium se gerere, sed simili modo imprudentes, intemperantes, & iniustos dicant: deinde in bestiis quia non exacte & exquisite ad uirtutem sese habent, priuationi, non prauitati & imbecillitati rationis id adscribant?

ζώων ἐμφανῆ ϛοχασμὸν, μηδὲ προκοπὴν, μηδὲ ὄρεξιν, ἀποροίην ἂν πῶς ἡ φύσις δέδωκεν τὴν ἀρχὴν, τοῖς ἐπὶ τὸ τέλος ἐξικέσθαι μὴ δυναμένοις· ἢ τοῦτο μὲν οὐδ' ἐκείνοις ἄτοπον εἶναι δοκεῖ. τὴν γοῦν πρὸς τὰ ἔγγονα φιλοϛοργίαν, [14] ἀρχὴν ἐν ἡμῖν κοινωνίας καὶ δικαιοσύνης τιθέμενοι, πολλήν τε τοῖς ζώοις καὶ ἰσχυρὰν ὁρῶντες παροῦσαν, οὐ φασὶν αὐτοῖς οὐδ' ἀξιοῦσι μετεῖναι δικαιοσύνης. ἡμιόνοις δὲ τῶν γεννητικῶν μορίων οὐδὲν ἐνδεῖ· καὶ γὰρ αἰδοῖα καὶ μήτρας καὶ τὸ χρῆσθαι μεθ' ἡδονῆς τούτοις ἔχουσαι, πρὸς τὸ τέλος οὐκ ἐξικνοῦνται τῆς γενέσεως. σκόπει δὲ ἄλλως, μὴ καὶ καταγέλαϛόν ἐϛι, καὶ τοὺς Σωκράτεις, καὶ τοὺς Πλάτωνας, καὶ τοὺς Ζήνωνας [15] οὐδὲν ἐλαφροτέρᾳ τοῦ τυχόντος ἀνδραπόδου συνεῖναι φάσκειν, ἀλλ' ὁμοίως ἄφρονας εἶναι, καὶ ἀκολάϛους, καὶ ἀδίκους, εἶτα τῶν θηρίων αἰτιᾶσθαι τὸ μὴ καθαρὸν, μὴ δ' ἀπηκριβωμένον πρὸς ἀρετήν· ὡς ϛέρησιν, οὐχὶ φαυλότητα λό-

δένα. & quoniam non visus est Xyland: mentem Plut. attigisse, versionem mutavi. VALENT. *Porph.* dedisse puto μηδὲ. aliqui *codd. Plut.* etiam μηδὲν. ut optio tibi esset libera, id quod inveniebam retinui.

14. Ἀρχὴν ἐν ἡμῖν — πολλήν τε.] Forte ἀρχὴν μὲν ἡμῖν — πολλὴν δὲ. REISK. Nec secus est apud *Chaeronensem*, qui paullo ante ἔκγονα, non ἔγγονα. Vide ad L. II. § 9.

15. Οὐδὲν ἐλαφρότερα —] Sic *Edit.* antiquissimae. *Plut.* alio modo καὶ τοὺς Πλάτωνας οὐδὲν ἐλαφροτέρᾳ κακίᾳ τοῦ τυχόντος ἀ. σ. φάσκοντας. videtur κακίᾳ Nostro excidisse. *Idem* paullo post ὥσπερ οὐχὶ φαυλότητα λόγου κ. ἀ. καὶ ταύτην κακίαν — & dein. καὶ γὰρ δειλίαν — καὶ κακοήθειαν ὁρῶμεν ὑπ. *Felician:* κακόνοιαν bene dedit *malevolentiam*. quo modo κακοήθειαν recte etiam vertas. notat quippe malum quod ipsi indoli inest, eoque sensu accipio apud *S. Paull.* ad Rom. I, 29. ubi de malis mo-

λόγου καὶ ἀσθένειαν προσεῖναι, καὶ ταῦτα τὴν κακίαν ὁμολογοῦντας εἶναι λογικὴν, ἧς πᾶν θηρίον ἀναπέπλησαι. καὶ δειλίαν πολλοῖς καὶ ἀκολασίαν, ἀδικίαν τε καὶ κακόνοιαν ὁρῶμεν ὑπάρχουσαν.

§ 23. [1] Τὸ δ' ἀξιοῦν τὸ μὴ πεφυκὸς ὀρθότητα λόγου δέχεσθαι, μὴ δὲ λόγον δέχεσθαι, πρῶτον μὲν οὐδὲν διαφέρει τοῦ μήτε πίθηκον αἴσχους φύσει μετέχειν, μήτε χελώνην βραδυτῆτος ἀξιοῦντος, ὅτι μηδὲ κάλλους ἐπιδεκτικὰ, μηδὲ τάχους ἐςίν. ἔπειτα τὴν διαφορὰν ἐμποδὼν οὖσαν οὐ [2] συνορῶσιν. λόγος μὲν γὰρ ἐγγίνεται φύσει, [3] σπουδαῖος δὲ ὁ λόγος καὶ τέλειος ἐξ ἐπιμελείας καὶ διδασκαλίας. διὸ τοῦ λογικοῦ πᾶσι τοῖς ἐμψύχοις μέτεςι, τὴν δὲ ὀρθότητα καὶ σοφίαν οὐδὲ ἄνθρωπον εἰπεῖν κεκτημένον ἔχουσιν, [4] κἂν μυρίοι δὲ ὦσιν. ὥσπερ ὄψεώς ἐςι πρὸς ὄψιν διαφορὰ, καὶ πτήσεως πρὸς πτῆσιν (οὐ γὰρ ὁ-

bant? praesertim cum uitia rationalia esse fateantur: quibus plena animalia caetera esse perspicuum est. nam & ignauiam, & intemperantiam, & iniustitiam, & maleuolentiam atque alia huiusmodi in multis eorum uidemus.

§ 23. Censere autem quod natura idoneum ad rectitudinem rationis suscipiendam non est, neque ad rationem suscipiendam esse, primum nihil aliud est, quam existimare neque simiam turpitudinis, neque testudinem tarditatis capacem natura esse, quia neque pulchritudinem, neque celeritatem possunt admittere: deinde hominum est rei differentiam non aduertentium. Ratio enim innascitur: recta ratio & perfecta studio & disciplina comparatur. Iccirco rationis animata omnia participia sunt: rectitudinis uero eius, & sapientiae ne hominem quidem praeditum esse, etiam si innumerabiles sint, possunt asserere. Quemadmodum enim uisus ad uisum, & uolatus ad uolatum dif-

moribus explicare solent. vocis vim & usum egregie adseruisse video *Kypkium*.

1. Τὸ δ' ἀξιοῦν.] Aut hic loci legendum est ὁ δ' ἀξιῶν, aut versu, 2. ἀξιοῦν. Reisk. Recte. & sic *Auctor* ὁ δὲ ἀξιῶν —— λόγον δέχεσθαι φύσει, πρῶτον —— paullo post *Meerm.* ἐπιδεικτικὰ pro ἐπιδεκτικὰ. male.

2. Συνορῶσιν.] Deberet συνορᾷ dixisse, si prius ὁ ἀξιῶν dixit. sed saepe transeunt ab uno numero ad alterum. subauditur οἱ ἀντιλέγοντες. Reisk. Ille, cui haec debet Porph. συνορᾷ.

3. Σπουδαῖος δὲ ὁ λόγος ——] Aut ὁ delendum est, aut legendum ὁ δὲ σπουδαῖος λόγος. Reisk. Ibi ergo melius σπουδαῖος δὲ λόγος. sed & nostrum probum. mox *ibid.* διδασκαλίας pro quo *Porphyriani codices* διδασκαλείας, de qua confusione alibi. hoc quidem perinde, id peius, quod miscuerint saepe διδασκάλιον & διδασκαλεῖον. sed id nunc non agimus. Sequitur *ibidem* διὰ τοῦ —— corrige διό.

4. Κἂν μυρίοι δὲ ὦσιν. ——] Forte κἂν μυρίαι δὲ ὦσιν αἱ διαφοραὶ λόγου πρὸς λόγον ὥσπερ. —— Reisk. Abit hic paululum a duce suo *Porphyrius*, is enim haec non habet. sequitur ta-

differentia eſt: non enim ſimili modo accipitres uident, & cicadae: neque eodem modo aquilae, & perdices uolant: ſic neque omnis rationalis eſt habilitas, ac promptitudo ad ſuſcipiendum extremum. Indicia ſane ſocietatis, fortitudinis, & calliditatis quoque in comparandis, & diſpenſandis rebus, non ſecus ac contrariorum iniuſtitiae, ignauiae, ac ſtoliditatis adeo multa in ipſis ſpectantur: ut exortae quaeſtiones inter nonnullos fuerint, terreſtriane an marina animalia ad uirtutem praeſtarent. Id quod eſſe perſpicuum poteſt, ſi inter ſe equi terreſtres fluuiatilibus comparentur. hi enim alunt patres, illi necant, ut cum matre poſſint concumbere. Perdices quoque con-

ὁμοίως ἱέρακες βλέπουσι καὶ τέττιγες, οὐδὲ ἀετοὶ πέτονται καὶ πέρδικες) [5] οὕτως οὐδὲ παντὶ λογικῷ μέτεςιν ὡσαύτως τῆς δεχομένης τὸ ἄκρον εὐςροφίας καὶ ὀξύτητος. ἐπιδείγματά γε πολλὰ κοινωνίας, καὶ ἀνδρείας, καὶ τοῦ πανούργου περὶ τοὺς πορισμοὺς καὶ τὰς οἰκονομίας, ὥσπερ αὖ καὶ τῶν ἐναντίων, ἀδικίας, δειλίας, ἀβελτηρίας [6] ἐςὶν αὐτοῖς. ὅθεν καὶ ζητήσεις τινὲς συνίςανται, τῶν μὲν τὰ χερσαῖα προῆχθαι λεγόντων, τῶν δὲ τὰ θαλάττια. καὶ δῆλόν ἐςι παραβαλλομένων, [7] ἵππων μὲν χερσαίων τοῖς ποταμίοις, οἱ μὲν γὰρ τρέφουσι τοὺς πατέρας, οἱ δὲ κτείνουσιν, ἵνα τὰς μητέρας ὀχεύωσιν. καὶ πε-

ρι-

tamen ὥσπερ ὄφεως. — Alias hic mallem ὡς γὰρ ὀφ.

5. Οὕτως οὐδὲ παντι.] Ita fidenter repoſui. antea edebatur οὕτως δὲ π. quod tamen *editores Lugd.* & *Cant.* iam corrigendum viderant. *Plut.* & *Lipſ. Cod.* ut & *Meerm.* (qui tamen οὔτε) prorſus iubent. Ille ſtatim pro δεχομένης habet εὑρομένης. quod e Noſtro corrigendum puto. *Reiskius* Animadv. p. 548. coniiciebat τῆς ἐῤῥωμένης εἰς τὸ ἄκρον εὐςρ. dein ibidem ἐπεὶ δείγματά γε πολλὰ, ſed noſtrum praefero.

6. Ἐςὶν αὐτοῖς.] *Plutarch:* ἔνεςιν αὐτοῖς: quod efficacius. Abit is in ſequentibus paululum a Noſtro.

7. Ἵππων μὲν &c.] Diſcrepat hic immane quantum Porphyrii codex a Plutarcho. Plut. enim legit παραβαλλομένων πελαργοῖς ἵππων ποταμίων. Sequor in interpretatione Plutarchum. de equis enim parentes alentibus nulla apud ſcriptores eſt mentio, quod ſciam, de ciconiis autem crebra. Vide *Suid:* in ἀντιπελαργεῖν. VALENT. Πελαργῶν heic loci meminiſſe *Porphyrium*, inde veriſimile fieri poteſt, tum quod *Plutarchi codd.* id praeferant, tum quia ſolent animantia illa hoc reſpectu ſibi opponi, uti in ſceptri ſuperiori parte ciconiae, in inferiori hippopotami imaginem olim expreſſam dicit *Schol: Ariſtoph:* ad Aves 1357. Hinc itaque Malcho noſtro ciconias reddendas putes. Si tamen verborum ſtructuram conſideres, eas vix apte ei reſtitues, ſed utriusque generis equos ſub calamum veniſſe exiſtimes. Tum autem verum non dixit, de hippopotamo quidem id quod h. l. Noſter, teſtatur etiam *Plut.* T. II. p. 364. A. teſtantur & alii: de quibus *Voſſ:* Idolol: III, 62. equorum autem licet in εὐεργέτην εὐνοίᾳ καὶ φιλίᾳ *Aelian:* H. A. VI, 44. praedicetur, id tamen quod hic dicitur, de illis legere non memini. Niſi ergo ciconiarum mentionem factam fuiſſe putemus, quod e *Plut.* probabile fieri poſſet, pro τρέφουσι legendum ſuſpicabar ἀποςρέφουσι vel ἀποτρέπου-

ῥιϛεραῖς πάλιν πέρδικων. οἱ μὲν γὰρ ἀφανίζουσι τὰ ὠὰ καὶ διαφθείρουσι, [8] τῆς θηλείας, ὅταν ἐπωάζῃ, μὴ προσδεχομένης τὴν ὀχείαν· οἱ δὲ καὶ διαδέχονται τὴν ἐπιμέλειαν, ἐν μέρει θάλποντες, καὶ ψωμίζουσι πρότεροι τὰ νεόττια, καὶ τὴν θήλειαν, ἂν πλείονα χρόνον ἀποπλανηθῇ, κόπτων ὁ ἄῤῥην εἰσελαύνει πρὸς τὰ ὠὰ καὶ τοὺς νεοττούς. ὄνοις δὲ καὶ προβάτοις [9] Ἀντίπατρος ἐγκαλῶν ὀλιγωρίαν καθαριότητος, οὐκ οἶδεν ὅπως παρεῖδεν τὰς λύγγας καὶ τὰς χελιδόνας· ὧν αἱ μὲν ἐκτοπίζουσι, παντάπασι κρύπτουσαι καὶ [10] ἀφανίζουσαι. αἱ δὲ χελιδόνες, ἔξω ϛρεφομένους διδάσκουσαι τοὺς νεοττοὺς ἀφιέναι τὸ περίττωμα. [11] καὶ μὴν δένδρον δένδρου οὐ λέγομεν ἀμαθέϛερον, ὡς κυνὸς πρόβατον, οὐδὲ λαχάνου λάχανον ἀνανδρότερον, ὡς ἐλα-

contra quam columbae, faciunt. oua enim occultant, ac conterunt mares, propterea quod foemina dum incubat, maris congreſſum non admittit. Columbi uero in incubandi cura per uices ſuccedere conſueuerunt & priores pullis cibum inferunt. quin etiam ſi foemina diutius aberrarit, roſtro ferientes eam ad oua & pullos curandos intrudunt. Antipater uero cum in aſinis & ouibus munditiae negligentiam damnarit, non aduertit, ſe idem in lyncibus & hirundinibus non attendiſſe. quarum illae ſordes a ſeſe procul eiiciunt occultantes prorſus atque obruentes: hirundines autem foras conuerſos excrementa emittere pullos ſuos docent. Arborem ſane arbore ſtolidiorem atque indociliorem, ſicut cane ouem, aut olus olere ignauius, quemadmodum ceruum le-

πουσι, & verba hoc modo digerenda, οἱ μὲν γὰρ ἀποσρ. vel ἀποτρ. nempe τὰς μητέρας, quod ſequitur, τοὺς πάτερας οἱ δὲ κτ. &c. Nihil hoc recedere a ſtylo *Porph.* iam ſatis noſti. Equorum caſtitatem, utque matres averſentur multi docent, licet omnes ea in re ſibi haud conſtent. Vide *Aelian:* H. A. IV, 7. *Ariſtot:* H. A. IX, 47. & *Rittersh:* ad *Oppian:* Cyn. I, 239. mox pro περιϛεραῖς *Meerm.* περιϛερὰς.

8. Τῆς θηλείας ὅταν ἐπωάζῃ.] *Plut.* τὰς θηλείας. Noſtrum aeque bonum. τὰ ὦα συντρίβουσι dicit *Ariſtot:* H. A. IX, 8. Ex avium enim hoc genere mares intemperantia libidinis ova nonnunquam frangere, ne feminae diutius incubando detineantur, multi docent. vide *Bochart:* Hieroz: II, 1, 12. Mox καὶ ante διαδέχονται non habet *Lipſ.* dein *Plut.* θ. τὰ ὠὰ καὶ ψ. quo loco utitur *Wetſten:* ad inluſtrandum *Paull.* I. ad Cor. XIII, 3.

9. Ἀντίπατρος.] Antipater Stoicus Tarſenſis. REISK. De quo *Fabric:* Bibl: Graec: L. III, 15. Mox *Plut.* οὐκ οἶδα πῶς παρῆλθε.

10. Ἀφανίζουσαι τὸ λυγγούριον.] Τὸ λυγγούριον ſupplevi ex Plutarcho. De Lycur. Vid. Biſciolae Hor. ſubſec. T. II. L. 2. c. 4. VALENT. Poſſit videri nil deeſſe, ſed mente ſuppleri & huc referri debere τὸ περίττωμα e verſ. 53. REISK.

11. Καὶ μὴν δένδρον δ.] Malim καὶ μὴν δένδρου δένδρον οὐ. λ. REISK. *Plutarch:* καὶ διὰ τί δένδρον δ. Et paullo ante διδάσκουσι —— τὸ περίττωμα. ſed ibi etiam *codd.* aliqui περίττωμα.

12.

leone, nequaquam dicimus. nempe quia sicut neque in iis quae motu omni carent, alterum altero tardius, neque in iis quae uocem non habent, alterum altero exiliori uoce esse praeditum potest: ita neque ignauius, neque segnius, neque incontinentius quicpiam appellatur, ubi non omnibus facultas quoque inest intelligendi: quae cum aliis aliter, uel magis uel minus adsit, huiuscemodi differentias quae in animalibus conspiciuntur, effecit. Qua in re afferre nobis admirationem nullam illud debet, quod homo tanto interuallo & docilitate, & solertia, & caeteris, quae ad iustitiam & communem societatem spectant, caeteris animalibus antecellat. Nam ex illis quoque multa tum magnitudine corporis, & pernicitate, tum uisus perspicacia, & auditus acumine longe omnes homines superant. nec propterea tamen homo surdus, aut caecus, aut inualidus censetur. sed & nos quoque currimus, licet tardius quam cerui: nec non uidemus, quamuis non ita a-

ἔλαφον λέοντες. 12 ἢ καθάπερ ἐν τοῖς ἀκινήτοις ἕτερον ἑτέρου βραδύτερον οὐκ ἔστιν, οὐδὲ μικροφωνότερον ἐν τοῖς ἀναύδοις, οὕτως οὐδὲ δειλότερον, οὐδὲ νωθρότερον· οὐδὲ ἀκρατέστερον, ὅπου 13 μὴ φύσει πᾶσιν ἡ τοῦ φρονεῖν δύναμις· ἄλλοις δὲ ἄλλως κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον παροῦσα τὰς ὁρωμένας διαφορὰς πεποίηκεν. ἀλλ' οὐ θαυμαστὸν ὅσον ἄνθρωπος εὐμαθείᾳ καὶ ἀγχινοίᾳ, καὶ τοῖς περὶ δικαιοσύνην, καὶ κοινωνίαν, διαφέρει τῶν ζώων. καὶ γὰρ ἐκείνων πολλὰ, τοῦτο μὲν μεγέθει καὶ ποδωκείᾳ, τοῦτο δὲ 14 ὄψεως ῥώμῃ καὶ ἀκοῆς ἀκριβείᾳ πάντας ἀνθρώπους ἀπολέλοιπεν· ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο κωφὸς, οὐδὲ τυφλὸς, οὐδὲ ἀδύνατος ὁ ἄνθρωπός ἐστιν. ἀλλὰ καὶ θέομεν, εἰ καὶ βραδύτερον ἐλάφων, καὶ βλέπομεν, εἰ καὶ χεῖ-

12. Ἢ καθάπερ.] Forte ἢ οὐ καθάπερ — an tu negabis ueram hanc esse sententiam, cum aio, quemadmodum in rebus inanimis nulla res sit altera tardior, & in multis nulla sit altera minus uocalis, pari modo etiam eorum animi & ingenii inperitus, celeritatesque pares esse, quibus nulla sit sentiendi & cogitandi facultas a natura indita. Reisk. Lego apud *Plutarchum* ὡς ἔλαφον λέοντος, non, ut editur, λέοντες.

13. Μὴ φύσει πᾶσιν.] *Reisk.* legebat πάρεστι Animadv. p. 548. ad *Plut.* ibi est οἷς μ. φ. π. & paullo ante δεινότερον, sed praestat Porphyrii δειλότερον. deinde *idem* delet οὐ ante θαυμαστὸν.

14. Ὄψεως ῥώμῃ.] *Fogeroll:* inepte correxerat σώματος ῥώμῃ. Mox *Plut.* διὰ τοῦτο τυφλοὶ, οὐδὲ ἀδύνατος, οὐδὲ ἄωτος ὁ. ἄ. ἐ. Postremum illud merito insolens accidebat *Reiskio* Animadv. l. laud. Mox perperam *Meerm.* ἀπέλοιπεν.

Κα

χεῖρον ἱεράκων· ἰσχύος τε καὶ μεγέθους ἡ φύσις ἡμᾶς οὐκ ἀπεστέρησεν, καίτοι τὸ μηδὲν ἐν τούτοις πρὸς ἐλέφαντα καὶ κάμηλον ὄντας. οὐκοῦν ὁμοίως μὴ δὲ τὰ θηρία λέγωμεν, εἰ νωθρότερον φρονεῖ καὶ κάκιον διανοεῖται, μὴ διανοεῖσθαι, μηδὲ φρονεῖν ὅλως, μὴ δὲ κεκτῆσθαι λόγον· ἀσθενῆ δὲ κεκτῆσθαι καὶ θολερὸν, ὥσπερ ὀφθαλμὸν ἀμβλυώττοντα καὶ τεταραγμένον.

§ 24. Εἰ δὲ μὴ πολλὰ ἦν παλαιοῖς συνηγμένα καὶ εἰρημένα, μυρία ἂν παρηγάγομεν εἰς ἐπίδειξιν [1] τῆς τῶν ζώων εὐφυΐας. ἐκεῖνο δ' ἔτι σκεπτέον· ἔοικε γὰρ τοῦ πεφυκότος ἢ μέρους ἢ δυνάμεως κατὰ φύσιν [2] τι δέχεσθαι, τοῦ αὐτοῦ εἶναι καὶ εἰς τὸ παρὰ φύσιν ἐμπίπτειν, πηρωθὲν ἢ νοσῆσαν, ὥσπερ ὀφθαλμοῦ μὲν, εἰς τυφλότητα ἐμπίπτειν, σκέλους δὲ, εἰς χωλότητα, καὶ γλώττης, εἰς ψελλότητα, ἄλλου δὲ μηδένος. οὐ γάρ ἐστι τυφλότης, μὴ πεφυκότος ὁρᾶν, οὐδὲ χωλότης, μὴ πεφυκότος βαδίζειν, [3] ψελλόν

acute ut accipitres: robore etiam & magnitudine non prorsus priuati a natura sumus: quamuis si ad elephantem & camelum comparemur, nihil in his esse uideamur. Simili modo igitur neque bestias quia hebetius intelligunt, peiusque cogitant quam nos, nihil omnino cogitare, & intelligere dicendum est, rationeque nulla esse praeditas: sed eam quidem etiam ipsas, imbecillam tamen & turbidam, perinde atque oculum hebetem ac conturbatum habere.

§ 24. Innumerabilia sunt, quae producere in conprobationem ingenii animalium possem, nisi multa a multis antea & collecta & memoriae tradita in hanc sententiam fuissent. Illud praeterea dignum consideratione est. Eiusdem esse uel partis uel facultatis uidetur, quae aliquid secundum naturam suscipit, ut in id quod praeter naturam est, uel uitiata uel aegrotans incidere etiam possit. Sicut oculi ut in caecitatem, cruris, ut in claudicationem, linguae, ut in balbutiem incurrat, nihil quippe aliud id potest. non enim caecitas est eius quod uidere etiam non possit: neque claudicatio eius quod non ad ingrediendum aptum etiam sit: ne-

1. Τῆς τῶν ζώων εὐφυΐας.] *Plutarch:* a quo deflectit hic Noster, haec non habet. εὐφυΐα quid proprie sit, alio in loco diximus. Recte ζώων εὐφυΐαν memorat, uti homo ipse ζῶον εὐφυὲς. *Diod: Sic:* L. I. c. 8.

2. Τι δέχεσθαι.] Ita reposui, quia iubent omnes Mscripti & inpressi. *Valens.* dederat τὸ δέχεσθαι. Mox πηρωθὲν —— ἐμπίπτειν desunt *Cod. Meerm.*

3. Ψελλόν τε —] Οὐδὲ τὸ ψελλόν τε. REISK.

A-

neque balbum, aut blesum, aut mutum est quicpiam, quod linguam etiam non habeat. Simili modo igitur neque delirantem, neque amentem, neque insanientem dixeris quenquam, cui non etiam intelligere, & cogitare, & ratiocinari secundum naturam sit. Non enim fieri potest, ut in affectione aliqua constituatur quispiam, nisi facultate praeditus sit, cuius affectio illa uel priuatio, uel deprauatio, uel aliquod aliud uitium sit. Sed nunquid in rabientes canes unquam incidisti? quin etiam in equos? nonnulli uero etiam boues & uulpes furere aiunt. Sed satis est, quod de canibus constat, nullam enim controuersiam habet: rationemque & mentem habere non ignobilem animal testatur: cuius sane turbatae ea quae dicitur rabies & insania affectio est: quippe cum neque uisum ipsis, neque auditum immutari uideamus. Quemadmodum igitur qui homini furenti, & deliranti, non exturbatam, corruptamque esse intelligendi, & ratiocinandi, & recordandi fa-

λόν τε καὶ ἄναυδον καὶ τραυλὸν μὴ γλῶσσαν ἐχόντων. οὐδ᾽ ἂν [4] παραπαίοντα ἢ παράφρονα εἴποις, οὐδὲ μαινόμενον, ᾧ μὴ τὸ φρονεῖν καὶ διανοεῖσθαι καὶ λογίζεσθαι κατὰ φύσιν ὑπῆρχεν. οὐ γάρ ἐστιν ἐν πάθει γενέσθαι, μὴ κεκτημένον δύναμιν, ἧς τὸ πάθος ἢ στέρησις [5] ἢ πήρωσις ἤ τις ἄλλη κάκωσίς ἐστιν. ἀλλὰ μὴν ἐντέτυχά γε λυττώσαις κυσὶν, ἔτι δὲ καὶ ἵπποις, ἔνιοι δὲ καὶ βοῦς φασι μαίνεσθαι καὶ ἀλώπεκας. ἀρκεῖ δὲ τὸ τῶν κυνῶν· ἀναμφισβήτητον γάρ ἐστι, καὶ μαρτυρεῖ λόγον καὶ διάνοιαν ἔχειν οὐ φαύλην τὸ ζῶον, ἧς ταραττομένης καὶ συγχεομένης ἡ λεγομένη λύσσα καὶ μανία πάθος ἐστίν. οὔτε γὰρ ὄψιν ἀλλοιουμένην αὐτοῖς οὔτε ἀκοὴν ὁρῶμεν. ἀλλ᾽ ὥσπερ ἀνθρώπου μελαγχολῶντος ἢ παρακόπτοντος, ὁ μὴ λέγων ἐξεστάναι καὶ διεφθορέναι τὸ φρονοῦν καὶ τὸ λογιζόμενον καὶ μνημονεῦον, ἄτοπός ἐ-

Apud *Plutarch*: est ψελλόν τε τῶν ἀγλώσσων, ἢ τῶν ἀναύδων φύσει, τραυλὸν οὐδένα ἂν προσείποις. Malim ψελλὸν δὲ.

4. Παραπαίοντα ἢ παράφρονα —] *Idem* ille παραπαῖον ἢ παραφρονοῦν, unde suspiceris apud Nostrum quoque παραπαῖον fuisse. certe ἢ παράφρον subiungunt priores *editiones*, non, ut *Valent*. Παράφρονα. *Meerm*. dat παράφορον. Paullo post pro ἐν πάθει, *Plutarchi* ἐμπαθὲς, non aeque bonum.

5. Ἢ πήρωσις.] *Lips. Cod*: πώρωσις, quod an rectum dubitabat *Reiskius*, quia στέρησις & πήρωσις eadem videtur esse. πόρωσις autem cum auditus a fremitus diuturnitate & magnitudine occalluit. sed paullo ante dixerat πηρωθὲν ἢ νοσῆσαν. Accedit *Plut*. & *Meerm*. *Cod*. auctoritas. Pergit ille ἀλλὰ μὴν ἐντετυχηκὼς γε λ. κ. ἐγὼ δὲ κ. ἵπ. ἔνιοι δὲ — ἀρκεῖ δὲ τὸ τ. κ. ὃ ἀναμφισβήτητόν ἐστι. nec secus *Meerm*. nisi quod ibi μὴ pro μὴν & ἔτι pro-

ἐςιν· (καὶ γὰρ ἡ συνήθεια ταῦτά τε κατηγορεῖ τῶν παραφρονούντων, μὴ εἶναι παρ' αὐτοῖς, ἀλλὰ ἐκπεπτωκέναι τῶν λογισμῶν,) οὕτως ὁ τοὺς λυττῶντας κύνας ἄλλό τι πεπονθέναι νομίζων, ἀλλ' [6] οὐχὶ τοῦ φρονεῖν πεφυκότος, καὶ λογίζεσθαι καὶ μνημονεύειν ἀναπεπλησμένου ταραχῆς καὶ [7] παραπεπτωκότος, ἀγνοεῖν τὰ φίλτατα πρόσωπα, καὶ φεύγειν [8] τὰς διαίτας, ἢ παρορᾶν τὸ φαινόμενον ἔοικεν, ἢ συνορῶν [9] τὸ γιγνόμενον, ἐξ αὐτοῦ φιλονεικεῖν πρὸς τὴν ἀλήθειαν. τὰ μὲν δὴ τοῦ Πλουτάρχου ἐν πολλοῖς βιβλίοις, πρὸς τοὺς ἀπὸ τῆς ςοᾶς καὶ τοῦ περιπάτου εἰς ἀπάντησιν εἰρημένα, ἐςὶ τοιαῦτα.

§ 25. [1] Θεόφραςος δὲ καὶ τοιούτῳ κέχρηται λόγῳ. τοὺς ἐκ τῶν αὐτῶν γεννηθέντας, λέγω δὲ πατρὸς

facultatem afferit, abfurdus eft: quippe cum in confuetudine fit, ut delirantes non effe apud fe, fed exturbatos mente ac confilio effe dicamus: ita qui rabientes canes aliud quid paffos exiftimat, & non ea parte quae ad intelligendum, & ratiocinandum, & recordandum idonea natura eft, exturbatos ac dimotos cariffimas perfonas ignorare, & folita diuerforia refugere: is uidetur uel quod euidenter apparet, non aduertere: uel fi aduertit, contendere aduerfus ueritatem uelle. Atque ea quidem quae diuerfis in libris Plutarchus aduerfus Stoicos & Peripateticos confcripfit, huiusmodi funt.

§ 25. Theophraftus uero hac ratione etiam utitur. Eos, inquit, qui ex iisdem geniti funt, patre uidelicet & matre,

ὄγδ. prius itaque δὲ post ὄνοι Porphyrio reddidi, quod contra ceterorum *edition.* & *codd.* confenfum *Valent.* eiecerat τὰ τῶν κυνῶν *Cod. Meerm. Lugd. Editor.*

6. Οὐχὶ τοῦ φρονεῖν πεφυκότος.] In *Edit. Florent.* erat πεφυκότως, fed typothetae errorem quafi de fuo correxerat *Fogeroll.* Apud Chaeronenfem eft ἀλλ' οὐχὶ τῷ φρονεῖν πεφυκότι καὶ λ. Paullo ante *Meerm.* ἄτοπον pro ἄτοπος. male. fed dein melius ταῦτα γε κατηγ.

7. Καὶ παραπεπτωκότος.] Poffit quidem de παραπεπαικότος cogitari, quia παραπαίειν dicitur. ego tamen nil video cauffae fat gravis cur vulgata deferatur. Reisk. Ea tamen voce utitur Auctor, cuius haec funt, fed paulum diverfo modo, ἀναπεπλησμένους ταραχῆς καὶ παραπεπαικότας.

8. Τὰς διαίτας.] *Solita diverforia* dedit *Felic:* δίαιτα quippe Graecis & τρόπον τοῦ βίου & τόπον notat. Plenius hic *Plut.* τὰς συντρόφους διαίτας.

9. Τὸ γιγνόμενον.] Comma tollendum. τὸ γιγνόμενον ἐξ αὐτοῦ id eft, quod e fuperiori fumto manat, atque inde confequitur. Reisk. Firmat hanc opinionem interpunctio apud *Plut.* fed ibi editur μὴ συνορῶν τὸ γιγνόμενον, ubi μὴ e Noftro in ἢ eft convertendum.

1. Θεόφραςος.] Refpici videntur Theophrafti libri περὶ ζώων, quos faepe veteres fignificant. de illis *Menag:* ad *Diog: Laërt. V*, 44. & *Fabric:* Biblioth: Graec: III, 9, 17.

2.

tre, cognatos natura inter ſeſe eſſe dicimus. Igitur etiam eos dicemus, qui ex iisdem auis ſunt procreati: eiusdem quoque urbis ciues, eo quod & terrae eiusdem, & mutuae inter ſe ſocietatis participes ſunt non enim hos, quod ex iisdem nati ſint inter ſe habere cognationem exiſtimamus: niſi ſcilicet aliqui ex primis progenitoribus iidem ipſis generis auctores, uel ab iisdem extiterint. Ita igitur profecto, & Graecum Graeco, & barbarum barbaro, & omnes item homines inter ſe eſſe cognatos aſſeueramus, ex duabus altera de cauſa: uel quia ex iisdem progenitoribus ſint, uel quia alimenti, morum, ac totius uitae inſtitutionis ſocietatem habeant. Atque hoc modo omnes homines eſſe cognatos ſtatuimus. At omnibus animalibus corporum principia natura eadem ſunt. nec de elementis primis intelligendum hoc cenſeo: nam plantae etiam ex iisdem conſtant: ſed

τρὸς καὶ μητρὸς, οἰκείους εἶναι φύσει φαμὲν ἀλλήλων, καὶ τοίνυν, καὶ τοὺς ἀπὸ τῶν αὐτῶν προπατόρων σπαρέντας οἰκείους ἀλλήλων εἶναι νομίζομεν, καὶ μέντοι τοὺς ἑαυτῶν πολίτας, τῷ τῆς τε γῆς καὶ πρὸς ἀλλήλους ὁμιλίας κοινωνεῖν. [2] οὐ γὰρ ἐκ τῶν αὐτῶν ἔτι τότε τοιούτους ἀλλήλοις φύντας οἰκείους αὐτοῖς εἶναι κρίνομεν, εἰ μὴ ἄρα τινὲς τῶν πρώτων αὐτοῖς προγόνων, [3] οἱ αὐτοὶ τοῦ γένους ἀρχηγοὶ πεφύκασιν, ἢ ἀπὸ τῶν αὐτῶν. οὕτω δὲ καὶ οἶμαι καὶ τὸν Ἕλληνα μὲν τῷ Ἕλληνι, τὸν δὲ βάρβαρον τῷ βαρβάρῳ, πάντας δὲ τοὺς [4] ἀνθρώπους ἀλλήλοις φαμὲν οἰκείους τε καὶ συγγενεῖς εἶναι δυοῖν θάτερον, ἢ τῷ προγόνων εἶναι τῶν αὐτῶν, ἢ τῷ τροφῆς καὶ ἠθῶν καὶ ταυτοῦ γένους κοινωνεῖν. οὕτως δὲ καὶ τοὺς πάντας ἀνθρώπους ἀλλήλοις τίθεμεν καὶ συγγενεῖς. καὶ μὴν πᾶσι τοῖς ζώοις αἵτε τῶν σωμάτων ἀρχαὶ πεφύκασιν αἱ αὐταί. λέγω δὲ οὐκ ἐπὶ τὰ στοιχεῖα ἀναφέρων τὰ πρῶτα. [5] ἐκ τούτου μὲν γὰρ καὶ τὰ φυτά. ἀλλ'

2. Οὐ γὰρ ἐκ τῶν αὐτῶν.] Forte οὐ γὰρ ἂν οὐκ ἐκ τῶν αὐτῶν ἔτι. τότε τούς γε τοιούτους —— primum οὐ pertinet ad ἐκρίνομεν verſ. 10. (ſic enim ibi legendum eſt) alterum οὐκ pertinet ad φύντας verſ. 9. *non enim eſſemus arbitraturi cognatos & neceſſarios eſſe eos quidem, qui tales ſint, non ex iisdem puta parentibus orti.* REISK. Pro ἔτι τότε τοιούτους Clar: *Abreſch:* corrigebat ἔτι τόγε τοιούτ. & ſic paullo ante *Meerm.* τῷ τῆς γε γῆς.

3. Οἱ αὐτοὶ.] Forte ἢ *aut* —— *aut.* nam ſequitur ſtatim alterum ἢ. REISK.

4. Ἀνθρώπους ἀλλήλοις τ.] Videbatur deeſſe οἰκείους quod ex coniectura legeram. Γένεσις pro natura non ſemel. VALENT. Eam vocem inſeruerat *Valent.* cui iam praeiverat *Fogeroll:* uterque ſine neceſſitate.

5. Ἐκ τούτου μὲν γὰρ.] Ἐκ τούτων legebat *Va*

ἀλλ' οἷον σπέρμα, σάρκας, καὶ τὸ τῶν ὑγρῶν τοῖς ζώοις σύμφυτον γένος. πολὺ δὲ μᾶλλον τῷ τὰς ἐν αὐτοῖς ψυχὰς ἀδιαφόρους πεφυκέναι, λέγω δὲ ἐπιθυμίαις καὶ ταῖς ὀργαῖς, ἔτι δὲ τοῖς λογισμοῖς, καὶ μάλιςα πάντων ταῖς αἰσθήσεσιν. 6 ἀλλ' ὥςπερ τὰ σώματα, καὶ τὰς ψυχὰς οὕτω, τὰ μὲν ἀπηκριβωμένας ἔχει τῶν ζώων, τὰ δὲ ἧττον τοιαύτας, πᾶσί γε μὴν αὐτοῖς αἱ αὐταὶ πεφύκασιν ἀρχαί. δηλοῖ δὲ ἡ τῶν παθῶν οἰκειότης· εἰ δὲ ἀληθές ἐςι τὸ λεγόμενον, ὡς ἡ τῶν 7 ἠθῶν γένεσίς ἐςι τοιαύτη, φρονοῦσι μὲν ἅπαντα φῦλα, διαφέρουσι δὲ ταῖς ἀγωγαῖς τε καὶ ταῖς τῶν πρώτων κράσεσι, παντάπασιν ἂν οἰκεῖον εἴη καὶ συγγενὲς ἡμῖν τὸ τῶν λοιπῶν

sed de semine, de carnibus, ac de eo humorum genere, quod insitum in animalibus est. multo etiam magis eo quod animae in ipsis sunt inter se non differentes, cupiditatibus uidelicet, & iris, nec non considerationibus, ac maxime omnium sensibus. Quemadmodum autem corpora, ita etiam animas alia animalia magis, alia minus exquisitas, atque absolutas habent, omnibus tamen principia natura eadem sunt. Id quod affectionum similitudo atque affinitas declarat: Quod si uerum est, quod dicitur, morum generationem esse eiusmodi, sapiunt autem & intelligunt omnia animalium genera, sed differunt tamen educationibus, & uariis primorum temperaturis: affine prorsus ac cognatum caeterorum animalium genus nobis est existimandum.

Valent. Cod. Lipſ. ἐκ τοῦ μὲν γὰρ. τοῦ ſemel tantum poſitum videtur, cum bis debuiſſet. & ſic *Meerm.* ἐκ τούτου. ςοιχεῖον ſingulare in animo habuit. Paullo poſt uterque codex λέγω δὴ ταῖς ἐπιθυμίαις, articulo addito.

6. Ἀλλ' ὥσπερ τὰ σώματα.] Forte legendum ἀλλ' ὥσπερ τὰ σώματα οὕτω καὶ τὰς ψυχὰς, τὰ μὲν. verbo uno modo tranſpoſita. Reisk.

7. Ἠθῶν γένεσίς ἐςι ----] Nihil hic corruptum eſt, ſed fingendum animo ſignum coli poſt τοιαύτη poſitum, nam apodoſis periodi incipit a verbis παντάπασιν ἂν ---- ſi vere aiunt animorum quaſi lineamenta & conſtantiam morum in animali quoque hoc modo exiſtere: ſapiunt ſcilicet (ſic vulgo aiunt) omnia eidem generi cognata. illa verba φρονοῦσι μὲν ἅπαντα φῦλα ad κράσεσι materialiter ſunt accipienda, conſtituunt enim illud τὸ λεγόμενον verſ. ult. p. 134. Reisk. *Valent.* ſatis ſordide pro more ſuo ipſi textui inſeruerat poſt τοιαύτη (forſ. ζώων γένεσίς ἐςιν ἡ αὐτὴ.) cum nihil innovare neceſſe ſit. φῦλα eleganter animalibus tribuit, uti alius φῦλα θεῶν & φῦλα ἀνθρώπων, quorum reſpectu beſtiae ζῶα ἀλλόφυλα ſupra I, 10. ubi vid. de muſcis utitur *Homer:* Iliad: T, 30.

dum. quippe cum alimenta omnia eadem omnibus ipſis ſint, & ſpiritum, ut inquit Euripides, nec non fluorem habeant rubrum

Animalia omnia, ut parentes omnibus
Sic eſſe communes polum & terram indicent.

§. 26. Quare cum cognata ita ſint, ſi eandem etiam ut Pythagoras putabat, animam ſortita eſſe uideantur, merito unusquisque iudicari impius poſſet, quia cognatorum iniuria non abſtineat. Neque uero quia quaedam agreſtia ex ipſis ſunt, cognationis propterea ius abruptum eſſe cenſendum eſt. Nihilo enim minus ſed etiam magis ex hominibus aliqui in alios homines malefici reperiuntur, qui quodam quaſi ſpiritu propriae naturae, atque prauitatis ad laeſionem occurrentibus inferendam impellantur. quos ſane licet e medio tollendos, atque interficiendos ducamus, non ideo tamen ſocietatem erga manſuetos nobis omnem abrumpimus. Sic igitur ſi ex animalibus immania ac fera aliqua ſunt, illa quia eius-

mo-

πῶν ζώων γένος. καὶ γὰρ [8] τροφαὶ πᾶσαι αἱ αὐταὶ πᾶσιν αὐτοῖς [9] καὶ πνεύματα, ὡς Εὐριπίδης, καὶ φοινίους ἔχει ῥοὰς τὰ ζῶα πάντα, καὶ κοινοὺς ἁπάντων δείκνυσι γονεῖς, οὐρανὸν καὶ γῆν.

§ 26. Ὥςτε συγγενῶν ὄντων, εἰ φαίνοιτο κατὰ Πυθαγόραν καὶ τὴν ψυχὴν τὴν αὐτὴν εἰληχότα, δικαίως ἄν τις ἀσεβὴς κρίνοιτο, τῶν [1] οἰκείων τῆς ἀδικίας μὴ ἀπεχόμενος. οὐ μὴν ὅτι τινὰ ἄγρια αὐτῶν, διὰ τοῦτο τὸ οἰκεῖον ἀποκέκοπται. οὐδὲν γὰρ ἧττον, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον τῶν ἀνθρώπων ἔνιοι [2] κακοποιῆται τῶν πλησίον εἰσὶν, καὶ φέρονται πρὸς τὸ βλάπτειν τὸν ἐντυχόντα, καθάπερ ὑπό τινος πνοῆς, τῆς ἰδίας φύσεως καὶ μοχθηρίας· διὸ καὶ ἀναιροῦμεν τούτους· οὐ μέντοι ἀποκόπτομεν τὴν πρὸς τὸ ἥμερον σχέσιν. οὕτως οὖν, εἰ καὶ τῶν ζώων τινὰ ἄγρια, ἐκεῖνα μὲν ὡς τοιαῦτα ἀναιρετέον,

Nn κα-

8. Τροφαὶ πᾶσαι.] Πᾶσαι videtur delendum. REISK.

9. Καὶ πνεύματα ---] In Eurip: ni fallor, eſt καὶ πνεύμονας. Euripidis non videntur eſſe, niſi haec pauca verba πνεύμονας (vel πλεύμονας) καὶ φοινίους ῥοάς. caetera Theophraſti videntur eſſe. REISK. Αἵματος φοινίου ῥοὰς habet *Eurip:* Suppl. 90. *Eidem* in Hel. 912. Κοινὸς οὐρανὸς πᾶσι βροτοῖς, καὶ γαῖα, ſed alio quam hic modo. Mox pro κοινοὺς *Meerm.* κοινωνοὺς.

1. Οἰκείων τῆς ἀδικίας.] Forte οἰκείων ὑπερβολῇ τῆς ἀδικίας μὴ ἀπεχόμενος. REISK.

2. Κακοποιῆται τῶν πλησίον.] Pro κακοποιῆται lego κακοποιοί. VALENT. Saltem κακοποιηταί. ſed verum eſt κακοποιοί τε. ſaepius in his libris ea voce utitur Noſter, nunquam hac. iungit eodem modo, uti hoc in loco, ſupra II, 22. τοὺς κακοποιοὺς καὶ καθάπερ ὑπό τινος πνοῆς ἰδίας φύσεως καὶ μοχθηρίας φερομένους. Firmant ſcripturam *Cod. Lipſ.* & *Meerm.*

3.

καθάπερ καὶ τοὺς τοιούτους ἀνθρώπους, τῆς δὲ πρὸς τὰ λοιπὰ καὶ ἡμερώτερα [3] σχέσεως ἀποςατέον. ἑκατέρως δὲ οὐδέτερα βρωτέον, ὡς οὐδὲ τοὺς ἀδίκους τῶν ἀνθρώπων. νῦν δὲ πολὺ τὸ ἄδικον ποιοῦμεν, ἀναιροῦντες μὲν καὶ τὰ ἥμερα, ὅτι καὶ τὰ ἄγρια, καὶ τὰ ἄδικα, [4] ἐσθίοντες δὲ τὰ ἥμερα. κατ' ἄμφω γὰρ ἄδικοι, ὅτι ἥμερα ὄντα ἀναιροῦμεν, καὶ ὅτι ταῦτα θοινώμεθα· καὶ ψιλῶς ὁ τούτων θάνατος εἰς τὴν βορὰν ἔχει τὴν ἀναφοράν. Προσθείη δ' ἄν τις τούτοις, καὶ τὰ τοιαῦτα· ὁ γὰρ λέγων, ὅτι ὁ παρεκτείνων τὸ δίκαιον ἄχρι τῶν ζώων, φθείρει τὸ δίκαιον, ἀγνοεῖ ὡς αὐτὸς οὐ τὴν δικαιοσύνην διασώζει, ἀλλ' ἡδονὴν ἐπαυξεῖ, ἥ ἐςι [5] δικαιοσύνῃ πολέμιον. ἡδονῆς γοῦν οὔσης τέλους, δείκνυται δικαιοσύνη ἀναιρουμένη. ἐπεὶ ὅτι τὸ δίκαιον συναύξεται διὰ τῆς ἀποχῆς, τίνι οὐ δῆλον; ὁ γὰρ ἀπ-

ἐχό-

modi ſunt, non ſecus atque homines qui tales fuerint, occidi debent: a iure tamen erga caetera manſuetiora animalia deſiſtendum non eſt: neutra uero ſunt comedenda. Siquidem neque homines iniuſtos ulla lex edendos permittit. At nos longe iniuſte nos gerimus, cum & manſueta perinde atque agreſtia & iniuſta occidamus, & eadem in cibum aſſumamus. dupliciter enim peccamus, primum, quod cum ſint manſueta, interficimus: deinde, quod eadem interfecta, epulamur: caedesque eorum non alio, quam ad ingluuiem noſtram ſpectat. Adiungenda etiam his illa ſunt. Qui enim dicit, eum qui ad caetera animalia usque ius porrigit, ius ipſum perdere ac corrumpere, ignorat ſe non iuſtitiam ſeruare, ſed uoluptatem augere, quae iuſtitiae eſt inimica atque hoſtis. Cum igitur finis ſit uoluptas, iuſtitiam deſtrui perſpicuum eſt. Nam ex abſtinentia ius augeri, cui eſſe dubium poteſt? Qui enim

ab

3. *Σχέσεως ἀποςατέον.*] Interpono *οὐκ*. VALENT. Forte *σχέσεως οὐδ' ὡς ἀποςατέον*. REISK. In antiquiſſima editione & *codd.* Mſcriptis *οὐκ* deſideratur, ſed *Lugdun. editor* iam correxerat. Paullo ante omiſit *Meerm.* *τοιούτους* ante *ἀνθρώπους*.

4. *'Εσθίοντες δὲ τὰ ἥμερα.*] Non male *Lipſienſis codex* *ἐσθίοντες ὅτι καὶ ἥμερα.* ut viciſſim *ὅτι* in eo deſideratur paullo poſt, ante *ὁ παρεκτείνων*.

5. *Δικαιοσύνῃ πολέμιον.*] Mirabar aliquando unde illud *μία.* tandem vidi intruſum eſſe a Valentino, more haud probando & inſtituto mali exempli, quo ille per hunc totum libellum flagitioſe uſus eſt, quo indicaret ſibi uideri legendum *πολεμία.* profecto aut Graeci ſermonis hoſpes ſit neceſſe eſt, aut valde obliviosus, cui talia in mentem veniant. REISK. Dixi de ſiniſtro illo Editoris conſilio in praefatione. *μία* is per parentheſin textui inſeruerat. In *Cod. Lipſ.* eſt *δικαιοσύνης πολέμιον.* notum utroque modo vocem conſtrui. paullo poſt illa *παντὸς ἐμψύχου* deſunt *Meerm.* dein *οὐ γὰρ ὁ τὸ γεν. φ.* *Lipſ.* & *Meerm.*

6.

ab omnibus animatis abstinet, etiam si ad societatem sibi nihil conferant, multo magis a laesione cognatis inferenda cauebit. neque enim si amet genus, speciem prosequi odio poterit: sed quanto animalium genus latius patet, tanto magis etiam erga partem eius eodem modo ius seruabit. Qui namque cognationem erga animal sibi facit, is aliquod animal quoque iniuria non afficiet. At qui omne ius in homine tantum sibi circumscribit, is utpote angustis admodum terminis conclusus abiicere a se cautionem ab iniustitia facile potest. Vnde etiam Socratico opsonio Pythagoreum est longe suauius. Ille enim cibi opsonium esse famem dicebat, Pythagoras uero si nulli inferretur iniuria, id esse opsonii suauissimum iustitiae condimentum opinabatur. dum enim cibum sumere ab animatis euitamus, in-

εχόμενος παντὸς ἐμψύχου, [6] κἂν μὴ τῶν συμβαλλόντων αὐτῷ εἰς κοινωνίαν, πολλῷ μᾶλλον πρὸς τὸ ὁμογενὲς τῆς βλάβης ἀφέξεται. οὐ γὰρ τὸ γένος φιλῶν, τὸ εἶδος μισήσει· ἀλλὰ μᾶλλον, [7] ὅσῳ μεῖζον τὸ γένος τὸ τῶν ζώων, τοσούτῳ καὶ πρὸς τὸ μέρος καὶ τὸ οἰκεῖον ταύτην διασώσει. ὁ τοίνυν τὴν οἰκείωσιν πεποιημένος πρὸς τὸ ζῶον, [8] οὗτος καὶ τὸ τὶ ζῶον οὐκ ἀδικήσει. ὁ δὲ μόνον περιγράψας ἐν ἀνθρώπῳ τὸ δίκαιον, ἕτοιμός ἐστιν ὡς ἐν στενῷ, ἀποῤῥίψαι τὴν ἔφεξιν τῆς ἀδικίας. ὥστε καὶ τοῦ Σωκρατικοῦ ὄψου ἥδιον τὸ Πυθαγόρειον. [9] ὁ μὲν γὰρ ὄψον τροφῆς τὸ πεινῆν ἔλεγεν. Πυθαγόρας δὲ, τὸ μηθένα ἀδικεῖν, καὶ [10] ἐφηδύνειν δικαιοσύνην τὸ ὄψον. ἡ γὰρ φυγὴ τῆς ἐμψύχου τροφῆς, φυ-

6. Κἂν μὴ τῶν συμβαλ.] Forte κἂν μὴ ἢ τῶν συμβ. Reisk.

7. Ὅσῳ μεῖζον τὸ γένος.] Forte ὅσῳ μείζων ἡ οἰκείωσις —— πρὸς τὸ γένος τὸ τῶν ζώων, τοσούτῳ (scilicet μᾶλλον) καὶ πρὸς τὸ μέρος. (erga formam vel partem, vulgo speciem, humanam puta.) Reisk. *Valentin.*, sed sua auctoritate, dederat πρὸς τὸ γένος τὸ τῶν ζώων. Inepte & sine caussa. In utroque sermone nihil est frequentius, quam praepositionem omitti, & in priori membro elegantius fere, quam in posteriori. *Feliciani* tamen versio superioribus bene respondet. sententiam ipsam saepe ingerunt Philosophi. *Iamblich:* Vit. Pyth. c. 30. ταύτην τοίνυν πόῤῥωθεν τὴν οἰκείωσιν ἐνθεῖναι βουλόμενος τοῖς ἀνθρώποις, καὶ πρὸς τὰ ὁμογενῆ ζῶα αὐτοὺς συνέστησε, παραγγέλλων οἰκεῖα νομίζειν αὐτοὺς ταῦτα καὶ φίλα· ὡς μηδὲ ἀδικεῖν μηδὲν αὐτῶν, μήτε φονεύειν, μήτε ἐσθίειν. vide etiam cap. 24. & alibi.

8. Οὗτος καὶ τὸ τὶ ζῶον οὐκ ἀδικήσει.] Forte οὗτος καὶ τὸν ἄνθρωπον (aut τὸ ὁμόφυλον) ὅτι ζῶον, οὐκ ἀδικήσει. Reisk. *Abreschius* refingebat οὗτος καὶ τὸ ὅ, τι *quicquid*, *quodcunque*.

9. Ὁ μὲν γὰρ ὄψον τροφῆς ——] *Cicer.* V. Tusc. Disp. 34. *Socratem ferunt cum usque ad vesperum contentius ambularet, quaesitumque esset ex eo, quare id faceret, respondisse, se quo melius coenaret, opsonare ambulando famem.*

10. Ἐφηδύνειν δικαιοσύνην τ. ὄ.] Recte *Cod. Lips.* δικαιοσύνη. sed praeterea quoque totus locus ita est constituendus. ὁ δὲ Πυθαγόρας τῷ ΜΗΔΕΝΑ ΑΔΙΚΕΙΝ καὶ ἐφήδυνε (vel ἐφηδύνῃ) τὸ ὄψον. Pythagoras autem illo praecepto sanci-

φυγὴ ἦν τῶν περὶ τὴν τροφὴν ἀδικημάτων. οὐ γὰρ δὴ μὴ μετὰ κακώσεως ἑτέρου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν ἀμήχανον ἡμῖν ὁ θεὸς ποίησεν· ἐπεὶ οὕτω γε τὴν φύσιν ἡμῖν ἀρχὴν ἀδικίας προςετίθει· μή ποτε δὲ καὶ ἀγνοεῖν οὗτοι ἐοίκασι τὸ ἰδίωμα τῆς δικαιοσύνης, ὅσοι ἐκ τῆς πρὸς ἀνθρώπους οἰκειώσεως εἰσάγειν ταύτην ᾠήθησαν, αὕτη μὲν γὰρ φιλανθρωπία τις ἂν εἴη. ἡ δὲ δικαιοσύνη ἐν τῷ ἀφεκτικῷ καὶ ἀβλαβεῖ κεῖται παντὸς ὁτουοῦν τοῦ μὴ βλάπτοντος. καὶ οὕτως γε νοεῖται ὁ δίκαιος, οὐκ ἐκείνως· 11 ὡς διατείνειν τὴν δικαιοσύνην καὶ ἄχρι τῶν ἐμψύχων κειμένην ἐν τῷ ἀβλαβεῖ. διὸ καὶ ἡ οὐσία αὐτῆς ἐν τῷ τὸ λογιςικὸν ἄρχειν τοῦ ἀλόγου, ἕπεσθαι δὲ τὸ ἄλογον. ἄρχοντος γὰρ τούτου, τοῦ δ' ἑπομένου, πᾶσα ἀνάγκη ἀβλαβῆ εἶναι πρὸς πᾶν ὁτιοῦν ἄνθρωπον. συνεςαλμένων γὰρ τῶν παθῶν, καὶ

iniurias quoque quae circa cibum contingunt, procul dubio euitamus. Neque enim exiſtimandum eſt deum effeciſſe, ut tueri ſalutem noſtram ſine aliorum contumelia & laeſione nullo modo ualeamus. nam eo modo naturam nobis eam tribuiſſet, quae principium iniuſtitiae exiſteret. Adde quod iſti etiam iuſtitiae proprietatem mihi uidentur ignorare, qui ex cognatione ſola erga homines eam ſtatuendam eſſe arbitrantur. Ita enim humanitas, & benignitas quaedam erga homines eſſe diceretur. At iuſtitia eiusmodi non eſt: ſed in abſtinentia a cuiuslibet laeſione quod non laedat, conſiſtit. Atque hoc etiam non illo modo iuſti notio habetur: ita ut iuſtitia cum in laeſione nulli omnino inferenda conſtituta ſit, usque ad caetera quoque animalia protendenda eſſe uideatur. Vnde etiam eſſentia eius in dominio rationis in irrationalem partem, & irrationalis obedientia esdicitur. dum enim haec imperat, illa obedit, innocentem eſſe erga omnia hominem neceſſe eſt. Cum enim pacatis pertur-

ciendo, NEMINEM LAEDERE (ſcilicet memento, vel oportet) non modo pani opſonium addidit, ſed ipſi quoque condimentum opſonio. Reisk. Δικαιοσύνη *Meerm.* quoque.

11. Ὡς διατείνειν τὴν ----] Forte ὃς διατείνει. & ſtatim εἰ καὶ αὐτὰ μένει ἐν τῷ ἀβλαβεῖ. *ſi ipſa quoque manent innocentia*, ut ita dicam. hoc eſt, ſi ipſa quoque a damnis & iniuriis inferendis ſe abſtinent. Reisk. Firmare coniecturam poſſet *Cod. Lipſ.* qui pro κειμένην habet καὶ μένειν. quia autem ſupra ſimiliter dicitur ἡ δικαιοσύνη ἐν τῷ ἀβλαβεῖ κεῖσθαι, hic nihil tento. ὡς διατείνειν ſcilicet δεῖ. pro λογιςικὸν *Meerm.* λογικὸν. paullo ante *idem* ταύτῃ ᾠήθησαν. & dein omittit vocem νοεῖται. utrumque male.

12.

turbationibus & cupiditatibus, ſedataque ira ſuum imperium ratio obtinet, ſtatim ſimilitudo ad praeſtantiorem naturam in nobis elucet. Praeſtantiſſima autem in uniuerſo natura innocentiſſima erga omnia eſt. atque ipſa quidem ob potentiam eius conſeruatrix omnium, & benefica omnibus eſt, nulliusque indiga. Sed nos ob iuſtitiam quidem erga omnia innocentes, at ob mortalitatem indigi neceſſariorum ſumus. Neceſſariorum autem aſſumptio laeſionem nullam infert, neque plantis, cum ex ipſis ea quae abiiciunt, accipimus: neque fructibus, cum iam emortuis ipſis utimur: neque ouibus, cum ex tonſura ipſis magis proſumus, & adhibita ipſis cura lactis earum uiciſſim participes efficimur. Iccirco eſſe iuſtus uidetur, qua-

καὶ [12] τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ ὀργῶν μεμαρασμένων, τοῦ δὲ λογισμοῦ τὴν οἰκείαν ἔχοντος ἀρχὴν, εὐθὺς ἡ ὁμοίωσις ἕπεται ἡ πρὸς τὸ κρεῖττον. τὸ δὲ ἐν τῷ παντὶ κρεῖττον, πάντως ἦν ἀβλαβὲς, καὶ αὐτὸ μὲν διὰ δύναμιν καὶ σωςικὸν πάντων, καὶ [13] εὐποιητικὸν πάντων, καὶ ἀπροσδεὲς πάντων· ἡμεῖς δὲ διὰ μὲν δικαιοσύνην, ἀβλαβεῖς πάντων, διὰ δὲ τὸ θνητὸν, ἐνδεεῖς τῶν ἀναγκαίων. ἡ δὲ τῶν ἀναγκαίων λῆψις, οὐ βλάπτει οὔτε φυτὰ, ὅταν ἃ ἀποβάλλουσι λάβωμεν, [14] οὔτε καρποὺς, ὅταν τεθνηκότων χρησώμεθα τοῖς καρποῖς, οὔτε πρόβατα, ὅταν διὰ τῆς κουρᾶς αὐτὰ μᾶλλον ὀνήσωμεν, καὶ τοῦ γάλακτος κοινωνήσωμεν, παρέχοντες αὐτοῖς τὴν ἐξ ἡμῶν ἐπιμέλειαν. διὸ [15] προπίπτει ὁ δίκαιος, [16] οἷ-

12. Τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ ὀργῶν μεμαρασμένων.] Dubitari poſſet an ὀργαὶ hic eſſent incitatae animi inclinationes, ut *Alcman.* ἐν μὲν ἀνθρώπῳ ὀργαὶ βεβριμέναι μυρίαι. Confer *Duker.* ad *Thucyd.* I, 140. Sed ſupra etiam § 25. & II, 38. ὀργαὶ & ἐπιθυμίαι iunguntur. Eleganti autem metaphora μαραίνεσθαι dicuntur. Prorſus uti *Dion. Halic.* ἕως ἂν μαρανθῶσιν αἱ τῶν πολλῶν ὀργαί. L. VII. p. 445. Κελεύειν δεῖν τάς τε ἡδονὰς τάς τε ἐπιθυμίας. καὶ καταμαραίνειν τὰς τῆς σαρκὸς ὁρμάς τε καὶ ἐπιθέσεις id venuſte dicit *Clem. Alex.* Strom. L. II. p. 411. C.

13. Ἐυποιητικὸν πάντων.] Damnat hanc vocem *Pollux.* L. V, 140. ut & vicinam εὐποιΐα. ſed id quidem male, uti vidimus ad L. II. § 12. *Heſych.* Εὐποιοί. εὐποιητικοί. δίκαιοι. de voce εὐποιητικὸς plura *H. Steph.* in Theſ.

14. Οὔτε καρποὺς ὅταν —] Hic ſignificat ea omnia frugum & fructuum genera, quae terra fert in campis, ſilvis, hortis, vineis, cum adhuc ſalva in ſuis culmis, truncis ſtipitibus perſtant, aut pendent & virent. ſed ſtatim ſignificat eadem genera demeſſa iam & decerpta, vel delapſa, quod ni obſervetur, inconſentanea videbitur oratio. Reisk. Vid. ad L. III. § 18. & quae pro eadem hac cauſſa diſputat L. II. § 13. male *Meerm.* ultimam ſyllabam in ἀποβάλλουσι neglexerat.

15. Προπίπτει ὁ δίκαιος] Forte προσπίπτει. *videtur quidem vir iuſtus, ei, qui obiter eum inſpiciat, &, ſine diligenti conſideratione eum judicet, eſſe paene iniurius in ſemet.* Reisk. Προσπίπτει correxerat quoque *Fogeroll. Codd.* in vulgatum conſentiunt. idque tueri poſſunt ea quae notavi ad L. II, 4.

16. Οἷον ἐλαττωτικὸς ἑαυτοῦ.] *Qui ſibi minus concedit, ſibi ipſe damnum detrimentum-*

εἶον ἐλαττωτικὸς ἑαυτοῦ τῶν κατὰ σῶμα. οὐκ ἀδικεῖ δὲ ἑαυτόν. αὔξει γὰρ τῇ τούτου [17] παιδαγωγίᾳ καὶ ἐγκρατείᾳ τὸ ἐντὸς ἀγαθὸν, τουτέστιν ἡ πρὸς θεὸν ὁμοίωσις.

§ 27. Οὔτε τοίνυν ἡδονῆς οὔσης τέλους ἡ ὄντως σώζεται δικαιοσύνη, οὔτε τῶν πρώτων κατὰ φύσιν συμπληρούντων τὴν εὐδαιμονίαν, [1] ἢ ἐκκειμένων γε πάντων. ἐν πολλοῖς γὰρ τὰ τῆς ἀλόγου κινήματα φύσεως καὶ αἱ χρεῖαι ἀδικίας [2] κατάρχει. αὐτίκα τῆς ζωοφαγίας ἐδεήθησαν, ἵνα τὴν φύσιν, ὥς φασὶ, διαφυλάξωσιν [3] ἀλύπητον καὶ ἀνενδέα ὧν ὀρέγεται. τοῦ δ' ὁμοιού-

quasi sui diminutor in iis quae ad corpus spectant: non iniuria tamen se ipsum afficit. corporis enim castigatione, & continentia internum bonum sibi auget: quae similitudo ad deum est.

§ 27. Neque igitur si uoluptas sit finis, seruatur ea quae uere iustitia est: neque si prima secundum naturam felicitatem compleant, uel omnia quae exposita sunt. In multis enim irrationalis naturae motiones, & indigentiae iniustitiae in causa sunt. quippe cum esu animalium indiguerint, ut naturam, quemadmodum inquiunt, sine ulla molestia conseruarent, sineque ulla inopia eorum quae appetit. Sed si finis sit,

tumque infert. Id enim Graecis est ἐλαττοῦσθαι. *M. Anton.* V, 15. οὐδὲ ἂν ὁ ἐλαττωτικὸς ἑαυτοῦ ἔν τινι τούτων ἀγαθὸς ἦν, εἴπερ ταῦτα ἀγαθὰ ἦν. Vid. ibi *T. Gatak.* Noster infra § 27. φύσεως ἐλάττωμα adpellat.

17. Παιδαγωγίᾳ καὶ ἐγκρατείᾳ.] Vid. ad L. I. § 9.

1. Ἢ ἐκκειμένων.] Forte ἐγκειμένων. id est συγκειμένων. Iustitia ergo, quae quidem eo nomine digna sit, existere & conservari nequit, sive voluptas pro fine bonorum habeatur, sive prima naturae volumus beatae vitae complementum conficere, sive denique ambo illa, voluptatem, cum primis naturae, ad vitam beatam efficiendam conglutinamus. REISK.

2. Κατάρχει.] Pro κατάρχει mallem κατῆρχε, quoniam verba consequentia id postulare videntur. ἐδεήθησαν &c. VALENT. Κατάρχει possit defendi, ut referatur non ad posterius αἱ χρεῖαι, sed ad prius τὰ κινήματα. neque rara sunt eius formae exempla. neque tamen intercedam, si quis κατάρχουσι malit. REISK. Recte vulgatum defendi posse advertit Vir Clar: plurima prostant exempla, quibus verbum numeri singularis post plura substantiva, etiam pluralis numeri, subiungatur. idque utraque in lingua frequens tritumque est, licet interpretes saepe sollicitaverint. sed tum numeri singularis substantivum, vel plurale neutrum, verbo fere solet praecedere. Vide *D'Orvill:* ad *Charit: III*, 3. p. 271. Poëtae quidem huic praecepto se semper non adstringunt, hic tamen commode ad κινήματα refertur. Post κατάρχει locavi στίγμα τέλειον, ut sensus sibi melius constaret.

3. Ἀλείπητον καὶ ἀνενδέα.] Praetuli ἄλειπτον καὶ ἀνενδεῆ. VALENT. Et ἄλειπτον & ἀλείπητον, quod antea legebatur, nauci est. Reliquit Malchus ἀλύπητον, quod etiam est in *Cod. Lips.* & *Meerm.* & adeo verum, ut Auctori suo reddere non dubitarim. Veritatem pulcre

sit, deo similes effici quoad eius fieri potest, innocentia erga omnes seruatur. Quo igitur modo qui ab affectibus ducitur, erga solos liberos, & uxorem innocentiam exercet, alios uero omnes contemnit ac laedit: utpote cum irrationali parte in ipso dominante erga mortalia excitatus ea admiretur, ac stupeat: qui uero regitur a ratione, erga ciues quoque, nec non hospites, quin etiam omnes homines innocenter se gerit: cum irrationalem facultatem subditam habeat, ac propterea prae illis rationalior, ac diuinior sit: ita qui non in hominibus tantum innocentiae terminos praefinit, sed ad caetera usque animalia dilatat, is similior deo est: & si usque ad plantas etiam prorogare eos posset, imaginem magis ac similitudinem seruaret. Quod quia nequit, inde iam naturae nostrae de-

οὖσθαι θεῷ ὄντος τέλους, [4] ὡς ἔνι μάλιςα, σώζεται τὸ ἀβλαβὲς ἐν ἅπασιν. ὅνπερ τοίνυν τρόπον ὁ πάθεσιν ἀγόμενος πρὸς μόνα τέκνα καὶ γυναῖκα ἀβλαβὴς, τῶν δὲ ἄλλων καταφρονητικὸς καὶ πλεονέκτης, ὡς ἂν τοῦ ἀλόγου κρατοῦντος ἐν ἑαυτῷ, πρὸς τὰ θνητὰ ἐγείρεται καὶ ταῦτα ἐκπλήττεται· ὁ δὲ λόγῳ ἀγόμενος καὶ πρὸς πολίτην τηρεῖ τὸ ἀβλαβὲς, καὶ ἔτι μᾶλλον πρὸς ξένους, καὶ [5] πρὸς πάντας ἀνθρώπους, ὁ τὴν ἀλογίαν ἔχων ὑπήκοον, καὶ αὐτὸς παρ' ἐκείνους λογικώτερος, διὰ ταῦτα δὲ καὶ θειότερος· οὕτως ὁ μὴ μόνον ςήσας τὸ ἀβλαβὲς ἐν ἀνθρώποις, παρατείνας δὲ καὶ εἰς τὰ ἄλλα ζῶα μᾶλλον ὅμοιος θεῷ, καὶ εἰ [6] ἄχρι φυτῶν δυνατὸν, ἔτι μᾶλλον σώζει τὴν εἰκόνα. εἰ δὲ μὴ, ἀλλ' [7] ἐντεῦθέν γε τὰ τῆς φύσεως ἡ-

ere per coniecturam viderat Cel: *Abreschius* uterque *Cod.* ἂν ἐνδεᾶ.

4. Ὡς ἔνι μάλιςα.] Iungi debet in constructione cum ὁμοιοῦσθαι τῷ θεῷ. REISK. Verissime. ideoque comma post posui, secus quam antea fieri consueverat. Paullo post vocem τέκνα perperam neglexit *Lips. Cod.* & dein *Meerm.* κρατοῦντος ἐν αὐτῷ.

5. Πρὸς πάντας ἀνθρώπους.] Ἀνθρώπους ἔχων τὴν ἀλ. deleto commate & articulo ὁ. REISK. Homo quippe homini cognatus, quod passim ingerunt sapientiae antistites. Vide quae pro hac caussa *Gatak:* ad *Anton:* L. II, 16. & *Grotius* de Iur: B. & P. in Proleg: § 24. disputaverunt, utinam omnibus persuasissent!

6. Ἄχρι φυτῶν δυνατὸν.] Quid de plantarum anima Noster & alii senserint vide ad L. I, 18. utique temere non esse laedendas saepe praecipit. Ideo stirpem non una cum fructibus exscindi vult L. III, 18. Uti Pythagoras praecipiebat μὴ τὸν ἥμερον καὶ ἔγκαρπον φυτὸν μήτε φθείρειν μήτε βλάπτειν, apud Nostrum in Vit: Pyth: num. 39. quod convenit legi divinae apud *Moisem* Deuter. XX, 19. unde haec & alia hausisse dicitur. *Clem: Alex:* Strom: II. p. 401.

7. Ἐντεῦθέν γε τὸ τῆς φύσεως &c.] Locus distortus & luxatus. Legerem lubens, ἀλλ' ἐντεῦθέν γ. τὸ τ. φυσ. ἡ. ἐλάττωμα θρηνεῖν δεῖ τὸ θρηνούμενον. &c. VALENT. Nihil hic deest, ne-

ἡμῶν ἐλάττωμα, ἐντεῦθεν τὸ θρηνούμενον πρὸς τῶν παλαιῶν, ὡς τοίων ἔκτ' ἐρίδων ἔκτε νεικέων γενόμεθα, ὅτι τὸ θεῖον καὶ [8] ἀκήρατον καὶ ἐν πᾶσιν ἀβλαβὲς σώζειν οὐ δυνάμεθα· οὐ γὰρ ἐν πᾶσιν ἦμεν ἀπροσδεεῖς· αἰτία δὲ ἡ γένεσις καὶ τὸ ἐν τῇ πενίᾳ ἡμᾶς γενέσθαι, τοῦ πόρου ἀποῤῥυέντος. ἡ δὲ πενία, ἐξ ἀλλοτρίων τὴν σωτηρίαν καὶ τὸν κόσμον, δι' οὗ τὸ εἶναι ἐλάμβανεν, ἐκτᾶτο. ὅςις οὖν πλειόνων δεῖται τῶν ἔξωθεν, ἐπὶ πλέον τῇ [9] πενίᾳ προσήλωται. καὶ ὅσῳ πλεόνων ἐνδεὴς, τοσούτῳ θεοῦ μὲν ἄμοιρος, πενίᾳ δὲ σύνοικος. τὸ γὰρ θεῷ ὅμοιον, τῇ ὁμοιώσει εὐθὺς [10] πλοῦτον ἔχει τὸν ἀληθινόν. πλουτῶν δὲ οὐδεὶς καὶ χρήζων μηδενὸς ἀδικεῖ· ἕως γὰρ ἀδικεῖ κᾂν πάντα ἔχει χρήματα, κᾂν [11] πάν-

defectus conſpicitur: inde miſeria quae a ueteribus deploratur, quod talibus aduerſis ſimus ac diſcordibus orti litibus, ut diuinitatem & incorruptibilitatem, & innocentiam in omnibus ſeruare non ualeamus. Non enim in omnibus ſine ulla indigentia fuimus. cuius cauſa generatio extitit: quodque cum copia iam effluxerit, conſtituti in inopia fuerimus. inopia autem ex alienis ſalutem & ornatum ex quo nos ut eſſemus, accepimus, ſibi acquirit. Qui igitur pluribus externis indiget, is magis inopiae agglutinatus eſt. quantoque pluribus indiget quiſpiam, tanto eſt remotior adeo, inopiaeque magis addictus. Qui enim ſimilis deo eſt, continuo ex ſimilitudine ueras diuitias habet. nemo autem qui diues ſit, nulliusque indigus, iniuriam cuiquam infert. quoad enim iniuriam facit, etiam ſi omnibus affluat pecuniis, o-

neque pravum eſt. deſignat locum Empedoclis, cuius hic verſus eſt

Τοίων ἔκ τ' ἐρίδων, ἔκ τε νεικέων γενόμεσθα.

Aut ergo γενόμεσθα legendum, ſi verſum ipſum repraeſentavit Porph: aut ἐγενόμεθα, ſi naulo mutatum orationi liberae accommodavit. Reisk. Optime vulgatum tuetur Cel: *Reiskius*. γενόμεσθα dat quoque *Cod. Meerm.* Empedoclis illa hoc modo nobis reliquit *Clem: Alex:* Strom: III. p. 432. B.

Ὀπόποι, ἦ δειλὸν θνητῶν γένος. ὦ δυσάνολβον
Οἵων ἐξ ἐρίδων, ἔκ τε ςοναχῶν ἐγένεσθε.

φύσεως ἐλάττωμα quid ſit, dictum § 26.

8. Ἀκήρατον καὶ ἀβλαβὲς.] Ἀκήρατον *purum, intaminatum* ſignificat, quo uſu vox Platoni & Philoſophis inprimis eſt frequens, aeque atque ἀκεραίον, ut notat Cel: *Valkenar:* ad Herod: IV, 152. Noſter infra IV, 20. ἡ δὲ συνήθεια τὸ ἄμικτον καὶ καθαρὸν, ἄφθαρτον καὶ ἀκραιφνὲς καὶ ἀκήρατον. uti hic ἀκήρατον & ἀβλαβὲς, ſic ἀβλαβὴς & ἀκέραιος iunguntur *Plat:* de Rep: p. 581. D.

9. Πενίᾳ προσήλωται.] Saepius metaphorico ſenſu hoc verbo utitur. Vide ad L. I. § 31. in fine.

10. Πλοῦτον ἔχει τὸν ἀλήθινον.] Id ἀληθινῶς πλουτεῖν dixit ſupra L. I, 54. ubi vide. Noverat Porphyrius in N. Teſt. & inter Chriſtianos εἰς θεὸν πλουτεῖν, ἐν καλοῖς ἔργοις πλουτεῖν, & ſimilia eſſe frequentis uſus.

11. Πάντα τ. γ. πλέθρα.] Bene πλέθρα memorat. uſitatiſſima Graecorum erat menſura, uti *iugerum* Romanorum. V. quos laudat *Duker:* ad *Thucyd: VI*, 102. Reſpicit noſter forte illa *Platonis* in Theaet: p. 128. B. γῆς δὲ ὅταν μυρία πλέθρα ἢ ἔτι πλείω ἀκούσῃ, ὡς τις ἐ-

omnia terrae iugera possideat, cum inopiae sit addictus, inops procul dubio est: ac propterea etiam iniustus, & impius, & a deo alienus, & omni denique uitio obnoxius: cuius quidem uitii naturam delapsio animae in materiam ex priuatione boni introduxit. Omnia igitur nugae sunt, quousque aliquis a principio aberrauerit: indigus item unusquisque omnium est, quamdiu ad satietatem non spectat: mortalitatique naturae suae indulget, quamdiu se ipsum re uera non nouit. Apta autem admodum iniustitia est ad persuasionem sibi adhibendam, iudicandosque eos qui sub ipsa continentur: propterea quod cum alumnis ac familiari-

πάντα τῆς γῆς πλέθρα, πένης ἐςὶν, πενίᾳ ὑπάρχων σύνοικος. διὰ ταῦτα δὴ καὶ ἄδικος καὶ ἄθεος καὶ ἀσεβὴς καὶ [12] πάσῃ κακίᾳ ἔνοχος, ἧς τὴν ὑπόςασιν ἡ πρὸς τὴν ὕλην τῆς ψυχῆς πτῶσις κατὰ ςέρησιν τοῦ ἀγαθοῦ παρήγαγεν. [13] λῆρος οὖν πάντα, ἕως τις τῆς ἀρχῆς ἀπέσφαλται, καὶ ἐνδεὴς πάντων, ἕως οὔ πρὸς [14] τὸν κόρον οὐ βλέπει, εἴκει τε τῷ θνητῷ τῆς φύσεως αὐτοῦ, ἕως τὸν ὄντως ἑαυτὸν οὐκ ἐγνώρισεν. δεινὴ δὲ ἡ ἀδικία πείθειν ἑαυτὴν, [15] καὶ δικάζειν τοὺς ὑπ' αὐτῇ συνεχομένους, διότι σὺν ἡδονῇ προσομιλεῖ τοῖς τροφίμοις.

ὤ-

ἄρα κεκτημένος, θαυμαςὰ πλήθει κέκτηται &c. Pro ἔχει in *Cod. Lipf.* & *Meerm.* est ἔχῃ, quod verum arbitror, licet haud ignorem nostram voculam etiam cum indicativo construi.

12. Πάσῃ κακίᾳ ἔνοχος.] Saepe ἔνοχος hoc casu iungitur apud *Platonem*, *Lucian:* & alios. ita ego construere soleo ea, quae leguntur in *Epist.* ad *Hebr. II*, 15. καὶ ἀπαλλάξῃ ὅσοι ἔνοχοι ἦσαν φόβῳ. *Grotius* dicit ἀπαλλάξῃ nempe τοῦ φόβου, quod e sequentibus intelligitur, sed omnia pulcre cohaerent & nexui satisfaciunt, si illa connectas φόβῳ θανάτου ἔνοχοι.

13. Λῆρος οὖν πάντα.] Uti λῆρος ταῦτα εἰσὶ apud *Alciphr:* L. I. Ep. 34. ubi de hoc loquendi genere Doct: *Berglerus.*

14. Τὸν κόρον οὐ βλέπει.] Nescio an satis sanus sit hic locus. mallem τὸν νοῦν, de quo saepius loquitur Porphyrius, sed ἐπέχω. VALENT. L. πρὸς τὸν πόρον. supra τοῦ πόρου ἀποῤῥυέντος. ἡ δὲ πενία &c. in mente habuit fabulam Platonicam de Pori cum Penia coniugio, & inde prognata Erote. REISK. Πόρον probabat quoque Cel: *Rubnken:* Vid: Politiss: *Goens:* ad *Nostr:* de Antr: Nymph: p. 107. qui fabulae auctores recenset, quibus *Plotin:* Ennead: III. L. 5. p. 293. *Euseb:* P. E. L. XII. p. 584. & alii addi possunt. κόρον tamen manifeste firmare videri posset Noster 'Αφορμ. πρὸς τὰ νοητ. in fine, quem locum adtexere debeo, quia inlustrat etiam illa quae hic praecesserunt. ita ille, ἐπεὶ δὲ πρὸς μὲν ὕλην ῥέπον ἴσχει ἀπορίαν πάντων, καὶ τῆς οἰκείας δυνάμεως κένωσιν. εἰς δὲ τὸν νοῦν ἀναγόμενον τὸ πλῆρες αὐτῆς ---- τὴν μὲν εἰκότως πενίαν, τὴν δὲ κόρον οἱ τοῦτο πρῶτον γνόντες τῆς ψυχῆς τὸ πλῆρες, ᾐνίξαντο. nisi ibi etiam πόρον rescribere velis, uti, illo pariter atque hoc in loco, iam factum animadverto a *P. Petito* Obs: Misc: L. II, 12. vulgato patrocinari etiam posset ille κόρος, ut iis quae ad vitam sunt necessaria contenti simus, de quo L. I. § 54

15. Καὶ δικάζειν τοὺς ----] Pro δικάζειν legendum δεκάζειν. VALENT. Forte πείθειν ἑαυτῇ ὡς καὶ Δίκῃ οὔσῃ συζῆν τοὺς ὑπ' αὐτῆς συνεχομένους. Potest iniustitia eos quos in potestate habet vinculis ita fascinare, ut eos adducat, ut secum vivere velint, tanquam cum ea quae sit ipsa iustitia. REISK. Δεκάζειν *Fogeroll:* iam cor-

ὥσπερ δὲ ἐν [16] βίων αἱρέσεσιν ἀκριβέςερος κριτὴς, ὁ πεῖραν ἀμφοῖν εἰληφὼς, τοῦ θατέρου πειραθέντος μόνου, οὕτως ἐν αἱρέσεσι καὶ φυγαῖς καθηκόντων ἀσφαλέςερος κριτὴς ὁ ἐκ τοῦ ἐπαναβεβήκοτος κρίνων καὶ τὸ ἧττον, τοῦ κάτωθεν κρίνοντος [17] τὰ προκείμενα. ὥςε ὁ κατὰ νοῦν ζῶν, τοῦ κατὰ τὴν ἀλογίαν ἀκριβέςερος ὁριςὴς ὧν τε αἱρετὸν καὶ ὧν μή· διῆλθεν γὰρ καὶ δι' ἀλογίας, ἅτε ἐξ ἀρχῆς ταύτῃ προσομιλήσας. ὁ δὲ ἄπειρος ὢν τῶν κατὰ νοῦν, πείθει τοὺς ὁμοίους, [18] παῖς ἐν παισὶ φλυαρῶν. Ἀλλ' εἰ πάντες, φασὶ, τούτοις πεισθεῖεν τοῖς λόγοις, [19] τί ἡμῖν ἔςαι; [20] ἢ δῆλον ὡς εὐδαιμονήσομεν, ἀδικίας μὲν ἐξορισθείσης ἀπ' ἀνθρώπων, δικαιοσύνης δὲ πολιτευαμέ-

ribus ſuis cum uoluptate uerſatur. Quemadmodum uero in uitarum electionibus rectius iudicare conſueuit, qui utriusque eſt peritus, quam qui alteram tantummodo fuerit expertus: ita quoque, in electionibus & euitationibus eorum quae debent, illius certius iudicium eſt qui ex ſuperiore inferius diſcernit, quam qui ex inferioribus ea quae antepoſita ſunt. Quapropter qui ex mente & intellectu uitam inſtituit rectius & exquiſitius praefinire ea poteſt, quae expetenda, aut fugienda ſint, quam qui ex irrationali facultate degere conſueuit. Illa ſiquidem etiam per irrationalem uitam pertranſiit, utpote qui a principio innexus ipſi fuerit: hic autem eorum imperitus cum ſit, quae ex mente proficiſcuntur, ſui ſimilibus puer inter pueros nugans facile omnia perſuadet: At ſi omnes, inquiunt, rationibus his aſſentiantur, quid nobis inde e-

correxerat. ego nihil demutem, cum omnes in δικάζειν conſentiant. idque adfirmant ſequentia, cum opponat iudicem aequiorem, qui e mente & intellectu vitam inſtituit, & illum, qui ex inrationali facultate agere conſuevit. δικάζειν τοὺς ὑ. α. σ. eſt itaque *ius dicere*, ſubiectos ſibi habere.

16. Βίων αἱρέσεσιν.] Τὰ γένη εἰς ἃ διῄρεθησαν οἱ βίοι vocat *Plut:* T. I. p. 91. C. βίος quippe vitae genus ac rationem ſignificat. Vidimus ſupra, adde *Hemſterb:* ad *Polluc: IX*, 33.

17. Τὰ προκείμενα.] Pro προκείμενα mallem ὑπερκείμενα, ut opponatur τῷ κάθωθεν. VALENT. Mox αἱρετέον pro vulgato αἱρετὸν optabat *Reiskius*.

18. Παῖς ἐν παισὶ φλυαρῶν.] Eleganter dictum. παῖς paſſim ad ingenium pertinet, & de iis, qui mente ſunt pueri, adhibetur, ut ſolent huius generis vocabula utroque in ſermone. Nihil addo illis, quae Cel: *Alberti* notavit ad *Paull.* ad Epheſ. IV, 14.

19. Τί ἡμῖν ἔςαι.] Et hoc pulcrum loquendi genus. *quid praemii referemus?* prorſus uti Petrus τί ἄρα ἔςαι ἡμῖν in Euang. *Matth.* c. XIX, 27. ubi vide *Kypkium*, & illi iunge *Raphel.* ad *Marc.* XI, 24.

20. Ἢ δῆλον ὡς εὐδαιμονήσομεν &c] Reſpicit ad veterum opinionem, iuſtitiam propter hominum ſcelera terram hanc reliquiſſe atque in caelum migraſſe. Ut vero Marco imperante Iuſtitiam ac verecundiam ad homines regreſſas *Ariſtides* adſerit, idem plane futurum No-

euenturum eſt? Illud procul dubio, ut felices ſimus futuri: quippe cum & iniuſtitia procul ab hominibus exterminanda & iuſtitia apud nos quoque, quemadmodum in coelo uerſatura ſit. Nunc uero perinde ſe res habet, ac ſi Danaides quaererent quamnam uitam eſſent traductae, ſi ab illo hauriendae aquae perforatis doliis miniſterio fuiſſent liberatae. Quid enim euenturum ſit nobis, quaerunt ac dubitant, ſi in neceſſariis & pro necesſariis conſtitutae acquieſcendo indul-

μένης καὶ παρ' ἡμῖν, καθάπερ καὶ ἐν οὐρανῷ. νῦν δ' ὅμοιον, ὡς εἰ καὶ αἱ Δαναΐδες ἠπόρουν, τίνα βίον βιώσονται, ἀπαλλαγεῖσαι τῆς [21] *περὶ τὸν τετρημένον πίθον διὰ τοῦ κοσκίνου λατρείας. τί γὰρ ἔσαι ἀποροῦσιν, εἰ παυσαίμεθα ἐπιφοροῦντες εἰς τὰ πάθη ἡμῶν καὶ τὰς ἐπιθυμίας, ὧν τὸ πᾶν διαῤῥεῖ* [22] *ἀπορίᾳ τῶν κακῶν τὸν ἐπὶ τοῖς ἀναγκαίοις καὶ ὑπὲρ τῶν ἀναγκαίων* [23] *ςεργόντων ἡμῶν βίον.*

 τί

Noſter ſignificat, ſi ad victum ſimplicem atque innoxium reduci poſſet humanum genus. Vid: *Gatak:* ad *M. Antonin:* L. V. § 33.

21. Περὶ τὸν τετρημένον πίθον.] Nota fabula. inde ductum κοσκίνῳ ὕδωρ ἀντλεῖν apud *Theod:* Serm: de Mat: & Mund: p. 531. εἰς τετρημένον πίθον ἀντλεῖν apud *Eumd.* Dial: I. p. 18. alias etiam τετριμμένον πίθον vocant, ut oſtendit Clar: *Weſſeling:* ad *Diod: Sic: I,* 97. ſed Noſter τετρημένον πίθον dixit exemplo *Platonis* ſui in Gorg: p. 336. D. Sumſit autem haec e *Plutarch:* T. II. p. 160. ut opportune monebat Amiciſſ. *Abreſchius.*

22. Ἀπορίᾳ τῶν κακῶν —] Recte dat *Cod. Lipſ.* τὸν ἐπὶ & dein τὸν ἀναγκαῖον, quod hactenus probo, ut καὶ οὐχ ὑπὲρ τὸ ἀναγκαῖον legatur. quod totum diſperit & evaneſcit cum caremus malis (quae neceſſe eſt in quaerendo lauto & opiparo victu tolerare) ſi vitae acquieſcemus, intra neceſſaria ſubſiſtenti, ea autem non excedenti. ὁ ἐπὶ τοῖς ἀναγκαίοις βίος eſt vita quae agitur in copiis rerum ſolummodo neceſſariarum, & ea lege ne quid aut appetatur, aut conquiratur, quod ſit ſuperfluum. haud ſcio quoque an pro ἀπορίᾳ praeſtet legi ἀπειρίᾳ, cum uſu & peritia vacamus moleſtiarum. poſt κακῶν nihil deeſſe, ego quidem praeſtare nolim. Poſſit tandem, καὶ ὑπὲρ τῶν ἀν. defendi, & locus caetera ſanus videri, dummodo vs. 20. τὸν admittatur loco τῶν. Diximus quae ſit vita ἐπὶ τοῖς ἀν. ea nempe, quae gaudet praeſentibus neceſſariis, & ea lege degitur, ut iis contenta ſit. Dicendum reſtat, quae ſit vita ὑπὲρ τῶν ἀν. ea nimirum eſt, quae laborat de rebus non niſi neceſſariis comparandis. Reisk. Ἀναγκαῖον *Meerm.* etiam. dicam ſtatim.

Τῶν κακῶν &c.] Videbatur legi debere τῶν καλῶν, & hanc eſſe loci mentem. *Nos cupiditates noſtras explere ſemper conamur ſed fruſtra: quia vere bona non quaerimus, quae animae noſtrae biatus & rimulas magis complerent, quam quae inter extrinſeca maxime videntur neceſſaria.* Lego enim ςεγόντων pro ςεργόντ. Valent. Inepte poſtrema illa. Vulgatam praeclare tuetur Clar: *Reiskius*, ideoque τὸν in ſedem ſuam revocavi, ut *Fogeroll:* iam emendaverat. Nec ſecus accepit *Felicianus.* Vel ſic tamen legendum contendo ἀπειρίᾳ τῶν καλῶν τὸν ἐπὶ τοῖς ἀναγκαίοις — ςεργόντων ἡμῶν βίον. nec mireris, unde adeo inperioſus evaſerim: *Plutarch:* quem hic Noſter exprimit, l. l. T. II. p. 160. B. iiſdem plane verbis dicit. unde ſimul de reſtituto τὸν nihil addubites. κακὸν & καλὸν ſaepe permiſcentur. vidimus iam L. I. § 9. plura exempla dabit *D'Orvill:* ad *Charit: VIII,* 4.

23. Στεργόντων ἡμῶν βίον.] Inepte *Valent.* ςεγόντων, licet voces illae aliquando inter ſe permiſceantur, ut apud *Diod: Sic: XI,* 29. Plutarchi hoc eſſe iam monui. ςέργειν βίον dicitur, ut ςέργειν τὰ παρόντα, τὴν τυχὴν & ſimilia, de quibus *Weſſeling:* ad *Diod:* l. l. &

τί τοίνυν πράξομεν ἐρωτᾷς ὦ ἄνθρωπε; μιμησώμεθα τὸ χρυσοῦν γένος, μιμησώμεθα [24] τοὺς ἐλευθερωθέντας, μεθ' ὧν μὲν γὰρ [25] αἰδὼς καὶ νέμεσις ἦτε δίκη ὁμιλεῖ, ὅτι ἠρκοῦντο τῷ ἐκ γῆς καρπῷ.

[26] Καρπὸν γάρ σφισιν ἔφερε ζείδωρος ἄρουρα

Αὐτομάτη πολλόν τε καὶ ἄφθονον. οἱ δέ γε ἐλευθερωθέντες ἃ πάλαι τοῖς δεσπόταις ὑπηρετοῦντες ἐπόριζον, ταῦτα ἑαυτοῖς [27] πορίζουσιν. οὐκ ἄλλως [28] καὶ σὺ τοίνυν ἀπαλλαγεὶς τῆς τοῦ σώματος δουλείας, καὶ τῆς τοῖς πάθεσι τοῖς διὰ τὸ σῶμα λατρείας, ὡς ἐκεῖνα ἔτρεφες παντοίως, τοῖς ἔξωθεν, οὕτως αὐτὸν θρέψεις παντοίως τοῖς ἔνδοθεν, δικαίως ἀπολαμβάνων τὰ ἴδια, καὶ οὐκ ἔτι τὰ ἀλλότρια βίᾳ ἀφαιρούμενος.

dulgere perturbationibus & cupiditatibus desisteremus, quarum omnis fructus ex inopia honestorum diffluit, atque interit. Quid ergo acturi simus, interrogas, auream illam aetatem imitabimur, eos imitabimur qui in libertatem asserti sunt. Cum illis enim pudor & nemesis & iustitia uersabatur, quia terrae fructibus erant contenti. Fructum enim ipsis *sponte ferebat Terra ferax multum.* At qui libertate donati sunt, quae dominis suis ministrando antea comparabant, ea sibi deinceps acquirunt. Non alio modo etiam tu, si seruitute corporis liberatus sis & ministerio eo quod affectibus exhibes, sicut illud uarie externis alebas, ita uarie te ipsum internis enutries: qua in re propria tibi iuste suppetent, ut aliena tibi auferenda uiolenter non amplius sint.

ΠΟΡ-

& *Gatak:* ad *Anton: VI,* 44. qui τὸ ἀγαπᾶν eodem sensu adhiberi docet § 49. στέρξαντας βίον καρτερικὸν καὶ ἐπίπονον dicit *Euseb:* D. E. III. p. 119. B.

24. Τοὺς ἐλευθερωθέντας.] Ἐλευθεροῦν peculiariter est in *libertatem vindicare*, ac de servis manumissis dicitur. Pulcre itaque ex Plutarch: l. l. ad animae libertatem Noster retulit. lege V. D. ad illa *Ioan.* in Euang. VIII, 32. ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς.

25. Αἰδὼς καὶ Νέμεσι; —] Videtur respicere illa *Hesiodi*, cui ferreo demum seculo homines reliquisse dicuntur Αἰδὼς καὶ Νέμεσις. Oper. 198. Bene etiam hoc loco distinguuntur Νέμεσις & Δίκη. intelligitur quippe non ea Nemesis, quae Δίκη etiam dicebatur.

26. Καρπὸν γὰρ —] *Hesiod:* Oper. 117.
- - - - καρπὸν δ' ἔφερε ζείδωρος ἄρουρα.
Utitur iterum § 2. libri sequentis. ubi vide.

27. Πορίζουσιν οὐκ ἄλλως.] Bene habet. *sine omni dubio, sine controversia, certo certius.* Reisk. *Fogeroll.* & *Valent.* temere correxerant ἄλλοις. Alio tamen modo interpunxi, quam antea fieri solebat, cum distinctionis signum maius post ἄλλως poneretur. *Plutarch:* l. l. ἃ πάλαι τοῖς δεσπόταις ἔπραττον ὑπηρετοῦντες, ταῦτα πράττουσιν αὐτοῖς καὶ δι' αὐτούς. οὕτως ἡ ψυχὴ — εἰ ἀπαλλαγείη τῆς λατρείας &c.

28. Καὶ σύ.] Elegans formula, ideoque aliis etiam frequentata. Vid: *Markland:* ad *Max: Tyr:* Diss: XVII, 11. qui huius loci oblitus haud fuit. Mox pro αὐτὸν θρέψεις *Meerm.* αὐτὴν θρέψεις.

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ

ΠΕΡΙ ΑΠΟΧΗΣ ΤΩΝ ΕΜΨΥΧΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

PORPHYRII PHILOSOPHI

DE ABSTINENTIA AB ESU ANIMALIUM

LIBER QUARTUS.

ARGUMENTUM.

Quartus liber dividitur, ſicut praecedentes, in tres partes: quarum prima praefationem continet ad Firmum Caſtricium. Secunda antiquorum exemplis confirmat abſtinentiam ab animalibus viris magnis, quales erant legiſlatores, Philoſophi, & ſacrorum antiſtites, in uſu fuiſſe, contra autem crudeles & impios homines ea in cibos adhibuiſſe. Exempla abſtinentiae a variarum gentium legibus & inſtitutis deſumuntur, Lacedaemoniorum. § 3. *Aegyptiorum.* § 6. *Judaeorum.* § 11. *Syrorum, & Cypriorum.* § 15. *Perſarum.* § 16. *& Cretenſium ſacerdotum.* § 19. *Paraeneſis autem quae tertium locum occupat, ad caſtitatem corporis, animi puritatem, utriuſque ſanctitatem incitat.*

§ I. Aduerſus onnes fere excuſationes eorum qui cum reuera incontinentiae & uoluptatis cau-

§ I. Πρὸς μὲν ἁπάσας σχεδὸν τὰς σκήψεις τῶν [1] τῇ ἀληθείᾳ ἀκρασίας ἕνεκα καὶ ἀκολασί-

1. Τῇ ἀληθείᾳ.] *Cod. Lipſ.* dat τῇ μὲν ἀληθείᾳ. idem verſ. 8. ſic habet τὴν σαρκοφαγίας δὲ αὐτοῖς, caeteris omiſſis. apparet locum eſſe corruptum, quod facile ſentiet, qui ad τῇ ἀληθείᾳ attendit, cui nulla reſpondet ſubiecta oratio. Videtur auctor ad hanc fere ſententiam ſcripſiſſe. τῇ μὲν ἀληθείᾳ ἀκρασίας ἕνεκα καὶ ἀκολασίας τῆς ἑαυτῶν ἀντίφιλον εἰκούντων. τῆς σαρκοφαγίας δὲ αὐτοῖς ἀναισχύντους προφάσεις πεπορικότων ἐκ τῆς ἐνδείας. Reisk. Τῇ μὲν ἀληθείᾳ

σίας τὴν σαρκοφαγίαν προσιεμένων, ἀπολογίας δὲ αὐτοῖς ἀναισχύντους πεπορικότων, τὰς ἐκ τῆς ἐνδείας, ἣν πλέον ἢ χρῆν τῇ φύσει προσάπτουσι, διὰ τῶν εἰρημένων ὦ Καςρίκιε ἀπηντήσαμεν. λειπομένων [2] δύο ἔτι μερικῶν ζητήσεων, ὧν μάλιςα ἡ τοῦ συμφέροντος ἐπαγγελία ἐξαπατᾷ τοὺς ὑπὸ τῶν ἡδονῶν δεδεκασμένους. καὶ μὴν καὶ τῆς μαρτυρίας [3] τοῦ μηδὲν μήτε τῶν σοφῶν, μήτέ τι ἔθνος παραιτήσασθαι τὴν βρῶσιν, ἱκανῶς εἰς μέγεθος τῆς ἀδικίας τοὺς ἀκούοντας προαγούσης ὑπ᾽ ἀπειρίας τῆς ἀληθινῆς ἱςορίας, τὸν ἔλεγχον τούτων ποιεῖσθαι μέλλοντες, τὰς περὶ τοῦ συμφέροντος καὶ τῶν ἄλλων ζητημάτων [4] λύσεις ἐκβαλεῖν πειρασόμεθα.

§ 2. Ἀρξώμεθα δ᾽ ἀπὸ τῆς κατὰ ἔθνη τινῶν ἀποχῆς, ὧν ἡγήσονται τοῦ λόγου οἱ Ἕλληνες, ὡς ἂν τῶν μαρτυρούντων ὄντες οἰκειότατοι. Τῶν τοίνυν συντόμως τε ὁμοῦ καὶ ἀκριβῶς

βῶς

causa carnium esum admittant, impudenter tamen ob indigentiam se id facere praetendunt, quam magis quam opus sit naturae nostrae attribuunt. satis superioribus libris o Castrici occursum a nobis uidetur. Restant autem duae adhuc particulares quaestiones: Ex quibus cum utilitatis promissio maxime decipere eos consueuerit quorum a uoluptate corruptum iudicium est: testificatio autem quod neque sapiens quispiam, neque gens aliqua huiuscemodi uictum unquam repudiarit, in magnam admodum iniustitiam ob imperitiam uerae historiae audientes inducat: coarguenda etiam haec in praesentia a nobis sunt. Quocirca & eius quae ad utilitatem spectat, & aliarum quaestionum afferre solutiones iam conabimur.

§ 2. Exordiumque a quarundam gentium abstinentia sumemus: inter quas Graeci primo loco producentur, utpote qui omnium locupletissimi testes huiusce rei futuri sint. Ex iis igitur qui breuiter simul

&

θείᾳ etiam *Meerm.* & pro προσιεμένων dat προσεμένων, de qua confusione supra diximus.

2. Δύο ἔτι.] Forte λειπομένων δ' ἔτι μερικῶν ζητ. Sunt enim non duae, sed plures adhuc reliquae dubitationes. aut λειπομένων δέ τινων ἔτι μερ. ζετ. REISK.

3. Τοῦ μηδὲν μήτε —] Forte περὶ τοῦ μηδέποτε μήτε τῶν σοφῶν τινα, μήτε τι ἔθνος παραιτήσασθαι τὴν βρῶσιν. nam βρῶσις pro voracitate carnium sic nude usurpatur nostro v. § 5. REISK.

4. Λύσεις ἐκβαλεῖν πειρ.] Uti ἐκβάλλειν ἔπος apud *Homer:* Iliad: Σ. 324. φωνὴν *Plut:* T. I. p. 739. C. ῥήματα *Plato* in Lys: p. 510. C. & sic suppleo Matth. XII, 35. ἐκβάλλει τὰ ἀγαθὰ ---- ἐκβάλλει πονηρά. ubi simile loquendi genus interpretibus, quos evolvo, non animadversum miror, nam e solis poëtis loca quaedam adferri video, & unicum ex *Herod:* sed in quibus loquendi modus discrepat. ἐκβάλλειν ῥῆμά τε καὶ λόγον *Plat:* de Rep: V. p. 665. F. *Idem*, sed diversa ratione, λόγους ἐκβαλεῖν in Crit: p. 34. E.

I.

& accurate Graecas res collegerunt, Dicaearchus Peripateticus est, qui ueterem Graeciae uitam commemorans priscos illos, qui cum antiquitate ad deos proxime accederent, optimique natura essent, adeoque sanctam uitam traducerent, ut aurea eorum aetas existimaretur prae hac nostra adulterina, & prauissima materia constante, nullum occidere animal consueuisse affirmat. Id quod etiam poëtas ait attestari, dum aureum illud genus hominum appellant: Queis, ut inquiunt, bona cuncta aderant, & fructum sponte ferebat

Terra ferax multum largis at frugibus ipsi
Sponte fruebantur multo cum pace quieti.

Quae

βῶς τὰ Ἑλληνικὰ συναγαγόντων ἐςὶν καὶ ὁ περιπατητικὸς [1] Δικαίαρχος, ὃς τὸν ἀρχαῖον βίον τῆς Ἑλλάδος ἀφηγούμενος, τοὺς παλαιοὺς καὶ ἐγγὺς θεῶν φησι γεγονότας, βελτίςους τε ὄντας φύσει καὶ τὸν ἄριςον ἐζηκότας βίον, ὡς χρυσοῦν γένος νομίζεσθαι, παραβαλλομένους πρὸς τοὺς νῦν, κιβδήλου καὶ φαυλοτάτης ὑπάρχοντας ὕλης, μηδὲν φονεύειν ἔμψυχον. ὃ δὴ καὶ τοὺς [2] ποιητὰς παριςάντας [3] χρυσοῦν μὲν ἐπονομάζειν γένος. Ἐσθλὰ δὲ πάντα, λέγειν,

Τοῖσιν ἔην, καρπὸν δ᾽ ἔφερεν ζείδωρος ἄρουρα
Αὐτομάτη, πολλόν τε καὶ ἄφθονον· οἱ δ᾽ ἐθελημοὶ
Ἥσυχοι ἔργ᾽ ἐνέμοντο σὺν ἐσθλοῖσιν πολέεσσιν.

Ἀ

1. Δικαίαρχος —´ τοὺς παλαιοὺς καὶ &c.] *Hieron: II.* Adv: Iovin: c. 13. (in quibus libris passim Nostrum exprimit, uti saepius dictum) *Dicaearchus in libris Antiquitatum, & descriptione Graeciae, refert, sub Saturno, id est in aureo seculo, quum omnia humus funderet, nullum comedisse carnes, sed universos vixisse frugibus & pomis, quae sponte terra gignebat.* De Dicaearcho, cuius nominis fuerunt plures, V. *Suidam* in V. & *Fabric:* Biblioth: Graec: L. III. c. 11. Laudat eum Noster quoque in V. P. n. 18. & 56. sed ibi intelligi videntur libri περὶ βίων, quos cum illo quem ἑλλάδος βίον vocarat, cuius hic mentio, cuiusque luculentum superest fragmentum, multi confundunt, vide *Menagium* ad *Diog: Laërt: III*, 4. qui cum librum Geograhicum adpellat, hoc opus forte confudit cum Dicaearchi poëmate Geographico, quod Ἀναγραφὴ τῆς Ἑλλάδος dicebatur. Iam, quia eadem quae Noster, e Dicaearcho excerpsit *Varro* de R. R. II, 1. adscribere debeo. *Necesse est humanae vitae a summa memoria gradatim descendisse ad hanc aetatem, ut scribit Dicaearchus. & summum gradum fuisse naturalem, cum viverent homines ex illis rebus, quae inviolata ultro ferret terra, ex hac vita in secundam descendisse pastoritiam &c.*

2. Ποιητὰς παριςάντας.] Παριςάντας non est in *Cod. Lips.* ab antiqua quidem manu. nam qui patrum memoria παραςάντας superscribebat, is aut ignorasse, aut oblitus esse videtur, quid in παριςάντας & παραςάντας interesset. non damnabo παριςάντας, sed poterat abesse sine damno sententiae. nam ὃ saepe idem notat atque δι᾽ ὃ *quia propter*. potest quoque ὃ ad γένος referri. utroque exponendi modo supersederi potest illo vocabulo παριςάντας. Reisk. Paullo ante *Lips.* & *Meerm.* perperam κιβδήλους, & ὑπάρχον τῆς ὕλης.

3. Χρυσοῦν ἐπον. τὸ γένος —] *Aurea secu-*

"Α δὴ καὶ ἐξηγούμενος ὁ Δικαίαρχος, τὸν ἐπὶ Κρόνου βίον τοιοῦτον εἶναί φησιν· εἰ δεῖ λαμβάνειν μὲν αὐτὸν ὡς γεγονότα, καὶ μὴ μάτην ἐπιπεφημισμένον. τὸ δὲ λίαν μυθικὸν ἀφέντας, εἰς τὸ διὰ τοῦ λόγου φυσικὸν ἀνάγειν. αὐτόματα μὲν γὰρ πάντα ἐφύετο εἰκότως. οὐ γὰρ αὐτοίγε κατεσκεύαζον οὐθὲν, διὰ τὸ [4] μήπω τὴν γεωργίαν ἔχειν πω τέχνην, μήθ' ἑτέραν μηδεμίαν ἁπλῶς. τὸ δ' αὐτὸ καὶ τοῦ σχολὴν ἄγειν αἴτιον ἐγίγνετο αὐτοῖς, καὶ τοῦ διάγειν ἄνευ πόνων καὶ μερίμνης, [5] εἰ δέ τι τῶν γλαφυρωτάτων ἰατρῶν ἐπακολουθῆσαι δεῖ διανοίᾳ, καὶ τοῦ μὴ νοσεῖν. οὐθὲν γὰρ εἰς ὑγίειαν αὐτῶν μεῖζον παράγγελμα εὕροι τις ἂν, ἢ τὸ μὴ ποιεῖν περιττώματα,

ὧν

Quae quidem explanans Dicaearchus eiusmodi uitam Saturni temporibus fuisse ait. Si modo eam reuera extitisse, & non frustra ita fuisse celebratam admittendum est: omissique iis quae fabulosa admodum sunt, res est ad naturalem considerationem reducenda. Sponte enim merito omnia nascebantur: quia uidelicet ipsi nihil operabantur, cum nondum neque agri colendi, neque ullam aliam artem inuenissent. Id quod in causa quoque erat, ut in ocio degerent, absque ulla cura, atque laboribus ullis: & si elegantissimorum medicorum sententiae adquiescendum est, ut etiam non aegrotarent. nullum enim eorum praeceptum est, quod magis ad sanitatem faciat, quam cum monent, dandam esse operam ut quam paucissima fieri potest, excre-

men-

curi quis nescit secula Regis? Sunt autem illi versus *Hesiod:* Oper: 116.

ἐσθλὰ δὲ πάντα
Τοῖσιν ἔην. καρπὸν - - - -

quae occurrebant etiam in fine superioris libri. ubi ut inveneram reliqui, ac si integer esset hexameter, licet metrum sibi non consiet, de quo Philosophus forte sollicitus non fuit. *Hom:* id dicit

Ἀλλὰ τά γ' ἄσπαρτα καὶ ἀνήροτα πάντα φύονται

Odyss: I. 109. quae laudat *Diod: Sic: V*, 2. ubi plures, qui his versibus utuntur, excitat *Wesseling:* quibus addi potest *Strabo*, qui ea respicit L. XI. p. 346. *Virg:* id dicit *Ipsaque tellus, Omnia liberius nullo poscente ferebat. I.* Georg: 127. Nostra haec Hesiodi habet etiam *Diod: V*, 66. *Plato* in Polit: p. 537. E καρποὺς δὲ ἀφθόνους εἶχον --- αὐτομάτης ἀναδιδούσης τῆς γῆς. quo loco utitur *Euseb:* P. E. p. 586. Tantum abest, ut animantia interfecerint aurei seculi homines, quod Noster & centum alii significant, ut contra antiquissimis illis temporibus homines cum brutis versatos fuisse scribant. Vid: *Plato* in Polit: p. 538. A. & ex illo *Euseb:* P. E. p. 587. A. quo argumento Porphyrium usum non fuisse miror.

4. Μήπω τὴν γεωργίαν ---] Immo vero μήτε τὴν γεωργίας. REISK. Pertinere posset ad loquendi genus utroque in sermone frequens, ut duo iunguntur substantiva, quorum alterum adiectivi vim habet, de quibus multa Viri Eruditi, quorum plurimos laudat *Alberti* ad *Hesych:* in Αἰγῶν. sed simpliciter verti potest, *quia nondum agriculturam habebant artem.* agricultura inter artes nondum erat nota.

5. Εἰ δέ τι δεῖ.] Legendum τῇ δεῖ. REISK.

6.

menta gignantur: a quibus profecto illi expurgata corpora perpetuo conseruabant: quippe cum neque ualidius natura corporis sui, sed imbecillius, neque amplius quam moderatum esset ob promptitudinem, immo minus plerumque ob penuriam, quam esset satis, alimentum sumerent. Quin neque bella, neque seditiones inter ipsos erant: cum nullum praemium in medio propositum eiusmodi haberent, pro quo adipiscendo suscipere ullam contentionem quispiam uellet. ita ut summa totius eorum uitae nihil aliud esset, quam ocium, & quies a necessariis sibi suppeditandis, sanitas, pax amicitia. Vnde posteris qui propterea quod maiora appetiuissent, in multa mala inciderant, desiderabilis huiuscemodi uita merito apparuit. Victus autem tenuitatem nullius apparatus indigam primorum illorum hominum satis declarat, quod dictum postea fuit, satis

quer-

ὧν διὰ παντὸς ἐκεῖνοι καθαρὰ τὰ σώματα ἐφύλαττον. οὔτε γὰρ τὴν τῆς φύσεως ἰσχυροτέραν τροφὴν, ἀλλ' ἧς ἡ φύσις ἰσχυροτέρα, προσεφέροντο, οὔτε τὴν πλείω τῆς μετρίας διὰ τὴν ἑτοιμότητα, ἀλλ' ὡς τὰ πολλὰ, τὴν ἐλάττω τῆς ἱκανῆς, διὰ τὴν σπάνιν. ἀλλαμὴν οὐδὲ πόλεμοι αὐτοῖς ἦσαν, οὐδὲ στάσεις πρὸς ἀλλήλους. [6] ἆθλον γὰρ οὐδὲν ἀξιόλογον ἐν τῷ μέσῳ προκείμενον ὑπῆρχεν, ὑπὲρ ὅτου τις ἂν διαφορὰν τοσαύτην ἐνεστήσατο. ὥστε τὸ κεφάλαιον εἶναι τοῦ βίου συνέβαινε σχολὴν, [7] ῥαθυμίαν ἀπὸ τῶν ἀναγκαίων, ὑγίειαν, εἰρήνην, φιλίαν. τοῖς δὲ ὑστέροις ἐφιεμένοις μεγάλων καὶ πολλοῖς [8] περιπίπτουσι κακοῖς, ποθεινὸς εἰκότως ἐκεῖνος ὁ βίος ἐγίγνετο. δηλοῖ δὲ τὸ λιτὸν τῶν πρώτων καὶ αὐτοσχέδιον τῆς τροφῆς, τὸ μεθύστερον ῥηθὲν, [9] ἅλις δρυὸς,

Pp τοῦ

6. Ἆθλον γὰρ — ἐν τῷ μέσῳ προκείμενον.] *Palmam in medio positam esse* dicit *Terent:* in Phorm: prol: 17. ἆθλον προκεῖσθαι sollemni locutione Noster. *Aristot:* Polit: VII, 10. βέλτιον πᾶσι τοῖς δούλοις ἆθλον προκεῖσθαι. *Plotin:* Ennead: III. L. II. p. 25. ἆθλα ἀρετῆς πρόκειται. *Appiano* Civil: I. p. 645. & *Hom:* Iliad: X. 163. ἆθλον κεῖσθαι dicitur. Eodem modo ἀγὼν προκεῖσθαι, quod certatim inlustrant interpr: *Epist.* ad *Hebr.* XII, 1. Est autem Graecis proverbiale quasi κεῖσθαι ἐν μέσῳ, de rebus quae omnibus sunt expositae. nostro conposito utitur ea in re *Heliod:* L. IV. p. 169. καὶ τῶν ἐν μέσῳ τῷ βουλομένῳ προκείμενον.

7. Ῥαθυμίαν.] Honestam utique quietem hoc loco significat, uti ῥαθυμεῖν apud *Polyb.* *animum quiete relaxare.* Vide *Suid:* in V. Alias fere est uitium animi rebus nihili dediti, uti supra vidimus.

8. Περιπίπτουσι κακοῖς.] Ita περιπίπτειν νόσῳ & similia sexcenties. Vide L. I, 18.

9. Ἅλις δρυὸς.] Adscriptum erat in margine *Cod. Lips.* τοῦτο εἰς παροιμίαν ἐπὶ τῶν ἀποκαρτερούντων μετῆλθεν. mirifica interpretatio, aut ego non intelligo quo sensu auctor verbum ἀποκαρτερούντων accepit. REISK. Πρῶτον ἀνέσχεν ἐκ τῶν φυτῶν τῆς γῆς ἡ δρῦς, καὶ ταύτην ἠγάπησαν οἱ ἄνθρωποι τροφῆς βίου καὶ σωτηρίας δια-

μο

τοῦ μεταβάλλοντος πρώτου, οἷα εἰκὸς, τοῦτο φθεγξαμένου. [10] ὕϛερον ὁ νομαδικὸς εἰσῆλθεν βίος, καθ' ὃν περιττοτέραν ἤδη κτῆσιν προσπεριεβάλλοντο καὶ ζώων ἥψαντο· κατανοήσαντες ὅτι τὰ μὲν ἀσινῆ ἐτύγχανεν ὄντα, τὰ δὲ κακοῦργα καὶ χαλεπά· καὶ οὕτω δὴ τὰ μὲν ἐτιθάσσευσαν, τοῖς δὲ ἐπέθεντο. καὶ ἅμα ἐν τῷ αὐτῷ βίῳ συνεισῆλθεν πόλεμος. καὶ ταῦτά φησιν οὐχ ἡμεῖς, ἀλλ' οἱ τὰ πολλὰ ἱϛορίᾳ διεξελθόντες εἰρήκασιν. ἤδη γὰρ ἀξιόλογα κτήματα ἦν [11] ὑπάρχοντα, οἱ μὲν ἐπὶ τὸ παρελέσθαι φιλοτιμίαν ἐποιοῦντο, ἀθροιζόμενοί τε καὶ παρακαλοῦντες ἀλλήλους, οἱ δ' ἐπὶ τὸ διαφυλάξαι. προϊόντος δὲ κατὰ μικρὸν οὕτω τοῦ χρόνου, κατανοοῦντες [12] ἀεὶ τῶν χρησίμων εἶναι δοκούντων, [13] εἰς τὸ τρίτον τε

quercus. cum ille qui primus parcae illius uitae mutationem est aggressus, dixisse id uerisimile sit. Simul autem cum eo uerbo pastoricia uita introducta est. in qua & superuacuas iam possessiones sibi comparabant, & animalibus quoque inferre manus coeperunt. Cum enim alia ex ipsis innoxia, alia agrestia & malefica esse animaduertissent, ad cicuranda alia animum adiecerunt, alia uiolentia illa opprimere conati sunt. atque ita simul cum ea uita bellum quoque introductum est. atque haec, inquit, nos non dicimus, sed illi qui pleraque diligenti inquisitione persequuti sunt. Cum enim iam satis multae possessiones essent, alii collecti & alios mutuo inuitantes sibi eas acquirere, alii sibi eas conseruare contendebant. Cumque ita paulatim processisset tempus, ac subinde quidnam uideretur esse utile, animaduerterent, in tertium uitae genus

μονὴν παρασχοῦσαν, apud *Euseb:* P. E. L. III. p. 86. D. sed vide quae diximus ad finem § 5. L. II.

10. Ὕϛερον ὁ νομαδικὸς εἰσ. βίος.] Dicaearchus apud *Varronem* de R. R. II, 1. *Ex hac vita in secundam descendisse pastoritiam, e feris atque agrestibus, ut ex arboribus ac virgultis decerpendo glandem, arbutum, mora, pomaque colligerent ad usum, sic ex animalibus, cum propter eandem utilitatem quae possent silvestria deprehenderent, ac concluderent, & mansuescerent.*

11. Ὑπάρχοντα οἱ μὲν ---] *Valent.* dedit καὶ οἱ μὲν. nisi abruptum sit loquendi genus, malim, quod *Reiskio* placebat, ἃ οἱ μὲν --- Litera α facile a praecedenti absorberi potuit, uti millies factum. Paullo ante τὰ παλαιὰ ἱϛω. *Cod. Lips.* & *Meerm.* quod reiectaneum non videtur.

12. Ἀεὶ τῶν χρησίμων.] Τὶ debet subintelligi, ut saepe, aut addi. posterius malebat *Reiskius.*

13. Εἰς τὸ τρίτον ---] *Varro* l. laud: *Tertio denique gradu a vita pastorali ad agriculturam descenderunt.*

14

nus agrorum colendorum tandem deuenerunt. Atque haec ſunt, quae ueteribus Graecorum rebus commemorandis Dicaearchus refert, dum beatam antiquorum illorum uitam praedicat, cui quidem non minorem quam alia, abſtinentia quoque ab animatis perfectionem afferebat. Vnde bellum nullum in ea erat, cum omni iniuſtitia prorſus careret. Poſtea uero una cum animalium iniuſtitia & bellum & plus habendi inter ipſos contentio ſubintrauit. Qua de cauſa non ſatis demirari pro merito poſſum eorum impudentiam, qui abſtinentiam ab animalibus matrem iniuſtitiae appellare non uerentur: cum & hiſtoria & experientia una cum caede ipſorum & luxuriam & bellum & iniuſtitiam in uitam hominum inuaſiſſe manifeſte teſtentur.

§ 3. Id quod ſane poſtea cum animaduertiſſet Lycurgus Lacedaemonius, licet animalium eſus iam inualuiſſet, rempublicam tamen ſuam ita fertur inſtituiſſe, ut alimento ab animalibus petito quam minimum indigeret. Singulorum enim facultatis cenſum non in

τε καὶ γεωργικὸν ἐνέπεσον εἶδος. ταυτὶ μὲν Δικαιάρχου τὰ παλαιὰ τῶν Ἑλληνικῶν διεξιόντος, [14] μακάριόν τε τὸν βίον ἀφηγουμένου τῶν παλαιοτάτων, ὃν οὐχ ἧττον τῶν ἄλλων καὶ ἡ ἀποχὴ τῶν ἐμψύχων συνεπλήρου. διὸ πόλεμος οὐκ ἦν, ὡς ἂν ἀδικίας ἐξεληλαμένης. συνεισῆλθε δὲ ὕστερον καὶ πόλεμος, καὶ εἰς ἀλλήλους πλεονεξία ἅμα τῇ τῶν ζώων ἀδικίᾳ. [15] ὃ καὶ θαυμαστὸν τῶν τολμησάντων τὴν ἀποχὴν τῶν ζώων ἀδικίας μητέρα εἰπεῖν, τῆς ἱστορίας καὶ τῆς πείρας ἅμα τῷ φόνῳ αὐτῶν, τρυφήν τε καὶ πόλεμον καὶ ἀδικίαν συνεισελθεῖν μηνυούσης.

§ 3. [1] Διὸ δὴ καὶ ὕστερον Λυκοῦργον τὸν Λακεδαιμόνιον συνιδόντα, καίπερ κεκρατηκότος τοῦ γεύεσθαι ἐμψύχων, οὕτως τὴν πολιτείαν συντάξαι, ὡς ἥκιστα τῆς ἐκ τούτων τροφῆς δεῖσθαι. τὸν γὰρ κλῆρον ἑκάστων οὐκ ἐν ἀγέλαις

14. *Μακάριόν τε τὸν βίον* —] Malim γε nam eſt iudicium Porphyrii de ſuperiori Dicaearchi expoſitione. *beatam ille quidem hercle vitam narrat.* In *Cod. Lipſ.* eſt ἀφηγουμένη. male illud quidem. ſed an ἀφηγούμενα voluit, ut ad ταυτὶ referatur. Reisk.

15. Ὃ καὶ θαυμαστὸν.] Διὸ malebat *Abreſch.* uti viciſſim pro διὸ δὴ καὶ — paullo poſt *Reisk.* §, propter ſequens συνιδόντα. idem hoc loco θαυμαστόν. pro συνεισῆλθε paullo ante *Meerm.* συνῆλθε. male.

1. Διὸ δὴ καὶ &c.] Hinc usque ad § 6. multa deſumſit Prorphyrius ex Plutacho in Vit. Lycurg. a quo adiutus eram in locis corruptis emendandis. Valent. Immo usque ad illa ὁ σκώπτων ἐπέκ. § 5. Multa etiam horum habet *Plut.* alio in loco T. II. p. 226. & huc ſpectant, quae ibid. p. 997. C. D. leguntur.

λαις βοῶν καὶ προβάτων αἰγῶν τε καὶ ἵππων ἢ χρημάτων περιουσίᾳ ἀφορίσαι, ἀλλ' ἐν γῆς κτήσει, φερούσης ἀποφορὰν ἀνδρὶ ἑβδομήκοντα κριθῶν μεδίμνους, γυναικὶ δὲ δώδεκα, καὶ τῶν ὑγρῶν καρπῶν ἀναλόγως τὸ πλῆθος. ἀρκέσειν γὰρ ᾤετο τοσοῦτον τροφῆς πρὸς εὐεξίαν καὶ ὑγίειαν ἱκανὴν, ἄλλου μηδενὸς [2] δεόμενος. ὅθεν καὶ φασὶν, ὡς ὕστερόν ποτε [3] χρόνῳ τὴν χώραν διερχόμενος ἐξ ἀποδημίας, ἄρτι τεθερισμένην ὁρῶν τὴν γῆν, καὶ τὰς ἅλωνας παραλλήλους καὶ ὁμαλεῖς, ἐμειδίασέν τε καὶ εἶπε πρὸς τοὺς παρόντας, ὡς Λακωνικὴ φαίνεται πᾶσα πολλῶν ἀδελφῶν εἶναι, νεωστὶ νενεμημένων. τοιγαροῦν ἐξῆν αὐτῷ τρυφὴν ἐξελάσαντι τῆς Σπάρτης, ἀκυρῶσαι πᾶν νόμισμα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, μόνῳ δὲ χρῆσθαι τῷ σιδήρῳ, καὶ τοῦτο ἀπὸ [4] πολλοῦ σταθμοῦ καὶ ὄγκου δύ-

in boum, aut ouium, aut caprarum, equorumue gregibus, aut pecuniarum affluentia, ſed in agrorum poſſeſſione praeſcripſerat, quae hordei modios uiro ſeptuaginta, mulieri duodecim prouentum ferret, liquidorum item fructuum copiam pro eadem portione. Satis enim tantum alimentum & ad bonam corporis habitudinem, & ad ſanitatem conſeruandam eſſe, nullaque alia re extrinſecus indigere exiſtimabat. Vnde etiam inquiunt, eum cum poſt diuturnam peregrinationem per regionem pertranſiret, ac nuper factam eſſe meſſem deprehendiſſet, uideretque areas inter ſeſe oppoſitas, atque aequales, ſubriſiſſe, atque ad amicos qui aderant, dixiſſe, totam Laconiam ſibi uideri eſſe multorum fratrum qui nuper facultates inter ſe diuiſiſſent. Quocirca cum ita luxum omnem e Sparta eieciſſet, ei uſum omnem nummi tam aurei quam argentei abrogare poſtea licuit, ac conſtituere, ut moneta ferrea tantummodo uterentur: atque ea eiuſmodi, quae ſicut magno pondere & mole con-

2. Δεόμενος.] Hic videtur aliquid deeſſe. non enim perſanatus videtur locus tametſi δεομένοις legatur. REISK. *Plut:* habet δεησομένοις, & ſic correxerat *Valent.* ſed δεόμενος ad Lycurgum pertinet, de quo ſtatim quoque in ſingulari ᾤετο, ubi *Plutarch.* ᾤοντο.

3. Χρόνῳ τὴν χώραν διερχ.] *Lipſ.* χρόνου. idque voluit *Meerm.* qui dat χρόνου. ſed is paſſim ν & υ confundit. Sic paullo poſt ὄγκον pro ὄγκου & ſaepe alibi. Apud *Plutarch:* in Lycurg: eſt διεξερχόμενος. Sed in Lac: Apoth: διερχόμενος. dein utroque in loco τοὺς σωροὺς pro τὴν γῆν. Male autem *Meerm.* τεθερισμένης.

4. Πολλοῦ σταθμοῦ καὶ ὄγκου —] Utebantur Spartani numis ferreis, βαρυστάθμοις καὶ δυσπαραμίστοις, ut alio in loco apud *Plut.* dicitur T. I. p. 442. pro χρυσοῦ καὶ ἀργύρου *Plut.* χρυσοῦν καὶ ἀργυροῦν. Ex eodem reſcribi debet, καὶ τοῦτῳ ἀ-

5.

conſtaret, ita uim exiguam obtineret. ut decem minarum permutatio magnam admodum in domo apothecam requireret. Qua ex cauſa multa iniuriarum genera e Lacedaemone exterminata ſunt. Quis enim amplius uel furari uel largitioſe accipere, uel rapere ea uoluiſſet, quae neque occultare facile erat, neque poſſidere glorioſum: ſi uero comminuta fuiſſent nullam utilitatem erant allatura? Simul cum his artes quoque inutiles eiectae ſunt, cum opera earum diſtrahi non ualerent. Ferrea enim moneta ad alios Graecos traduci non poterat, neque in precio ullo erat. Quare neque emere quicpiam ex peregrinis & ſeplaſiariis licebat: neque aduentitia ulla merces in

δύναμιν ὀλίγην ἔχοντι· ὥςτε δέκα μνῶν ἀμοιβὴν ἀποθήκης μεγάλης ἐν οἰκίᾳ δεῖσθαι, [5] καὶ γευςοῦ ἀγαγόντος. οὗ κυρωθέντος ἐξέπεσεν ἀδικημάτων γένη πολλὰ τῆς Λακεδαίμονος. τίς γὰρ ἢ κλέπτειν ἔμελλεν, ἢ δωροδοκεῖν, ἢ ἀποςερεῖν, ἢ ἁρπάζειν, ὃ μήτε κατακρύψαι δυνατὸν ἦν, μήτε κτῆσθαι ζηλωτὸν, ἀλλὰ μηδὲ [6] κατακόψαι λυσιτελές; ἔμελλον δὲ καὶ τέχναι ἄχρηςοι ἐξελαθήσεσθαι σὺν τούτοις, [7] διάθεσιν τῶν ἔργων οὐκ ἐχόντων. τὸ γὰρ σιδηροῦν ἀγώγιμον οὐκ ἦν πρὸς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, οὐδὲ εἶχε τιμὴν, καταγελώμενον, ὥςτε οὐδὲ πρίασθαί τι τῶν ξενικῶν [8] καὶ ῥωπικῶν ὑπῆρχεν, οὐδὲ εἰςέπλει φόρτος ἐμπο-

5. Καὶ γευςοῦ ἀγαγόντος ——] Καὶ ζεύγους τοῦ ἀγαγόντος οὗ κυρ. Reisk. Nihil ineptius quam id quod legitur, in quod tamen *codd.* conſpirant. *Fogeroll:* & *Mauſſac.* ridicule de *guſtu agente* interpretabantur. *Plutarch.* emendet Noſtrum, & hic viciſſim illum: ibi eſt καὶ ζεύγους ἄγοντος, τούτου δ' ἐπιχυθέντος. Priora illa *Porph:* ſunt reddenda. Tum vero legendum οὗ κυρωθέντος. ſic nulla litera inmutata veram habemus auctoris manum. ſed & ultima illa vox reſtitui debet *Plut:* ubi editur ἐπιχυθέντος. *Xenoph:* de Rep. Lac. p. 682. D. id dicit πρῶτον μὲν γὰρ νόμισμα — καὶ γὰρ χώρας μεγάλης, καὶ ἁμάξης ἀγωγῆς δέοιτ' ἄν. paullo poſt, μήτε κεκτῆσθαι ζηλωτὸν *Plut.* & *Meerm.*

6. Κατακόψαι λυσιτελές.] Addit *Chaeronenſ.* ὄξει γὰρ διαπύρου σιδήρου τὸ ςόμωμα κατασβέσας ἀφείλετο τὴν εἰς τἄλλα χρείαν καὶ δύναμιν, ἀδράνους καὶ δυσέργου γινομένου. Inſcriptionem ferrum recipere, aut cudi non poterat, ſi dum ignitum erat aceto tingeretur. hinc νόμισμα διεφθαρμένου πυρὶ σιδήρου dediſſe Lycurgus dicitur *Plut.* T. I. p. 354. A. *Felician:* vertit, *ſi vero comminuta fuiſſent.* κόπτειν νόμισμα paſſim dicitur, non autem heic loci eſt *cudere* ſeu γράφειν, ſed plerumqne uſurpatur in numismatibus maioribus, quibus pondus dabat pretium, qua de re *Sperling.* de num: non cuſ. cap. 28. Ea quae ſequuntuur paullum diverſo modo *Plut.* effert.

7. Διάθεσιν τῶν ἐργ. οὐκ ἐχ.] Verte, *operibus nullam venditionem habentibus*, id eſt, *operibus invendibilibus exiſtentibus.* Ita de hoc loco *D'Orvill:* ad *Char: III*, 3. qui vocis uſum egregie adferit. Latiſſime quippe patet, ut multi docuerunt. ſed nos hanc operam Plutarcho non addiximus.

8. Καὶ ῥοπικῶν ὑπ.] Adſcriptum erat hoc ſcholium *Cod. Lipſ.* ῥωπικῶν οὐδενὸς ἀξίων. ῥῶπος γὰρ ὁ παντοδαπὸς ἢ καὶ ὁ λεπτὸς φόρτος, ἀλλὰ καὶ μίγμα χρώματος. ἐξ οὗ καὶ ῥωποπώλης ὁ ταῦτα πιπράσκων. Similia legas apud *Suid:* in Ῥῶπος & Ῥωπικός. 9.

πορικὸς εἰς τοὺς λιμένας, οὐδ' ἐπέβαινε τῆς Λακωνικῆς οὐ σοφιςὴς λόγων, οὐ μάντις ἀγυρτικὸς, οὐχ [9] ἑταιρῶν τροφεὺς, οὐ χρυσῶν τις, οὐ χαλκῶν καλλωπισμάτων δημιουργὸς, ἅτε δὴ νομίσματος οὐκ ὄντος. ἀλλ' οὕτως ἀπερημωθεῖσα κατὰ μικρὸν ἡ τρυφὴ τῶν ζωπυρούντων καὶ τρεφόντων, [10] αὐτὴ δι' ἑαυτῆς ἐμαραίνετο· καὶ πλέον οὐδὲν ἦν τοῖς πολλὰ κεκτημένοις, ὁδὸν οὐκ ἐχούσης εἰς μέσον τῆς εὐπορίας, ἀλλ' [11] ἐγκατῳκοδομημένης καὶ ἀργούσης. διὸ καὶ τὰ πρόχειρα τῶν σκευῶν καὶ ἀναγκαῖα ταῦτα, [12] κλιντῆρες, καὶ δίφροι, καὶ τράπεζαι βέλτιςα παρ' αὐτοῖς ἐδημιουργεῖτο, καὶ [13] κώθων, ὥς φησὶ Κριτίας, Λακωνικὸς εὐδοκίμει μάλιςα πρὸς τὰς ςρατείας. τὰ γὰρ ἀναγκαίως [14] πι-

in portus appellebat. Quin neque sophista & uenditator uerborum, neque uates ullus circulator, neque planus ac praestigiator in Laconiam ueniebat, neque quispiam alius qui uel aureorum uel argenteorum ornatuum opifex esset: propterea quod nummus in ea deerat, qui alibi esse usui posset. Atque ita luxuria fomentis & alimentis omnibus destituta ipsa ex sese ipsa contabescebat: nullaque amplior erat commoditas iis qui multa possedissent: cum diuitiarum copia nullum aditum haberet, qua prorumperet, sed defossa & ociosa omnino iaceret. Vnde suppellectilia ea quae in promptu sunt, & necessarium usum exhibent, cuiusmodi sunt triclinia, sellae, mensae optime apud ipsos fabrefiebant: & poculum item Laconicum, qui cothon dicebatur, ut inquit Critias, maxime in militiis erat accommodatum: quippe cum in

9. Ἑταιρῶν.] Ita restitui e *Plutarcho.* antea legebatur ἑταίρων. Pro χαλκῶν *ibid.* est ἀργυρῶν. Statim *Meerm.*. οὐκ ὄντως. male.

10. Αὐτὴ δι' ἑαυτῆς.] Pulcrius hoc, quam apud illum unde sumsit τρεφόντων αὐτὴν, δι' αὑτῆς ἐμαρ. *ibi quippe divitiarum cupido, ubi & usus*, ut inquit *Iust. II*, 2. Pro κεκτημένοις *Meerm.* κεκτισμένοις.

11. Ἐγκατῳκοδομημένης.] Ἐγκατοικοδομεῖσθαι dicitur aliqua via, cum interposito muro, vel alio quopiam impedimento ita obstruitur, ut ulterius procedi nequeat. Reisk. *Defossa* dedit *Felician:* parum recte. melius *Valent.* *domo includeretur*, si vocis indolem & originem spectes. Vide quae de illa aliisque huius generis conpositis notavit Cel: *Duker:* ad *Thucyd: III*, 81.

12. Κλιντῆρες.] Ita revocavi ex *Plutarch:* *Lips.* & *Meerm. Cod.* antea legebatur κλιντῆρες. Mox *Lips.* καὶ τράπεζαι καὶ βέλτιςα, ubi καὶ respondere quidem potest Latinorum *vel*, apud auctorem tamen, unde haec, non legitur.

13. Κώθων ὡς φησὶ Κριτίας.] Locum illum Critiae habemus apud *Athen: XI*, 10. qui nos docere potest, cuius modi illa pocula fuerint, quamque militi apta, qui cum saepe cogantur aquam inpuram bibere, primum commodum quod e cothonibus capiebant, erat τὸ μὴ λίαν κατάδηλον εἶναι τὸ πόμα, alterum τὸ θόλερον προσκόπτειν τοῖς ἄμβωσι, quae latius explicant, & quid ἄμβωνες in poculis fuerint ostendunt. *Casaub:* ad illum l. & *Meurs:* Misc: Lac: I, 14. habent plura, quae haec inlustrare possint.

14. Πινόμενα.] Priores *Edd.* πινόμενα, quod

in eo aquae quae necessario interdum bibebantur, uisuique erant abhorrendae, & colore facile occultarentur, & prominentibus labris ita retunderentur, ut turbidiore parte retrocedente, clarior ita ori bibentis occurreret. Atque horum quoque, ut inquit Plutarchus, legislator in causa fuit. Opifices siquidem inutilibus operibus omissis, in necessariis artificii excellentiam prae se ferebant.

§ 4. Cum uero magis adhuc luxum opprimere, & diuitiarum admirationem tollere constituisset, tertiam & pulcherrimam sodalitatum & coëpulationum institutionem introduxit, ut conuenientes in publicum locum communibus & constitutis opsoniis & cibis simul coenarent. non autem domi in lectis sumptuosis discumbentes ad mensas manibus structorum & coquorum apparatas sub tenebris ventri indulgerent: & perinde ac uoracia animalia sese ingurgitarent, & simul cum moribus corpora ipsa etiam corrumperent ad omnem cupiditatem & repletionem pro-

πινόμενα τῶν ὑδάτων καὶ δυσωποῦντα τὴν ὄψιν, ἀπεκρύπτετο τῇ χρόᾳ, καὶ τοῦ θολεροῦ προσκόπτοντος καὶ προσισχομένου τοῖς ἄμβωσι, καθαρώτερον ἐπλησίαζε τῷ ϛόματι τὸ πινόμενον. αἴτιος δὲ καὶ τούτων ὁ νομοθέτης, ὥς φησιν ὁ Πλούταρχος. *ἀπηλλαγμένοι γὰρ οἱ δημιουργοὶ τῶν ἀχρήϛων, ἐν τοῖς ἀναγκαίοις ἐπεδείκνυντο τὴν καλλιτεχνίαν.*

§ 4. Ἔτι *δὲ μᾶλλον ἐπιθέσται τῇ τρυφῇ, καὶ τὸν ζῆλον ἀφελέσθαι τοῦ πλούτου διανοηθεὶς, τὸ τρίτον πολίτευμα καὶ κάλλιϛον ἐπῆγεν, τὴν τῶν συσσιτίων κατασκευήν· ὥϛε δειπνεῖν μετ' ἀλλήλων συνιόντας ἐπὶ κοινοῖς καὶ τεταγμένοις ὄψοις καὶ σιτίοις, οἴκοι δὲ μὴ διαιτᾶσθαι κατακλίναντας εἰς ϛρωμνὰς πολυτελεῖς καὶ τραπέζας, χερσὶν δημιουργῶν καὶ μαγείρων, ὑπὸ σκότος ὥϛπερ* [1] *ἀδηφάγα ζῶα,* [2] *πενομένους· καὶ διαφθείροντας ἅμα τοῖς ἤθεσι τὰ σώματα, πρὸς πᾶσαν ἐπιθυμίαν ἀνειμένα καὶ πλησμονὴν, μα-*

e *Plut:* iam correxerat *Valent.* nec secus *Lips.* & *Meerm. Cod.* Mox ille προσκόπτοντος ἐντὸς καὶ.

15. Ἄμβωσι.] *Labris.* sed vide Casaub: in Athen: VALENT.

1. Ἀδηφάγα ζῶα.] Ἀδδηφάγα geminato δ. REISK. Male edebatur antea ἀδηφαγίᾳ, quod tamen ipsum in *Codd.* nonnullis apud *Plut:* est. in scriptura passim variatur. V. *Alberti* ad *Hesych:* & V. D. ad *Moerid:* Attic: p. 89. Paullo ante διαιτᾶσθαι, ἢ ϛρωμνὰς —— ἐν χερσὶ &c. *Plutarchus.*

2. Πενομένους.] Vox haec sine dubio patronos inveniet, nam quo se defendat habet. Crediderim tamen verum esse Plutarchi πιαινομένους, quod substituerat *Valent.* Mox pro ἀνειμένα priores *Editiones* & *Lips. Cod.* ἀνιέμενα.

[3] μακρῶν μὲν ὕπνων, θερμῶν δὲ λουτρῶν, πολλῆς δὲ ἡσυχίας, καὶ τρόπον τινὰ [4] νοσηλίας καθεζομένης δεομένην· [5] μέγα μὲν οὖν καὶ τοῦτο ἦν· μεῖζον δὲ τούτου τὸ τὸν πλοῦτον ἄζηλον, ὡς [6] φησὶ Θεόφραςος, καὶ ἄπλουτον ἀπεργάσασθαι τῇ κοινότητι τῶν δείπνων καὶ τῇ περὶ τὴν δίαιταν εὐτελείᾳ. χρῆσις γὰρ οὐκ ἦν, οὐδὲ ἀπόλαυσις, [7] οὐδὲ ὄψις ὅλως, ἢ ἐπίδειξις τῆς ὅλης παρασκευῆς, ἐπὶ τὸ αὐτὸ δεῖπνον τῷ πένητι τοῦ πλουσίου βαδίζοντος. ὥστε τοῦτο δὴ τὸ θρυλλούμενον, [8] Ἐν μόνῃ τῇ Σπάρτῃ βλέπεσθαι τυφλὸν ὄντα τὸν Πλοῦτον, καὶ κείμενον, ὥςπερ γραφὴν, ἄψυχον καὶ ἀκίνητον· οὐδὲ γὰρ οἴκοι προδειπνήσαντας ἐξῆν βαδίζειν ἐπὶ τὰ συσσί-

τια

profusa: quippe cum repletio & longum somnum, & calida balnea, & multam quietam, & quasi aegrotantium curationem postea requirat. Id quod magnum quidem etiam ipsum erat, sed longe maius illud fuit, quod, ut inquit Theophrastus, diuitias & inglorias & inopes coenarum communitate & uictus parsimonia reddiderit. Vsus enim earum nullus erat, neque frui ipsis quispiam poterat: Quin neque aspectus, neque ostentatio ulla totius apparatus omnino esse poterat: cum ad eandem coenam & diues & pauper accederet. ut id quod proverbio uulgatum est, in sola Sparta conspiceretur caecus Plutus, & iacens quasi pictura inanimata & immobilis. Non enim licebat domi prius coenatos ac repletos ad coëpulationes

con-

3. Μακρῶν μὲν ὕπνων ----] Tales sunt de quibus ex Homero *Iulian:* in Misop: p. 342. D.

λοετρά τε θερμὰ καὶ εὐνὰς

ἀντὶ τῆς ὁσίας ἀποδεχόμενοι.

4. Νοσηλίας καθεζομένης δ.] *Plut:* νοσηλείας. solent multa huius generis vocabula per εἰ non modo, sed simplex etiam ἰῶτα efferri, uti vidimus ad L. I. § 14. Ex illo autem fidenter rescribo καθημερινῆς. nescio an praestet *Eiusdem* δεομένων. nostrum commode ad πλησμονὴν refertur.

5. Μέγα μὲν οὖν καὶ ----] Οὖν omiserat *Cantabr: Edit:* sed contra fidem reliquorum omnium. Pergit *Plut:* μεῖζον δὲ τὸ τὸν πλοῦτον ἄσυλον, μᾶλλον δὲ ἄζηλον καὶ ἄπλουτον ἀπεργ.

6. Φησὶ Θεόφραςος.] *Meurs:* respici putabat ad Theophrast: libros περὶ πλούτου. alii libros περὶ βίων significari contendunt. *Fabric:* Bibl: Graec: III, 9, 17. libros περὶ νομοθετῶν, de quibus *Laert. V*, 45. Haec adeo incerta, ut ipsi viri illi praeclari sibi parum constent. *Menag:* ad *Diog· V*, 42. notat *Meursium* putasse respici libros περὶ βίων. sed ut *Idem* ad V, 47. scribit, respici ille putabat librum περὶ πλούτου. *Fabric:* l. l. p. 246. e libris περὶ βίων, sed ibid. p. 251. ex i. is περὶ νομοθετῶν petita videbantur. nihil ergo finio.

7. Ὄψις.] Ita recte est apud *Plutarch.* In *Victorii* Editione erat ὄψιος, quod in sequentes fuit propagatum. Mox pro ὅλης apud *Eumd.* πολλῆς & ταυτὸ, pro τὸ αὐτὸ.

8. Ἐν μόνῃ τῇ Σπάρτῃ ----] Non Spartae tantum Plutus caecus, sed apud alios etiam sic describitur. Vid *Spanhem:* ad *Aristoph:* Plut. 13. Platoni inter bona minora numeratur Plutus, non ille caecus, sed acutissime videns, si ducem prudentiam sequatur. De Legib: L. I. p 773. C quem locum excerpsit *Theodor:* Serm: de Dei provid: p. 567.

9

conuenire: nam caeteri eos qui secum non bibebant, ac comedebant diligenter obseruantes quasi incontinentes utpote qui communem conuictum repudiarent, damnare consueuerant. Vnde etiam Phiditia conuiuia ea nuncupabant: siue quia amicitiae mutuae ac benignitatis in causa essent, ut φιδίτια quasi φιλίτια δ pro λ sumpto dicta sint, quasi tu amicabilia possis interpretari: siue quia ad uilitatem & parsimoniam homines assuefaciebant, φειδίτια quasi parsimonialia appellata. Ire autem simul consueuerant quindeni & paulo his pauciores, aut plures: ferebatque unusquisque in singulos menses farinae modium, uini choas octo, casei libras quinque, ficuum heminas quinque ac praeter haec parum admodum etiam pecuniae ad opsonia comparanda.

τια 9 συμπεπληρωμένους, ἀλλ' ἐπιμελῶς οἱ λοιποὶ φυλάττοντες τὸν μὴ πίνοντα, μηδὲ ἐσθίοντα μετ' αὐτῶν, ἐκάκιζον, ὡς ἀκρατῆ καὶ πρὸς τὴν κοινὴν μαλθακιζόμενον δίαιταν. διὸ καὶ Φιδίτια προσηγόρευον ταῦτα· 10 Εἴτε ὡς φιλίας καὶ φιλοφροσύνης ὑπάρχοντα αἴτια, ἀντὶ τοῦ λάμβδα τὸ δέλτα λαμβάνοντες, εἴτε ὡς πρὸς εὐτέλειαν καὶ φειδὼ συνεθιζόντων. συνήρχοντο δὲ ἀνὰ πεντεκαίδεκα καὶ βραχεῖς τούτων ἐλάττους ἢ πλείους. ἔφερε δὲ ἕκαςος κατὰ μῆνα 11 τῶν συσσίτων ἀλφίτων μέδιμνον, οἴνου χόας ὀκτὼ, τυροῦ πέντε μνᾶς, σύκων ἡμίμνεα πέντε, πρὸς δὲ τούτοις εἰς ὀψωνίαν μικρόν τι καὶ κομιδῇ νομίσματος.

§ 5. Merito igitur eorum qui ita tenuiter & temperanter coenarent filii quoque ad coëpulationes uentitabant, perinde atque ad scholam temperantiae deducti. Ibi enim & ciuiles sermones au-

§ 5. Εἰκότως ἄρα οὕτω λιτῶς καὶ σωφρόνως δειπνούντων, καὶ οἱ παῖδες ἐφοίτων εἰς τὰ συσσίτια, ὥσπερ εἰς διδασκαλεῖα σωφροσύνης ἀγόμενοι, καὶ λόγων ἠκροῶντο πολι-

9. Συμπεπληρωμένους.] *Plut:* πεπληρωμένους. & mox παραφυλάττοντες. Pro μαλθακιζόμενον *Meerm.* μαλθακιζόμενα & τίβια pro φιδίτια. *Plut:* ἀπομαλακιζόμενον. sed quae ibi sequuntur, Noster in sua rura non derivavit.

10. Εἴτε ὡς φιλίας ---] Apud *Plut:* est εἴτε ὡς φιλίας καὶ φιλοφροσύνης ὑπαρχόντων. & aliam praeterea nominis rationem adducit. In *Lips.* male φιλοσοφροσύνης. Dein pro συνεθιζόντων legendum συνεθίζοντα. vulgatum inde ortum, quod apud *Plut:* praecederet ὑπαρχόντων, pro quo cum Noster scripsisset ὑπαρχόντα αἴτια, nihilo minus *Plut:* συνεθιζόντων retineretur. *Idem* dein καὶ βραχύ.

11. Τῶν συσσίτων.] Auctor horum τῶν συσσιτίων, ubi tamen alii συσσίτων, idque expressit interpres. unusquisque convivarum itaque in mensem haec conferebat. adeoque non definitur, an uno tantum mense, an singulis Phiditia haec celebrata fuerint. Conf: *Meurs:* Misc: Lac: I, 10. Mox μικρόν τι κομ. corrigebat *Reiskius*, omisso καὶ. & sic est apud *Plut.*

I.

λιτικῶν, καὶ [1] παιδείας ἐλευθερίας ἑώρων, αὐτοί τε παίζειν ἠθίζοντο καὶ σκώπτειν ἄνευ βωμολοχίας, καὶ σκωπτώμενοι μὴ δυσχεραίνειν. σφόδρα γὰρ ἐδόκει καὶ τοῦτο Λακωνικὸν εἶναι, σκώμματος ἀνασχέσθαι, μὴ φέροντα δὲ, ἐξῆν παραιτεῖσθαι· καὶ ὁ σκώπτων ἐπέπαυτο. τοιαύτη μὲν ἡ τῶν Λακεδαιμονίων περὶ τὴν δίαιταν λιτότης, καίπερ εἰς πλῆθος νενομοθετημένη. διὸ καὶ ἀνδρικώτεροι, καὶ σωφρονέστεροι, [2] καὶ τοῦ ὀρθοῦ μᾶλλον φροντίζοντες οἱ ἐκ ταύτης τῆς πολιτείας ἐνχβαίνοντες παραδέδονται τῶν ἐκ τῶν ἄλλων, [3] διεφθαρμένων καὶ ταῖς ψυχαῖς καὶ τοῖς σώμασι· καὶ δῆλον ὡς τοιαύτῃ πολιτείᾳ οἰκεῖον, τὸ τῆς ἀποχῆς τῆς παντελοῦς, ταῖς δὲ διεφθαρμέναις, τὸ τῆς βρώσεως. μεταβάντι δὲ εἰς τὰ ἄλλα ἔθνη, ὅσα εὐνομίας τε καὶ ἡμερότητος τῆς τε

audiebant & liberalem lusum conspiciebant. ipsique & iocari & sales dicere absque scurrilitate assuescebant, & non indignari si huiuscemodi aliqua dicendi acrimonia fuissent perstricti. Nam salse in se dictum tolerare ualde Laconicum esse uidebatur. Licebat tamen si quis id non ferebat, recusare, & alter a cauillo continuo desistebat. Ac Lacedaemoniorum quidem in uictu tenuitas, licet ad populum fuisset instituta, huiusmodi erat. Vnde etiam fortiores & temperantiores, & recti magis studiosi fuisse memoriae proditi sunt, qui ex hac republica proficiscebantur, quam qui ex aliis, quae tam animo quam corpore erant corruptae. Huic autem abstinentiam, caeteris luxuriam uictus fuisse peculiarem perspicuum est. Iam uero si ad alias quoque nationes transiuerimus, apud quas iustitiae, & mansuetudinis, pietatisque er-

1. Παιδείας ἐλευθερίας.] Idem ille παιδευτὰς ἐλευθερίους. notum quid ἐλευθέριοι παιδεῖαι. non male alioqui *Valent.* παιδιᾶς. Mox pro ἠθίζοντο *Plut:* εἴθιζον, sed nonnulli *codices* εἰθίζοντο. dein ibid. πέπαυτο, *codd.* tamen aliis ἐπέπαυτο, aliis πέπαυται praeferentibus. Ad vocem βωμολοχίας adscribitur in margine *Meerm.* σκώμματος κολακεῖ γελωτοποιΐας. εἴρηται δὲ ἀπὸ τοῦ λοχεῖν ἐν τοῖς βωμοῖς πρὸς τὸ ἀπὸ τῶν θυμάτων λαβεῖν.

2. Καὶ τοῦ ὄνθου.] Nescio quid sibi velit istud ὄνθου. Forsan legendum κοινοῦ. VALENT. In *Cod. Lips.* est ὄνθρου. voluisse videtur ὀρθοῦ. REISK. Ὀρθοῦ sine dubio volebat quoque *Meerm.* qui dabat ἔρθρου. idque adeo verum, ut, ne stercus istud diutius nares Tuas vulneret, ὄνθου possessione eiecerim, nec fecissem, nisi *Felician:* etiam invenisset id quod dedimus. Apud *Hesych:* quidem in βομβυλεύματα est σὺν τῇ ὄνθῳ ἀρτύειν, unde efficias condimenti genus fuisse. sed id, si vel scripturam ibi integram esse pertendas, huc non pertinet. Mox *Meerm.* vitiose μῆλον pro δῆλον.

3. Διεφθαρμένων καὶ ταῖς ψυχαῖς.] Supra L. III. § 24. e *Plutarcho* διεφθορέναι τὸ φρονοῦν καὶ τὸ λογιζόμενον. Potuisset etiam accusativo uti, nam utroque modo Graecis construi solet. Conf: V. D. ad illa *S. Paulli* I. ad Timoth. VI, 5. διεφθαρμένοι τὸν νοῦν. & *Horreus* Observ: ad *Herodot:* c. 9.

4.

erga deos habita cura praecipua est, liquido perspiciemus ad salutem ciuitatum & utilitatem facere, ut si non ad omnes, ad aliquos certe abstinentiae praeceptum pertineat: qui pro ciuitate sacrificia & reliquum cultum diis offerentes populi peccata expiarent. Sic ut enim in mysteriis qui a Vesta dicitur puer, exquisite omnia quae mandata fuerint, agendo pro omnibus qui initiantur, numen placat: ita in gentibus & ciuitatibus idem faciunt sacerdotes, dum pro omnibus sacrificant, & religione ac pietate numen ad salutem suorum tuendam implorant. Sacerdotibus igitur, siue Graecorum, siue barbarorum morem spectes, aliis ut ab omnium animalium, aliis ut a quorundam esu prorsus abstineant, mandatum est. At-

τε πρός τὸ θεῖον εὐσεβείας [4] ἐπεστράφη, φανερὸν ἔςαι, ὡς πρός τε [5] τὴν σωτηρίαν τῶν πόλεων, καὶ τὸ συμφέρον αὐταῖς, εἰ καὶ μὴ ἐπὶ πάντας, ἀλλὰ γοῦν εἴς τινας τὸ τῆς ἀποχῆς προσετέτακτο, [6] εἰ δὲ ὑπὲρ τῆς πόλεως θύοντες τοῖς θεοῖς καὶ θεραπεύοντες [7] ἀπεμειλίττοντο τὰς τῶν πολλῶν ἁμαρτίας. ὅπερ γὰρ ἐν τοῖς μυςηρίοις [8] ὁ ἀφ᾽ ἑςίας λεγόμενος παῖς, ἀντὶ πάντων τῶν μυουμένων ἀπομειλίσσεται τὸ θεῖον, ἀκριβῶς δρῶν τὰ προςτεταγμένα, τοῦτο κατὰ τὰ ἔθνη καὶ τὰς πόλεις οἱ ἱερεῖς δύνανται ἀντὶ πάντων θύοντες, καὶ τὸ θεῖον προςαγόμενοι διὰ τῆς εὐσεβείας εἰς τὴν σφῶν κηδεμονίαν. τοῖς τοίνυν ἱερεῦσιν, τοῖς μὲν τῶν ζώων πάντων, τοῖς δέ τινων πάντως προςτέτακται ἀπέχεσθαι τῆς βορᾶς, ἄν-

4. Ἐπεςράφη.] *Lips. Cod.* perperam ἀπεςράφη. ἐπιςρέφεσθαί τινος est *curam suam aliquo convertere*, rei alicuius rationem habere. *Anacr.* apud *Longin.* Sect. 31. οὐκέτι Θρηϊκίης ἐπιςρέφομαι, ubi vid. *Tollium.* Contrarium est ἀνεπιςρέφειν, de quo Clar: *Bossius* Obs. Crit. c. 23.

5. Τὴν σωτηρίαν.] Non video quid magnum intersit inter τὴν σωτηρίαν & τὸ συμφέρον. solet vocabulum σωτηρία in *codd.* msstis exarari sic, ut etiam in Porphyriano Lipsiensi est exaratum ὁρια.. Ergone legendum est ὁσίαν & *ad sanctimoniam civitatis, & ad reliqua eius emolumenta.* REISK. Post πόλεων & in *Edd.* prioribus, & in *Cod. Lips.* erat ὧν, sine dubio natum e praecedenti syllaba.

6. Εἰ δὲ ὑπὲρ τ. π.] *Cod. Lips.* οἱ δὲ ὑπ. τ. π. quod merito probabant *Reiskius*, & per felicem conicturam *Abreschius.* nec secus *Meerm.*

7. Ἀπεμειλίττοντο.] Videtur Noster amare hoc vocabulum. Saepius utitur supra L. II, 43 & 44.

8. Ὁ ἀφ ἑςίας.] Potius lege ἐφ ἑςίας, ut idem sit, qui ἐπὶ βωμῷ apud *Euseb:* Praepar. L. III. c. 12. VALENT. Ἀφ᾽ ἑςίας bene habere videtur. ἀπὸ hic respondet Latino *a*, cum curam & ministerium alicuius rei indicat, *a pedibus, a literis, ab argentea supellectile &c.* Paullo ante legendum est ὥσπερ. aut si ὅπερ servamus vers. 31. addendum est δύναται ad παῖς, & tum ἀπομειλισσόμενος legendum, sed prius est simplicius & brevius. REISK.

9.

τε [9] Ἑλληνικὸν ἔθος σκοπῇς, ἄντε βάρβαρον, καὶ μέντοι παρ' ἄλλοις ἄλλως. ὥστε τοὺς πανταχοῦ παραληφθέντας φαίνεσθαι πάντων ἀπεχομένους, εἴτις τοὺς πάντας ὡς ἕνα ὑπολάβοι. εἰ τοίνυν οἱ τῆς σωτηρίας [10] τῶν πόλεων προεστῶτες, καὶ [11] τὴν εὐσέβειαν αὐτῶν τὴν πρὸς τοὺς θεοὺς πεπιστευμένοι, τῶν ζώων ἀπέχονται, πῶς ἄν τις τολμήσειεν, ὡς ἀσύμφορον ταῖς πόλεσι, τὴν ἀποχὴν αἰτιᾶσθαι;

§ 6. Τὰ γοῦν κατὰ τοὺς Αἰγυπτίους [1] ἱερέας Χαιρήμων ὁ Στωϊκὸς ἀφηγούμενος, οὓς καὶ φιλοσόφους [2] ὑπολῆφθαί φησι παρ' Αἰγυπτίοις, ἐξηγεῖται ὡς τόπον μὲν ἐξελέξαντο ἐμφιλοσοφῆσαι τὰ ἱερά. πρός τε γὰρ τὴν ὅλην ὄρεξιν τῆς θεω-

Atque id apud alios aliter: ut si omnes qui ubique sunt, quasi unum consideret quispiam, ab omnibus abstinere omnes uideantur. Si igitur qui saluti multorum praesident, quibusque pietas omnis ac religio erga deos commissa est, ab esu animalium abstinent: quis impudens adeo est, ut huiuscemodi abstinentiam quasi inutilem ciuitatibus damnare non uereatur?

§ 6. De sacerdotibus porro Aegyptiis scribens Chaeremon Stoicus, quos apud eos existimari etiam philosophos inquit, templa sibi ipsos refert elegisse, in quibus degerent, ac philosopharentur. Quippe cum & ad uniuersam contemplationis deorum appetitionem co-

9. Ἑλληνικὸν ἔθος.] Malim ἔθνος. REISK.

10. Τῶν πόλεων προεστῶτες.] Prorsus uti qui in sacris aliorum curam gerunt προϊστάμενοι in N. Test. & προεστῶτες antiquis Christianis, *Praesidentes* apud *Tertull.* dicuntur. Vid. *Kortholt.* ad *Iust. M.* Apol. I. p. 42. *Felician:* pro πολέων legisse videtur πολλῶν.

11. Τὴν εὐσέβειαν — πεπιστευμένοι.] Loquendi formula & aliis & Nostro frequentata. vid. ad Vit. *Plotin.* c. 18. *Fabric.* Biblioth. Graec. L. IV. c. 26. Ecquis ignorat istud S. *Paulli* ad *Roman.* III, 2. ὅτι ἐπιστεύθησαν τὰ λόγια τοῦ θεοῦ, ubi exempla ὅσα κόνις ab interpretibus conducta. Parmenion apud *Diod: Sic:* πεπιστευμένος τοὺς βασιλέως θησαυρούς dicitur. Consule *Wesseling:* ad L. XIX. c. 59.

1. Ἱερέας Χαιρήμων ὁ Στωϊκὸς &c.] Legas haec etiam apud *Hieron: II.* Adv. Iovin. 13. *Chaeremon Stoicus, vir eloquentissimus narrat de vita antiquorum Aegypti sacerdotum, quod omnibus vitae negotiis curisque postpositis, semper in templo fuerint, & rerum naturas caussasque ac rationes siderum contemplati sint, nunquam mulieribus se miscuerint, nunquam cognatos & propinquos, ne liberos quidem viderint &c.* Sed de Chaeremone iudicia veterum admodum discrepant. Vid. ad finem §. 8. *Philonem* Iudaeum illa quae de Therapeutis disputat, sumsisse a Chaeremone, mutatis quibusdam ac sollerti artificio transpositis, e fragmine hoc colligebat Cel. *Iablonski.* Vid. Inlustr. *La Crozii* Thes. Epist. T. I. p. 180. De Sacerdotibus Aegyptiorum, & vitae instituto quod sectabantur, plura lege apud *Herodot:* L. II, 37.

2. Ὑπολῆφθαι — ἐξηγεῖται.] *Cod. Lips.* dat ὑπειλῆφθαι, quod merito praeoptabat *Reiskius.* idem iubet *Meerm.* dein ἐξηγεῖται, non ἐξηγεῖσθαι, ut antea edebatur, quem errorem & *Fogeroll:* & *Valent.* iam emendaverant. *codd.* tamen nihil variant.

3.

cognatum esse uideretur, ut ad simulacra eorum assiderent: & id tum securos ipsos redderet ex diuina ueneratione cum omnes quasi sacra quaedam animalia philosophos honore prosequerentur: tum quietem ipsis afferret: utpote cum in celebritatibus tantummodo uersandum cum aliquibus ipsis esset: reliquo uero fere tempore templorum aliis aditus non pateret: eo quod ad ea accedere aliter non possent, nisi caste se gessissent a multisque aliis abstinuissent. Haec siquidem quasi communis quaedam templorum Aegypti lex est. Omnibus autem hi opificiis, laboribusque humanis repudiatis totam uitam suam deorum & contemplationi & inspectioni dedicarunt: ex inspectione enim honorem, tutelam, & timorem: ex con-

θεωρίας [3] συγγενὲς ἦν παρὰ τοῖς ἐκείνων ἀφιδρύμασι διαιτᾶσθαι. παρεῖχέν τε αὐτοῖς ἀσφάλειαν μὲν ἐκ τοῦ θείου σεβασμοῦ, καθάπερ τινὰ ἱερὰ ζῶα, πάντων τιμώντων τοὺς φιλοσόφους. ἠρεμαίους δὲ εἶναι, ἅτε τῆς ἐπιμιξίας κατὰ τὰς πανηγύρεις καὶ τὰς ἑορτὰς συντελουμένης μόνον. τὸ δὲ λοιπὸν, σχεδὸν ἀβάτων ὄντων τοῖς ἄλλοις τῶν ἱερῶν· [4] ἁγνεύσαντας γὰρ ἔδει προσιέναι, καὶ πολλῶν ἀποσχομένους, καὶ τοῦτο, ὥσπερ κοινὸς τῶν κατ' Αἴγυπτον ἱερῶν θεσμός ἐστιν. ἀπειπάμενοι δὲ πᾶσαν τὴν ἄλλην ἐργασίαν, καὶ πόρους ἀνθρωπίνους, [5] ἀπέδοσαν ὅλον τὸν βίον τῇ τῶν θείων [6] θεωρίᾳ καὶ θεάσει· διὰ μὲν ταύτης τό, τε τίμιον καὶ ἀσφαλὲς καὶ εὐσεβὲς πορίζόμενοι, διὰ

3. Συγγενὲς ἦν.] *Proprium erat.* Adscripserat Doct: *Abresch:* locum *Aeschyli* Agam. 841. παύροις γὰρ ἀνδρῶν ἐστι συγγενὲς τόδε. Ἀφιδρύματα quae dixerint, vid. ad L. I. §. 35. Mox pro πανηγύρεις *Meerm.* πανηγύροις.

4. Ἁγνεύσαντας γὰρ ἔδει &c.] Vides sacerdotes illos ne quidem cum popularibus suis, nisi purgationes quasdam admisissent, misceri voluisse. Et sic paullo post tradit, eos purificationum tempore, ne inquinarentur, ab amicorum, & sacerdotum etiam non mundorum se societate segregasse. Mos hodie & olim frequentissimus, ut & alii, & sacerdotes in primis, cum exteris commercium non exerceant, & cives ab externorum congressu & convictu cohibeant. Nihil hoc itaque mirum in Aegyptiis, qui gentes alias adeo contemnebant, & cum τοῖς θύραθεν non nisi rarissime versari ac comedere solebant. videtur tale quid natura fere ipsa homini insculpsisse. Hinc ea quae apud *Moisem* Genes. XLIII, 32. leguntur inlustrat, & efficit gentes ante legem datam inmunditias aliquas, & proin purgationes ad eas solvendas in more iam habuisse *Spencer:* Leg. Rit. L. III. Diss. 3. De voce θεσμός dicitur infra.

5. Ἀπέδοσαν ὅλον τὸν βίον.] Velis forte ἐπέδοσαν, quod merito placebat *Abreschio.* Sic βίον ἐπέδωκαν εἰς τῶν Ἑλλάδων σωτηρίαν. *Diod: Sic:* L. XI, 11. ubi plura *Wesseling.* Solent conposita haec saepe confundi. Vid. L. II, 30.

6. Θεωρίᾳ καὶ θεάσει.] *Valent.* corrigebat θειάσει. Amicus Eruditus volebat γνώσει, ego vulgatum tueor. Differunt vocabula ista, uti θεωρῆσαι & θεάσασθαι, θεωρὸς & θεάτης, de qui-

δὲ τῆς θεωρίας, τὴν ἐπισήμην. δι' ἀμφοῖν δὲ ἄσκησιν ἠθῶν κεκρυμμένην τινὰ καὶ [7] ἀρχαιοπρεπῆ. τὸ γὰρ ἀεὶ συνεῖναι τῇ [8] θείᾳ γνώσει καὶ ἐπιπνοίᾳ, πάσης μὲν ἔξω τίθησι πλεονεξίας, [9] καταςέλλει δὲ τὰ πάθη, διεγείρει δὲ πρὸς σύνεσιν τὸν βίον. λιτότητα δὲ ἐπετήδευσαν καὶ καταςολὴν, ἐγκράτειάν τε καὶ καρτερίαν, τό, τε ἐν παντὶ δίκαιον καὶ ἀπλεονέκτητον. σεμνοὺς δὲ αὐτοὺς παρεῖχε καὶ [10] τὸ δυσεπίμικτον. οἵγε παρὰ μὲν αὐτὸν τῶν λεγομένων ἁγνειῶν τὸν καιρὸν, οὐδὲ ταῖς συγγενεςάτοις καὶ ὁμοφύλοις ἐπεμίγνυντο σχεδὸν, [11] οὐδὲ ἀλλόν των θεωρούμενοι, ὅτι μὴ

templatione scientiam: ex utrisque abditam quandam & quae priscam dignitatem deceret, morum exercitationem sibi comparabant. Nam semper in diuina cognitione & afflatione uersari, ab omni auaritia & insolentia excludit, affectus reprimit, mentemque ad intelligentiam excitat. Parsimoniam item, uictusque tenuitatem, & continentiam, & tolerantiam exercebant, iustitiamque in omnibus & aequitatem. Venerabiles autem ex eo etiam reddebantur, quod parum admodum cum aliis uersarentur. nam in ipso castimoniae & purificationis tempore ne cum maxime quidem sibi cognatis, & consortibus fere consuescebant: neque ab alio quopiam conspicie-

quibus pulcre disputat Cel. *Valkenar:* Animadv: ad *Ammon:* L. II. c. 3.

7. Ἀρχαιοπρεπῆ.] Hanc quoque vocem ignorat copiosissimus sermonis Graeci thesaurus. Utitur etiam *Aeschyl.* in Prometh. v. 408.

8. Θείᾳ γνώσει καὶ ἐπιπνοίᾳ.] Videtur ἐπινοίᾳ huic loco melius convenire. *considerationi*, *meditationi*. Reisk. Potuerunt facillime confundi haec vocabula, uti apud *Anton: I*, 17. aliosque factum. Hic nihil demutem. Sic θεῶν ἐπιπνοία apud *Iamblich:* Myst. III, 9. θείας ἐπιπνοίας ibid. cap. 6. & 21. δαιμονίας ἐπιπνοίας cap. 7. Saecrdotes illi post rite ac legitime instituta quaedam sacrificia, persuasum habebant, se videre deum adflatumque eius excipere, vel sibi ab eo mysteria revelari: qua de re Cel. *Iablonski* Panth. Aegypt. L. V, 5, 12.

9. Καταςέλλει δὲ τὰ πάθη.] *Reprimit*, *sedat*. bene voce utitur, quae de tumultuantibus & seditiosis in primis adhibetur, unde κατεςαλμένοι sunt *sedati*, *modesti*.. Vide *Kypkium* ad *Luc.* A. A. XX, 36. cui apud *S. Paull:* I ad Timoth. c. II, 9. καταςολῇ recte est *modestia* seu *cobibitio* in vestitu, gestibus, incessu aliisque rebus in sensus cadentibus, ubi plura de hac signifinatione: atque id apud Nostrum paullo post per καταςολὴν (quam vocem ibi perperam omittit *Meerm. Cod.*) intelligo, non *victus tenuitatem*, ut *Felic:* dedit. Ita Pythagoras se ornasse dicitur εὐςαθείᾳ ψυχῆς καὶ καταςολῇ σώματος apud *Iamblich:* in Vit. c. II. n. 10. de moribus etiam *Clem: Alex:* Strom. L. VI. p. 659. εἰς κατακόσμησιν ἤθους καὶ καταςολήν.

10. Τὸ δυσεπίμικτον.] Et haec vox Lexicorum diligentiam fugit. Praeter alios habemus apud *Strabon:* L. XI. p. 340. Νομάδες δυσεπίμικτοι τοῖς ἄλλοις. τὸ μὴ εὐεπίμικτον id dicitur *ibid.* p. 346. Dixi plura de adfinibus vocabulis ad L. III, 18.

11. Οὐδὲ ἄλλων τῶν θεωρ.] In *Cod. Lips.* est οὐδὲ ἄλλων θεωρούμενοι. Videtur Porphyrius dedisse οὐδὲ ἄλλως θεώμενοι vel θεωρούμενοι. hoc est, neque alia in conditione sese conspici-

ciebantur, nisi cum necessarii simul abstinentium usus requirerent: quippe cum penetralia impuris & impurgatis hominibus inaccessa, & ad sacrificandum sancta incolerent. Reliquo omni tempore liberius una cum similibus sui degebant: cum caeteris uero religionis expertibus commercium nullum habebant. Semper autem prope deos, deorumque statuas uel ferre aliquid, uel praesidere, uel constituere cum modestia & grauitate spectabantur. Idque non fastus alicuius, sed naturalis rationis indicium erat. Nam grauitatem uenerabilem etiam ex habitu ipso prae se ferebant. Incessus enim erat moderatus, aspectus sedatus, ut quan-

μὴ πρὸς τὰς ἀναγκαίας συναγνεύουσι χρείας, ἢ ἀγνευτήρια τοῖς μὴ καθαριεύουσιν ἄδυτα καὶ πρὸς ἱερουργίας ἅγια κατανεμόμενοι. τὸν δὲ ἄλλον χρόνον, ἁπλούστερον μὲν τοῖς ὁμοίοις ἐπεμίγνυντο· [12] *τῶν δὲ ἐξωτικῶν τῆς θρησκείας οὐδενὶ συνεβίουν·* [13] *ἐφαίνοντο δὲ ἀεὶ θεῶν, ἢ ἀγαλμάτων ἐγγὺς, ἤτοι φέροντες, ἢ προηγούμενοι,* [14] *καὶ τάσσοντες μετὰ κόσμου τε καὶ σεμνότητος· ὧν ἕκαστον οὐ τύφος ἦν, ἀλλά τινος ἔνδειξις φυσικοῦ λόγου.* [15] *τὸ δὲ σεμνὸν κᾀκ τοῦ καταστήματος ἑωρᾶτο.* [16] *πορεία τε γὰρ ἦν εὔτακτος, καὶ βλέμμα καθεστηκὸς ἐπε-*

ciendos dantes, quam aut apud ---- Mox forte *τοῖς συναγνεύουσι χρείας, ἢ πρὸς ἀγνευτήρια*. Reisk. Vere *Lips.* *Cod.* *οὐδὲ ἄλλων*. *Meerm.* *οὐδὲ ἀλλώντων*. dictum ergo est pro *ὑπ' ἄλλων τινῶν*. Posset alias quoque *οὐδὲ ἄλλων πω θεωρούμενα*, quod Amico placebat. Paullo post rescribo etiam e *Lips.* & *Meerm.* *καθαρεύουσιν*.

12. *Τῶν δὲ ἐξωτικῶν.*] *Τοὺς ἔξωθεν* vocant alii. *οἱ ἔξω*, proprie qui *extra domum degunt*, eodem loquendi genere *S. Paullo* sunt, qui ad Ecclesiam Christi non pertinebant, I ad Corinth. V, 12. ubi multa *Interpretes*.

13. *Ἐφαίνοντο δὲ ἀεὶ* &c.] Hi nempe sacerdotes *θεοσεβέες περισσῶς μάλιστα πάντων ἀνθρώπων* *Herod:* dicuntur L. II, 37. eaque ex caussa adsidui apud deorum imagines, quas aut gestabant, aut ordine decoro collocabant. Vid. *Wesseling:* ad *Diod: Sic: I*, 73. qui Porphyriana haec intacta non reliquit. Bene etiam *φέροντες*. mos notissimus, ut in pompis ac sacris sollemnibus Deos humeris portarent, aliquando curribus inpositos veherent. Vid. *Cuper:* Harpocr: p. 165. & *Spanh:* ad *Callim:* Hymn: in Pall. 3.

14. *Καὶ τάσσοντες.*] Forte *ἢ καὶ τάσσοντες*. facile *ἢ* excidit ob praecedens *ι* in fine vocis *προηγούμενοι*. Reisk.

15. *Τὸ δὲ σεμνὸν κᾀκ τοῦ καταστήμ. ἑωρ.*] *S. Paull.* ad Titum II, 3. *ἐν καταστήματι ἱεροπρεπεῖς*, cui e Nostro lucem adspergunt viri Docti. De Graccho *Plut.* T. I. p. 824. F. *βλέμματι καὶ κινήματι πρᾶος καὶ καταστηματικὸς*, prorsus uti Noster *τὸ κατάστημα* statim exponit. De forma *κᾀκ τοῦ* vid. ad I, 15. ubi ea quae proprie sejungenda sunt, passim connecti monui.

16. *Πορεία εὔτακτος ---- βλέμμα καθεστηκὸς.*] Incessus quippe modestus & vultus conpositus, *τὸ σεμνὸν τοῦ καταστήματος* efficiunt, qua de re *Casaub:* ad *Athen:* L. I, 18. Uti *προσώπου σύστασις ἄθρυπτος εἰς γέλωτα, καὶ πρᾳότης πορείας, καὶ καταστολὴ περιβολῆς* laudatur *Plutarch:* in Pericle, T. I. p. 154. C. Eleganter vocat *βλέμμα καθεστηκὸς*, ut *Philo* de Vit. Contempl. p. 691. E. *καθεστῶτι μὲν τῷ βλέμματι, καθεστώσῃ δὲ τῇ φωνῇ*. Latinis *stans vultus* dicitur. *Sil. Ital.* *XV*, 20. *Stans vultus & ore Incessuque viro propior.* Ubi duo

πετηδεύετο, [17] ὡς ὅτε βουληθεῖεν μὴ σκαρδαμύττειν. [18] γέλως δὲ σπάνιος, εἰ δέπου γένοιτο, μέχρι μειδιάσεως. ἀεὶ δὲ [19] ἐντὸς τοῦ σχήματος χεῖρες. καὶ [20] σύμβολόν γε ἦν ἑκάςῳ τῆς τάξεως ἐμφαντικὸν, ἣν ἔλαχεν ἐν τοῖς ἱεροῖς· πλείους γὰρ ἦσαν αἱ τάξεις. [21] δίαιτα δὲ λιτὴ καὶ ἀφελής. [22] οἴνου γὰρ οἱ μὲν οὐδ' ὅλως, οἱ δὲ ὀ-

quandocunque uoluiſſent, oculis minime nictarentur: riſus admodum rarus, atque eiusmodi, ut non ultra uultus hilaritatem progrederetur: ſemper autem intra indumentum manus continebantur. Quin nota etiam erat ſingulis quae ordinem ac ſtatum cuiusque, plures enim erant, ſignificaret, quem in templis ſortitus unusquisque fuerat. Victu tenui ac ſimplici utebantur. Vini enim a-

duo illa iungi etiam vides. Confer ibi V. D. Graeci alias diverſo ſenſu dicunt ςῆσαι ὄμματα & πρόσωπον, ut oſtendit Cel. *D'Orvill:* ad *Charit:* L. III, 9. & V, 3. qui Noſtri inmemor non fuit.

17. Ὡς ὅτε βουληθεῖεν μὴ σκαρδαμύττειν.] Ὡς ὅτε μὴ βουλ. μὴ σκαρδ. corrigebat *Abreſchius* Noſter. Eſt autem σκαρδαμύττειν, ἀτενὲς διόλου βλέπειν καὶ τὸ βλέφαρον οὔ ποτε ἐπιμύειν, ut dicam cum *Heliodor:* L. III. p. 148. Ita *Syneſ:* in Calv. laud. p. 48. dicit τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ θεραπευτὰς τοῦ θείου μηδὲ τῶν ἐπιβλεφαριδίων (qua voce augeri poſſunt H. *Steph:* copiae) ἀνεχομένους τριχῶν. vocem noſtram exponunt Lexicographi & Schol. *Ariſtoph:* Equit. 292. Ubi quae de ſignificatione vocis ἀσκαρδαμυκτεῖν addit, belle conveniunt *Noſtro* in Vit. Pyth. 10 inde ἀσκαρδαμυκτὶ βλέπειν *inconniventibus oculis intueri*, audaciae & fortitudinis ſignum, quod pulcre exponit *Bentl:* ad *Horat: I.* Od. 3, 18.

18. Γέλως δὲ —— μέχρι μειδιάσεως.] Uti *Iſocrat:* vetabat ςέργειν γέλωτα προπετῆ, ad Demon. p. 5. μειδιᾷν proprie de *riſu leni.* Vid. Cel. *Lennep.* Anim. ad Coluth. II, 4. bene itaque opponitur τῷ γελᾷν. Anaxagoram μητὲ γελῶντά ποτε ὀφθῆναι, μητὲ μειδιῶντα dicit *Aelian:* V. H. VIII, 3. Vox μειδίασις, quam absque ullo auctore in Lexicis occurrere ſcribit *Stephan:* eſt apud *Polluc: VI*, 199.

19. Ἐντὸς τοῦ σχήματος χεῖρες.] Et hoc modeſtiae ac pudoris ſignum. Nec ſecus olim apud Graecos & Romanos. Vid. *Caſaub:* ad *Diog: Laërt:* p. 63. de Romanis *Senec:* Controv. V. 6. *Apud patres noſtros, qui forenſia ſtipendia auſpicabantur, neſas putabatur brachium extra togam exſerere.* quae iam occupata video a V. D. ad *Val. Max. VI*, 9. Ext. I, 6.

20. Σύμβολόν γε ἦν —— τῆς τάξεως &c.] De Sacerdotibus Aegyptiorum *Diod. Sic. I*, 83. μετὰ σημείων ἰδίων περιέρχονται τὰς πόλεις καὶ τὴν χώραν. Illae τάξεις conponi poſſunt cum ſacerdotibus Hebraeorum, qui in plures claſſes ſeu familias erant deſcripti, de quibus eadem voce utitur *S. Lucas* in Euang. I, 8, 9. quem locum adſcripſerat Clar. *Abreſch.*

21. Δίαιτα δὲ λιτὴ καὶ ἀφ.] Haec etiam cum Iudaeorum inſtitutis contendi poſſunt. Vid. *Marsham.* Can. Chron. Sec. IX. Pro ἀφελὴς *Meerm. Cod.* dat ἀσφαλὴς. parum recte.

22. Οἴνου γὰρ οἱ μὲν οὐδ' ὅλως ——] Uti Regum, quorum plerique e ſacerdotibus cooptabantur, οἴνου τακτόν τι μέτρον apud *Diod.* L. I, 70. quod e Noſtro explicat *Weſſeling:* non vero Aegyptiis proprium ac peculiare id fuit, ſed omnibus Orientalium ſacerdotibus ac Philoſophis commune ac familiare vinum, tanquam in hominum perniciem prolatum, deteſtari, unde ea perſuaſio ad alios etiam fluxit. Lege *Iablonski* Panth. Aeg. II, 106. Hinc itaque Pythagoreorum quibusdam χρῆσθαι δὲ καὶ οἴνῳ mos erat, aliis & rigidioribus, μητὲ οἶνον ὅλως πίνειν, ſic enim bene conciliantur duo *Iamblichi* loca in Vit. Pyth. num. 98. & 107. Noſtra haec cum praecepto *Paulli* 1 Tim. V, 23. confert *Wetſtenius*, & cum lege divina Levit. X, 9. Incomp. *Grotius.*

23.

alii nihil omnino, alii paucissimum adhibebant, ob neruorum laesionem quam inferret, capitisque repletionem, quae contemplationi esset impedimento: tum quia Venereorum appetitiones incitaret. Vnde etiam in caeteris assumendis caute admodum se gerebant: panem enim in castimoniis nunquam gustabant, quando uero abstinentiae tempus non erat, cum hyssopo contusum edere consueuerant: hyssopum enim uim eius maiori ex parte obtundere aiebant. Oleo plerumque omnes, plerique autem semper abstinebant: quod si quispiam cum oleribus eo aliquando utebatur, id admodum paucum adhibebat, quantum tantummodo sensum mitigare aliquantulum posset.

ὀλίγιςα ἐγεύοντο, [23] νεύρων αἰτιώμενοι βλάβας, καὶ πλήρωσιν κεφαλῆς, ἐμπόδιον εἰς εὕρεσιν· ἀφροδισίων τε ἔφασαν αὐτὸν ὀρέξεις ἐπιφέρειν. ταύτῃ δὲ καὶ τῶν ἄλλων εὐλαβῶς εἶχον. [24] ἄρτοις μὲν οὐδὲ ὅλως ἐν ταῖς ἁγνείαις χρώμενοι, εἰ δέ ποτε μὴ ἁγνεύοιεν, [25] σὺν ὑσσώπῳ κόπτοντες ἤσθιον. τὸ πολὺ γὰρ αὐτοῦ τῆς δυνάμεως καθαιρεῖν ἔφασαν τὸν ὕσσωπον· ἐλαίου δ᾽ ἀπείχοντο μὲν ὡς τὰ πολὺ, οἱ πλεῖςοι δὲ, καὶ παντελῶς, εἰ δέ που μετὰ λαχάνων χρήσαιντο, παντελῶς ὀλίγῳ, καὶ ὅσον παρηγορῆσαι τὴν αἴσθησιν.

§ 7. Ea porro quae extra Aegyptum nascebantur esculenta & potulenta, attingere ipsis fas non erat: atque ita multum luxui locum exclusum habebant. ab

§ 7. Τῶν μὲν οὖν ἐκτὸς Αἰγύπτου γιγνομένων βρωμάτων τε καὶ ποτῶν οὐ θέμις ἦν ἅπτεσθαι. πολύς τις οὕτως τρυφῆς ἀπεκέκλειςο τό-

23. Νεύρων αἰτ. —- καὶ πλήρωσιν κεφ.] Καὶ πύρωσιν malebat Vir Clar. non audeo accedere *Hieron. II.* Adv. *Iovin.* 13. ubi passim Nostrum exprimit, *carnibus & vino semper abstinuerint, propter tenuitatem sensus & vertiginem capitis, quam ex parvo cibo patiebantur, & maxime propter appetitus libidinis, qui ex his cibis, & ex hac potione nascuntur &c.*

24. Ἄρτοις μὲν οὐδὲ —-] Et cum in casto essent, & in omni graviori luctu mos erat Aegyptiis frumento aliisque abstinere. Vid. *Wesseling:* ad *Diod: Sic:* L. I. c. 72.

25. Σὺν ὑσσώπῳ κόπτοντες.] Calida quippe haec herba, nec languenti stomacho inutilis, unde veteres aquam hyssopo maceratam bibebant. Vide *Casaub:* ad *Athen: IV*, 14. eaque veteres, & Aegyptios in primis, inter cibum fuisse usos saepe V. D. est obseruatum. V. *Brucker:* Hist: Phil: T. II. p. 782. Hi nempe ideo praesertim panem cum hyssopo concisum comedebant, quia herbae illi vim mundatricem tribuebant, idque cum Hebraeorum institutis, apud quos hyssopi usus in purificationibus, contendit *Marsham:* Can: Chron: Sec: IX. & *Spencer:* Leg: Rit: L. II, 15. eius modi panis ὀξώδης, cui hyssopus commixta erat, forte significatur in vexato *Polluc:* loco VI, 73. ubi Aegyptiorum ἄρτους εἰς ὀξὺ ἀνηνεγμένους memorat. Conf: *Marsham*· Sec. XVI. De Therapeutis similiter *Philo* Vit. Cont. p. 692. B. σιτοῦνται δὲ πολυτελὲς οὐδὲν, ἀλλὰ ἄρτον εὐτελῆ, καὶ ὄ-

τόπος. [1] τῶν δὲ κατ' αὐτὴν τὴν Αἴγυπτον, ἰχθύων τε ἀπείχοντο πάντων, καὶ τετραπόδων, [2] ὅσα μώνυχα ἢ πολυσχιδῆ ἢ μὴ κερασφόρα· πτηνῶν δὲ, ὅσα σαρκοφάγα· πολλοὶ δὲ καθάπαξ τῶν ἐμψύχων· καὶ ἔν γε ταῖς ἁγνείαις ἅπαντες, ὁπότε [3] μὴ δ' ᾠὸν προσίεντο. καὶ μέντοι καὶ τῶν ἄλλων [4] οὐκ ἀσυκοφάντητον ἐποιοῦντο παραίτησιν· οἷον τῶν [5] βοῶν τὰς θηλείας παρῃτοῦντο, τῶν δ' [6] ἀῤῥένων ὅσα δίδυ-

ab omnibus uero qui in Aegypto erant pisces, abstinebant, ab omnibus item quadrupedibus, quae solipeda, aut multifida, aut non cornuta essent: a uolucribus etiam quae carnibus uescerentur. Multi quoque ab omnibus prorsus animalibus, & in purificationibus omnes abstinebant: quippe cum ne oua quidem tunc ulla sibi esse edenda censerent. Quin etiam aliorum quoque multa obseruatio apud ipsos erat. Foeminas enim ex bobus in esu repudiabant: mares quoque si erant ge-

ὕψον ἅλες, οὓς οἱ ἁβροδιαίτατοι παρατύουσιν ὑσσώπῳ. Acceperunt illi ab Aegyptiis.

1. Τῶν δὲ κατ' αὐτὴν τὴν Αἴγυπτ. ἰχθ. ἀπ.] Antea quidem Aegyptios omnes piscibus usos fuisse, largam eorum copiam subministrante fluvio, colligas e *Diod: Sic: I*, 43. postea vero alii aliis abstinuerunt. οἱ δὲ ἱερεῖς ἀπέχονται πάντων, ut dicit *Plut.* T. II. p. 353. C. Conf: *Iulian:* Orat: V. p. 176. & *Clem: Alex: VII.* p. 718. D. qui in caussas etiam inquirunt, quare vel perpetuo, vel saltem ἐν ταῖς ἁγνείαις iis esset abstinendum. qua de re etiam V. D. ad Hor. Ap. L. I. c. 15. Hinc itaque derivatum in Pythagoreos. V. *Athen. VII*, 16. & *Plut.* Sympos. Quaest. 8. Dissentire paene videtur *Iamblich:* in V. Pyth: n. 98. cui θαλλασσίων ὄψων σπανίως χρῆσθαι dicuntur. ubi vel rescribendum cum *Kustero* θαλασσίοις ὄψοις, vel potius cum Erud: *Koenio* ad *Gregor: Pard:* de Dial: p. 122 θαλλασσίων ζώων (voce illa huc transposita) ὄψῳ σ. χ. nisi χρῆσθαι ὄψων dictum sit, uti ἐσθίειν κρεῶν, πίνειν οἴνου & similia, sed *Iamblich:* eo modo uti non solet. Prius itaque vel ad rigidiores pertinet, vel significat, non omni piscium genere usos fuisse, uti ἀπέχεσθαι σχεδὸν θαλλασσίων συμπάντων praecipit Philosophus apud *Nostr:* Vit: Pyth: 45. eodem modo Pythagoras θαλαττίοις σπανίως usus dicitur *Diog: Laërt: VII*, 19. qui ibidem Segm. 34. praecipit τῶν ἰχθύων μὴ ἅπτεσθαι ὅσοι ἱεροί. Paullo ante πολύς τέ τις corrigebat *Abresch:* pro οὕτως *Lips.* & *Meerm. Cod.* οὗτος.

2. Ὅσα μώνυχα ἢ πολυσχ.] Id Hebraeis etiam vetitum dicit infra § 14. nota est lex Levit. XI. utriusque gentis adfinia illa instituta *Huet:* D. E. IV, II, 1. aliique multi dudum notarunt. De Iudaeis & Aegyptiis certis animantibus religionis caussa abstinentibus, sed in iis eligendis ac repudiandis dissimiles tamen mores legesque observantibus, erudite disserit *Spencer:* Leg. Rit. I, 5. Veteres Theologi haec quo modo explicent, lege apud *Coteler:* ad *Barnab:* Epist. T. I. P. Apost. p. 36.

3. Μὴ δ' ᾠὸν προσίεντο.] Similia de sacerdote summo Iudaeorum Magistri narrant. Vid. *Spencer:* Leg. Rit. III, 5.

4 Οὐκ ἀσυκοφάντητον ἐ. π.] Vellem illud οὐκ deletum. VALENT. οὐκ ἀσ. π. appellat Aegyptiacorum sacerdotum in delectu victimarum & religionum severitate superbiam, quae intemperantiae & malitiae nota liberari vix queat, qua vel illa reprobabant ipsa, quae alius nemo vitii unquam notasset. Et in religione sycophantas agebant, etiam sancta quaeque & innoxia carpentes atque damnantes, seu voluntatis, seu iudicii quodam errore, quemadmodum calumniatores viros quosque sanctissimos & integerrimos frivolis & indignis criminationibus vexant. REISK.

5. Βοῶν τὰς θηλείας.] Vid. ad L. II. § 11.

6. Ἀῤῥένων ὅσα δίδυμα —] Neque haec Iudae-

gemelli, si maculosi, si diversi coloris, si uarii forma, si domiti iam essent, utpote qui consecrati iam essent laboribus, similesque iis quae honorarentur: si quacunque alia effigie quicpiam repraesentarent: si altero oculo essent praediti: si ad humanam similitudinem tenderent. Innumerabiles aliae obseruationes sunt, quae ad eorum artem spectant, qui

μο-

δυμα, ἢ κατάστιλα, ἢ ἑτερόχροα, ἢ παραλλάσσοντα τῇ μορφῇ, ἢ δεδαμασμένα (ὡς ἤδη καθωσιωμένα τοῖς πόνοις) καὶ [7] τιμωμένοις ἐμφερῆ, ἢ [8] καθ' ὁντινοῦν οἷον ἀπεικασμὸν ἐξείη, ἢ [9] ἑτερόφθαλμα, ἢ πρὸς ἀνθρωπείαν ἐμφέρειαν νεύοντα. μυρίαι δ' ἄλλαι [10] παρατηρήσεις, [11] καὶ τῆς περὶ αὐτὰ τέχνης τῶν καλουμένων [12] μο-

σχο-

daeorum ritibus adeo dissimilia. Rem, sed ὑποθέσει δουλεύοντες, excusserunt *Marsham:* Can: Chron: Sec: IX. & *Spencer:* Leg: Rit: I, 5.

7. Τιμωμένοις ἐμφερῆ.] Καὶ ἠτιμωμένοις. similia illis quae iam dehonestata & ad ignominiam servitutis depressa essent, honore gloriaque sua primigenia privata. REISK. *Valent.* locum hunc, ceu suspectum, asterisco notaverat. Intelligo bruta illa animantia, quae in septis sacris alebantur, quibus maior utique honos, quam ceteris praestabatur. Ea passim sic vocantur *Plutarch:* T. II. p. 359. & aliis.

8. Καθ' ὀντ. ὁ. ἀ. ἐξείη.] Forsan sic legi possint illa verba ἃ καθ' ὀντινοῦν οἷον ἀπεικ. εἴξειεν. VALENT. Non expedio. Cogitavi aliquando ἐξίῃ τῆς συνηθείας, vel ἐξίῃ τοῦ συνήθους. *excesserit e consuetudine*, recesserit a consueto naturae modo: sed ipse multum huic coniecturae non tribuam. Num ἐξιέναι simplex quondam usurpatum est pro integro ἐξιέναι τοῦ συνήθους pro certo non ausim affirmare, sed paene videtur. REISK. Utique morbosa haec sunt. vulneri variis remediis succurri potest, sed quis restitutae integritatis fideiussor erit? δειξείη refingit *T. Galeus* ad *Iamblich:* Myst: p. 278. Clar: *Abresch:* ἐξειδῆ. *Hesych:* Ἐξειδεῖς, περισσοὶ, ἐκπρεπεῖς. Sensus tum est, οἷον scilicet εἴη ---- ἐξειδῆ. Erat cui ἀεικῆ blandiebatur, quod propter praecedens ἀπεικασμὸν haud probo. Quid si εἴη pro ἐξείη legatur, quod sane remedium lene est, & sensum supplet, qui alias eodem illo verbo suppleri debet. Dicit ergo abstinuisse eos omnibus illis animalibus quae honoratis erant similia, vel cuiuscunque rei quasi imagines essent. Puta Deorum vel virtutum, quarum symbola esse solebant. Posset quoque ἢ deleto, referri ad illa quae praecesserant, τιμωμένοις ἐμφερῆ καθ' &c. Vocem ἀπεικασμὸν Lexica ignorant. Ἀπεικάσματα *Hesych:* exponit ὁμοιώματα. Ζώων ἀπεικάσματα Deos Aegyptiorum, ut videtur, adpellat *Auct.* Libr. Sapient. XIII, 10. Saepius haec vox apud Platonem.

9. Ἑτερόφθαλμα.] Victimas oculis captas, aut maculosas, immolare Hebraeis itaque atque Aegyptiis vetitum, ut docet *Huet:* Dem. Eu. IV, II, 1. non crediderim ἑτερόφθαλμα *variis oculis* hoc loco verti debere, uti visum est Clar: *Viro* ad *Charit: VII*, 5. licet hanc significationem voci inesse doceat. *Moer:* Attic. ἑτερόφθαλμον, Ἀττικῶς. μονόφθαλμον. Ἑλληνικῶς. ubi confer V. D.

10. Παρατηρήσεις.] Bene hac voce utitur, sunt enim παρατηρήσεις proprie *sollicitae & attentae observationes*, uti παρατηροῦντες supra III, 5. & 10. ἀκριβῆ τὴν παρατήρησιν ποιεῖσθαι id dicit *Plut.* T. II. p. 363. B. vim vocis egregie adseruit Doctiss. *Kypkius* ad *Luc.* Euang. XVII, 20. penultima syllaba excidit in *Cod. Meerm.*

11. Καὶ τῆς περὶ ---] Καὶ delendum videtur & paullo post προάγουσαι. nam redit ad παρατηρήσεις. REISK.

12. Μοσχοσφραγιστῶν ἄχρι ---] Male *Meerm.* μοσχοσφαγιστῶν. Aegyptii *vitulis*, μόσχοις, in

sa-

σχοσφραγιςῶν, ἄχρι συντάξεων προάγουσα βιβλιακῶν. περιεργότερον δ' ἔτι περὶ τὰ πτηνὰ, 13 οἷον τρυγόνα μὴ ἐσθίειν· ἱέραξ γὰρ, ἔφασαν, πολλαχῇ τὸ ζῶον συλλαβὼν ἀφίησιν, μισθὸν 14 ἀποδιδοὺς μίξεως σωτηρίαν· ὡς οὖν μὴ λάθοιεν τοιούτῳ περιπεσόντες, ἅπαξ αὐτῶν 15 περιίξαντο τὸ γένος. κοιναὶ μὲν δὴ θρησκεῖαί τινες αὗται, κατὰ γένη δὲ τῶν ἱερέων διάφοροι, καὶ οἰκεῖαι καθ' ἕκαςον θεόν. αἱ δὲ ἁγνεῖαι 16 πάντων ἐκαθάρευον· 17 ὁ δὲ

μοσχοσφραγιςαὶ, id eſt uitularii, ſeu uitulorum obſignatores appellantur: quae ad librorum usque compoſitiones proceſſerunt. Id quod curioſius etiam circa uolucres faciunt. Nam turturem, ut uerbi cauſa hoc referam, ſibi non eſſe comedendam putant. accipitrem enim aiunt ſaepe ubi eam auem comprehenderit, incolumem dimittere, pro mercede concubitus ſalute condonata. ne igitur in eiusmodi aliquam ex ipſis incidant, ſibi toto earum genere interdicendum cenſuerunt. Ac communes quidem cultus nonnul-

ſacris utebantur, quibus certo ritu obſignandis ſacerdotes adhibebantur, quos inde *μοσχοσφραγιςὰς* adpellant, ſcientia ipſa *μοσχοσφραγιςική* vocatur. Vid. *Weſſeling:* ad *Diod: Sic: I*, 70. & quae diximus ad L. II, 55. *προάγουσα* proſcribere non auſim. Nempe *παρατήρησις τῆς τεχν. τ. κ. μ.* ut alia in re ſupra III, 25.

13. Οἷον τρυγόνα μὴ ἐσθίειν.] Qui aliis inter menſae delicias, ut ex *Plaut.* Moſtell. I, 1, 43. & *Athen. IV*, 1. liquet. Tartaros tamen aliasque gentes eorum uſum abominari legimus. Aegyptii e ſuperſtitioſa impuritatis ſuſpicione a menſis & altaribus abigebant, ut ſcribit *Spencer*. Leg. Rit. I, 5, 3. Noſter aliam rei cauſſam adſignat, ne in turturem ab accipitre, ſacro ſibi alite, dimiſſum, ſicuti ungues eorum aliquando evadere ſolent, forte inciderent, ut explicat V. *Aldrovand.* Ornithol. L. XV, 10. p. 245. quod didici e Diſſert. *Slichteri* de Turtur. nam liber ille ad manum non eſt. Sed cauſſam qua re turturem dimittat accipiter Porphyr. propius ſignificat.

14. Ἀποδιδοὺς μίξεως σωτηρίαν.] Subeunt animum illa *Flacci* Epod. XVI, 31.

Mirus amor! iuvat ut tigres ſubſidere cervis,
Adulteretur & columba miluo.

Μίξις, μίσγεσθαι, μίγνυσθαι & ſimilia de coïtu admodum ſunt frequentia, nec tantum de viro qui cum muliere rem habet, ut *M. Thomas* putabat, ſed & de muliere quae cum viro, ſcriptoribus etiam Ἀττικωτάτοις verbum iſtud adhibetur, ut ad *Thom:* recte *Boſſio* animadverſum. Priori tamen modo plerumque invenias. Latinorum *miſcere* notiſſimum eſt. loquuntur eodem modo orientis populi & alii, apud plerasque enim gentes, natura duce, vox illum uſum induit. Turturum ceteroquin caſtitas eſt pervulgata, marem unum habere, neque alterum admittere, tradunt naturae curioſi. Vid. *Bochart:* Hieroz: II, I, 4.

15. Περιίξαντο.] *Vitant, cavent.* vim poteſtatemque verbi praeclare adſerit *D'Orvill:* ad *Charit: I*, 13. multa etiam habent V. D. ad inluſtrandum *Paull.* II ad Timoth. II, 16. Mox δὲ poſt *γένη* deeſt in *Meerm:*

16. Πάντων ἐκαθάρευον.] Locus bene habet. Sententia eſt quamquam diverſae pro locorum diverſitate religiones erant, omnes tamen, qui ubique locorum eſſent, ſacerdotes, cum ſuas ἁγνείας ſeu caſtimonias agerent, tum ἐκαθάρευον, quod καθαρεύειν quid fuerit, paulo poſt exponit. Reisk. Optime. *Valent.* ſiniſtro conſilio πάντων mutarat in πάντως, idque textui ipſi, contra omnium conſenſum, intruſerat.

17. Ὁ δὲ χρόνος οὗτος.] Scilicet τῶν ἁγνειῶν ἦν τότε ὄντα — illis autem caſtimoniis conſe-

nulli iidem erant: alii pro sacerdotum genere diuersi, & singulis diis accommodati. castimoniae autem & purificationes in omnibus obseruabantur. tempus earum erat, cum aliquid in sacro cultu erant operaturi, numero dierum praefinitum, quandoque duorum & quadraginta, quandoque plurium, aut pauciorum: ita tamen ut nunquam a septenario deficeret. Tunc ab omnibus animatis abstinebant: ab omni olere & legumine, in primis uero a congressu uenereo mulieris: nam maris consuetudinem alio etiam omni tempore euitabant. Ter in die lauabantur frigida, cum cubitu surrexerant, cum pransuri erant, cum cubitum ibant. Si forte autem contigisset, ut feminis fusione in somnis polluerentur, confestim la-

δὲ χρόνος οὗτος, ὁπότε συντελεῖν τι τῶν περὶ τὴν ἱερὰν μέλλοιεν θρησκείαν, προλαμβάνων ἡμερῶν ἀριθμὸν, οἱ μὲν δυοῖν καὶ τετταράκοντα, οἱ δὲ τούτων πλείους, οἱ δὲ ἐλάσσους, [18] οὐδέ ποτε μέντοι τῶν ἑπτὰ λειπομένας, [19] παντὸς μὲν ἐμψύχου ἀπείχοντο, παντὸς δὲ λαχάνου τε καὶ ὀσπρίου, πρὸ δὲ πάντων, ἀφροδισίων ὁμιλίας γυναικείας· ἄῤῥενας μὲν γὰρ οὐδὲ τὸν ἄλλον χρόνον μετεῖχον. [20] τρὶς δὲ τῆς ἡμέρας ἀπελούοντο ψυχρῷ, ἀπό τε κοίτης, καὶ πρὸ ἀρίςου, καὶ πρὸς ὕπνον. εἰ δέ ποτε συμβαίη καὶ ὀνειρώττειν, παραχρῆμα [21] ἀπεκάθαιρον λουτρῷ τὸ σῶμα. ψυχρῷ

secratum erat istud tempus, cum vellent — sacrorum statorum peragere. Antevertebantque illos sacrorum statorum dies obeundis illis, quas diximus, castimoniis per dies alias 42 &c. Nihil in hoc loco vitiosum. *αἱ ἁγνεῖαι πάντων ἑ.* idem est atque *ἅπαντες. ἐκ. ἐν ταῖς ἑαυτῶν ἁγνείαις.* & *ὁ χρόνος τῶν ἁγνειῶν ἦν προλ. ἀρ. ἡμερῶν τοσοῦτον* idem est atque *αἱ ἁγνεῖαι ἤρχοντο πρὸ τῆς ἡμέρας τῆς πανκοίνου θυσίας, ἡμέραις τοσαύταις.* Reisk. Mox *δυεῖν* *Meerm. Cod. Cantabr.* *δύο* dederat, vetustiores *δυοῖν*. In efferendo duali veteres sibi non constant, modo enim *δυεῖν* scribunt, modo *δυοῖν*, id enim ubivis librariorum incuriae tribuendum non videtur. Lege *Duker:* ad *Thucyd:* L. IV, 8. & *Wesseling:* ad *Diod:* Ecl: p. 531.

18. *Οὐδέ ποτε τῶν ἑπτὰ λειπ.*] Hinc itaque colligunt aliqui, hebdomadicum dierum orbem apud Hebraeos ex mathematica disciplina, & intimo Aegyptiacae antiquitatis penu depromtum esse. Vid. *Marsh.* Can. Chron. Sec. IX.

19. *Παντὸς ἐμψύχου — π. δ. λαχάνου κ. ὀ.*] Haec tria ad purificationem in primis requirebantur. Ieiunare, lavare, in casto esse: quo modo haec Aegyptiorum cum institutis Hebraeorum consenserint, ostendit *Marsh.* Sec. IX. & *Spencer.* Leg. Rit. III, 5. *Ὄσπρια* quae fuerint, Vid. L. II, 6. Mox inepte *καὶ* ante *ὁμιλίας* infarciebat *Valent.* *ὁμιλεῖν* & *ὁμιλία* de consuetudine Venerea centies. V. infra § 18.

20. *Τρὶς δὲ τῆς ἡμερας ἀ. ψ.*] Paullo aliter *Herod: II*, 37. de sacerdotibus Aegyptiis. *λοῦνται δὶς τῆς ἡμέρας ἑκάςης ὕδατι ψυχρῷ, καὶ δὶς ἑκάςης νυκτὸς.* sed erat etiam qui ibi *τρὶς* legebat. Conf: *Wesseling:* huius loci non inmemorem. Plenius ibi *Herod:* quam hic Noster. ellipsis est frequentissima.

21. *Ἀπεκάθαιρον λουτρῷ τὸ σῶμα.*] Tale est illud *Persii* Sat. II, 15.

Tiberino in gurgite mergis
Mane caput, bis, terque & noctem flumine purgas.

ubi plura *Casaub.* proque more suo *Spencer.*

μὲν οὖν καὶ κατὰ τὸν ἄλλον ἐχρῶντο βίον, οὐ μὴν [22] οὑτωσὶ πλεονάζον. Κοίτη δὲ αὐτοῖς [23] ἐκ τῶν σπαδίκων τοῦ φοίνικος, ἃς [24] καλοῦσι βάϊς, ἐπέπλεκτο. ξύλινον δὲ ἡμικυλίνδριον εὖ λελεασμένον ὑπόθημα τῆς κεφαλῆς· ἤσκουν δὲ δίψαν καὶ πεῖναν, καὶ ὀλιγοσιτίαν παρὰ πάντα τὸν βίον.

§ 8. Μαρτυρία δ' αὐτῶν τῆς ἐγκρατείας, ὅτι μήτε [1] περιπάτοις ἢ ἑώραις χρώμενοι, διῆγον ἄνοσοι, καὶ πρὸς μετρίαν ἰσχὺν εὔτονοι· πολλὰ γοῦν κατὰ

lauacro corpus expiabant. Frigido fane lauacro in reliqua uita etiam, non ita tamen frequenter utebantur. Cubile ipsis ex palmarum uirgultis, quas appellant baïs, intextum erat. Ligneus autem semicylindrus apte laeuigatus capiti subiiciebatur. Sitim & famem, & parcum uictum toto uitae tempore exercebant.

§ 8. Continentiae siquidem eorum illud est, quod licet nullis neque deambulationibus, neque gestationibus uterentur, non solum absque morbis uitam traducerent, uerum etiam ita ualide, ut mode-

I, 8. & *Marsham.* Sec. IX. Pessime autem habitus fuit hic locus. Circumferebatur antea ἀπεκάθαρον, quod operarum vitio Editio princeps dederat. Retinuere id Editores sequentes, licet tanquam e suo penu correxerint. *Valent.* deinde τὸ σῶμα ψυχρῷ omiserat, dederatque ἀπεκ. λουτρῷ μὲν οὖν. — Secus quam priores *Edd.* & *Cod. Lips.* iubent. De voce ὀνειρώττειν *Suidas* in Ὀνειροπολεῖ, & ibi *Kusterus.*

22. Οὑτωσὶ πλεονάζον.] Videtur in *Cod. Lips.* prima manus dedisse sic, πλεοναζον id est πλεονάζοντι, quod si dedit, recte dedit. sed nescio quae male feriata manus illud quicquid est quod olim super ν exaratum fuit, erasit scalpello, ut codex scilicet hic quam simillimus vulgato esset. REISK. πλεονάζοντι correxerat etiam *Valent.* nisi πλεόναζον vel ἐπλεόναζον hic sit *frequenter agebant*, *tam crebro repetebant.*

23. Ἐκ τῶν ὀπεδίκων.] Pro ὀπεδίκων lege σπαδίκων. Vid. Salmas: in Solin: VALENT. Lege σπαδίκων. V. Gesneri Thes. L. L. voc. *Spadicum* & *Spadix.* possit quoque de ὀρπήκων cogitari, sed teneo priorem conjecturam. Si Gronov. novisset Salm. σπαδίκων emendasse procul dubio Vales. pro more suo plagii accusasset, ad Amm. Marcell. p. 431. REISK. Nihil certius. antea inepte legebatur ὀπεδίκων, quod satis diu Malchi codices obsedit, ideoque de gradu depuli. ὀρπήκων legebat *D'Orvill:* ad *Charit:* L. IV, 7. Sed bene quod sententiam mutarit, & ad L. VIII, 8. cum *Salmas.* σπαδίκων restitueret. veram nos instaurasse scripturam idoneo teste adfirmabo. *Hieron:* L. II. Adv. Iov. 13. haec exprimens: *Cubile eis de foliis palmarum, quas baias vocant, contextum erat. Scabellum accline & ex una parte obliquum, in terra pro pulvillo capiti supponebant, bidui triduique inediam sustinentes.* Vocem ipsam dicit esse poëticam *Pollux I*, 244. sed eam plures inlustrarunt. Consule *Wesseling:* ad *Herod: V*, 25.

24. Καλοῦσι βάϊς.] Eadem forma qua οἶς supra III, 5. ubi vid. βαΐα habemus in Euang. *Ioann. XII*, 13. quo cum hunc locum contendebat *Wetsten:* ibi additur φοινίκων, quod ergo abesse commode potuisset. *baias* dedit *Hieron:* ut statim legebas.

1. Περιπάτοις ἢ ἑώραις.] Vel αἰώραις *Valent.* inseruerat. & sic restituebat Vir Magnus ad *Diod: Sic: XVIII*, 42. vitium e depravatio-

ri

deratae etiam ad labores uires suppeterent: quippe cum multa onera in sacrorum operationibus sustinerent, multaque obirent ministeria, quae maiora esse uiderentur, quam ut communibus uiribus conuenirent. Noctem in coelestium obseruationem, & quandoque in sanctificationem diuidebant. Diem in deorum cultum distribuebant, in quo ter uel quater mane & uesperi, solem, & cum medium coelum percurreret, & cum ad occasum ferretur, hymnis prosequebantur. Reliquo tempore contemplationibus arithmeticis & geometricis uacantes semper aliquid elaborabant, atque excogitabant. in uniuersumque in experientia uersabantur. Eadem exercitatione uti in hyemalibus etiam noctibus consueuerant

τὰ τὰς ἱερουργίας [2] ἐνεδέχοντο βάρη, καὶ ὑπηρετήματα τῆς κοινῆς ἰσχύος μείζω. διῄρουν δὲ, νύκτα μὲν εἰς ἐπιτήρησιν οὐρανίων, ἐνίοτε δὲ καὶ [3] ἁγιςείαν, ἡμέραν δὲ εἰς θεραπείαν τῶν θεῶν, καθ' ἣν [4] ἢ τρὶς ἢ τετράκις, κατὰ τὴν ἕω, καὶ τὴν ἑσπέραν, μεσουρανοῦντά τε τὸν ἥλιον, καὶ πρὸς δύσιν καταφερόμενον, τούτους [5] ὑμνοῦντες· τὸν δὲ ἄλλον χρόνον πρὸς θεωρήμασιν ἦσαν [6] ἀριθμητικοῖς τε καὶ γεωμετρικοῖς, ἐκπονοῦντες ἀεί τι, καὶ προσεξευρίσκοντες, συνόλως τε περὶ τὴν ἐμπειρίαν καταγιγνόμενοι. τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐν ταῖς χειμερίοις ἐπετήδευον νυξὶ, Φιλολογίᾳ [7] προσαγρυ-

ri pronuntiatione natum docens. Passim ea confunduntur, quia sollemne est in *Codd.* Mscript. ut ει & α inter se misceantur. sed quod in *Palaeph.* Fragm. apud *Galeum* Op. Myth. & Phys. ubi aliqui ἑωριζόμενος alii αἰωρούμενος, Vir D. corrigit μετεωριζόμενος, id quidem frustra. nam *Suid.* in V. hoc per illud explicat. Αἰώρα, festum Atheniensium, teste *Suida*, ita aliis etiam ἑώρα scribitur, qua de re V. D. ad *Hesych:* in Αἰώρα. Pro ἢ prima *Edd.* typographi errore, dederat. ἡ, quod in omnes sequentes fuit propagatum. male autem *Lips. Cod.* ἐρώραις.

2. Ἐνεδέχοντο βάρη.] Forte ἀνεδέχοντο. Reisk. Idem visum *Abreschio*, vulgatum tamen turbare non auso. hoc an illud eligas, digitum non verterim. nostrum est *in se receperunt*, lubentes admiserunt. alterum, *susceperunt.* De molestiis ac difficultatibus, quas sacerdotia Aegyptiorum sibi adiunctas habebant, multi loquuntur. Vide praeter alios *Holsten:* ad Nostr. in V. P. 7. Hebraeos iterum comparare possum, sed illos serioris aetatis, qui multo peiores, de quibus *Matth. XXIII*, 4. cui loco e Nostro lucem interpretes adfundunt. Paullo ante vox εὔτονος notare videtur *fortitudinem cum habili mobilitate coniunctam:* admirabili eruditione eam exponit *T: Hemsterhus:* ad *Polluc: IX*, 107.

3. Ἁγιςείαν.] Vid. ad L. II. § 31.

4. Ἢ τρὶς ἢ τετράκις.] Ἢ τρὶς deest *Lips.* recte. legendum enim καθ' ἑκάςην [scilicet ἡμέραν] τετράκις. quod constat e sequentibus Reisk.

5. Ὑμνοοῦντες.] Pro ὑμνοοῦντες reponendum censui ὕμνουν. Valent. Immo ὑμνοῦντες: ut dedimus, & in *Meerm. Cod:* habetur.

6. Ἀριθμετικ. καὶ γεομετρ.] Harum quippe artium admodum studiosi Aegyptii, idque patriae ratio exigebat. Lege *Iamblich:* in Vit. Pyth: n. 158. Bene mox προσεξευρίσκοντες. huius modi *inventis* enim admodum studebant. εὕρεσιν vocat supra § 6.

7. Προσαγρυπνοῦντες.] Vocem Lexicographi, eti-

γρυπνοῦντες, ἅτε μήτε πορισμοῦ ποιούμενοι φροντίδα, δεσπότου τε κακοῦ τῆς πολυτελείας ἐλευθεριάζοντες. ὁ μὲν δὴ [8] πόνος ὁ ἄτρυτός τε καὶ διηνεκὴς καρτερίαν [9] ἀπομαρτυρεῖ τοῖς ἀνδράσι, τὸ δὲ ἀνεπιθύμητον, ἐγκράτειαν. οἵγε ἐν τοῖς ἀσεβεστάτοις ἐτίθεντο πλεῖν ἀπ' Αἰγύπτου, διευλαβούμενοι ξενικὰς τρυφὰς καὶ ἐπιτηδεύματα· μόνοις γὰρ ὅσιον ἐδόκει τοῖς κατὰ τὰς [10] βασιλικὰς χρείας [11] ἀπηναγκασμένοις. πολὺς δὲ καὶ τούτοις ἦν [12] λόγος ἐμμεῖναι τοῖς πατρίοις. μικρὰ δ' εἰ καταγνωσθεῖεν παραβαίνοντες, ἀπηλαύνοντο. [13] καὶ τὸ μὲν κατ' ἀλή-

rant studio literarum inuigilantes, utpote qui neque prouentus alicuius curam ullam haberent, & a seruitute molestae dominae luxuriae liberi essent. Labor sane indefatigabilis, & assiduus tolerantiam, cupiditatum omnium uacuitas continentiam hominum manifestat. quippe qui cum peregrinos mores & luxus euitarent, discedere ab Aegypto impium maxime esse censerent. Solis enim iis id licere uidebatur, qui negocia regia tractare essent coacti: quibus tamen etiam ipsis patriorum institutorum tanta erat cura, ut si uiolare ea uel paululum fuissent deprehensi, eiicerentur. Ac ue-

etiam locupletissimi, negligunt. Vid. *Polluc:* I, 71.

8. Πόνος ἄτρυτος.] Elegans epitheton. Inspice *Suidam*, quem iam citatum video Clar: *Alberti*, qui sistit & alium locum ex *Herodot:* ad *Hesych:* in V.

9. Ἀπομαρτυρεῖ.] Id est ἱκανῶς μαρτυρεῖ, ut solet ἀπὸ in conpositis. Vid. ad L. II, 30.

10. Βασιλικὰς χρείας.] Χρείας deest *Lips.* male. nisi fuit in aliis libris κατ' ἀγορείας βασιλικὰς, vel κατὰ προσταγὰς βασ. REISK. Χρεία est *negotium*, *officium*, *munus*, tale proprie, ad quod aliorum industria necessario requiritur. Prorsus uti Noster, βασιλικὰς χρείας *Iosephus* illis tribuit qui regia negotia curant. Antiq. XVI, 8, 3. Plura lege apud optimos Interpretes ad *Luc.* A. A. VI, 3.

11. Ἀπηναγκασμένοις.] Hoc explicari debet e notabili Graecorum more. Habes non adeo conpositum, (quod frustra in Lexicis quaeras, sed quo utitur quoque *Eunap.* in Max. p. 102.) quam simplicem vocem, cui e sensu supplementum quaeri debet. Solent brevitatis caussa quaedam omittere, quorum indicium faciunt per praepositionem, quam, quia solitaria poni nequit, verbo praefigunt. at simul omissa suppleveris, mutat sedem praepositio, sibique locum debitum occupat. Apud Porphyr: itaque ἀπηναγκασμένοις idem est, ac si legeretur ἠναγκασμένοις πλεῖν ἀπ' Αἰγύπτου, quod praecessit. Hic ergo locus luce potest circumdare vexata illa *Lucae* in Euang. VI, 35. δανείζετε μηδὲν ἀπελπίζοντες id est ἐλπίζοντες ἀπ' αὐτοῦ ᾧ δανείζετε. Rem pulcre exposuit Erud: *Abresch:* ad *Matth. XXII*, 5.

12. Λόγος ἐμμεῖναι τοῖς πατρίοις.] Videbatur locus corruptus & mutilatus. Ideo supplevi & correxi περὶ τοῦ ἐμμεῖναι. VALENT. Nollem factum. putabat λόγον hic esse sermonem cum sit *cura*, uti λόγον ποιεῖσθαι *rationem habere*, *curare* apud *Lucian:* Hermot: 23. & alios. Verum tamen est ἐμμεῖναι, quod e *Cod. Lips.* & *Meerm.* Auctori reddidi, cum antea ederetur ἐμμεῖναν. ἐμμεῖναι τοῖς πατρίοις, ut alibi ἐμμένειν νόμῳ, πίστει & similia, de quibus ad L. II, 25. Rarius istud *Eurip:* Med: 753. ἐμμένειν ἅ σου κλύω.

13. Καὶ τὸ μὲν &c.] Sermo fit de Aegyptiis

uera quidem philoſophandi ratio apud prophetas, & ſacrificos, & ſcribas, nec non etiam horologos ſeruabatur. Caetera uero ſacerdotum & aedituorum, & miniſtrorum multitudo pure etiam ipſa & abſtinenter uiuit, non ita exacta tamen diligentia, ut illi. Atque haec ſunt, quae de Aegyptiis a uiro ueritatis ſtudioſo & accurato, qui inter Stoicos non inaniter ſed ſolide admodum philoſophatus eſt, prodita memoriae fuerunt.

λήθειαν φιλοσοφοῦν ἔντε τοῖς προφήταις ἦν, καὶ [14] ἱεροϛολιϛαῖς, καὶ ἱερογραμματεῦσιν, ἔτι δὲ [15] ὡρολόγοις. τὸ δὲ λοιπὸν τῶν ἱερέων τε, καὶ [16] παϛοφόρων καὶ νεωκόρων πλῆθος καὶ ὑπουργῶν θεοῖς, καθαρεύει μὲν ὁμοίως, οὔτι γε μὴν μετ' ἀκριβείας, καὶ ἐγκρατείας τοσῆϛδε. τοιαῦτα μὲν τὰ κατ' Αἰγυπτίους [17] ὑπ' ἀνδρὸς φιλαλήθους τε καὶ ἀκριβοῦς, ἔντε τοῖς Στωϊκοῖς πραγματικώτατα φιλοσοφήσαντος μεμαρτυρημένα.

§ 9. Ss § 9.

tiis, caeteriſque ſacrorum miniſtris. De quibus Cauſin. Obſ. ad Hor. Hierogl. 37 & 39. & Clem: Alex: Strom: L. VI. p. 456. VALENT. Multi ſacerdotum ibi ordines ac familiae. cultum Deorum omnesque eius ritus curabant προφῆται. Functionibus minoris dignitatis vacabant alii, de quibus Auctor ſtatim. Diligentiſſime ea exponit Cel. *Iablonski* in Prol. Panth. Aeg. § 38.

14. Ἱεροϛολιϛαῖς καὶ ἱερογραμματεῦσιν.] Priores illi ϛολιϛαὶ dicuntur *Plut.* T. II. p. 366. E. Alii etiam γραμματεῖς ἱεροὶ vocantur, quaſi ſcribae ſacrorum, vel literarum ſanctiorum, quae in ſacris libris exponebantur. Eorum numero Iannes & Iambres inſeruntur apud *Euſeb:* Vid. *Galeum* ad *Iamblich:* Myſt. p. 183. & *Weſſeling:* ad *Diod: II,* 16.

15. Ὡρολόγοις.] Illi ὡροσκόποι *Clem: Alex:* Strom: VI. p. 633. qui addit horologium in manu habuiſſe. Ordine fere inverſo eo loci antiſtites illi memorantur: ſed ibi dicitur de ordine quo in caeremoniis procedebant. primus illi procedere dicitur ᾠδὸς, cuius hoc loco non meminit Noſter, ſed infra § 9. ubi dicetur.

16. Παϛοφόρων καὶ νεωκόρων.] A ferendis παϛοῖς, *thalamis*, ſive Deorum aediculis, de quibus multa *Cuper:* in Harpocr: p. 129. παϛοφόροι & ἱεραφόροι dicebantur, pro quo nomine novum vocabuli genus, παϛοφρούρους *Cauſſin:* ſcriptoribus obtrudebat, ſed indignante Eruditorum cavea. Vid. *Weſſeling:* ad *Diod: Sic: I,* 29. De eorum dignitate haud una Doctorum eſt opinio. Cum humeris portarent *thalamos* ſive aediculas, cum Noſter iungat aedituis, cum *Clem: Alex:* ultimo loco eos commemoret, & denique *Diod:* illis Athenienſium κήρυκας pares paene fuiſſe ſignificet, vix dubito, inferioris loci fuiſſe miniſtros. Scio, *F. Boerner:* Antiq: Medic: Aeg. § 40 contraria omnia e loco *Clem:* colligit, ſed perſuadet minime, dignitate eos fuiſſe eminentiſſimos, cum ipſe *Clem:* Paedag. III, 2. miniſtros fuiſſe adſignificet. *Sacroſancti* quidem *collegii nomen* hoc eſſe dicit *Apuleius X.* Metam: p. 719. & *venerabile* fuiſſe *collegium* ſignificat p. 776. ſed aliquo modo vel ſic, ab *Apul:* maxime, vocari poterant, ideo etiam quia medicinam tractabant corporiſque humani curam gerebant, uti *Clem: Alex:* docet. Medici autem ad clerum, quem vocant, pertinebant, uti videtur. Mox pro ὑπουργῶν *Edd. Lugd.* & *Meerm. Cod.* ὑποπουργῶν. nec ſecus *Edd.* vetuſtiſſimae.

17. Ὑπ' ἀνδρὸς φιλαλήθους —] Id multis ſecus videtur, nam de Chaeremone iudicia veterum admodum diſcordant. Vid. ad § 6. *Strabo* certe & alii diverſo modo tradunt. Creditur Dionyſius Alexandrinus eius fuiſſe diſcipulus, & in Schola Alexandrina ſucceſſiſſe. Vid. *Suid:* in Διονύσιος Ἀλεξανδρεὺς & *Ga-*

§ 9. [1] Ἀπὸ δὲ ταύτης ὁρμώμενοι τῆς ἀσκήσεως, καὶ τῆς πρὸς τὸ θεῖον οἰκειώσεως, ἔγνωσαν, ὡς οὐ δι᾽ ἀνθρώπου μόνου τὸ θεῖον διῆλθεν, οὔτε [2] ψυχὴ ἐν μόνῳ ἀνθρώπῳ ἐπὶ γῆς κατεσκήνωσεν, ἀλλὰ σχεδὸν ἡ αὐτὴ διὰ πάντων διῆλθεν τῶν ζώων. διὸ [3] εἰς τὴν θεοποιΐαν παρέλαβον πᾶν ζῶον, καὶ [4] ὁμοίως πω οὗ ἀνέμιξαν θηρία καὶ ἀνθρώπου, καὶ πάλιν ὀρνέων σώμα-

§ 9. Ab hac igitur exercitatione, & cum deo coniunctione profecti nouerunt, non per ſolum hominem diuinitatem tranſiuiſſe, neque animam in ſolo homine in terra tabernaculum obtinuiſſe: ſed eandem propemodum per omnia animalia pertranſire. Vnde etiam ad deorum fabricam omne animal una cum homine aſſumpſerunt: in qua & pecudum & hominis, & auium item & hominis corpora commiſcuere. Singu-

Galeum ad *Iambiich:* Myſt: p. 303. praeter illos, quos ſupra excitavi.

1. Ἀπὸ δὲ ταύτης —] Adduxit omnem h. l. in III. eorund. l. Euſebius. Lectionis varietates hae ſunt. quartus ab hoc verſus duobus verbis inmutatus eſt. καὶ ὁμ. ποῦ ἀνεμ. θηρία καὶ ἀνθρώπους. quod placet: paulo item poſt σώματα καὶ ἀνθρώπων. infra ἄλλο κυνοπολίτην, non λυκοπολίτην, quamvis νομὸς etiam foret in iſta terra a lupo appellatus, cuius Plut. mentionem fecit in Com. de Iſ: & Oſ: ſed alio etiam in loco poſt: apud Pamph. excuſum pariter & ſcriptum abeſt τοῦ θεοῦ. initio tamen conſequentis nondum ſententia abſoluta, quod eſt in excuſo ἦν perſpicue vitioſum eſt, ac numero multitudinis patrio caſu ὧν, ut apud auctorem & ſcriptum Pamph: legi debet. quod vero ſtatim ſequitur illic ὕδωρ καὶ πῦρ σέβονται τὰ κάλλιςα τῶν ςοιχείων, multis modis diverſum eſt. quod ad priorem verbi, non ſententiae, mutationem pertinet, infra etiam eadem ratione σέβονται. Poſterior varietas quae ſententiam valde variat, accurate animadvertenda. mihi ſane magis probatur lectio auctoris. Poſt hunc πλέον τούτων ἐσέφθησαν τὰ ὡς ἐπὶ duabus varietatibus, quarum utramque probo. In eo qui ſequitur τοιαῦτα δὲ πάντα τὰ ζῶα ἐπεὶ. Conſequens item pluribus modis inmutatus. nam & τούτων θύεται illic legitur, cum tamen ſcripto Pamph: exemplari conveniat cum Porph: lectione. Et poſt ὁ δὲ μετ᾽ ὀλίγον φάγοι ἂν τὰ ἴδια αὐτῷ, ὡς ἀνθρώπῳ παρεσκευαςμένα. Victorius. Usque ad illa ſub finem paragr. καὶ ὅλως καθ᾽ ἕκαςον &c. in ſua haec omnia transtulit *Euſeb:* loco iam indicato. p. 93. D.

2. Ψυχὴ — κατεσκήνωσεν.] Pulcre *Ioan:* Euang. I, 14. ὁ λόγος ἐσκήνωσε ἐν ἡμῖν, ubi multa de loquendi genere interpretes, ſed quae huc non pertinent. Loquitur Noſter e more Platonicorum, quibus corpus σκῆνος & σκήνωμα paſſim dicitur. Confer *Daviſ:* ad *Max: Tyr: VIII*, 3. *Platoni* γήϊνον σκῆνος. Vid. *Clem: Alex:* Strom. V. p. 593. D. quo cum conponunt locum *Paull: II.* ad Cor. V, 1. an recte, dubito. Immo, quod Noſter hic ſignificat, de beſtiis etiam vocabulo utuntur. V. *Fab:* ad *Longin:* p. 174. cui plura addere ſuperſedeo.

3. Εἰς τὴν θεοποιΐαν παρέλαβον π. ζ.] Haec iam attigimus in ſuperioribus, diximusque de cauſſis, quare Aegyptii animantia divino cultu proſecuti fuerint. Aegyptiorum tamen advocatus *Iamblichus* doctrinam hanc ſubvertit, ut ad Myſt. VI, 1. notat *Galeus.* Porphyrii hanc opinionem ſibi confutandam ſumſit *Warburt.* Div. Moiſ. Leg. L. IV. 4. qui & *Iamblichum* non multum ab eo diſcedere monet. Indos etiam hodie animantibus quibusdam religionis aliquam ſpeciem tribuere nemo mirabitur, qui veteres Indos Aegyptiorum colonos putaverit, quae eſt opinio *La Crozii* Hiſt. Chriſt. Ind. L. VI. p. 426. vocem θεοποιΐα damnat *Pollux I*, 13.

4. Ὁμοίως πω οὗ ἀνέμ. θ. —] Lege ex Euſebio ὁμοίως ποῦ. Valent. Forte καὶ πρὸς ὁ-

gulae enim apud ipſos deorum ſtatuae uel usque ad collum humanam ſpeciem praeferunt, faciem uero uel auis uel leonis uel alicuius alterius animalis impoſitam habent: uel e contrario capiti humano ſubiectum alterius animalis corpus praemonſtrant. Ex quibus uidelicet ſignificant haec ex deorum ſententia habere inter ſeſe ſocietatem: nobisque cognata tam manſueta quam agreſtia animalia non ſine diuina quadam uoluntate eſſe. Vnde etiam leo tanquam deus colitur: & pars quaedam Aegypti, quod paſcuum vocant, a leone Leontopolites, alia a boue Bu-

ματα καὶ ἀνθρώπου· εἴκαςαι γὰρ παρ' αὐτοῖς τις μέχρι τραχήλου ἀνθρωποειδὴς, τὸ δὲ πρόσωπον ὀρνέου, ἢ λέοντος, ἢ ἄλλου τινὸς ζώου κεκτημένος. καὶ πάλιν αὖ κεφαλὴ ἀνθρώπειος, καὶ ἄλλων τινῶν ζώων μέρη πῆ μὲν ὑποκείμενα, πῆ δὲ ἐπικείμενα. δι' ὧν δηλοῦσιν ὅτι κατὰ γνώμην θεῶν καὶ ταῦτα ἀλλήλοις κοινωνεῖ, καὶ σύντροφα ἡμῖν καὶ τιθασσά ἐςιν τῶν [5] *θηρίων τὰ ἄγρια οὐκ ἄνευ τινὸς θείας βουλήσεως. ὅθεν καὶ ὁ λέων* [6] *ὡς θεὸς θρησκεύεται, καὶ μέρος τι τῆς Αἰγύπτου, ὃ καλουσι νομὸν, ἐπώνυμον ἔχει* [7] *Λεοντοπολίτην, ἄλλο*

δὲ

ὁμοίωσιν τοῦ θεοῦ ἀνέμιξαν. (aut *συνέμιξαν*) *θηρία καὶ ἀνθρώπους.* vel brevius *καὶ ὁμοιώσει θεοῦ.* *aſſimulationi* (h. e. ſimulacro) *numinis commiſcuere belluas & homines*: h. e. ſimulacrum quo vellent Deum repraeſentare, componebant ex imagine humana cum belluina quadam copulata. REISK. Sequor ego quoque *Euſeb: ὁμ. τοῦ ἀν. θ. κ. ἀνθρώπους.* Tum ille *καὶ ἀνθρώπων.* Rem ipſam praeter alios ſignificat *Tacit:* V. Hiſt. 5. *Aegyptii pleraque animalia effigiesque conpoſitas venerantur. Min: Fel:* c. 28. *de capro etiam & homine mixtos deos, & leonum & canum vultus deos dedicatis. Biforme numen* bene adpellat *Tertull. Apol.* 16. Hodie adhuc in monumentis Aegyptiorum conſpiciuntur capita diverſorum animalium, vel ſola, vel aliis corporibus inpoſita. Vid. Politiſſ. *Shavius* Obſ. Geogr. de Syria, Aegypto &c. cap. 5. p. 112.

5. *Θηρίων τὰ ἄγρια.*] Legi quoque poſſit *καὶ τὰ ἄγρια*, quod bene conveniret ſequentibus, tumque *σύντροφα* latiore ſenſu accipiendum. de omni animantium genere ita ſermo eſſet: *διῄρητο σύμπαν τὸ ζῶον τιθασσῷ καὶ ἀγρίῳ*, ut dicit *Plat:* Polit. p. 532. D. ſed nihil contra codicum fidem movendum.

6. *Ὡς θεὸς θρησκεύεται καὶ* —] Quaedam erant animalia, quae Aegyptii univerſi colebant, erant etiam quae ſeorſum colebantur. Praeter Noſtrum *Strabo XVII.* p. 559. & alii docent. *Νομοὺς* vocabant Aegyptii *τὰς διαιρέσεις, τὰς κατὰ τὰ μεγάλα τῆς Αἰγύπτου μέρη*, ut *Proclus* dicit. vid. *Weſſeling:* ad *Diod: Sic: I,* 73. Solus *Lipſ.* hic recte *νομὸν*, quod revocatum vides. Interpretes neglectum diſcrimen inter *νόμος* & *νομὸς* ſaepe in errorem induit, qua de re *P. Leopard:* Emend: VII, 18.

7. *Λεοντοπολίτην ἄλλο Βουσ. ἄλλο Λυκοπ.*] *Hier: II.* Adv: Iovin: 7. *Singulae paene in Aegypto civitates beſtias & monſtra venerantur, unde urbes quoque apud eos ex animalium vocabulis nuncupantur. Leonto, Cyno, Lyco, Buſyris, Thmuis, quod interpretatur hircus.* Fuerunt itaque plures huius notae urbes, quae venerabantur ea in primis animalia, a quibus nomen ducebant. Conf: *Theodor:* De Ang: D. Daem: p. 521. De *λεόντων πόλει*, vel, ut aliis ſcribi-

δὲ Βουσειρίτην, ἄλλο Λυκοπολίτην. 8 τὴν γὰρ ἐπὶ πάντα δύναμιν τοῦ θεοῦ, διὰ τῶν συννόμων ζώων, 9 ὧν ἕκαςος τῶν θεῶν παρέσχεν, ἐθρήσκευσαν. 10 ὕδωρ καὶ πῦρ σέβοντες μάλιςα τῶν ςοιχείων, ὡς ταῦτα αἰτιώτατα τῆς σωτηρίας ἡμῶν, καὶ ταῦτα δεικνύντες ἐν τοῖς ἱεροῖς, ὥς που ἔτι καὶ νῦν 11 ἐν τῇ ἀνοίξει τοῦ ἁγίου Σαράπιδος ἡ θεραπεία διὰ πυρὸς καὶ ὕδατος γίνεται, λείβοντος 12 τοῦ ὑμνῳδοῦ τὸ ὕδωρ καὶ τὸ πῦρ

Buſirites, alia a lupo Lycopolites appellatur. Vim enim ac potentiam dei quae in omnia diffunditur, per compaſcua animalia, quae unusquisque deus exhibuerat, ita uenerabantur. Maxime autem ex omnibus elementis aquam & ignem colebant, utpote quae ſalutis noſtrae in cauſa praecipue eſſent: eaque in templis & ſacris oſtendebant. Quemadmodum etiam adhuc uſque in apertione ſancti Sarapidis per ignem & aquam cultus exhibetur. Qui enim hymnos canit, & aquam guttatim fundit,

bitur, Λεοντοπόλει adi *Diod: I*, 84. Βουσειρίτην *Euſeb:* Βουσιρίτην vocat. Utroque modo effertur, ut ſolet variari in illis. Pro Λυκοπολίτην *Idem* Κυνοπολίτην. Parum refert, nam utriusque nominis Nomos fuit. ſed non debet νομὸς λυκοπολίτης confundi cum Lycopoli altera in Nomo Sebennytico. Noſtra haec Thebaidis, Plotini patria fuiſſe videtur. Lege *Fabric:* ad *Noſtr:* in Vit. *Plot:* Bibl: Graec: IV, 26. p. 92. male *Meerm.* ἄλλη δὲ βουσειρίτην.

8. Τὴν γὰρ ἐπὶ —] Forte τὴν μὲν γὰρ ἐπὶ πάντα (ſcilicet διϊκνουμένην) δ. τ. θ. τ. σ. ζώων (ἐθρήσκευσαν) τὰς δὲ κατὰ μέρος (ſcilicet δυνάμεις) δι' ὧ. ἑ. τ. θ. π. Vim quidem Dei univerſam ad res omnes pertinentem, & quacunque permanantem venerabantur in animantibus domeſticis & cicuribus &c. REISK.

9. Ὧν ἕκαςος τ. θ. π.] Apud Euſeb: ἣν ἑκ. τ. θ. π. ἑ. Doct: Viger: totam periodum ſic vertit. *Enim vero ſic illi ſummam in res omnes Dei poteſtatem per animantes natura ſecum paſtuque coniunctas, quas deorum ſinguli declararunt, venerari ſolent.* Ego ſic reddidi, ac ſi συννόμων ſignificaret animalia, quae in ſingulis νομοῖς alebantur. quorum unumquodque deum aliquem exhibuit. ut enim una provincia leonem, alia lupum praebuit &c. ita divinae poteſtatis varietas variis harum praefecturarum animalibus repraeſentabatur. Verba ſic optime legi poſſe arbitror ἣν (h. e. δύναμιν) ἑκ. τ. θ. π. Eam potentiam quam Dii ſinguli oſtenderunt, ſub variorum animalium imaginibus venerabantur. VALENT. Vulgatum bene ſe habet, ut recte *Victor:* & *Vigero* ad *Euſeb:* animadverſum. Inepte *Valent.* in textu ipſo correxerat ἕκαςον τὸν θεόν.

10. Ὕδωρ καὶ πῦρ.] Vid. Cauſin: ad Hieroglyph. 41. L. 1. VALENT.

11. Ἐν τῇ ἀνοίξει —] Eſt eadem caeremonia, quam hodie adhuc in Aegypto uſurpant فتح الخليج appellantes, cum Nili canalem per urbem Cairum traductum aperiunt, revulſo aggere. qua de caeremonia nullus non commemorat, qui itineris ſui in Aegyptum literis conſignatam edidit expoſitionem. REISK. Vid. Adcuratiſſimum *Shavium* Obſ: Geogr: de Syria, Aeg: &c. c. 5. Sarapis autem aeque ac Serapis, uti notum. Conf: *Vives* ad *Auguſt:* de C. D. XVIII, 5.

12. Τοῦ ὑμνῳδοῦ.] Ὑμνῳδοὶ iidem qui alias Ὠιδοὶ, de quorum munere *Clem: Alex:* Strom: VI. p. 663. Παιανιςαὶ etiam dicti, uti Παιανιςαὶ ἐν Ῥώμῃ Διὸς Ἡλίου Σαράπιδος, apud *Reineſ:* Inſcript: II, 68. hymnos in ſacris veterum frequentiſſimos fuiſſe novimus. Adi modo *Spanh:* ad *Callim:* in Iov: 1. & quales aliarum gentium ὑμνῳδοὶ *Kuhn.* ad *Poll. I*, 36.

13.

dit, & ignem praemonstrat, quando in limine stans patria Aegyptiorum uoce deum excitat. Haec igitur maxime omnium uenerantur, utpote quae sacrorum maxime participia sunt. Post haec animalia omnia, immo etiam hominem in Anabe uico colunt, ubi ei quoque sacrificia offeruntur, & in aris uictimae concremantur. Non igitur paulo post ea comederent, quae eodem in honore quo homo, habentur. Sicut enim ab homine, ita ab aliis quoque abstinendum est. Adde quod ex praecellenti sapientia, & consuetudine quam cum diis habent, quibus

πῦρ φαίνοντος, ὁπηνίκα ἀνεςὼς [13] ἐπὶ τοῦ οὐδοῦ τῇ πατρίᾳ τῶν Αἰγυπτίων φωνῇ, ἐγείρει τὸν θεόν. ταῦτ' οὖν σέβοντες [14] τὰ μέτοχα, καὶ μάλιςα πλειόνων τούτων ἐςέφθησαν, ὡς ἐπὶ πλέον τῶν ἱερῶν μετέχοντα. μετὰ ταῦτα δὲ πάντα τὰ ζῶα, ἔτι καὶ [15] ἄνθρωπον σέβουσιν κατὰ Ἄναβιν κώμην, ἐν ᾗ καὶ τούτῳ θύεται, καὶ ἐπὶ τῶν βωμῶν τὰ ἱερεῖα κάεται. [16] ὃ δὴ μετ' ὀλίγον φάγοιεν, τὰ δὴ καὶ αὐτῷ ὡς ἀνθρώπῳ παρεσκεύαςαι· ὡς οὖν ἀνθρώπου ἀφεκτέον, οὕτω καὶ τῶν ἄλλων· ἔτι δ' ἐκ περιττῆς σοφίας καὶ τῆς περὶ τὸ θεῖον συντροφίας κατέλα-

13. Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ.] Apud Euseb: οὐδοῦ. sane longe melius. Vid. Scal. in Tib: I. El. 3. Kircher: in Obelisc: Pamphil: Interpr: p. 491. VALENT. Nihil verius: quod operarum vitium fuerat in *Editione* principe, ridicule in sequentes fuit transscriptum, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ. *Meerm.* ἐνεςὼς ἐπὶ τοῦ οὐδοῦ. De re ipsa vid. *Cuper:* in Harpocr: p. 52. Propria autem est locutio ἐγείρειν τὸν θεὸν, nec sacris etiam nostris ignota. *Iamblich:* de Myst: V, 23. ἀνεγείρει τοὺς θεούς. ubi vid. *Galeus. Lips. Cod.* dat ἐγείρῃ.

14. Τὰ μέτοχα.] Forte τὰ πάροχα, καὶ μάλιςα τα π. τ. ἐ. eas res cum colebant, tum numina colebant, a quibus eae erant profectae, tantoque illa numina magis, ut quaeque res vitae fructuosas numero plures invenissent. REISK. *Euseb:* τ. οὖ. σέβονται τ. μ. κ. μ. πλέον τ. ἱ. τὰ ὡς. — Sensus satis est apertus, modo, uti nunc factum est, distinguatur. Colebant ea quae divinae naturae erant participia, quae cum plura essent, maxime venerabantur ea, quae plurimum divinae naturae sunt participia.

15. Ἄνθρωπον σέβουσι κ. Ἄνουβιν.] Apud Euseb: Ἄναβιν p. 94 & p. 117. Ἄναμιν. VALENT. Nec secus *Edit. Victor.* cuius hallucinantem typothetam temere secuti fuere posteriores, qua re ego pro Ἄνουβιν restitui Ἄναβιν. & sic est in *Lips.* & *Meerm. Cod.* Ἐν Ἀνναβὶ κωμῇ fieri scribit *Theodor:* de Ang. D. Daem. p. 516. *Min. Fel.* c. 29. *Aegyptii sane hominem sibi quem colant, eligunt, illum unum propitiant, illum de omnibus consulunt, illi victimas caedunt,* ubi plura V. D. & ad *Clem:* apud *Coteler:* P. A. T. I. p. 670. Secus se res habebat apud Graecos, quibus non colebantur ἄνθρωποι ἀγαθοὶ, nisi postquam in τοὺς κρείττονας essent transscripti. Mox male apud *Euseb:* τούτων θύεται. idem dein melius ἐκκαίεται. κάεται tamen *Lips.* quoque & *Meerm.*

16. Ὃ δὴ μετ' ὀλ. φ. —] *Euseb:* ὁ δὲ μετ' ὀ. φάγοι ἂν τὰ ἴδια αὐτῷ ὡς ἀ. παρεσκευασμένα. Haec lectio praeferenda. locum sic vertit interpres. *Ille vero paulo post ea tantum comedit, quae sibi ex privato penu tanquam homini, parata & apposita fuerint.* Quae habet Porph. ib. de Accipitre & Scarabaeo illustrant Causin. ad Horum

βόν τισι τῶν θεῶν προσφιλῆ τῶν ζώων τινὰ μᾶλλον ἀνθρώπων· [17] ὡς ἡλίῳ, ἱέρακα, σύμπασαν μὲν τὴν φύσιν ἐξ αἵματος ἔχοντα καὶ πνεύματος, οἰκτείροντα δὲ καὶ ἄνθρωπον, καὶ κωκύοντα ἐπὶ νεκρῷ κειμένῳ, [18] γῆν τε ἐπαμώμενον εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἐν οἷς, [19] τὸ ἡλιακὸν κατοικεῖν πεπιςεύκασι φῶς, καὶ ζῆν μὲν ἐπὶ πλείονα ἔτη κατειληφότες, [20] μετὰ δὲ τὸν βίον, ἰσχὺν ἔχειν μαντικὴν, καὶ εἶναι λογικώτατον [21] ἀπολυθέντα τοῦ σώματος [22] καὶ προγνωςικώτατον, τελεῖν τε ἀγάλματα

diis quaenam animalia grata magis quam homines ſint, deprehenderunt: ut ſoli accipitrem: cuius uniuerſam naturam ex ſanguine & ſpiritu conſtare aiunt. quemque hominis miſereri, & deflere ſuper eius cadauere, ubi aliquando in id inciderit, terramque in oculos ſpargere, in quibus ſolare lumen credunt inhabitare. Ac uiuere quidem eum in multos annos animaduerterunt: ubi uero e uita exceſſit, uim diuinandi obtinere, eſſeque cum abſolutus e corpore fuerit, maxime rationalem ac futurorum praeſagum. Nam & perficere deorum ſtatuas & mouere templa aſſerunt. Sca-

& Kircher. in Idea Hieroglyph. VALENT. Forte κάεται ὅλα ὅσα μὴ αὐτοὶ μὲν ὀλίγα φάγοιεν. τὰ δ. κ. victimas comburunt exceptis paucis illis particulis, quas ipſi devorant ſacrificantes, partim etiam deo Anubi apparatas proponunt. REISK. Ὁ μὴ μετ' ὀλίγον φάγοιεν corrigebat *Fogeroll:* ἃ δὲ μ. ὀ. φάγοιεν *Galeus* ad *Iamblich:* Myſt: p. 278. qui Felicianum hunc locum pervertiſſe dicit. *Euſebii* lectio verior videtur, niſi quod Ἴδια e vocula δὴ ortum crediderim.

17. Ἡλίῳ ἱέρακα.] *Euſeb:* ἱερὰ καὶ, quod e Noſtro corrigi debet. Accipitrem Soli fuiſſe ſacram avem ſupra iam vidimus. rei diverſas cauſſas Noſter & alii in medium proferunt. Vid. quae diſputat Ampliſſ: *Cuper:* in Harpocr: p. 72.

18. Γῆν τε ἐπαμώμενον.] *Euſeb:* ἐπαμώμενα. male. ſed vide ibi *Vigerum. Kuhn:* ad *Aelian:* V. H. X, 4. hinc inluſtrat morem olim uſitatiſſimum, ut pulveris aliquid mortuo iniicerent, quod ſepulturae genus erat.

19. Τὸ ἡλιακὸν κατ. —] *Aelian:* H. A. X. 14. ὁρῶσι γὰρ ἱέρακες ὀρνίθων μόνοι ἀεὶ ἐν ταῖς ἀκτῖσι τοῦ ἡλίου ῥαδίως καὶ ἀβασανιςῶς βλέποντες, καὶ δυσωπούμενοι ἥκιςα, πορείαν τε τὴν ἀνωτάτω ἴασι, καὶ αὐτοὺς ἡ θεία φλὸξ λυπεῖ οὐδέν. nihil itaque mirum Soli Aegyptios hanc avem conſecraſſe, unde ἱεραβοσκοὺς Apollinis Sacerdotes memorat *Aelian:* H. A. VII, 9.

20. Μετὰ δὲ τὸν βίον —] Quia Apollini erat ſacra, vim fatidicam huic avi tribuebant Aegyptii, quam poſt mortem quoque durare ſuperſtitionis licentia voluit. Lege *Diod: I,* 87. ibique *Weſſeling:* & *Galeum* ad *Iamblich:* Myſt: VI, 3.

21. Ἀπολυθέντα τ. σώματος.] Eodem loquendi genere ψυχὴν ἀπολύειν τοῦ σώματος infra § 10. & 18. ἀπολύειν τοῦ ζῆν, ἐκ τοῦ σώματος δεσμῶν, vel ſimpliciter ἀπολύειν alii dicunt. Multa hanc in rem V. D. ad inluſtrandum *Luc.* Euang. II, 29.

22. Καὶ προγνωςικώτατον.] Forte προγνωςικώτατον καὶ ἐπιτηδειότατον τελεῖν τε ἀγ. & pollere vi maxima ad parva ſigilla vel ſimulacra (vulgo apotelesmata vel طلسمان talismanes dicta) vi teleſtica inſtruendi, (h. e. ea vi, quae caecis modis, arcere a quopiam aut homine aut loco mala quaedam, aut futura praemonſtrare poteſt) & movere templa h. e. aediculas illas, in quibus alias expoſita, alias ab-

Scarabaeum autem imperitus aliquis, diuinarumque rerum ignarus contemnet, ac deteftabitur: At Aegyptii tanquam animatam Solis imaginem uenerantur: Scarabaeus enim mafculi tantum fexus cum fit, femen in fimum emittit, atque id cum in globum redegerit, pofterioribus pedibus conuoluit, non fecus ac fol coelum, & octo & uiginti dierum circuitum admittit, qui lunaris eft. Simili modo de ariete, de crocodilo item, de uulture & ibi, atque omnino de fingulis quibusque animalibus philofophantur: ut ex prudentia ac diuina fapientia ad uenerationem & cultum caeterorum etiam animalium proceflerint. At imperitus ne illud quidem animaduertit, quo pacto ifti non communem hominum

τα [23] καὶ ναοὺς κινεῖν. [24] κάνθαρον δὲ ἀμαθὴς βδελυχθείη ἂν, ἀγνώμων ὑπάρχων τῶν θείων. Αἰγύπτιοι δὲ ἐσέφθησαν, ὡς εἰκόνα ἡλίου ἔμψυχον. [25] κάνθαρος γὰρ πᾶς ἄῤῥην, καὶ ἀφιεὶς τὸν θορὸν ἐν τέλματι, καὶ ποιήσας σφαιροειδῆ τοῖς ὀπισθίοις ἀνταναφέρει ποσὶν, ὡς ἥλιος οὐρανόν. καὶ περίοδον ἡμερῶν ἐκδέχεται εἰκοσιοκτὼ, σεληνιακήν. οὕτως δὲ καὶ περὶ κριοῦ τι φιλοσοφοῦσιν, καὶ ἄλλό τι περὶ κροκοδείλου, περί τε γυπὸς, [26] καὶ ἴβεως καὶ ὅλως καθ' ἕκαςον τῶν ζώων· ὥσπερ ἐκ φρονήσεως, καὶ τῆς ἄγαν θεοσοφίας, ἐπὶ τὸ σέβας ἐλθεῖν καὶ τῶν ζώων. ἀμαθὴς δὲ ἄνθρωπος οὐδὲ αὐτὸ τοῦτο ὑπώπτευσεν, [27] ὅπως οὐ τῇ κοι-

abfcondita funt fita deorum fimulacra animata vi fatidica. REISK.

23. Καὶ ναοὺς κινεῖν.] Poffet quis κοσμεῖν. folebant accipitris roftro & homines, & templorum veftibula ornari, de quo more Cel. *Weffeling:* ad *Diod: I*, 87. fed nihil tento.

24. Κάνθαρον δὲ ἀμαθής.] Et hic quoque locus poft eum citatur. prima varietas eft in primo verbo, generandi enim cafu illic legitur κανθάρου. perperam tamen. nam fcriptus etiam manu Eufeb: liber eodem cafu quo Porph: id verbum habet. quod ad hiftoriam pertinet & hunc abfurdum morem Aegyptiorum, id quoque a Plin: memoriae proditum eft XXX, 11. quod traditur hic a Porp: excogitatum effe ab Appione affirmat, ad excufandos gentis fuae ritus. ipfe enim hoc quoque ab eadem ipforum ftultitia profectum putat, qua huiuscemodi multae fuperftitiones in animis ipforum vigebant. quod etiam hic eft εἰκοσιοκτὼ illinc abeft, quare exiftimari poteft fcholion effe. itemque infra in hoc difcrepat, quod illic ὡς ἐκ φρονήσεως fcriptum eft. VICTORIUS.

Κάνθαρος &c.] Id quod Nofter, multi fignificant, Plutarch: & alii. V. *Iablonsk:* Panth: Aeg: IV, 2, 21. de voce τέλμα *Suid:* & *Toll:* ad *Longin: IX*. p. 68.

26. Καὶ ὕβεως.] Pro ὕβεως repofui ἴβεως. VALENT. Recte. & fic *Cod. Lipf.* atque *Meerm.* ideoque ineptum illud ὕβεως textum, quem vocant, diutius occupare non debuit. beneficam hanc avem multi defcribunt. Vid. *Weffeling:* ad *Diod: I*, 87. Daemoni Θεῦθ ab Aegyptiis fuiffe dicatam fcribit *Plato* Phaedr: p. 1240. A. Lunae effigies fuit, ut *Plut:* T. II. p. 381. & *Clem: Alex:* Strom: V. p. 567. volunt. Mox praefero *Eufeb:* ὡς, nifi ὥςτε fuerit.

27. Ὅπως οὐ τῇ κοινῇ φορᾷ —] Forte οὗτοι. ne id ipfum vel fufpicatur modo hos ipfos Aegyptios, primitus communi erroris impetu abreptos — erraviffe. verum fuperata vulgi ftultitia tandem ea coepiffe deveneran, quae

κοινῇ φορᾷ καὶ μηδὲν γιγνωσκούσῃ παρηνέχθησαν δηλονότι καὶ αὐτοὶ δι' ἀμαθίας ὁδεύσαντες, ὑπερβάντες δὲ τὴν τῶν πολλῶν [28] ἄγνοιαν, ᾗ πρώτῃ πᾶς ἐντυγχάνει, τὰ τοῖς πολλοῖς οὐδενὸς ἄξια αὐτοὶ εἰς σέβας κατηξίωσαν.

§ 10. Προγέγονε δ' αὐτοῖς οὐχ ἧττον τῶν εἰρημένων, κἀκεῖνο εἰς πίστιν τοῦ σεβάσματος [1] καὶ τὰ ζῶα· τὴν γὰρ ψυχὴν ἀπολυθεῖσαν τοῦ σώματος κατέλαβον [2] παντὸς ζώου λογικήν τε οὖσαν, καὶ [3] προγνωστικὴν τοῦ μέλλοντος, καὶ [4] χρηματιστικὴν, δραστικήν τε πάντων, ὧν καὶ [5] ἄνθρωπος ἀπολυθείς. διὸ εἰκότως ἐτίμησαν, καὶ, ὡς οἷόν τέ ἐστιν, ἀπέσχοντο αὐτῶν.

num fluxum qui nihil cognoscit, sequuti in unam stultitiae etiam ipsi aberrarint: sed uulgi ignorantia in quam unusquisque primum incidit, superata, quae plerisque in nulla erant existimatione, ea ipsi digna esse censuerint, quibus cultus diuinus exhiberetur.

§ 10. Accedit quod ad cultum hunc animalium illud quoque non minus quam caetera quae dicta superius sunt, ipsos inducebat: quod uniuscuiusque animalis animam ubi a corpore fuisset absoluta, & rationalem esse perspexerant, & futuri praesciam & uaticinatricem, effectricemque omnium, quae etiam homo liber a corpore praestare posset. Vnde merito ea in honore habuerunt, ab ipsorumque esu quatenus fie-

quae plerisque contemnenda & ridenda videantur. Reisk. De κοινῇ φορᾷ vide ad L. II, 40.

28. Ἀγνείαν.] Pro ἀγνείαν reposui ἄγνοιαν. Valent. Verissime. nec secus interpres, & *Cod. Lips.* ac *Meerm.* merito ergo possessionem amissam recuperat. Videtur autem legendum πρώτῃ, quod dedi, cum nulla sic Auctori vis fieret, antea legebatur πρώτη, unde possis etiam ἡ πρώτη πᾶσι ἐντυγχάνει, vel ᾗ πρῶτα πᾶς ἐντ. Illis quae statim sequuntur εἰς σέβας κατηξίωσαν, *Wetsten:* confert *Luc.* in Euang. XX, 35.

1. Καὶ τὰ ζῶα.] Loco καὶ aut πρὸς aut εἰς cum interprete legendum est. Vel τοῦ σεβάσματος ἐς καὶ τὰ ζῶα. religionis etiam erga animantia. quod etiam respectum habet ad alia, in quibus religio Aegyptiaca colendis versabatur. Reisk. Vel τῶν ζώων, uti paullo ante ἐπὶ τὸ σέβας ἐλθεῖν καὶ τῶν ζώων. vel εἰς, quod insertum erat a *Valent.* quia statim praecesserat, excidit. Paullo ante recte Interpres legebat προσγέγονε.

2. Παντὸς ζώου λογικήν &c.] Vid. *Kircher:* Ide: Hierogl: p. 312. Valent.

3. Προγνωστικὴν τοῦ μέλλοντος.] Locus est sanissimus, cui frustra stellulam praefixerat *Cantabr. Edit. Maximo Tyr. I,* 5. sic dicitur γνωριστικὸς τοῦ μέλλοντος, quo cum hoc Malchi contendit *Ierem. Markland.* Plenius itaque dicitur, quam supra § 9. & alibi.

4. Χρηματιστικὴν.] Nescio an de voce adeo nota dici quid debeat. Est proprie χρηματίζειν *rem agere*, maxime publicam, unde illis tribuitur qui legatis responsa dant, & sic publicum negotium agunt, atque inde est diuinitus declarare, oraculo aperire. bene ergo ad vaticinandi vim transfertur hoc in loco. Mox *Meerm.* ἐτίμησαν ὡς, omisso καὶ.

5. Ἄνθρωπος ἀπολυθείς.] Vide ad § 9.

6.

fieri poterat, abstinuerunt. Cum multae autem aliae causae sint, cur per animalia Aegyptii deos coluerint, quia tamen longior euasura esset oratio, si omnes recensendae essent, quam ut propositae rei conuenire uideretur, haec in praesentia sufficiant. Illud tamen praetermittendum non est: cum nobilium cadauera condiunt, detractum separatim uentrem in arca imponunt, atque una cum aliis quae pro intelligibili: eius parte agunt, arca ad solem producta ab uno pro eo qui conditur, protestante oratio habetur: quam ex patria lingua Euphantus in hunc modum interpretatus est: o domine sol, & dii omnes qui uitam hominibus tradidistis, me suscipite, atque in aeternorum deorum cohabi-

τῶν. πολλοῦ δὲ ὄντος λόγου δι' ἣν αἰτίαν διὰ τῶν ζώων οἱ Αἰγύπτιοι τοὺς θεοὺς ἐσέφθησαν, καὶ μείζονος τῆς παρούσης πραγματείας, ἀρκεῖ τὰ δεδηλωμένα περὶ αὐτῶν. ἐκεῖνο μέντοι οὐ παραπεμπτέον, ὅτι τοὺς ἀποθανόντας τῶν εὖ γεγονότων [6] ὅταν ταριχεύωσιν, ἰδίᾳ [7] τὴν κοιλίαν ἐξελόντες, καὶ εἰς κιβωτὸν ἐνθέντες, μετὰ τῶν ἄλλων, ὧν διαπράττονται ὑπὲρ τοῦ νεκροῦ, καὶ τὴν κιβωτὸν κρατοῦντες πρὸς τὸν ἥλιον μαρτύρονται, ἑνὸς τῶν ὑπὲρ τοῦ νεκροῦ ποιουμένου λόγον τῶν ταριχευτῶν. ἔςι δὲ καὶ ὁ λόγος, ὃν [8] ἑρμήνευσεν Εὔφαντος ἐκ τῆς πατρίου διαλέκτου, τοιοῦτος. [9] Ὦ δέσποτα ἥλιε, καὶ θεοὶ πάντες, οἱ τὴν ζωὴν τοῖς ἀνθρώποις δόντες, προσδέξα-

6. Ὅταν ταριχεύωσιν.] Notissimi sunt Aegyptiorum ταριχευταὶ & corporum conditio, ex ipsis etiam sacris literis. Mos adeo frequens, ut sacra quoque animalia suos ταριχευτῆρας haberent: hinc *Mumiae*, ut vocantur, quas nostrae superiorisque aetatis medici diligentissime examinarunt, & quae curandi condiendique ratio fuerit explicuerunt. V. *Wesseling:* ad *Diod: I*, 91. & ad *Herodot: II*, 86.

7. Τὴν κοιλίαν ἐξελόντες.] *Plut:* T. II. p. 996. E. ὥσπερ Αἰγύπτιοι τῶν νεκρῶν τὴν κοιλίαν ἐξελόντες, καὶ πρὸς τὸν ἥλιον ἀνασχίζοντες ἐκβάλλουσιν, ὡς αἰτίαν ἁπάντων ὧν ἄνθρωπος ἥμαρτεν. Et de iisdem p. 159. B. Οἱ τὸν νεκρὸν ἀνατέμνοντες ἔδειξαν τῷ ἡλίῳ, εἶτ' αὐτὰ μὲν εἰς τὸν ποταμὸν κατέβαλον. τοῦ δὲ ἄλλου σώματος ἤδη καθαροῦ γεγονότος ἐπιμέλονται.

8. Ἑρμήνευσεν Εὔφαντος.] Vide de illo *Fabric:* Bibl: Graec: L. II. c. 13. cui idem esse videtur cum Ecphanto, cuius in catalogo Pythagoreorum meminit *Iamblich:* in Vit. Pyth. 36.

9. Ὦ δέσποτα ἥλιε.] Morem, ut pollinctorum unus Deos sollemni formula rogaret, magnificisque laudibus defunctum praedicaret, ex hoc etiam loco pulcre adstruit Vir Clar. ad *Diod: I*, 92. Cum vero δεσπότης proprie sit, qui summo absolutoque inperio utitur, nihil mirum titulo hoc deos, uti deas δεσποίνας dicebant, fuisse ornatos. Vide *Interpr.* ad *Luc.* A. A. IV, 24. Latinis *Domini* dicuntur centies. Nostra hac formula ὦ δέσποτα ἥλιε utitur quoque *Heliod.* X. p. 518. ἥλιε δέσποτα καὶ πῦρ ἱερὸν *Sophocl.* in Polyx. apud *Grot.* in Exc. 139. Alia lege apud *Wes-*

ξασθέ με, καὶ παράδοτε τοῖς [10] ἀϊδίοις θεοῖς σύνοικον. ἐγὼ γὰρ τοὺς θεοὺς, οὓς οἱ γονεῖς μοι παρέδειξαν, εὐσεβῶν διετέλουν, ὅσον χρόνον ἐν τῷ [11] ἐκείνῳ αἰῶνι τὸν βίον εἶχον, τούς τε τὸ σῶμά μου γεννήσαντας ἐτίμων ἀεί· τῶντε ἄλλων ἀνθρώπων οὔτε ἀπέκτεινα, οὔτε [12] παρακαταθήκην ἀπεστέρησα, οὔτε ἄλλο οὐδὲν ἀνήκεστον διεπραξάμην. εἰ δέ τι ἄρα κατὰ τὸν ἐμαυτοῦ βίον ἥμαρτον, ἢ φαγὼν, ἢ πιὼν, ὧν μὴ θεμιτὸν ἦν, οὐ δι᾽ ἐμαυτὸν ἥμαρτον, ἀλλὰ διὰ ταῦτα, δείξας τὴν κιβωτὸν, ἐν ᾗ ἡ γαστὴρ ἦν. καὶ ταῦτα εἰ-

bitationem traducite. ego enim deos quos a parentibus colendos accepi, pietate semper prosequutus sum, quamdiu eo in aeuo uitam traduxi: semperque eos honoraui, qui corpus meum procrearunt. ex aliis uero neque interfeci quempiam, neque deposito defraudaui, neque alio quopiam pernicioso malo affeci. Si quid uero in uita mea uel comedendo, uel bibendo ex iis quae fas non erat, peccaui, id non per me sed per haec peccaui, simul arca in qua uenter erat commonstrata: atque haec cum dixisset ille arcam in fluuium proiiciebat. tum reliquum corpus ut-

Wesseling: ad *Herod:* L. I. p. 100. Insunt huic sermoni multa de Diis colendis, parentibus honorandis &c. quae Decalogi Tabulam & Noachidarum praecepta, quae vocant, spectasse videntur. Alia etiam notatu digna, adseritur animae inmortalitas, sol animas accipere dicitur, mentio fit ἐκείνου αἰῶνος, quae omnia ex Hebraeorum antiquitatibus multa luce circumfundit *S. Le Moyne* Diss. in *Ierem. XXIII*, 6. non tamen ubivis aeque solidus, quam ingeniosus. Illa οἱ τὴν ζ. τ. ἀ. δόντες desunt *Lips. Cod.* & pro προσδέξασθε *Meerm.* προσδέξασθαι. sed ε & αι passim ille confundit.

10. Ἀϊδίοις θεοῖς.] An ergo falsus Herodot: & multi alii, qui tradunt, voluisse Aegyptios animos hominum in bestias migrare? Dicemusne docuisse illos animam e sede sua delapsam aliquamdiu per homines & animalia transire, donec in pristinum locum redeant? quae est opinio Cel. *Iablonski* Panth. I, 2, 3. an potius Theologiam Aegyptiacam haud eamdem per totum regnum fuisse, eos sacerdotes quos *Herod.* adiit, circuitus per varia corpora finxisse, alios bonorum mentes in Deorum statim concilium admisisse? quam sententiam ornat Praestant. *Mosbem:* ad *Cudw:* Syst. T. I. p. 366. Potuit etiam lapsu temporis eorum Theologia hac parte esse inmutata. Distingui denique potest cum vetustissimis Philosophis animus aethereus, rationis particeps, & spiritus corporeus, seu animus sentiens, quorum ille non hic, in homines ac bestias migrabat. qua observatione difficultatem tolli posse advertit Vir Eximius ibid. p. 1042. mihi hic operoso esse haud licet. Mox τοὺς & οὓς non habet *Lips.*

11. Ἐκείνῳ αἰῶνι.] Monui iam haec ex Hebraeis antiquitatibus inlustrari, qui αἰῶνα ἐκεῖνον opponunt αἰῶνι τούτῳ. Id passim ab *Interpr.* ad *Matth. XII*, 22. *Luc. XX*, 35. &c. adverti solet. Vide quoque *Huet:* ad *Origen:* in Matth. p. 497. Pro ἐκείνῳ *Lips.* & *Meerm.* ἐκείνων.

12. Παρακαταθήκην ἀπεσ.] Ἀποστερεῖν est *quocunque modo defraudare ac circumscribere aliquem.* Iungitur hinc cum ἁρπάζειν. supra § 3. voci κλέπτειν, uti in Euang. *Marc. X*, 19. & *Xenoph.* de Lac. Rep. p. 685. B. ἀποστερηταὶ & κλέπται *Plat.* de Rep. p. 583. A. Speciatim dicitur de illis qui depositum negant. Ipsa hac locutione *Plat.* Rep. IV. p.

utpote purum condiebant. Atque ita excusatione sibi opus esse apud deos existimabant pro iis quae comederant aut biberant, ac propterea uentrem manifesta hac contumelia afficiendum censebant.

§ 11. At uero Iudaei, antequam ab Antiocho prius instituta eorum labefactata fuissent, postea a Romanis propemodum deleta, quando templum in Hierosolymis captum & conculcatum ab omnibus fuit, quibus erat inaccessum, & urbs penitus euersa: a multorum aliorum animalium esu abstinebant, sed praecipue, quod ad hunc etiam usque diem seruant, a suillis carnibus: ac tres philosophantium apud eos sectae habebantur: una Pharisaeorum, altera Sadducaeorum, Essaeorum tertia, quae uenerabilis maxime omnium esse uide-

εἰπὼν, [13] εἰς τὸν ποταμὸν ἀφίησι. τὸ δὲ ἄλλο σῶμα ὡς καθαρὸν, ταριχεύει. οὕτως ἀπολογίας δεῖσθαι ᾠήθησαν πρὸς τὸ θεῖον ὑπὲρ ὧν ἔφαγον καὶ ἔπιον, καὶ διὰ ταῦτα [14] ὑβρίσαι.

§ 11. Τῶν δὲ γινωσκομένων ἡμῖν Ἰουδαῖοι, πρὶν [1] ὑπ' Ἀντιόχου τὸ πρότερον τὰ ἀνήκεστα παθεῖν εἰς τὰ νόμιμα τὰ ἑαυτῶν, ὑπό τε Ῥωμαίων ὕστερον, ὅτε καὶ τὸ ἱερὸν τὸ ἐν Ἱεροσολύμοις ἑάλω, καὶ πᾶσι βατὸν γέγονεν, οἷς ἄβατον ἦν, αὐτή τε ἡ πόλις διεφθάρη, διετέλουν πολλῶν μὲν ἀπεχόμενοι ζώων, ἰδίως δὲ ἔτι καὶ νῦν τῶν χοιρίων. τῶν τε παρ' αὐτοῖς φιλοσοφιῶν [2] τριτταὶ ἰδέαι ἦσαν, καὶ τῆς μὲν προΐσταντο Φαρισαῖοι, τῆς δὲ Σαδδουκαῖοι, τῆς δὲ τρίτης, ἣ καὶ ἐδόκει [3] σεμνοτάτη εἶ-

p. 646. D. εἰ δοκεῖ παρακαταθήκην ἀποστερῆσαι. Voce παρακαταθήκη frequenter usos fuisse Atticos, cum alii dicerent παραθήκην, saepe monuerunt V. D. Colligas hinc furtum apud Aegyptios non fuisse licitum, qua in re dissentiunt. V. *Marsh*. Can. Sec. IX. Sed distinctione forte aliqua tolli potest controversia. ἀνθρώπων non est in *Lips. Cod.* & dein *Meerm.* ἑαυτοῦ βίον ἥμαρτον.

13. Εἰς τὸν ποταμὸν ἀφ.] Moris huius vestigia etiam apud Iudaeos inveniuntur. Vide quae ex eorum magistris hanc in rem disputat *Le Moyne* l. laud. p. 246. non ventrem per quem peccarant, sed peccata ipsa in profundissimum maris Deus proiicit apud *Micham VII*, 19. Θάλασσα κλύζει πάντα τἀνθρώπων κακά. *Eurip:* in Iphig. 1193.

14. Ὑβρίσαι.] Bene habet, aptum enim est ex ᾠήθησαν. existimabant quidquid vivi petulantius egissent, id peccasse incitatos & stimulatos ab alimentis. Reisk. Optime. *Lugd.* & *Cantabr. Edd.* temere correxerant ὑβρίσαν. ὑβρίζειν hac in re proprium. *Aelian: V. H. I*, 9. Καὶ τραπέζης ἀσωτίᾳ καὶ ὑπὲρ τὴν χρείαν χρώμενοι ὕβριζον. hinc Graeci σώφρονα & ὑβριστὴν opponunt. V. *Periz.* ad *Eumd. IV*, 15.

1. Ὑπ' Ἀντιόχου.] De Epiphane e *Ios.* *Diod. Sic.* Ecl. I. L. XXXIV, aliisque omnia nota sunt. quo modo autem tyrannorum minae Iudaeos absterrere non potuerint ab exacta rituum observatione, pulcre ostendit *Bochart*. Hieroz. II, 57.

2. Τριτταὶ ἰδέαι ἦσαν &c.] Id *Ioseph:* dicit τρία γὰρ παρὰ Ἰουδαίοις εἴδη φιλοσοφεῖται, καὶ τοῦ μὲν αἱρετισταὶ Φαρισαῖοι, τοῦ δὲ Σαδδουκαῖοι, τρίτον δὲ ὃ δὴ καὶ δοκεῖ σεμνότητα ἀσκεῖν Ἐσσηνοὶ καλοῦνται. de B. I. II. 82. *Idem* Ant. XVIII, 1, 2. Ἰουδαίοις φιλοσοφίαι τρεῖς ἦσαν &c.

3. Σεμνοτάτη — Ἐσσαῖοι.] Qui aliis etiam Ἐσ-

εἶναι, Ἐσσαῖοι. οἱ οὖν τρίτοι τοιοῦτο ἐποιοῦντο τὸ πολίτευμα, ὡς πολλαχοῦ Ἰώσηπος τῶν πραγματειῶν ἀνέγραψεν, 4 καὶ γὰρ ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς 5 Ἰουδαϊκῆς ἱστορίας, ἣν δι' ἑπτὰ βιβλίων συνεπλήρωσε, καὶ ἐν τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ τῆς ἀρχαιολογίας, ἣν διὰ εἴκοσι βιβλίων ἐπραγματεύσατο, καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ τῷ 6 πρὸς τοὺς Ἕλληνας, εἰσὶ δὲ δύο τὰ βιβλία. 7 εἰσὶ τοίνυν οἱ Ἐσσαῖοι, Ἰουδαῖοι μὲν τὸ γένος, φιλάλληλοι δὲ, καὶ τῶν ἄλλων πλέον. οὗτοι τὰς μὲν ἡδονὰς ὡς κακίαν ἀποστρέφονται, τὴν δὲ ἐγκράτειαν, καὶ τοῖς πάθεσιν μὴ ὑποπίπτειν, ἀρετὴν ὑπολαμβάνουσι. καὶ γάμου μὲν παρ' αὐτοῖς ὑπεροψία, τοὺς δὲ ἀλλοτρίους παῖδας

debatur. Tertii hi uitam in hunc modum ducebant, ut diuerſis in libris Ioſephus teſtatur. Nam & in ſecundo Iudaicae hiſtoriae, quam ſeptem libris abſoluit, & in decimo octavo Antiquitatum quas uiginti libris perſequutus eſt, & in ſecundo adverſus Graecos, duo autem libri hi ſunt, mentionem de his facit. Sunt igitur Eſſaei Iudaei genere, qui mutuo amore amplius quam caeteri ſe proſequuntur. ii uoluptates tanquam uitium auerſantur, continentiam uero & affectibus non ſuccumbere uirtutem eſſe exiſtimant. Coniugium quidem ipſi non admittunt, ſed alienos liberos tenellos adhuc ad diſciplinas excipientes cognatos ſuos

Ἐσσηνοὶ. Vid. *Spanh:* ad *Ioſeph:* Ant. XV, 10, 5. nihil mirum eos multum laudari a Noſtro, nam, ut ibi *Ioſeph:* γένος ἐστὶ διαίτῃ χρώμενον τῇ παρ' Ἕλλησιν ὑπὸ Πυθαγόρου καταδεδειγμένῃ. ut Sadducaei cum Epicureis componi ſolent, & Phariſaei proxime ad ſectam Stoicorum accedebant, vide *Ioſeph:* de vita ſua c. 2. Illis multa cum Pythagoraeis fuiſſe communia data opera a Viris Doctis conmonſtratum eſt. Quod vero praeter alios *Grotius* putabat, Pythagoram horum principia adoptaſſe, a vero videtur alienum, cum poſt exſilium Babylonicum illa ſecta demum nata videatur: illi ergo ab hoc, non hic ab illis accipere potuit. Sed haec alii ſatis ſuperque egerunt. V. *Fabric:* Bibl: Graec: II, 12. 2. & *Brucker:* Hiſt: Phil: T. II. p. 759. De Eſſaeis multa quae Noſtro conveniunt *Philo* in L. Quod omn. prob. liber ſit, & de Vit. Contempl. atque ex illo *Euſeb:* P. E. VIII, 379. Diſſident quidem in nonnullis capitibus *Philo* & *Ioſeph:* verum id mirabitur nemo, qui expenderit ea, quae ad L. II. § 26. fuerunt obſervata.

4. Καὶ γὰρ ἐν τῷ.] Pendet haec ſententia. poſtulat ἐμέμνητο αὐτῶν vel tale quid. REISK.

5. Ἰουδαικῆς ἱστορίας.] Libri illi Ioſephi variis nominibus dicuntur. *Euſeb:* etiam vocat τῶν ἱστοριῶν, Ioſeph: ipſe τῶν Ἰουδαικῶν πολέμων, vel Ἰουδαικῆς πραγματείας Conf. V. D. ad *Ioſeph:* Proem: L. I.

6. Πρὸς τοὺς Ἑλλ.] Qui *Ioſeph:* vocantur κατ' Ἀπίωνος. V. *Comment:* ad L. I, 1.

7. Εἰσὶ τοίνυν οἱ Ἐσσαῖοι &c.] LXXIII qui ſequuntur verſ. adducuntur ab Euſeb: L. IX. Varietates ſcripturae, quae plures apud eum ſunt, adnotabo. γάμου μ. ἀ. ὑπεροψ. ſine praepoſ. παρὰ legitur in excuſo, mendoſe tamen, ni fallor. ſcriptus namque idem in hoc non diſcrepat a lectione auctoris. infra

κη-

ſuos eſſe cenſent, ac moribus ſuis informant. atque id faciunt, non ut in nuptias, & ſucceſſionem ſui in poſterum tollant, ſed ut mulierum petulantias euitent. Diuitiarum ſunt contemptores mirabiliſque apud ipſos communicatio bonorum eſt. neque uidere inter ipſos quempiam eſt qui diuitiarum poſſeſſione excellat: quippe cum lex eiusmodi ipſis ſit, ut qui in collegium id ingrediatur, facultates ſuas in publicum ei proſcribat. atque ita ſit, ut in omnibus ipſis neque paupertatis hu-

δας ἐκλαμβάνοντες, ἁπαλοὺς ἔτι πρὸς τὰ μαθήματα, συγγενεῖς ἡγοῦνται, καὶ τοῖς ἤθεσιν ἑαυτῶν ἐντυποῦσιν. τὸν μὲν γάμον καὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ διαδοχὴν οὐκ ἀναιροῦντες, τὰς δὲ τῶν γυναικῶν ἀσελγείας φυλαττόμενοι. καταφρονηταὶ δὲ πλούτου, καὶ θαυμάσιον παρ' αὐτοῖς τὸ κοινωνικὸν, οὐδ' ἐςὶν εὑρεῖν κτήσει τινὰ παρ' αὐτοῖς ὑπερέχοντα, 8
νόμος γὰρ τοὺς εἰς τὴν αἵρεσιν εἰσιόντας δημεύειν τῷ τάγματι τὴν οὐσίαν· ὥςε ἐν ἅπασι μήτε πενίας

Tt 3 τα-

κηλῖδα δὲ adiuncta coniungendi particula, & ἀλειφθῇ. non multo poſt ἥκουσιν αἱρετιςαῖς, & ſeq. verſ. εἰσίασιν ὥσπερ συνήθεις. dein τῆς μεταδόσεως ἀκολύτως ἡ μετάληψις. duobus verbis inmutatis. quod ad poſteriorem pertinet inmutationem, puto id culpa librarii commiſſum. nam ſcriptus ille non diſcedit a lectione Porph. In primo ſeq. pag. ἐπιμελητῶν ἀφεῖνται, ſine verbo indefinito tempore poſito. in tertio σκεπάσμασιν οὕτω pro, ut eſt apud auctorem σκέπασι λινοῖς. in quarto diſcrimine non variante ſententia ἐν ᾧ μηδενὶ. nec multo poſt κατεσθέντων. in ſeq. v. προκατάρχεται. quod manifeſte mendoſum eſt, & refellitur a ſcripto Euſ. exemplari. in nono ἀριςοποιησάμενος δ' ἐπεύχεται μᾶλλον. quod item falſum puto. nam quod pertinet ad extremum verbum, πάλιν quoque legitur in eodem mſſ. initio XI. δειπνοῦσι δ' ὑποςρέψαντες. in XX. ἦθος δοκιμάζεται. quod placet. Tertio ab hoc v. καὶ συναδικεῖσθαι δικαίοις, quod improbo, quamvis in ſcripto exemplari eodem pacto legatur. dein ψευδομένους ἀποβάλλεσθαι. nec tamen, quod eſt apud auctorem, puto repudiandum, capitur enim quoque id verbum hoc intellectu, ut valeat odio perſequi. Plut. de Iſ. οὐχ ἥκιςα δὲ καὶ τὸν ἰχθῦν ἀπὸ ταύτης προβάλλονται τῆς αἰτίας, καὶ τὸ μισεῖν ἰχθῦι γράφουσιν. XXXV. ἀνέλαβον ἱκανὴν. XXXVIII. ὡς μὴ ταῖς αὐγαῖς ἐνυβρίζειν τοῦ θεοῦ. quod verum iudico. verbum vero quod praecedit haec apud eum corruptum eſt. ita enim legi debet unitatis numero dandique caſu, non θοιματίων. XL. ἐκ δέ τῆς ἀσκήσεως. ſeq. V. λογιζόμενοι. quod manifeſto corruptum eſt. eius vero verbi in ſcripto illo veſtigium nullum. in ſeq. ὀργάνων, ἵν' ἢ βλασφημήσωσι, adverbio adiuncto. In quart. v. ſeq. pag. & extremo poſiti illic exempli, σπανίον δὲ εἰ ἐν ταῖς προαγορεύσεσιν ἀςοχοῦσιν. abeſt tamen particula εἰ ab *Euſeb:* illo ſcripto. VICTORIUS. Hinc ad § 14. verbatim fere tranſſcripta ſunt omnia ex Ioſepho. Emendationes autem quae in iſto occurrunt intervallo pleraeque Ioſephi ipſius cod. authoritate nituntur. VALENT. *Ioſeph:* B. Iud. II, 8. ubi conferri debent notae V. D. nullam eius rationem habitam a *Victorio* mireris. E Noſtro hauſit *Euſeb:* P. E. IX. p. 404. ſed qui Ioſephi oblitus videtur, cum p. 407. D. ſcribit ταῦτα μὲν ὁ Πορφύριος ἐκ παλαιῶν ὡς εἰκὸς ἀναγνωσμάτων —— ἐμαρτύρησεν. Quaedam etiam habet *Suid.* in Ἐσσαῖοι. Statim & *Ioſeph:* & *Euſeb:* καὶ τὸ πάθεσιν, quod merito praeferebat *Reiskius*. male dein *Meerm.* ὑπερο̃ψίαν.

8. Νόμος γὰρ &c.] Multum de ſtatu hoc & communione bonorum diſputant iuris interpretes. Bene *Grot:* Iur. B. & P. II, 2. id fieri potuiſſet, ſi in magna aliqua ſimplicitate perſtitiſſent homines, aut eximia quadam

ταπεινότητα φαίνεσθαι, μήτε ὑπεροχὴν πλούτου, τῶν δ' ἑκάςου κτημάτων ἀναμεμιγμένων, μίαν ὥσπερ ἀδελφοῖς ἅπασιν οὐσίαν εἶναι. κηλῖδα ὑπολάμβανουσιν τοὔλαιον, [9] κᾆν ἀλειφῇ τις ἄκων, σμήχεται τὸ σῶμα. [10] τὸ γὰρ αὐχμεῖν ἐν καλῷ τίθενται, [11] λευχειμονεῖν τε διὰ παντός. χειροτονητοὶ δὲ [12] τῶν κοινῶν ἐπιμεληταὶ, καὶ [13] ἀδιαίρετοι πρὸς ἁπάντων εἰς τὰς χρείας ἕκαςοι. [14] μία δὲ οὐκ ἔςιν αὐτῶν πόλις, ἀλλ' ἐν ἑκάςῃ μετοι-

humilitas, neque diuitiarum excellentia ulla conſpiciatur: ſed ex ſingulorum poſſeſſionibus commixtis una cunctis perinde ac fratribus facultas ſuppetat. Oleum maculam corporibus eſſe opinabantur: etiam ſi inuitus quiſpiam unctione eius corpus abſtergeret. Squalere enim pulcrum apud ipſos cenſebatur: indumentaque alba ſemper geſtare praeclarum habebatur. Communium rerum procuratores ab omnibus indiſtincte ſinguli creantur, prout uſus requiſiuerit. Ciuitas ipſis una non eſt: ſed in unaquaque mul-

dam caritate inter ſe vixiſſent. Tales autem Eſſeni, Pythagoraei, veteres Chriſtiani, & hodie etiam multi. Vide *Holſten:* ad Noſtr. Vit. Pyth. 20. pro τάγματι *Meerm.* πράγματι. inepte.

9. Κᾆν ἀλειφῇ.] Ἀλιφῇ *Ioſeph:* ἀλειφθῇ *Euſeb:* Utrum hoc eligas, an illud, ciccum non interdûim. ſed male *Meerm.* τοὔλεμον pro τοὔλαιον.

10. Τὸ γὰρ αὐχμεῖν ——] Cum ab Eſſenis illis, Iudaeorum aſcetis, monachorum Chriſtianorum originem aliqui arceſſant, nihil mirum eſt, huiusmodi quoque ſordes illos olim adſectaſſe, quae res nec dum in deſuetudinem abiit. Vide hac de re *Salmaſ:* ad *Tertull:* Pall: p. 68.

11. Λευχειμονεῖν τε.] De Therapeutis diſputatur, Gentilesne fuerint, Iudaei (quod vero proximum eſt) an Chriſtiani ex Alexandrinis Iudaeis facti. certe vitam aſceticam, nec multum ab Eſſenis diverſam agebant. adſcribam ideoque *Philonis* locum idem eadem voce dicentis. De Vit. Contempl. p. 695. D. ἐπειδὰν οὖν συνέλθωσι λευχειμονοῦντες φαιδροί.

12. Τῶν κοινῶν ἐπιμεληταὶ.] Οἱ ἐπιμελ. *Euſeb:* Intelliguntur *quaeſtores*, de quibus eodem modo *Philo* apud *Euſeb:* P. E. p. 380. A. ἐκ δὴ τῶν οὕτως διαφερόντων ἕκαςοι τὸν μισθὸν λαβόντες ἑνὶ διδόασι τῷ χειροτονηθέντι ταμίᾳ. λαβὼν δ' ἐκεῖνος αὐτίκα τἐπιτήδεια ὠνεῖται, καὶ παρέχει τροφὰς ἀφθόνους, καὶ τ' ἄλλα ὧν ὁ ἀνθρώπινος βίος χρειώδης.

13. Ἀδιαίρετοι πρὸς ——] Quid ſibi haec velint explicat ad *Euſeb: Viger:* cum quo tamen τὸ εἰς expungendum haud putem. Blandiri quidem poſſet αἱρετοὶ, quod eſt in *Ioſeph. Cod. Lugd. Bat.* ſed contra tot aliorum conſenſum nihil movendum. πρὸς conſtrui poteſt cum χειροτονητοὶ. dicit quippe communibus ſuffragiis fuiſſe creatos quaeſtores.

14. Μία δὲ —— ἐν ἑκάςῃ μετοικοῦσι.] Ita recte Noſter & ex illo *Euſeb:* κατοικοῦσι *Ioſeph:* ſed apud eum quoque ſic reſcribi velim. differunt illa vocabula, ac μετοικεῖν proprie de incolis dicitur qui iure civitatis non gaudent, & hinc de illis adhibetur, qui per aliquod tempus in urbe quapiam habitant, poſtea alio migraturi. Vid. *Plat.* Leg. VIII. p. 919. E. Hac obſervatione tolli poſſe reor graviſſimam controverſiam quae Eruditos exercet, quo modo *Ioſeph:* in concordiam redigi poſſit cum *Philone*, cui in Lib. Q. O. P. L. p. 678. Eſſeni κωμηδὸν οἰκοῦσι, τὰς πόλεις ἐκτρεπόμενοι. Fixum quippe domicilium in una aliqua urbe non habebant, ſed in agris habitare malebant, vel ſic tamen, cum res ita ferrent, per aliquod tempus in urbibus commorari & peregrinari ſolebant.

15.

multi ex ipsis simul degunt: apud quos aliunde aduenientibus modo eiusdem sectae homines sint, omnibus aditus patet. Quique primum ipsos intuiti fuerint, perinde ac familiares agnoscunt. Vnde quotiescunque peregrinantur, nihil sumptuum uidelicet caussa secum afferre consueuerunt. Nunquam neque calceos, neque indumenta permutant, nisi uel dirupta penitus, uel uetustate fuerint consumpta. Neque emunt, neque uendunt quicquam: sed unusquisque datis iis, quae apud se sunt, indigenti, ab eo, contra quae usui sibi futura sint, recipit. Quin etiam sine ulla huiuscemodi retributione quae opus sunt, a quibuscunque uoluerint, accipere licet.

§ 12. Erga numen sane peculiari quodam modo pietatem exercent. prius enim quam oriatur sol, profanum nihil loquuntur, sed patrias quasdam preces, qua-

τοικοῦσι πολλοὶ, καὶ τοῖς ἑτέρωθεν [15] ἥκουσιν αἱρεσιώταις ἀναπέπταται τὰ παρ' ἀλλήλοισιν, καὶ οἱ πρῶτον ἰδόντες, [16] ἴσασιν ὥσπερ συνήθεις. διὸ οὐδὲν ἐπικομιζόμενοι ἀποδημοῦσιν ἀναλωμάτων ἕνεκα. οὔτε δὲ ἐσθῆτα, οὔτε ὑποδήματα ἀμείβουσιν, πρὶν διαῤῥαγῆναι πρότερον παντάπασιν, ἢ δαπανηθῆναι τῷ χρόνῳ. οὐδ' ἀγοράζουσί τι, οὐδὲ πωλοῦσιν, ἀλλὰ τῷ χρήζοντι διδοὺς ἕκαστος τὸ παρ' ἑαυτῷ, τὸ παρ' ἐκείνου χρήσιμον ἀντικομίζεται· χωρὶς δὲ τῆς ἀντιδόσεως ἀκώλυτος ἡ μετάληψις αὐτοῖς, παρ' ὧν ἂν θέλωσιν.

§ 12. Πρός γε μὴν τὸ θεῖον ἰδίως εὐσεβεῖς. πρὶν γὰρ ἀνασχεῖν τὸν ἥλιον οὐδὲν φθέγγονται τῶν βεβήλων, πατρίους δέ τινας [1] εἰς αὐτὸν εὐχὰς, ὥς-

15. Ἥκουσιν αἱρεσιώταις.] Apud *Ioseph:* minus recte legi αἱρεταῖς, probari, autem posse nostrum αἱρεσιώταις ad *Euseb:* notat *Viger.* Ibi nunc editur αἱρετισταῖς, & sic legebat iam *Victor:* sed *Codd.* admodum variant. Ea certe voce e *Iosepho* bis utitur Noster § 13.

16. Ἴσασιν ὥσπερ συνήθεις.] *Euseb:* εἰσίασιν, quod probat *Viger:* si mutetur in ἐξίασιν. Ego nihil demutem, & ibi quoque ἴσασιν fuisse putem paene. Εἰσίασιν quidem est apud *Ioseph:* sed ab illo deflectit hic paululum, nam ibi etiam est αὐτοῖς pro Nostri ἀλλήλοισι, pro quo ἀλλήλοις melius *Euseb:* suntque ibi plura, quae hic non leguntur. Videtur ergo *Porphyr:* & ex illo *Pamphil:* sensum tantum expressisse. certe in vulgatum omnes conspirant *Codd.* quare nescio, unde hauserit *Huds:* quod apud Nostrum εἰσίασιν legi notet. Dicit, simulatque aliquem suorum vidissent, tanquam συνήθεις agnovisse. Belle haec conveniunt illis quae de sodalitate des Francs Maçons, ut vocantur, narrant. Alia etiam inveniet curiosus lector in Essenorum institutis, quae ab horum moribus haud aliena putabit. σκαλίδα διδόασι τοῖς μέλλουσιν αἱρετισταῖς. &c. Et plura forte, si quis illis sacris iniatus in haec incidat. Confer quoque *Reisk.* ad finem § 12. Mox *Ioseph:* ἐσθῆτας & πρὶν ἢ διαῤῥ. & paullo post pro τὸ παρ' ἑαυτῷ (quae desunt *Lips. Cod.*) *Euseb:* τὸ π. ἑ. *Ioseph:* τὰ παρ' αὐτοῦ.

1. Εἰς αὐτὸν εὐχὰς.] Videntur verba prae se ferre, ac si Esseni soli preces funderent. V. Salmas: in Solin: VALENT. P. 431. Aliqui, ut hoc crimine eos absolvant, rescribunt εἰς αὐτὸ, nempe τὸ θεῖον, sed *Codd.* invitis. *Viger:* ad *Euseb:* intelligit εὐχὰς non quae Soli, aut Solis in honorem, sed Solis caussa nun-

ὥςπερ ἱκετεύοντες ἀνατεῖλαι. μετὰ ταῦτα πρὸς ἃς ἕκαςοι τέχνας ἴσασιν, ὑπὸ τῶν ἐπιμελητῶν * ἱέναι ἀφίενται. καὶ μέχρι πέμπτης ὥρας ἐργασάμενοι συντόνως, ἔπειτα πάλιν εἰς ἓν ἀθροίζονται χωρίον. ζωσάμενοί τε σκέπασι λινοῖς, οὕτως ἀπολούονται τὸ σῶμα ψυχροῖς ὕδασι. καὶ μετὰ ταύτην τὴν ἁγνείαν εἰς ἴδιον οἴκημα συνίασιν, ἔνθα μηδενὶ τῶν ἑτεροδόξων ἐπιτέτραπται παρελθεῖν. αὐτοί τε καθαροὶ καθάπερ εἰς ἅγιόν τι τέμενος παραγίνονται, τὸ δειπνητήριον. καθισάντων δὲ μεθ' ἡσυχίας, ὁ μὲν σιτοποιὸς, ἐν τάξει παρατίθησιν ἄρτους, ὁ δὲ μάγειρος ἓν ἀγγεῖον ἐξ ἑνὸς ἐδέσματος ἑ-

quasi supplicantes, ut oriatur, ad ipsum effundunt. Quod ubi factum est ad artes singuli quas sciunt, exercendas a praesidibus dimittuntur. atque ibi ad quintam usque horam strenue operati, deinde in unum locum omnes rursus congregantur: in quo tegumentis lineis praecincti frigidis aquis corpus abluunt. post quam purificationem in proprium domicilium conueniunt. quo ingredi permissum nemini est, qui alterius sectae fuerit. Ipsi autem puri, in coenaculum quasi in sanctum quoddam fanum procedunt. In quo ubi quiete omnes discubuerunt, ordine seruato pistor panes, coquus unius opsonii uasculum unum unicuique apponit. an-

nuncupantur. Ut cetera Essenorum doctissime excutit, sic haec etiam Cel. *Brucker:* Hist: Crit: Phil: T. II. qui p. 768. lenissime εἰς interpretatur *propter* vel *in*, ita ut recitarint preces, in vel propter solis ortum conpositas, ut lux eius feliciter iis illuceret. profecto non magis hoc absurde fieri poterat, quam si Christianus in solem carmen conponat, & excellentissimum istud opus praedicet. Et sunt huius modi in S. literis, ut *Aldr:* ad *Ioseph:* animadversum. Homines illi inpatienter solis ortum morabantur, ideoque sollemni formula quasi supplices, ut lumen suum exsereret, rogitare potuerunt, ut aegre post occasum se subducebant. *Philo* apud *Euseb:* p. 379. πρὶν δὲ ἥλιον ἀνασχεῖν, ἐπὶ τὰ συνήθη τρεπόμενοι δυομένου μόλις ἐπανίασι. Insignis est locus *Eiusd.* Vit. Cont. p. 698. de Therapeutis, τάς τε ὄψεις καὶ ὅλον τὸ σῶμα πρὸς τὴν ἕω ςάντες, ἐπὰν θέασωνται τὸν ἥλιον ἀνίσχοντα, τὰς χεῖρας ἀνατείναντες εἰς οὐρανὸν εὐημερίαν καὶ ἀλήθειαν ἐπεύχονται. Vel sic tamen videntur splendidius, quam par erat, de sole existimasse. V. ad II, 26. & infra 13. τὸν θεὸν vocare. Nec est quod mireris, si cogites, multos Hebraeorum doctores cum Pythagora caelestes orbes anima & intellectu praeditos credidisse, unde *caelicolas* ab imperatoribus Romanis Iudaeos dici aliqui putant. V. *Spencer:* ad *Orig:* Contr: Cels: p. 344. Ut multa alia cum eo habuisse communia Essenos modo dictum est. Quid? illisne tribuere hoc absurdum, cum nec hac macula caruerint qui olim Christiani censeri volebant, qua de re *Cuper:* Harp: p. 112. Equidem ex Orientalium philosophia hoc propagatum videtur. Nec olim nec hodie & inter Christianos quosdam, & alios in Oriente infrequens esse, ut orientem solem reverenter, nec sine corporis inclinatione excipiant, ostendit *T. Hyde* de Rel. Vet. Pers. c. 1.

2. Ἰέναι ἀφίενται.] *Euseb:* ὑπὸ τ. ἐ. ἀφεῖνται. *Ioseph:* pro illo διαφίενται. Mox uterque σκε-

ante autem quam ſumatur cibus qui caſtus purusque eſt, precatione quadam ſacerdos utitur, ante quam deguſtare cuipiam fas non eſt. Poſt prandium item preces ab eodem adhibentur. tam enim incipientibus, quam finientibus celebrandum deum ſibi eſſe ducunt. Poſtea indumentis his quaſi ſacris depoſitis ad opera rurſus redeunt. Quibus ubi ad ueſperam usque incubuerunt reuerſi iterum ſimili modo hoſpitibus quoque ſi forte iam aliqui aduenerint, ſimul diſcumbentibus coëpulantur. Nullus clamor unquam, aut tumultus domum inquinat. Sed adeo modeſte loquendi ac tacendi uices ſibi mutuo praeſtant, ut iis qui extrinſecus ſunt, ſilentium eorum qui ſunt intus, quaſi mirabile aliquod myſterium eſſe uideatur. Cuiuſce rei in cauſa eſt aſſidua hominum ſobrietas, qui cibum & potum naturae ſati-

ἑκάςῳ. προκατεύχεται δ' ὁ ἱερεὺς τῆς τροφῆς, ἁγνῆς οὔσης καὶ καθαρᾶς· καὶ γεύσασθαί 3 τινι πρὶν τῆς εὐχῆς ἀθέμιτον. ἀριςοποιησαμένοις δὲ ἐπεύχεται πάλιν. ἀρχόμενοί τε καὶ παυόμενοι γεραίρουσι τὸν θεόν. ἔπειθ' ὡς ἱερὰς καταθέμενοι τὰς ἐσθῆτας πάλιν ἐπ' ἔργα μέχρι δείλης τρέπονται· 4 πίνουσι δ' ὑποςρέψαντες ὁμοίως συγκαθεζομένων τῶν ξένων, εἰ τύχοιεν αὐτοῖσι παρόντες. 5 οὔτε δὲ κραυγή ποτε τὸν οἶκον οὔτε θόρυβος μιαίνει, τὰς δὲ λαλιὰς ἐν τάξει παραχωροῦσιν ἀλλήλοις. καὶ τοῖς ἔξωθεν ὡς μυςήριόν τι Φρικτὸν ἡ τῶν ἔνδον σιωπὴ καταφαίνεται. τούτου δ' αἴτιον ἡ διηνεκὴς νῆψις, καὶ τὸ μετρεῖσθαι παρ' αὐτοῖς τροφὴν καὶ ποτὸν μέχρι κόρου. 6 τοῖς δὲ ζηλοῦ-

σκεπάσμασι λινοῖς tamen deeſt *Euſeb:* videntur itaque apud *Porph.* tres literae excidiſſe. σκεπάσματα de veſtibus utitur etiam *Ioſeph:* Ant. XV, 9, 2. Paullo poſt pro ἔνθα *Euſeb:* ἐν ᾧ.

3. Τινι πρὶν τῆς —] *Ioſeph:* τινα πρὸ, ſed ibi etiam πρὶν *Cod. Leid.* τινα *Euſeb:* quoque. Mox idem ἀριςοποιησάμενος ἐπεύχ. addunt tamen δὲ aliqui *Codd.* quod, neſcio qua auctoritate, in γε mutarat *Valent.* Certe & *Lipſ. Cod.* tuetur, & *Euſeb:* apud quem μᾶλλον e voce πάλιν perperam ortum fuit. Dein poſt γεραίρουσι τὸν θεὸν addit *Ioſeph:* ὡς χορηγὸν τῆς τροφῆς.

4. Πίνουσι δὲ ὑποςρ.] Et *Iudaeus*, e quo Noſter, & *Chriſtianus*, qui e Noſtro, δειπνοῦσι. quia Graeci a bibendi ſtudio conviviis nomen dederunt, ea voce uſus videtur. notum eſt illud *Cicer: IX.* Famil. 24. *Sapientius noſtri quam Graeci: illi* συμπόσια *aut* σύνδειπνα, *id eſt, compotationes, aut concoenationes* &c. Hinc itaque συμπόσιον idem quod δεῖπνον. noſtram vocem de epulis etiam interpretantur apud *Plut.* T. I. p. 94. A.

5. Οὔτε δὲ κραυγή —] Ita revocavi. antea legebatur οὕτω δὲ, quod etiam emendarat *Fogeroll. Valent.* e *Ioſeph.* ſubſtituerat οὐδὲ. noſtrum *Euſeb. Cod. Lipſ.* & *Meerm.* firmant. *Valent.* mox rurſum οὐδὲ. nos οὔτε dedimus, fide Hebraei & Chriſtiani, licet haud ignorem, nullam nos cogere neceſſitatem, ut has particulas ſub eamdem formam redigamus. *Lipſ.* οὐ θόρυβος, & ſic eſt in antiquiſſimis *Edd. Meerm.* θυρίβος, perpetua literarum confuſione.

6. Τοῖς δὲ ζηλοῦσι.] *Ioſeph:* τῷ δὲ ζηλοῦντι. no-

λοῦσι τὴν αἵρεσιν οὐκ εὐθὺς ἡ πάροδος, ἀλλ' ἐπ' ἐνιαυτὸν ἔξω μένοντι τὴν αὐτὴν ὑποτίθενται δίαιταν, ἀξινάριόν τε καὶ περίζωμα δόντες, καὶ λευκὴν ἐσθῆτα. [7] ἐπειδὰν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ πεῖραν ἐγκρατείας δῷ, πρόσεισιν ἔγγιον τῇ διαίτῃ· καὶ [8] καθαρωτέρων τῶν πρὸς ἁγνείαν ὑδάτων μεταλαμβάνει. παραλαμβάνεται δὲ εἰς τὰς συμβιώσεις οὐδέπω· μετὰ γὰρ τὴν τῆς καρτερίας ἐπίδειξιν δυσὶν ἄλλοις ἔτεσιν τὸ [9] ἦθος κομίζεται. καὶ φανεὶς ἄξιος, [10] οὕτως εἰς τὸν ὅμιλον ἐγκρίνεται.

§ 13. Πρὶν δὲ τῆς κοινῆς ἅψασθαι τροφῆς, ὅρκους αὐτοῖς ὄμνυσι φρικώδεις. πρῶτον μὲν, εὐσεβήσειν τὸ θεῖον, ἔπειτα τὰ πρὸς ἀνθρώπους δίκαια διαφυλάξειν, καὶ μή τε κατὰ γνώμην βλάψειν τινὰ, μήτ' ἐξ ἐπιτάγματος, μισήσειν δὲ ἀεὶ τοὺς ἀδίκους, καὶ [1] συν-

tietate metiebantur. Iis autem qui in societatem hanc admitti cupiunt, non statim aditus patet: sed eodem uictu seruato, sarculoque & femoralibus, & albo indumento accepto agendus extra annus est. quo in tempore ubi iam continentiae suae experimentum exhibuerint, propius accedunt, & ex purioribus ad sanctificationem aquis sumunt, licet nondum ad conuictum admittantur. Post enim hanc continentiae demonstrationem duos alios annos in morum comprobationem consumunt. quibus exactis ubi dignus uisus quispiam est, ita in collegium cooptatur.

§ 13. Prius tamen quam communem uictum attingat, horrendum quoddam iusiurandum iurat. Primum, pie se numen esse ueneraturum: deinde iura erga homines seruaturum: neque ex consilio, neque ex mandato laesionem cuipiam se esse illaturum: iniustos se odio prosequuturum: iu-

nota usum olim frequentissimum, ut eorum, qui in societatem adsciscerentur, mores atque ingenium antea per aliquod tempus explorarent, quae consuetudo in Ecclesiam Christianam ducta etiam fuit. Vid. *Holsten:* ad *Nostrum* Vit. Pyth. 6.

7. Ἐπειδὰν δὲ τούτῳ.] Ἐπειδὰν δ' ἐν τούτῳ τ. χ. Reisk. Et sic est apud *Eusebium.*

8. Καθαρωτέρων — ὑδάτων.] Κοινοῖς ὕδασι lavare apud Iudaeos olim aliosque inlicitum, quo respicere videtur *Auctor. Epist.* ad Hebr. X, 22. Multa hanc in rem vide apud *Spencer.* Rit. Leg. III, 1. Veram lectionem e *Ioseph:* instauravit *Valent.* Antea legebatur καθαρώτερον, quod apud *Euseb:* quoque circumfertur, & est in *Cod. Meerm.*

9. Ἦθος κομίζονται.] In *Cod. Lips.* est κομίζεται. voluisse videtur ῥυθμίζεται, aut κοσμεῖται. Reisk. Cum omnes *Porph. Codd.* conspirent in κομίζεται, quod voluit etiam *Valent.* exsilio mulctare non audeo. Unice tamen verum *Ioseph:* & *Pamphili* δοκιμάζεται. quod substituerat *Valent.* in cuius *Edit.* legebatur κομίζονται.

10. Οὕτως εἰς —] Ergone sodalitas *des Francs Maçons* ex eo instituto renata est? Reisk. Vid. ad § 11.

1.

iuſtis fauturum, fidem & obedientiam omnibus, ſed praecipue dominantibus exhibiturum: quippe cum non absque dei uoluntate hominibus principatus contingat. ſique ipſe dominetur, nunquam poteſtate contumelioſe ſe eſſe uſurum: non ueſtitu, non aliquo alio ornatu ſplendidiore ſubditos eſſe ſuperaturum: ueritatem ſemper amplexaturum mendacioque antepoſiturum: manus a furto, & animam ab iniuſto lucro puram ſe eſſe ſeruaturum: neque ſuos ſe collegas celaturum quicpiam, neque aliis quicpiam enun-

[1] *συναγωνίζεσθαι τοῖς δικαίοις, τὸ πιςὸν πᾶσι μὲν παρέξειν, μάλιςα δὲ τοῖς* [2] *κρατοῦσιν· οὐ γὰρ δίχα θεοῦ περιγίνεσθαί τισι τὸ ἄρχειν. κἂν αὐτὸς* [3] *ἄρχει, μὴ δὲ πώποτε ἐξυβρίσαι εἰς τὴν ἐξουσίαν, μὴ ἐσθῆτι ἤ τινι πλέονι κόσμῳ τοὺς ὑποτεταγμένους ὑπερλαμπρύνεσθαι. τὴν ἀλήθειαν ἀγαπᾷν ἀεὶ, καὶ τοὺς* [4] *ψευδομένους προβάλλεσθαι·* [5] *χεῖρας κλοπῆς, καὶ ψυχὴν ἀνοσίου κέρδους καθαρὰν φυλάξειν. καὶ μήτε κρύψειν τι τοὺς αἱρετιςὰς, μήθ'* [6] *ἑ-*

1. *Συναγωνίζεσθαι τοῖς δικ.*] *Euſeb: συναδικεῖσθαι. Ioſeph: συναγωνεῖσθαι.* quo utuntur V. D. ad inluſtrandum *S. Paull.* ad Roman. XV, 30. Paullo ante pro conpoſito duo illi alii ſimplex *φυλάξειν.*

2. *Κρατοῦσιν, οὐ γὰρ δίχα θεοῦ* —] *Paull.* ad Roman. XIII, 1. *οὐ γὰρ ἐςὶν ἐξουσία εἰ μὴ ἀπὸ θεοῦ*, ubi vide diligentiſſ. *Interpretes.* eo in loco per *ἐξουσίαν* (qua voce ſtatim Noſter utitur,) munus ipſum intelligi videtur, adeoque inperii vel Reip. forma, quae utique Deum habet auctorem. ita *βασιλικὴ ἐξουσία* &c. dici ſolet *πᾶσαι ἀρχαὶ καὶ ἐξουσίαι* omnes inperiorum formas conplectuntur *Plat.* Alcib. p. 450. B. Alii itaque *ἐξουσιάσοντες* *Luc. XXII*, 25. & *ἐξουσία* vel *ἐξουσίαι. κρατοῦντες* ſunt *qui rerum potiuntur*, ut ſaepe. Adi *Markland:* ad Eurip: Suppl: 18. Pro *τισι Ioſeph:* & *Euſeb: τινι.* Ille paullo ante *πιςὸν ἀεὶ πασ.*

3. *Ἄρχει μὴ δὲ πωπ. ἐξ.*] *Ioſeph: ἄρχῃ μηδὲ π. ἐξυβρίζειν. Euſeb:* quoque *ἄρχῃ*, quod reſtituendum videtur, licet conſtructio *ἄρχει* pati poſſit, qua de re *Bergler:* ad *Alciphr:* L. II. Epiſt: 58. Verius etiam *Euſeb: ἐξυβρίσαι*, pro quo *Valent. ἐξυβρίζειν* dederat. nam ſic *Cod. Lipſ.* & *Meerm.* nec non *Victorii* editio (nam quod ibi eſt *ἐξυβρῦσαι* operarum errori tribuo, quem, ut ſaepius ſecutus fuit *Fogeroll:*) Magiſtratus itaque legitimos ferebant, ſed quos dignitate ſua ſuperbire, aut ſupra ceteros ſe efferre nolebant, ſervilis quippe conditionis oſores maximi. Id ſibi vult *Philo* apud *Euſeb:* P. E. p. 382. A. *Καταγινώσκουσι τῶν δεσποτῶν οὐ μόνον ὡς ἀδίκων, ἰσότητα λυμαινομένων, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀσεβῶν θεσμὸν φύσεως ἀναιρούντων, ἣ πάντας ὁμοίως γεννήσασα* &c. Bene mox utitur voce *ὑποτάσσεσθαι*, quae propria hac in cauſſa. inde inluſtrari poteſt Divinus Vir in *Epiſt.* ad Rom. XIII, 1.

4. *Ψευδομένους προβάλλεσθαι.*] Bene vulgatum tuetur *Victor.* plura ſignificationis exempla dat *Markl.* ad *Max. Tyr. XXXVI*, 2. *Ioſeph: ἐλέγχειν προβάλλεσθαι.* ubi *καὶ* excidit.

5. *Χεῖρας κλοπῆς καὶ ψυχὴν* —] Iungit *χεῖρας* & *ψυχὴν*, fere ut *Iacob. χεῖρας* & *καρδίαν.* c. IV, 8. quae neſcio an hinc inluſtrari poſſint. Certe ſi *καθαροὶ τὰς χεῖρας* intelligantur homines *non rapaces*, quos ſpeciatim ſic adpellari recte advertit *Raphel.* Tangere ſic videri poſſet Apoſtolus tria decalogi praecepta. verſ. 4. 8. 11. malim tamen latius interpretari, *purae* enim *manus* utroque in ſermone innocentiam ac vitae integritatem notare ſolent.

6.

[9] ἑτέροις αὐτῶν τι μηνύσειν, κἂν μέχρι θανάτου τις βιάζηται. πρὸς δὲ τούτοις [7] ὄμνυσι μηδενὶ μὲν μεταδοῦναι τῶν δογμάτων ἑτέρως, ἢ ὡς αὐτὸς παρέλαβεν. ἀφέξεσθαι δὲ λῃςείας, καὶ συντηρήσειν ὁμοίως τά τε αἱρέσεως αὐτῶν βιβλία, καὶ τὰ [8] τῶν ἀγγέλων ὀνόματα. τοιοῦτοι μὲν οἱ ὅρκοι. [9] οἱ δ' ἁλόντες καὶ οἱ ἐκβληθέντες κακῷ μόρῳ φθείρονται. τοῖς γὰρ ὅρκοις καὶ τοῖς ἔθεσιν ἐνδεδεμένοι, οὐδὲ τῆς παρὰ τοῖς ἄλλοις τροφῆς δύνανται μεταλαμβάνειν, [10] ποηφαγοῦντες δὲ, καὶ λιμῷ τὸ σῶμα διαφθειρόμενοι, ἀπόλλυνται. διὸ δὴ πολ-

nunciaturum, etiam si ad mortem usque cogatur. Ad haec iurat se nullo alio modo aliis decreta esse traditurum, quam quo ipse acceperit: se a latrocinio temperaturum: se simili modo sectae suae libros, ac angelorum nomina diligenter obseruaturum. ac iusiurandum quidem huiusmodi est: quod qui uiolant, & eiiciuntur, malo fato postea intereunt. iuramentis enim & consuetudinibus obnoxii ne apud alios quidem consequi alimentum queunt. unde herbam comedentes tandem fame consumpti pereunt. Vnde ipsi multos misericordia moti in

6. Ἑτέροις τι μηνύσειν.] Male *Meerm.* ἑταίροις, ut voces istae saepe confundi solent, sic mox iterum ἑταίρως pro ἑτέρως. Mos multis populis usitatissimus, ut diligenter caverent, ne sacrorum arcana τοῖς ἀμυήτοις innotescerent. Essaei haec etiam cum Pythagoraeis habuerunt communia, & acceperunt ab Aegyptiis, de quibus testatissimum est. Fluxit ad Christianos, qui religionis mysteria infidelibus non prodebant, qua de re *Milles* ad *Cyrill.* Hierof. Praef. p. 9.

7. Ὄμνυσι —— ἢ αὐτὸς παρέλ.] *Ioseph:* πρὸς τούτοις ὀμνύουσι, & *Meerm:* μηδενὶ μεταδοῦναι. dein *Ioseph:* μετέλαβεν pro παρέλαβεν. sed nostrum ἐμφατικώτερον. παραλαμβάνειν quippe est proprie doctrinam a parentibus, vel praeceptoribus traditam recipere, uti eam propagare est παραδίδοναι. Utrumque sic etiam iungit *S. Paullus I.* ad Corinth. XI, 23. ἐγὼ γὰρ παρέλαβον ἀπὸ τοῦ κυρίου, ὃ καὶ παρέδωκα ὑμῖν. Centies ita Noster & alii.

8. Τῶν ἀγγέλων ὀνόματα.] Τῶν omittit *Meerm. Scalig.* & alii hoc *Iosephi* loco utuntur, ut adserant *S. Paull.* ad Coloss. II, 18. angelorum cultum in Essenis damnare. sed contra veniunt multi & Iudaeos ceteros illius aetatis hoc crimine evolvunt. an recte, non anquiro. Contrarium utique significare videtur *Orig.* in *Ioan.* p. 212. Sed Noster hic nihil de cultu dicit, tantum quod nomina diligenter custodiverint, quod nihil mireris in hominibus superstitioni deditis, cum variae angelorum τάξεις crederentur. nihil ergo movendum invitis & *Ioseph:* & *Porph.* & *Euseb: Codd.* cum Viro Clar. qui apud *Ioseph:* ἁγνειῶν coniiciebat. Vox a Iudaeis & Christianis transiit ad Platonicos, *Hieroclem*, *Nostrum* & alios. unde patet, quo iure V. D. ad *Porph.* Isagog. c. 3. notarit, quoties illa vox apud Nostrum occurrat, corruptam esse, & vocem θεοῦ substituendam. De re ipsa confer Cel. *Brucker:* Hist. Phil. T. II. p. 769.

9. Οἱ δὲ ἁλόντες.] Plenius *Ioseph:* ἐπ' ἀξιοχρέοις ἁμαρτήμασιν ἁλόντας. Abit paululum in sequentibus ab eo Noster.

10. Ποηφαγοῦντες δὲ.] *Ioseph:* ποηφαγῶν δὲ καὶ λιμῷ τὸ σῶμα τηκόμενος διαφθείρεται. ut Noster *Pamphil.* nisi quod τὸ σῶμα desideretur. Rectius ibi etiam nunc editur ποηφαγοῦν-

in extremis necessitatibus constitutos receperunt, poenam peccatorum suorum in eo satis idoneam dedisse existimantes, quod ad mortem usque afflicti calamitatibus fuissent. Sarculum autem iis qui in sectam asciscendi sunt, ea de causa dare consueuerunt. quia etiam ipsi alioqui exonerandi uentris causa non sessitant, nisi scrobem pedali altitudine defoderint, pallioque circum operuerint, ne splendore lucis appetente aliqua contumelia deos afficiant. Tanta autem uictus eorum tenuitas ac paucitas est, ut septimo die, quem hymnis in deum & quieti totum dicarunt, nulla excrementorum exinanitione indigeant. Ex qua quidem exercitatione tantam tolerantiam

πολλοὺς ἐλεήσαντες ἐν ταῖς ἐσχάταις [11] ἀνάγκαις ἔλαβον ἱκανὴν τιμωρίαν δεδωκέναι νομίζοντες ἐπὶ τοῖς ἁμαρτήμασι, τὸν μέχρι θανάτου βάσανον. τὴν δὲ [12] σκαλίδα διδόασι τοῖς μέλλουσιν αἱρετισαῖς. ἐπεὶ καὶ αὐτοὶ ἄλλως οὐ [13] θακεύουσιν, ἢ βόθρον ὀρύξαντες εἰς βάθος ποδιαῖον, περικαλύψαντές τε θοιματίῳ ὡς μὴ [14] ταῖς αὐγαῖς ἐνυβρίζειν τοῦ θεοῦ. τοσαύτη μέν ἐστιν αὐτῶν ἡ λιτότης ἡ περὶ τὴν δίαιταν καὶ ὀλιγότης, ὡς [15] τῇ ἑβδομάδι μὴ δεῖσθαι κενώσεως, ἣν τηρεῖν εἰώθασιν εἰς τοὺς ὕμνους τῷ θεῷ, καὶ εἰς ἀνάπαυσιν. [16] οἱ δὲ τῆς ἀσκήσεως ταύτης τοσαύτην πεποίηνται τὴν καρτε-

γοῦντες, antea fuisse ποιηφαγοῦντες V. D. ad *Ioseph:* monet. stulte hic quoque vitium operarum, quod inrepserat in Editionem principem, secuti fuerunt Editores posteriores, qui dabant ποιηφαγοῦντες.

11. Ἀνάγκαις ἔλαβον.] Ἀνάγκαις servo, sed ἀνέλαβον Iosepho adscribendum puto. Reisk. Et sic *Euseb:* ἀναπνοαῖς ἀνέλαβον *Iosephus.* a quo in sequentibus etiam deflectit Noster.

12. Σκαλίδα διδόασι —] Σκαλίδα exponit *Ioseph:* τὸ διδόμενον ὑπ' αὐτῶν ἀξινίδιον τοῖς νεοσυστάτοις, ubi de notabili hoc more, e lege *Mois.* Deut. XXIII, 13. desumpto, *Interpret.*

13. Θακεύουσιν.] Bene *Hesych:* Θακεύουσι. κάθηνται εἰς τὰς χρείας. multa ibi V. D.

14. Ταῖς αὐγαῖς ἐνυβ. τ. θ.] Τοῖς τοιούτοις ἐν. malebat Vir Eximius ad *Charit. IV*, 2. non cogitans e *Ioseph:* haec esse farcienda. Inepte legebatur antea ταῖς αὐταῖς ἐνυβρίζ. τοὺς θεοὺς. sed quod bene a V. D. emendatum est. Vid. *Haverc.* ad *Ioseph.* Nec secus *Euseb:* nihil itaque est cur ἐνυβρίζειν loco moveamus, quod in ἐνυβρίζοιεν verterat *Valent.* Apud *Ioseph:* nempe invenerat ὑβρίζοιεν. *Cod. Lips.* dat ἐνυβρίζουν τοὺς θεοὺς. postrema, cum & *Edd.* ceterae & *Felician.* quoque agnoscat, proscribere non ausus fuissem. *Porph.* Graecorum more locutus fuit. Constructio tamen melius patitur τοῦ θεοῦ. nam duriusculum videtur dictum, sive cum *Felic.* vertas, sive, *ne splendore* (vel per splendorem) *Deos contumelia adficiant*, ne ipsos Deos contumelia adficiant, dum adficiunt splendorem eorum. De reverentia quam Soli praestabant Esseni, dictum est supra.

15. Τῇ ἑβδομάδι.] Ἐν ἑβδομάδι emendat *D'Orvill:* ad *Charit: IV*, 2. *Sabbathi die*, non tota hebdomade. ἐν τῇ ἑβδομάδι habet *Euseb:* eodem redit. utique sabbathi dies, vel septimus significatur. Is Graecis ἑβδομὰς, nam septimanae significationem postea induit, qua de re *Salmas.* Exerc. Plin. p. 431.

16. Οἱ δὲ τῆς ἀσκ.] Immo vero ἐκ δὲ τῆς ἀσκήσ. ut bene *Euseb: Lips.* ac *Meerm. Codex.* mox bene λογιζόμενοι, quae vox a fle-

τερίαν, ὡς ϛρεβλούμενοι, καὶ λυγιζόμενοι, καὶ καόμενοι, καὶ διὰ πάντων ὁδεύοντες τῶν [17] βασανιϛηρίων ὀργάνων, ἢ βλασφημήσωσι τὸν νομοθέτην, ἢ φάγωσι τῶν ἀσυνήθων, οὐδ' ἕτερον ὑπομένειν. διέδειξαν δὲ τοῦτο, ἐν τῷ πρὸς Ῥωμαίους πολέμῳ. ἐπεὶ οὐδὲ κολακεῦσαι τοὺς αἰκιζομένους, ἢ δακρῦσαι ὑπομέναυσι, μειδιῶντες δ' ἐν ταῖς ἀλγηδόσι, καὶ [18] κατειρωνευόμενοι τῶν τὰς βασάνους προσφερόντων, [19] εὔθυμοι τὰς ψυχὰς ἠφίεσαν, ὡς πάλιν κομιούμενοι· καὶ γὰρ ἔρρωται παρ' αὐτοῖς ἥδε ἡ δόξα, φθαρτὰ μὲν εἶναι τὰ σώματα, καὶ τὴν ὕλην οὐ μόνιμον αὐτῶν, τὰς δὲ ψυχὰς ἀθανάτους ἀεὶ διαμένειν, καὶ [20] συμπλέκεσθαι μὲν ἐκ τοῦ λεπτοτάτου φοιτώσας αἰθέρος, ῥύμῃ φυσικῇ κα-

am sibi compararunt, ut torqueri, & flammis & igne accendi & omni demum cruciatuum genere affici potius sustineant, quam uel legislatori suo maledicere, uel comedere quicpiam uelint, quod praeter consuetudinem suam sit. Id quod in bello aduersus Romanos praecipue conspectum est: cum neque adulari iis qui ipsos cruciarent, neque lacrymas effundere ullas paterentur, sed subridentes in tormentis, & dissimulatione ad eos utentes qui supplicia inferrent, alacriter quasi rursus recepturi animas emitterent. Ea enim opinio rata apud ipsos est, sicut corpora corruptioni esse obnoxia & materia instabili & caduca constare, ita animas esse immortales, ac perpetuo durare: ac cum ex tenuissimo aethere discurrer-

flectendo & torquendo transiit in significatum cruciandi. V. ad L. I, 33. & *Kuster.* ad *Suid.* in V. pro καόμενοι *Ioseph:* καιόμενοι.

17. Βασανιϛηρίων ὀργάνων —] Plenius hoc dictum, cum apud alios substantivum passim omittatur, ut observat *D'Orvill:* ad *Charit: IV*, 2. Dein *Ioseph:* & *Euseb:* ἵνα ἢ βλασφημ. Prior ille τί τῶν ἀ. οὐδέτερον sed cum Nostro facit *Euseb:* τι ὑπέμειναν παθεῖν. οὐδέτερον ὑπομένειν. τι tamen ante τῶν ἀσ. etiam adsciscens. ἵνα itaque ante βλασφημ. (pro quo *Lips.* perperam βλασφημοῖσι) inserendum, vel animo supplendum. Statim apud *Euseb:* ἐπεὶ δ' οὐ κολ. quod correctum in ἐπειδή.

18. Κατειρωνευόμενοι.] Adscriptum est *Cod. Lips.* hoc Scholium μεγαλοφρονοῦντες, ὑποκρινόμενοι, νῦν δὲ προσποιούμενοι. Nihil horum omnium satis neque aptum, neque dilucidum. Reisk. Idem Scholion adscriptum *Meerm.* qui male κατειρωρώμενοι.

19. Εὔθυμοι τὰς ψυχὰς —] Prorsus ut Germani apud *Appian:* θανάτου καταφρονηταὶ δι' ἐλπίδα ἀναβιώσεως in Celtic. p. 1192. quo loco iam usum video Cel: *Wesseling:* ad *Diod: V*, 28. ubi de Gallis, Pythagorae dogma de inmortalitate animae sequentibus, similia narrantur. Vocem αὐτῶν post μόνιμον *Meerm.* delet. *Ioseph:* αὐτοῖς.

20. Συμπλέκεσθαι ἐκ τοῦ λεπτ. αἰθ.] Nota opinionem Iudaeorum, quam Pythagoram, iuxta alias per populos orientales sparsas adoptasse & in alios propagasse novimus. sed magis mirari quis posset, quo modo haec sententia cum illa quam de animae inmortalitate tuebantur, quamque recte Noster iis contribuit, conciliari possit. sed illi meminerint, veteres credidisse, non omnem dissi-

rentes fluxu naturali detractae corporibus coniunctae ſint, ubi e carneis uinculis relaxatae fuerint, quaſi a longa ſeruitute liberas, tunc iam gaudere ac ſublimes ferri. Ex huiuscemodi porro uictu atque hac in ueritate & pietate exercitatione merito fit, ut ex ipſis multi reperiantur qui & futura praenoſcant, utpote in libris ſacris, & uariis caſtimoniis, & prophetarum enunciatis ab ineunte aetate uerſati, & raro in praedictionibus aberrent. Atque Eſſaeorum quidem apud Iudaeos ſecta huiusmodi eſt.

κατασπωμένας. [21] ἐπειδὰν δὲ ἀνεθῶσιν τῶν κατὰ σάρκα δεσμῶν, οἷον δὴ μακρᾶς [22] δουλείας ἀπηλλαγμένας, τότε χαίρειν καὶ μετεώρους φέρεσθαι. [23] ἀπὸ δὲ τῆς τοιαύτης διαίτης, καὶ τῆς πρὸς ἀλήθειαν καὶ τὴν εὐσέβειαν ἀσκήσεως, εἰκότως ἐν αὐτοῖς πολλοὶ, οἳ καὶ τὰ μέλλοντα προγινώσκουσιν, ὡς ἂν βίβλοις ἱεραῖς, καὶ διαφόροις ἁγνείαις, καὶ προφητῶν ἀποφθέγμασιν ἐμπαιδοτριβούμενοι, [24] σπάνιον μέντοι ἐν ταῖς προαγορεύσεσιν ἀστοχοῦσιν. Τοιοῦτο μὲν, τὸ τῶν Ἐσσαίων παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις τάγμα.

§ 14. Omnibus ſane erat interdictum ne ex ſuilla carne ederent aut piſcibus ſquammis carentibus, quos carthilagineos uocamus, aut ex iis quadrupedibus quae

§ 14. Πᾶσίγε μὴν ἀπηγόρευτο [1] ὗς ἐσθίειν, ἢ ἰχθύων τῶν ἀφολιδώτων, ἃ σελάχια καλοῦσιν Ἕλληνες, ἤ τι τῶν μωνύχων ζώων. [2] ἀν-

ſipari materiam, aliquam eſſe vivam ac perennem. de quo argumento alii. *Ioſephus* illa ῥύμῃ φ. κ. alio modo effert:

21. Ἐπειδὰν δὲ ἀνεθ.] Dubium nullum eſt legendum eſſe ἀνεθῶσι. Saepiſſime in Codice Porphyrii *Lipſ.* α & ε inter ſe permutata reperi. REISK. Bene ſic etiam *Meerm.* & correxerat *Fogeroll:* nec ſecus *Ioſeph:* & *Euſeb:* iure itaque ſuum Malcho reddidi. ſtatim pro οἷον habet οἷα *Euſeb:*

22. Δουλείας ἀπηλλαγμένας.] Prorſus uti in *Epiſt.* ad Hebr. II, 15. ἀπαλλάξῃ δουλείας. ſic enim ibi mihi conſtruendum videtur, ut ſupra dixi, non ἀπαλλάξῃ τοῦ φόβου, quod ſubintelligere, & exemplis adſtruere ſolent.

23. Ἀπὸ δὲ τῆς &c.] Haec etiam *Ioſephi*, ſed quaſi *Porphyrii* eſſent, usque ad finem huius §. exſcripſit *Cyrill:* contra Iulian: L. V. p. 180. B. Mox *Lipſ.* ſimpliciter γινώσκουσι, ſed in προγινώσκουσιν conſpirant omnes reliqui.

24. Σπάνιον μέντοι —] *Ioſeph:* σπάνιον δὲ εἴποτε ἐ. τ. π. ἀστοχήσουσιν. ut Noſter *Euſeb:* niſi quod pro μέντοι ibi ſit δὲ εἰ. *Cyrill:* etiam σπάνιον δὲ ἐν τ. π. ἀστοχοῦσιν. Vocem ἀστοχεῖν eleganter inluſtrat Doct. *Kypkius* ad *Paull.* 1 Tim. I, 6. qui *Ioſephi* hoc loco utitur.

1. Ὗς ἐσθίειν ἢ ἰχθ. ἀφολιδώτων.] De ſuibus V. ſupra L. I, 14. de piſcibus legem divinam apud *Moiſ:* Levit. XI, 10. ſquammae piſcium proprie λεπίδες, ſerpentum φολίδες dicuntur. Vid. Cel. *Valkenar:* ad *Herod:* VII, 61. φολιδωτοὶ ἰχθύες noti ſunt e *Suida*. noſtrum conpoſitum Lexica ignorant. Schol. *Oppian.* Halieut. I, 638. τὰ μαλάκια — ἀφολίδωτά τε καὶ ἀλεπίδωτα. τὰ δὲ σελάχια ἤτοι τὰ ὀστώδη μὲν, ἀφολίδωτα δὲ καὶ — uti Noſter, σελάχια etiam vocari dicit. De μωνύχοις vide ſupra § 7.

2. Ἀπηγορεύετο δὲ καὶ μὴ.] *Cod. Lipſ.* & *Meerm.*

ἀπηγορεύετο δὲ καὶ μὴ τὰ ἱκετεύοντα, καὶ οἷον προσφεύγοντα ταῖς οἰκίαις ἀναιρεῖν, οὐχ ὅτι μὴ ἐσθίειν. 3 οὐδὲ νεοττοῖς ἐπέτρεψεν ὁ νομοθέτης τοὺς γονέας συνεξαιρεῖν, φείδεσθαι δὲ κελεύει κἂν 4 τῇ πολεμίᾳ τῶν συνεργαζομένων ζώων καὶ μὴ φονεύειν. καὶ οὐκ ἐφοβήθη μὴ 5 πληθύναν τὸ γένος τῶν μὴ θυομένων ζώων λιμὸν ἐργάσηται τοῖς ἀνθρώποις· ἤδει γὰρ πρῶτον μὲν, ὅτι τὰ πολύτοκα, καὶ ὀλιγοχρόνια. ἔπειτα ὡς πολὺ τὸ ἀπολλύμενον, ὅταν μὴ τύχῃ τῆς ἐξ ἀνθρώπων ἐπιμελείας. καὶ μὴν καὶ ὅτι ἐστὶν ἄλλα ζῶα, ἃ τῷ πληθύνοντι ἐπιτίθεται. τεκμήριον δὲ, ὅτι πολλῶν ἀπεχόμεθα, οἷον σαυρῶν, σκωλήκων,

quae ungulam solidam haberent. Vetitum quoque ipsis erat interficere, nedum comedere ea animalia quae quasi supplicarent, atque ad domos confugerent. Parentes item una cum pullis occidere legis lator non permittebat. Parcendum quoque uel in hostili regione animalibus iusserat, quae nobiscum cooperarentur, cauendumque a caede eorum perpetranda. neque uerebatur, ne in nimiam copiam excrescens animalium genus, quae non mactarentur, hominibus famem induceret. quippe qui optime nosset, primum multipara eius naturae esse, ut breui tempore durarent. deinde, multa esse animalia quae si cura hominum destituantur, facile intereant: alia praeterea esse quae multitudini excrescenti resistant. Cui rei illud argumento est, quod licet a multis abstineamus, ut puta lacer-

Meerm. ἀπηγ. δὲ καὶ μηδὲ. Voculam μὴ passim addi ἀπαγορευτικοῖς translatitium est, & supra iam observatum. Passeres supplices qua religione apud veteres fuerint, vidimus L. III. § 15. quibus adde *Menag:* ad *Diog: Laërt: IV*, 10. Sed an *Moises*, uti Malchus significat, de supplicibus animantibus non reiiciendis legem quoque tulit? Utique Iudaeorum magistri ita praeceperunt. *Philo* de Relig. Mos. Reip. forma. μὴ ζώων ἱκεσίαν, οἷα ἐσθ' ὅτε προσφευγόντων ἀναιρεῖν apud *Euseb:* P. E. p. 359. B.

3. Οὐδὲ νεοτ. ἐπετρ. ὁ νομοθέτης —] Legem habemus apud *Moisen* Deuter. XXII, 16. quo modo Pythagoras suam in animantes rationis expertes mansuetudinem e divino instituto acceperit, differentem lege *Clem: Alex:* Strom: L. II. p. 400.

4. Τῇ πολεμίᾳ τῶν συνεργ. —] De arboribus in terra hostili non excidendis legem quidem habemus apud *Moisem* Deuter. XX, 19. sed contra hostium urbes funditus everti, neque etiam bestiis parci iubet Deus *ibid.* XIII, 15. Consuetudine itaque interprete ad animantia haec etiam producta videntur. Immo latius adhuc Hebraei & scripta Thalmudica extendunt. Vid. *Grot.* Iur. B. & P. L. III, 12. sed & *Clem: Alex:* teste, μηδὲ συνόλως καρπὸν ἥμερον διαφθείρειν, μήτε τὸν γῆς, μήτε τὸν τῆς ψυχῆς. οὐδὲ τὴν τῶν πολεμίων χώραν τέμνειν ἐᾷ, Strom. L. II. p. 401. quibuscum Pythagorae praeceptum supra contendebam.

5. Πληθύναν τὸ γένος.] Πληθύναν revocavi. ita iubebat Editio princeps & *Cod. Lips.* idque volebat *Meerm.* qui dabat πληθῦναι. nescio

certis, uermibus, serpentibus, canibus, non timendum tamen propterea sit, ne ex abstinentia fame pereamus. Adde quod nimis excrescentia comedere & interficere idem non est. nam cum pleraque ex his occidamus, nihil ex ipsis gustandum nobis esse ducimus.

§ 15. Iam uero Syros quoque antiquitus ab animalibus abstinuisse, atque ideo neque diis ea mactare consueuisse memoriae proditum est. postea uero licet ad quorundam malorum auersionem procurandam ea sacrificarint, nunquam tamen eo adductos, ut carnium esum admiserint. Processu autem temporis, Neanthes Cyzicenus, & Asclepiades Cyprius inquiunt, tempore Pygmalionis qui cum genere esset Phoenix, Cypriorum etiam imperium obtinebat, ex huiuscemodi piaculo carnium esum fuisse introductum. Asclepiades enim in libro

κων, μυιῶν, ὄφεων, κυνῶν, καὶ ὅμως οὐ δέος μὴ ἐκ τῆς ἀποχῆς λιμώττοντες διαφθαρῶμεν πληθυόντων. ἔπειτα οὐ ταυτὸν τὸ ἐσθίειν τῷ φονεύειν. ἐπεὶ καὶ τούτων ἀναιροῦντες τὰ πολλὰ, οὐδενὸς ἔτι γευόμεθα.

§ 15. Καὶ μὴν καὶ τοὺς Σύρους ἱστοροῦσι τὸ παλαιὸν ἀπέχεσθαι τῶν ζώων, καὶ διὰ τοῦτο μηδὲ τοῖς θεοῖς θύειν· ὕστερον δὲ θῦσαι μὲν εἰς ἀποτροπήν τινων κακῶν· αὐτοὺς δὲ, μηδὲ ὅλως προσίεσθαι τὴν σαρκοφαγίαν. προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, [1] ὥς φησι Νεάνθης ὁ Κυζικηνὸς, καὶ [2] Ἀσκληπιάδης ὁ Κύπριος, κατὰ [3] Πυγμαλίωνα, τὸν γένει μὲν Φοίνικα, βασιλεύσαντα δὲ Κυπρίων, τὴν σαρκοφαγίαν παραδεχθῆναι ἐκ τῆς τοιαύτης παρανομίας· λέγει δὲ ὁ Ἀσκληπιάδης ἐν τῷ πε-

 ρὶ

scio quare *Editor Lugdun.* mutarit in πληθύνων, quod secutus fuit *Cantabr.*

1. Ὡς φησι Νεάνθης.] Porphyrii testimonium interpretatur *Hieron.* L. II. Adv. Iovin. 14. *Neanthes Cyzicenus, & Asclepiades Cyprius, aetate qua Pygmalion in oriente regnabat, scribunt esum carnium non fuisse.* Hic est Neanthes ille, quem in explicandis veterum superstitionum ritibus *Clem Alex.* Strom. V. p. 569. aliique laudant. Vid. *Casaub.* ad *Athen.* L. IX, 4. & plura de illo apud *Menag.* ad *Diog. Laërt. VIII,* 72. Paulo ante θυσίαι pro θῦσαι *Meerm. Codex.*

2. Ἀσκληπιάδης ὁ Κύπριος.] Multi huius nominis recensentur a *Fabric.* Bibl. Graec. L. VI, 9. sed qui a nostro hoc videntur diversi. Illum & alios qui de rebus Cypriorum scripserunt excitavit *Meurs.* in Cypr. I, 1. & II, 29.

3. Πυγμαλίωνα, τὸν γένει μὲν Φοίν.] Intelligunt Pygmalionem, Didonis fratrem, qui prius Rex Tyri fuerat, postea Cypri regno potitus. Vid. *Meurs.* in Cypr. II, 16. Is vero apud *Ioseph.* I. Contr. Appion. 18. regnum Tyri tenuisse dicitur annis quadraginta & septem, vixisse quinquaginta & sex. Quare si bene calculum subduxerit Iosephus, hoc vix exputo. Fuit quidem & alius Pygmalion Cypri regulus, sed ille diu post floruit. Paullo post τῆς ante τοιαύτης satis commode abesse potest, ut abest *Lips. Cod.* & *Meerm.*

4.

ρὶ Κύπρου, καὶ Φοινίκης ταῦτα. Τὸ μὲν γὰρ πρῶτον οὐκ ἐθύετο τοῖς θεοῖς οὐδὲν ἔμψυχον· ἀλλ' οὐδὲ νόμος ἦν περὶ τούτου, διὰ τῷ νόμῳ φυσικῷ κεκωλῦσθαι. 4 ὑπὸ δέ τινας καιροὺς πρῶτον ἱερεῖον θῦσαι μυθεύονται, ψυχὴν ἀντὶ ψυχῆς αἰτουμένους. εἶτα τούτου γενομένου ὁλοκαυτίζειν τὸ τυθέν. ὕςερον δέ ποτε φλεγομένου τοῦ ἱερείου, πεσεῖν σάρκα εἰς γῆν, ἣν ἀνελόντα τὸν ἱερέα, καὶ κατακαιόμενον, ἀβουλήτως προσαγαγεῖν τῷ ςόματι τοὺς δακτύλους, ἀκούμενον τὴν κατάκαυσιν. γευσάμενον δὲ τῆς κνίσσης 5 ἐπιθυμῆσαι, καὶ μὴ ἀποσχέσθαι, ἀλλὰ καὶ τῇ γυναικὶ μεταδοῦναι· γνόντα δὲ τοῦτο τὸν Πυγμαλίωνα, αὐτόν τε καὶ τὴν γυναῖκα 6 κα-

bro de Cypro & Phoenice in hunc modum inquit. Principio sane nullum animatum diis sacrificari consueuerat: quin neque ulla de hoc lex erat, propterea quod naturali lege esset prohibitum. Quibusdam autem temporibus ferunt, cum anima pro anima repeteretur primam uictimam fuisse sacrificatam, ac totam flammis consumtam. Quod quidem sacrificium cum postea fieret ac uictima concremaretur, ex ea carnis frustulum in terram decidisse: sacerdotem uero qui astabat, confestim id sustulisse: cumque ignita carne digitos adussisset, eos forte ori admouisse, ut adustioni remedium quoquomodo afferret: atque ita cum ex assa carne degustasset, edere ex ea mirum in modum appetiuisse: atque hoc pacto esum carnis & ipsum fuisse aggressum, & cum uxore etiam communicasse. Pygmalionem autem, cum id resciuisset, ipsum una

4. Ὑπὸ δέ τινας καιρούς.] Forte ὑπὸ δέ τινας καιροῦ, & αἰτωμένου. saepe καιρὸς, ut Latinum *tempus* significat calamitosam & luctuosam rerum conditionem, ut ad Polyb. pluribus exsecutus sum. ab aliquo sinistro & scaevo tempore animam deposcente, qua alteri animae satisfieret, coactos coepisse — Reisk. Paullo post *Meerm.* ὁλοκαυτίζειν τὸ τιθὲν. Qua occasione carne primum uti coeperint mortales, varie traditum. Vid. *Castellan.* de esu carn. L. I. cap. I. Hoc utique constat, antiquissimis temporibus ignotam fuisse κρεωφαγίαν, cum in Deorum honorem hostiae tantum mactarentur. Postea carnibus quidem uti coeperunt, sed parce primum, & fere non nisi salitis. A nostro non multum abeunt illa *Athenionis*, hominem aliquem sapientem mactasse victimam, & carnem ignibus assavisse, quae cum humana videretur suavior, Diis mactatas pecudes assarunt:

ὡς δ' ἅπαξ τῆς ἡδονῆς
Ἐμπειρίαν τιν' ἔλαβεν, ἀρχῆς γενομένης
Ἐπὶ πλεῖςον ηὖξαν τὴν μαγειρικὴν τέχνην.

Vid. *Athen. XIV*, 23. *Cas.* ad I, 11. & *Grot.* Exc. p. 893. Alia de κρεωφαγίας origine lege apud Plut. Symp. VIII, 8. σαρκοφαγιῶν προφάσει αἱ θυσίαι τοῖς ἀνθρώποις ἐπινενόηνται, iudice *Clem. Alex.* Strom. L. VII. p. 717. C.

5. Ἐπιθυμῆσαι.] Scilicet ἀπολαῦσαι aut ἐμφορεῖσθαι. Reisk.

6. Κατὰ κρημνῶν ἀφεῖναι.] Ita loqui amant Graeci, potius quam ἀπὸ κρημνῶν. Et inde κατακρημνίζειν, potius quam ἀποκρημνίζειν, κατα-

nia cum uxore morte mulctandum censuisse, atque e rupe praecipitem dandum iussisse, alterum autem sacerdotio praefecisse: qui cum non multo post intercedente tempore idem sacrificium faceret, eo quod ex iisdem carnibus comedisset, eodem supplicio quo ille, etiam fuerit affectus. Sed cum ulterius res progrederetur, & homines sacrificio uterentur, cupiditateque inducti a carnibus non abstinerent, sed ipsis omnino uescerentur, poenam tandem inferri desiisse. Abstinentia tamen a piscibus usque ad Menandri comici tempora apud Syros permansit. Inquit enim.

Syros in exemplum sume quando ederint
Pisces ex aliqua nimia intemperantia.
Ipsis continuo pedes, ac uenter tumet.

Vn-

κατὰ κρημνῶν ἀφεῖναι, ἑτέρῳ δὲ τὴν ἱερωσύνην παραδοῦναι· ὃς οὐ πολλοῦ χρόνου διαλείποντος, τὴν μὲν αὐτὴν θυσίαν ἔτυχε ποιούμενος, ὕστερον δὲ τῶν αὐτῶν κρεῶν ἔφαγεν ταῖς αὐταῖς ἐκείνῳ συμφοραῖς περιέπιπτεν. ἐπὶ πλέον δὲ τοῦ πράγματος προβαίνοντος· καὶ τῶν ἀνθρώπων τῇ θυσίᾳ χρωμένων, καὶ διὰ τὴν ἐπιθυμίαν οὐκ ἀπεχομένων, ἀλλὰ τῆς σαρκὸς ἁπτομένων, 7 οὐκ ἀποστῆναι τοῦ κολάζειν. Τὸ μέντοι τῶν 8 ἰχθύων ἀπέχεσθαι, ἄχρι τῶν Μενάνδρου χρόνων τοῦ κωμικοῦ διέμεινε· λέγει γὰρ,

—— 9 Παράδειγμα τοὺς Σύρους λάβε·
Ὅταν φάγωσιν ἰχθὺν ἐκεῖνοι διά τινα
Αὐτῶν ἀκρασίαν, τοὺς πόδας 10 καὶ γαστέρα

Oi-

ταπετροῦν, κατὰ πέτρας &c. Vid. *Duker.* ad *Thucyd.* L. VII, 44. Nec secus in Euangeliis, *Matth. VIII*, 32. & alibi. Paullo post *Meerm.* συμπεριφοραῖς. prima pars sequentis vocis librarium in errorem induit. dein ἀπηχομένων male pro ἀπεχομένων, ut saepe in ε & η labitur.

7. Οὐκ ἀποστῆναι τοῦ κολ.] Videtur redundare οὐκ. Versio Menandri ibidem est Grotiana in Excerptis. VALENT. Οὐκ aut cum τότε οὖν est permutandum, aut cum ἑκόντα. sic tandem *destitisse aut ultro desiisse punire*, aut tandem, quod maxime probatur, ἐκεῖνον *illum*, Pygmalionem puta. REISK. Οὐκ recte repudiatum a V. D. posses οὕτως, quod ad literarum ductum proxime accedit. De voce ἅπτεσθαι supra saepius.

8. Ἰχθύων ἀπέχεσθαι.] Superstitionis hoc genus multi produnt, licet caussam istius aliunde derivent. vide quae notamus ad L. II. § 61. & Virum summum ad *Diod. II*, 4. a vetustissimis temporibus Syris hoc sollemne non fuisse, docet *S. Bochart:* Hieroz: L. I. c. 6. male *Meerm.* κωμιακοῦ, pro κωμικοῦ.

9. Παράδειγμα &c.] Turbato ordine haec antea legebantur. *Editor Cantabr.* secutus est *Grotii* Excerpt. p. 753. Vid. *Menand.* Fragm. p. 40. *Grotium* in modulo constituendo non admodum fuisse adcuratum, alibi iam dictum est. cumque in his metrum sibi non ubique constet, id Menandri interpretibus relinquo.

10. Καὶ γαστέρα.] *Lips.* καὶ τὴν γαστέρα. quamquam

Οἰδοῦσιν, 11 εἶτα σακκίον ἔλαβον, εἰς θ' ὁδὸν

12 Ἐκάθισαν αὐτοὶ ἐπὶ κόπρου, καὶ τὴν θεὸν

13 Ἐξιλάσαντο τοῦ ταπεινῶσαι σφόδρα.

Vnde ipsi sumpto sacco, atque in propatulo

In uili abiecti considentes sterco-re

Demissione sic humili placant de-am.

§ 16. Παρά γε μὲν τοῖς Πέρσαις, οἱ περὶ τὸ θεῖον σοφοὶ, καὶ τούτου θεράποντες, Μάγοι μὲν προσαγορεύονται. 1 τοῦτο γὰρ δηλοῖ κατὰ τὴν ἐπιχώριον διάλεκτον ὁ Μάγος. οὕτω δὲ μέγα καὶ σεβάσμιον γένος τοῦτο παρὰ Πέρσαις νενόμισται, ὥςε καὶ 2 Δαρεῖον τὸν Ὑςάσπου ἐπιγράψαι 3 τῷ

§ 16. Apud Persas quidem, ii qui in diuinis sapientes sunt, ac numen colunt, Magi appellantur. Id enim eorum lingua nomen significat. Hoc apud Persas adeo magnum ac uenerabile genus hominum habetur, ut Darius quoque Hystaspis filius monumento suo praeter alia etiam il-lud

quam invito metro, sed ratio linguae Grammatica id postulat, quia τοὺς πόδας praecessit. alias etiam ibi τοὺς deberet omitti. & sane metrum non magis τοὺς patitur quam τὴν. Forte ἀκρασίαν αὐτῶν τὼ πόδε καὶ τὴν γαςέρα οἰδοῦντες, ἔλαβον σάκκον, εἶτ' εἰς τὴν ὁδὸν ἐκάθισαν αὐτοί. *sponte sua, ultro, nemine jubente. Lips.* οἰδοῦσιν εἶτα σακκίον ἔλαβον, εἶτ' εἰς τὴν ὁδόν. REISK. Priores etiam Editiones, & *Cod. Meerm.* τὴν γαςέρα. si utroque loco articulum expungas, metrum sibi pulcre constabit. pro αὐτῶν *Men.* αὐτῶν. Pertinent haec ad Syrorum persuasionem, commissum gulae facinus tumoribus, tabe aliisque morbis castigari. Illos tumores intelligit *Mart.* L. IV. Epigr. 43.

Iuro per Syrios tibi tumores.

Vide *Scal.* ad *Manil.* p. 344.

11. Εἶτα σακκίον —] Ἔπειτα apud *Menandr.* editur. οἰδοῦσιν εἶτ' ἔλαβον σακκίον εἶτ' εἰς τὴν ὁδόν. dabant priores Editiones & *Cod. Meerm.* Morem ut in luctu, & post gravia delicta σακκίοις sive *ciliciis* se involverent, & pulvere se foedarent, vel in coeno sive sterquilinio sederent, multi exposuerunt. De Phoenicibus, de quibus hic sermo est, Vid. *Wesseling.* ad *Diod. XIX,* 106. qui huius testimonii oblitus haud fuit. de iisdem S. Literae testantur. Lege *Ezech.* XXVII, 30. & *Luc.* Euang. X, 13.

12. Ἐκάθισαν.] Ἐκάθησαν dabant priores & *Meerm. Cod.* καθῆσθαι vel καθίζειν, quod hic habemus, *humi sedere* erat lugentium & eorum qui saccis erant induti, ut docet *Kypkius* ad *Luc.* l. l. & *Alberti* ad *Matth. IV,* 16. sed, quod huc maxime pertinet, supplicibus quoque erat proprium. Vide quos excitavit Clar. *Klotzius* ad *Tyrtaeum* p. 144.

13. Ἐξιλάσαντο τοῦ —] Hoc aliqui ita capiunt, ut placarent Συρίαν θεὸν, id est, Venerem, quae in piscem mutata fuerat, ut tolleret tumores istos, quos inmiserat, idque hoc in loco esse ταπεινῶσαι. Vid. *Scal.* ad *Manil.* p. 344. & *Selden.* de Diis Syr. Synt. II, 3. Legendum tunc est τοῦ ταπ. in quam lectionem omnes Porphyrii *Codd.* conspirant. Alius autem emergit sensus, si τῷ legas, sic enim ad supplices ipsos pertinet. atque sic editur apud *Menandrum.* Idque malim, & propter verbum ταπεινῶσαι, & propter additum σφόδρα.

1. Τοῦτο γὰρ δηλοῖ —] Idem praeter alios dicit *Apul.* Apol. I. p. 147. *nam si, quod ego apud plurimos lego, Persarum lingua Magus est, qui nostra sacerdos.*

2. Δαρεῖον τὸν Ὑςάσπου.] *Amm. Marc.* L. XXIII.

lud inscribendum curarit, quod magicorum doctor fuerit. Ii in genera tria erant diuisi, sicut inquit Symbulus, qui historiam de Mithra multis libris conscripsit: quorum primi qui etiam doctissimi erant, animatum neque comederent, neque occiderent, sed in prisca illa animalium abstinentia perseuerarent. secundi uero comederent quidem, non tamen ex mansuetis animalibus aliquid occiderent. Tertii promiscue non secus atque alii omnibus manus inferrent.

De

3 τῷ μνήματι πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὅτι καὶ μαγικῶν γένοιτο διδάσκαλος· 4 Διῄρηντο δὲ οὗτοι εἰς γένη τρία, 5 ὥς φησι Σύμβουλος, 6 ὅπερ τὴν τοῦ Μίθρα ἱςορίαν ἐν πολλοῖς βιβλίοις ἀναγράψας· ὧν οἱ πρῶτοι καὶ λογιώτατοι, οὔτ' ἐσθίουσιν ἔμψυχον, οὔτε φονεύουσιν, ἐμμένουσι δὲ τῇ παλαιᾷ τῶν ζώων ἀποχῇ. οἱ δὲ δεύτεροι, χρῶνται μὲν, οὐ μέντοι τῶν ἡμέρων ζώων τι κτείνουσιν. οὐδ' οἱ τρίτοι ὁμοίως τοῖς ἄλλοις ἐφάπτονται

πάν-

XXIII. non procul a fin: *Scientiae multa ex Chaldaeorum arcanis addidit Zoroastres, deinde Hystaspes, Rex prudentissimus, Darii pater.* In quibus id falsum, quod Hystaspin Regem adpellet. Certe si Xerxis parentem significat, non alium Hystaspen. Sed haec ad liquidum non sunt deducta, an magus ille antiquissimus Hydaspes, Histaspes vel Hystaspes, a Darii patre diversus fuerit, nec ne. Persae scriptores, ut *T. Hydeus* docuit, eumdem illum habent cum ipso Dario, Xerxis patre. Vid. *Fabr:* Bibl: Graec: L. I. c. 14, 2.

3. Τῷ μνήματι —— ὅτι κ. μαγικῶν ——] Dicit Ampliss: *Cuper:* Observ: III, 30. alias editiones habere μάγων, idque praefert. mihi id non liquet: omnes mei consentiunt in μαγικῶν. nihil profecto mirum, cum magia *inter prima regalia doceretur*, ut dicit *Apul.* Apol. I. p. 148. Expediebat quippe Regibus religionis custodiam sibi vindicare. μαγικῶν διδάσκαλος hic non adeo magorum praeceptorem, quam archimagum, pontificem sacrum notat, ut observat *Brucker:* Hist. Crit. Phil. T. I. p. 159. *Cuperus* loc. cit. ut *Felic:* etiam, haec ita capit, ac si Darius *suo* monumento inscribi ea iusserit. de patris autem monumento intelligendum videtur, is enim, uti dictum, de doctrina magica optime fuerat meritus. vel sic tamen id melius Persarum testimoniis, ut vidimus, conveniret.

4. Διῄρηντο —— εἰς γένη τρία.] Ut illi in tres classes describebantur, sic haec & alia cum antiquis Persis, Indis sunt communia. Multi quippe olim Persae hanc regionem insederunt. Nihil itaque mirum *Pausan:* Indorum Philosophos *magos* adpellare. Lege *La Crozium* Hist. Christ. Ind. L. VI. p. 439.

5. Ὡς φησι Σύμβουλος.] Pro Σύμβουλος legi debet Εὔβουλος. Vid. Voss. de Histor. Graecis. VALENT. Εὔβουλος legendum esse confirmat *Lambec:* Prodr. Hist. Lit. p. 277. conf. infra p. 253. REISK. Verissime. sic etiam restituit *Fabric:* Bibl: Graec: IV, 27. p. 205. & V. D. ad *Hieron:* qui Nostrum expressit L. II. Adv: Iovin: 14: *Eubulus quoque, qui historiam Mithrae multis voluminibus explicuit, narrat apud Persas tria genera magorum, quorum primos, qui sint doctissimi & eloquentissimi, excepta farina & olere, nihil amplius in cibo sumere.* Eumdem cum Eubulo, cuius mentio est in Fragm: *Longin:* p. 246. putat *Tollius.*

6. Ὅπερ τὴν τοῦ Μίθρα ——] Lips. ὁ περὶ. recte. legendum enim, aut ὁ περὶ τοῦ Μίθρα ἱςορίαν, aut ὁ περὶ τῆς τοῦ Μίθρα ἱςορίας. REISK. Sic paullo post, Πάλλας ἐν τοῖς περὶ τοῦ Μίθρα: & supra II, 56. περὶ τῶν τοῦ Μίθρα. vulgatum tamen tuetur *Hieron.*

ἐξ

πάντων· [7] καὶ γὰρ δόγμα πάντων ἐστὶ τῶν πρώτων, τὴν μετεμψύχωσιν εἶναι. ὃ καὶ ἐμφαίνειν ἐοίκασιν ἐν τοῖς [8] τοῦ Μίθρα μυστηρίοις· τὴν γὰρ κοινότητα ἡμῶν τὴν πρὸς τὰ ζῶα αἰνιττόμενοι, διὰ τῶν ζώων ἡμᾶς μηνύειν εἰώθασιν. ὡς τοὺς μὲν μετέχοντας τῶν αὐτῶν ὀργίων μύστας [9] λέοντας καλεῖν, τὰς δὲ γυναῖκας, ὑαίνας, τοὺς δὲ ὑπηρετοῦντας [10] κόρακας. ἐπί τε τῶν πατέ-

Decretum enim apud primos habetur de animarum in diuerſa corpora transmigratione. Id quod etiam in Mithrae myſteriis uidentur ſignificare. Vt enim communionem nobis eſſe cum caeteris animalibus innuant, caeterorum animalium nominibus indicare nos conſueuerunt, dum eos qui eorundem ſacrorum ſunt participes leones, mulieres leaenas, miniſtrantes coruos appellant. & in patribus ſimili mo-

7. Καὶ γὰρ δόγμα πάντων —] Τῶν πρώτων ſi bene habet, ſignificat ἓν δόγμα τῶν πρώτων καὶ πρεσβυτάτων δογμάτων. Suſpicatus tamen aliquando ſum legendum eſſe τῶν προειρημένων, aut τῶν Περσῶν. *omnium ſuperius dictorum* (id eſt Magorum) aut *omnium Perſarum*, Reisk. Priori ſenſu ſi accipias, omnia plana ſunt. *Interpr*. mentem *Porph*. non fuit adſecutus. error inde natus, quod tertiam magorum claſſem omnibus promiſcue manus inferre dixerat, cum Noſter omnibus promiſcue uſos non fuiſſe ſignificet. Doctrinam latius exponunt, qui de religione Perſarum egerunt. Id quod μετεμψύχωσιν vocat *Porph*. varie admodum veteres dicunt, qua de re Cel. *Iſbov*: de Paling. Vet. L. I, 1.

8. Τοῦ Μίθρα μυστηρίοις.] Differunt Μίθρα & Μίθρας, hic *Sol*, illa *Venus*. Sacra peragebant in ſpeluncis abditis, *ut ſemper obſcuro tenebrarum ſqualore demerſi, gratiam ſplendidi ac ſereni luminis non videant*, ut dicit *Iul. Firm*. de Err. Prof. rel. p. 414. Ad ea reſpici putant nonnulli *Ieſ. XLV*, 19. Sed illi quos laudat *Reineſ*: Synt Inſcr: I, 48. & *Mosbem*: ad *Cudworth*: Syſt: Intell: p. 328. tam admirabili eruditione haec excuſſerunt, ut poſt illos aliquid moliri πλοῦς θράσους, ἀλλ' οὐ φρενὸς, ut dicit ille, videri poſſet. Cum vero & h. l. & in Antr. Nymph. & apud alios, omnis adparatus ita deſcribatur, ut ad rationem phyſicam & aſtronomicam pertinuiſſe haec videantur, nuice non-dum perſuaſit vir inluſtris, Mithram robuſtum fuiſſe virum, aut Regem ac Venatorem, qui provinciam latronibus & beſtiis liberavit, atque hinc honores iſtos meruit. *Cod. Meerm*. dat ὃ καὶ εἶναι ἐμφ. ἐοικ.

9. Λέοντας καλεῖν —] Tranſtuli leaenas, auctoritate Kircheri, quem velim conſulat, quicunque ea quae ſequuntur de Perſarum myſteriis plenius intelliget. Valent. Καλοῦσι τὰς δὲ γυναῖκας λεαίνας. In *Cod. Lipſ*. eſt ὑαίνας. Reisk. Nihil certius. & ſic recte *Felic*: Scribit *Salmaſ*: ad *Lampr*: Comm. 9. quaedam etiam ὑαινικὰ fuiſſe vocata, quod mulieres hyaenas adpellabant, uti viros leones, ſed ille prava huius loci lectione deceptus videtur. certe apud alium me legere non memini. nota in tranſitu, utriusque ſexus homines ea ſacra ſuſcepiſſe, ut apud alios quoque factitatum novimus.

10. Κόρακας. ἐπί τε τῶν πατέρων —] Qui Patricis initiabantur πατέρας dicebant, unde *Patres Dei ſolis invicti* in literatis lapidibus, quae vox eminentiam ſuper reliquos ſacerdotes notabat, & inde eſt quod *Aquilae* & *Accipitres* cognominentur. par ratio in *Coracicis* & *Leonticis*, unde κόρακας & λέοντας vocant. Inſcriptio apud *Grut*: haec etiam iungit, *Leontica*, *Coracica* & *Patrica*. Sacra illa quoque *Hierocoracica* & miniſtri *hierocoraces* adpellati. Lege *Reineſ*: Synt: Inſcr: I, 48. Vides ergo quo iure Vir Ampl: in Monum: Ant: p. 236. ἐπὶ τῶν πατέρων explicet

modo. hi enim aquilae & accipitres nuncupantur. & qui leonina assumit, uarias animalium formas sibi imponit. Quorum caussam afferens Pallas in iis quae de Mithra tradit, communem hominum opinionem esse inquit, ut ad Zodiaci orbis naturam haec referenda iudicentur: re uera autem de hominum animabus arcana quaedam significari, quas diuersis corporibus contineri asserunt. Nam & Latinos quosdam sua ipsorum lingua apros, & scorpios, & ursos & merulos uocare. Quin e-

τέρων. ἀετοὶ γὰρ καὶ ἱέρακες οὗτοι προσαγορεύονται. ὅ τε τὰ [11] λεοντικὰ παραλαμβάνων, [12] περιτίθεται παντοδαπὰς ζώων μορφάς. ὧν τὴν αἰτίαν ἀποδιδοὺς Πάλλας ἐν τοῖς περὶ τοῦ Μίθρα, [13] τὴν κοινήν, φησι, φορὰν οἴεσθαι, ὡς πρὸς τὴν ζωδιακοῦ κύκλου ἀποτείνειν· τὴν δὲ ἀληθινὴν ὑπόληψιν καὶ ἀκριβῆ περὶ τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν αἰνίττεσθαι, ἃς παντοδαποῖς περιέχεσθαι σώμασι λέγουσι. καὶ γὰρ Λατίνων τινὰς τῇ σφῶν [14] διαλέκτῳ ἄπρους, καὶ σκώπρους, λασούρους τε καὶ με-

cet *patrum memoria, antiquioribus temporibus.*

11. Λεοντικὰ παραλαμβάνων.] Vid. Porph. de Antr. Nymph. VALENT. Τὰ λεοντικὰ παραλαμβάνειν in sacris Mithriacis dicebantur, qui Leonticis initiabantur. Sic *sacra Eleusina suscipere*, & similia apud Latinos. Vid. *Casaub:* ad *Lampr:* Commod. c. 9.

12. Περιτίθεται παντοδαπὰς —] Talis ille apud *Apul: XI.* Metam: p. 748. *Humeris dependebat pretiosa chlamyda, quaqua tamen viseres colore vario circum notatis insignibar animalibus. hinc dracones Indici, inde gryphes hyperborei — hanc olympicam* (*Leonticam* malebat *Reines:* p. 96.) *stolam sacrati nuncupant.* huiusmodi bestiarum, una cum signis Mithram indicantibus, & hominis eiusmodi pellibus ferinis cincti simulacrum, ad Tigurum Helvetiorum effossum *Montfauc:* & alii exhibent. Immo post introductam quoque in Galliam religionem Christianam, diu mos voluit, ut Kalendis Ianuariis, quae Mithrae olim erant sacrae, homines bestiarum pelle induti circumcursitarent, quem morem e Mithrae sacris fluxisse Viri Docti opinantur. Vid. magnus *Mosh:* l. l. p. 331. Ut alia, quibus cognationem cum animalibus significare volebant, sic hoc etiam ab Aegyptiis accepisse Persas mihi persuadeo. Insignis est locus *Diod: Sic:* L. I. c. 62. ἐν ἔθει γὰρ εἶναι τοῖς κατ' Αἴγυπτον δυνάσταις, περιτίθεσθαι περὶ τὴν κεφαλὴν λεόντων καὶ ταύρων καὶ δρακόντων προτομάς, σημεῖα τῆς ἀρχῆς.

13. Τὴν κοινὴν —] Forte τὴν καινὴν φησιν οἴησιν εἶναι πρὸς τὴν τοῦ ἡλίου διὰ τοῦ Ζωδιακοῦ κύκλου φορὰν ἀποτείνει. REISK. Vide ad L. II. § 40.

14. Διαλέκτῳ ἄπρους, καὶ σκώπρους —] Nescio, ut ingenue fatear, quid sibi velit vox λασούρους. Gallicus interpres reddidit *Lacertos*, id etiam ego fecissem, si quis eo nomine apud Romanos occurreret. VALENT. Plana est sententia Romanorum in nominibus esse permulta ab animantibus ducta. illustres enim quasdam Romanas familias usurpare Aprorum nomen, alias Caprorum, alias Taurorum, alias Merularum. sed λασούρους negotium facessit, tale nomen in familiis Romanis nullum invenio. in mentem venit suspicari, Porph. λακέρτας dedisse, cui cum superscripsisset aliquis σαύρους vel σαύρας, inde conflata est lectio vitiosa, neque Graecum nomen, neque Romanum referens, sed utriusque partem. REISK. *Coteler:* ad *Clem:* T. I. P. Apost. p. 673. legendum putabat σκώφους & λάρους.

μεραύλους καλεῖν. καὶ θεοὺς δὲ τούτους δημιουργοὺς οὕτω προσηγόρευσαν. τὴν μὲν [15] Ἄρτεμιν λύκαιναν, τὸν δὲ Ἥλιον [16] σαῦρον, λέοντα, δράκοντα, ἱέρακα, [17] τὴν δ' Ἑκάτην, ἵππον, ταῦρον, λέαιναν, κύνα. τῆς δὲ Φερεφάττης, [18] παρὰ τὸ φέρβειν τὴν φάτταν, φασὶν οἱ πολλοὶ τοὔνομα τῶν θεολόγων. ἱερὸν γὰρ αὐτῆς ἡ φάττα. διὸ καὶ αἱ τῆς Μαίας ἱέρειαι ταύτην αὐτῇ ἀνατιθέασι. [19] Μαῖα δὲ ἡ αὐτὴ τῇ Φερσεφόνῃ, ὡς ἂν μαῖα καὶ

etiam deos hos opifices ita nuncupant, ut Dianam lupam, Solem lacertum, leonem, draconem, accipitrem, Hecaten equum, taurum, leaenam, canem nominent. Proſerpinae autem, hoc eſt Φερεφάττης uocabulnm ἀπὸ τοῦ φέρβειν τὴν φάτταν, hoc eſt a nutrienda palumbe plerique theologi interpretantur: quippe cum ſacra ipſi palumbes ſit. Vnde etiam ipſae Maiae ſacerdotes, eam ipſi dedicant. Maiam autem eandem eſſe quae Proſerpina, nemini dubium eſt: utpote quae μαῖα hoc

ut primum ſit *Schrofae* cognomen, *Laros* autem pro *Lartes* dici. ſed illi *Thomaſ:* praeferebat *La Crozii* coniecturam, T. I. Theſ. Epiſt. p. 343. quaenam autem illa fuerit, non indicatur. Suſpicor dediſſe *Porph.* ἴκρους καὶ κάπρους (quae vox facillime in σκώπρους migrare potuit) οὔρσους τ. κ. μ. inde natum οὔρους cum litera σ. excidiſſet, quod cum librarius non adverteret, λα praefixit, uti pro λέαιναν ſtatim δελέαιναν. *Urſos* etiam legit *Fel.* ſed pro σκώπρους, σκορπίους, hoc autem nomen non adeo frequens. nota obiter ab animantibus nomina hominibus indita, uti ipſis Diis factum vidimus & mox dicetur. Contra animalibus etiam hominum data nomina legimus. V. *Cuper:* Mon: Ant: p. 236. & 293. pro μεροῦλους perperam *Meerm.* μελούρους.

15. Ἄρτεμιν λύκαιναν.] Uti frater λύκειος. V. L. III, 17. ſic λυκείας nomen Dianae datum. In rei cauſſam inquirit *Pauſan:* in Corinth. p. 144.

16. Σαῦρον, λέοντα ——] Pro σαῦρον opinor legi debere ταῦρον. ita enim aliquando appellari ſolere ſolem poſſem, ſi tanti eſſet, multis probare. Lacertum vero dictum fuiſſe nondum mihi conſtat. VALENT. Bene ſolem dicit λέοντα, iſtud quippe animal ſoli dicatum, eiusque multas apud gentes ſymbolum. V. *Cuper:* Harpocr: p. 10. *ſerpens* etiam peculiari ratione illi ſacratus, qua de re *idem* p. 62. De *accipitre* res e ſuperioribus notiſſima. Ταῦρος, quod hic melius convenit quam σαῦρος, etiam reſpectum habet ad ſolem, qua de re *Cuper:* l. l. p. 12. & Schol: *Stat:* in fine libri I. magis tamen ad lunam, uti ſtatim.

17. Τὴν δ' Ἑκάτην &c.] Nihil coniectura tantum fretus inmutare volui. quid vero ſuſpicer, nunc admonebo. puto igitur ταῦρον, λέαιναν legi debere, deleta particula δὲ, ut otioſa, vel potius ſententiam perturbante. VICTORIUS. Inepte ſcilicet in *Editione* principe legitur δελέαιναν, quod tamen ipſum quoque eſt in *Cod. Lipſ.* & *Meerm.* De Hecate eodem modo loquitur L. III. § 17. ubi vide.

18. Παρὰ τὸ φέρβειν τ. φ.] Vid. *Voſſ:* de Idolol: L. II, 54. qui pro φέρβειν mallet φέρειν, quod quidem neceſſe non eſt. dictum hinc Φερεφάττιον, fanum Proſerpinae Athenis, de quo *Meurſ:* Ath: A. L. II, 16. de nomine iſto ſtatim plura.

19. Μαῖα δὲ ἡ αὐτὴ τῇ Φερσεφ.] Μαῖα etiam dicta Proſerpina. Vid. *Cuper:* Obſ. III, 10. quem φάτταν *turturem* interpretari miror. Si turtures in cultu Deorum fuerint oblati, quod apud Hebraeos frequens fuiſſe novimus, rariſſime factum oportet. hoc certe in loco non dicitur, τρυγόνες & φάτται pror-

hoc eſt nutrix omnium ſit. terreſtris ſiquidem dea eſt, quae & Ceres. cui quoque gallum conſecrarunt. Vnde quoque effectum eſt, ut eius ſacerdotes a domeſticis auibus omnino abſtineant. Nam praecipitur etiam in Eleuſiniis, ut & a domeſticis auibus & piſcibus, & fabis, malis item & punicis & noſtratibus abſtineant. quarum ſtipitibus contactis perinde inquinantur, ac ſi mortua

καὶ τροφὸς οὖσα. [20] χθονία γὰρ ἡ θεὸς καὶ Δημήτηρ ἡ αὐτή. καὶ τὸν ἀλεκτρυόνα δὲ ταύτῃ ἀφιέρωσαν. διὰ καὶ ἀπέχονται οἱ ταύτης μύςαι [21] ὀρνίθων ἐνοικιδίων. παραγγέλλεται γὰρ καὶ Ἐλευσῖνι ἀπέχεσθαι καὶ κατοικιδίων ὀρνίθων καὶ [22] ἰχθύων καὶ κυάμων, [23] ῥοιᾶς τε καὶ μήλων, καὶ ἐπίσης μεμίανται οὐ [24] ςελέχους ἅψασθαι ὡς τὸ

prorſus differunt, uti conſtat ex illis, qui de animalibus egerunt. Pro φερσεφονη. *Meerm.* περσεφόνη. & ſic effertur ſupra I, 25. *Moer:* Attic: p. 396. Φερεφάττα. Ἀττικῶς. Περσεφόνη, Ἕλληνες. aliquando dicitur etiam Φερσεφάττα & Περσεφάττα. Vid. ibi *Pierſon.*

20. Χθονία γὰρ ἡ θεὸς —] Cereri eiusque filiae Proſerpinae, promiſcuae fere adpellationes in veterum monumentis contribui ſolent. Vid. *Spanhem:* ad *Callim:* Hymn: in Cer: 133. Id ſingulare, quod Gallum Deae iſti conſecratum dicit, quem veteres Marti in primis & Aeſculapio ſacraſſe novimus. *Ovid:* tamen Faſt. I, 455.

Nocte Deae Nocti criſtatus caeditur ales.

21. Ὀρνίθων ἐνοικιδίων.] Prorſus uti ἐνοικιδίας vel ἐνοικιδίους ὄρνιθας dicit *Pollux* L. X, 156. mox κατοικιδίους adpellat, ut alii ſaepe. Vid. *Iungerm:* ad *Polluc:* qui *gallinas* eſſe docet, quae ſimpliciter ὄρνεις etiam. Vid. *Caſaub:* ad *Athen. I*, 15. Latinis *aves*, apud rei ruſticae ſcriptores, *Columel. VIII*, 5. & alios.

22. Ἰχθύων καὶ κυάμων.] Κυάμων ἀπέχεσθαι & ἰχθύων μὴ γεύεσθαι, quae erant inter ſymbola Pythagorae, quis non inluſtravit? Nihil mirabitur Eleuſinia haec Pythagorae decretis fuiſſe adfinia, qui ex eodem fonte derivata meminerit. Pro ἐλευσῖνι perperam dat *Lipſ.* ἐλεῦσιν.

23. Ῥοιᾶς τε καὶ μήλων.] Vid. *Iulian:* Orat. 5. pro matre Deorum. VALENT. Diſtinguitur Grammaticis ῥοιὰ *malus punica*, eiusque fructus ῥοὰ, quod tamen diſcrimen non eſt perpetuum. V. *Ammon:* in V. ibique *Valkenar:* & *Oudendorp:* ad *Mag: Thom:* Iunguntur quoque *Comico* in Veſp. 1259. ἀντὶ μήλου καὶ ῥοιᾶς, quod per τῶν δαψιλῶν ὄψων Critici veteres exponunt. Myſticum apud antiquos habitum fuiſſe hoc malum, eosque in Theſmophoriis aliisque ſacris eo abſtinuiſſe oſtendit *Spanhem:* de Uſ. & praeſt. num. Diſſ. VI. Erant etiam mala punica in ciſtis, quas in ſacris Eleuſiniis circumferebant feminae. Lege *Meurſ:* in Eleuſ. cap. 25.

24. Στελέχους ἅψασθαι —] Pro οὐ legendum τὸ. VALENT. Forte καὶ ἐπίσης μιαίνει τὸ λεχοῦς ἅψασθαι, ὡς τὸ θνησιδίων. *pariter polluit attactus puerperae atque cadaveris.* REISK. Nec ſecus *Galeus* ad *Iambl:* Myſt: Sect. IV, 11. uti Pythagoras apud *Laërt:* purum ſe ſervabat ἀπὸ κήδους καὶ βρωτῶν θνησιδίων, ubi duo illa etiam iungi vides. Propius adhuc accedit ad ſcripturam vulgatam Clar: *Abreſch:* qui legebat τό τε λεχοῦς. λεχὼ quippe προσφατῶς τετοκυῖα, ut *Heſych:* dicitur, apud quem neſcio quare hanc vocem inmutatam velit *Spanh:* ad *Callim:* in Iov: 14. puerperas olim inpuras fuiſſe habitas ſatis conſtat. V. *Caſaub:* ad *Theophr:* C. E. p. 290. Lex Moſaica eſt notiſſima. Ab Aegyptiis aut Noäe liberis opinionem hanc profectam putat *Spencer:* Leg. Rit. I, 8. Nihil itaque mirum Pythagorae eiusque adſeclis haec fuiſſe probata. Similis ratio τῶν ἐμμήνων, de quibus ſupra L. II, 5. Nihil magis in proclivi eſt, ſi vulgatum tueri velis, quam pro οὐ refingere τοῦ.

25 θνησιδίων. ὅςις δὲ φασμάτων φύσιν ἱςόρησεν, οἶδεν καθ' ὃν λόγον ἀπέχεσθαι χρὴ πάντων ὀρνίθων, καὶ μάλιςα, ὅταν σπεύδῃ τις ἐκ τῶν χθονίων ἀπαλλαγῆναι, καὶ πρὸς τοὺς οὐρανίους θεοὺς ἱδρυνθῆναι, ἀλλ' ἡ κακία, ὅπερ πολλάκις φαμὲν, ἱκανὴ συναγορεύσαι ἑαυτῇ, καὶ μάλιςα, ὅταν ἐν οὐκ εἰδόσι ποιεῖται τοὺς λόγους. διὰ γὰρ τοῦτο οἱ μέτριοι τῶν κακῶν, ματαιολογίαν ἡγοῦνται τὴν 26 τοιαύτην παραίτησιν καὶ τὰ δὴ λεγόμενον, 27 γραῶν ὕθλον, οἱ δὲ δεισιδαιμονίαν, οἱ δ' ἐπίδοσιν ἐν τῇ σφῶν πονηρίᾳ πεποιημένοι, 28 ἕτοιμοι, οὐ μόνον βλασφημεῖν κατὰ τῶν ταῦτα παραινούντων τε καὶ ὑποδεικνύντων, ἀλλ' ἤδη καὶ 29 ἁγνὸν 30 εἰς γοη-

tua animalia contrectassent. Quicunque autem uisionum quae φάσματα appellant, naturam perspectam habet, is nouit quam ob caussam ab omnibus auibus abstinendum sit: praecipue cum quis a terrenis absolui, & ad coelestes deos transferri studuerit. Sed improbitas, id quod saepe iam diximus, mirum in modum ad patrocinandum sibi idonea est, praesertim cum inter ignaros rerum uerba facit. Propterea enim fit, ut qui improbi mediocriter sunt huiuscemodi monitionem alii uanitatem, & quod in prouerbio est, aniles nugas, alii superstitionem esse existiment: qui uero in sua prauitate iam processerunt, non solum prompti paratique ad maledictis incessendum eos qui haec consulunt, ac docent, uerum etiam castum & abstinentem hominem quasi arrogantem

25. Θνησιδίων.] Θνησείδια vocat supra III, 8. ubi vide. quod Noster omnia cadavera polluere dicit, id alii ad corpus humanum restringunt, qua de re *T. Galeus* ad *Iamblich:* Myst: Sect. VI, 1.

26. Τοιαύτην παραίτησιν.] Bene habet, *dehortationem*, *vetationem*, *deprecationem*, ut nolimus aliquid audere, vel usurpare. Reisk. Correxerat quippe *Valent.* παραίνεσιν, quod legisse etiam videtur *Felic.* posset quis ei colorem quaerere e sequenti παραινούντων. ματαιολογίαν Nostri cum *Paullo* I. ad Tim. I, 6. conponit Cel. *Wetstenius*.

27. Γραῶν ὕθλον.] Male ὑθλῶν *Meerm.* qui ο & ω saepe confundit. Platonis est in Theaet. p. 129. B. ταῦτα μὲν γάρ ἐςιν ὁ λεγόμενος γραῶν ὕθλος. *Suid:* Γραῶν ὕθλοι. ἡ παροιμία ἐπὶ τῶν μάτην ληρούντων. Vid. Paroemiographos. Mox ἐπίδοσις est *incrementum*. Lege *Albert:* ad *Hesych:* in V.

28. Ἕτοιμοι οὐ μόνον.] Scilicet εἰσὶ. Passim eo modo positam hanc vocem invenias. Consule Cel: *D'Orvill:* ad *Charit:* L. I. c. 4. qui nostro hoc loco utitur. Male *Meerm.* ἕτοιμον.

29. Ἁγνὸν.] Forte ἀγνείαν. & dein αὐτοῖς πρῶτον. *sibimet ipsis.* Reisk.

30. Εἰς γοητείαν —— διαβάλλειν.] Elegans loquendi usus. nomen cum praepositione εἰς adiungitur verbis διαβάλλειν, λοιδορεῖν & similem vim habentibus, notatque rem, quae alicui invidiam facere, vel vitium, quod alicui exprobrari potest. Ut ea quae molitus fueram inducam, fecit industria Cel. *Dukeri* ad *Thucyd:* L. VIII. c. 88. Statim pro ἐκ-

tum & praestigiatorem uituperare non dubitant. Sed isti sane & apud deos & homines cum meritas scelerum suorum poenas luant, sua hac primum animi deprauatione satis idoneo supplicio afficiuntur. Nos uero ubi unius adhuc ex alienigenis gentibus, quae celebris sit, iustaque & erga deos pia habita fuerit, mentionem fecerimus ad reliqua descendemus.

§ 17. Nam cum Indorum respublica in multas partes distributa sit, genus quoddam sapientum apud ipsos est, quos Graeci Gymnosophistas uocare consueuerunt. Horum duae factiones sunt, Brachmanum altera, altera Samanaeo-

ητείαν καί τῦφον διαβάλλειν. ἀλλ' οὗτοι μὲν δίκας καὶ παρὰ θεοῖς καὶ παρ' ἀνθρώποις ὧν ἁμαρτάνουσιν ἐκτίνοντες, αὐτοὶ πρῶτον τῇ τοιαύτῃ διαθέσει ἱκανὴν τιμωρίαν διδόασιν. ἡμεῖς δ' ἔτι τῶν ἀλλοφύλων ἐθνῶν ἑνὸς μνημονεύσαντες, ἐνδόξου γε, καὶ δικαίου, περί τε τὰ θεῖα πεπιςευμένου εὐσεβοῦς, ἐπ' ἄλλα μεταβησόμεθα.

§ 17. [1] Ἰνδῶν γὰρ τῆς πολιτείας εἰς πολλὰ νενεμημένης, ἐςί τι γένος παρ' αὐτοῖς τὸ τῶν θεοσόφων· οὓς [2] Γυμνοσοφιςὰς καλεῖν εἰώθασιν Ἕλληνες. τούτων δὲ δύο αἱρέσεις. ὧν τῆς μὲν, [3]

ἐκτίνοντες male *Meerm.* ἐκτείνοντες, & tum αὐτῇ.

1. Ἰνδῶν γὰρ τῆς &c.] De his loqui putem *Theophr:* H. Plant: L. IV. c. 5. Καὶ χρῶνται τροφῇ τῶν Ἰνδῶν οἱ σοφοὶ καὶ ἀπεχόμενοι. vertunt, *hoc sapientes Indorum, qui nudi degunt, cibo utuntur.* substituunt quippe οἱ σοφοὶ οὐκ ἀμπεχόμενοι. *non possunt vesci & abstinere*, dicit *Scaliger:* sed οἱ ἀπέχομενοι, abstinentes illi per excellentiam, de quibus dicit Noster, eo fructu non vescebantur. Indis hisce multa fuerunt communia cum Aegyptiis, idque *La Crozius* inde arcessit, quod Aegyptiorum fuerint coloni, uti supra observavimus. Ea tamen sententia multis premitur difficultatibus, quae apud *Brucker:* in Thes. Epist. *La Crozii* T. I. p. 70. legi possunt. Quod si ex India potius in Aegyptum conmigrasse putes, inde erit, quod *Philostr:* Gymnosophistas collocet in Aethiopia ad Nilum amnem. Conf. *L. Vives* ad *August:* de C. D. XIV, 17. Sed per Persas etiam accipere potuerunt, quibus Indos hic Noster subiungit, eosque plura cum Aegyptiis communia habuisse alibi vidimus. Persae quippe, Arabes, aliaeque septemtrionales Asiae gentes Indiam olim incolis locupletarunt, qua de re Inl: *La Crozius* L. VI. Hist: Christ: Ind: Immo Gymnosophistas ἀπογόνους εἶναι τῶν Μάγων dicit Clearchus apud *Diog: Laërt:* in proöem.

2. Γυμνοσοφιςὰς καλεῖν.] Latine haec expressit *Hieron: II.* Adv: Iovin: 14. *Bardesanes vir Babylonius, in duo dogmata apud Indos, Gymnosophistas dividit, quorum alterum appellat Brachmanas: alterum Samanaeos. qui tantae continentiae sunt, ut vel pomis arborum, iuxta Gangem fluvium, vel publico orizae vel farinae alantur cibo.* De nominis ratione, ac quo sensu *nudi* fuerint, vide quae disputat *Wolf:* ad *Origin:* Phil. c. 24. De Philosophis Indorum late etiam *Diod: Sic:* L. II. c. 40. ubi multa praeclare observavit *Wesselingius.*

3. Βραχμᾶνες —— Σαμαναῖοι.] Primam syllabam in προέςανται neglexit *Meerm.* & statim dat ἱερωσύνην. De Samanaeis paullo post. De Brachmanibus egerunt innumeri. quam plurimos excitatos vide a *Wolfio* ad *Origin:* Phil. c. 24. & de antiquis illis & de hodier-

Βραχμᾶνες προΐςανται, τῆς δὲ Σαμαναῖοι. ἀλλ᾽ οἱ μὲν Βραχμᾶνες ἐκ γένους διαδέχονται, ὥσπερ ἱερατείαν, τὴν τοιαύτην θεοσοφίαν· Σαμαναῖοι δὲ λογάδες εἰσὶν, κἀκ τῶν βουληθέντων θεοσοφεῖν συμπληρούμενοι. ἔχει δὲ τὰ κατ᾽ αὐτοὺς τοῦτον τὸν τρόπον, ὡς [4] Βαρδησάνης, ἀνὴρ Βαβυλώνιος, ἐπὶ τῶν πατέρων ἡμῶν γεγονὼς, καὶ ἐντυχὼν τοῖς [5] περὶ Δαμάδαμιν πεπεμμένοις Ἰνδοῖς πρὸς τὸν Καίσαρα, ἀνέγραψεν. πάντες γὰρ Βραχμᾶνες ἑνός εἰσι γένους. ἐξ ἑνὸς γὰρ πατρὸς, καὶ μιᾶς μητρὸς πάντες κατάγουσιν. Σαμαναῖοι δὲ οὐκ εἰσὶ τοῦ γένους αὐτῶν, ἀλλ᾽ ἐκ παντὸς τοῦ τῶν Ἰνδῶν ἔθνους, ὡς ἔφαμεν, συνειλεγμένοι· [6] οὔτε δὲ βασιλεύεται Βραχμὰν, οὔτε συντελεῖ τι τοῖς ἄλ-

rum. Brachmanes per generis ſucceſſionem, non ſecus ac ſacerdotium huiuscemodi diuinam ſapientiam admittunt. Samanaei ſelecti quidam ſunt, & ex quibuslibet qui diuinae ſapientiae ſe tradere uoluerint, conſtant. Eorum uita ad hunc modum eſt: quemadmodum Bardeſanes Babylonius memoriae prodit, qui maiorum noſtrorum tempeſtate extitit, cum illisque Indis eſt uerſatus, qui cum Damadami miſſi ad Caeſarem fuerant. Brachmanes enim omnes unius ſunt generis, ex unius patris uniusque matris origine omnes deducti. Samanaei uero non ita, ſed ex omni Indorum gente, ut iam diximus, collecti. Neque igitur ſub regno degunt Brachmanes, neque cum aliis mu-

nis, atque magno inter utrosque conſenſu, legiſſe non poenitebit Cel. *La Crozium* Hiſt: Chriſt: Ind: L. VI.

4. Βαρδησάνης ἀνὴρ —] Eſt ille Bardeſanes, qui Antonino imperante ſcripſit de lacu probationis apud Indos, cuius meminit *Noſter* in lib. de Styge. Male itaque ad Alexandri Severi aetatem refertur a *Voſſio* Hiſt: Graec: L. IV. c. 17. Plura de illo lege apud *Fabric:* Bibl: Graec: III, 24, 9, & V, 1, 26. ἐπὶ πατέρων, ut ſupra L. III. § 3. ubi vide.

5. Περὶ Δαμάδαμιν πεπεμμ. Ἰνδ.] Ex coniectura lego πεμπομένοις. Vide initium Tract. Porphyrii de Styge. VALENT. Num παρὰ Δαμαδάμιδος. *a Damadamide.* Sed quis ille Damadamis? Damidis libros de rebus geſtis Apollonii Tyanei novi e Philoſtrato, ſed quid ille huc? REISK. In *Meerm.* prima manus dederat Δαδάμαμιν, ſed correxerat eadem Δαβάμαμιν. Al: Δάνδαμιν, ut notat *Fabric:* Bibl: Graec: IV, 27. p. 197. Eſt autem Δάνδαμις nomen Indicum, cuius iam mentio tempore Alexandri M. uti patet ex *Arrian:* Exped: L. VII, 2. & *Plut:* in Alex: p. 668. E. qui Brachmanum magiſter modo Δανδάμιος, modo Δανδάμις vocatur *Palladio* de Brachman: p. 20 & 21. Saepius legatos Indicos ad imperatores Romanos veniſſe legimus. De Auguſto res eſt notiſſima. V. *Sueton:* c. 21. & ibi *Caſaub:* qui poſtea ad Traianum quoque veniſſe putat, & ſaepius ad imperatores Cpolitanos. Adde illis legatos, qui ad Antoninum Pium miſſi fuerunt. *Aur. Vict.* Epit. XV, 4. *Quin etiam Indi, Bractiani, Hyrcani legatos miſerunt, iuſtitia tanti imperatoris comperta.* De his loqui videtur Porphyrius.

6. Οὔτε δὲ βασιλεύεται —] Ἀλειτούργητοι γὰρ

munus ullum obeunt. Sed ex ipsis ii qui philosophi sunt, alii in monte, alii apud Gangem fluuium habitant. Ac montani quidem pomis, & lacte bubulo herbis coagulato uescuntur. Fluuiales ex pomis etiam ipsi uictum comparant, quae multa apud fluuium nascuntur. terra enim fere semper recentes fructus producit: quin etiam oryzae copiam sponte procreat, qua si quando poma defecerint, uti quoque in cibo solent. Aliud uero quicpiam degustare, aut alimentum ex animatis uel omnino tangere immunditiae extremae atque impietati non dissimile apud ipsos habetur. Cultum deo religiose ac pie exhibent. Maiorem enim diei ac noctis partem hymnis in deos ac precibus di-

ἄλλοις. 7 τούτων δὲ οἱ Φιλόσοφοι, οἱ μὲν ἐν ὄρει οἰκοῦσιν, οἱ δὲ περὶ Γάγγην ποταμόν. σιτοῦνται δὲ οἱ μὲν ὄρειοι 8 τήν τε ὀπώραν καὶ γάλα βόειον, βοτάναις παγὲν, οἱ δὲ περὶ τὸν Γάγγην, ἐκ τῆς ὀπώρας, ἡ πολλὴ περὶ τὸν ποταμὸν 9 γεννᾶται· Φέρει δὲ ἡ γῆ σχεδὸν καρπὸν ἀεὶ νέον, καὶ μέντοι καὶ τὴν 10 ὄρυζαν πολλήν τε καὶ αὐτόματον· ᾗ χρῶνται ὅταν τὸ τῆς ὀπώρας ἐπιλείπῃ. τὸ δ᾽ ἄλλου τινὸς 11 ἅψασθαι, ἢ ὅλως θίγειν ἐμψύχου τροφῆς, ἴσον καὶ τῇ ἐσχάτῃ ἀκαθαρσίᾳ τε καὶ ἀσεβείᾳ νενόμισαι. καὶ τοῦτο αὐτοῖς τὸ δόγμα, θρησκεύουσί τε τὸ θεῖον, καὶ εὐσεβοῦσι περὶ αὐτὸ, 12 καθορῶνται. τὸν τοίνυν χρόνον τῆς ἡμέρας, καὶ τῆς νυκτὸς τὸν πλεῖστον, εἰς ὑμ-

γὰρ ὄντες, οἱ Φιλόσοφοι πασῆς ὑπουργίας, οὔθ᾽ ἑτέρων κυριεύουσιν, οὔθ᾽ ὑφ᾽ ἑτέρων δεσπόζονται, id dicit *Diod: Sic:* L. II. c. 40. Paullo ante pro γένους αὐτῶν recte γένους αὐτοῦ correctum erat a *Valent.* non enim ad Brachmanas referri debet.

7. Τούτων δὲ —] Forte τούτων δὲ τῶν Φιλοσόφων οἱ μὲν. Reisk.

8. Τήν τε ὀπώραν.] *Poma* dedit *Felic:* nec male. utitur Noster saepius illa voce de fructibus autumnalibus, pomis in primis. Solent Graeci ἀκρόδρυα vocare omnia quae teguntur cortice duriori, ὀπώρας quae molliori. *Poma* etiam omnia molliora, ut Grammatici Latini sanciunt. Vide quae notavimus supra ad L. I, 46. Carne animalium vesci hodie quoque Brachmanes & alii Indorum nullo modo adigi possunt. Lege *La Crozii* Hist: Christ: Ind: L. VI. p. 478.

9. Γεννᾶται.] Vide quae de metaphorae indole notata sunt ad L. I. § 30.

10. Ὄρυζαν πολλὴν.] Haec quippe praecipua omnium Indiae Orientalis locorum annona, & inde per universum orbem sparsa. De plantae ingenio erudite differit *Bod: a Stapel:* ad *Theophr:* H. P. IV, 5.

11. Ἅψασθαι ἢ θίγειν.] Vid. ad III, 33.

12. Καθορῶνται.] Ante καθορῶνται deest aliquid. e. c. ἐν οἷς τὸν βίον κατατρίβοντες καθορῶνται. Reisk. Καθορᾶται correxerat *Valent.* Erud: atque Amiciss: *Knoopius* refingebat καθαρεύοντες, quod praestat. Operae est animadvertere *Editoris Lugdunensis* scripturam, καθαρῶνται. sive itaque καθαρεύοντες sive καθαρῶς, aut adfinem flexionem velis, utique *puritatis* notio auctori sub calamum venisse videtur.

13.

ὕμνους τῶν θεῶν ἀπένειμαν καὶ εὐχὰς, ἑκάστου [13] ἰδίαν καλύβην ἔχοντος, καὶ ὡς ἔνι μάλιστα, ἰδιάζοντος. κοινῇ γὰρ Βραχμᾶνες μένειν οὐκ ἀνέχονται, οὐδὲ πολλὰ διαλέγεσθαι· ἀλλ' ὅταν τοῦτο συμβῇ, ἀναχωρήσαντες, ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας οὐ φθέγγονται. πολλάκις δὲ καὶ νηστεύουσιν. [14] Σαμαναῖοι δὲ εἰσὶ μὲν, ὡς ἔφαμεν, λογάδες. ὅταν δὲ μέλλῃ εἰς τὸ τάγμα τις [15] ἐγγράφεσθαι ἄρχεσθαι, πρόσεισι τοῖς ἄρχουσι τῆς πόλεως. [16] ὅπου δ' ἂν τύχῃ τῆς πόλεως ἢ τῆς κώμης καὶ τῶν κτημάτων ἐξίστανται πάσης τῆς ἄλλης οὐσίας. ξυρόμενος δὲ τοῦ σώματος τὰ περιττὰ, λαμβάνει στολὴν, ἀ-

dicarunt. Singuli tamen in propriis tuguriis manent: & quam maxime fieri poteſt ſoli morantur. Simul enim uerſari Brachmanes, ac multum colloqui non admodum patiuntur. ſed cum id forte contigerit, receſſione inde facta in multos dies poſtea non loquuntur. ſaepe etiam ieiunant. Samanaei uero electi, ut diximus, ſunt. In quorum collegium cum quispiam eſt adſciſcendus, ad principes ciuitatis, aut uici cuiuscunque fuerit, accedit, atque ibi bonis ſuis, facultatibusque omnibus repudiatis ac ſuperuacua omni corporis parte detonſa ſtolam accipit, at-

13. Ἰδίαν καλύβην.] Vocem exponunt Lexicographi, & *Kuhn:* ad *Polluc: I,* 73. Convenit noſtro illud *Achil: Tat:* L. V. p. 311. ἰδία δὲ ἐμοὶ καὶ τῇ Μελίττῃ καλύβη τις ἦν.

14. Σαμαναῖοι δὲ &c.] Nomen apud Indos hodie quoque ſupereſt, qui *Schammanes* adpellant, & fatentur Indorum Brachmanes religionis ſuae cultum ſucceſſiſſe illi gentis cuiusdam, quam *Samanaeos* vocant, quique antiquiſſimi Indiae fuerint incolae, ſeque ab illis omnes ſuas artes ac ſcientias accepiſſe. Hos vero tanquam veri Dei ignaros conſiderant, quia ignorabant Ens ſumme perfectum, ut dicitur. Vid. *La Crozius* l: l. qui obſervat haec non prorſus convenire illis quae Noſter tradit, qui eamdem fere legem eamdemque religionem Brachmanibus ac Samanaeis tribuit. Sed quamvis in victu tenui ſatis convenirent, in multis tamen aliis diverſam rationem fuiſſe ſecutos, e Noſtro etiam intelligi poteſt: Meminit Samanaeorum quoque *Orig: I.* Contr. Celſ: p. 342. & *Clem: Alex:* Strom: I. p. 305, qui non diſſimilia de iis habet. Nec dubitat *La Crozius* quin iidem ſint, quos Γερμᾶνας vocat *Strabo.* Mihi certum eſt, apud *Strabon:* L. XV. p. 489 & 490. reſtituendum eſſe Σαρμᾶνας, nam Σαρμᾶναι *Clementi* etiam vocantur. vix autem fero ea, quae ſequuntur apud *Eumd:* οἱ Ἀλλόβιοι προσαγορευόμενοι. putem Ὑλόβιοι e *Strab:* p. 490 reſcribendum eſſe. eadem vox migraſſe videtur in Ὑρκάνιοι apud *Philoſtr:* Apoll: Tyan: l, 18. ubi Γερμᾶνες edidit *Olear:* utique Ὑλόβιοι facillime in Ὑρκάνιοι, quod ibi in *Codd.* & Mſtis invenitur, converti potuerunt.

15. Ἐγγράφεσθαι ἄρχεσθαι.] Superfluum eſt ἄρχεσθαι. VALENT. Aut delendum eſt ἄρχεσθαι, aut legendum πρὶν τῆς φιλοσοφίας ἄρχεσθαι. REISK. Solet aliquando ἄρχεσθαι apud Graecos per pleonasmum fere redundare, ſed alia tum eſt ratio. h. l. ultima praecedentis vocis ſyllaba bis poſita fuiſſe videtur & inde natum ἄρχεσθαι.

16. Ὅπου δ' ἂν.] Malim ὅπως. & mox ἐξίστα-

atque ita nulla neque uxoris neque liberorum si forte adsint, ratione habita, quasi ad se nihil omnio amplius pertineant, ad Samanaeos recedit. Regi liberorum educandorum, cognatis uxoris cura relinquitur. Vita Samanaeorum huiusmodi est. Extra urbem commorantur ac totum diem in diuinis colloquiis traducunt, ubi domos & fana a rege extructa habent; in quibus oeconomi constituti sunt, qui certam quandam mercedem ad conuenientium alimentum a rege accipiunt. Victus eorum ex oryza & pane & pomis, & oleribus apparatur. Nam cum ingressi in domum fuerint ad tintinnabuli signum Samanaei preces effundunt, quod ubi fecerunt, signo iterum dato ministri singulis lance oblata, duo enim ex eodem uase non comedunt, oryza ipsos pa-

ἄπεισί τε πρὸς Σαμαναίους, οὔτε πρὸς γυναῖκα οὔτε πρὸς τέκνα, εἰ τύχοι κεκτημένος, ἐπιστροφὴν, ἤ τινα λόγον ἔτι ποιούμενος, [17] ἢ πρὸς αὐτὸν ὅλως νομίζων. καὶ τῶν μὲν τέκνων ὁ βασιλεὺς κήδεται, ὅπως ἔχωσι τὰ ἀναγκαῖα, τῆς δὲ γυναικὸς οἱ οἰκεῖοι. ὁ δὲ βίος τοῖς Σαμαναίοις ἐστὶ τοιοῦτος. Ἔξω τῆς πόλεως διατρίβουσι, διημερεύοντες ἐν τοῖς περὶ τοῦ θείου λόγοις. ἔχουσι δὲ οἴκους καὶ τεμένη ὑπὸ τοῦ βασιλέως οἰκοδομηθέντα, ἐν οἷς οἰκονόμοι εἰσὶν, ἀπότακτόν τι λαμβάνοντες παρὰ τοῦ βασιλέως εἰς τροφὴν τῶν συνιόντων. ἡ δὲ παρασκευὴ γίνεται ὀρύζης καὶ ἄρτων καὶ ὀπώρας καὶ λαχάνων. καὶ εἰσελθόντων εἰς τὸν οἶκον [18] ὑπὸ σημαίνοντι κώδωνι, οἱ [19] μὴ Σαμαναῖοι ἐξίασιν, οἱ δὲ προσεύχονται. εὐξαμένων δὲ, πάλιν [20] διακωδωνίζειν, καὶ οἱ ὑπηρέται ἑκάστῳ τρύβλιον δόντες (δύο γὰρ ἐκ ταυτοῦ οὐκ ἐσθίουσιν) τρέφοντες αὐτοὺς τῇ ὀρύζῃ.

σεται. Reisk. Loquendi genus ὅπου δ' ἂν adserit R. W. ad *Hierocl:* p. 38. Cl. *Abreschb:* malebat πάσης τε τῆς.

17. Ἢ πρὸς αὐτὸν.] Forte ἢ τῶν πρὸς αὐτὸν (aut saltim ἢ πρὸς αὐτὸν) ὅλως νομίζων εἶναι. Reisk.

18. Ὑποσημαίνοντι.] Ὑπὸ σημαίνοντι duobus vocabulis. *sub campana significante.* hoc est ad *signum campanae.* Reisk. Verissime. antea uno vocabulo legebatur ὑποσημαίνοντι, quae seiungenda esse praeceperat quoque Cel. *Abreschb:* Dilucid: Thuc: Auct: p. 390.

19. Μὴ Σαμαναῖοι.] Vetusta manus in *Cod. Lips.* prius dederat μὴ, quod verum est. deinde mutaverat id eadem cum μὲν. male. sed bene utrumque coniunges, μὲν μὴ Σαμαναῖοι. Reisk. *Valent.* ante εἰ μὴ Σαμ. temere καὶ inseruerat.

20. Διακωδωνίζειν.] Διακωδωνίζει. scilicet ὁ κώδων. aut ὁ τοῦτο ποιῶν. Mox τρέφουσιν αὐτούς. Reisk. Διακωδωνίσαι ex h. loco citat *Haverc:* ad *Ioseph:* Antiq: L. XIX, 44. Legendum διακωδωνίζει cum *Reiskio*, διεκωδώνιζον, vel διακωδωνίζεται. non enim in διακωδωνίζειν crediderim εἰώθασι subintelligendum. *Ioseph:* διακωδωνίζειν διάνοιαν venusta metaphora dicit; de

ζῇ. τῷ δὲ δεομένῳ ποικιλίας, προςίθεται τὸ λάχανον ἢ τῆς ὀπώρας τί. τραφέντες δὲ συντόμως ἐπὶ τὰς αὐτὰς διατριβὰς ἐξίασιν. [21] ἀγύναιοι δ' εἰσὶ πάντες, καὶ ἀκτήμονες, καὶ τοσοῦτον αὐτῶν τε καὶ τῶν Βραχμάνων σέβας ἔχουσιν οἱ ἄλλοι, ὥςε καὶ τὸν [22] βασιλέα ἀφικνεῖσθαι παρ' αὐτοὺς, καὶ ἱκετεύειν εὔξασθαί τι καὶ δεηθῆναι ὑπὲρ τῶν [23] καταλαμβανόντων τὴν χώραν, ἢ συμβουλεύσαι τὸ πρακτέον.

§ 18. [1] Αὐτοὶ δὲ οὕτως πρὸς θάνατον διάκεινται, ὡς τὸν μὲν τοῦ ζῆν χρόνον, ὥσπερ ἀναγκαίαν τινὰ τῇ φύσει λειτουργίαν ἀκουσίως ὑπομένειν, σπεύδειν δὲ τὰς ψυχὰς [2] ἀπολῦσαι τῶν σωμάτων. καὶ πολλάκις, ὅταν εὖ ἔχειν [3] σκέψωνται, μηδενὸς αὐτοὺς ἐπείγοντος κακοῦ, μηδὲ ἐξελαύνοντος, ἐξίασι τοῦ βίου. προειπόντες μέντοι τοῖς ἄλλοις, καί ἐςιν οὐδεὶς ὁ κωλύσων·

pascunt. Si quis uarietatem aliquam requirat, olus, aut pomorum quicpiam apponitur: quibus sane celeriter uescuntur. Tanta autem & ipsi & Brachmanes in ueneratione apud alios sunt, ut rex quoque interdum ad eos accedat, rogetque ut pro statu regionis deum precentur, aut quid agendum sit, consulant.

§ 18. Ipsi autem ita erga mortem affecti sunt, ut uiuendi tempus quasi necessarium quoddam naturae ministerium inuiti sustineant, atque ideo animas a corporibus festinent absoluere. Ac saepe ubi bene se habere conspexerint, nullo malo urgente e uita decedunt, re tamen aliis praenuntiata nullusque sit qui prohibeat, sed omnes eos beatos pre-

de cuius origine *Langbaen:* ad *Longin:* Sect. 23. Vocem τρυβλίων diligenter inlustrant *Interpretes* ad *Matth. XXVI*, 23. nec huius loci obliviscuntur.

21. Ἀγύναιοι.] Vocabulum hac forma rarius, nec *Steph:* in Thes: tamen ignotum. *Hesych:* Ἄγυνος. ἀγύναιος.

22. Βασιλέα ἀφικνεῖσθαι ——] *Hieron: II.* Adv: Iovin: 14. *Et quum Rex ad eos venerit, adorare illos solitus sit, pacemque suae provinciae in illorum precibus arbitrari sitam. Schol: Porphyr:* ad *Homer:*, citante *Valkenar:* ad *Ammon:* p. 240. Παρ' Ἰνδοῖς τε τοὺς Βραχμᾶνας, οἵπερ εἰσὶ παρ' αὐτοῖς φιλόσοφοι λόγος τοὺς βασιλέας ἀπαντῶντας προσκυνεῖν.

23. Καταλαμβανόντων τὴν χώραν.] *Valent.* dederat, *si quando hostes regionem occuparint.* male. significat omnes calamitates, quae regionem premerent. Vid. ad L. II. § 12.

1. Αὐτοὶ δὲ οὕτως ——] Credebant quippe Brachmanes, animam esse inmortalem, ac corporis vinculis solutam beatissimum aevum agere. Hinc itaque incredibili constantia mortem adibant. Vide quos laudat *Wesseling:* ad *Diod:* L. XVII. c. 107. & *Clem: Alex:* Strom: III. p. 451. C.

2. Ἀπολῦσαι τῶν σωμάτων.] Vide supra ad § 9.

3. Σκέψωνται.] Pro σκέψωνται videtur legendum esse σκήψωνται. VALENT.

4.

praedicantes suis quisque domesticis morituris mandata quaedam tradant: adeo stabilem ac ueram & ipsi & plerique animabus inter se post obitum uitam esse crediderunt. Illi autem ubi mandata sibi commissa perceperunt, corpore in ignem coniecto, ut purissimam a corpore animam secernant, ab omnibus celebrati mortem obeunt. Aequiori enim animo illos amici ac propinqui ad mortem dimittunt, quam alii homines suos quisque ciues in non admodum longinquas peregrinationes: ac se ipsos qui in uita superstites remanserint, deplorant, illos beant, quippe qui immortalem sortem iam receperint. Neque quispiam aut apud hos, aut apud alios quos superius commemoraui, sophista ac declamator procedens, quales multi apud Graecos nunc sunt, dubitare uisus est, ac dicere,

fi

σων· ἀλλὰ πάντες αὐτοὺς εὐδαιμονίζοντες πρὸς τοὺς οἰκείους [4] τῶν τεθνηκότων ἐπισκήπτουσί τινα. οὕτως βεβαίαν καὶ ἀληθεστάτην, αὐτοί τε καὶ οἱ πολλοὶ, ταῖς ψυχαῖς τὴν μετ᾽ ἀλλήλων εἶναι δίαιταν πεπιστεύκασιν. οἱ δ᾽ ἐπειδὰν ὑπακούσωσι [5] τῶν ἐντεταλμένων αὐτοῖς, πυρὶ τὸ σῶμα παραδόντες, ὅπως δὴ καθαρωτάτην ἀποκρίνωσι τοῦ σώματος τὴν ψυχὴν, ὑμνούμενοι τελευτῶσιν· ῥᾷον γὰρ ἐκείνους εἰς τὸν θάνατον οἱ φίλτατοι ἀποπέμπουσιν, ἢ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ἕκαστοι τοὺς πολίτας εἰς μηκίστας ἀποδημίας. καὶ σφᾶς μὲν αὐτοὺς δακρύουσιν, ἐν τῷ ζῆν διαμείναντας· [6] ἐκείνους δὲ μακαρίζουσιν, τὴν [7] ἀθάνατον λῆξιν ἀπολαμβάνοντας· καὶ οὐδεὶς οὔτε παρὰ τούτοις, οὔτε παρὰ τοῖς ἄλλοις τοῖς εἰρημένοις [8] σοφιστὴς προελθὼν, [9] οἷοι βροτοὶ νῦν παρ᾽ Ἕλλησιν, [10] ἀπορεῖν ἔδοξε

λέ-

4. Τῶν τεθνηκότων —] Idem hic est atque ἐκ τῶν τεθνηκότων. Vel ἐν τοῖς τεθνηκόσι. mandant abeuntibus ex hac vita, quae perferant ad eos, qui sunt mandanti cuique penes defunctos manes necessarii & familiares. Reisk.

5. Τῶν ἐντεταλμένων.] *Cod. Lips.* ἐντεταγμένων. id est συντεταγμένων. perinde est. Reisk.

6. Ἐκείνους δὲ μακαρίζουσιν.] Sententia multis decantata. ex *Euripide* & aliis lege quae conduxit *Theodor:* Sermon. de Natura Hom. p. 544. Temperare mihi non possum, quin adscribam pulcrum poëtae dictum apud *Plut:* T. II. p. 36.

Τὸν φύντα θρηνεῖν εἰς ὅσ᾽ ἔρχεται κακά.
Τὸν δ᾽ αὖ θανόντα καὶ πόνων πεπαυμένον,
Χαίροντας, εὐφημοῦντας ἐκπέμπειν δόμων.

Quae *Euripidis* etiam laudat *Sext: Empir:* Pyrrhon: Hyp: III, 24. ubi multa alia hanc in rem *Fabricius.* & V. D. ad *Val: Max:* L. II, 6, 12.

7. Ἀθάνατον λῆξιν.] Venuste. εἰς τὴν ἑτέραν λῆξιν ἀναλύεσθαι id dicitur *Heliodor:* L. II. p. 102.

8. Σοφιστὴς προελθὼν.] Ita restitui. *Valent.* dederat προσελθὼν. Contra fidem antiquiorum *Edition.* & *Cod. Lips.* ac *Meerm.*

9. Οἷον βροτοὶ νῦν —] Sic est in prioribus. sed οἷοι etiam *Meerm.* οἷοι νῦν βροτοί εἰσι saepius Homerus, V. *Vell. Paterc.* L. I. c. 5. qui alias οἱ νῦν, vel οἱ νῦν ἄνθρωποι, qua de re *Wesseling:* ad *Diod:* L. V, 8.

10. Ἀπορεῖν ἔδοξε.] Forte ἀπορῶν ἔδοξέ τι

λέ-

λέγων, ἐὰν ὑμᾶς πάντες μιμήσωνται, τί ἡμῖν ἔςαι; οὔτε διὰ τούτους συνεχύθη τὰ τῶν ἀνθρώπων· οὔτε γὰρ ἐμιμήσαντο πάντες, οἵτε μιμούμενοι [11] εὐνομίας μᾶλλον, οὐ συγχύσεως τοῖς ἔθνεσι γεγόνασιν αἴτιοι. καὶ μὴν οὐδὲ ὁ νόμος τούτους ἠνάγκασεν, ἀλλὰ τοῖς ἄλλοις ἐπιτρέψας σιτεῖσθαι κρέασι, τούτους [12] αὐτονόμους εἴασε, καὶ ἐσέφθη ὡς αὐτοῦ κρείττονας, οὐ μὴν ὡς ἀδικίας κατάρχοντας, ὑπήγαγε τῇ παρ' αὐτοῦ δίκῃ, ἀλλὰ τοὺς ἑτέρους. πρὸς μέντοι τοὺς ἐρωτῶντας, τί ἔςαι, [13] μιμησαμένων πάντων τοὺς τοιούτους, ῥητέον τὸ τοῦ Πυθαγόρου· καὶ γὰρ βασιλέων πάντων γενομένων, δυσδιέξακτος ὁ βίος, φησὶν, ἔςαι, καὶ οὐ δήπου φευκτέον τὸ τῆς βασιλείας· καὶ [14] σπουδαίων ἁπάντων, οὐκ ἔςιν εὑρεῖν πολιτείας διέξοδον τηροῦντας τὴν ἀξίαν τῇ σπουδαιότητι, καὶ οὐ δήπου τοσοῦτον ἄν τις μανείη, ὡς μὴ πᾶσιν ἐ-

ſi nos omnes imitabuntur, quid nobis eueniet? neque propter hos humanae res confuſae ſunt. Nam neque omnes hos ſunt imitati: & qui imitati ſunt, ordinis potius & tranquillitatis, quam confuſionis populis in cauſa extiterunt. At enim neque lex his neceſſitatem ullam afferebat, ſed cum aliis permitteret, ut carnibus uefcerentur, hos ſui iuris ut eſſent, reliquit, & quaſi ſe ſuperiores uenerata eſt. neque enim hos quaſi iniuſtitiae perpetratores, poenae quam irrogat, ſubiecit, ſed alios. Ad eos tamen, qui quid euenturum ſit, requirunt, ſi omnes huiuscemodi uitam hominum imitentur, illud Pythagorae reſpondendum eſt. ſi enim omnes eſſent reges, efficeretur, inquit, ut difficulter uita traduci poſſet, neque tamen propterea fugiendum regnum eſt. Sic quoque ſi omnes probi ſint, reipublicae quidem expediendae ac diſponendae modo nullus reperietur in qua ſua probitati ſeruanda dignitas ſit. At nemo tamen ſane adeo inſaniret, ut non omnibus

λέγειν. *viſus eſt aliquid dicere non plane contemnendum.* REISK.

11. Εὐνομίας μᾶλλον.] Εὐνομίαν pulcre definit *Diog: Laërt:* L. III, 103. εὐνομία διαιρεῖται εἰς τρία. ἓν μὲν ἐὰν ὦσιν οἱ νόμοι σπουδαῖοι, εὐνομίαν φαμὲν εἶναι. ἕτερον δὲ ἐὰν τοῖς κειμένοις νόμοις ἐμμένωσιν οἱ πολῖται, καὶ τοῦτο φαμὲν εὐνομίαν εἶναι. τρίτον δὲ, ἐὰν μὴ ὄντων τῶν νόμων, κατὰ ἔθη καὶ ἐπιτηδεύματα χρηςῶς πολιτεύωνται. Effectu itaque pro cauſſa poſito *Suid.* Εὐνομία εἰρήνη.

12. Αὐτονόμους εἴασε.] Scilicet δικαίῳ νόμος οὐ κεῖται. Vide ſupra ad L. I. § 8. Bene Philoſophus apud *Diog: Laërt:* L. VI. p. 371. Τὸν σοφὸν οὐ κατὰ τοὺς κειμένους νόμους πολιτεύεσθαι, ἀλλὰ κατὰ τὸν τῆς ἀρετῆς.

13. Μιμησαμένων πάντων.] Non enim omnibus promiſcue hanc vivendi normam dictavit Philoſophus, quod ideoque ſaepius inculcat. Vide ad I, 27.

14. Σπουδαίων ἁπάντων.] Forte σπουδαίων ἁπάντων ὄντων. REISK. Voce σπουδαιότης carent Lexica quae evolvo. Utitur etiam *Diod:*

bus conuenire existimaret, ut probi euadere studeant. Multa siquidem etiam alia uulgari ac confusaneae turbae concedit, quae nedum philosopho, sed ne recte quidem ciuitatem administranti permitteret. Nam licet neque ex omni arte ad administrationem reipublicae admittat, non uetat tamen, quin illae exerceantur. Sordidarum tamen artium opifices a magistratibus, atque omnino ab earum rerum praesidentia arcet, in quibus iustitia, aut reliquae uirtutes requiruntur. Sed neque cum meretricibus rem habere plerisque interdicit: quin etiam a meretricibus mercedem exigens, infamem tamen esse ac turpem earum congressum modestis hominibus censet. In

ἐπιβάλλειν ἡγεῖσθαι σπουδαίοις εἶναι προθυμεῖσθαι. πολλὰ μέντοι καὶ ἄλλα ὁ νόμος [15] τῶν μὲν χυδαίων συνεχώρησεν, [16] οὐχ ὅτι δὲ φιλοσόφῳ, ἀλλ' οὐδὲ τῷ καλῶς πολιτευομένῳ ἐπέτρεψεν. [17] οὐδὲ γὰρ ἐκ πάσης τέχνης παραδέξαιτ' ἂν εἰς τὸ πολίτευμα, καίτοι οὐκ ἐκώλυσε μὲν μετιέναι τὰς τέχνας, οὐδ' ἐκ παντὸς ἐπιτηδεύματος, καὶ ὅμως τοὺς ἐκ τῶν βαναύσων ἄρχειν ἀπείργει, ὅλως τέ ἐν αἷς δικαιοσύνης χρεία, καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς, τῆς προστασίας κωλύει. ἐπείδ' οὐδ' [18] ἑταίραις ὁμιλεῖν ἀπαγορεύει τοῖς πολλοῖς, ἀλλὰ καὶ [19] πραττόμενος τὰς ἑταίρας τὸ μίσθωμα, ἐπονείδιστον ἡγεῖται μετρίοις ἀνδράσιν, καὶ αἰσχρὰν τὴν πρὸς ταύτας ὁμιλίαν. τό, τ' [20] ἐν κα-

Diod. Sic. I, 93. qui σπουδαιότητα τῶν ἠθῶν *probitatem morum* vocat.

15. Τῷ μὲν χυδαίῳ.] Ita correxit *Valent.* sed antea legebatur τῶν μὲν χυδαίων. & sic quoque *Meerm.* qui comma ponit post νόμος. Χυδαῖος *Suidae.* εὐτελής, παμπληθής. dicitur nempe de iis omnibus quorum copia late est diffusa.

16. Οὐχ ὅτι δὲ.] Forte οὐκ ἔτι δὲ καὶ τῷ φιλοσόφῳ. Reisk.

17. Οὐδὲ γὰρ ἐκ πάσης τέχνης —] Videtur locus ita esse constituendus. οὐδὲ γὰρ ἐκ πάσης τέχνης παραδέξαιτ' ἂν εἰς τὸ πολίτευμα, οὐδ' ἐκ παντὸς ἐπιτηδεύματος. καίτοι οὐκ ἐκώλυσε μὲν μετιέναι τὰς τέχνας, καὶ ὅμως τοὺς ἐκ τῶν βαναύσων — Paullo post pro ἐν αἷς forte ἐν οἷς. scilicet πράγμασι. Reisk.

18. Ἑταίραις ὁμιλεῖν.] Ὁμιλεῖν & ὁμιλία latissime patere, ac peculiariter de consuetudine Venerea dici, nemo ignorat. *Aelian* V. H. X, 2. οὐ μὴν ὡμίλησεν αὐτῇ ὁ Εὐβάτης. ibid. c. 18. Νύμφη ὡμίλησε καλῷ ὄντι. supra § 7. ὁμιλία γυναικεία dicitur. *Pierson:* ad *Moer:* Attic: p. 276. & alii centies monuere. Paullo ante pro ἀπείργει vetustiores *Edd.* & *Meerm. Cod.* ἀπείργειν.

19. Πραττόμενος τὰς ἑταίρας τ. μ.] In hanc lectionem & *Editiones* antiquae, & *Cod.* Mscripti consentiunt. idque meritissimo. sinistro itaque consilio *Valent.* dederat ταῖς ἑταίραις, quod aliud quid significat. πράττομαί σε ἀργύριον, φόρον, μισθόν, notae & ubivis obviae sunt locutiones, pro *mercedem* &c. *a te exigo.* Adi modo *Duker:* ad *Thucyd:* L. VIII, 5.

20. Ἐν καπηλίοις διαζῆν.] Pro καπηλείοις. utroque modo efferri multa huius census vocabula saepius diximus. Cauponas honestioribus viris infames olim fuisse habitas, multa ve-

καπηλίοις διαζῆν οὐ κεκώλυκεν ὁ νόμος, καὶ ὅμως ἐπονείδιςον τῷ μετρίῳ. τοιοῦτον οὖν τι καὶ τὸ ἐπὶ τῆς διαίτης φαίνεται, καὶ οὐχ ἥτις τοῖς πολλοῖς συγκεχώρηται, ταύτην ἄν τις καὶ τοῖς βελτίςοις συγχωρήσειεν. φιλοσοφῶν δὲ ἀνὴρ μάλις' ἂν τοὺς ἱεροὺς ἑαυτῷ ὑπογράψειε νόμους, οὓς θεοί τε καὶ ἄνθρωποι ἀφώρισαν, θεοῖς ἑπόμενοι. οἱ δ' ἱεροὶ πεφήνασι νόμοι κατὰ ἔθνη καὶ κατὰ πόλεις, ἁγνείαν μὲν, προςάττοντες, ἐμψύχων δὲ βρῶσιν ἀπαγορεύοντες, [21] τοῖς ἱεροῖς ἤδη, καὶ [22] εἰς πλῆθός τινων κωλύοντες, ἢ δι' εὐσέβειαν, ἢ διά τινας βλάβας ἐκ τῆς τροφῆς. ὥςε ἢ τοὺς ἱερέας μιμητέον, ἢ πᾶσι πειςέον τοῖς νομοθέταις· ἑκατέρως γὰρ πάντων [23] ἀφεκτέον, τὸν νόμιμόν τε τελείως καὶ εὐσεβῶς· εἰ γὰρ κατὰ μέρος τινὲς δι' εὐσέβειαν τινῶν ἀπέχονται, ὁ πρὸς πάντα εὐσεβὴς, πάντων ἀφέξεται.

In cauponis item uitam traducere non prohibet: nihil tamen propterea obstat, quin id maximo opprobrio ingenuis hominibus habeatur. Idem in uictu quoque fit. Non enim qui uulgo permittitur, is optimis quibusque etiam esse concedendus uidetur. Nam philosophus uir sacras praecipue sibi leges praescribit, quas dii, & homines deos sequuti constituerunt. Sacrae autem leges per singulas gentes & ciuitates illae extiterunt, quae sacris hominibus & castimoniam iubent, & animatorum esum interdicunt: quin etiam multitudinem a quibusdam prohibent, uel pietatis causa, uel laesionis, quae ex alimento euenit. Quam ob rem uel sacerdotes sunt imitandi, uel omnibus legislatoribus obtemperandum est. Vtrolibet enim modo fiet, ut qui iustus ac pius perfecte est, abstinere ab omnibus debeat. Si enim a quibusdam nonnulli ob pietatem abstinent, ab omnibus procul dubio sibi abstinendum censebit, qui pius in omnibus fuerit.

§ 19. § 19.

ueterum loca condocefaciunt. Vid. *Perizon:* ad *Aelian:* V. H. L. III, 14.

21. Τοῖς ἱεροῖς ἤδη καὶ.] Sic lego & distinguo ἀπαγορεύοντες τοῖς ἱερεῦσιν, ἤδη δὲ καὶ — Reisk. Optime. idem optabat Cel. *Abresch:* & manifeste firmant sequentia illa, ὥςε ἢ τοὺς ἱερέας μιμητέον — ἤδη καὶ vel ἤδη δὲ καὶ id est *quin etiam.* ἤδη in hac formula est intendendi particula. Multa exempla habet *Raphel:* ad *Matth.* Euang. c. III, 10. quibus solum nunc addo *Aelian:* V. H. XIII, 1.

22. Εἰς πλῆθος.] Eodem sensu hic interpretatur *Felic:* quo supra § 5. ubi *ad populum* dabat. Verum quid si, (ita adscripserat Cl: *Abresch:*) intellecto accusat: βρῶσιν, accipiatur ut apud *Aristid:* T. III. p. 724. εἰς πλῆθος πίνειν. Sic erit ἤδη καὶ βρῶσίν τινων εἰς πλῆθος κωλύοντες.

23. Ἀφεκτέον τ. ν.] Forte ἀφεκτέον τῷ βουλομένῳ γε ζῆν τελείως καὶ εὐσεβῶς. εἰ γὰρ τῶν κατὰ μέρος τινες — Reisk. Τινὲς correxerat *Valent.* idque firmat *Interpr.* antea legebatur τινὸς. illa εἰ γὰρ — πάντων desiderantur in *Meerm.*

I.

§ 19. Sed fere Euripidis illud subiungere oblitus fueram, ubi ab esu animatorum uates Iouis in Creta abstinere inquit his versibus: loquitur enim chorus ad Minoem:

Phoenice iuuenis oriunde alma o Iouis
Supremi, & Europae soboles, centum urbibus
In Creta inhabitata imperii sceptrum obtinens:
Venio sacrata linquens templa, quae obstruit
Inde orta quercus & bipenni ferrea
Praesecta, claustrisque apta Cyparissinis.

Idaei ab illo ex quo sacerdos sum Iouis Tra-

§ 19. [1] Μικροῦ με παρῆλθε καὶ τὸ Εὐριπίδειον παραθέσθαι, ὃς τοὺς ἐν Κρήτῃ τοῦ Διὸς προφήτας ἀπέχεσθαί φησι διὰ τούτων. (λέγουσι δ' οἱ κατὰ τὸν χορὸν πρὸς τὸν Μίνω.)

[2] Φοινικογενοῦς παῖ τῆς Τυρίας
Τέκνον Εὐρώπης καὶ τοῦ [3] μεγάλου
Ζανὸς, ἀνάσσων
Κρήτης ἑκατομπτολιέθρου,
Ἥκω ζαθέους ναοὺς προλιπὼν,

Οὓς αὐθιγενὴς [4] τμηθεῖσα δορὸς
Στεγάνους παρέχει χαλύβῳ πελέκει,
Καὶ [5] ταυροδέτῳ κρηθεῖσ' ἀτρεκεῖς ἁρμοὺς κυπαρίσσου
Ἁγνὸν δὲ βίον τείνομεν, ἐξ οὗ Δι-

1. Μικροῦ με παρῆλθε —] *Hieron:* L. II. Adverf: Iovin: c. 14. *Euripides in Creta Iovis prophetas non solum carnibus, sed & coctis cibis abstinuisse refert.* Quam abstinentiam inde derivant, quod coluerint Iovem, cui festos dies instituerunt, ad placandam eius iram ob interfectum Liberum. Vide *Meurs.* in Cret. L. IV. c. 2. male *Meerm.* οὖς σοὺς. & dein τὸν μένω.

2. Φοινικογενοῦς &c.] Versus istos Euripidis vertit Grotius in Excerpt. VALENT. P. 391. ubi observat Vir Inlustrissim: ex hoc loco posse colligi, fragmentum petitum esse ex Cressis Euripidis, sed eum falli, cum distinguendum sit inter fabulas κρῆσσαι & κρῆτες dictas, & ad posterius genus potius haec pertinere adserebat *Bentleius*, quem sequitur *Barnes.* qui in *Eurip.* p. 478. versus etiam 6. 8. 9. 10 & 11. e *Bentl.* emendatione edendos curavit. Legebantur autem haec turbate in primis editionibus. pro τῆς τυρίας *Cod. Lips.* perperam γῆς τυρίας.

3. Μεγάλου Ζανὸς.] Ξανὸς est in *Edit. Lugdun.* quae passim confunduntur, uti ex hoc loco ostendit Cel: *D'Orvill:* ad *Charit: VII*, 1. p. 585. *Noster* in Vit. Pyth. n. 17. Ὧδε θανὼν κεῖται Ζᾶν, ὃν Δία κικλήσκουσιν. Mox recte προλιπών. Vetustae *Edit: Cod. Lips.* & *Meerm.* dabant προλείπων.

4. Τμηθεῖσα δορὸς.] Sic legebatur antea. *Grotius* reposuerat τμηθ. δρῦς, quod sequebatur *Valent.* contra omnium reliquorum, & *Cod.* etiam *Lips.* atque *Meerm.* auctoritatem. δοκοὺς edidit *Barnes.* Bentleium secutus. δορά Cretensibus notabat *trabem*, ut advertit *Meurs.* in Cret. L. IV. c. 15. In *Euripid:* etiam legitur ςεγανὰς & Χαλύβων (*Chalybum.*)

5. Ταυροδέτῳ κρηθεῖσ' ἀτρεκεῖς.] In hanc quoque lectionem ceterae *Porphyrii Edd:* & *Cod. Lips.* cum *Meerm.* conspirant. *Gro-*

Διὸς Ἰδαίου μύστης γενόμην·
Καὶ νυκτιπόλου [6] Ζαγρέως βιοτὰς
Τάς τ' ὠμοφάγους δαῖτας τελέσας,
[7] Μητρί τ' ὀρείᾳ δᾷδας ἀνασχὼν,
Καὶ Κουρήτων
Βάκχος ἐκλήθην ὁσιωθείς.
Πάνλευκα δ' ἔχων εἵματα φεύγω
Γένεσίν τε βροτῶν καὶ νεκροθήκης
Οὐ χριμπτόμενος, τήν τ' ἐμψύχων
Βρῶσιν ἐδεστῶν πεφύλαγμαι.

Traduco castam uitam: & orgia amplius
Nocturna Bacchi, nec dapes crudas sequor,
Matriue montanae igneas faces gero.
Sed indumentis exornatus candidis
Generationem respuo mortalium.
Vito sepulcra mortuorum attingere
Et caueo ne ex animatis quicpiam unquam edam.

§ 20. Ἁγνείαν γὰρ ἐτίθεντο οἱ ἱεροὶ πρὸς τοὐναντίον ἀμιξίαν, μολυσμὸν δὲ, τὴν μίξιν. ὅθεν [1] τὴν μὲν τῶν καρπῶν τροφὴν, οὐκ ἐκ νεκρῶν ληφθεῖσαν, οὐδὲ οὖσαν ἔμψυχον [2] τῇ φύσει προσφέροντες, τὰ ὑπὸ φύσεως διοικούμενα μὴ μιαίνεσθαι ᾤοντο. τῶν δὲ ζώων αἰσθητικῶν ὄντων, τὰς σφαγὰς καὶ ἀφαι-

§ 20. Puritatem enim sacri uiri incommixtionem, sicut e contrario impuritatem, & inquinationem mixtionem esse statuunt. Vnde alimentum ex fructibus cum ex mortuis sumptum non sit, neque ex animatis, naturae exhibentes, inquinari ea quae a natura administrantur, minime putabant. Animalium uero quae sensu praedita sunt, caedes, atque anima-

tius, & ex illo *Valent.* ταυροδέτρῳ κραθεισ' ἀτρεκοῦς. ταυρόδετρον ille explicabat istud *gluten*, quod vulgo ταυροκόλλα dicitur. *Barnes.* edidit

Καὶ κολληθεῖσ'
Ἀτρεκεῖς ἁρμὰς κυπάρισσος.

6. Ζαγρέως βιωτὰς.] Antea apud *Porphyr.* legebatur Ζαγρέως βροτὰς. & sic etiam est in *Lips. Cod.* male *Meerm.* βροντὰς. Aliqui distinguunt Dionysum seniorem, vel Zagrea, & Bacchum, alii eosdem faciunt. Vide *Cuper:* Harpocr: p. 98. In prioribus *Edd.* nec non *Codd. Meerm.* ac *Lips.* erat καὶ μὴ νυκτιπ. Z.

7. Μητρί τ' ὀρείᾳ δᾷδας.] Edebatur antea ὀριοδᾷδας. & sic *Cod. Meerm. Lips.* ὀρεοδᾷδας. Mox φεύγων dederat *Cantabr:* Editio, ceterae & *Meerm. Cod.* φεύγω. *Lips.* φεῦγε. Tum *idem*, ac priores *Edd.* γένεσίν γε βροτῶν. sed vulgatum tuetur *Meerm.*

1. Τὴν μὲν τῶν καρπῶν.] Τὴν μὲν ἐκ τῶν καρπῶν. REISK.

2. Τῇ φύσει προσφέροντες.] Forte προσφέροντες κατὰ τὰ ὑπὸ τῆς φύσεως. qua propter se pollui non existimabant, si ad praescriptum naturae vescerentur, fructibus e terra enatis, ut victu, qui neque e mortuis rebus esset petitus, neque natura sua vita unquam gauderet. REISK. Ὑπὸ τῆς φύσεως etiam *Cod. Lips.*

3.

marum detractiones inquinationem uiuentibus afferre existimabant: ac multo etiam magis cum corpus quod sensiuum erat, priuatum sensu ac mortuum cum sensu uiuentibus commiscebatur. Atque iccirco castimonia ac puritas in omnibus in multorum & contrariorum depositione, & abstinentia, cognatorum uero, & accommodatorum in solitudine & assumptione consistit. Vnde etiam Venerea inquinant, cum foeminae ac maris coitus sit. Siue enim semen concipiatur, ex coniunctione cum corpore, siue non concipiatur, ex mortificatione eius quod apponitur, animae inquinationem affert. Marium autem cum maribus congressio dupliciter contaminat, & quia in mortuum fit, & quia praeter naturam existit. Atque omnino uenerea, seminisque emissiones ex eo etiam polluunt, quod anima corpori commiscetur, ad uoluptatemque deorsum trahitur. Affectus quoque animae inquinant, cum irrationali parti perturbate innectitur, ac mas effoemi-

mi-

φαιρέσεις τῶν ψυχῶν, ὡς πρὸς τοὺς ζῶντας μιασμοὺς ἡγοῦντο. καὶ πολλῷ μᾶλλον τὸ αἰσθητικὸν γενόμενον σῶμα, ἀφηρημένον τῆς αἰσθήσεως, [3] καὶ νεκρὸν μιγνύειν τῇ αἰσθήσει ζῶντος. διὸ ἐν πᾶσιν ἡ ἁγνεία, ἐν ἀποθέσει μὲν καὶ ἀφέξει τῶν πολλῶν [4] καὶ ἐναντίων, μονώσει δὲ καὶ λήψει τῶν οἰκείων καὶ προσφυῶν. διὸ καὶ τὰ ἀφροδίσια μιαίνει· σύνοδος γὰρ θήλεος καὶ ἄῤῥενος, καὶ κρατηθὲν μὲν τὸ σπέρμα ψυχῆς παρέσχε μίανσιν, τῇ πρὸς τὸ σῶμα ὁμιλίᾳ, μὴ κρατηθὲν δὲ, [5] τῇ νεκρώσει τοῦ παρατεθέντος. [6] ἡ δὲ πρὸς ἄρσενας ἀρσενων, καὶ ὅτι εἰς νεκρὸν, καὶ ὅτι παρὰ φύσιν. καὶ καθάπαξ ἀφροδίσια καὶ ὀνειρώξεις, ὅτι ψυχῆς σώματι μεμιγμένης, καὶ πρὸς τὴν ἡδονὴν καταστωμένης. μιαίνει δὲ καὶ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς [7] τῇ συμπλοκῇ καὶ [8] τοῦ ἀλόγου θηλυνομένου τοῦ ἐντὸς ἄῤῥενος. καὶ γὰρ πῶς καὶ

9 ὁ

3. Καὶ νεκρὸν.] Forte καὶ νεκρωθὲν, & mox τῇ αἰσθήσει τοῦ ζῶντος. REISK.

4 Καὶ ἐναντίων, μονώσει.] Potius legendnm καὶ ἐναντίων μονώσει, λήψει δὲ τῶν οἰκ. VALENT. Voce μόνωσις utitur quoque infra, utuntur & alii. Vide *Spanhem:* ad *Ioseph:* Antiq: L. II, 4.

5. Τῇ νεκρώσει τοῦ παρατεθ.] Νέκρωσις hac in re proprium vocabulum. Prorsus uti apud *S. Paull.* ad Roman. IV, 19. σῶμα νενεκρωμένον, cum quo hunc locum recte contendebat *Kypkius.*

6. Ἡ δὲ πρὸς.] Ita rescripsi fide *Cod. Lips.* & *Meerm.* antea legebatur ὁ δὲ πρὸς. redit enim vel ad σύνοδος, vel ad ὁμιλία.

7. Τῇ συμπλοκῇ καὶ.] Videtur καὶ post συμπλοκῇ redundare. VALENT.

8. Τοῦ ἀλόγου θηλυνομένου.] Muliebris quippe sexus infirmior: hinc rationis expertem animae partem feminae conparare solent philosophi, qua de re multa Clar: *Irhovius* de Paling. Vet. III, 5, 4.

[9] ὁ μολυσμὸς καὶ ἡ μίανσις δηλοῖ τὴν μίξιν τὴν ἑτερογενοῦς πρὸς ἕτερον, καὶ μάλισθ' ὅταν [10] δυσέκνιπτον γένηται. ὅθεν καὶ ἐπὶ τῶν βαμμάτων, ἃ δὴ διὰ μίξεων συνίςανται, εἴδους ἄλλου ἄλλῳ συμπλεκομένου [11] μιαίνειν φασίν·

[12] Ὡς δ' ὅτε τίς τ' ἐλέφαντα
γυνὴ φοίνικι μιήνῃ.

Καὶ ἔμπαλιν τὰς μίξεις [13] φθορὰς οἱ ζωγράφοι λέγουσιν, ἡ δὲ συνήθεια τὸ ἄμικτον καὶ καθαρὸν, ἄφθαρτον, καὶ [14] ἀκραιφνὲς καὶ ἀκήρατον. καὶ γὰρ ὕδωρ γῇ ἀναμιχθὲν ἔφθαρται, καὶ οὐκ ἔςιν ἀκραιφνές. τὸ δὲ διαφ-

minatur. Nam inquinationis quoque & pollutionis nomen rerum diuerſarum genere mixtionem inter ſe quodam modo ſignificat, praeſertim cum infectio quaedam eiusmodi conſequitur, quae abſtergi difficulter admodum queat. Vnde in tincturis etiam, quae ex mixtione exiſtunt, cum altera ſpecies alteri confunditur, inquinare appellant. Non ſecus ac mulier, inquit Homerus, tyrio quae ebur inquinat oſtro. Quin etiam pictores mixtiones corruptiones uocant. Communis item conſuetudo quod incommixtum & purum eſt, incorruptum & ſincerum & impollutum dicit. Terrae enim aqua commixta corrumpitur, & ſincera am-

9. Ὁ μολυσμὸς &c.] Adſcribere debeo inſignem *Plutarchi* locum quem Noſter reſpicit, T. II. p. 393. C. ἑτέρου γὰρ μίξει πρὸς ἕτερον ὁ μιασμός. ὥς που καὶ Ὅμηρος ἐλέφαντά τινα φοινισσόμενον βαφῇ μιαίνεσθαί φησι. καὶ τὰ μιγνύμενα τῶν χρωμάτων οἱ βαφεῖς, φθείρεσθαι, καὶ φθορὰν τὴν μίξιν ὀνομάζουσιν. Ut ergo pictores colorum mixturam dicebant φθορὰν, Philoſophi cuiuscunque rei cum altera commixtionem eo nomine adpellant, uti ſtatim dicitur. Conſ: *Gatak:* ad *Anton: VI*, 30.

10. Δυσέκνιπτον γένηται.] Δυσέκπλυτοι & δυσέκνιπτοι iunguntur apud *Aelian:* H. A. L. I, 48. noſtra voce utitur eleganter de opinionibus, quae aegre evelluntur, *Plato* de Rep. L. II. p. 605. A. labes peccati *Stobaeo* vocatur τρὺξ δυσέκνιπτος, *Philon:* τύπος δύσεκπλυτος, *Chryſoſt:* κηλὶς ἀνέκπλυτος. quae & alia lege apud *Gatak:* L. XI. Adverſ: quem iam laudatum video *Wolfio* ad *Origen:* Philoſoph: c. 19. illis conponi poteſt Hebraeorum זרח, quod per ἐκπλύνειν dederunt *Ieſ. IV*, 4.

11. Μιαίνειν φασίν.] Haec prima & propria verbi ſignificatio, *miſcere*, *tinguere*. *V. Boſſ:* Obſ: Crit: c. 30. bene itaque pictoribus tribuitur, ut Latinorum *inficere*, & *inquinare*. inſignis eſt *Plut:* locus modo adductus.

12. Ὡς δ' ὅτε τὶς ——] Poëta Iliad: Δ. verſ. 141. Reſpicit *Plut:* uti modo dicebam. imitatur *Virg: XII*. Aen: 67.

Indum ſanquineo veluti violaverit oſtro
Si quis ebur.

13. Φθορὰς οἱ ζ. λ.] Quia res quae cum alia miſcetur quodam modo corrumpitur, & vim naturalem amittit, φθορὰν τὴν μίξιν pictores dicunt, ut Plut: l. laud. loquitur. inde tranſiit ad Philoſophos. notatis adde *Kuſter:* ad *Ariſtoph:* Plut: 530.

14. Ἀκραιφνὲς καὶ ἀκήρατον.] Priori etiam utitur L. I, 54. ἀκραιφνῶς ibid. § 40. quod explicat *Schol: Thuc: II*, 52. ubi errorem Dion: Hal: advertit *Hudſ:* ἀκήρατον quoque bene & ex uſu veterum. Vid. ad L. III, 27. Alias ἀμιγὲς καὶ ἀκέραιον dicitur, apud *Theophr:* de Senſ: p. 502. *Plut:* l. laud. unde Noſter quaedam ſumſerat, καὶ ἄκρατον ἀεὶ τῷ

amplius non est. Quae uero fluit, ac cursu incitato fertur occurrentem terram reiicit, *quae*, ut inquit Hesiodus, *fluit illimis manans e fonte perenni*. ea enim quia incorrupta & incommixta est, salubrem potum exhibet. Sic foemina quae nullam seminis in se exhalationem mixtionemque admiserit, incorrupta dicitur. Quare corruptio etiam & inquinatio contrarii mixtio est. hoc est mortuorum in animalia, & eorum quae sensu uixerunt, in uiuentia, & carnium mortuarum in uiuentes iniectio merito naturae nostrae pollutionem & inquinationem inducit. Quemad-

αῤῥέον καὶ διαφεῦγον, διακρούεται τὴν προςφερομένην γῆν, ὅταν, [15] φησὶν ὁ Ἡσίοδος, ἀπὸ κρήνης ῥέει ἀεννάου καὶ ἀποῤῥύτου, ἥτ' ἀθόλωτος. καὶ ὑγιεινόν γε τὸ πόμα, [16] ὅτι διάφορον καὶ ἄμικτον. καὶ θήλεια μὴ ἀναδεξαμένη εἰς ἑαυτὴν ἀναθυμίασιν σπέρματος, [17] ἄφθορος λέγεται. ὥςτε καὶ φθορὰ καὶ μίανσις ἡ τοῦ ἐναντίου μίξις. [18] εἰ δὴ πρὸς τὰ ζῶα ἡ νεκρῶν καὶ ἡ [19] πρὸς αἴσθησιν ζησάντων εἰς τὰ ζῶα ἔνθεσις, καὶ σαρκῶν νεκρῶν εἰς ζώσας, εἰκότως φέρει μόλυσμα καὶ [20] τῇ φυσικῇ ἡμῶν μίανσιν, ὥςπερ αὖ καὶ ψυ-

Aaa

τῷ ἀφθάρτῳ καὶ καθαρῷ προσήκει. unde quis ἄκρατον posset velle. Revocavi autem καὶ, quod contra superiorum *Edd.* & *Cod. Lips.* fidem omiserat *Valent.*

15. Φησὶν ὁ Ἡσίοδος.] Oper: & Dier: 595. Κρήνης τ' ἀενάου καὶ ἀποῤῥύτου, ἥτ' ἀθόλωτος. Ἀέναοι fluvii & fontes, ut Latinis *aeterni*, qui proprie dicantur, pulcre ostendit Cel: *Burman:* ad *Rutil: I*, 109. ἀείῤῥυτον κρήνην vocat *Sophocl:* in Oed. 465. ubi per ἀέναον *Schol:* exponit. Confer quoque Erudit: *Goensium* ad *Nostr:* Antr: Nymph: p. 101.

16. Ὅτι διάφορον.] Ἀδιάφθορον. REISK. Optime. & sic corrigebat *Abresch:* paullo post recte ἀδιάφθορον ὕδωρ dicitur. primum ineptus librarius corruperat in ἀδιάφορον, unde alter, eo ineptior, ut sensui consuleret, dedit διάφορον. Voces illae saepe confundi solent, ut apud *Diod: Sic:* in Ecl: p. 538. διαφθορᾶς bene restituit *Wesseling:* pro aliorum διαφορᾶς.

17. Ἄφθορος λέγεται.] Uti ἀδιάφθορος γυνὴ, quae alii se non prostituit, apud *Diod: I*, 59. contra de stupro φθορὰν μὲν ἀπονοίας ἀρχὴν νομίσας: μέθην δὲ φθορᾶς *Dion: Hal:* L. II. p. 96. φθείρειν & διαφθείρειν hac in re sunt tritissima. Latini *corruptores*, *corrumpere virginem* & similia dicunt, de quibus *Taubman:* ad *Plaut:* Casin: I, 3.

18. Εἰ δὴ πρὸς τὰ —] Sic lego & interpungo hunc locum. εἰ δὴ πρὸς τὰ ζῶα (subaudi a communi e sequentibus φέρει μόλυσμον) ἡ νεκρῶν — ἔνθεσις καὶ ἡ σαρκῶν νεκρῶν — quod si ergo animantibus affert aliquam contaminationem insitio rerum mortuarum, tametsi vel illud ipsum id esset genus insitionis, cum res in animal vivum inseruntur eae, quae aliquando ad sensum vixisse videantur: necessario quoque consentaneum est, ut carnium mortuarum in vivas intrusio polluat. REISK.

19. Πρὸς αἴσθησιν ζησάντων.] Eadem locutio est apud *Aristid:* T. III. p. 674. & *Platon:* p. 423. C. quae loca adnotarat Cel. *Abreschius.*

20. Τῇ φυσικῇ ἡμῶν.] Videtur in aliis codicibus φύσει, in aliis ψυχῇ fuisse, unde illa vitiosa lectio φυσικῇ existit. sed legendum καὶ τῇ ψυχῇ ἡμῶν μιάνσιν, quod statim sequentia probant. REISK. *Valent.* correxerat φύσει & sic interpres legisse videtur. nisi fuerit τὴν φυσικὴν, quod Amico placebat.

21,

ψυχὴ ὅταν [21] ἐνσωμάτωται, μεμόλυται. Διὸ καὶ [22] ὁ γενόμενος μιαίνει τῇ μίξει τῆς ψυχῆς, [23] τῆς πρὸς τὰ σώματα· καὶ ὁ ἀποθανὼν, ὅταν σῶμα καταλείπῃ νεκρὸν, ἀλλόφυλον τῷ ζῶντι καὶ ἀλλότριον. μιαίνεται δὲ καὶ ἡ ψυχὴ ὀργαῖς, ἐπιθυμίαις, πλήθει παθῶν, ὧν συναιτία πῶς καὶ ἡ δίαιτα. ὡς δὲ ὕδωρ διὰ πέτρας ἀποῤῥέον [24] ἀδιάφθορον, τοῦ δι' ἑλῶν ἰόντος, τῷ μὴ πολλὴν ἰλὺν ἀποσπᾷν· οὕτω καὶ ψυχὴ διὰ ξηροῦ σώματος καὶ μὴ χυμοῖς ἀλλοτρίων σαρκῶν ἀρδομένου τὰ ἑαυτῆς διοικοῦσα, κρείττων καὶ ἀδιάφθορος καὶ πρὸς σύνεσιν ἑτοιμοτέρα. ἐπεὶ καὶ ταῖς μελίτταις τὸ καλὸν μέλι φασὶ φέρειν τὸ ξηρότατον καὶ δριμύτατον θύμον. μιαίνεται τοίνυν ἡ διάνοια, μᾶλλον δὲ ὁ διανοούμενος, ὅταν ἢ φανταστικῇ ἢ δοξαστικῇ ἀναμίγνυται, καὶ ταῖς τούτων ἐνεργείαις [25] τὰς

admodum anima quoque cum corpori coniungitur, inquinatur. Vnde etiam & qui nascitur, ex mixtione animae cum corpore, & qui moritur ex eo pollutionem contrahit, quod corpus mortuum alienum a uiuente ac diuersum relinquit. Contaminatur item anima ira, & cupiditatibus, & perturbationum multitudine, quarum in causa etiam uictus esse quodam modo consueuit. Sicut enim aqua quae per saxa praeterfluit, ea quae per paludes currit incorruptior est, utpote quae multum limum non trahat. ita anima quae per siccum corpus, non alienarum carnium succis fluxum sua administrat, melior, & incorruptior, promptiorque ad intelligentiam est. quippe cum apibus quoque optimum mel afferre dicant thymum quod & siccissimum & acrimonia maxime praeditum fuerit. Inquinatur igitur etiam cogitatio, immo cogitans cum uel imaginandi, uel opinandi facultatibus operationibusque com-

21. Ἐνσωμάτωται.] Aut ἐνσωματοῦται, aut ἐνσεσωμάτωται. REISK. Alterutrum certe verum est. Viderat quoque *Abreschius*. Pro μεμόλυται perperam *Lips. Cod.* & *Meerm.* μεμόλυνται.

22. Γενόμενος.] An γεννώμενος, ut Viro Erud. placebat? sed γενέσθαι pro *nasci* satis frequens est. Nihil addo illis quae notavit *Albert:* ad *Paull:* ad Galat. IV, 4.

23. Τῆς πρὸς τὰ σ.] Τῆς videtur natum ex ultima syllaba vocabuli ψυχῆς, & sic leg. τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ σῶμα, aut τῇ μίξει τῆς ψυχῆς τῇ πρὸς τὸ σῶμα. suspicatus quoque sum deinde hanc sententiam deesse. ἀλλότριον γὰρ αἱ ψυχαὶ πρὸς τὰ σώματα. REISK. Prius istud verissimum crediderim. pulcre consentit *Meerm. Cod.* qui habet: μιαίνει τῇ μίξει τῆς ψυχῆς πρὸς τὰ σώματα.

24. Ἀδιάφθορον τοῦ —] Post ἀδιάφθορον deest κρεῖττον, aut ὑγιεινότερον. REISK. Nisi μᾶλλον subintelligatur, quod Nostro satis familiare, in hoc tamen structurae genere durius. Paullo post etiam καὶ ἀδιάφθορος, ubi comparativum mavult *Reiskius* ἀδιαφθορωτέρα, vel ἀδιάφθορος μᾶλλον. male *Meerm.* ἀδιάφθορος.

25. Τὰς ταύτης συγκ.] Scilicet τῆς διανοίας. nam

commiſcetur. Purificatio autem & ſanctimonia ſeparatio ab omnibus his, & ſolitudo eſt, & alimentum quod in ſua eſſentia unumquodque conſeruat. Ita enim & lapidis nutrimentum recte dices, quod in cauſa eſt, ut eſſe in forma ſua perſeueret. & plantae, id quod in augeſcendo & fructificando ipſam conſeruat: & corporis animalis, quod conſtitutionem eius tuetur. Aliud ſiquidem eſt alere & neceſſaria exhibere, aliud luxus ſuppeditare. Pro diuerſitate igitur eorum quae nutriuntur, diuerſa quoque alimenta ſunt. Et omnia ſane ſunt nutrienda: danda tamen eſt opera ut quae in nobis praecipua ſunt, alantur & pingueſcant. Rationalis itaque animae nutrimentum quoque eſt, quod rationalem ipſam conſeruat: id autem mens eſt: mente igitur eſt nutrienda: magisque ſtudendum eſt, ut mente ipſam, quam cibis carnem impinguemus. Mens enim aeternam uitam nobis conſeruat. Corpus autem pinguefactum fa-

τῆς ταύτης συγκεράσηται· καθαρμὸς δὲ πάντων [26] ὁ τούτων χωρισμὸς, καὶ ἁγνεία ἡ μόνωσις, καὶ τροφὴ τὸ τηροῦν ἕκαστον ἐν τῷ εἶναι. οὕτως γὰρ καὶ λίθου τροφὴν, τὸ αἴτιον τοῦ συμμένειν εἴποις ἂν, καὶ τὸ [27] ἐκτικῶς διαμένειν. καὶ φυτοῦ, τὴν διατηροῦσαν ἐν τῷ αὔξειν ἢ καρπογονεῖν· καὶ ζώου σώματος, τὴν τηροῦσαν αὐτοῦ τὴν σύστασιν. ἄλλο δ' ἦν, τρέφειν, ἄλλο, πιαίνειν· καὶ ἄλλο, τὸ ἀναγκαῖον δίδοναι, ἄλλο, τὸ [28] τρυφὰς πορίζειν. διάφοροι τοίνυν αἱ τροφαὶ, [29] καὶ τὸ διάφορον τῶν τρεφομένων. καὶ δεῖ πάντα μὲν τρέφειν, σπουδάζειν δὲ πιαίνειν τὰ ἐν ἡμῖν κυριώτατα. καὶ ψυχῆς οὖν λογικῆς τροφὴ ἡ τηροῦσα λογικήν: νοῦς δὲ αὕτη. ὥστε νῷ θρεπτέον καὶ σπουδαστέον πιαίνειν [30] ἀπὸ τούτου ἢ ἀπὸ τῶν βρωτῶν τὴν σάρκα· ὁ μὲν γὰρ τὴν αἰωνίαν ἡμῖν ζωὴν συνέχει, τὸ δὲ σῶμα πιαινόμενον, [31] λί-

nam τούτων redit ad vim φανταστικὴν & ad vim δοξαστικήν. malim quoque συγκεράσῃ. in activo, ſcilicet ὁ διανοούμενος. REISK.

26. Ὁ τούτων χωρισμὸς.] Aut ὁ plane delendum, aut ante πάντων eſt collooandum. REISK.

27. Ἐκτικῶς διαμένειν.] Ἕξις quid in hiſce ſit, pulcre exponit *T. Gatak:* ad *M. Anton:* L. VI. § 14. qui hoc in loco καὶ τοῦ ἑκτικῶς διαμένειν legendum putabat, nec inmerito.

28. Τρυφὰς πορίζειν.] Ita recte primae *Editiones*, *Cod. Lipſ.* ac *Meerm.* male *Valent.* dederat τροφὰς, niſi operarum fuerit vitium, nam bene interpretabatur.

29. Καὶ τὸ διάφορον.] Immo vero κατά τι διάφορον, vel κατὰ τὸ διάφορον, ut eſt in *Cod. Lipſ.* atque *Meerm.* nec ſecus interpres expreſſit.

30. Ἀπὸ τούτου ἢ ἀπὸ.] Οὐκ ἀπὸ τῶν — ſcilicet οὐ periit ob ου in fine vocis τούτου & κ cum η eſt permutatum, quod ſaepe contigit in libris mſtis REISK. Subintelligi videtur μᾶλλον, ut ſaepe in hac ſtructura. vidimus alibi.

31.

[31] λίμωττειν τὴν ψυχὴν ποιεῖ ἀπὸ τῆς μακαρίας ζωῆς, καὶ τὸ θνητὸν αὔξει, [32] παραιροῦν καὶ ἐμποδίζον πρὸς τὸν ἀθάνατον βίον· μιαίνει τε ἐνσωματοῦν τὴν ψυχὴν, καὶ κατασπῶν πρὸς τὸ ἀλλότριον. ὁ δὲ Μάγνης λίθος σιδήρῳ ψυχὴν δίδωσιν, πλησίον γενομένῳ, καὶ ὁ βαρύτατος ἀνακουφίζεται σίδηρος, πνεύματι [33] προςανατρέχων λίθου. πρὸς θεὸν δέ τις ἀναρτηθεὶς, ἀσώματόν τε καὶ νοερὸν, τροφὴν πολυπραγμονήσει τὴν πιαίνουσαν τὸ ἐμποδίον [34] πρὸς νοοῦν σῶμα; οὐχὶ δὲ εἰς ὀλίγον καὶ εὐπόριςον συςείλας τῆς σαρκὸς τὸ ἀναγκαῖον, αὐτὸς θρέψεται προςπεφυκὼς τῷ θεῷ μᾶλλον ἢ σίδηρος τῷ μάγνητι. εἰ γὰρ καὶ τῆς ἐκ τῶν καρπῶν οἷοντ' ἦν [35] ἄνευ πραγμάτων τροφῆς ἀποςῆναι, [36] εἰ μὴ τοῦτ' ἦν ἡμῶν τῆς φύσεως τὸ φθαρτόν.

εἰ

facit, ut anima fame beatae uitae laboret: mortalemque naturam nobis auget, quae insana cum sit, immortali uitae est impedimento: animam item incorporans, ac deorsum in alienam naturam trahens, inquinat, ac contaminat. Ac magnes quidem lapis ferro prope apposito animam tradit: & ferrum quod grauissimum est, leue redditur, spirituque lapidis subleuatum accurrit. Ad deum uero incorporeum & intellectualem suspensus quispiam de alimento scilicet multum cogitabit, quo quod menti impedimento est, corpus pinguescat? & non potius in angustum admodum & parabile necessitate carnis contracta ipse nutrietur, deo magis inhaerens, quam ferrum magneti? Si enim fieri posset, ut ab alimento quoque ex fructibus absque negocio abstineremus, sique id natura nostra corruptibilis non requireret:

nam

31. *Λιμώττειν τὴν ψυχήν.*] Lege quae disputavit hac de re supra L. I, 29. & quae habet *Philostr:* L. VIII, 12. ibique *Olear.* Nostri non oblitus. Pro λιμώττειν *Fogeroll.* dederat λοιμώττειν, quod unde acceperit nescio. Voces illas confundi alibi diximus, hic autem prior unice vera est.

32. Παραιροῦν.] Forte παραιωροῦν. *in suspenso tenens.* suspensum & sublimem habens. REISK. Certe ω facillime excidere potuit, ut saepius factum fuit. nollem tamen eo modo *Ioanni* Euang. c. X, 24. consuluisset *Markland:* pro αἴρεις refingens αἰωρεῖς, ad *Eurip:* Suppl. 89.

33. Προσανατρέχων.] Haec etiam vox desideratur in copiosissimo *H. Steph:* Thesauro. saepius tamen occurrit, uti Te docebunt exempla congesta a Cel: *Wesseling:* ad *Diod: Sic:* L. IV, 60.

34. Πρὸς νοοῦν.] *Lips.* & *Meerm. Cod.* νοῦν. *Reiskius* malebat πρὸς τὸ νοοῦν.

35. Ἄνευ πραγμάτων.] Πράγματα sunt *negotia*, *molestiae*, unde πράγματα παρέχειν & similia, de quibus supra L. I. § 46. & *Gatak:* ad *M. Anton: I,* 12.

36. Εἰ μὴ τοῦτ' ἦν.] Εἰ secundum etiam, ut primum & tertium, est signum optantis. *o utinam* nobis non adhaeresceret, haec naturae nostrae ad interitum & exitium propensio. REISK.

37.

nam si, ut inquit Homerus, neque cibo, neque potu indigeremus ut reuera essemus immortales: id enim recte a poëta dictum est, ut non tam uiuendi, quam moriendi quoque occasionem attulisse alimentum significaret. Si igitur neque huiuscemodi alimento nobis esset opus, tanto essemus beatiores, quanto & immortaliores. Nunc uero cum in mortali simus, adhuc mortaliores, si ita dicendum est nos ipsos adhaerendo ei imprudenter reddimus: cum anima, ut inquit Theophrastus, corpori non multam mercedem habitationis in eo pendat, sed se ipsam totam insuper adiungat. sed utinam fieri posset, ut uitam quae in fabulis dicitur, fame & siti prorsus carentem ageremus: ut unusquisque fluxu corporis cohibito ex breuissimo in-

εἰ γὰρ, καθάπερ [37] φησὶν Ὅμηρος, μηδὲ σίτου ἐδεήθημεν, μηδὲ ποτοῦ, ἵν' ὄντως ὦμεν ἀθάνατοι. καλῶς τοῦτο τοῦ ποιητοῦ παραςήσαντος, ὡς οὐ μόνον τοῦ ζῆν, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀποθνήσκειν ἡ [38] τροφὴ ὑπῆρχεν ἐφόδιον. εἰ οὖν μηδὲ ταύτης ἐδεήθημεν, [39] πόσῳ ἂν ἦμεν μακαριώτεροι, ὅσῳ καὶ ἀθανατώτεροι. νῦν δὲ ἐν θνητῷ ὄντες, ἔτι θνητοτέρους εἰ χρὴ οὕτως εἰπεῖν, ἀγνοοῦμεν ἑαυτοὺς ποιοῦντες, [40] τῇ τούτου προθέσει, οὐ πολὺ τὸ ἐνοίκιον, [41] ὥς φησί που Θεόφραςος, τῷ σώματι διδούσης τῆς ψυχῆς, τῆς ἐν αὐτῷ κατοικήσεως, ἀλλ' ὅλην ἑαυτὴν προςτεθείσης. ὡς εἴθε τὴν μυθευομένην ἄλιμον καὶ ἄδιψον εὔπορον ἦν κεκτῆσθαι, ἵν' ἄν τις τὸ διαῤῥέον [42] τοῦ σώματος ἐπισχὼν, δι' ὀλίγου πρὸς τοῖς ἀρίςοις ἦν,

37. Φησὶν Ὅμηρος.] Iliad. E. vers. 341.
Οὐ γὰρ σῖτον ἔδουσ', οὐ πίνουσ' αἴθοπα οἶνον.
Τοὔνεκ' ἀναίμονές εἰσι, καὶ ἀθάνατοι καλέονται.

38. Τροφὴ ὑπῆρχεν ἐφόδιον.] Eleganter dictum. ἐφόδιον est proprie *viaticum*, seu adiumentum itineris conficiendi, sed inde latius omne id quo tanquam instrumento & subsidio in rem aliquam utimur. ἐλευθερίας ἐφόδιον *Aristid.* T. I. p. 101. σπέρματα καὶ ἐφόδια εἰς φιλοσοφίαν λαμβάνειν *Aelian:* V. H. L. IV, 9. ἔνιοι πατρίδος ςέρησιν, καὶ χρημάτων ἀποβολὴν ἐφόδιον σχολῆς καὶ φιλοσοφίας ἐποιήσαντο. *Plut.* T. II. p. 87. A. Sic & ἐφοδιάζειν. *Diod: Sic:* L. V, 34. ἐφοδιάσαντες αὐτοὺς ἀλκῇ καὶ τοῖς ὅπλοις. ubi vid. *Wesseling*.

39. Πόσῳ ἂν.] Forte τόσῳ aut τοσούτῳ. REISK. Illa ὅσῳ κ. ἀ. desunt *Meerm.*

40. Τῇ τούτου προθ.] Τῇ τούτου (scilicet τοῦ θνητοῦ) προσθέσει. REISK. Optime. vide quae notata sunt ad L. III. § 21.

41. Ὡς φησὶ Θεόφρ.] Respici videntur illa quae περὶ ψυχῆς commentatus fuit *Theophrastus*, in opere de quo *Fabric:* Bibl: Graec: L. III, 9, 17. Eadem haec Theophrasti laudat *Plut:* (quem adscripserat etiam Cl: *Abresch:*) T. II. p. 135. A. Θεόφραςος ἀληθὲς εἶπεν, εἰπὼν ἐν μεταφορᾷ, πολὺ τῷ σώματι τελεῖν ἐνοίκιον τὴν ψυχήν. Statim *Reiskius* in activo προστιθείσης. *adponente.*

42. Τοῦ σώματος ἐπισχὼν.] *Cod. Lips.* ἐποσχὼν. Voluit forsitan ἐπέχων. REISK.

[43] πρὸς οἷσπέρ ὢν καὶ θεὸς, ἐςὶ θεός: ἀλλὰ ταῦτα μὲν τί ἄν τις ἀποκλαύσαιτο πρὸς ἀνθρώπους τοσοῦτον ἐσκοτωμένους, ὡς τὸ ἑαυτῶν κακὸν περιέπειν, μισεῖν δὲ πρῶτον μὲν ἑαυτοὺς, καὶ τὸν ὄντως αὐτοὺς τεκόντα, ἔπειτα καὶ τοὺς ὑπομιμνήσκοντας, κἀκ [44] τῆς μέθης ἀνανῆψαι παρακαλοῦντας; [45] διὸ μήποτε τῶν τοιούτων ἀφεμένους, χρὴ ἐπὶ τὰ λειπόμενα τῶν ζητημάτων μεταβαίνειν.

§ 21. Οἱ γὰρ δὴ πρὸς τὰ ἐκ τῶν ἐθνῶν ἡμῖν παρατεθέντα νόμιμα, [1] ἀντιπαράγοντες Νομάδας, ἢ Τρωγλοδύτας ἢ Ἰχθυοφάγους, [2] ἀγνοοῦσιν ὡς δι᾽ ἀνάγκην, τῆς χώρας ἀ-

interuallo in optimis uerfaretur: in quibus deus cum fit, eft deus. At enim quid haec deplorare apud homines eos debemus, qui adeo tenebris funt inuoluti, ut & malum fuum foueant: & odio profequantur primum fe ipfos, & qui reuera ipfos genuit, deinde eos qui commonefaciunt, atque ut ex ebrietate refipifcant, hortantur, atque incitant? Iccirco rectius fortaffe erit, ut his omiffis ad reliqua quae reftant excutienda tranfeamus.

§ 21. Nam qui ad gentium inftituta quae expofuimus, Nomadas, uel Troglodytas, uel Ichtyophagos opponunt, ii uidentur ignorare huiuscemodi populos ex regionis infoecundita-

43. Πρὸς οἷσπερ ὢν.] *Lipf.* ὣ. volebat ὢν, quod fine dubio verum eft, & in *Meerm. Cod.* legitur. Viderat quidem *Valent.* fed malo confilio ὦν in textu dederat. Sequebatur *Edit. Gallicum*, & hic pro more fuo vitium typographicum *Edit. Florent.*

44. Τῆς μέθης ἀνανῆψαι.] Paffim ἀνανήφειν de illis qui ex metu, ira, amore &c. fe recolligunt. Vid. *D'Orvill:* ad *Charit:* L. III, 1. qui inluftrat etiam illa *S. Paulli* II. ad Tim. II, 26. ubi fegetem exemplorum conduxerunt Philologi. Speciatim hoc in loco eft, *ex ebrietate ad fe redire*, uti *Lucian:* Hermot: 83. ἐκ μέθης ἀνανήφων, & plures, quos ibi iam excitatos video. Idem eft ἐκνήφειν I. ad Corinth. XV, 34. ubi *Alberti.* corrupte *Meerm.* ἀναμῆναι.

45. Διὸ μήποτε τῶν —] Μήποτε poteft defendi. fubauditur ὅρα. *vide num fit tranfeundum.* malim tamen ἤδη ποτέ. *tandem aliquando.* REISK. Poffes etiam δήποτε *tandem*, quod blandiebatur Cel: *Abrefchio.* Solent autem Graeci ante μήποτε reticere ὁρᾶν, βλέπειν vel σκοπεῖν. Simpliciter quoque verti poffet, *ideo fortaffe oportebit*, *melius erit.* Vide quae de voculae ufu erudite differit ad inmerito vexatum *Matth.* locum, Cap. XXV, 9. Cel: *Alberti.*

1. Ἀντιπαράγοντες Νομάδας —] Refpiciunt haec ad illa quae fupra L. I. § 5. obmoverat. Expreffit *Hieron:* L. II. Adv: Iovin: c. 7. *Nomades & Troglodytae, & Scythae & Hunnorum nova feritas, femicrudis vefcuntur carnibus. Porro Ichthyophagi, gens errans in litore maris rubri, fuper petras folis calore ferventes affant pifces, & hoc folo alimento victitant. Diod. Sic.* L. III, 32. Οἱ τοίνυν Τρωγλοδύται προσαγορεύονται μὲν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων Νομάδες, βίον ἔχοντες ἀπὸ θρεμμάτων νομαδικόν. ubi obfervat Magnus Commentator, Troglodytarum fedem noftro tempore tenere *Beklenfes*, eosque idem vitae inftitutum fectari.

2. Ἀγνοοῦσιν —] Circa hunc locum adfcriptum erat in margine *Cod. Lipf.* nefcio fchollumne an varians lectio. τὴν φύσιν τῆς χώρας

tate quae adeo sterilis est cautibusque atque harenis obsita, ut ne herbas quidem ullas producat, ad hanc alimenti necessitatem fuisse inductos. Cui rei illud argumento est, quod neque igne ob inopiam materiae & lignorum uti possunt: sed in saxis sole feruentibus, & harena pisces torrent. Atque hi quidem necessitate coacti ita uiuunt. Quod si nationes aliquae reperiantur, quae immanes, atque efferatae naturae sint, non propterea conuenit, ut ex illis aequus rerum aestimator toti humano generi calumniam inferat. Nam eo modo non tam caeterorum animalium, quam hominum quoque esus, reliquaque omnis feritas in controuersiam uentura est. Massagetas enim & Derbicas historiae tradunt, ex cognatis suis eos existimare mi-

ἀκάρπου οὔσης ἐπὶ τοσοῦτον, ὡς μηδὲ βοτάνας φέρειν, 3 θῖνας δὲ μόνον καὶ ψάμμον, ἐπὶ τοῦτο περιέςησαν τῆς τροφῆς τὸ ἀναγκαῖον. τεκμήριοῖ δὲ τὸ τῆς ἀνάγκης τὸ μηδὲ τῷ πυρὶ χρῆσθαι δύνασθαι, ἀπορίᾳ καυσίμου ὕλης. 4 ἐπὶ δὲ τῶν πετρῶν ἀφαυαίνειν ἢ τῆς θινὸς τοὺς ἰχθῦς. καὶ οὗτοι μὲν δι' ἀνάγκην. 5 τινὰ δὲ τῶν ἐθνῶν ἐξηγρίωται καὶ ἔςι φύσει θηριώδη. ἐξ ὧν οὐ προσήκει τοὺς εὐγνώμονας τῆς 6 ἀνθρωπίνης καταψεύδεσθαι φύσεως. ἐπεὶ οὕτω γε ἀμφισβητήσιμον ἔςαι οὐ μόνον τὸ τῆς ζωοφαγίας, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς ἀνθρωποφαγίας καὶ τῆς 7 ἄλλης ἡμερότητος. 8 ἰσοροῦνται γοῦν Μασσαγέται καὶ Δέρβικες ἀθλιωτάτους ἡγεῖσθαι τῶν οἰκεί-

ρας ὡς σχεδὸν ἀνεπιτηδεία πρὸς οἴκησιν. videtur indiculus, memoriae subsidium, esse. sed σῆ initio deesse h. e. σημείωσαι. Reisk.

3. Θῖνας καὶ ψάμμον.] *Cautes & arenas* dedit interpres, cum secundum Grammaticorum praecepta, θῖνας proprie dicant Graeci τοὺς ἀμμώδεις αἰγιαλοὺς, non πετρώδεις, qua de re *Casaub:* ad *Strabon:* L. VIII. p. 128. & mox etiam distinguuntur.

4. Ἐπὶ δὲ τῶν πετρῶν.] Id etiam dixit L. I. § 13.

5. Τινὰ δὲ τῶν ἐθνῶν ἐξηγρ.] *Aristoteli* & aliis ἄνθρωπος ζῶον ἥμερον φύσει. humanitatis tamen illum sensum quaedam gentes exsuisse videntur, de quibus iuris naturalis interpretes debent consuli. Lege *Grot:* de Iur: B. & P. L. I, 1, 12.

6. Ἀνθρωπίνης καταψ. φύσεως.] Ita καταψεύδεσθαι φύσεως L. I. § 86. ubi vide. saepe etiam φύσις ἀνθρωπίνη. Vide ad I, 9.

7. Ἄλλης ἡμερότητος.] Imo vero ἀγριότητος. Reisk. *Valent.* correxerat ἀνημερότητος. Vulgatum sine dubio vitiosum est, licet omnium codicum auctoritate munitum. Proxime ad vulgatum accedes, si legas θηριότητος. uti φύσις θηριώδης paullo ante dicitur. vitiositatis consummatissimae genus θηριότητα adpellat Aristot. V. *Casaub:* ad *Athen: I*, 16.

8. Ἰσοροῦνται γοῦν Μασσαγέται καὶ —] Haec usque ad illa καὶ τοῦτ' ἐπιχειρήσας exscripsit *Euseb:*, sed suppresso auctoris nomine, L. I. P. E. p. 11. D. Latine etiam transtulit, licet haud optime, (uti statim *qui aegrotatione moriuntur*; id enim non est αὐτομάτως, sensum licet recte exprimat) *Hieron:* L. II. Adv: Iovin: c. 7. Tangunt & alii mores illos, de quibus ibi V. D. in notis, & *Fabrici* ad *Sext. Empir.* Pyrrhon: Hyp: III, 24. p. 184. Per Euangelii doctrinam barbaram illam

κείων τοὺς αὐτομάτως τελευτήσαντας. διὸ καὶ φθάσαντες καταθύουσιν καὶ [9] ἑςιῶνται τῶν φιλτάτων τοὺς γεγηρακότας. [10] Τηβαρηνοὶ δὲ ζῶντας κατακρημνίζουσιν τοὺς ἐγγυτάτω γέροντας. Ὑρκάνιοι δὲ καὶ Κάσπιοι, [11] οἱ μὲν οἰωνοῖς καὶ κυσὶν παραβάλλουσι ζῶντας, οἱ δὲ

miſerrimos qui naturali morte e uita deceſſerint: atque iccirco ſenes ſuos praeuenientes mactare ac comedere. Tibareni propinquiſſimos ſuos ſenes adhuc uiuentes e rupibus praecipitant. Hyrcani & Caſpii, alii uiuentes, alii mortuos auibus & canibus deuorandos exponunt. Scythae uiuos ſi-

lam conſuetudinem ſublatam dicit *Theodor:* Serm: de Leg: p. 615. & *Euſeb:* P. E. I. p. 11. Romanorum inſtitutis tribuit *Plin. XXX*, 1. Legi autem merentur quae ad excuſandos Scythas, quorum ἀνθρωποφαγία paſſim notatur, ſcripſit Doct: *Pelloutier:* Hiſt: Celt: L. II. c. 3. Quum nihil ſit optabilius quam naturae fato decedere, mireris merito in gentibus nonnullis inſanum illum violentae mortis amorem. Quod ipſi ſibi fatum maturaverint, id quidem gloriae ſtudio contribui poteſt. *Quippe omnis in armis Lucis cauſſa ſita, & damnatum vivere paci*, ut de Cantabris *Sil. Ital.* L. III, 320. Cimbri & Celtiberi *in acie gaudio exſultabant, tanquam glorioſe & feliciter vita exceſſuri: lamentabantur in morbo, quaſi turpiter & miſerabiliter perituri. Val. Max. II*, 6, 11. Quod vero ſuis vitam eriperent, id ex perſuaſione iſta, qua poſt hanc vitam feliciores beatioreſque credebant illos, qui tali modo periiſſent. De Thracibus *Solin:* c. 10. *concordant omnes ad interitum voluntarium, dum nonnulli eorum putant obeuntium animas reverti, alii non exſtingui, ſed beatas magis fieri.* Confer etiam *Pelloutier:* l. l. L. III, 18.

9. Ἑςιῶνται τῶν φιλτ. τοὺς γεγηρ.] Maſſagetas parentes ἐσθίειν dicit etiam *Salluſt:* de Mund. c. 9. Si ad extremam ſenectutem perveniſſent, obtruncabant ac devorabant, ſi morbo exſtinguerentur, tumulo condebant. Conf. V. D. ad Fragm. Pythag. apud *Galeum* Op. Myth. Phyſ. & Eth. p. 713. Nota etiam vocem καταθύειν qua ſignificanter utitur, vult enim ſenes iſtos tanquam victimas fuiſſe mactatos. Eſt quippe καταθύειν Diis in altari victimas offerre, quarum pars comedebatur. Vid. *Periz:* ad *Aelian:* V. H. IV, 1. Pro φθάσαντες *Cod. Meerm.* φθάσαντας.

10. Τηβαρηνοὶ δέ ζῶντ. —] Tales Cantabri apud *Sil. Ital.* L. III, 318.

Mirus amor populo, cum pigra incanuit aetas,
Inbelles iam dudum annos praevertere ſaxo.

qui Noſtro Τηβαρηνοὶ *Euſebio* Τιβαροὶ. *Theodor:* Τιβαρηνοὶ vocantur, eoque modo plerumque efferuntur & h. l. ſic *Meerm.* licet in nomine illo paſſim varient codices. Conf. V. D. ad *Steph: Byzant:* in V. & *Weſſeling:* ad *Diod:* L. XIV, 30. Male autem haec vertit *Hieron: Tibareni quos dilexerint ſenes ſuſpendunt in patibulis*, cum debuiſſet *praecipitant*, ut *Coteler:* ad Recogn: Clem: T. I. P. A. p. 584. & alii notarunt. ſolent tamen vocabula illa confundi. certe ſimplex κρημνίζω & κρήμνυμι idem aliquando eſt quod κρεμάω *ſuſpendo*, qua de re *Kubn:* ad *Diog: Laërt: VI*, 50. *Barneſ:* ad *Eurip:* Herc: Fur: 520. & alii. Utique apud Schytas ſepulturam beatam fuiſſe habitam, ut cruci aut palo mortui ſuffigerentur, praeter alios docet *Plut:* T. II. p. 499 C. Colchi pellibus inſutos ex arboribus ſuſpendunt apud *Aelian:* V. H. IV, 1. quod tamen de ſolis viris intelligendum eſſe ſuadet *Apollon: Rhod:* L. III, 208. Neque Germanis, Schytarum ſoboli, inſolitum fuiſſe laqueo vitam finire, docet Bardeſanes apud *Euſeb:* P. E. L. IV. p. 277. D.

11. Οἱ μὲν οἰωνοῖς καὶ κυσὶν —] Hyrcanorum illam inmanitatem multi notarunt. Vid. *Menag.* ad *Diog. Laërt: VI*, 79. Hyrcanios & Caſpios hominum cadaveribus ſe alere dicit *Theodor:* p. 615. quod paullum abit a No-

simul sepeliunt, & supra rogum iugulant eos, quos mortui praecipue dilexerunt. Bactriani eos qui consenuerunt, uiuos canibus proiiciunt. Quam quidem consuetudinem cum abrogare tentasset Stasanor Alexandri praefectus fere imperium amisit. Sed sicut neque horum exemplo humanitatem erga homines exuendam censuimus, ita neque sequi eas nationes debemus, quae necessitate carnibus uescuntur. Sed illi imitandi nobis sunt qui pie se gerunt, diisque magis addicti uitam traducunt. Male enim uiuere & non prudenter & temperanter & sancte, Democrates esse non male uiuere, sed diu mori asserebat.

δὲ τεθνεῶτας. [12] Σκύθαι δὲ συγκατορύττουσιν ζῶντας, καὶ ἐπισφάττουσι ταῖς πυραῖς, οὓς ἠγάπων οἱ τεθνεῶτες μάλιϛα. καὶ Βάκτριοι μέντοι κυσὶ παραβάλλουσι ζῶντας τοὺς γεγηρακότας. καὶ τοῦτ' ἐπιχειρήσας καταλῦσαι [13] Στασάνωρ ὁ Ἀλεξάνδρου ὕπαρχος, μικροῦ τὴν ἀρχὴν ἀπέβαλεν. ἀλλ' ὥσπερ οὐ διὰ τούτους τὴν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἡμερότητα κατελύσαμεν, οὕτως οὐδὲ τὰ δι' ἀνάγκην σαρκοφαγοῦντα ἔθνη μιμησόμεθα, τὰ δὲ εὐσεβῆ καὶ [14] θεοῖς μᾶλλον ἀνακείμενα. τὸ γὰρ [15] κακῶς ζῆν καὶ μὴ φρονίμως καὶ σωφρόνως καὶ ὁσίως [16] Δημοκράτης ἔλεγεν οὐ κακῶς ζῆν εἶναι, ἀλλὰ πολὺν χρόνον ἀποθνήσκειν.

Nostro. Verum & Hyrcanis, & Bactriis, de quibus Noster idem statim adfirmat, nec aliud Oritis sepulturae genus plerique tribuunt. Conf. *Wesseling:* ad *Diod:* L. XVII. c. 105. De Persis id quoque significat *Theodoret:* Serm: de Leg. p. 614. Illas itaque gentes respicit *Euseb:* D. E. L. IV. p. 161. C. & L. V. p. 205. B.

12. Σκύθαι δὲ —] Supra L. III, 17. Scythae dicuntur τοὺς πατέρας ἐσθιόμενοι. Sed uti nomen latissime patebat, sic diversi etiam in hisce erant mores. constat enim Scythis etiam, ut & Indis, aliisque gentibus in more fuisse positum suos comedere, qua de re *Periz:* ad *Aelian:* V. H. IV, 1. de Massagetis & Derbicibus statim id Noster dixit.

13. Στασάνωρ ὁ Ἀλεξάνδρου —] Significatur Stasanor, unus de amicis Alexandri M. qui post illius obitum etiam provinciam sortitus fuit, de quo *Strabo*, *Diod: Sic:* & alii. Vid. *Meurs:* in Cypr: L. I, 25. & II, 31. male apud *Iustinum* L. XIII, 4. vocabatur *Statanor*. sed verum nomen iam reddiderunt interpretes. *Fabricio* ad *Sext. Empir:* Pyrrhon: Hypoth: L. III, 24. p. 179. ex *Hieronymo* citatur *Nicanor*.

14. Θεοῖς μᾶλλον ἀνακείμενα.] Notum loquendi genus. ἀνακεῖσθαι θεοῖς dicuntur ea omnia quae Diis sunt devota ac dicata. ita *Sallust:* de Mund: apud *Galeum* Opusc: Myth: Phys: & Eth: p. 248. & alii. Explicat *Clem: Alex:* μόνοις δ' ἐξῆν ἐπιβαίνειν τοῖς ἱερωμένοις, τουτέϛι, τοῖς ἀνακειμένοις τῷ Θεῷ. Strom: L. V. p. 555. C.

15. Κακῶς ζῆν καὶ μὴ φρονίμως —] Uti supra iunguntur σώφρων, καὶ ὅσιος, καὶ δίκαιος. L. II. § 60. ubi vide. Sententiam ipsam egregie inlustrarunt *Casaub:* ad *Pers:* Sat. V, 152. & *Gatak:* ad *M. Anton:* L. IX. § 2. qui nec huius loci fuerunt obliti.

16. Δημοκράτης.] Forte Δημόκριτος. ego quidem illum Democratem ignoro. Reisk. Nomina sane haec librariorum incuria saepe confunduntur. *Democratis* Aur: Sentent: Pythag: habemus apud *Galeum* in Opusc: Myth: Phys: & Eth: & plures huius nominis recenset *Fabric:* Bibl: Graec: II, 13.

Ia

§ 22. Λοιπὸν δὲ καὶ κατὰ ἄνδρα ὀλίγας μαρτυρίας τῆς ἀποχῆς παραφέρωμεν· ἓν γὰρ καὶ τοῦτ' ἦν τῶν ἐγκλημάτων. Τῶν τοίνυν Ἀθήνῃσι νομοθετῶν, Τριπτόλεμον παλαιότατον παρειλήφαμεν. [1] περὶ οὗ Ἕρμιππος ἐν δευτέρῳ περὶ τῶν νομοθετῶν γράφει ταῦτα. Φασὶ δὲ καὶ Τριπτόλεμον Ἀθηναίοις νομοθετῆσαι. καὶ τῶν νόμων αὐτοῦ τρεῖς ἔτι [2] Ξενοκράτης ὁ φιλόσοφος λέγει διαμένειν Ἐλευσῖνι τούσδε. [3] Γονεῖς τιμᾶν. Θεοὺς [4] καρποῖς ἀγάλλειν. [5] Ζῶα μὴ σίνεσθαι. τοὺς μὲν οὖν δύο, καλῶς παραδοθῆναι· δεῖ γὰρ τοὺς μὲν γονεῖς, εὐεργέτας ἡμῶν γεγενημένους,

§ 22. Restat, ut singulorum uirorum pauca quaedam abstinentiae testimonia proferamus. Vnum enim etiam hoc erat, quod obiiciebatur. Legislatorum Atheniensium Triptolemum uetustissimum fuisse accepimus: de quo Hermippus in secundo de legumlatoribus libro in hunc modum scribit: Aiunt etiam Triptolemum Atheniensibus leges sanxisse. Ex legibus eius tres adhuc sanctiones Eleusi extare Xenocrates Philosophus asserit. Parentes honorare: Deos fructibus colere: Animalia non laedere. ac duo quidem recte fuisse instituta ait. debemus enim & parentibus, quippe qui de nobis optime

1. Περὶ οὗ Ἕρμιππος ἐν δευτέρῳ —] Sic etiam *Diog: Laert:* in Pyth: citatur ἐν δευτέρῳ περὶ τῶν νομοθετῶν. Ἕρμιππον ἐν τῷ πρώτῳ περὶ νομοθετῶν laudat *Origen:* Contr. Celsum L. I. p. 333. Plures fuerunt huius nominis. ac *Smyrnaeo* quidem illum librum περὶ νομοθετῶν tribuit *Vossius* de Histor: Graec: I, 16. alio tamen in loco Hermippo *Berytio*, qui vixit tempore Imperatoris Hadriani. De quo errore *Spencer:* ad *Origen:* l. laud. Adi etiam *Fabric:* Bibl: Graec: L. II, 14, 17.

2. Ξενοκράτης ὁ φιλόσοφος.] Et huius nominis diversi fuerunt, atque inter illos Xenocrates medicus *Aphrodiensis*, qui scripsit περὶ τῆς ἀπὸ τῶν ζώων ὠφελείας, seu, ut *Clem: Alex:* Strom: L. VII. p. 717. dicitur περὶ τῆς ἀπὸ τῶν ζώων τροφῆς, de quo & aliis lege *Fabric:* Bibl: Graec: L. III. c. 3. Vertit haec *Hieron:* L. II. Adv: Iovin: 14. *Xenocrates Philosophus de Triptolemi legibus apud Athenienses tria tantum praecepta in templo Eleusinae residere scribit: honorandos parentes, venerandos Deos, carnibus non vescendum.* Postrema illa non satis recte, uti statim dicetur.

3. Γονεῖς τιμᾶν.] Posses quoque connectere τοὺς δὲ γον. τ. ut *Cod. Meerm.* & *Marsham:* Can: Chron: Sec. IX. qui hoc cum Hebraeorum praeceptis conponit. Pulcre *Eurip:* in Antiop: 42.

Τρεῖς εἰσὶν ἀρεταὶ ἃς χρή σ' ἀσκεῖν ὦ τέκνον.
Θεούς τε τιμᾶν τούς τε θρέψαντας γονεῖς.
Νόμους τε κοινοὺς Ἑλλάδος.

Putabat V. D. legem hanc ante oculos habuisse Menandrum in Fragm. p. 238.

Νόμος γονεῦσιν ἰσοθέους τιμὰς νέμειν.

Sed praeceptum hoc plerisque populis est frequentissimum.

4. Καρποῖς ἀγάλλειν.] Ἀγάλλειν saepe exprimit cultum quem summo Numini aut aliis debemus, adeoque satis recte ab *Hieronymo* versum est. *Salvinio* tamen ad *Petiti* Leg. Attic. I, 1. p. 68. potius vertebatur *Deos frugibus hilaranto*, quam egregie versionem ibi adseruit *Wesselingius*.

5. Ζῶα μὴ σίνεσθαι.] *Hieronym:* dabat *carnibus non vescendum*. Latius haec patent. vetantur quippe animalium victimae. Res clara ex illis quae brevi post sequuntur, διὰ τὸ προστάξαι τοῖς καρποῖς — εἰ μὴ γίγνοιτο

me meruerunt, uicissim pro uiribus gratias reddere: & diis ex iis quae utilia ad uitam nobis largiti sunt, primitias offerre. De tertio inquirendum putat, quid sibi uoluerit Triptolemus cum ab animalibus abstinendum praeceperit. utrum quia omnino esse indignum opinabatur, ut cognata interficerentur: an quia euenire animaduertebat, ut utilissima animalia in cibum ab hominibus sumerentur. Cum uellet itaque mitem hominum uitam reddere, dedisse operam, ut quae cum hominibus degerent animalia, maximeque essent mansueta, conseruarentur. Nisi fortasse quia cum fructibus deos colendos iussisset, cultum hunc magis ratum fore existimarit, si diis ex animalibus sacrificia minime fierent. Cum uero multae etiam aliae causae huiusce sanctionis a Xenocrate non admodum exquisitae illae quidem afferantur, nobis tantum ex his illud satis est, quod hoc institutum a Triptolemo etiam fuisse conspicitur. Vnde postea iniuste se gerentes ubi animalium esum agres-

γους, ἀντευποιεῖν ἐφ' ὅσον ἐνδέχεται· τοῖς θεοῖς δὲ, ἀφ' ὧν ἔδωκαν ἡμῖν ὠφελίμων εἰς τὸν βίον, [6] ἀπαρχὰς ποιεῖσθαι. περὶ δὲ τοῦ τρίτου διαπορεῖ τί ποτε, διανοηθεὶς ὁ Τριπτόλεμος παρήγγειλεν [7] ἀπέχεσθαι τῶν ζώων. πότερον γάρ, φησιν, ὅλως οἰόμενος εἶναι δεινὸν τὸ ὁμογενὲς κτείνειν, ἢ συνιδὼν, ὅτι συνέβαινεν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων τὰ χρησιμώτατα τῶν ζώων εἰς τροφὴν ἀναιρεῖσθαι, βουλόμενος οὖν ἥμερον ποιῆσαι τὸν βίον, πειραθῆναι καὶ τὰ συνανθρωπεύοντα καὶ μάλιστα τῶν ζώων ἥμερα, [8] διασώζειν. εἰ μὴ ἄρα διὰ τὸ προστάξαι τοῖς [9] καρποῖς τοὺς θεοὺς τιμᾶν, ὑπολαβὼν μᾶλλον ἂν διαμεῖναι τὴν τιμὴν ταύτην, εἰ μὴ γίγνοιντο τοῖς θεοῖς διὰ τῶν ζώων θυσίαι. πολλὰς δὲ αἰτίας τοῦ Ξενοκράτους καὶ ἄλλας οὐ πάνυ ἀκριβεῖς ἀποδιδόντος, ἡμῖν αὔταρκες τοσοῦτον ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι τοῦτο νενομοθέτητο ἐκ τοῦ Τριπτολέμου. ὅθεν ὕστερον παρανομοῦντες, ὅτε ἥψαντο τῶν ζώων με-

το τοῖς θεοῖς διὰ τῶν ζώων θυσίαι. Conf: *Wesseling:* ad *Petiti* Leges A. L. II, 4. p. 245.

6. Ἀπαρχὰς ποιεῖσθαι.] Mos vetustissimus, ut Deos Deasque oblatis frugum primitiis venerarentur. quod e *Nostro* quoque ostendit Vir Praeclarus ad *Diod:* L. I, 14. In gente Hebraea idem usitatum fuisse sacrae tabulae docent, idque ὑποθέσει δουλεύων, ex antiquissimo illo primitias obferendi more derivat *Spencer:* Leg. Rit. III, 9.

7. Ἀπέχεσθαι τῶν ζώων.] Non voluit Triptolemus animantia plane non occidi, neque in usus alimenti humani traduci; sed noluit tantummodo ea, quae utilia essent labori rustico sublevando, exscindi & exstirpari. Exemplum hoc ergo videtur alienum. Reisk.

8. Διασώζειν.] Huc usque verba Hermippi, sequentia sunt Porphyrii. Reisk.

9. Τὴν τιμὴν ταύτην.] Haec pessime habita fu-

μετὰ πολλῆς ἀνάγκης καὶ ἁμαρτημάτων ἀκουσίων, ὥσπερ ἐπεδείξαμεν, ἐπὶ τοῦτο πεπτώκασιν. ἐπεὶ καὶ Δράκοντος νόμος μνημονεύεται τοιοῦτος. [10] Θεσμὸς αἰώνιος τοῖς Ἀτθίδα νεμομένοις, κύριος τὸν ἅπαντα χρόνον. [11] Θεοὺς τιμᾶν καὶ ἥρωας ἐγχωρίους ἐν κοινῷ [12] ἑπομένοις νόμοις πατρίοις, ἰδίᾳ κατὰ δύναμιν, σὺν εὐφημίᾳ καὶ ἀπαρχαῖς καρπῶν, [13] πελάνους ἐπετείους. Τοῦ νόμου ἀπαρχαῖς καρπῶν, οἷς χρῆται ὁ ἄνθρωπος, τιμᾶν τὸ θεῖον προςάττοντος [14] καὶ πελάνοις.

greſſi ſunt multa cum neceſſitate, & peccatis inuoluntariis ſicut demonſtrauimus, ad huiuscemodi conſuetudinem prolapſi ſunt. Nam Draconis quoque lex huiusmodi memoriae proditur. Ius aeternum Atticam incolentibus quod ratum in omne tempus habeatur. Deos uenerationi eſſe & heroas indigenis in publico leges patrias ſequentibus, & priuatim pro uiribus, cum bona uerborum auſpicatione, & fructuum primitiis, libisque anniuerſariis. Vbi primitiis fructuum quibus ueſcitur homo & libis uenerandum eſſe numen lex iubet.

fuerunt ab *Editore Lugdun:* & *Cantabr:* qui vocem τιμᾶν omiſerant, quam in ſedem ſuam revocavi uti in *Edit. principe*, & *Cod. Lipſ.* ac *Meerm.* factum fuit. Pulcre etiam viderat *Abreſchius*. Paullo poſt τοῦτο ante νενομοθέτηто deerat *Lipſ.*

10. Θεσμὸς αἰώνιος.] Θεσμοὶ Athenis leges dicebantur, κατ' ἐξοχὴν autem hae Draconis; quia ab hoc vocabulo incipiebant. Lege V. D. ad *Aelian:* V. H. VIII, 10. & *Meurſ:* in Solon: c. 13.

11. Θεοὺς τι κ. ἥρωας ἐγχωρίους.] Uti θεοὺς ἐγχωρίους & ἐντοπίους ſaepe veteres memorant. Vid. *Cuper:* Obſ. L. III, 16. Saepe etiam iungunt θεοὺς καὶ ἥρωας ἐγχωρίους, qua de re *Duker:* ad *Thucyd: IV*, 87. Quum autem haec Draco ſanciverit parum adcurate *Max: Tyr:* Diſſ. IV, 10. ſcribit neque Solonem, neque Draconis leges tradidiſſe τί τὸ δαιμόνιον, πῶς δὲ τιμητέον.

12. Ἐμποιένοις νόμοις πατρίοις.] Petit. legit ἐμποινίμοις & lin. pen. καὶ πελάνοις ἐπετείοις. Vid. in Leg. Att. in princ. Mallem ἑπομένως. VALENT. Petiti lectio ſe probaſſe videtur etiam Ampl: *Cupero* Obſ: III. cap. 16. ſed recte confutata a *Weſſelingio* ad Leg. Att. p. 69. qui ἑπομένους, vel potius ἑπομένως reſtituit. *Cod. Lipſ.* ac *Meerm.* dant ἑπομένοις, & ſic reſtituebat *Daviſ:* ad *Cicer:* de Leg: p. 36. ut monebat Clar. *Abreſch:* cui voci in textu locum feci. Nam ridiculum illud ἐμποιένοις, quod antea legebatur, e vitio typothetae Florentini ſtulto errore in ſequentes editiones fuit derivatum, cum ille debuiſſet dare id, quod nunc vides. Bene πατρίους νόμους dicit, quod alii etiam πατρῴους. Vid. ad L. I: § 20. Nihil autem aeque ſtudebant veteres quam ne legum id genus negligeretur. Adſcribam unice Socratis reſponſum apud *Xenoph.*, quia legem hanc Draconis reſpicere videtur. Is interrogatus, an liceret cuilibet Deos pro arbitratu ſuo colere, reſpondebat: οὐκ, ἀλλὰ νόμοι εἰσί: καθ' οὓς δεῖ τοῦτο ποιεῖν. Vid. *Marcil:* ad Carm. Aur. Pyth. p. 344.

13. Πελάνους ἐπετείους.] Immo vero καὶ πελάνοις ἐπετείοις, vel πελάνοις ἐπετείοις, uti dudum a viris Eruditis emendatum eſt, *I. Meurſ:* Them. Att. I, 1. *P. Petito*, quem ſequitur *G. Cuper:* Obſ. III, 16. & aliis. nihil tamen adiutamenti fert *Lipſ. Cod.* ſed *Meerm.* id forte voluit, nam ους non tantum, ſed aliquando οις quoque, eo modo, quo hic fit, efferre ſolet. πέλανοι quid fuerint, Vid. ad II, 6.

14. Καὶ πελάνοις.] Deſunt in fine libelli non pauca, exempla ſcilicet virorum ex omni antiquitate Graeca & Romana illuſtrium, qui ſe carnibus abſtinuere, una cum peroratione. REISK.

FINIS.

CORRIGENDA ET INSERENDA.

Pag. 1 ad fin. not. Adde, de titulo Philosophi dictum est in Praefatione.
— 5 col. 1 lin. 32 quas si l. quasi.
— 6 — 1 — 14 ubi l. uti.
— 8 — 2 — 16 adde: sed & εἰπεῖν connecti potest cum ἔχομεν.
— 9 — 1 — 29 adde: Utitur hisce Clar: *Hoven:* ad Inscr: *Matth:* ut ostendat κατὰ frequenter ab antiquis adhiberi, cum aliorum sententias & verba laudant. Utinam quoque docuisset Vir Erud. κατὰ tersis Graecis adhiberi, cum libri alicuius auctorem significare velint.
— 16 — 1 — 16 ἀπέχοντο. l. ἀπείχοντο.
— 19 — 1 — 28 l. est. nihil addo &c.
— 21 — 2 — 26 τῶτ l. τῶν.
— 23 — 1 — 4 postae. l. postea & paullo post, igitur pro gitur.
— 25 — 1 — 25 adde: paulo ante pro μὴ *Lipf.* μὲν. male.
— 29 — 1 — 25 etit. l. erit.
— 31 — 1 — 32 firmant. adde: h. l. ἕνεκα forte sedem mutavit.
— 33 — 2 — 14 καὶ delendum.
— — — 31 adde: praeter auctores a *Spanh:* excitatos utitur quoque *Eurip:* Hel. 153.
— 41 — 1 — 9 ante paullo adde: *Cicer.* etiam L. II. de N. D. *Epicurus & Metrodorus*, *& Hermachus contra Pythagoram dixerunt.*
— 45 — 2 — 16 πρέσειν τ' l. πρέσουν
— 51 — 2 — 4 γενήσει. l. γενήσει.
— 52 — 2 — 36 adde: latere in his videtur elegantia. γυμνοὶ *qui sine veste exteriore sunt*, bene iunguntur & ἀχίτωνες. sed & sic dicuntur illi *qui sine armis sunt.* venuste itaque pergit ἐπὶ τὸ στάδιον &c. conf. Clar. *Klotzium* ad *Tyrt.* p. 65.
— 60 — 2 — 26 οὐκ ἀλλ. adde: de qua voce & loco *Luc. Abreschius* Lect. Arist. p. 224. Rectius tamen Ictus politissimus *I. Guilb: Knoop*, cuius memini in superioribus, κατὰ. παθῶν explicabat passive ὑπὸ τῶν παθῶν. Sic certe Graeci ἡττᾶσθαι τῶν συμφορῶν &c. eo magis quia ὑπὸ statim sequitur. monebatque, apud Nostrum p. 72. ὑπὸ addi, ubi servandum putabat δουλ. — contra p. 92. ἔχεσθαι ὅρου καὶ μέτρου.
— 61 — 1 — 28 debet. l. delet.
— 65 — 2 — 30 claror. l. clarior.
— 72 — 2 fin. Adscripserat Doct. *Knoop.* , si quid mutandum, mallem προσπλακέντων, sed neque hoc necessarium. nota est virtus activa aliquando. hoc modo intelligo, , *qui ei*, *quod illis caussa errorum erat*, , *connectebant istud*, *quod indifferens vocare solemus.* genitiv: pendet ab ante-, cedenti κοινῶν.
Pag. 73 col. 2 antepen. τὰς l. τοὺς.
— 75 — 2 — 31 Adscripserat *Idem Knoop*, an ita intelligenda? *Hic vero rationi multa agere remittens*, *& negligens* , (παρεὶς quippe ἀπὸ κοινοῦ repeto) *ex illa*, , id est ex ratione, *agere*, *quae agit:* dicit, , pauca rationi agenda committit, & quae , agit, negligit ex ratione agere,.
— 79 — 2 fin: adde. Immo nec ἀνήδονος turbare necesse est. Optime locum sic constituebat Polit: *Knoopius*, Ostendat mihi aliquis σπεύδων — quo modo κρεωφαγία fit ἀνήδονος. cum tamen Philosophi in cibo, qui homini secundum rationem viventi conveniret, desiderarent, ne nimium palato placeret.
— 81 — 2 — 23 Vulgatum tuebatur *Knoopius*, πεμπ. τ. π. καὶ κουφισθέντων τοῦ βάρους. per ellipsin τῆς ἐκ vel ἀπὸ verbis privandi virtute gaudentibus propriam.
— 85 — 2 — 33 Adde: utitur etiam *Synes:* de Regn: p. 12. & *Eunap:* in Magn: p. 169.
— 89 — 1 — 10 diudicare l. dilludicare.
— 102 — 1 — 9 περὶ δ. l. περὶ τῶν δ.
— 105 — 2 — 16 τε ὄντ. l. τε αἱ οὖσ.
— 112 — 1 — 6 ἤδη τ. l. ἤδη καὶ τ.
— 114 — 1 — 40 fignentur l. fignentur.
— 119 — 1 — 27 χειροῦσθαι. adde, ubi tamen non opus est ut per *interimere* vertas.
— 121 — 1 — 27 Adscripserat Polit: *Knoop:* , L. ἐνομοθέτησαν· καὶ τοί γε τῆς , χρείας ἐφ' — τό τε εὐσ. — *Proinde* , *quidam usus pietatem & impietatem discernebant in uno & eodem boum genere*,.
— 126 — 1 — 18 Πυθία l. ἡ Πυθία.
— 127 — 4 — 29 Amicus malebat , λοιπὰ πάντα τοῦ πυροῦ. *reliqua ex frumento.* nisi quis ἐπὶ βωμὸν τοῦ πυρὸς defendat, ara quae ignem inpositum habet,.
— — — — 40. Theophr. l. Theopomp.
— 138 — 2 — 38 ταὐγραφα. l. ἀντίγραφα.

Pag.

CORRIGENDA ET INSERENDA.

Pag. 144 col. 1 lin. 12 τ. ἕνεκα. l. τ. μὲν ἕνεκα.
— 150 — 2 — 36 Adde: Idem Amic: *Knoop:* pro κηρύγματι mallet κηρύγμασι & ἀμβλύνοιτο pro ἀμβλεῖαν.
— 154 — 1 — 21 βῶον. l. βαῖον.
— 156 — 2 — 32 ἐν — l. ἐνι. —
— 163 — 1 pen. fin. *ab ea* l. *ab eo.*
— 164 — 1 — 30 φαύειν. l. ψαύειν.
— 169 — 2 pen. fin. δεῖ. adde: idque placebat *Knoop.*
— 170 — 1 — 20 δμωταῖς ἀντ. l. δμωταῖς θεοῖς ἀντ.
— 177 — 2 — 18 πρῶτον λ. l. πρῶτον τὸ λ.
— 184 — 1 — 17 ἀπὸ l. ὑπὸ.
— fin. adde: illa in fin. §. καὶ ταύτην — λ. desiderantur in *Cod. Meerm.*
— 186 — 1 — 11 οὐκ γ. l. οὐκ ἂν γ.
— 220 — 1 — 3 παλαιῶν l. τῶν παλ.
— 227 — 1 — 7 laratus l. latratus.
— 237 — 1 — 13 alhs l. aliis.
— — — 2 — 14 ἀκ — l. κα —
— 256 — 2 — 28 Adde: illis quae stat'm de ovibus dicit confer L. I, 21. *Cic: II.* de N. D. non procul a fine. *quid enim oves aliud adferunt, nisi ut earum villis confectis atque contextis homines vestiuntur? quae quidem neque ali, neque sustentari, neque ullum fructum edere ex se sine cultu hominum, & curatione potuissent.*
— 259 — 2 pen. Cleanthes. l. Chrysippus.
— 260 — 1 — 36 B. insere: sed Chrysippi est, ut recte Auctor significat, & *Cic:* loc. statim indicando (L. II. de N. D. sub fin.) docet. memoriae itaque lapsu *Clem: Alex:* praeceptorem cum discipulo videtur confudisse.
— 266 — 1 — 2 κ. περιέχειν l. καὶ μνημονεύειν, καὶ π.
— 267 — 2 — 21 potuit. adde: κωφὰ tamen est quoque in *Cod.* Mscripto *Meerm.*
— 270 — 1 — 26 Adscripserat *Knoop.* „ ita interpungenda puto. καὶ τοὺς πηγ. ἐ. „ τ. χ. ἀ. μελ. τ. σύρριγξι; — καὶ τὴν — & „ in ᾄδοντες nihil muto, quod ad λέγουσιν „ refero, uti μελιζόμεναι — ταῖς σύρ. ad „ ἄνω. *cantantes dicunt Thrissam sese* „ *sursum tollere & prodire:* id est ca„ nendo, vel dum canant, ita enim par„ ticipia sensui inmitti notum„.

Pag. 280 col. 1 lin. 5 δὲ l. δή.
— 283 — 2 — 27 adde: *Knoop:* tuebatur, τὰ τὶ ζῶον. τὸ nempe singularem ha„ bet emphasin, neque inutile τί. adeo „ ut dixerit admodum efficaciter: *neque* „ *istud quodcunque animal*„.
— 284 — 1 — 5 ποίησιν l. ἐποίησεν.
— — — 2 — 22 es- l. esse.
— 285 — 2 — 11 λῆ ψις l. λῆψις.
— — — — 17 πρό βατα l. πρόβατα — τῆς.
— 287 — 1 — 22 ἐν ἐνδεῖ. adde: recte, si coniungas ἐνενδεῖ.
— 288 — 1 — 27 naulo. l. paulo.
— 296 — 2 — 5 omissique l. omissisque.
— 321 — 2 — 6 θεοῖς l. τοῖς θ.
— 336 — 6 — 2 antepen. adde: circumspecte tamen in his versari debemus, haec enim calumnia facile illis inpingi potuit, cum facie ad orientem versa preces funderent.
— 343 — 2 — 31 *Oppian:* quem locum opportune mihi in memoriam vocabat Amicus, qui addebat, „ Illa in medio P. 2. τὰ „ ἀκαίρεια &c. levem a distinctione medici„ nam requirunt, h. m. Τὰ ἀκαίρεια — „ ἀνόσια. Σελάχεια λέγεται κ. τ. λ. Priora „ pertinent ad interpretationem vocis μα„ λάκεια, reliqua differentiam inter σελάχεια „ & μαλάκεια piscium genera docent„.
— 347 — 1 fin. Idem *Knoop:* malebat οὐκ ἐπιμένει *institisse*, *perstitisse in ple-ctendo.*
— 351 — 2 — 8 ζωὸ. l. τοῦ ζωὸ.
— 354 — 2 — 22 adde: & sic ἐπίδοσις supra L. I, 29.
— 365 — 2 — 6 adde: & vers. 2. *Edd.* priores Εὐρώπας, & v. 4. ἑκατὸν πτολιέθρων.

Neminem morabuntur signa distinguendi, vel accentus quibusdam in locis male habiti. P. 7. ζῆν pro ζῆν. 13. ἡ pro ἧ. 20. ἑτέρων pro ἑτέρων. 35. ὑπὸ pro ὑπὸ. 36. σῦς pro σῦς. 77. ὃς pro ὅς. 98. καιόμενοι pro καιόμενοι. 99. οἰκειοῦσθαι pro οἰκειοῦσθαι & καὶ pro καὶ. 137. αὐτῇ pro αὐτῇ. 161. τῷ & γῇ pro τῷ & γῇ. 166. ὄκνουσι pro ὀκνοῦσι 264. ἡ pro ἡ. 288. αἰτίᾳ pro αἰτία. 372. λιμώττειν pro λιμώττειν.

EPISTOLAE
I. F. THOMAE
ET
U. G. SIBERI
DE
APOSTASIA PORPHYRII.

Epistola I.

Viro Plurimum Reverendo

L. URB: GODOFREDO SIBERO,

S. P. D.

JOAN: FRIDRIC: THOMAS.

Non ex longinquo mihi repetendae sunt rationes, quibus confidentiam praesenti scriptione hominis obscuri nec de nomine quidem cogniti commissam excusatiorem ut habeas, multis apud Te, Vir Maxime-Reverende, explicem. Et meritorum Tuorum in rem litterariam aeque ut ecclesiasticam celebritas, & humanitatis Tuae singularis, qua meliores litteras earumque cultores ingenuos mirifice ornas & adjuvas, gloria fecit, ut illa de omnibus bene merendi voluntate Tua confisus hoc quicquid est litterarum ad Te darem, meaque Tibi desideria modeste exponerem. Operis Porphyriani περὶ ἀποχῆς ἐμψύχων editionem molienti mihi dissertationem de Vita & philosophandi ratione, qua usus Porphyrius, operi praefigere animus est. Praecipue pertractandam mihi sumam vexatam *de Porphyrii Apostasia*, quae vulgo creditur a Viris etiam Maximis *Fabricio*, *de la Crozio* aliisque, quaestionem, de qua ut Tuam mihi sententiam perscribere velis, est quod instanter & enixe Te obsecro. De *Porphyrianis* quoque, quo nomine insigniti olim fuerunt, quod nosti, Arriani, *nondum satis mihi constat.* Displicet enim & Sandii in Nucleo Histor. Eccles. & Godofredi in Philostorg. de iis sententia. Cudworthi itidem conjectura, quam in egregio suo Systemate Mundi intellectualis p. 594. profert, subtilis magis quam vera mihi videtur. Rectiorem itaque ex Te ut intelligam permitte. Tuus in disquisitiones historicas amor ac merita, quae concelebrata satis sunt, dubitare me non sinunt de experiunda mihi hoc in negotio benevolentia Tua atque gratia, cui licet referendae imparem me plane agnoscam, praedicandae tamen & habendae satis sum facturus. Indulge itaque, Vir Amplissime, petitis meis, & si qua alia Tibi suppetant, quae conatibus meis usui esse possint, etiam in ipso Opere illustrando, ut liberaliter concedas, exorari Te patiare. Vale. Scripsi Suidnicii Silesiorum d. XIV. ante Cal. Octob. MDCCXV.

Epistola II.

Cl. & Amplis. Viro,

JO. FRIDR: THOMAE,

Suidnicensi Silesio,

S. P. D.

L. URB: GODOFR: SIBERUS.

Vir Amplissime, Nobilissime, Fautor omni observantia colende,

Quum magni facere soleam colloquia eruditorum, e quibus non solum amicitia coalescit, sed varia quoque utilitas in commodum publicum aliquoties redundat, non possum non praedicare benignitatem tuam, qua me nec visum nec auditum blande affaris, quin imo & sententiam meam in quaestione vexata expetis. Gratias tibi ago, Vir Amplissime, juxtaque rogo, ut licet existimatio tua de me sit nimia, animum tamen benevolum serves, atque nullum non officiorum genus tibi de me pollicearis. Caeterum quod ad conatus tuos pertinet, illi quidem sunt summopere laudandi, neque enim tale negotium vituperari poterit, in quo tanti Viri, qualis Holstenius fuit, tanto cum labore atque diligentia fuere versati. Verum ego existimo, quod ad Porphyrii vitam attinet, vix accuratius quicquam dari posse, quam quod Holstenius ea de re jam publicavit, vir in omni literatura & Bibliothecis versatissimus. Quod dum dico, nolim hic tuam interpolare industriam, quum contingere queat, ut ab excellentibus ingeniis, novus etiam orbis inveniatur, eaque excutiantur, quae ab aliis aut non visa, aut neglecta miramur. De Ἀποςασίᾳ Porphyrii primum quaeris, eamque in dubium vocas, idque non prorsus absque ratione a te fieri existimo, quum vetustiores Hist. Ecclesiasticae Scriptores nullum signum proferant, Porphyrium unquam Sodalitati Christianorum addictum fuisse; quin imo ipsum potius ut juratum Religionis sanctae hostem habeant. Sozomenus primus est, qui ipsum, a Christiano verberatum taedio vindictaque aestuantem, defecisse refert, quem Theophanes pag. 45. exscribit, tracto in societatem Nicephoro. Horum vero Trium Virorum auctoritas alicui tanta videri posset, ut reapse Porphyrius Christianismum olim amplexus videri que-

queat. Veruntamen poterat esse Catechumenus, in quorum ordine diu versabantur, etiam hi, qui vero sacrorum nostrorum studio tenebantur. Poterat etiam sola Oraculorum divinorum lectione delectari, quod ab eo factum esse non solum Patrum suffragia, sed ipsa etiam Porphyriana refutatio quindecim Libris constans satis testatur. Fortassis igitur accessit, ut amplexurus Christianismum, si rationes placerent, discessit ut hostis, cum animus sapientum demonstrationibus adsuetus injuriis etiam eorum irritaretur, quorum vita a coelesti regula dissidebat. At si concedemus eum in confinio tantum Christianismi & Gentilismi stetisse, castra vero ipsa non ingressum, statuendum erit, Sozomenum, Theophanem, Nicephorum, ἀποςασίας vocabulum largius esse interpretatos, neque accurata plane ratione Porphyrium ista ignominia adspersum esse.

Ego vero nolim talia operosius discuti, nempe ne Scriptorum Ecclesiasticorum auctoritas corruat, si ea evertamus, quae tamdiu credita atque ab his stabilita sunt, ad quos, tanquam Antiquitatum promos condos, abire consuevimus. Neque vero etiam officit rei Christianae, quod Christianus Apostatam agat, quum & perfectiores coelestesque genios ipsum deseruisse Numen agnoscamus. Porro Vir Amplissime quaeris, unde Ariani Porphyrianorum nomen tanquam ignominiosum acceperint? agnoscisque non sufficere accurationi tuae ea, quae Godofredus in Observ: ad Philostorgium p. 420. dixit. Ad ea regero, mihi quidem in Constantini M. Epistola, modo illa ipsius sit Constantini, rationes ubertimas datas esse, nempe quod Ariani idem agerent quod Porphyrius. Iam Porphyrii conatus, ut Celsi atque Philostrati, eo tantummodo spectabant, ut nihil divini in Christo agnoscerent, aut si tale quippiam appareret, illud destruerent, quod cum multo adhuc fortius agerent Ariani, atque ipsa verba divinitatem testantia inaudita ςρεβλιότη perverterent, aptissime & maxime conveniente nomine Porphyriani sunt appellati. Putavi equidem quodvis malum a Graecis πορφύριον appellatum esse, recordorque aliquando belluam marinam littora vastantem & piscatoribus diu infestam Porphyrii nomine insignitam esse, at non definio, an non a Porphyrio Apostata bellua illa nomen traxerit. Constantini certe rationes adeo posteris placuere, ut Theodosius Imperator altero ad comburendos Porphyrii libros edicto ea repeteret, aut paululum immutaret, simul tamen illud indicaret, ab aequali Arianorum aemuloque Porphyrii furore illud nomen adeptos esse.

Sic meam tibi, Vir Amplissime, observantiam declaratam puto, quae si non satisfecerit accurato, quod iamiam persentisco, ingenio tuo, illud reputes, me in vasto illo Hist: Eccles: Oceano, scopulos potius devitare, & opes ambire, quae multitudini prosint. Interea omni contentione rogo, ut oblatam amicitiam mihi serves, inque aliorum familiarium tuorum notitiam introducas, a quibus & dare & petere mutua benevolentiae signa non desistam. Deus Te servet. d. XII. Octob. 1715.

Epiſtola III.

Viro Max: Reverendo & Ampliſſimo

URBANO GODOFR. SIBERO,

Th: L. Antiqu: Sacr: P. P.

S. P. D.

JO. FRIDRICUS THOMAS.

Magnum mihi gaudium attulerunt reſponſoriae Tuae, omnis humanitatis & eruditionis pleniſſimae, quibus non ingratas plane fuiſſe litteras meas ſignificaſti perbenevole, & Tuam in me voluntatem peregregie declaraſti. Gratias certe quas poſſum maximas Tibi habeo pro ſingulari Tua in me benevolentia, quae ſpe & exſpectatione mea major fuit, eamque ut mihi perpetuo ſerves, enixe ac ſtudioſe Te obſecro. Ad argumentum quod attinet, cujus cauſſa factum eſt, ut Tuam amicitiam expeterem cupidiſſime, fateor equidem, perplacere admodum ingenioſam conjecturam Tuam, qua, ut ſalva maneat Patrum de Porphyrii Apoſtaſia traditio, Catechumenum fuiſſe Porphyrium ſtatuis, vel ſi hoc cuiquam diſpliceret, ἀποςασίας vocabulum latius paulo interpretandum eſſe mones, quod & mihi omnium optimum videtur. Verum enim vero cum hujus ſententiae Tuae, quae magnam veritatis ſpeciem habet, certiora argumenta adhuc deſiderem, neque ex ſcriptoribus eccleſiaſticis aliisve, qui de Porphyrio aliquid tradiderunt, hanc in rem facile aliquid adferri poſſe exiſtimem, non inique feres, ſi τὸ ἐπέχειν hic eligam, meamque Tibi potius de quaeſtione iſta hariolationem proponam, judicio Tuo definiendam. Sacra nimirum & mihi eſt Scriptorum Eccleſiaſticorum autoritas; quam tamen ita colo, ut veritatis potiorem habendam eſſe rationem, ſemper exiſtimaverim. Cum itaque ſcriptores iſti affectuum oeſtro, quod ipſe agnoſces, ſaepiſſime perciti fuerint, nomenque Porphyrii, quod & apud ſuos ob ingenii acumen, magnumque eruditionis adparatum magni fieri aegre viderent, non poterant certe iſtius famae majorem ignominiae notam inurere, quam ſi fabulam de Porphyrii Apoſtaſia ab aliis acceptam ſuis & poſteritati traderent, quam ex Philoſophi noſtri cum Origene Adamant. familiaritate exortam eſſe facile crediderim. De Arrianis vero, quod uberrimas rationes, cur Porphyriani dicti fuerint, in Conſtantini epiſtola Tibi animadverſas eſſe ſcribis, bene quidem eſt; ſed melius, quod addis: ſi modo illa ipſius ſit Conſtantini, de quo dubitare adhuc

huc magnos Viros intelligo. Difficile quoque arbitror ex Porphyrii ſcriptis demonſtrari, quod nihil divini in Chriſto agnoverit, vel ſi quidpiam conſpiceret, divinitatis ſimile, illud deſtruxerit. Immo laudant hoc potius multi in Porphyrio, quod nullibi aliquid in Chriſtum contumelioſe dixerit. Deinde etiam hoc valde dubium me habet, quod S. Patres, qui contra Arrianos diſputarunt, nunquam ipſis objecerint, ſe Porphyrii impietatem ſequi, quod certe multo magis inviſos reddidiſſet Arrianos, quos alias conſtat, *Plotini* dogmata adeo fuiſſe complexos, ut potiori jure Plotiniani quam Porphyriani dicendi fuerint. Elegans caeterum obſervatio eſt, quam addis de voce *πορφύριον*, quo malum quodvis a graecis deſignatum putas, eamque in rem Procopium allegas de bellua marina, Porphyrii nomine inſignita, quam eandem hiſtoriam, niſi me omnia fallunt, me quoque legere memini apud Mich: Glycam P. IV. Annal: p. 270. Quo referre etiam quodammodo liceret explicationem cognominis Porphyriani, τοῦ βατανεώτου, quam dedit Steph: le Moyne p. 607. Var: Sacr: Sed ignotus, fateor, mihi eſt vocis *πορφυρίου* ſignificatus iſte, quem probari ex autoribus graecis quam maxime cuperem. Haec monuiſſe, pace Tua, placuit, quibus tamen ſententiae Tuae nihil detractum volo, ſed ut ad ulteriorem de hac materia cogitandi rationem Te invitarem, unice inſtitui. In ipſo autem, ut & hoc addam, Opere Porphyriano illuſtrando de collatione Codicum MSS. maxime ſollicitus fui, quorum ope vera lectio, quae multis in locis deſideratur, reſtitui poſſet. Nec defuit votis meis aliqua ex parte eventus. Illuſtris enim Bibl: Vindebon: Praefectus, Gentilottus ab Engelsbrun Codicis MS. Vaticani non collationem, ſed integram deſcriptionem mihi procuravit, &, ut majorem ſui in me favoris copiam faceret, Florentini collationem, additis Cl: Salvinii obſervationibus humaniſſime promiſit, Holſtenii animadverſionibus ad Vat: Cod: ineditis nuper demum tranſmiſſis. Dedit itidem Cl: Lederlinus Cod: Regii Pariſienſ: variarum lectionum ſpecimen, quod integri Codicis collatio proxime ſequetur. Codicis itaque Lipſienſis, quam Paulina Veſtra adſervat, collationem ut impetrarem, adhuc in deſideriis meis fuit, quae non nullis Viris Cl: quos Lipſia colit, & non ita pridem Magnif: D. Boernero expoſui: quarum ſummam nunc denuo colligo, & in ſinum Tuum effundo, velis hoc negotium curare, ac petitioni meae, honeſtae ut puto, & publicae utilitati profuturae locum facere, conatusque meos opera Tua adjuvare. Ignoſcas quaeſo huic audaciae meae, quae tantum oneris ſubeundi, Tibi aliis rebus occupatiſſimo Viro tribuit, ex quo tamen ad me ſolatium, ad Te vero gloriae fructus perveniet. Equidem non habeo, quo Tuae in me propenſae voluntati ſatisfaciam, tamen, quod potero, ſtudebo atque annitar probare omnem induſtriam, quae cum in pietate & obſervantia poſita eſt, tum inprimis ad honorem cultumque Tuum ſpectat. Ita Vale, Vir Ampliſſime, Tuamque benevolentiam, quod unice precor, perpetuo mihi conſerva. Scripſi Suidnicii Sileſ. d. XIII. a. Kal. Dec. MDCCXV.

Epi-

Epiſtola IV.

Viro Clariſſimo & eruditiſſimo

JO. FRIDERICO THOMAE.

Suidnicenſi,

S. P. D.

URBANUS GODOFR: SIBERUS,

Th. L. Antiqu. Sacr. P. P. & ad D. Thom. aed. Sacerdos.

UT Porphyrium Tyrium Phoenicem Philoſophum equidem ſummum, at Chriſtianum peſſimum, adeoque deſertorem ab ἀποςασίας labe defendas, meque in aſſenſum trahas numeroſis rationibus uteris, probabilibus, ſed non veris, a me per compendium recenſendis. Primum putas Chriſtianos Scriptores oeſtro affectuum percitos; 2) invidia ſuccenſos fruſtra illud ſcelus Porphyrio exprobraſſe, 3) Conſtantini Epiſtolam, qua Arianos Porphyrianos dici voluit, confictam videri, 4) Porphyrii Chriſtianiſmum ex familiaritate cum Origene exſculptum eſſe, 5) demonſtrari non poſſe Chriſti divinitatem ab ipſo oppugnatam, 6) nec quicquam contumeliarum in Chriſtum dictum eſſe, 7) Patres nunquam Arianis Porphyrianiſmum objectaſſe. Ea antequam juxta flagitationem Tuam ponderem, diſcutiamve, ego quidem denuo profiteor, mihi atque fortaſſis etiam univerſæ ſocietati Chriſtianae perinde haberi, Porphyrius Apoſtatam egerit nec ne: veruntamen ne flocci feciſſe tuas rationes, aut muneris mei legibus parum intentus eſſe videar, reſpondeo, tueorque illam de Porphyrii Apoſtaſia receptiſſimam Patrum affirmationem, atque primum plane nego ſcriptotres Eccleſiaſticos, e quibus illa traditio ad nos usque venit, oeſtro affectuum, vel quod idem eſt, odii furorisque ſtimulis agitatos tale quidpiam de Porphyrio confinxiſſe. Quo magis enim antiquorum illorum hominum modeſtiam in ſcribendo atque χαλιναγωγίαν intueor, tanto magis ſummam eorum in accuſandis gentilibus tranquillitatem deprehendo, adeo, ut affirmem, Suetonium, Tacitum, aliosque profanos Scriptores multo fortius in ſcelera ſuorum invectos eſſe. Quin imo etiam pace impetrata ſibi legem datam putabant, ne qua ἀθυρόγλωσσα apparerent, ſed potius linguae intemperantiam, τὸ ἀκρατὲς τῆς γλώσσης,

νοση-

νοσημάτων αἴσχιςόν haberent. (*) Id quod ipſum ex Apologiis primis fore Chriſtianorum publicis ſcriptis ſatis conſtat, in quibus quum objecta ſibi crimina deprecarentur, de vitiis tamen Numinum, quae colebant, ſceleribusque mortalium magna verborum caſtigatione dixerunt, nec niſi quod plane certum vulgatumque erat, prodidere. Et quale quaeſo lucrum habuiſſent Chriſtiani, ſi ex furore Porphyrio Apoſtaſiam objeciſſent, cujus molimina adverſus Chriſtianismum aeque nauci futura erant, ſive Philoſophum ſive Chriſtianum perfidum egiſſet? Certe non adeo inops aut ignobilis erat Reſpublica Chriſtiana, ut ob unius hominis denegatum acceſſum, Chriſtianae moderationis habenas frangerent, & falſa deviis objectarent.

Atque eodem argumento adverſus ſecundam tuam rationem utor, quaſi Chriſtiani, famam Porphyrii liuidis oculis adſpectantes, Apoſtaſiam objecerint? Certe non habebant, quod inviderent Graecis hominibus talem hominem, qui, quae in humanis aut philoſophicis artibus & ſcientiis ſciret, aut magis ſobrie ſcriberet, ex Chriſtianorum contubernio & Origenis familiaritate hauſerat, ceterorumque Philoſophorum dogmata inde emendarat, quemadmodum Auguſtinus L. X. de Civ. Dei c. 30. & Baltus in Platonismo a Patribus defenſo aſſerunt, quibus ſi adverſus Magiſtros abuteretur, habebant tela, caelitus expoſita, & acie divina roborata, quibus integras Porphyriorum cohortes proſternere ac debellare poterant. Id quod factum, quum non unus eo tempore Porphyrii ingenio praeditus Eccleſiam labefactare conaretur. Pulcre Arnobius, cujus adverſus gentes diſputationes potiſſimum e Porphyrii Apoſtaſia natas perhibet Clacconius, L. III. de Eccleſia ait: *Suis illa contenta eſt viribus & veritatis propriae fundaminibus nititur: nec ſpoliatur vi ſua, etſi nullum habeat vindicem: imo ſi linguae omnes contra faciant, contraque nitantur, & ad fidem illius abrograndam conſenſionis unitae animoſitate conſpirent.* Exinde licet manifeſtum ſit, Chriſtianos nulla in Porphyrium invidia flagraſſe, uberius tamen illud conſtabit, ſi citationes quidem, hinc & inde a Patribus factas, introſpexeris, quae tantum abeſt, ut invidiam ſpirent, ut laudes potius aliquando exhalare videantur, niſi quum veritati litandum eſſet. Euſebius in Libris de Praeparatione Euangelica ingenium ejus commendat; Cyrillus vero in Libris adverſus Julianum ſedatisſimo animo ea duntaxat dixit quae, ſi vivente Cyrillo ſuperſtes fuiſſet Porphyrius, aliter dicta nollet. Libro adverſus Julianum I. Porphyrius dicitur *ἐπὶ παιδείᾳ κοσμικῇ δόξαν ἔχων παρ' ἐκείνοις οὐκ ἀγεννῆ*. Quaeſo ubi eſt invidia Patribus objecta? num Cyrillus cum Neſtorio vel Theodoro aut Iba Schiſmaticis tam benigne egit, atque cum Porphyrio? Eodem libro eundum inter lectisſimos Graeciae Scriptores refert, inter, *ἑτέρους τῶν παρ' αὐτοῖς λογάδων*, L. VIII. p. 270. inter eos, qui *πανάριςοι καὶ σοφοὶ, λαμπρὸν καὶ διαβόητον ὄνομα* acceperint, Porphyrium primo loco ponit, idque ſine invidia, quae alias forte inſignem Praeſulem in-

(*) Cyrill. L. V. contra Jul.

infeſtis ſignis oppugnavit. At eodem loco, quod verum erat, profeſſus eſt: Πορφύριος μὲν οὖν ὁ πικροὺς ἡμῶν καταχέας λόγους καὶ τῆς χριςιανῶν θρησκείας μονονουχὶ κατορχούμενος Chriſtianae religioni tantum non ſaltando illuſit. Mox θρασὺν appellat. L. III. (*) Magiſtris Juliani ipſum accenſet, auctoremque τῆς ἀθυροςομίας & τῶν φρονημάτων κοινωνὸν & L. IV. συνδεισιδαίμονα L. V. poſteaquam nonnulla ex ejus ad Nemertium libro adverſus Julianum citaſſet, ſummoque jure Porphyrium τῇ τοῦ θεοῦ δόξῃ μεμαχημένον aſſeruiſſet, illico tamen putat in pectore ſuo rectius ſenſiſſe Apoſtatam, quam in ſcriptis monumentis prodidiſſet, οἶμαι δ' ἂν ὅτι καὶ ὑγιῶς ἔφη τε καὶ πεφρόνηκεν, ἐξήνεγκέ τε καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἅπαντας τῆς περὶ τοῦ θεοῦ δόξης τὸ ἀρτίως ἔχων, εἰ μὴ τάχα που τὴν Ἀνύτου καὶ Μελίτου γραφὴν ἐδεδίει καὶ τὸ Σωκράτους κώνειον. Taceo Theodoreti Encomia, qui in Porphyrium applicavit verba Simſonis de Leone caeſo: De comedente exivit cibus, & de forti dulcedo. Ita vero, Vir Clariſſime, feras tuos ut deprecer oculos, ne inter radios tranquillam Patrum faciem colluſtrantes ullas tibi invidiae nebulas confingas, quae ne tum quidem ſuſpicandae eſſent, ſi fortius adhuc validiusque in ipſum detonaſſent.

Jam quod ad tertiam rationem tuam pertinet, epiſtolam Conſtantini, qua Arianis Porphyrianorum cognomentum per ignominiam imponi jubetur, eſſe confictam, quaeſo feras, ut ſuſpiciones meas priores diluam. Non diffiteor, me aliquando in illas dubitationum Syrtes abreptum eſſe, fuerint Epiſtolae & Edicta, quae ſub Conſtantini nomine exhibentur, ejus, nec ne? Et veroſimile videbatur, Principem tot regnis incubantem, vix tantum habuiſſe otii, ut prolixius, quod in iis monumentis factum, concionaretur. Veruntamen, quum ego non noverim, qui ſuſpiciones illas certis rationibus ſuffulſerit, Euſebius autem aliique Conſtantini ingenium laudent, Hymnographi vero inter Apoſtolos ob id ipſum referant, certius utique puto, ſi ſtatuatur, Conſtantinum M. ea conſcripſiſſe, vel ſi etiam alterius cujuspiam verbis uſus ſit, mentem nihilominus & mandata Imperatoris eidem inſtillata fuiſſe. Neque vero etiam inſolens fuit Imperatoribus, Conſtantino aequalibus, aetateque majoribus, ut orationes ab aliis ſcriptas memoriae mandarent, inque celebritate deinceps recitarent.

Quarto dum putas Porphyrium Chriſtianiſmi opinionem de ſe ſparſiſſe, quod cum Origene converſaretur, illud quidem non ſatis validum argumentum pro avertenda Apoſtaſia puto. Innumeri enim Gentiles Scholas Origenis frequentabant, qui pro Chriſtianis non habebantur, neque in Apoſtatarum claſſem referebantur. Unde fortiores habuere rationes antiquiſſimi Patres, quibus perducti Porphyrio ἀποςασίας notam inuſſerunt, planeque neceſſarium fuit, ut non exotericas Origenis Scholas, ſed ἐσωτερικὰς,

Cate-

(*) Cyrill. L. III. p. 87. L. V. p. 95.

Catecheticis Lectionibus apertas, Caesareae frequentarit, quibus, ex irritamento, missis, desertorem tandem egit.

Quinto ex ipsius Porphyrii scriptis Apostasiam non posse demonstrari putas, ideo, quod nihil adversus divinitatem Christi dixerit. Ad ea regero, scripturas Porphyrianae Impietatis testes non extare, ideo, quod Christiani solenni more eas rogo darent, deque tali incendio gloriarentur. Recordor apud Ciampinum in Ecclesia Ravennatensi talem imaginem aeri incisam deprehendi, qua libri Haereticorum flammis auferuntur. Etsi vero scripta vesana non extent, fidemne abrogabis Cyrillo, qui λόγους πικροὺς & τῇ θεοῦ δόξῃ μαχομένους & ἀθυροςόμους & κατορχουμένους ab eo scriptos pronunciat. Illud satis ad divinitatem Christi proruendam erat, quod quem morem Ariani deinceps secuti sunt, ipse subordinatas & subjectas sibi invicem subsistentias induxerit. Δεδήλωκε τὴν ἐξ ἀλλήλων ὑπόςασιν ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ βασιλέως, καὶ τὴν ὑπέβασιν καὶ ὕφεσιν τῶν μετὰ τὸ πρῶτον, ἀλλὰ τοῖς τὰ Ἀρείου πεφρονηκόσιν ἐν ἴσῳ διαιρεῖ καὶ ὑφίςησιν ὑποκαθημένα τε ἀλλήλοις τὰς ὑποςάσεις εἰσφέρει, καὶ τρεῖς οἴεται θεοὺς εἶναι διηρημένως τὴν ἅγιον καὶ ὁμοούσιον. Possunt addi, quae Augustinus de Civitate Dei L. X. c. XXIII. de eo profert, cum duo principia statuisset: *Quae autem dicit esse Principia tanquam Platonicus, novimus qua dicit Deum Patrem & Deum filium, quem graece appellat paternum intellectum: de Spiritu S. aut nihil aut non aperte aliquid dicit. Et hoc dixit ut potuit, seu ut voluit: Liberis enim verbis utuntur* Philosophi. Mox cap. XXIV. id ulterius refutat. Quantum vero ea assertione discesserit ἀπὸ τῆς παρ' ἡμῖν ἀκριβείας laudatus Cyrillus L. VIII. p. 270 & 271. declaravit, & Augustinus de Civ. Dei L. X. qui cap. XXIX. illa verba *indisciplinata* dixit. Praeter Cyrillum & Augustinum Theophylactus sophismata Porphyrii adversus divinitatem τοῦ λόγου exposuit in Enarratione Euangelii de Nativitate, quam in Collectione Combefisiana tantum latine legi Tomo I. p. 351. quae cum aliis sedulo sunt colligenda, ne nimis benigne hostem & adversarium Christi defendas. Quod si demonstrari posset, eum non modo non insultasse divinitati Servatoris, sed etiam aliquid divinitatis largitum esse, neque illud tamen valebit, ut defendi queat, quum & Philosophis & Artificibus excellentioribus θεῖόν τι, adscriberetur teste Platone, qui tales, si praesertim in emendanda Republica versarentur, θεοὺς ἐλεγχτικοὺς appellavit, id quod Porphyrius suscepit. Πορφύριος δὲ γένος εἶναί τι θεῶν διατείνεται, οὕς τε καὶ τρέπεσθαι κατὰ καιροὺς εἰς ἀνθρώπους φησὶν, οἱονεὶ τοὺς κατ' ἡμᾶς ἀθύροντας μέν. (*) Verum quum Christiani non in eo versarentur, ut tantum divini quidpiam in Christo, sed πᾶν πλήρωμα τῆς θεότητος agnoscerent, satis erat ad ἀποςασίαν impingendam, si plenam divinitatem illius, qualem nos in Symbolis praeeunte Scriptura confitemur, semel agnitam abnegaret.

(*) Cyrill. L. VIII. p. 287.

Neque vero eluitur ἀποςασίας macula, ſi calumniae in Chriſtum ab eò ſparſae demonſtrari nequeant, etſi aliter ab eo factum Cyrilli teſtimonia ſatis declararint. Quod ſi tamen illa contemnas, ſciendum, Chriſtum diverſi generis adverſarios habuiſſe: alios, qui plebejo more inſultarent, quod in theatris & ante Julianum & imperante perfido principe factum: alios qui ſcita magis ratione Majeſtatem ejus everſam cuperent, qui erant Philoſophi, quorum σεμνότης & fides periiſſet, ſi aliquam linguae intemperantiam prodidiſſent. Ita vero ſibi Julianus plerumque temperabat, quominus protervius aliquid loqueretur, Satyra illius in id tantum effuſa, ut Chriſtum Galilaeum & fabri filium per contemtum diceret, quanquam Cyrillus (*) has ipſas voces παλιμφήτους φωνὰς dixerit. Tanto autem periculoſior erat horum hominum moderatio, qui ſub ſpecie ἀπαθείας tanto ſibi majorem applauſum conciliabant, quod Auguſtinus graphice deſcribit de Civ. Dei L. XIX. c. 23. Ecquid vero dices, ſi Alcoranum perlegas, quem ad proſternendam Chriſti divinitatem ſcriptum nemo negat, ulla in Chriſtum convitiatio adeſt? vix umbram detractionis deprehendes, laudes vero non paucas, & alia quae in gloriam verti poſſunt. Haeccine vero tibi, Vir eruditiſſime, perſuadebunt, ut Autorem & aſſeclas ab Apoſtaſiae crimine liberes?

Tandem parum proderit, ſi adſtruas, Patres Arianis raro Porphyrianas artes objeciſſe. Satis eſt, Arium in primo haereſis ſuae puerperio Porphyrii artes dialecticas, quas Ruffinus Hieronymo tantopere exprobravit, ſecutum eſſe, easdemque cum Porphyrio hypotheſes habuiſſe, quod Cyrillus paullo ante docuit. Satis eſt Arianos Porphyrii τοὺς τρόπους mores, quae verba ſunt Conſtantini, imitatos eſſe, (ὡς χαμαιλεόντες μετεβάλλοντο,) atque adeo utrumque Porphyrii ſcelus & diſputationes & Apoſtaſiam expreſſiſſe. Poſteri, quum cernerent Porphyrium ab Ario & aſſeclis multis eſſe modis ſuperatum, conſultius eſſe putabant, nefandam haereſin ab Autore ſuo, vel a praecipuis errorum capitibus appellare, quam ut ad Porphyrium abirent, praeſertim quum ſucceſſores Arii notas peculiares haberent, quibus a Porphyrio diſtinguerentur, quemadmodum Eccleſiae ſatius videbatur, Neſtorianos ſuo potius quam Simoniano nomine nuncupare, etſi illud Theodoſius pari ſeveritate atque Conſtantinus Porphyrianorum imperaſſet.

Hac ratione opinionibus tuis diſcuſſis putaverim de fortioribus argumentis tibi diſpiciendum, ſi vel probabilitatem tantum aliquam requiſieris, Porphyrium Apoſtatam non fuiſſe, adeoque iterum iterumque repeto Scriptorum Eccleſiaſticorum auctoritatem non ſolum non eſſe temnendam, ſed omnem potius lapidem eſſe movendum, ut ea ſarta tecta maneat. Eaque propter ſuadeo, ut probe expendas: Primo

Lactantii de Porphyrio teſtimonium, quod etſi Apoſtatae nomen non contineat, ad alium tamen niſi ad hunc tranſlatum non fuit. Ita vero ait L. IV.

(*) Cyrill. L. I. p. 38.

IV. c. 11. *Ego cum in Bithyniam accitus oratorias litteras docerem, contigissetque, ut eodem tempore Dei templum everteretur, duo extiterunt ibidem, qui jacenti atque abjectae veritati, nescio utrum superbius an impudentius insultarent, quorum alter se Antistitem Philosophiae profitebatur.* Is fuit Hierocles, in quo omnes eruditi conveniunt. Pergit Lactantius: *Alter eandem materiam mordacius descripsit, qui erat tum e numero judicum, & qui auctor imprimis faciendae persecutionis fuit, quo scelere non contentus, etiam scriptis eos, quos afflixerat, insecutus est. Composuit enim libellos duos non contra Christianos, ne inimice insectari videretur, sed ad Christianos, ut humane ac benigne consulere videretur. In quibus ita falsitatem Scripturae Sacrae arguere conatus est, tanquam sibi esset tota contraria: nam quaedam Capita, quae repugnare sibi videbantur exposuit, adeo multa, adeo intima enumerans, ut aliquando ex eadem disciplina fuisse videatur.* Huc usque Lactantii verba, de quibus moneo, discrepantiam eruditorum, qui duos Philosophos aliquando inter se commutarunt, ita, ut quae ad Hieroclem spectarent, ea ad Porphyrium referrent, quae ad Porphyrium, ea Hierocli tribuerent, quod Theophilus Raynaudus fecit, quando in Libro de Juda Proditore Cap. XV. Sect. VII. ita ait: *Hierocles & Porphyrius eodem anno, quo Ecclesiis Christianorum diruendis & libris Nicomediae comburendis invigilabat Diocletianus, cum prius religionem Christianam professi essent: fidei cujus nomen induerant, & Sacramenti, quod acceperant, proditores facti, proditorem Judam repraesentarunt.* Usurpavi ex parte verba Lactantii, qui tametsi neutrum de nomine memorat, virulenta illorum scripta in religionem Christianam recensens, tamen ex adjunctis, quae refert, satis insinuavit, quinam essent, & perspicue Hieroclem notavit, cum dicat Epigraphen duorum libellorum ab eo ad Christianos perscriptorum, qui unus erat e numero judicum, & incentor vel etiam auctor persecutionis in Christianos extiterat, hanc fuisse, *Philalethes veri amator*, quae omnia in Hieroclem cadere discimus ex Eusebio, qui eam Hieroclis lucubrationem confutavit. Porphyrium autem esse Philosophum Christianum hostem, cujus ibidem meminit, ex circumstantiis conjectat Baronius Anno Chr. CCCII. Eundem vero fuisse Christianismi desertorem constat ex Socrate L. III. c. 9. Itaque recte uterque traditoribus Judae germanis accensetur, uti a Lactantio factum retuli. Haec Raynaudus, me prorsus existimante, posteriorem Lactantii Prosopographiam ad Porphyirium potius pertinere. Antequam vero illud definiatur, amplectamur interea Pearsonii magni Praesulis sententiam, qui in Prolegomenis ad Hieroclem de duobus hisce Philosophis a Lactantio actum putat. Cui licet sciam ab Holstenio contradici, easdemque contradictiones a Needhamo (*) in notis ad Prolegomena Pearsonii repeti & adprobari, videbis tamen, Vir Clarissime, rationes Holstenii non magni esse ponderis, & accurata Chronologiae mensura & recta Biographiae Porphyrianae constitutione

 fa-

(*) Needh. Praef. ad Hierocl. p. 14.

facillime everti posse. Unde enim probabunt, Anno Diocletiani XIX. Christi CCCIII. Porphyrium aetatis annum LXIX. superasse, vel si illud postulatum admittatur, nonagenarium vel centenarium non esse factum, qui singulari cognomento Senex appellatur. Multum vero ad Lactantii verba amplectenda, inque Porphyrium transferenda confert, quod Hieronymus pariter, omnesque alii, eadem a Porphyrio scripta testentur. Quin imo Cyrillus in libris adversus Julianum Lactantii verba de Porphyrio locuti, quasi in graecam linguam transtulisse videtur, quando impudentem insultationem τῆς κατορχήσεως vocabulo expressit, quae nunquam non, teste Strabone, cum ἀναιδείᾳ conjungitur.

Porro Eusebii Caesareensis relatio Porphyrium, injuriarum impatientem, ad castra gentilium rediisse, spernenda non est. Hanc enim Socrates a libris illius adversus Porphyrium scriptis, quanquam pridem deperditis, hausit. Qua vero ratione illam inanem reddes? Socrates figmenti erit postulandus, omnisque illius fides prosternenda; Quod quanto cum periculo veritatis historicae conjunctum sit, nemo non videt. Sin vero credis, Socratem illa ex Eusebio depromsisse, simul credendum Eusebio, quem rerum in Ecclesia sua gestarum ignarum fuisse, nemo nisi tanto homini perperam insultaturus adstruet.

Accedit Imperatoris Edictum de Porphyrii nomine in ignominiam tracto; idque potissimum ob Apostasiam, quum ob solam paganitatem nemini reliquorum Philosophorum tale stigma inureretur. Jam vero illud edictum, pro genuino habitum, a Theodosio repetitum, a Jacobo Godofredo (*) & omnibus eruditis nullius falsitatis postulatum fuit, indicio certo, approbatores illos simul credidisse rationes, quae illud Porphyrio dedecus conciliarunt. Jam quo relegabis Socratem? (**) destinato consilio illam Apostasiam e libris Eusebii referentem, qui tanto homine innitens, qualis Eusebius erat, confidentissime eandem asserere poterat. Quod si eum orbi illusisse putes, tollas uno momento reliqua, quae memoriae reliquit. Atque ita Harduinus & asseclae, jam pridem Veterum autoritatem subruere nisi, secure triumphabunt. Quod si alia tibi fuerit mens, tanto hercle magis tibi Socrates arridebit, quod mox Julianum Apostatam cum eodem conferat, utrosque vero in eandem impietatem prolapsos statuat ἀμφότεροι οὖν δυσσεβήσαντες ἐν γνώσει ἁμαρτίας τὸ ἐπιτίμιον ἔχουσιν, quae verba a Valesio discedens ita interpretor: majore poena plectentur, quod melius rectiusque instructi contra conscientiam a vera via aberrarint. Neque vero Socrates id tantum fecit, sed ipse etiam Libanius Sophista, qui Porphyrium Julianumque ob illam desertionem conjunxit, quod Nicephorus (***) probe observavit, more Cyrilli Porphyrium Juliani πατέρα καὶ διδάσκαλον etiam quoad Apostasiam ap-

(*) Jac. Godofr. T. VI. p. 191.
(**) Socr. L. III. c. 23.
(***) Niceph. H. E. L. X. p. 86.

appellans. Paullo autem post denuo eosdem conjungens ait: Ἰουλιανὸς πρὸς τὴν Πορφυρίου λύσσαν ἀπέκλινεν, καὶ ἄμφω μετὰ γνώσεως ἑλόμενοι τὴν δυσσέβειαν ἀποτρόπαιοι τῆς ἑκουσίου ἁμαρτίας εἰσπραττώμενοι δίκας. Joannes Langus interpretatur; Julianus eodem modo ad Porphyrii rabiem declinavit. *Ambo detestandi, quippe qui prudentes atque scientes impietatem complexi sunt, & voluntarii propterea consultoque admissi peccati supplicium pendunt.* Optime sane. Hinc enim videmus 1) ἰσότητα inter utrumque, 2) γνῶσιν, nempe doctrinae sanae 3) ἑκούσιον ἁμαρτίαν, perfectamque adeo ἀποστασίαν, quod & Nicephorum movit, ut utrosque ἀποτροπαίους diceret, i. e. teste Stephano, averruncandos, detestandos, horrendos, terribiles, abominandos. Neque vero velim Nicephori auctoritatem spernere, quippe qui Cyrillum & Socratem, & sine dubio plures adhuc alios sequitur, qui unanimi assensu ἀποστασίαν illam agnoverunt. Et commode illis jungo Theophanem, qui cum Chronologiam suam e praestantissimis Scriptoribus collegerit, ea quidem e nobis fidem facit, apud omnes suae gentis Scriptores ita creditum fuisse. Theophanem excipit Elias Cretensis in Comment. ad Or. IV. Gregorii Nazianzeni, ubi sine sermonis velo Apostatam dixit num. 69. Unus prope inter omnes Graecos Theophylactus, sed Historiae Ecclesiasticae negligentior, Porphyrium Philosophum gentilem dicit, respiciendo ad posteriorem Apostatae aetatem, quo tamen antegressum scelus non inficias ivit. Ita vero ex Latinis maxima & potior pars Eruditorum Apostasiam agnovit. Hieronymus eum cum Juliano conjunxit, eoque Graecos proxime secutus est, Cap. XVI. in Hos. *Os fatuorum bullit stultitiam, quales fuere Porphyrius & Julianus,* qui contra Ecclesiae doctores stultitiae suae fluenta fundebant. Rufinus invectiva in Hieronymum: *Frater, male auspicatus es, quod Introductor tuus sit Porphyrius. Quo te introducit Perfidus? Si ad illum locum, ubi ipse est, ubi & fletus & stridor dentium est; ibi enim & Apostatae, & inimici Dei, fortassis & perjuri ibi habitant.* (*) Haec Rufinus diu apud Graecos & Alexandriae & in Palaestina & Caesarea moratus, ut probe nosse posset, vere an falso ista de Porphyrio jactarentur. Neque vero id ausurus erat, talem adversarium habens, qualis Stridonensis erat, qui, si fabulis pro telo usus esset Rufinus, plumbeam sicam celeriter confracturus erat. Omnino autem adducendus est Augustinus, a quo multa servata sunt e libris, quos contra Christum Porphyrius post Apostasiam scripsit. Is ipse vero aliquoties indicat, Philosophum jamjam accessurum ad Religionem, ab illius simplicitate recessisse. *Si vere & fideliter amasses Sapientiam Christi, Dei virtutem & Sapientiam cognovisses, nec ab ejus saluberrima humilitate tuo more inflatus resiluisses.* (**) Quae verba arguunt, 1) fuisse tempus, quo Porphyrius amavit illam Sapientiam, 2) at illum amorem non fuisse constantem, 3) adeoque resiluisse

 a

(*) Hieron. T. IV. Oper. p. 146.
(**) L. X. c. XXV.

a fide, ad quam transgressus erat. Quin imo addit, (*) post Apostasiam a Fide ne Gentilismo tamen sincere adhaesisse, sed trepidantem, simulantem & quasi erubescentem, cap. XXIV. Viderunt nuperi Augustini Editores, Sancto Praesuli Apostasiam Philosophi fuisse notam, eaque propter addidere, eum prius fuisse Christianum, postea desertorem. Quo arctius vero Praesulem tango, tanto magis conspicio potissima desertionis Porphyrianae incitamenta, nempe Incarnationem Christi & Resurrectionem, quorum illam parum decoram, hanc parum possibilem credidit. Augustino succedat Cassiodorus, qui id ipsum confirmat, Vir Gr. litteraturae callens, eaque servans, quae apud Graecos patres didicisset. Quod si omnis ille numerus tibi nimium adhuc exiguus videatur ad coërcendum inter Apostatas Porphyrium, recorderis, 1) Porphyrii aetate Apostatarum vocabulum nondum satis solenne fuisse, 2) neque inter Philosophos ἀποστασίαν fuisse ignominiosam, si Pythagoreos exceperis, 3) ex prudenti ratione mentem aliquando censuramque occultandam fuisse, quod Lactantius meminit, quando ait: Temporum gratia Christianos aliquando conticuisse. Vid. Edit. Valesiana p. 573.

Ista suffectura puto, ut Tibi Vir Cl. fidem faciam, ne hariolationibus tuis plus tribuendum putes, quam manifestis indiciis tantorum hominum, quos fabulis somniisque pastos esse vix ac ne vix quidem mihi persuadere possum. Quod ad reliqua petita tua pertinet, mitto tibi varias Lectiones e MSS. Codice Lipsiensi decerptas, quem Ill. Boernerus perbenigne mecum communicavit. Comparanda vero tibi erit Editio Lugdunensis Gallica Fogerolliana, ad quam Codicem conferri jussi. Liber MSS. est papyraceus, nitide scriptus, non admodum vetustus, neque ita comparatus, ut multum fidei tribui posse putem. Aliquando aliquot lineae, quae apud Fogerollium extabant, omissae erant, nonnunquam syllabae neglectae. Interea tamen spero, non plane inutiles eas Tibi lectiones fore, sed uvas ex hisce spinis colligi posse. Deus conatus tuos in edendo Porphyrio secundet, ceterosque labores tuos larga fortunarum messe felices auspicatosque reddat, Lipsiae d. V. a. Cal. Januarii, MDCCXVI.

(*) L. X. c. XXVI. p. 199.

I N-

INDEX

VOCUM ET PHRASIUM GRAECARUM,

De quibus in Notis agitur.

ἀπο-

INDEX.

δρὰξ.

INDEX.

I N D E X.

κρι-

I N D E X.

INDEX.

INDEX

Rerum memorabilium.

I N D E X.

Femi-

INDEX.

Pi-

INDEX.

INDEX LOCORUM

S. SCRIPTURAE,

quae vel inlustrantur, vel a Porphyrio respici creduntur.

I N-

INDEX AUCTORUM,

qui expresse, vel suppresso nomine a Porphyrio citantur, illorumque qui Porphyrium exscripserunt, vel in notis inlustrantur aut emendantur.

Plu-

INDEX.

DAVENTRIAE, e typographia JOANNIS DE LANGE, 1767.

4√

NOV 7 - 1955

